

TRACTATVS
DE CON-
FESSIONIBVS MA-
LEFICORVM ET SAGA-
RVM SECVNDÒ RECOGNI-
tus, & auctor redditus.

An, & quanta fides ys adhibenda sit?

AVCTORE PETRO
Binsteldio Suffraganeo Treuirensi
Doctore Theologo.

*Adiungitur Commentarius, eodem Auctore, in Tit. C. lib. 9. de
Malefic. & Mathematicis, Theologia & iuris scientia, secun-
dum materia subiectæ naturam, accommodatus, iam primum
revisus & auctus.*

In fine adiunguntur Bullæ & extraneæ Pontificum
successu temporis emanatæ contra Astrologos, Diui-
natores, Magos, Maleficos & alios superstitiosos.

Exod. 22. cap.

Maleficos non patieris vivere.

47. 222

AVGVSTAE TREVIRORVM,
Ex Officina Typographica Henrici Bock,
ANNO cl. L. XCVI.

Cum Privilegio Cesar. Majest. ad decennium.

7/17/73

Smith

ADMODVM
REVERENDO DO-
MINO IOANNI BALLAE
celebris Monasterij S. Huperti
Ordinis D. Benedicti in
Ardenna Abbati,
amico suo,

Petrus Suffraganeus
S. P.

VM præsens in secu-
lum omnium vitio-
rum colluies erupe-
rit, & de die in diem
mundus in deteriora
flagitia ruat, Admo-
dum in Christo Reuerende Pater, rectè
quod antiquitus Horatius cecinit, de-
plorare licet:

*Aetas parentum prior auis
Tulit nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosorem.*
Ea de causa princeps tenebrarum
(:) 2 nunc

E P I S T O L A

nunc maioribus viribus, & grauiori tyrannide, quàm vnquam miserum genus humanum inuasisse videtur: ita vt nunquam dormiendum dormitandumque ei sit, qui custodit Israël: Cùm leo rugiens, iuxta Apostolicam doctrinam, semper circumbeat querens quem deuoret, nec dormiat, aut dormitet, qui hominis salutem impugnat. Deus enim Optimus Maximus prauis mortalium operibus irritatus, malis spiritibus qui à se pessimam in nos habent voluntatem, permittit, vt suam etiam exerceant potestatem, & machinentur omnia mala in perniciem non solum animæ, sed etiam in interitum corporis & totius substantiæ ordinatæ in conseruatione generis humani. Verè enim quidam dixit: Iustus & omnipotens, cùm præcedentibus peccatis irascitur, permittit vt cæca mens etiam in alijs labatur. Quoniam autem hoc tempore scientia Dei plurimis deest: aut si Deum cognoscunt, non vt Deum timet & venerantur, sed sequuntur sua desideria, voluptates seculi, concupiscentiam carnis, & superbiam vitæ, Deus multos tradit

Gregor.
Hom. 11.
in Ezech.

DEDICATORIA.

tradit in reprobum sensum, permit-
tendo Dæmoni, vt suum in eos exer-
ceat tentandi officium, & inducantur
ad faciendum ea, quæ non cōueniunt,
repleti omni iniquitate & malitia. In
quorum numero supremum sibi ven-
dicant gradum ij, quos propter facino-
rum magnitudinem vulgus maleficos
appellat. Quo hominum genere nul-
lum nequius, nullum damnabilius,
nullum Deo ingratius, nullum reipub-
licæ perniciosius, & Dæmonibus pro-
pinquius inuenitur. Qua de causâ leges
ciuiles naturę peregrinos, & generis hu-
mani inimicos nominant. Quando-
quidem autem effectus sunt signa na-
turæ, & ex fructibus arbor qualis sit, co-
gnoskitur, libet paucis ob oculos pone-
re opera maleficorum, quę frequentius
contra diuinam maiestatem, hominū
salutem, & publicam vtilitatem perpe-
trare non verētur: Deum in primis ab-
negant, suscepto Baptismatis Sacra-
mento renunciant, frædus cum morte
& inferno ineunt, Dæmoni cultum re-
uerentiamq; exhibent, eiusq; perpetuo
ministerio non rarò se deuouent, Dæ-
monibus

cap. Nec
mirum.

26. q. 3. L.

Nemo.

C. de ma-

lefic. &

Math.

L. Multi.

L. Et si. C.

de malef.

& math.

EPISTOLA

monibus incubis & succubis abutuntur, iisdemque euehentibus, per aërem ad longinqua loca de nocte transportantur, vbi conuenticula celebrant & conspirationes faciunt aduersus communem omnium prosperitatem, vt nimirum suis incantationibus, sortilegijs & diabolicis coniurationibus elementa concutiant, tempestates & coeli iniurias moueant, terræ & arborum fructus destruant, homines iumenta; interimant, partus humanos suffocent, suffocatos igne in cineres resoluant, & sic resolutis vtantur in nephandis suis maleficijs, viros impotentes reddant ad generandum, & mulieres ineptas ad concipiendum, nec non alia plurima horrenda & abominanda operantur, quæ mens humana recti conscientia memoria comprehendere erubescit, vt Pontificum, Patrumq; decretis, legibus, rationum firmamētis, proprijs maleficorum confessionibus, iudicum testimonijs, plurimis experimentis exemplisq; tam in hoc tractatu de maleficorum confessionibus, quam in commentario in tit. Cod. de malefic. & mathem.

DEDICATORIA.

them. adiuncto contra multorum errores, ac perniciosas falsasq; opiniones declaramus, demonstramus, & vsq; ad satietatem omnium oculis subiicimus. Cum autem malefici tam enormissima crimina, vt nemo sanæ mentis dubitare potest, committant, & perditionem alios perdere non desinant, seducti alios in errorem & malitiam seducere sentent, non immerito secundum legem diuinam humanamque morte mulcandi, & ab hominum societate tollendi sunt. Indecens & indignum est eis relinquere vitam, qui multorum vitæ insidiantur, & crudele est eis parcere, qui iniuste etiam in insones læuiunt. Innocentes enim tradit exitio, qui parcit multorum exitia cogitationibus. Longo tempore hoc crimen latuit, secretumq; fuit, prout eius exercitij natura est, quippe quod magnam communionem habeat cū principe tenebrarum, qui odit lucem, & amat noctem, & sic longè lateq; suum virus diffudit, ita vt non sine molestia, labore, & difficultate aliqua ex parte extirpari valeat, sicut experientia rerum omnium magistra

E P I S T O L A

edocemur, publicis argumentis & iudicium quotidianis querelis cognoscimus. Querunt autem multi, qui plus, quam misericordia erga hoc pessimum hominum genus mouentur (sitamen misericordia dicenda sit, quæ impenditur eis, qui humanitatis expertes sunt, & insontium non misferentur) quando sit tandem futurus finis incendij in maleficos & sagas. Quibus absque longis ambagibus respondetur: Tam diu esse locum poenæ, quam diu culpa non cessat. Interest enim rei publicæ ad conseruandum illæsum suum statum, prouincias purgari hominibus malis. Cesset ergo culpa, & cessabit poena, quæ culpæ mensuræ respondet. Quemadmodum enim, quam diu fures & publici latrones inuenientur, manebit usus furcæ & rotarum: Sic, quanto tempore malefici & sagæ modo humano & iuris ordine reperientur, tanto incendium perdurare necesse est. Cum feruore, ait Propheta, Gladius ad Chaldeos, gladius ad diuinos, gladius ad fortes illius: cum zelo iustitiæ, & salute rei publicæ præsidet prouinciarum, quam diu malefici sunt,

L. Con-
gruit. ff.
de offic.
præsid.

Hiere. 50

DEDICATORIA.

sunt, sententiam proferre possunt: Ignis ad maleficos, ignis ad sagas, ignis ad magos. Sed vt finem his faciam, quia hoc vitium plurimum, proh dolor, inuauit in diuersis nostræ Germaniæ Prouincijs, & multi Iudices nunc experientia malorum excitati, diligētius inquirunt, Priores tractatus nostri de maleficis editiones omnes diuenditæ & distractæ sunt, & passim tam in nundinis Francofurdienfibus, quàm alijs officinis, vt multorum relatione didicimus, plura exemplaria expetuntur, sepositis alijs negotijs, statuimus publicè utilitati laborem nostrum accommodare, & hanc tertiam editionem cæteris auctiorem operæ Typographi subiungere, quæ etsi non tam perfecta (quamuis Prouerbio tritum sit: Omne trinum perfectum esse) quin possit esse perfectior, tamen plurima prioribus addit, quæ maximè faciūt ad clariorem multorum lucem, & lectorum eruditionem. Ne autem huic nostræ editioni fautor & patronus deesset, Admodum Reuerende Domine, te meritò delegi protectorem contra Zoiltum, qui frequen-

(:) 5   quen-

E P I S T O L A

quentius oblatrare solet contra offensionem maleficorum & noctuagarum strygun, maxime quod etiam occasionem augendi librum dederis superiori hyeme Treuiris, cum à Typographo venalia exemplaria postulasses, nec habuisses propter omnium distractionem, & tum temporis spem dederim iterum breui latius excudendum. Mouent etiam ad hoc singularia beneuolentiæ amicitiaque officia, quibus me Tua admodum Reuerenda Paternitas sibi deuinxit in Monasterio vestro S. Hupertii, cum ante aliquot annos locum illum miraculis multis clarum, & religione conspicuum peregrinationis causa visitassem. Præterea etiam idem suadent humanitatis & obseruantia argumenta, quæ sæpè alibi mihi in conuentu magnorum, & honoratorum virorum ostendit. Grato ergo æquoque animo hunc nostrum, quem dedicamus & offerimus laborem accipito. Precamur interim summis votis DEVM Optimum Max. vt Tuam admodum Reuerendam Paternitatem diutissime in spiritus & corporis valetudine robustam
con-

DEDICATORIA.

conseruet, vt valeat foelicissimè suum
monasterium antiquum & valdè cele-
bre iniuria horum infoelicium tempo-
rum incendio dirutum, vti prosperè
cœpit, in religione sancta D. Benedicti,
sub quo militat, & edificijs erigere, & ad
finem optatum perducere. Treui-
ris, Calend. Septemb. Anno
Domini 1596.

(.:.)

CARMEN CONTRA MALEFICOS.

Adbencuolum Lectorem.

Ultima quis dubitet versare volumina celos,
Quando tot ex Orco monstra luesq; ruunt?
Illic prado furens sceleratus militat armis,
Destruit & pura religionis opus.
Hic & in amplexus ditis venit impia Saga,
Ferdat & horrendo membra torumq; stupro.
Itaq; cum Christo, cum Sanctis fœdera soluens
Ferreæ connubij cum Cyge pacta ferit.
Hinc amor, hinc faciles aditus, hinc mutus usus,
Hinc ad nocturnos dextera iuncta choros.
Hinc tot aquis clades, populi tot funera surgunt,
Dum mala, quæ Daemon suaserit, illa patrat.
Si imbet hic tristes membris infundere morbos,
Iceta parat tacitè h. & aconita dolis.
Si imbet hic densa fruges sul uertere nimbo,
Hac pluvias Stygio carmine copit aquas.
Si imbet hic terram syluasq; boare tonitru,
Effusit: & montes rumpere posse putat.
Quod magis indoleat, vere atq; Numinis iram,
Stant ea patronis crimina tanta suis.
Quis scelus ingenua titulis hoc artis obumbrant,
Vnde vetant meritas igne piare striges.
Sed nihil iniusta prodest defensio causa,
Sinsfeldi docta præfuls arte cadit.

Damo-

*Demonis hic fraudes pandens catigine tellus,
Publica, qua scribit. per monumenta probat.
Quæq; dat infelix Plutonis damna propaga,
Hæc Sophia & Patrum detegit arte, fide.
Adjicit antiquo pœnas his iure dicatas,
Tartaream fugiant hac ratione nocem.*

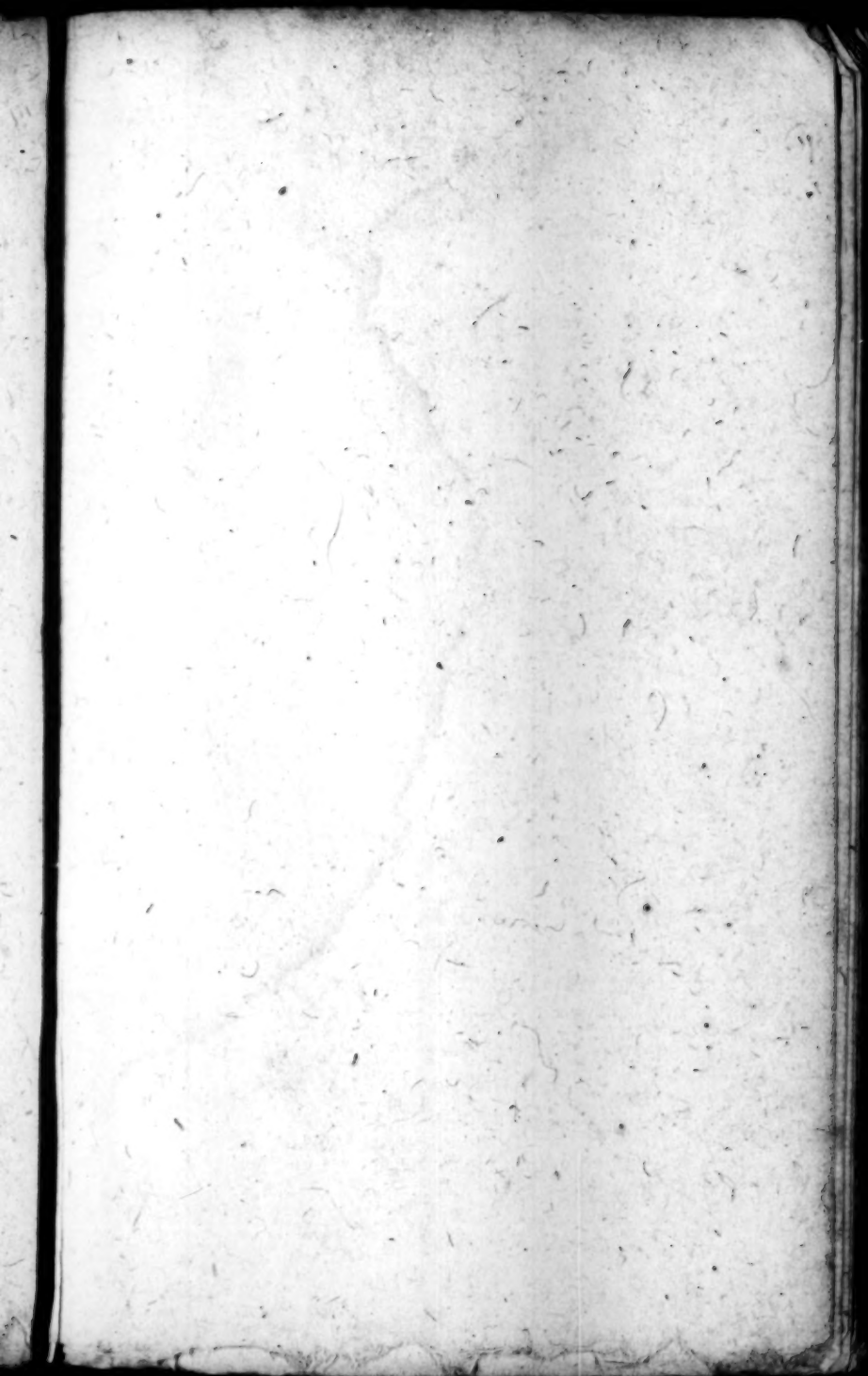
Ex nouo Collegio, seu Seminario
Metropolitano Treuirensi,

A. v. Bruele, S. Th. D.

TRA

TRACTATUS. QVÆSTIONIS,

AN FIDES SIT HABENDA
Maleficorum Confessioni?

PRO intelligentia sensus quæstionis cognoscendum est, maleficos confiteri, se quædã opera fecisse, & damna intulisse, quæ facultatem humanæ naturæ, ingenijq; nostri captum superare videntur: quare à multis, qui rerum naturas suo cerebro, & non veris fundamentis metiuntur, somnia & meræ phantasiæ creduntur. Deinde malefici de se confessi, de alijs confitentur, eosque tanquam criminis participes denunciant. Duo ergo membra quæstionis pertractanda erunt. Primum, præsuppositis aliquot præludijs, quæ vniuersæ materiæ aliquod lumen cognitionis adferant, resoluet veritatem operum mirabilium, quæ fatentur se fecisse & facere. Secundum, in quo nodus difficultatis consistit, aperiet, an maleficorum confessioni contra socios & participes criminis aliquid fidei tribuendum, & quantum in ordine ad torturam: per decursum dubijs incidentibus satisfiet, & tandem argumenta in oppositum dissoluentur.

Divisio operum.

A

i. Præ.

DE CONFESSIONIBVS

Maleficia fieri certū esse. 1. Præludium. Certissimum est, & nulla ratione dubitandum, maleficia propriè dicta, siue opera diabolica, mediāte hominum auxilio, in rerum natura fieri, & hoc secundum sacras literas, canones, leges ciuiles, & rectam rationem.

Maleficij varia significationes. Dictum (maleficia propriè dicta) quia apud antiquiores Iuris peritos & leges, maleficium generaliter accipitur pro omni crimine, hic autem sumitur pro opere malo ope diabolica perfectio, singulari modo, & ad singularem effectum.

Probatur nunc Præludium, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos: & c. 20. Vir siue mulier, in quibus Pythoricus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos. Deut. 18. Nec inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atq; auguria, nec sit maleficus aut incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos. Omnia enim hac abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. In iure Canonico, in titulo de frigidis & maleficiatis, & 26. per totam questionem. & 33. q. 1. cap. si per sortiarias. In iure Ciuili, C. de maleficis & mathematicis. Hinc argumentum firmissimum sumitur: curenim sacrae literæ tam seuerè maleficia, incantationes, & opera magica damnant, si nullius sunt virtutis

tutis & efficaciz? Cur canones & Pontificum decreta prohibent? Cur leges ciuiles capitales in maleficos & incantatores statuunt pœnas? An forte istas leges Christiani instituerūt, quibus artes magicę puniuntur, secundum quem alium sensum, nisi quod hæc maleficia generi humano pernitiōsa esse non est dubium? Sic enim arguit S. Augustinus lib. 8. de Ciuit. Dei, cap. 19. Veneficia ergo & Magia, non vanum nomen sortita sunt, sed vim quandam possident, vt rectè ait Michael Psellus in lib. de Dæmonibus. Accedit etiam ratio. Réperiuntur aliqui effectus, & reperti sunt in rerum natura vt dare responsa de occultis, ferri peraera ad remotissima loca, &c. qui non possunt referri ad causas naturales, sed Dæmones. De his legendi S. Augustinus lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 17. & 18. & lib. 15. cap. 23. & lib. 2. de doctrina Christiana à cap. 20. & lib. 3. de Trinit. à cap. 5. S. Thomas lib. 3. contra Gentiles à cap. 104. S. Bonauent. in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. cum Magistro sentent. alexander Halen. 2. parte, q. 43. Franciscus Victoria in relectione de arte Magica. Alfonso à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione, à cap. 14. Malgus maleficorum. à par. & alij, qui in progressu allegabuntur.

Ex dicto præludio infero, hæreticum esse, & à fide Christiana alienum, qui cum pertinacia asserit, maleficia nihil aliud esse quàm somnia & imaginationes. Nectalis hæresis noua est, sed antiqua, vt est videndum apud S. Thomam &

Bonauent. in 4. d. 34. & Ioan. à Turrecre. in 33. q. 1. cap.
Si per sortiarias. Procedit autem hic error ex alia
maiori infidelitate, nempe qua creditur: Dæ-
mones non esse, nisi in opinione vulgi. Fuit
Democriti, Alexandri, Simplicij, Auerrois, &
Aristotelis secundum communio-rem senten-
tiam, nec non aliorum Peripateticorum opi-
nio, nullos esse Dæmones. Putata autem Auerr.
in Epistola de Resurrectione, persuasionem &
opinionem de existentia Dæmonum inde in-
uectam, quod viri sapientes hæc terriculamē-
ta commenti fuerint ad arcendos & terrendos
improbos à sceleribus, quasi post hanc vitam
superfint ultores malorum, quos nos Dæmo-
nes appellamus. Huius inuenti Simplicius in
libr. de Anima, primum inuentorem tradit
fuisse Pythagoram. Et quamuis Augustinus
Eugubinus libr. 8. de perenni Philosophia,
ca. 26. contendat docere, Aristotelem sensisse
Dæmones esse. Communior tamen senten-
tia est, secundum Philosophiam Aristote-
lis, nullos esse Dæmones, cum nullas noue-
rit substantias separatas à materia, præter mo-
tores orbium, quod in 12. suæ metaphysicæ
libro demonstrare contendit. Ex hoc fun-
damento originem trahit error Hermetis
Trismegisti, & aliorum Philosophorum, refe-
rentium omnia opera magica in virtutes &
causas naturales. Saducei quoq; vt in Actis A-
postolicis apertum est, spiritum & angelum esse
nega-

negabant. Hos secuti sunt quidam heretici dicti Dositheani, quos ex Simonis Magi schola prodijisse Theodoretus putat. Horum opinionem impietate plenam adhuc nostro seculo quidam secuti sunt, quos confutat Franciscus Feuardentius lib. i. aduersus hæreses, in verbo Angeli. Similem errorem Origenes tribuit medicis, tract. 3. in Matth. verba 17. cap. Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & malè patitur. Primò autem quæramus, ait, quid est, quod sequitur: quia lunaticus est, & malè patitur? Medici loquuntur, quæ volunt; quia nec immundum spiritum arbitrantur, sed corporalem aliquam passionem, & dicunt humida moueri in capite secundum aliquam compassionem ad lumen lunare, quod humidam habet naturam. Nos autem qui Euangelio credimus, dicemus hanc compassionem immundum spiritum operari. Obseruat enim quædam schismata lunæ, & sic operatur, vt ab obseruatione lunæ pati homines mentiantur, & per hoc culpabilem DEI creaturam ostendat. hæc Origenes. Ad idem accedit, quod Michael Psellus antiquissimus Philosophus Platonius, sed Christianus, in lib. de Dæmonibus refert, se conuersatum cum homine in Chersoneso Græciæ contermina, solitariam vitam agente, cui nomen Marcus erat, qui in primis Dæmonum studijs adhæserat, deinde palinodiam cecinit, verisq; nostris dogmatibus ad-

hæsit. Cum hoc homine multa contulit de natura Dæmonum, vt ex libro clarum est, & inter cætera de Dæmonum operationibus in arrepticijs & alijs, obijcit Marco in hæc verba: Sed ego, ô Marce, inquam, retentiora quædam sapere nos medicorum sectatores adducunt, asserentes passiones eiusmodi nō esse effectus Dæmonum, sed humorum, vaporumque, & venti malè sese habentium. Itaq; pharmacis & diæta, & non carminibus incantantium, expiationibusq; curare hæc aggredi solent.

Tum Marcus respondit. Nihil mirum est hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter sensum, sed corporibus tantum incubuerint cognoscendis. Illa fortasse decebat malorum humorum putare incommoda capitis somniferam grauitatem, atre bilis angustias, phrenesis deliramenta, quæ lauacris, potionibusque, vel euacuationibus, vel emplastris sedare consueuerunt. Inspirationes autem, occupationesq; quibus, qui obsessus est, agere nihil potest, non intellectu, non ratione, non phantasia, non sensu. Aliud verò est, quod mouet atq; ducit, dicitq; insuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prædicit: quo inquam pacto dicemus hæc esse erraticas materiæ motiones: A Philosophorum & antiquorum Medicorum falsa & impia opinione non videtur nostris temporibus etiam aliqui Physici esse alieni, qui ferè omnia, quæ Dæmonum

ope.

operatione, circa hominem aguntur, vt contingit in enérguménis, obsessis, maleficis & incantatoribus, referunt in humores melancholicos, complexionem corruptam, perturbatam phantasiam, aliasq; causas naturales; & fortasse etiam cum superioribus animo verè sentiunt, neq; Dæmones esse, neq; infernum, sed animam simul cum corpore interire, licet verecundia & timore impediti non prodant. Quam impiam doctrinam aliqui etiam Itali medici & phyci ex Philosophia quorundam Ethnïcorum hauserunt nostris temporibus.

Sit ergo.

2. Præludium. *Fides Catholica firmiter tenet esse Demones.*

Dæmones esse, est fides.

Probat. 1. ob 1. Cùm venissent filij Dei ante faciem Domini, adfuit etiam inter eos Satan. Leuit. 19. Prohibetur immolatio Dæmonibus fieri, & Deut. 32. & alibi, & in nouo Testamento Christus saepe eiecit à corporibus obsessis Dæmonia, & S. Paulus ad Ephes. 6. ostendit periculofum certamen, quod cum rectoribus tenebrarum habemus. Matth. 8. 9.
Luc. 9. 11.
Marc. 9.

Si ergo sunt Dæmones, necesse est eos operari, cùm non sint otiosi, sed semper circumeant quærentes, quem deuorent.

*Ad maleficiū
tria cōcurre
re, & quæ;*

3° Præludium. *Vt maleficium fiat, de quo hic agimus, tria concurrere necesse est; Diuinam voluntatem permittentem; Diaboli potestatem perficientem atq; instigantem, & hominis malefici voluntatem liberè consentientem.*

Cū enim Deus rerum omnium, quæ cœli terræque ambitu continentur, prima sit causa, Principiumq; mouens, in ipso sumus, viuimus ac mouemur, nec non omnia per ipsum facta sunt, & fiunt, & sine ipso factum est & fit nihil: ideo cuncta diuinæ prouidentiae subduntur, vt nec capillus capitis pereat sine ipsius nutu; id quod probat in suorum consolationem, dum ait: *Nonne duo passeresset asse veneunt, & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos. Si ergo DEVS noluerit, diabolus cum omni sua potestate nihil poterit in terra nocere hominibus. Permittit autem Deus, hanc Dæmonibus & & maleficis potestatem: tum ad manifestandum hominibus altitudinem diuitiarum suæ sapientiæ, & scientiæ, quæ etiam nouit ex malis elicere bonum, tum ad declarandum iustitiam in eos, qui peccant, & non agunt pœnitentiam: tum ad cognoscendum, quod illi, qui contempta veritate ad patrem mendacij conuertuntur, iustè decipiantur, & in varios errores perducantur. Dicet quispiam: Quare Deus*

Deus permittit, vt etiam in sanctos & innocē-
tes diabolus suam exercean potestatem, vt con-
stat ex historijs Iob, S. Anthonij, Hilarionis, a-
liorumq; sanctorum Patrum? Certissimum
est, quod ratione malitiæ & demeritorum,
maior conceditur Dæmonibus potestas in
malos, quàm bonos: quia mali meruerunt
peccatis subijci tanquā vilissimi serui: à quo
enim quis superatus est, eius seruus est. Super
bonos autem Dæmon non habet potestatem
ad perdendum, sed tantum ad probandum,
2. Petr. 2.
Iob. 2. Ecce omnia quæ habet, in manu tua sunt: verun-
tamen animam ipsius serua. Et Tob. 12. Quia acceptus
eras Deo, necesse fuit, vt. tentatio probaret te. Adhæc
Deus Opt. Max. qui suauiter omnia disponit,
permittit vt boni aliquando maleficijs affici-
antur: partim in argumentum meritorum,
quæ augentur ratione tribulationis patienter
toleratæ: partim in custodiam humilitatis,
dum enim huiusmodi Dæmonis exercitijs se
cognoscunt subiectos, humiliatur, cū igno-
rent, amore nean odio digni sint: partim vt
reuocentur ad frugem melioris vitæ, maiori
studio & diligentia rebus diuinis, sacramen-
tis mysterijsq; nostræ salutis incumbant, quæ
sunt oportuna arma ad euertendas aëreas po-
testates. In horum confirmationem pulchra
adferuntur à S. Augustino in Psal. 77. in illum
versiculum: Misit in eos iram indignationis
suz, &c. In filijs diffidentia, inquit, tanquam

in suis mancipijs operatur, quemadmodum homines in pecoribus suis: Et illic tamen quantum Dei iusto iudicio finitur. Sed aliud est quādo potestas eius etiam suis sicut ei placet, tractandis maiore potestate prohibetur: aliud quando ei potestas etiam in eos, qui ab illo alieni sunt, datur. Sicut homo de pecore suo pro humano captu facit, quod vult, nec sanè facit, si prohibeatur à potestate maiore. De alieno autem pecore vt faciat, expectat sibi potestatem dari ab illo, cuius est. Ibi ergo potestas, quæ fuerat, prohibetur: hæc autem, quæ non fuerat, tribuitur.

Demon non plus potest, quàm Deus ei permittit.

4. Præludium. *Permissione diuina præmissa, Demon operatur tantum, quantum ei conceditur, & non plus.*

Patet in Iob. Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serua. & in Apocal. 20. Angelus catena ligauit Dæmonem, & in Exod. cap. 7. & 8. Magi Pharaonis serpentes fecerunt, & alia similia, vbi ad Ciniphes, quæ sunt muscæ minutissimæ, ventum est, defecerunt malefici, & dixerunt ad Pharaonem: *Digitus Dei est hic, vt rectè notat S. Augustinus li. 3. de Trinit. cap. 7. & 9.* A bonis etiam angelis, quibus orbis & hominum custodia commissa est, aliquando Dæmones impediuntur, ne possint omnia, quæ cupiunt, in effectum deducere. Quando Dæmonis potestas apud Doctores dicitur ligata ad sensum Scripturæ,

non

non ita intelligendum, quod per mortem Christi ita sit religatus in infernum, vt non possit ad nos accedere tentationis & vexationis gratia, vsq; ad aduētum Antichristi, quando eius potestas soluetur, vt malè Franciscus Ponzinibius in tractatu de Lamij & excellentia vtriusq; iuris, num. 56. videtur intelligere. Hoc enim argumento vtitur contra translationem realem. Diabolus ligatus est in inferno: Ergo non potest exire ad tentandum & portandum sagas. Sed hic sensus sapit hæresin, vt probè ostendit Barth. Spin. in Apologia 2. c. 3. contra Ponzinibium, cum sacrę literę contrarium doceant. 1. Petr. 5. Aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens circumit, querens, quem deuoret. & Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitie in cœlestibus. Vbi præmisit Apostolus hæc verba. Induite vos armaturam dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Et Christus Apostolis reliquit potestatem eiiciendi Dæmonia. Tandem experientia compertissimum est, multos indies vexari, tentari, & non raro possideri à Dæmonibus. Quare non omnes Dæmones sunt ligati in inferno, sed magnus numerus eorum habitat in aere isto caliginoso, iuxta Apostoli Petri doctrinam. De qua re Magister sententiarum &
Docto-

Doctores in 2. d. 6. tractant. Et præclare Guilhelmus Parisien. scribit in 2. part. de vniuerso. Cum doctrina, inquit, Christianorum habeat euidenter in aëris parte caliginosa Dæmones quasi in carcere habitare vsq; ad diem iudicij: quæritur qualiter inde tam liberè exeant, & in multitudinetanta? Aliquando enim totam terram quasi occupasse videntur in templis & statuis, ac receptaculis alijs, in domibus ac penetralibus, limitibusq; agrorum ac syluis, in fontibus atq; fluminibus & locis amœnis, in quibus colebantur & respondebant. Aut ergo paucissimi remanebant in aëre: aut incredibiliter numerosa est multitudo eorum. Vnde videntur liberum habuisse, imo adhuc habere egressum, cum ad incantationes, inuocationesq; magorum, & Necromanticorum mox veniant. Quid stiam dicam de opere maioris, minorisq; circuli, in quibustata eorum multitudo apparet, vbi & quatuor reges eorum à quatuor mundi partibus cum exercitibus suis innumerabilibus venire dicuntur? De exercitiibus quoq; nocturnis, quid de fatis ac dominabus nocturnis, quarum principem vocant Abundiam seu Satiam ab abundantia & satietate, quas largiri creduntur domibus, quas frequentant, præsertim à mulieribus, quæ anilibus deliramentis intendunt, cum hæc omnia maximè maligni spiritus videantur? Quomodo ligati aut incarcerati censentur, qui ita disc-

cur-

currunt? Nam & Euangelium protestatur in vno homine legionem vnam fuisse. Veruntamen ob hæc nullatenus debes de veritate doctrinæ Christianorum præactæ ambigere. Quod si reminiscaris sermonis eius, qui dixit, quod tot legiones in vnoquoq; separatarum ordine substantiarum consistunt, quot sunt personæ in vna legione: videbis in vnoquoq; ordine esse sex millia, & sexcentas, & sexaginta sex legiones. Vnde nequaquam putandum est, quod ad libitum possint sæuire in homines. Nec sine permissione prouidentiae creaturis egredi queunt, & nostram habitationem intrare: imò iusto Dei iudicio illudunt, & penas varias infligunt iniquis, in quibus omnibus creatoris intentio sancta & recta est, utpote decor iustitiæ, correctio peccatorum, punizio medicinalis culparum, exercitatio electorum. Hæc Guilhelmus. Sed nunc ad propositum reuertamur, alligata est potestas Dæmonis non ita ut tentare non valeat, sed ne tantum tentet, quantum tentare desiderat, ut S. Augustin. lib. 20. cap. 8. de Ciuit. Dei docet, cum ait. Sed alligatio diaboli est, non permittere exercere totam tentationem, quam potest vel vi, vel dolo ad seducendos homines, in partem suam cogendo violenter, fraudulenterue fallendo. Per aduentum CHRISTI & mortem eius ligata est potestas Dæmonis, quia aperta est ianua paradyssi, quæ ante clausa erat

erat cunctis, & nunc aditus mundis animabus patet ad cælum per redemptionem Saluatoris nostri, & ubi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Non tamen negandum est, quin ex parte tentatorum, Dæmonis potestas respectu aliquorum magis sit soluta, quam ratione aliorum. Quod S. August. in ser. 197. de temp. qui est sermo secundus de Dominica prima post Trinitatis docet: Ante aduentum Christi, ait, fratres charissimi, solutus erat diabolus: veniens Christus fecit de eo, quod in Euangelio dictum est: Nemo potest intrare in domum fortis, & vasa eius diripere, nisi prius alligauerit fortem. Venit ergo CHRISTVS, & alligauit diabolum. Sed dicet aliquis. Si alligatus est, quare adhuc tantum præualet? Verum est, fratres charissimi, quia multum præualet: sed tepidis & negligentibus, & DEVM in veritate non timentibus dominatur. Alligatus est enim tanquam innexus canis catenis, & neminem potest mordere, nisi eum, qui se illi mortifera securitate coniunxerit. Iam videte fratres, quàm stultus est homo ille, quem canis in catena positus mordet. Tu te illi per voluptates & cupiditates seculi noli coniungere, & ille ad te non præsumet accedere: latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest, nisi volentem. Non enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit. Ex dictis constat

stat maiorem concedi potestatem Dæmoni
in peccatores, & maximam in eos, qui maxima
crimina commiserunt: cū gratia DEI, quæ
Dæmoni resistit, & ei manus ligat, longe à sce-
leratis hominibus sit. Quare falsum quoq; est
quod Pözinibius arbitratur, Deum non per-
mittere, vt diabolus portet sagas: Cū omniū
iniquorum, maximè tamen maleficorū prin-
ceps & caput sit diabolus, & ipsi sint membra
eius, qui Deo permittente, potest eos mouere,
non est ambigendum, cū peccata eorum
maxima maximè iram Dei prouocent, Deum
permittere: qui enim permisit filium suum, in
quo nullum vestigium peccati vnquam exti-
tit, à dæmone in montem duci, & ad pinnacu-
lum templi constitui, necnon à membris suis
Iudæis flagellari, & crucifigi, quomodo non
permittet sceleratos maleficos & magos, ve-
xare & mouere? Prædictæ doctrinæ admodū
conforme est, & in sequentibus magis eluces-
cet, quod pro verissimo habeo, in crimine ne-
fando maleficorum & sagarum cōtra quorun-
dam hominum ignorantiam, qui sæpius ad-
mirantur, quomodo homines minima data
occasione in tam graue & horrendum crimen
incidant, maxima crimina antecedere casum.
Exempli gratia, vt ex quotidianis maleficorū
confessionibus percipimus: mulier ex aliqua
desolatione redditur pusillanimis, statim ag-
greditur eā Dæmon: aut vir aliquam displicē-
tiam

tiam concipit aduersum propriam vxorem, voluptateq; accenditur in aliam, in cuius forma se offert mille artifex & vincit. Vel iuuenis aliquis voluit obambulans solus cogitationes in animo turpes de rebus venereis, in promptu apparet traditor in specie formosissima fœminæ, & his habitis leuibus occasionibus, Dæmon statim proponit consilium, & promittit quod velit facere voti compotes, si Deo abrenuncient, & castra sua velint sequi, his propositis miseri morem traditori gerunt, de his omnibus exempla plurima sunt in processibus nostrorum iudicum. Dico ergo has leues occasiones & causas proximas, quæ Dæmoni portam aperiunt, multo grauiora peccata præsupponere, quæ diuina sic exigente iustitia, demeruerunt casum in tam abominabile facinus. Quia & diuinis literis, & doctissimorum virorum auctoritate comprobatur, quod præcedentia peccata quandoq; sint causa aliorum. Sic Paulus Rom. i. Quia non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea, quæ non conueniunt, & in desideria cordis eorum. Esai. 6. Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua. Sap. 2. Excæcauit enim eos malitia eorum. Sic etiam in sacris DEVS dicitur excæcare & aggrauare aures, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. His accedunt Doctores, S. Gregor. homil. ii. in Ezechielem.

Iustus

Iustus & omnipotens DEVS, cū præcedentibus peccatis irascitur, permittit vt cæca mens etiam in alijs labatur. S. August. in lib. 83. questionum. q. 79. S. Thom. 1. 2. q. 79. art. 3. & q. 87. art. 2. & alij alibi. Quare omnes, qui vident, quando diabolus Dei abnegationem proponit, & abrenunciationem eorum, quæ in Baptismo promittuntur, desiderat, (quod Dæmonis negotium sit) necesse est, quod excæcati non videant: quis enim nisi cæcus tam oculis corporis quàm cordis, si audiat sibi proponi Dei abnegationem non exhorrescat? quis tam à mente alienus, si adhuc scintilla veræ lucis irradiet, metu non concutiatur, si tale scelus obijciat? Certum ergo videtur, talia præcessisse scelera, quorum pœna est, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Atq; hoc singulare est inimici & hostis studiū, nec Dei providentia permittit, quod animam inuadere possit, quæ peccatis & sceleribus prius se nō priuauit amicitia & gratia Dei. Sic Cassian. in collationibus Patrum, collat. 8. quæ est Abbatis Sereni ex collatione S. Anthonij, probat & definit, nullatenus Dæmonem posse mentem cuiusq; vel corpus inuadere, nec habere facultatem in cuiuslibet animam penitus irruendis nisi eam primò destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spiritali contemplatione vacuam nudamq; reddiderit. Quod idem re-
ctius suo more similitudine ostendit D. Chry-
sost.

fofit. lib. 2. de Prouidentia Dei. Quemadmo-
 dum, inquit, hi, qui parietes suffodiunt noctis
 tempore extincto lumine, & furari opes, & ea-
 rum dominos cum omni facultate iugulare
 possunt: Ita & hic (intellige Dæmonem) per
 noctis errorem ac tenebras merorem of-
 fundens, cogitationes omnes, quæ ad muni-
 men nostrum esse possunt, subducere prius ac
 furari nititur, vt desertam ac sine adiutorio a-
 nimam inuadens, plagis innumeris cōfodiat.
 Ad idem facit Glossa Matth. 4. in illa verba. Si
 cadēs adoraueris me, cū infert. Ergo qui ad-
 oraturus est diabolū, ante corruit. Si quis
 obijciat: Deus Optimus Maximus in Iob, An-
 thonium, aliosq; viros sanctos etiam reliquit
 Dæmoni, ad tentandum & vexandum pote-
 statem. Ergo ratione peccatorū non permittit
 Deus tentationem & deceptionem. Facilis est
 ad hoc Responsio: Concessa est in viris sanctis
 Dæmoni potestas ad exercitium & coronam,
 in læsione & vexatione aliqua corporali sine
 ullo animæ vulnere: vt patet in Iob. Ecce om-
 nia in manu tua sunt, veruntamen animam e-
 ius serua. At respectu maleficorum est conces-
 sa potestas ad interitum etiam animarū, quia
 dæmon tam animam eorum sibi vendicat per
 consensum in tam immane scelus, quàm etiam
 in corpus dominatur, quod verberibus quo-
 que subijcit, si maleficus pro suo beneplacito
 seruitutem ei non impendat. Sunt enim male-
 fici

Eci & sagæ quasi asini diaboli, ipsum quasi portant, & ab eo deferuntur, & tamen ex permissione diuina id demerentibus peccatis, in tanta sunt cæcitate, quod videntes non vident, & audientes non intelligant. Quod si quis obijciat contra dicta illud Apocalypseo cap. 20. Cum consummati fuerint mille anni, soluetur Sathanas de carcere suo, & exiet, & seducet gētes: quod erit tempore Antichristi, quando erit tanta tribulatio, vt etiam, si fieri possit, electi moueantur: Ad quam auctoritatem videtur alludere Ponzinibius loco citato. Respondeo cum Magistro & alijs in 2. d. 6. quod cum hæc de Lucifero intelligantur, siue in infernum demersus sit, siue non: credibile est, eū non habere potestatem tantam accedendi ad nos, quantam habebit tempore Antichristi, in quo fraudulenter ac violenter operabitur. Et ideo tunc dicitur soluendus, quia maiorei potestas propter maiorem hominum malitiā, & incredulitatem dabitur à Deo ad tētandum homines, quàm modo habeat. De hac autem alligatione & solutione diaboli latè agit S. Augustinus lib. 20. cap. 8. de Ciuit. Dei, quem studiosus lector videre poterit.

5. Præludium. *Ad maleficium præter diuinam permissionem, & diaboli potestatem, requiritur hominis libera voluntas, quæ ex malitia consentit in maleficium, quæ*

In maleficium etiam maleficus libere consentire debet.

diabolus tanquam instrumento vtitur ad effectum.

Affectat enim diabolus in suis maleficijs quandam imitationem diuinorum operum: Vnde sicut Deus in mysterijs nostræ salutis & sacramētis, hominum salutem eorundem ministerio operatur, etsi de absoluta potestate non sit alligatus sacramentis & visibilibus signis: ita diabolus in perditionem, maleficorū opera, suam malitiam diffundit, quamuis etiam Deo permittente, per se possit hominibus nocere, vt patet in Iob, Anthonio, & alijs: tunc tamen non est maleficium, sed purum diaboli opus. Accedat ergo consentiens hominis liberum arbitrium ad perfectionem maleficij, necesse est, quod quidem arbitrium potest diabolus, vt rectè Cyrillus ait, *Catechesi 4. Illuminatorum*, incitare, cogere autem præter voluntatem omninò non potest. Subijcit tibi scortationis cogitationes, si vīs, probas: si nō, improbas. Quàm diu ergo homo in statu præsentis vitæ est, cū liberi arbitrij permaneat, à Dæmone cogi non potest ad malum, sed tantum persuadendo, vel terrendo moueri. Dei enim omnipotentis solum opus est, efficaciter voluntatem hominis impellere, iuxta illud, *Prover. cap. 21. Cor regū in manu Domini. Ex hoc fundamento error multorum imperitorum in vulgo confutatur, qui censent haud fieri*

*Maleficijs
ueri possint,
si volumus.*

feri posse, vt malefici iterum cōuertantur ad
 saniozem mentem, quando semel Dæmoni
 sua nomina dederunt, & Christianæ fidei ab-
 renunciârūt. Sed hic error cū sit falsissimus,
 à Concionatoribus ab humanis mentibus ex-
 tirpandus est: multos enim trahit in despera-
 tionis peccatum, qui ad Christum redirent;
 tollit libertatem arbitrij, gratiā Dei extenuat,
 & diabolū potentiorem facit ad perdendū,
 quā Christum ad saluandum, contra verita-
 tem ab Apostolo traditam. *Rom. 5. Vbi enim abun-*
dauit delictum, superabundauit & gratia. Videmus
 etiā, quod aliqui se voto religionis solemni,
 corpore & animo in perpetuum Deo conse-
 crârūt, ipsiusq; castra multis annis secuti sunt,
 qui quādoq; in fine vitæ Dæmonis suggestio-
 nibus impulsī, apostatæ fiunt, & suaue Christi
 iugum derelinquunt. Quanto magis, qui in-
 fœlicis Dæmonis sodalitiū sequuntur, etiā si
 eius obsequio se deuouerint, poterunt gratia
 Dei adiuuante, quæ omnibus petentibus da-
 tur, ad communionem fidelium, si velint, re-
 dire, & duram diaboli seruitutem excutere, &
 hæc doctrina hoc infœlicis tempore sæpius po-
 pulo inculcanda est.

6. Præludium. Præcedenti affine.

Omnia opera maleficorum effectum sorti-
untur ex pacto expresso, vel tacito cum Dæ-
mone, ita vt semper, quando vult maleficus

Omnia ma-
leficorum o-
pera sibi ex
pacto cū Dæ-
mone tacito
vel expresso

R 3

opera

*operari, expresse vel tacite inuocet Demone-
nem in auxilium, ut concurrat ex pacto.*

Hoc praludium, cum tota opera magorum & maleficorum fundetur in pacto & quasi conditio cum Daemonibus, ut attestantur Doctiss. in Theblog. Franciscus Victoria in Relect. de arte Magica, & Iosephus Angles, in 1. par. Florum qq. Theologicarum in 2. in q. de eadem materia, latius quam in priori editione est extendendum, maxime cum Ioannes VVierus celebris in medicina, & vir varia lectionis, qui ferè totam machinam maleficorum & sagarum in phantasmata, melancholiam & illusionem refert, hoc fœdus etiam & pactum imaginariū, & impossibile iudicet, & sat congruè ad suum propositum: Quia destructo fundamento, quæ ex ipso sequuntur, destructa censentur: & cum dictus Doctor Medicus in ipso fundamento cecidit, sicut etiam in quibusdam alijs principalibus punctis huius materia, habeatq; aliquos sua opinionis discipulos: fusius doctrina de pacto Magorū & maleficorum stabilienda est, ut firmo iactofundamento, adificium firmitus stet. Impugnat dictus auctor pactum hoc & fœdus præcipuè in lib. de Lamys ca. 7. & 8. & 23 & de prestigijs Daemonum lib. 6. cap. 27. & in d. cap. 23. non constare dicit de pacto, nisi ex propria stupidarum delusarumq; anicularum confessione. Et in d. ca. 27. argumentū impossibilitatem pacti arguit, quæ infra soluentur.

Vera & Catholica doctrina est intercedere posse pactum, & de facto interuenire in operibus Magorum & maleficorum. Probat in primis ex illo Esaie 28. Dixistis, percussimus fœdus

foedus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Quod ad præsentem sensum, allegatur S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 4. in corpore. Alphonsus Castren. lib. 1. de iusta hæreticorum punitione, cap. 14. Mart. Nauarr. de pœnitentia. d. 1. cap. Nunquid Cain. Paulus Grilland. lib. 2. de Sortilegijs, q. 3. Atq; hæc Esaia verba ad propositum etiam accommodant Pontifices, Ioannes 22. in extrauag. incip. Super specula edita contra Magos & magicas superstitiones. Et Sixtus V. in Bulla contra Astrologos, incantationes, diuinationes & sortilegia. Quare non rectè Censor noster tam pactum, quàm hunc sensum verborum Esaia impugnauit. Quandoquidem sacra Scriptura non solum vnum habet sensum, sed etiam plures. Clarius idem probat illud Euangelij Matth. 4. Iterum, inquit scriptura, assumpsit eum in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus. Vade Satana. Scriptum est enim, Dominum DEVM tuum adorabis, & illi soli seruiues. Hic percunctor, an hæc non sit species & forma pacti: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris. Quis enim Iuris peritorum dubitauit pacta fieri hoc modo, per si, dabo hoc, vel tantum, si hoc feceris. L. hoc iure. ff. de donationib. L. Labeo scribit, si mihi Bibliothecam. L. Iuris gentium. ff. de pactis. Baldus in

Tract. de pactis, à num. 20. Ioan. Baptista Cacialupus in Tract. de eadem materia, q. 6. & alij in ll. allegatis. An non etiam forme contractus innominati sunt, secundum leges & omnes Doctores hæc? Do ut des, do ut facias, facio ut facias, facio ut des. ff. de præscriptis verbis: & in factum actionib. L. Naturalis meus, Glossa & DD. ibidem. Angelus, Syluester, Aurea Armilla, & omnes summistæ in verb. Cōtractus. Quid ergo aliud sonant secūdum legitimum, naturalem & verum sensum hæc verba. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, nisi pactum? dabo, si exercueris actum adorationis, do, si hoc feceris: hoc modo etiam semper nostros maleficos & sagas in primis aggreditur. Si Deo & suis abrenunciaueris, mihiq; ad hæseris, liberabo te à tali desolatione, aut tribulatione, aut paupertate, dabo diuitias, aut offeram voluptatem ad libitum, aut faciam te voti compotem, &c. Vt nō modo percipimus ex confessionibus stupidarum anicularum, sed etiam virorum doctorum vtriusq; status, Ecclesiastici & civilis, hominum, iuuenum & senum, (quod sanè dolendum) imò etiam cōuersorum & pœnitentium. Deinde ad probationem dictæ veritatis accedit canon. 26. causa. q. 2. cap. Illud: ex August. in hæc verba: Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriz, vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & Demonum, quasi pacta infidelis,

delis, & dolosæ amicitia constituta, penitus sunt repudiandæ & fugiendæ Christiano. Nec abhorret lex ciuilis hoc pactum. C. de malef. & mathem. in l. multi: dum ait, manibus accitis, id est, secundum Glossam, Dijs infernalibus, quomodo vocati veniunt Dæmones, nisi ex pacto? Certè humana potestas, cum sit inferioris ordinis, & longè infirmioris virtutis, Dæmonem ne minimum quidem cogere posset vt accitus compareret, nisi pactum intercederet. Sed plura pro explicatione istorum verborum adducimus in Commentario in titul. C. de malefic. & mathemat. in d. l. Multi: quem præsentī tractatui statim subiicimus. Comprobat etiam hoc pactum communis Theologorum sententia. D. Cyprian. in li. de duplici martyrio attestatur, quod qui magicis artibus vtuntur, tacitè Christum abnegent, dum cum Dæmonibus habent fœdus. S. Augustin. li. 2. de doctrina Christiana, à ca. 20. cuius verba relatā in d. cap. Illud: S. Thom. in 2. 2. loc. citat. & in quæst. 96. sæpè. S. Anthonin. 2. part. titul. 12. Guilhelmus Parisiensis in tract. de fide & legib. fol. 45. col. 2. in edit. Parisiensi de Anno Domini 1316. Scotus in 4. dist. 34. Gabriel. in 2. d. 8. q. 2. art. 4. dub. 2. Syluest. & Angel. in verb. Superstitio, & maleficium. Ioan. Gerson in 1. parte, in Triologio Astrologiæ Theologizatæ. Martinus Arles in tract. de superstitionibus, à num. 85. Ioannes Trittemius

de reprobis & maleficis ad quæstiones propositas à Maximiliano Cæsare, Franciscus Victoria, Castrensis & Iosephus Angles loc. citat. Ioan. à Turrecremat. in d. c. Illud: 26. q. 2. Martin. Nauar. in manuali confessoriorum, cap. 11. nu. 25. & alij communiter alibi. Consentunt Iurisperiti Paul. Grillan. in d. q. 5. de Sortilegijs. Iodocus Damhauderus in cap. 61. Practicę criminalis. Ioannes Bodinus lib. 2. cap. 3. & 4. de Demonomania Magorum, & in confutatione opinionis VVieri, pag. 440. in editione Basiliensi de Anno Dom. 1581. accedit Thomas Erastus Medicus in Dialogo de Lamijs, qui doctissimè confutat opinionem VVieri, ad propositum, tacito nomine. Atq; hanc Catholicā sententiam determinauit Vniuersitas Theologica Parisiensis Anno Domini 1398. 19. Septemb. damnando errores aliquos circa materiam superstitionum. Hos autem articulos ponunt Gerson in 1. parte suorum operum: & Bodinus in initio sui libri, & alij alibi.

Tertius articulus ad nostrum intentum talis est. Quod inire pactum cum Dæmonibus tacitum, vel expressum, non sit idololatria, vel species idololatriæ, error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa, cuius effectus nō debet à Deo, vel natura rationabiliter expectari. hæc in d. articulo.

Non desunt apud Scriptores præclara patrum

etorum explicitorum exempla, quæ ad ædificationem & instructionem lectorum placet ascribere. S. Amphilochius in vita Basilij Magni, quam inserit Laurentius Surius tomo primo, refert, quendam infimæ sortis adolescentem Protherij Senatorij ordinis viri filiam deperisse, qui quod se humili & obscuro genere natum cognosceret, Magum adiisse, promittendo ei multam auri vim, si eius opera puella possit potiri. Magus hominem ad Dæmonis voluntatem paratum animaduertens, cum literis ad diabolum mittit, quas ille ea noctis hora & loco, vt incantator constituerat, in æratollit, simulq; operam Dæmonis alta voce implorat. Literarum autem talia erant verba: Quandoquidem, mi domine, non cunctanter in eam curam mihi incumbendum est, vt à Christiana religione homines abstraham, & tuæ adiungam voluntati, quo tua pars fiat auctior: En mitto ad te hunc qui præsentem perfert literas, puellæ cupiditate inflammatum, petoq; vt liceat ei adipisci quod appetit, vt & in illo glorier, & cum multa alacritate congregem alios, qui placeant tibi. Mox adfunt Principes potestatis tenebrarum spiritalis nequitie, & lætabundi apprehensum miserè errantem ad diaboli conspectum ducunt, monstrantq; eum illi in sublimi throno sedentem, vallatumq; vndiq; turbis malignorum spirituum. Accipiens autem ille literas à mago
mis.

missas dixit ad miserum, Credis in me? At ille inquit, credo: Et abnegas Christum tuum? respondit, abnego. Tum diabolus, manu tua scriptas mihi exhibe literas, quibus Christo tuo & Baptismati ultro renuncies, meq; sponte in æternum profitearis, & quod in die iudicii præparatas pœnas sempiternas mecum libens sis subiturus, & ita confestim efficiam te rei optatæ compotem. Scripsit ille manu propria ad diaboli petitionē. Statim fornicationis spiritus mittitur, vt puellam perditam inuenis amore inflammeret, iussis obtemperat, atq; tantam mox in puellæ pectore amoris ignem excitauit, vt se morituram diceret, nisi de parentis consensu famulus sibi matrimonio iungeretur. Basilius deinde hominem diabolo deuotum, Christo reconciliauit.

Nota est etiam historia de Theophilo, quam Metaphrastes descripsit ex Eutychemo Patriarcha Constantinopolitano, qui testatur se scribere ea quæ à Theophili lingua audiuit, & eam historiam adiunxit suis etiam Surius como 1. ex Simeone Metaphraste. Meminit eius etiam breuius S. Anthioninus 4. part. tit. 15. cap. 45. 6. Hic Theophilus, cum esset in oppido Ciliciæ Adana Ecclesiæ OEconomus, vel vt S. Antonin. ait, Archidiaconus, iniuste per mulorum calumnias administratione siue dignitate exutus, impatiens tantæ iniuriæ, Iudei insignis magi in ea vrbe auxilium im-

ple-

plorat. Qui eum admonet, ne viso prodigio,
aut aliquo percepto sonitu, signū crucis for-
maret, & sic in cōdicta nocte accepit eum ma-
gus in hippodromum ciuitatis, vbi viros plu-
rimos lanis indutos cum multitudine lam-
padum & satellitum conspiciatur, atq; in eorū
medio principem tenebrarum confidentem
cum asseclis suis: mox ad Iudæum hæc profe-
rentem verba. Quod nam possum ei dare au-
xilium, qui seruit Deo suo: sin autem vult re-
uera meus esse seruus, & in meorum numerū
referri, ego opem ei feram, vt plus quā ante
possit facere, & omnibus imperare. Neget ita-
que filium eius qui dicitur Mariæ, & illam ip-
sam, & illorum negationem ac renunciatio-
nem mihi scriptis mandet, & quæcūq; vult
me impetrabit. Tunc protinus Theophilum
ingressus est Sathanas, & pactus cum diabolo,
negauit Christum, & sanctissimam Dei paren-
tem, & cū scriptis mandasset suam negatio-
nem, cera obsignauit, & principi tradidit, &
cū se inuicem essent amplexi, ambo recesser-
unt à principe, Theophilus quondam Oeco-
nomus, & proditor ex hippodromo, magna
affecti lētitia propter suum interitum. Sequē-
tia autem die Episcopus qui Theophilum offi-
cio priuauerat, pœnitentia ductus, eundem
cum omni honore restituit, Theophilus et-
iam memor sui discessus à Deo, intercessionē
B. Mariæ Virginis, cum pœnitentiā redit ad
Deum.

Deum, à quo defecerat, & tandem charta ab-
iurationis cum bulla ceræ Theophilo reddi-
tur.

Nechuic multum dissimile est aliud rela-
tum à Cæsario Heisterbacensi monacho in
libr. illustrium miraculorum & historiarum
mirabilium, quem scripsit circa annum 1222.
per modum dialogi, in lib. seu distinct. 2. cap.
12. Vbi sic incipit & persequitur: Infra hoc
quinqueppnium, iuxta Floreffiā cœnobium
Ordinis Præmonstratensis, in Dicecesi Leo-
diensi, adolescens quidam nobilis habitauit,
cui pater moriens, vtpote vir magnus & po-
tens, multas diuitias reliquit. Factus miles i-
dem iuuenis, vt gloriam sibi conquireret
temporalem, breui ad magnam deductus est,
paupertatem: caussa laudis humanæ tornea-
mentis totus deditus erat, histrionibus sua
larga manu tribuebat, & quia ad tales effu-
siones redditus annui minus sufficiebant, hæ-
reditatem paternam vendere compellebatur.
Erat autem in proximo manens miles qui-
dam diues & honestus, ministerialis tamen:
huic iuuenis iam dictus allodia, siue feuda
sua partim vendebat, partim in vadimonio
expendebat. Et cum iam non haberet quod
venderet, vel exponeret, cogitabat exulare;
tolerabilius iudicans, inter extraneos mendi-
care, quàm inter notos & affines egestatis con-
fessionem sustinere. Habebat autem villi-
cum,

cum, hominem quidem malignum, nomine,
non re Christianum, & dæmonum ministe-
rio totum mancipatum. Videns hic domi-
num suum tristem, & tristitiæ non ignorans
causam: dicebat ei: Domine, vultis diues
fieri? Respondit, libenter diues fierem, dum-
modo diuitiæ esse possent cum DEO. Et vil-
licus: Nolite timere, sequimini tantum me,
& bene erit vobis. Statim secutus est mise-
rum, tanquam serpentis vocem Eua, quasi
sibulum aucupis auicula, in laqueum diabo-
li celerius deponendus. Et duxit eum in
ipsa nocte per quoddam nemus, in locum
palustrem, & cœpit quasi cum aliquo habe-
re sermonem: cui iuuenis, cum quo loque-
ris? Respondit domino suo villicus ille ini-
quitatis: Tacete tantum vos, nec sit vobis
cura cum quo loquar. Cumque secundò lo-
queretur, & iuuenis iterato sciscitaretur, re-
spondit, cum diabolo. Et cœpit iuuenis ni-
mis horrere. Dicebatque villicus diabolo:
Domine, ecce virum hunc nobilem, domi-
num meum adduxi gratiæ vestræ, maiestati
vestræ supplicans, vt vestro auxilio pristinis
honoribus, atque diuitijs restitui mereatur. Ad
quem diabolus: Si mihi deuotus & fide-
lis esse voluerit, dabo ei diuitias magnas:
Insuper addam gloriam & honores, quales
non habuerunt patres eius. Respondit villi-
cus, libenter vobis obsequiosus erit & fide-
lis, si

lis, si talia fuerit consecutus. Et ille, si voluerit illa à me consequi, abrenunciare debet in instanti altissimo. Quod cum iuuenis audiret, & facere renueret, dicebat homo ille perditionis: Quid timetis proferre verbum vnum? dicite, abrenuncio. Tandem miser iuuenis à villico persuasus, creatorem suum ore suo negavit, manu exfestucauit, diabolo homagium faciens. Hoc scelere perpetrato, diabolus adiecit: Adhuc opus imperfectum est, etiam abrenunciare debet matri altissimi: illa enim est quæ maximum nobis adfert damnum: quos filius per iustitiam abijcit, mater, quia nimis misericors est, ad indulgentiam reducit. Sibilaui iterum serpens in aure adolescentis, vt domino suo in hoc obediret, vt sicut filiū ita etiam & matrem abnegaret. Ad quod verbum iuuenis nimis expauit, turbatusq; supra modum, respondit: Hoc nunquam faciam. Quare, inquit villicus, fecistis quod maius est, facite nunc quod minus est: maior est creator quam creatura. Et ille: Nūquam negabo eam, etiamsi me oportuerit ostiatim mendicare per omnes dies vitæ meæ, & non acquieuit. Sicq; infecto negotio ambo reuersi sunt, nihil quidem honoris consecuti, sed maximo peccati pondere grauati, villicus suadendo, iuuenis consentiendo. Hæc ille. Deinde subiungit, iuuenem merito & intercessione B. Virginis contritum de peccato & liberatum,

nece

nec non tandem honestissimo matrimonio
 donatū, quo mediante, sub nomine dotis om-
 nia sua bona recuperavit: Et adijcit auctor
 hæc verba: Adhuc, vt puto, viuit, viuunt & so-
 ceri; post quorum mortem, eorum hæreditas
 ad ipsum reuertetur. His etiam addere possu-
 mus factum D. Cypriani, qui etiam ante con-
 uersionem suam magiæ deditus, chyrogra-
 pho se obstrinxerat Dæmoni, vt ex eius actis
 colligitur. Verū hīc paucis moueri potest
 dubium: An Cyprianus martyr & Episcopus
 Carthagenensis fuerit ante conuersionem ma-
 gus: vel alius. In primis certum est ex proba-
 tissimis historijs, duos fuisse eiusdem nominis
 martyres: Alterum Cyprianum Episcopum
 Carthagenensem, & scriptorem præclarissi-
 morum operum. Alium martyrem Necome-
 diensem, vbi martyrium subiit. Nunc ad du-
 bium. Cyprianum Episcopum Carthagenen-
 sem Magum fuisse, apertè sentiunt Niceph. li. 5.
 hist. Eccles. c. 27. Greg. Nazianz. in orat. in lau-
 dem Cypriani mart. Prudent. in hymno de S.
 Cypria. Metaphrastes apud Lypomanū to. 6.
 de vitis Sanctorum, & Lauren. Suriū tom. 5.
 in mense Septemb. & ceteri græci, vt attestatur
 Cæsar Baronius in notat. ad martyrologiū
 Roman. 14. Septemb. Nec video, ex antiquis
 etiam quis Latinorum in contrarium eat, nec
 Baronius aliquem allegat. Non fuisse hūc Cy-
 prianum Magum, sed alium Necomedien-
 sem,

sem contendunt ex recentioribus Pamelius in vita S. Cypriani, ante eius opera, Pamelij opera edita, leui argumento motus, & diligentius Cæsar Baronius, vir vitæ sanctitate, eruditione, indefesso labore in annalium Ecclesiasticorum scriptione, & matura senectute celebris, in notat. ad d. martyrologium 14. & 26. Decemb. & breuius se referendo ad prius dicta tom. 2. annalium ecclesiasticorum sub Anno Christi 250. pag. 439. in editione prima Plantiniana, & alij quidam iuniores. Hanc sententiã apud antiquos non puto reperiri. Nec refert, quod Pontius Diaconus, qui vixit cum D. Cypriano Carthaginensi Episcopo, eiusq; vitam conscripsit, quæ à Surio to. 5. 14. Septem. inferitur, non dicat Cyprianum magû fuisse: Quia Pontius, vt satis constat ex initio vitæ ab eo descriptæ, eius acta tantum repetit à conuersione, & tempore quo cœlesti curiæ inscriptus est: Quem ordinem etiam D. Hieronym. licet breuissimè de scriptorib. Eccle. de S. Cypriano insecutus est. Fatendum sanè est, auctori- bus antiquioribus multum fidei tribuendum in re tam antiqua. Si enim ea inspiciantur, quæ Lypomannus tom. 6. de vitis Sanctorum, ante gesta & vitam martyrum, Cypriani martyris & Iustinæ, & auctor annotat. in orat. Gregorij Nazianz. in laudem D. Cypriani, post Scholia maxima oritur difficultas circa huius historie veritatem, & difficilimum est conciliare auctorum

eorum scripta, nisi ponatur vtrumq; Cyprianum fuisse Episcopum Carthaginen. vt etiam Aloysius Lypomann. fatetur. Nec vsque adeò laboriosum videtur dissoluere ea, quæ Batoni-
 nius adfert ex dictis à Lypomanno, & Metaphras-
 te, si altius omnia considerentur: Verum historię scriptoribus hæc exactius consideranda relinquimus. Hæc à nobis adiecta sunt
 propter quendam Censorem scripti mei postremi, in quo tribus aut quatuor verbis secutus antiquorum sententiam, significaueram, Cyprianum Carthaginen. Magi fuisse cultorem: Quæ cum Censor animaduertisset, annotauit, atq; etiam alijs simplicioribus tanquam ingentem ignorantie labem, ad diminuendam meam auctoritatem, ingessit: & quia fortasse latius Censoris mentio incidet, paucis aperiam rei seriem. Cum enim Anno Dom. 1591. auctius prodixisset scriptum meum de Confessionibus Maleficorum & Sagarum, quidam etiam Theologicę facultatis (quem honoris gratia nominare nolo) tractatum in libros distinctum scriptis concepit, & ad describendum alijs tradidit, descriptum prælo tradidit. Aliquibus folijs iã impressis, Typographus Colonien-
 sis imperio magistratus fuit impeditus, ne pergeret, vt ipsemet in literis manu propria impressoris scriptis legi. Finis scripti erat ostendere, (quod tamen nullis apparentibus argumentis, sed solum splendidis verbis & di-

sterijs præstitit) omnia quæ dicuntur de maleficorum & Sagarum Confessionibus & operationibus, esse vana, falsa, & somnia, ideoque magistratum summo scelere, & maximo peccato perstringi, qui huiusmodi personas persequitur. Ad persuasionem huius intenti, librum multis verborum ambagibus, adiunctis etiam nonnullis iniurijs, ac alijs erroribus, etiam contra fidem Catholicam, & communem omnium DD. Theologorum certissimam doctrinam, onerauerat. Tamen quia filius Ecclesiæ erat, errores recantauit, ad commissionem Reuerendissimi & illustrissimi Octauij Episcopi Tricaricen. Nuncij Apostolici, & veniam de iniurijs deprecatus est. Hæc scripsisse sufficiat in gratiam eorum, penes quos vel in albeolis, ac chartis, vel in memoriæ cellulis adhuc aliquæ illius libri reliquæ residet. Sed his omiſſis ad institutum redeamus.

Dicet aliquis: Quare seruant huiusmodi pacta & promissa Dæmones, cum tamen sint mēdaces & fallaces? Dico in primis, quod nec semper seruant, nec seruare possunt, cum non sit in eorum potestate. Hinc Christo promittebat Matt. 4. dare omnia regna mundi & gloriam eorum, quæ tamen non erant in eius potestate. Vnde Remigius in illum locum. Miranda est diaboli dementia: illi promittebat dare regna terrena, qui suis fidelibus dat regna cælestia, & gloriam mundi, qui est cælestis gloriæ Domi-

nus.

mus. Et Hieron. in eadem verba, tom. 9. Arrogans & superbus de iactantia loquitur. Non enim potest omnia dare, cum sciamus plerosque sanctos viros à Deo reges factos. Alludere ad idem Euangelij videtur Michael Psellus in li. de Dæmonibus: quando dicit: Et si Dæmonia diuitias nobis & gloriam promittunt, nihil tamen ex se tradere possunt: Quippe cum imperium nullum habeant, sed visu tantum quedam inania suis cultoribus afferunt, varia prorsus & instabilia. Sic innumerabilibus processibus constat, quod maleficis in principio subuersionis pecunias argenteas, sicut etiam S. Anthonio Sportam argenteam ostendebat, promittat, ostendat, & det. Quas cum putant se habere, & eis volūt vti, pecuniæ resolutæ sunt in stercore equorum, aut aliam vilem materiam. Non tamen negandum, Dæmonem aliquando veras pecunias dare, vt sua mancipia confortet in malo, ne si ipsum semper mendacem inueniant, fidem non habeant, scit enim illud commune pronunciatum, Mentiri solito, verum non creditur vlli. Huius rei exemplum libet hîc inferere de fœmina nota Treuiris, Colonie, & in locis vicinis Ex cuius processu iudiciali & criminali Authentico manu notarij scripto, corâ iudicis & scabinis, aliqua puncta ad instructionem congruis locis inferemus præsentis editionis: Quare altius cursus rei repetendus est. Fuit fœmina satis diues in

Pago distantia Treuirensi Ciuitate paruo miliari, nomen Pago Rouer, & Fœminæ Meilenbeins Anna. Hæc cùm multorum suę sectæ virorum & mulierum denunciationibus, & alijs indicijs in vehementem venisset maleficij suspicionem, ab incolis Pagi Rouer apud officiatum siue præfectum loci accusata tanti criminis, clàm se subtraxit, & aliquot septimanis in locis vicinis delituit. Tandem à nobili & valido viro Ioanne Piesport, Officiato Abbatiss monasterij S. Maximini extra & prope muros Treuirenses, cuius iurisdictioni ratione domicilij subdebatur, requisita & monita ad comparandum & purgandum super indicijs, Requisitione non obstante, criminis conscia mulier, adhuc ætatis mediæ, prima habita oportunitate, nauigio in flumine Mosella Coloniae se recipit. Deinde temporis successu, Deo sic disponente, vt occulta & nefanda crimina prodantur & puniantur, dicta rea à alijs pluribus, imò à proprijs filijs & filiabus, quos etiam tanti sceleris, & aliorum grauissimorum participes reddiderat, vehementius adhuc delata Seduxit enim duos proprios filios, & duas filias: alter filius, & vna filia ante capturam matris, in magna pœnitentia cum multorum mœrore, vitam laqueo finiuerunt, & corpora igne consumpta: alius filius, & filia adhuc impuberes in custodia detinentur, & instruuntur. Deus det ipsis bonam mentem,
& con-

& constantem conuersionem. Cùm autem maior natu filius, cuius infra aliquoties mentionem faciemus, cui nomen proprium fuit Ioannes Cuno, sentetiam criminalem in confessu Officiati, Prætoris & Scabinorum, coram Tribunali acciperet, vehementer & impensè, zelo salutis maternæ, vt pium decebat filium inflammatus, rogauit iudices, vt studio cogitarent, & industria laborarent, si qua ratione & via matrem ream comprehendere possent, vt tandem in hac vita conuersa ad Deum, per penitentiam, temporali ignominia, & momentanea morte æternum & infinitum redimeret supplicium tantis criminibus debitum & præparatum, si in hac vita pœnitentia non expientur. Iuuenis, honestissimus, & plenissima misericordiæ petitione, necnon etiam scelerum multitudine magnitudineq; , quæ rea mater commiserat, dictus Officiatus rectè excitatus, Senatui Coloniensi, & bonis amicis Coloniæ, qui negotium promouerent, proprio & ad rei expeditionē exercitato nuncio scripsit. Amplissimi & nobilissimi Senatus prouidentia, & diligēti dispositione, Rea Coloniæ inquisita, & cùm subinde ædes & domicilium mutasset astutia, vt non facilè inueniretur, tandem reperta, & missa Officiato S. Maximini prædicto, comitantibus tribus, aut quatuor fortibus & armatis custodibus, & sic 9. Octobris Anno Domini 1590. adducta, &

tradita in custodiam Monasterij S. Maximini,
Octaua eiusdem mensis, Officiatus reprodu-
cta copia indiciorum coram prætore & scabi-
nis, eorum consilium & iudicium requisivit:
Qui iudicârunt, quod rea beneuolè & serio
interrogaretur, & nisi veritatem sic fateretur,
moderata tortura adhiberetur. Et sic factum
est, prius constanter negauit, adhibita tortura,
confessioni initium dedit, & paulatim conti-
nuauit. Inter reliqua confessionis pûcta, con-
fessa fuit, quod cum à proprio marito durius
tractaretur, & vnius prolis mors subsequere-
tur, grauius commota cogitare cœpit, se à Deo
derelictam esse, animumq; abiecit. Quas cogi-
tationes & similes cum mente volueret, Dæ-
mon in forma viri nigris vestibus induti, no-
cte prope lectum apparuit, & dixit: Si Deo, à
quo deserta esset, vellet abrenunciare, sibi que
adhærere, & operam addicere, quod pacem se
procurante esset habitura. Sic excæcata statim
fidem Dæmoni dedit, Deo, B. Virgini, quam
Latam malus spiritus appellabat, atq; omnibus
sanctis abrenunciavit, & dixit: Deus, ex quo
auxilium ferre recusas, intermitte. Statim a-
malus, qui se *Bedderhang* nominabat, frõtem
terigit, ac si crisma eradicaret, pedes habebat
asquinos. Cum Dæmoni deceptionem obij-
ceret, eumq; mendacem assereret, pro conso-
latione dedit ei duplicem ducatum, verum,
legalem & bonum, quem in marsupium repo-
suit,

fuit, & alijs pecunijs adiunxit. Hæc mulier 20. die mensis Octob. Anno Dom. 1590. viua igni tradita est, & bonum vitæ finem habuit. Deinde, vt ad propositum reuertamur, secundum Scotum, & Gabrielem locis citatis, & alios alibi, Dæmones seruant pacta & promissa, non quia veraces, sed vt alij eis adhæreant, quia si nulla pacta seruarent, nulli homines eis seruirent.

Annotandum etiam, quod quemadmodum secundum leges & Iuris peritos, duplex est pactum; Tacitum & expressum. L. Labeo. L. Item quia conuentiones. ff. de pactis. Barth. Bald. Iason & DD. ibidem: Ita etiam duplex intercedere potest pactum inter hominem & Dæmonem: Tacitum & expressum. Tacitum est, quando aliquis contendit facere aliquid per causas, quæ nec virtute naturali, neque ex diuina aut Ecclesiastica institutione possunt illud efficere, vel quando huiusmodi causæ tanquam necessariæ adiunguntur alijs, quæ possunt talem effectum producere, vt explicat Nauar. in manuali Confessariorum cap. II. nu. 25. & satis colligitur ex d. artic. Parisien. Sic tacitum pactum ineunt quandoq; viri ex curiositate, quando vident suas vxores se vngere, vt ad cursum & congregationem nocturnâ proficiscantur, ipsi eodem vnguento se vngunt, & sequuntur. Cuius rei exempla Grillandus & alij referunt. Quia enim fidem habent, quod

Duplex pactum potest esse inter hominem & Dæmonem.

Sortilegorii
professio duplex.

tali vnguento vis insit, tacite consentiunt in opus diaboli, qui accurrit, & auxilium fert. Pactum expressum est, quando consensus exprimitur per verba, nutus, aut signa. Cuiusmodi est illud, quod vt plurimum malefici faciunt, quando Deo abrenuntiant, & Dæmoni in seruitutem se tradunt. Grillandus in d. q. 5. Damhauderus, Castrensis & alij duplicem etiam distinguunt Sortilegorum professionem. Tacitam & expressam. Tacita professio est promissio quædam, quam quis facit alteri professo de obseruando, quæ sibi mandauerit sub promissione, quod grandia faciet, & mirabilia in vita sua, cognoscet futura, & multa alia his similia: dummodo fidem Catholicam abijciat, & omnia Ecclesiastica Sacramenta contemnat & repudiet, atq; adhæreat cultui & obedienciæ sui magistri, & hæc professio dicitur tacita, quia non fit proprie cum Dæmone, sed cum eius ministro: nec interueniunt solennitates extrinsecæ, quæ interuenire solent in expressa professione. Expressa est, quæ fit cum proprio Dæmone: & ista adhuc duplex est. Vna quæ dicitur solemnisiue publica: & altera priuata. Solemnis est illa, quæ fit cum Dæmone, dum publicè residet in solio Maiestatis, more principis, quâdo fiunt vniuersales congregationes certis nocturnis horis, & quatuor anni temporibus. Solent enim, vt nostri malefici & sagæ referant, in quatuor anni tempo-
ribus

ribus nocte quæ intercedit inter diem iouis & veneris celebriores habere conuentus: in quibus multi coueniunt omnis sexus & conditionis homines. Priuata est, quæ fit cum ipso Dæmone pacto expresse, citra tamen solemnitates & hominum multitudinem. Hanc solent facere statim, quando transeunt in societatem Dæmonis. Tunc relinquunt prius Deum, abnegantes eius nomen & baptismum, & reliqua sacramenta Ecclesiæ. Deinde adhærent Dæmoni, eidemq; perpetuam obedientiam spontanea voluntate promittunt, ita vt penitus subditi Diaboli efficiantur. Et sicut veri Christiani secundum Scripturam admonentur, vt omnia opera sua bona faciant, & incipiant in nomine DEI, & ad eius honorem dirigant: Ita hi Diaboli clientuli iubentur omnia facere & incipere in nomine Dæmonis, & ad eius cultum dirigere. Nunc ponenda sunt fundamenta d. Doctoris, quibus pactum hoc impugnat, quod fieri nequeat. Primò, ratione personarum: naturarum diuersitas non patitur, quia cum nulla communitio sit inter Dæmonem & hominem, nullum potest esse pactum, aut contractus. 2. Ratione rerum: Quia quæ dari fieri-ue non possunt nec de iure, nec naturaliter, eorum nulla est penitus obligatio. 3. Ratione conditionis adiectæ stipulationi, pactouæ: Quia nec in stipulantium est potestate, nec ita in casu posita, vt natura sit possibilis. 4. Ratio-
ne for-

neformæ: quia non ea fit, quæ dat esse rei, cuiusq; omisio vitiata actum. 5. Ratione dissensus: Quia semper de alio & aliter sentit Dæmon; quàm homo. 6. Et postremo non nisi imaginarium est vniuersum negotium. 7. Præterea aniculæ, quæ plerunq; lamia dicuntur, circumueniuntur dolo, fraude, astu, ignorantia & errore: ergo non potest esse contractus & pactum. Hæc argumenta ponit lib. 6. de præstigijs Dæmonum cap. 27. pag. 779. In lib. de Lamijs cap. 7. aliter improbat pactum. Dæmō cum spiritus sit, carnem & ossa non habet, quare extensa manu, firmaq; stipulatione lamiam recipere non potest, vt tractatur & dicitur de professione sagarum. Præterea dolosa hæc stipulatio, in perniciosum finem conficta, contra DEI voluntatem, sitantum habebit momenti, vt nulla queat rescindi ratione, & necessario eius virtute alter alterius voluntatem sequi, illiusq; præcepto morem gerere compellatur: Cur pactum illud prius in Baptismo, ex peculiari Dei voluntate & mādato, solemnibus verbis verè sancitum, & quidem interpositis fideiussoribus, tanquam prærogatiua, non præponderabit? Alii profecto contractus est firmitas inter Deum veracem & sanę mentis homines. Quicquid ille stipulatur, & in suo verbo addicit, hoc fideliter, & indubitatè præstat, nec data manu præstigiola deludit, non saltat, nec conuiatur, vel similibus rebus ludicris

dicis, quibuscum paciscitur, nequiter fallit, dementatue, quemadmodum hic commentio carnali corpore amasius. Disparitatem hic qui negauerit, nescio quid veritatis hic sit admissurus. Hæc ibidem ille Doctor.

His argumentis facile est respondere, si clarè & dilucidè res intelligatur, & distinguenda distinguantur. Pactum enim definitur esse, Duorum, vel plurium in idem placitum & consensus. L. i. ff. de pactis, & dicitur à pactio-
ne, id est, pacis actu. Pacisci enim est actus concordie: Sic potest dici pactum, quasi ad pacem habendam factum. Panorm. in ca. i. de pactis. Vnde pacta diriguntur ad cõseruationem pais, concordie & societatis. Hinc optimè intelligitur Caietani doctrina, super 2. 2. S. Thomæ, q. 95. art. 4. quod pactum initum cum Dæmone dupliciter intelligitur. Vno modo, pro conuentione cum Dæmone facta: vt, faciam hoc, vt facias illud, &c. Alio modo pro sociali actu cum Dæmone: Et licet pactum & fœdus propriè sonent conuentionem, tamen etiam in materia superstitionum, & Sortilegiorum accipiuntur & intelliguntur secundo modo: & tunc pactum tacitum intelligitur, sicut inuocatio tacita. Deinde pacta distinguuntur à iure & Doctoribus, in vtilia, vel, vt aliqui vocant, valida: & inutilia, siue inualida, vel nulla. Et sic pacta vtilia ab inutilibus distinguuntur per essentiam, Nam vtilia pacta habet esse.

Inu-

*Quomodo pa-
cta distin-
guantur.*

Inutilia non. L. Iuris gentium. §. pactorum, & §. si ob maleficium. ff. de pactis. & L. pacta quæ contra. C. eod. tit. & in reg. Quæ contra ius, de reg. iuris, in 6. Caccialup. in tract. de pactis, q. 6. Bald. in tract. de eadem materia. & in d. l. Iuris gentium. Bartol. Alberic. Iason & alij in d. §. Si ob maleficium. Ad quam materiam multas adfert allegationes Bertachinus in Repertorio Iuris, in verbo Pactum, vers. Pacta inuvalida. Hanc distinctionem si perpendisset dictus auctor, vidisset argumēta sua, quæ ponit, nihil probare. Probāt enim hoc, quod omnes concedimus, & iure tam canonico, quàm civili probatur : pacta, quæ fiunt cum Dæmone, non esse vtilia, sed inuvalida, nulla, turpia, contra legem diuinam & humanam, nullam inducere obligationem, repudianda, & rescindenda. Quia pacta contra bonos mores, & ob maleficia perpetranda inita, cū sint turpia, contra legem Dēi, sunt inuvalida, & nulla. De talibus pactis tractant DD. Iuris in d. §. Si ob maleficium. Quare auctor rectē dixit: disparitatem qui negauerit inter pacta, quæ fiunt inter Deum & hominem, & inter maleficum & amasium, nescio quid veritatis sit admissurus. Pacta enim, quæ fiunt Deo, fiunt de rebus ad salutem animæ & corporis spectantibus, ideoque sunt vtilia, valida, & habent essentiam, inducunt obligationem. Quæ verò maleficus cum Amasio, sunt in perditionem animæ & corpo-

*Disparitas
est inter pa-
cta hominis
cum Deo, &
bonnis ma-
lefici cum
Dæmone.*

corporis, diuinam maiestatem lædunt, & sunt in fauorem inimici Dei & hominum. Atq; hîc si bene aduertisset, in argumentis proprijs contrarietatem admittit, cum dicat, disparitatem naturarum arguere impossibilitatem contractus & pacti; & tamen probet contractum & pactum inter Deum & hominem esse: & sacræ literæ ita esse clarissimè attestantur. Quia cum Abraham, Moyse, & alijs patribus Deus habuit pacta & fœdera. Genes. 9. Recordabor fœderis mei, quod pepigi vobiscum Et iterum ibidem: statuam pactum meum vobiscum. Gen. 17. Ponam pactum meum tecum, & eris Pater multarum gētium. Deut. 5. Deus noster pepigit nobiscum fœdus. & 7. cap. & alibi. Si ergo propterea repugnat fieri pactum inter Dæmonem & hominem, quia naturarum est diuersitas, cum homo sit corporeus, Dæmon spiritalis: quomodo non magis repugnat fieri cum Deo, cum maior disparitas, si verum sit fundamentum, arguere debeat maiorem repugnantiam? Maior enim est disparitas quantum ad compositionem hominis ad Deum, quàm ad spirituales creaturas. In Deo nulla omninò compositio admittenda: At in spiritali creatura licet non sit compositio physica ex materia & forma, siue corpore & anima, est tamen metaphysica ex actu & potentia. Unde liquidum est, quod homo cum spiritu potest pacisci, & quod nihil disparitas prædicta
impe-

impediat. Est enim similitudo & communicatio inter spiritualem & corporalem creaturam, quantum ad intellectum & voluntatem, quarum potentiarum actus cōcurrunt ad pactum, vt ex definitione pacti clarum est, quia definitur esse duorum vel plurium, intellige, personarum, in idem consensus. Consensus spectat ad volūtatem. Voluntas autem in spirituali creaturā etiam est. Membra corporea, non tam requiruntur ad essentiam contractus & pacti, quā ad eius expressionem & manifestationem, vt noster cōsensus alijs, cum quibus volumus pacisci & consentire, innotescat. Quare sicut spiritualis creatura in corporibus assumptis nobiscum conuersatur, sonum vocalem, articulātū, & quasi humanum format: ita etiam potest consensum & pactum exprimere, & cum hōmine conuenire. Nam si Dæmon Christo verbis expressis, vt Euangelica historia claris verbis loquitur, pactum obtulit: quid obest, quo minus alteri idem offerre possit? Et si tamen verum est, quod homo debeat dissentire à Dæmone: tamen tanta est Dæmonis astutia, & hominis tum infirmitas, tum malitia, vt liberè ei consentiat sæpius in multis, vt omnibus ratione vtentibus constat. Nec etiam quicquam ad rem facit, quod dicatur, sagas dolo, astutia & errore decipi: & ideo non esse pactum: sed tantū arguit tale pactum non esse seruandum, sed rescindendum: Dolo malo,

Matth. 4.

malo, ait prætör, pactum se non seruaturum. Dolus autem malus fit ex calliditate & fallacia. L. Jurisgentium conuentiones. §. Pactorum autem. ff. de pactis. & dicitur iniquum dolo factum & fraudandi causa. ibid. §. Sed si fraudandi. Quod etiam dicitur non nisi imaginarium esse vniuersum negotium. Qua facilitate asseritur, eadem etiam rejicitur: nec solum constat propria anicularum illularum confessione, sed etiam Doctissimorum in Theologia & Iure auctoritate, & innumerabilium vtriusq; sexus & status hominum testimonio, qui tale fœdus non dormientes, sed vigilantes, solutis sensibus, cum Dæmonibus inierunt in Germania, Italia, Gallia, & alijs locis. Quod autem omnia imaginaria & phantastica opinatur, quæ sacræ literæ, graues Doctores, & mille hominum expertorum testimonia confirmant, multum phantasia perturbatus est. Quod verò plurimi vtriusque sexus homines confiteantur, quod in abnegatione fidei, quando fœdus initur, Dæmon malefico aut sagæ Chrisma à fronte eradicare contendat: id sanè intelligendum, quia Dæmon, qui vbiq; suum lucrum & humanæ salutis interitum quærit, hîc etiam Christianis hanc vult suggerere superstitionem, vt credant, aliquem effectum hanc eradicationem habere, & se minus hoc modo potentes fieri ad resipiscendum à tam inæolici statu, & ad rumpendum fœdus iniquum.

quum, per pœnitentiam & veram ad DEVM conuerſionem. Chriſma, quo Chriſtiani more Catholico in Baptiſmo vnguntur, in corpore & fronte amplius non hæret, ſed diu aqua idem deterſit, nec tam chriſmate vngimur ob corporis commodum, quàm animæ ſalutem. Chriſmatis virtus animam afficit. Vnde eradicari Diaboli vngulis nō valet. Qua de cauſſa nec de nouo Sage chriſmate inunguntur, ſicut nec baptizantur, quādo ad cor redeunt, & ſuo creatori corde contrito & humiliato reconciliantur. Character, qui ſecundū Conciliorum & Theologorum Catholicam doctrinam efficit, ne ſacrum Baptiſma reiteretur, indelebiter animæ inhæret, corrumpi nequit: Cū quicquid corrumpitur, ad corruptionem ſubiectioni intereat, aut à contraria qualitate expellatur. Character autem ineſt animæ tanquam ſubiectioni, quæ corruptioni non eſt obnoxia, nec etiam characteri quicquam contrarium eſt, à quo expelli queat. Nec puto quod omnes maleficos aut Sagas in fronte vngulis tangat, ſed tantum minus inſtructos in fide, & ſuperſtitioſos, qui ea laborant perſuaſione, quod talis ei uſus tactus in fronte aliquem ſortiatuſ effectum.

Modus co-
gnoſcēdi, quo
uſq; malefi-
corum opera
ſe extendant.

7. Præludium. *Vt cognoſcamus, ad quæ maleficorum opera ſe extendant ex permiſſione*

MALEFICORVM.

ſine diuina, neceſſe eſt intelligere, quæ operationes Dæmonis poteſtati ſubiectæ ſunt.

CVM autem tanta eius poteſtas ſit, vt nulla vis ſuper terram comparetur ei, atteſtante Iob cap. 41. impoſſibile eſt hominem ſcire, quid poſſint Dæmones per naturę ſuę conditionem facere, niſi per donum Dei iuxta Apoſtolum dicentem 1. Cor. 12. *Alia diſiudicatio ſpirituum, vt S. Auguſt. docet lib. 3. de Trin. cap. 9.* Si autem ex ſacris literis cõſtet, aliquid Dæmonum poteſtatem excedere, id nullatenus credendum eſt, maleficos, aut magos poſſe efficere. Ex hoc fundamento dicitur, Maleficos & magos multa poſſe ope diabolica facere, quæ homini imperito impoſſibilia videtur, cum proportionem noſtri intellectus ſuperent, nec ſub ſenſus & phantaſmata cadant, à quibus noſtra cognitio initium ſumit.

8. Præludium. *Firmum illud, ad multas difficultates tollendas in hac materia ſtatuumendum eſt pronunciatum, cum D. Dionyſ. de diuin. nominibus, c. 4. approbatum à S. Thom. 1 part. q. 64. art. 1. In Dæmonibus dona naturalia nequaquam mutata, ſed integra & ſplendidiffima manſiſſe.*

*Dæmones ro-
tinnuerũt poſt
lapſum dona
naturalia.*

CONSENTIT D. Gregorius ſuper Iob lib. 34. moral. cap. 13. exponens illa verba Iob

D 2

41. cap.

41. cap. Non est super terram potestas quæ cõparetur ei. Potestas eius, ait D. Gregor. statim in initio cap. super terram cunctis eminentior perhibetur: quia etsi actionis suæ merito infra homines cecidit, omne tamen humanum genus naturæ angelicæ conditione transcendit. Quamuis enim internæ fœlicitatis beatitudinem perdidit, naturæ tamen magnitudinem non amisit, cuius adhuc viribus humana omnia superat. Atq; hoc Dionysij dictum communiter apud Theologos tritum & receptum est, licet illud sine ratione reiecerit Césor noster, tanquam in multis suæ intentioni contrarium. Rationem illius Dionysij doctrinæ S. Thomas, altissimus rerum diuinarum scrutator resoluit in simplicitatem substantiæ angelicæ, à cuius natura aliquid subtrahi non potest, vt sic per subtractionem naturalium puniatur. Hinc Dæmonis potestatem non dicunt diminutam, sed ligatam Theologi. S. August. lib. 20. de Ciuit. Dei, cap. 8. Alexand. Alensis in 2. part. q. 112. per tot. Alij Scholastici in 2. d. 6. & 7. latè Ioseph. Angles in Floribus Theologic. qq. post d. 11. in q. vnica de Dæmonibus, art. 2. & alij alibi.

Quare tanta est eorum pura naturalis cognitio, & operandi potestas, quanta Angelorum. Subiecta autem est materia horum inferiorum Angelis tam bonis quàm malis, quantum ad motum localem, idè; ex naturali rerũ ordine

ordine, quia cū natura corporalis infra spiri-
ritualem sit, tanquam imperfectius sub perfe-
ctiori, nata est moueri in ordine ad locum vn-
de Aristo. 12. Metap. posuit cœlum moueri ab
intelligentijs, quas nos Angelos dicimus, nu-
merumq; intelligentiarum, tanquam ex no-
tiori è numero motuum, in corporibus cœle-
stibus inuestigauit.

9. Præludium. *In operibus maleficorum quedam ma-
leficis operi-
bus adhibita
naturaliter
operantur, &
quedam ex
facto tantum.*
quedam adhibentur, qua naturalem actio-
nem ex rei natura habent, in ordine ad effe-
ctus, quos producere intendunt: exempli gra-
tia, venena ad interficiendum, herba ad sa-
nandum, vel occidendum: Quedam verò
tantum sunt signa & characteres, nihilq;
habent virtutis ad effectus producendos, sed
operatio sequitur ex pacto cum Damone, so-
lum consensum præbente malefico, & signum
adhibente.

DELECTANTVR enim Dæmones mul-
tum signis, cū imitari studeant Deum,
qui mediantibus signis sacramentalibus, salu-
tem operatur in terris, quam ipsi, pro eorum
nequitia multiplici, adminiculo signorum, e-
uertere conantur. Quod pulchrè S. Augustin. lib. 21.
cap. 6. de Ciuit. Dei innuit his verbis: Dæmones alliciun-
tur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, a-
nimalium, carminum, rituum, non vt animalia cibis, sed

et spiritus signis, in quantum scilicet hac eis exhibentur, in signum diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi. Ex prædicta rerum, quæ in maleficijs assumuntur, diuersitate, ad cautelam hominum obseruandû, periculosius esse opus maleficorum, quando veneno alijsq; rebus naturalibus vtuntur, quàm quando tantum signis. Quia naturalia naturali modo applicata, effectum sortiuntur tam in bonis, quàm in malis, secundum proportionem actiuorum & passiuorum, nec valent impediri, nisi miraculosè ab eo, qui dixit de discipulis: *et si quid mortiferum biberint, non eis nocet*. Itaq; nec cruce, nec reliquiæ, nec sacramentalia naturalium rerum cursum impedient, nisi ipse præter naturam, qui omnium motuum est primum efficiens, effectum causæ particularis suspendat. At in alijs alia ratio est: quia spiritualibus armis sæpissimè Dæmonum insultus propulsantur, & actiones impediuntur, ne effectum sortiantur.

Sic Epiphanius contra hæresin 30. de incantationibus, quæ maximè verbis, signis, characteribus, alijsq; rebus similibus perficiuntur, quæq; nullam causalitatem in ordine ad effectum habent, ait, huiusmodi incantamenta contingere simplicibus, & idiotis hominibus, qui per præceptorum negligentiam non sunt muniti doctrina. Sic & ibidem ostendit exemplis per signum crucis in nomine Christi virtutem diaboli & incantationis impeditam, & postea

postea infra in confirmationem mysteriorum nostræ religionis, Iudeorum incantamenta & præstigia, aqua benedicta in nomine Iesu Nazaræi cum signaculo crucis dissoluta tradit. Nec solum Epiphan. sed etiam alij Patres docent, aquam benedictam salutarem esse contra diabolicas & magicas artes & operationes. D. Hieron. in vita Hilarionis, vbi Hilarion aspersione aquæ benedictæ, gētilis aurigæ magicam molitionem dissipauit. Pulchrè Theodoret. lib. 5. histo. Ecclesiasticæ, cap. 21. Beda de gestis Anglor. lib. 1. cap. 17. & Alexand. primus in cap. Aquam de cōsecra. d. 3. & alij alibi. Vnde constat antiquissimam hanc esse traditionem, contra Nouatores.

10. Præludium. *Sicut inter angelos beatos, sic inter Demones est ordo & prælatio, & id fide tenendum ex sacris literis.*

In Demonibus ut S. Angelis, est subordinatio.

Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios superbia. Matth. 12. & Marc. 3. In Beelzebub principe Demoniorum eiecit Damonia. Ad Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinē, sed aduersus principes & potestates, aduersus mūdi rectores tenebrarū harum. Hinc Christus in Euangelio regnum Sathanæ attribuit. Luc. 11. Matth. 12. Si enim Sathan Sathanā eiecit, quomodo stabit regnū eius? Hic autem ordo, naturæ est, non gratiæ. Nam naturæ dona retinuerunt, gratiæ autem amiserunt. Sicuti autem Demones natura sunt superio-

res & inferiores: sic eorum actiones etiam sibi
 inuicem subordinantur: qualis enim ordo in-
 ter causas, talis quoque inter effectus. Hinc su-
 periores Dæmones non omnia per seipsos ex-
 equuntur, sed inferioribus non raro sua com-
 mittunt officia, & prouincias disponunt, qui
 libenter se subiiciunt in perniciem generis
 humani, sicque eorum ordo & concordia non
 ex amicitia, qualem nullam inter se habet, sed
 ex nequitia, qua homines communi studio o-
 dio prosequuntur, & Dei regnum impugnare
 moliantur, procedunt. Talis autem ordo in-
 ter Dæmones post vniuersale iudicium cessa-
 bit, quia tunc finis ipsius nullus erit, qui est ho-
 minum tēratio, & ad malum inductio. Quod
 confirmant verba illa Glossæ 1. Cor. 13. super
 verba Apost. *Cum euacuauerit omnem principatum,*
&c. Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis,
homines hominibus, & Dæmones Dæmonibus præsent.
 Videntur aliqua obstare huic ordini, quæ mo-
 uet Guilhel. Paris. 2. part. principali, p. 2. c. 14.
 & 15. de vniuerso. Vbi pax non est, ibi non est
 concordia, iuxta illud Sapientis: Inter super-
 bos semper iurgia sunt. Spiritus autem illi ma-
 ligni sunt superbissimi, cum etiam diuinæ
 maiestati renuerint subesse: cum autem vnus
 superbis iugum alterius abijciat, quomodo
 superbissimi spiritus patiuntur sibi aliquem
 præsidere aut inuiti faciunt, aut voluntarij. Si
 inuiti, igitur semper sunt rebelles pro viribus
 præ-

præsertim cum ex superbia equè appetât principatum ac dominationē, sicut superior. Aut eum iam deiecissent millesies à suo principatu, si viribus prævalerent: aut necesse est, quod ipse omnibus sic præualeat, quod singulos & omnes potētia superet: quum ex eadem causa omnes simul contra ipsum moueantur ad rebellionem. A ratione autē alienū est, quod ipse superior potentia & viribus, tot, & tam multa milia fortissimorum spirituum superet: quum in rebus eiusdem speciei non inueniatur vnum indiuiduum, quod naturali perfectione & potentia vincat omnia alia simul coniuncta. Sic vnus homo naturali virtute & fortitudine non potest multos superare, nec vnus equus fortior est alijs multis simul aggregatis: Si quis dicat: Vn^o rex in regno omnibus imperat. Respondetur hoc nō prouenire ex natura, aut naturali regis potentia, eo quod rex sit, sed ex voluntate & obedientia subditorum, vt constat experientia, quando obedientia dissoluitur, & rebellio sequitur, rex non magis ex viribus naturalibus, quàm homo priuatus valet, imò non rarò minus est exercitatus ad pugnandum, quàm gregarius miles sit. Si voluntarij principi subiiciuntur quomodo ergo iugum suaue potentissimæ creatoris ferre recusauerunt, cuius potentie etiam omnes simul resistere non potuissent? nec hoc ipsis erat ignotum ex viribus nature.

Amplius, si fœuissimi Tyranni sui principis imperio voluntarij subsunt: quomodo non semper inter eos ira & odium, cum superbia eorum ascendat semper, vnde continua rebellio sequitur? Ad horum clariorem resolutionem considerandum est, ordinem in angelis esse naturalem, & à Deo cum natura inditum. Qui enim magis accedunt ad perfectionem primi & summi principij, alijs sunt potentiores & superiores in naturalibus. Sic Doctores tradunt primum gradum inter omnes spiritus tenuisse Luciferum. Deinde, vt supra innuat, concordia Dæmonum est ex communi nequitia, qua homines persequuntur. Est enim proprium impiorum, vt eis se adiungant & subijciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potentiores esse viribus cognoscunt. Sic licet hæretici non rarò inter se sint discordes, tamen omnes conueniunt ad impugnationem Ecclesiæ Catholicæ. Sicut autem ordo in Dæmonibus est naturalis, sic prælatio etiam, quæ naturæ ordinem comitatur, est naturalis. Quare argumentum sumptum ex humanis, non valet ad propositum: Quia homines natura sunt pares in naturalibus, & secundum naturalia nullus inter eos ordo est. Quod autem in Dæmonibus inferiores superioribus subdantur, non est ad eorum scilicet superiorum bonum, sed magis ad malum. Quia cum malefacere maximè ad miseriam pertineat, præesse in ma-

MALEFICORVM.

in malis, est esse miserum. Atq; hic etiam notandum ex Magistro Sententiarum, in 2. d. 6. quod secundum modum & gradum scientiæ maioris, sunt etiam gradus in præsidetia. Quidam enim vni prouinciæ, alij vni homini, alij etiam vni alicui vitio præsent. Sic Lucifer superbix, Mammon auaritiæ, Asmodæus luxurix, Sathan iræ & discordiæ, Beelzebub gula, Leuiathan inuidiæ, Beelphegor accidiæ præest, & quisq; horum præsentium maxime ad illud peccatum inducere nititur, cui præsidet, & à quo nominatur. Quando autem dicitur, quod vnus alicui vitio præsit, non est putandum, vt ait Glossa super Iosue II. quæ est sumpta ex sermone Origenis, in illa verba: Omnes bellando cepit: quod vnus fornicationis spiritus seducat eum, qui in Britannia fornicatur, & eum qui in India seu alijs locis: neq; vnum duntaxat esse spiritum iræ, qui in diuersis locis diuersos exagitat homines: sed potius fornicationis esse spiritum vnum superiorem, atq; innumeros, qui ei in hoc vitio parent. Similiter iracundiæ principem vnum esse, innumerosq; sub eo, qui homines diuersos ad huiusmodi peccatum sollicitent, & sic de ceteris vitijs: De diuersis Dæmonū studijs doctissime Cassian. in collat. Patrum, coll. 7. Abbatis Sereni c. 32. Tot aut esse, ait, immundos spiritus, quot in hominibus studia nō dubie comprobantur. Nam nonnullos eorum, quos etiam

Quomodo diuersi demones diuersis vitijs præsent

fau.

faunos vulgus appellat, ita seductores & ioculatores esse manifestum est, ut certè quæq; loca seu vias iugiter obsidentes: nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur, sed derisu tantummodo & illusionem contenti, fatigare potius eos studeant, quàm nocere. Quosdam verò solummodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare: alios ita esse furori ac truculentia deditos, ut non sint contenti illorum tantummodo corpora, quos suppleuerunt, atroci dilaceratione vexare, sed etiam irruere super e minus transeuntes, quales illi in Euangelio describuntur, ob quorum metum per viam illam transire iam nullus audebat. Alios reperimus non solum studere mendacijs, sed etiam blasphemias hominibus inspirare. Cuius rei etiã nos testes sumus, qui audiuius Dæmonem confitentem, per Arrium & Eunomium, se impietate sacrilegi dogmatis edidisse. Quod etiam in 3. Regum lib. vnum ex eisdem ipsis manifestè legimus prædicantem. Egre diar, inquit, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Esse autem alia dæmonum genera, id est, mutorum & surdorum, Euangelia testantur. Incentores etiam libidinum atq; luxurię quosdam spiritus propheta commemorat. Spiritus fornicationis decepit eos. Nocturnos quoq; diurnos ac meridianos demones similiter scripturarum auctoritas docet,

Matth. 23.

Off. 4.

et. De quorum diuersitate longum est, si volumus omnia scripturarum volumina perscrutantes sigillatim percurrere. Qui per Prophetam Onocentauri, qui pilosi, qui serena, qui lamia, qui vlula, qui struthiones, qui ericij designatur: Qui aspis, qui Basiliscus in Psalmo, qui Leo, qui Draco, qui uel Scorpius in Euangelio nūcupetur: Qui princeps mūdi huius, qui rectores tenebrarum harum, qui spiritualia nequitia ab Apostolo nominetur. Quae uocabula non casu, aut fortuito indita illis debemus accipere, sed significatione istarum ferarum, quae apud nos uel minus noxia, uel magis perniciosae sunt, illorum rabies ferocitatemque distinguere. His ad eruditionem & delectationem lectoris lubet annotare, quae ad idem propositum faciunt, & ea tradit Guilhelmus Parisiensis Doctor grauissimus in 2. parte de uniuerso. Dico, ait, iuxta uerisimilitudinem, non iuxta certitudinem, quod sicut omnipotens bonitas creatoris permittit hominum Principes impios, diuersos ordines in principatibus ac ditionibus collocare, qui & malos solent exaltare, ac bonos deiicere, imò indignissimos & pessimos in dignitatibus potestatibusque statuere: Ita permisit & principi malignorum spirituum iuxta suae peruersitatis malignitatem alios de malignis spiritibus sublimare, varijsque operibus malis praeficere, alios ab eisdem officijs remouere. Quod Deus per-

mittit

Coll. 2. c. 16.

mittit propter innumeras utilitates, quas inde elicit. Cuius signum est, quod in Collationibus Patrum narratur. Apparuit quippe cuidam sancto viro princeps malignorum spirituum, in solio sedens regali, & ante eum horribilium multitudo spirituum, qui de singulis venientes regionibus, interrogabantur, quid perpetrassent: & quos modicum mali iudicauit egisse, flagellari præcepit, quorum cum vnus retulisset se quendam sanctum heremitam per quadraginta annos tentasse, & in ipsa nocte in fornicationis facinus deiecisse, cum ingenti gaudio & festiuitate ab illo receptus est, ita quod eum iuxta se collocarit, & proprii capitis coronam deponens, Dæmonis illius capiti imposuerit. Etenim sicut ab initio ambiciosissimè affectauit assimilari altissimo, ita nunc vsq; regnum suum tenebrosum ac sceleratum contendit inanissima impietate, conformare regno ac militiæ creatoris, deputando angelos tenebrarum diuersis iniquitatis obsequijs, secundum quod angeli sancti deputata habent ministeria pietatis: Sic & Ecclesiam malignantium suam, assimilare conatur Ecclesiæ sanctorum, quatenus sicut Deus & Saluator in Ecclesia sua constituit veros Apostolos, veros Prophetas, sanctos martyres, fidelissimos confessores, virginesq; mundissimas: Sic & ipse habere satagit pseudoprophetas, falsos Apostolos, martyres vanos, fictos

con-

confessores, ac virgines fatuas. Enimuero qui ab exordio fuit signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, factus est simia ridiculosa ac deformis imitationis: sic & totum regnum ipsius sua vanitate, ambitione & iniquitatum congerie versum est velut in simiam quandam Ecclesie electorum, quæ verè est regnum Dei. Hæc Guilhelmus.

Nec dissimilis est historia, quam narrat D. Gregor. lib. 3. dialogor. cap. 7. de Andrea Fundanæ ciuitatis Episcopo; nec etiam res est dubia, ait Gregor. quia penè tanti in ea sunt testes, quanti & eiusdem loci habitatores existunt. Hic namq; venerabilis vir (intelligit Andream Episcopum) cum vitam multis plenam virtutibus duceret, seq; sub sacerdotali custodia in continentiarce custodiret: quandam factimoniam foeminam, quam secum prius habuerat, noluit ab Episcopij sui cura repellere, sed certus de sua, eiusq; continetia, secum hanc permisit habitare: ex qua re actum est, vt antiquus hostis apud eius animum aditum tentationis exquireret. Nam cœpit species illius oculis mentis eius imprimere, vt illectus nefanda cogitaret. Quadam verò die Iudæus quidam ex Campaniæ partibus Romam veniens, Appiæ carpebat iter: Qui ad Fundanam glebam perueniens, cum iam diem vesperscere cerneret, & quo declinare posset minimè reperiret, iuxta Apollinis templum fuit,

fuit, ibiq; se ad manendum contulit. Qui spūsum loci illius sacrilegium pertimescens, quāvis fidem crucis minimè haberet, signo tamen crucis se munire curauit. Nocte autem media ipso solitudinis pauore turbatus peruigil iacebat: & repentē conspiciens vidit malignorū spirituum turbam quasi in obsequium cuiusdam potentis præire: eum verò qui cæteris præerat, in eiusdem gremio loci consedisse, qui cœpit singulorum spirituum obsequentium sibi causas actusq; discutere, quatenus vnusquisq; quantum nequitie gelsisset, inueniret. Cumq; singuli spiritus ad inquisitionem eius exponerent quid operati contra bonos fuissent: vnus in medium profiliit, qui in Andreæ Episcopi animum per speciem sanctimonialis fœminæ, quæ in Episcopio eius habitabat, quandam tentationem carnis commouisset, aperuit. Cū verò malignus hoc, qui præerat spiritus inhianter audiret, & tanto sibi factum lucrum grande crederet, quanto sanctioris viri animam ad lapsum perditionis inclinaret: ille spiritus qui hæc eadem fatebatur, adiunxit: quia vsq; ad hoc quoque die præterito vespertina hora eius mētem traxerit, vt in terga eiusdē sanctimonialis fœminæ blandiens, alapam daret. Tunc malignus spiritus, atq; humani generis antiquus inimicus adhortatus hunc blandē est, vt perficeret quod cœpisset, quatenus ruinæ illius singula-

sem inter ceteros palmam teneret. Cumque Iudæus qui aduenerat, hoc cerneret, & magnæ formidinis anxietate palpitaret: ab eodem spiritu qui cunctis illic obsequentibus præerat, iussu ut requirerent, quisnam esset ille, qui iacere in templo eodem præsumpisset. Quem maligni spiritus pergentes & subtilius intuentes crucis mysterio signatum viderunt: mirantesq; dixerunt: Væ, væ: vas vacuum & signatum. Quibus hoc renunciantibus cuncta illa malignorum spirituum turba disparuit: Iudæus verò qui hæc viderat, ilicò surrexit, atque ad Episcopum cum festinatione peruenit. Quem in Ecclesia reperiens, seorsum tulit, qua tentatione vrgeretur, inquisiuit: Cui Episcopus verecundia ductus, noluit tétationem reuelare. Cùm autem Iudæus omnia quæ viderat, & audierat in conuentu Dæmonum, referret, veritatem confessus est, atq; non solum sanctimoniam, sed etiam omnes fœminas à sua habitatione remouit. Deinde etiam ipsum Iudæum ad fidem CHRISTI & salutem perduxit.

De præsidibus spirituum malorum, eorum nominibus, natura, numero subiectorum, formis apparendi, plurima curiosa, & minus vtilia tradit quidam libellus inscriptus, liber officiorum spirituum, vel de principibus & regibus Dæmonum, & à quodam Pseudomonarchia Dæmonum: In illo libello

E

multi

multi principes & præfides numerantur, ex quibus quidam 50. aut 60. aut pluribus legionibus præfident, & dominantur. Legio autem continet 6666. Curiosum est his rebus multum adhærere, periculosum & superstitiosum eisdem fidem tribuere, cum nemo scire possit citra diuinam reuelationem, qui non didicerit à Dæmone, à quo cognoscere non licet. Hoc loco considerandum est, quòd cum Dæmones ordinatam & disciplinatam nequitiam habeant, vt ex dictis constat, prout Cassian. in collat. 7. cap. 18. loquitur, instituunt talem ordinem & disciplinam inter suos subditos maleficos & sagas. Sic Bodinus lib. 2. cap. 4. rectè attestatur teneri quemq; maleficum suorum malefactorum rationes exponere, aut cædi; nisi fecerit, grauissimè. Hoc mihi, ait, Bodinus Castelli Rursi præfectus, Biturigum nomine delegatus apud Blosenses, affirmauit. Magam se iudice crematam fuisse, quam filia accusauerat, quod ipsam in conuentus deduxisset, & diabolo instituendam obtulisset: hæc inter alia scelera istud confessa est, se saltasse in hirci ambitum, & tandem singulas rationes rerum à postremi cætus tempore gestarum reddidisse, & qua in re puluerem occupassent: hic à se infantem eneetum aiebat, alter equum, ille arborem. Vna autem nihil ab eo tempore fecisse comperta est: hæc frequentes ictus accepit baculo ad plantam pedum, & ab alijs omnibus deride-

derisa est. Hæc Bodinus. Et sic comperimus etiam multis confessionibus, quod sagæ, quando alijs nocere nequeunt, sibi ipsis damna inferunt. Certissimum etiam est, si quis nequissimam disciplinam in cursu non seruet, vt nomen IESVS casu nominet, aut DEVM, aut crucem faciat, cæditur, & alijs disparentibus domum ire cogitur. Hoc se expertam confessa est *Meissenbeins Anna* de Rouer, de qua supra: quæ cùm fortuito DEVM semel in cursu & conuentu nominasset, coacta fuit pedibus ire domum, cùm delata eò fuisset à diabolo in forma hirci. Qua de causa quod disciplinam transgressa fuisset, nominando Deum, verberata est ab alia N. superioris ordinis: quæ ante hanc etiam flammis consumpta est. Idem contigit cuidam *Mariz* ex pago S. Mattheiz, quæ Anno Domini 1588. 10. Nouem. incinerata est, & detenta in custodia monasterij S. Mattheiz prope ciuitatem Treuirens. Hæc cùm in primis ad conuentum delata fuisset, à superioribus & principalioribus tractatum extitit, & propositum de perditione fructuum, nascentium, & simul vuarum, & quæcunq; persona consensum præbebat, bibebat. Cùm autem ordo bibendi & consensum dandi ad ipsam deuenisset, apud se dixit: Ah IESV, perdemus frumenta & vinum, qua ratione ergò pauperes meos pueros sustentabo, statim prolato nomine IESV, euanescente lumine, in densissi-

mistenebris sola in loco mansit. Manè circa horam quartam, superior, comitantibus deabus alijs aduenit, & grauitè ipsam percussit, eo quod nomen DEI nominasset, & conuentum dissipasset. Quo factò auolârunt. Maria autem pedibus domum redijt. Multa in huius rei confirmationem confessus est Ioannes Cuno filius dictæ Annæ de Rouer, iuuenis naturalibus dotibus ornatus, decem & octo annis natus, qui iam Treuiris, & Mulsiponti in Lotaringia literis operam impendit, & eos progressus fecit, vt iam Poësi & literis humanioribus studeret: Hic iuuenis nono suæ ætatis anno à matre propria seductus fuit, denunciatus tanti criminis à propria sorore, & alio fratre adhuc superstite in custodia. Cum detineretur, & indicia proponerentur, sine tortura actuali veritatem confessus est, & sacramentis Ecclesiasticis præmunitus, sacrisq; exhortationibus instructus, maxima pœnitentia ductus, scelera sua detestatus est, & pœnam temporalem pro peccatis maluit pati, quàm præsentem cum periculo animæ ducere vitam, & sic Anno Domini millesimo quingentesimo, nonagesimo, altera Visitationis Mariæ, vitam feliciter, licet in pœna, finiuit. Imò cum Officiatus & omnes misericordia ducerentur, eo quod magnam contritionem in eo aduerterent, sicq; vellet & offerret ei pœnam gladij, recusauit, & voluit comburi cum alia saga, qua

quæ simul supplicio afficiebatur: eo quod talis pœna suis sceleribus digna esset, & sic prius strangulatus, flammis in cineres reductus est. Confessionem huius adolescentis latius in primis, vt debuit, iudicialiter Notarius excepit, deinde ipsemet iuuenis proprijs manibus per puncta descripsit germanicè, additis & permistis verbis latinis & tradidit. Ex proprijs eius scriptura sunt, quæ præsentibus inserimus. Occasio casus eius hæc fuit. Cùm enim amore carnali incenderetur erga filiam quandam illius pagi, oblata oportunitate, commercium cum ea habuit. Deinde Dæmon in forma illius puellæ apparuit, quem personam amatam existimauit, & ei in auri specie quatuordecim coronatos dedit, quam pecuniam tandem conuersam in putredinem reperit, vt eius formalibus verbis vtar. Quamprimum factum matri significauit, & conquestus est de casu. Mater verò, quæ iam Dæmoni se subdiderat, maleficijs & rei gestæ conscia, eum consolata est dicendo, fili, cōsolare, res ad bonum statum dirigetur. Sub principium noctis, mater filium scopis insidentem, camino eduxit, ante ianuam hircum reppererunt, cui insederunt in nomine diaboli, & delati sunt ad locū planum & latum, dictum *Negetroderheidt* qui distat à Rouer fortè miliari, vbi frequentissimi sunt conuentus Maleficorum, præsertim celebriores, & quasi prouinciales. Cùm verò

ad dictum locum venissent, mater diabolum, iuuenis seductorem aduocauit, eiq; dixit. Hic est filius meus Ioannes Cuius, uti promisi. Tunc matre impia verba predicente, abrenunciavit DEO & omnibus sanctis. Expedita abrenuntiatione, hilares extiterunt, & quasi nuptias cum eo celebrarunt. Tunc tamen Dæmon in alia forma apparuit, quam primo tempore seductionis. Postea Dæmonem succubam habuit, qui & ei vnguentum dedit ad exercenda veneficia. Cuius vnguenti virtutem probauit in matris porcello, quem vnxit in collo, & mortuus est. Dæmon suus rosam se nominauit, atq; adolescentem capri barbam. Confessus quoq; est, matrem propriam & alias duas sagas, in conuentu & congregatione, coram Dæmone presidente, & toto cœtu in Hærenroderhede/ iactabundam prædicasse, & hoc maleficiū exposuisse, quod patrem suum, id est, maritum dictæ Annæ, veneficijs interemissent. Consentit mater in sua confessione, sicut in præcedenti puncto de seductione. Singulis quatuor anni temporibus ad congregationem & cursum venire debent: Aut si quis in persona realiter impeditus comparere nequit, Diabolum suum substituere debet, præbendo ei consensum in omne malum quod in congregatione tractatur & concluditur, ibiq; se gloriaturum de quibusdam horribilibus carnalibus vitijs, quæ hic non est opus enarrare, testa-

testatus est. Cœtus siue torus conuentus in tres gradus siue ordines distinctus est. In maiores, mediocres, & minores. Ipse consistebat inter mediocres. Semper quando conueniunt, habent propositum, & tractatum de destructione alicuius rei. In cursu quoq; sunt fistulatores, cui exercitio ipse aliquando vacauerat, & lucratus erat in bona pecunia tres aut quatuor batzios. Si quis autem non esset soluendo, in pœnam, in honestum actum, qui saluo honore nominari non potest, subire tenetur. Sacramentum Eucharistiae ter aut sæpius vix sumere potuit, & quando confiteri hoc voluit, Dæmon suus digito inhibebat, atq; etiam ipsam percutiebat, si quid boni faceret. Tandem in conuentu & cursu habent censorem morum, quem latine legis mandatorem vocat. Hic legit & iubet, quo pacto quis se gerere debeat erga Dæmonem, & quod singulis quatuor anni temporibus præcipue cum cæteris conueniendum in loco destinato, & consensus dandus ad omnia maleficia. Hæc ex adolescentis confessione. Alia adhuc commodis locis inferentur. Ex his clarissimum est, quo ordine & malitia Dæmon regnum suum stabiliat, & multos mortales, Deo iuste permittente, misere in laqueum durat. Ex hoc ordine deducitur, quomodo Magus quandoq; Dæmonem possit cogere. Si enim pactum vel fœdus habeat cum superiore & potentiore, ad imperium

eius inferior morem geret, non autem æqualis, qui voluntariè concurret quasi coactus videatur suis incantationibus ad coniurationem Magi. De hac re legendus Franciscus Victoria in relectione de arte Magica, à numero 25.

II. Prælium. Licet apud antiquiores Doctores res dubia fuerit, an angeli & Dæmones sint corporei, necne: tamen nunc temerarium videtur asserere esse corporeos.

PRI^{MA} pars certa est ex August. lib. 21. cap. 10. de Cinitate Dei, qui fatetur multos doctos in ea fuisse opinione, quod sint corporei, & præterea addit. Si quisquam nulla habere corpora Dæmones asseuerat, non est de hac re aut laborandum operosa inquisitione, aut contentiosa disputatione certandum. Aliquando iuxta Apulei & Platoniorum sententiam subtilia corpora habere videtur opinari. Accedunt Origen. lib. 2. Periarchon. cap. 6. Lactan. Firmianus lib. 2. diuinarum institut. cap. 15. & alij alibi. Secunda pars confirmatur: scriptura huic parti maximè fauet. Ephes. 4. Non est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinem, id est, aduersus res corporeas. Psal. 103. angeli vocantur spiritus. Qui facit angelos suos spiritus: Luc. 24. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Et Marci 5. Legitur in vno homine Legio fuisse Dæmonum.

Quo-

Quomodo in vno corpore humano tot corpora latere potuissent? His accedunt Symbolum Nycænum, quod DEVM creatorem visibilibium & inuisibilibium pronunciat: Conciliū Lateranense sub Innocentio tertio, cuius verba habentur in cap. Firmiter credimus, de summa Trinitate. Creator omnium visibiliū, & inuisibilibium: Spiritualium & corporalium: qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtraniq; de nihilo condidit creaturam, spiritualement & corporalem: angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam Communis Doctorū sententia etiam consentit. D. Dionys. de diuin. nominib. cap. 4. Damasc. lib. 2. de fide, cap. 3. Grego. Nazianz. lib. 2. sue Theologiæ in fine. S. Chrysost. hom. 22. super Genes. S. Thom. 1. par. q. 50. art. 1. & 2. S. Bonauent. in 2. d. 8. q. 1. Gabriel. Scot. Richard. Dionys. Carthusian. & communis in 2. d. 8. Alexand. Halen. 2. p. q. 34. memb. 1. & hæc est communissima sententia, cui contradicere non caret temeritate. Aristoteles etiam 6. metaphys. t. 2. & in lib. 2. de Anima, & in 12. metaphys. & alibi tradit, intelligentias re & ratione à materia esse separatas, & in hære nulla apud Philosophos est controuersia.

12. Præludium. *Dæmones possunt assumere corpora, & in ipsis apparere hominibus.*

E 5

Hoc

*Dæmones as-
sumere cor-
pora & in ijs
apparere pos-
sunt.*

HOc docent Magister in 2. Sentent. d. 8. & ibidem S. Bonauent. S. Thomas, Scot. Ricard. Capreol. Durand. Gabriel, Dionys. Carthus. & reliqui omnes. Alexand. Alen. 3. par. q. 30. memb. 3. art. 1. & alibi. S. Thom. 1. part. q. 51. art. 2. & ibidem eius commentatores. S. Anthonin. 2. part. tit. 4. cap. 7. & 2. nec est qui in hac re dubitauerit vsq; ad nostrum Censorem, qui simpliciter negauit tēpore Christi Dæmones corpora assumere, & ita hanc Theologorum veritatem reiiciebat, & satis acerbis & duris verbis Scholasticorum doctrinam de assumptione corporum damnabat, nihil tamen omnino præter verba pro sua negatiua sententia adducebat. Prælium nunc probatur. In primis vt ex octauo patet. Naturalia māsērunt integra in Dæmonibus, sicut bonis Angelis. Sed boni possunt assumere corpora: ergo & mali, licet ad diuersos effectus. De bonis clarum est.

Gen. 18. Abrahā apparuerunt tres viri, id est, angeli in conualle Mambre. Tob. 5. Tobias inuenit iuuenem splendidum cinctum. & ignorans quod angelus Dei esset, salutauit eum, & 9. cap. vocauit Tobias angelum, quem hominem existimabat. Genes. 19. Venerunt duo angeli Sodomam, quibus Lot dicebat: Domini, declinate in domū pueri vestri, & lauate pedes vestros, &c. Quod etiam Dæmones corpora assumant, constat Genes. 3. apparuit in forma serpentis, secundum Cyrillum lib. 3. aduersus Iulian. & Matth. 4. Christo corporaliter apparuit. 2. Cor. 11. Angelus Sathana transi-

gurat se in angelum lucis. Idem patet ex vitis san-
ctorum, vt Athanasius in vita S. Anthonij ait. Nam
& bestiarum & serpentum formas induentes, omnia,
vbi vir sanctus agebat, protinus implere phantasia
leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentum, scor-
pionum, nec non pardorum, atq; vrsorum, & hac singula
secundum suam frendebant naturam. S. Martino ap-
parebat in forma viri, purpura & diademate
ornati, vt testatur Sulpitius in vita ipsius. S. Hila-
rioni in forma pueri, vt refert Hieronymus in vita
eiusdem.

Magno Iacobo, visus est Dæmon in for-
ma nudi Aethiopis ignem ex oculis emitten-
tis, vt auctor est Theodoretus in religiosa
historia sanctorum Patrum, cap. 21. & ibidem
ipsius viri Iacobi imaginem & formam in-
duebat: vt vir Dei ibidem refert sequentibus
verbis. Sed me rursus clanculum perpetua
afficiebat molestia. Nam aquam, quæ mihi bis
in hebdomada infernè afferebatur, ei qui
afferebat, occurrens, & meam formam imi-
tans accipiebat, & illum iubens recedere,
fluentum effundebat. Idque cum non so-
lùm bis, sed etiam ter fecisset, me sitis per-
pensione validè oppugnauit. Cum ergò val-
dè angerer, rogauicum, qui solebat ad me
afferre, cur iam quindecim diebus ad me a-
quam non tulisset? Is dixit, se iam ter &
quater attulisse & me accepisse. Et vbi, in-
quam ego, à te eam afferente accepi? Ille lo-
cum

cum ostendit. Et si millies, inquam ego,
me illuc accedentem videris, ne vas de-
deris, donec ad hunc locum veneris. Et pau-
lo post ibidem eidem sancto apparuit in
specie duarum mulierum de monte descen-
dentium. S. Benedicto in mulo medici ob-
uiam factus est, cornu & tripedicam ferens.
Quem cum sanctus pater requisisset, dicens:
Quò vadis? Ille respondit: Ecce ad fratres va-
do, potionem eis dare. Itaq; perrexit venera-
bilis pater ad beati Ioannis oratorium ad ora-
tionem, qua completa, concitus redijt. Malig-
nus verò spiritus vnum senioremonachum
inuenit aquam haurientem: in quem statim
ingressus est, eumq; in terram proiecit, & ve-
hementissimè vexauit. Quem cum Benedi-
ctus ab oratione rediens tam crudeliter vexari
conspiceret, ei solummodo alapam dedit, &
malignum spiritum protinus excussit, ita vt
ad eum redire vltius non auderet, vt testis
est S. Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 30. Dæmon S.
Vincentio ordinis Prædicatorum Valentiz in
specie senis venerabilis cum barba ad genua
prolixa & nigerrima se repræsentabat, simu-
lans se vnum esse ex veteribus Patribus Aegy-
pti, & in alia nocte in figura vasti Aethiopis,
vt videre est in vita S. Vincentij lib. 1. cap. 8. &
9. apud Surium tom. 2. 5. April. S. VVilhelmo
Duci ac Comiti Pictauorum, ac Eremitæ, cum
is nocte multis Dæmonum diuersis vocibus
in vi-

in vigilijs & orationibus molestia afficeretur,
ex omnibus illis vnus ceteris clarior, & virtu-
terobustior apparuit in specie proprii geni-
toris, & ad eum cum vociferatione clamoris
dicere cœpit:

Cerne senescentem fili VVilhelme parētem

Exi continuò patre rogante tuo.

Germine non humili genitus, me respice fili.

Nec mea despicias vota, precesq; piās.

Exi VVilhelme: tu namq; resumere per me,

Terras & dotes, prædia, regna potes.

Iam sat seruisti, superest tibi gloria Christi:

Premia non poteris perdere, saluus eris.

Iam patrem sequere, iam iamq; tui misere

Ad tua regredere, viscera mota gere.

En generis soboles nostri stat, turbaq; fratrum,

Cum quibus in theatro ludere sæpe soles:

Fratres cum cuneis notorum respice tristes:

Exi, ne distes, associandus eis.

Illis iungeris pompa, folioq; fruere:

Cinget te generis turba, beatus eris.

Armigerorum turba decorum glorificabit,

Seruorumq; chorum copia largā dabit.

Cernēdum mæstum te spectat turba nepotū,

His saltem præsta, quæ sumus, antidotum.

Fili mi quid habes animi leuitate cadendo?

Magnanimi non est, perimi se velle latendo.

Quæ.

Quarere vilia, spernere gaudia, tenere mor-
dent? (dent.

Ecce placentia sunt tibi tristia, prospera sor-
Ferrū, cauma, famē, frigus fers at q̄ ligamē,

Nec florens at as te mouet, aut pietas.

Postpositis igitur furijs, mihi sanus obedi:

Ne tardes ergo, concitus ipse redi.

Miles CHRISTI protectus fortitudine
 DEI verba deceptorum paruipendebat, ac ni-
 hil ad hæc penitus respondit.

Hæc ex vita huius sancti, cap. 19. apud
 Surium tomo 1. ex Theobaldo Episcopo.
 S. Tryphon Dæmonem, qui filiam Gordia-
 ni Augusti inuaserat, expulit, & Gordiano,
 alijsq; præsentibus videndum ad ipsius Gor-
 diani petitionem exhibet: Tibi dico, ait S.
 Tryphon, in nomine IESV CHRISTI, ap-
 pare eis, qui adsunt, & eis ostende tuam
 turpitudinem & imbecillitatem. Simulat-
 que hoc dixisset, ecce tanquam canis aspectu
 deformis, niger colore, oculos habens tan-
 quam ignem emittentes, & caput humi defi-
 xum, coram omnibus apparuit. Sic Simeon
 Metaphrastes in vita S. Tryphonis martyr
 apud Surium tomo primo de probatis San-
 ctorum historijs. 1. Februarij. Pluribus hu-
 iusmodi exemplis abundant Ecclesiasticæ
 historiæ, & acta Sanctorum Patrum. Cen-
 sor

for noster cū videret huiusmodi apparitiones & visiones sibi obstare, incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim, aliumque errorem longē intolerabiliorem scripto etiam inseruit, nempe Dæmones in natura sua sine assumptione corporis posse videri ab homine in hoc statu. Qui error tam nostræ fidei, quā rectæ rationi repugnat: Notum est enim omnibus Symbolum Nycenum: Credo in vnum DEVM, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilibus & inuisibilibus: & aliud in capit. Firmiter. de summa Trinitate & fide Cathol. Creator omnium visibilibus & inuisibilibus: spiritualium & corporalium. Præterea potentia nostra videndi cū sit affixa organo corporeo, non potest ferri nisi in corpus: Vnde spiritus non cadit sub visum: Quare apparitiones spirituum in corporibus assumptis fiunt ad hoc, vt spiritualis creatura homini possit communicare in conuersatione prout diuina placuerit dispensationi. Hinc sanctitati S. Tryphonis tributum fuit, quod ad eius imperium dæmon in corpore se videndum aliorum obtutibus exhibuerit, vt supra insinuatum. Præludio nostro fortissimè obstare videtur vna auctoritas Epiphani contra hæresin 26. pag. 4. ante finem, dum ait: Quomodo potest Dæmon, qui spiritus est
immun-

inmundus & incorporeus, corpora assumere? Respondetur, prout notissimum est ibi ex antecedentibus & consequentibus, Epiphanius loqui de modo assumptionis corporum per operationem corporalem, eamq; vitalem, qualis est conceptio animalis per susceptionem corporalis seminis. Confutat enim in illo loco fabulam hæreticorum Gnosticorum, qui dicebant vnâ ex dæmonibus genuisse liberos ex Helia. Et ita statim post relata verba, in hunc modum Epiphanius subiungit. Si verò etiam à corporibus assumit ac concipit, non amplius est spiritus, sed corpus. Quum autem corpus est, quomodo est inuisibile & spiritus? & multa est stoliditatis ipsorum absurditas, &c.

Et si angelib; boni humanam, eamq; virilem induant speciem, quando hominibus apparent: tamen maligni spiritus varias pro negotiorum, quæ in hominum perniciem moluntur, varietate formas assumunt: Nunc virilem nunc muliebrem, nunc quadrupedum, nunc reptilium: vt exemplis iam positis satis clarum est. Id tamen obseruatum à quibusdam, quod non appareat Dæmones vnquam effigiem ouium induisse, cum Christo domino placuerit se pastorem, & familiam suam oues nominare. Sic in Euangelio oues statuit à dextris, hædos autem à sinistris. Oues enim sunt animalia fructifera, mansueta, humilima & patientia.

uentissima, quæ proprietates conueniunt o-
nibus CHRISTI. E contra verò Dæmon ple-
runq; apparet in forma hirci, vt relatione præ-
sertim eorum, qui maleficam sectam sequun-
tur, cognoscimus. Hircus enim est animal
mentò & cornibus terribile, truculentum ca-
pite, & suo tempore satis foetidum, quibus
proprietatibus mores Dæmonum, & malefi-
corum designantur. Hanc similitudinem o-
uulum & dissimilitudinem hædorum latius o-
stendit Dominicus Sotus in 4. Sentent. d. 47.
q. 2. art. 5. Sed nec in specie columbæ legitur
malus spiritus apparuisse, quod diuinæ pro-
videntiæ congruit: cum in tali forma spiritus
sanctus apparuerit. Columba enim est avis
munda, candida & pulchra, quare in tali for-
ma Spiritus sancti operationes designantur.
Malus autem spiritus cum sit deformis & fe-
rox, nigra delectatur forma. Sic S. Machar. in
specie nigri Mauri, alteri in corui, alij in nigri
canis figura obuiam factus est: multis sagis in
specie nigri hirci apparet, præsertim quando
desert eas ad congregationem. Tradunt quo-
que Doctores, quod Dæmones nonnunquam
se repræsentent in corporibus mortuorum,
sed nō bonorum, in quibus spiritus sanctus si-
bi præparauit habitaculum. Quoniam DEVS,
in cuius manibus corpora Sanctorum sunt, id
Dæmonibus non permittit. Dubium hîc esse
potest, vtrum Angelus Sathanæ transfigurans

se in speciem siue formam Christi, absq; peccato possit adorari? *Tractant Alexand. Halen. 3. par. q. 30. memb. 3. art. 1. S. Bonaventura in 3. sent. d. 9. q. 6. Gabriel super canonem missæ, Lect. 50. in litera R. Bartholomeus à Medina in 3. par. S. Thom. q. 25. art. 3. Iosephus Angles in Florib. Theologicarum question. in 2. sent. par. 1. dist. 8. difficul. 14.* Dicendum: Qui existimat vel aduertit esse Dæmonem sub forma Christi, & adorat, committit crimen idololatriæ, quia sciens & prudens adorat Dæmonem, & ipsi tribuit cultum diuinum, quod est pessimum scelus idololatriæ. Si autem quis sit dubius, sitne verus Christus, vel Dæmon qui apparet, & adorat, mortaliter peccat, quia exponit se probabili peccandi periculo: quod qui amat, peribit, in illo, suspendendus ergo in tali casu actus, vel adoratio facienda sub conditione. Si tu es Dæmon, non te adoro: & à Deo cognitio precibus petenda, pro veritate. Sic S. Petrus cum videret Christum, ignorans eum esse, dicebat: *Matth. 14. Si tu es Christus, iube me ad te venire super aquas.* Si quis verò ita esset ignorans & simplex, vt inuincibiliter ignoraret esse Dæmonem, talem excusari adorando, iudicat Medina, & tantum materialiter committere idololatriam. Alij verò sentiunt ignorantiam non excusare, quia vt hoc peccatum caueremus, præmonuit ipse Christus *Matth. 24. Multi venient in nomine meo dicentes, quia ego sum, & seducunt multos. & Paulus: Ipse Satana*

Sathanas transfigurat se in angelum lucis. Deinde talis habet orationis remedium, & si petat à DEO, non deferetur, quia promissit, dicens: Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Quare in tali casu, qui adorat, & prius non orat, non adhibet debitam diligentiam ad euitandum ignorantiam requisitam. Deinde cum huiusmodi apparitiones sint multum periculose, non facile sunt admittendæ, sed probandi spiritus, an ex Deo sint. Exempla ad confirmationem huius rei non desunt: In primis Beatissima Virgo cum ab angelo salutaretur turbata in sermone, priusquam consensum præberet, cogitabat qualis esset ista salutatione. & 1. Reg. 3. Samuel, secundò, tertio & quarto vocem Domini vocantis audiuit, tunc tandem respondit: Loquere Domine, quia audis seruum tuum. Sic & S. Lucianus presbyter reuelationem sibi factam per Gamalielem Pauli discipulum, non statim acceptauit nec credidit, sed dubius perstitit, donec præmissa oratione visio tertio sibi manifestaretur. Non ergò in his facile credendum: nam locum habet illud: Qui facile credit, facile decipitur, & leuis est corde. Habuerunt ergò sancti Patres semper suspectas huiusmodi visiones. S. Martinus, cum diabolus sub forma Christi ornamentis aureis præfulgidi appareret, respondit: Christum nunquam vsum aureis ornamentis, & se nolle eum adorare. Alius quidam Pater, cum se Dæmon

in forma Christi offerret, clausis oculis dixit se nolle Christum videre in hac vita, sed in coelis. Alius sub simili specie apparenti, obiecit: *Vide ad quem mittaris: neq, enim tu sum, qui Christum videre merear.* Gerson in tractatu de spiritibus discernendu admonet cum Petro dicendum: *Exi a me Domine, quia homo peccator sum.* Quando autem Deus per visiones vult aliquid reuelare, talia dat signa & documēta, quibus cognosci potest veram esse reuelationem: vt patet de reuelatione facta Beatissimę Virgini, & visione Pastoribus in natiuitate Saluatoris, & alia, Marię Magdalene apud monumentum manifestata, &c. Id in exemplo de Samuele allato, Cū autem in huiusmodi visionibus & apparitionibus multi sæpè decipiantur, probandæ sunt secundum sacras literas, doctrinam sanctorum, & experientiam hominū discretorum. Quare ex hac parte sapissimè scēminæ decipiuntur à diabolo: cū enim sint curiosæ & molles complexionis, facillè recipiunt impressiones à spiritibus, & multum eis delectantur, suam sanctitatem hinc metientes, & sic turpiter sæpè in laqueos persecutoris incidunt. Statim vt insolita & ignota visio apparer, muniendum est cor signo sanctissimæ crucis, & mens erigenda in Deum, cum inuocatione salutaris nominis Iesv, quod Dæmonibus terribile, fidelibus autem fortissimum scutum est contra aëreas potestates. *Regulas discernendi huiusmodi*

*Visiones per
viculosos ideos
que proban-
tur, & quid
ijs occurren-
tibus facien-
dum.*

visiones. & spiritus qui legere volueris, videat Gersonem in d. tractatu, & Bartholomaeum Medinam loco citat. & eundem in l. 2. §. Thom. q. 22. artic. ult. prope finem.

Qua res hic quispiam, ex qua materia tam breui tempore corpora assumunt, & quomodo ad nutum euanescent? Communis opinio

*Materia con-
porum à De-
monibus as-
sumptorum*

Doctorum docet, quod corpora assumant aërea. *S. Thom. 1. par. q. 51. artic. 2. ad 3. S. Bonauen. in 2. d. 8. artic. 2. q. 3.* Nam licet aër in sua raritate manens, nec colorē nec figuram habeat, conden-

satus tamen & figurari & colorari potest, ut patet in nubibus, & aliquando etiam figurę & visiones pugnantium in aëre conspiciuntur.

Aërea etiam corpora citò disparent, propter raritatem, maximè si virtus agentis & dispergentis fortis sit, ut in Demonibus. Huiusmodi tamen corpora à Demonibus assumpta, nec habent veram formam, aut organizationem, ut phyci loquuntur, completam, sed solū effigiem, quę potius artificialis, quàm naturalis est. Ex hoc fundamento verum apparet,

quod malefici alijq; fatentur, esse facile cognoscere Diabolum è manibus vel pedibus.

*Unde Diabo-
lus in assum-
pro corpore
cognoscatur.*

Item non esse difficile, discernere ex membris & corporis constitutione, quando consortes criminis sint in persona, vel representatione, in cursu & tractatibus.

Atq; ut id quod certissimum est, latius declararem, sicut iuxta prouerbiū, leonem ex vaguiculis iudicamus: ita Demonem quando

in humana specie apparet, ex pedibus & inferiori parte discernere licet à vero homine. Alexander ab Alexand. libr. 4. genialium dierum, capit. 19. pulchram refert historiam ad hoc propositum. Sed ne cui, inquit, hæc vana, vel ficta sermonibus videantur, auctor est Thomas monachus, homo minime malus, cuius ego fidem probitatemque pluribus in rebus expertus didici, qui sermo mihi retulit, quod cum in monasterio & sacris ædibus, quæ in lucanis montibus sunt, cum pluribus iurgatus foret, & post immodica conuicia & rixas, animo perturbato inde se proriperet, cum per nemora iter solus intenderet: speciem hominis, vultu tetro, nigra barba, promissis tunicis, vultu aspectuque deformi & sæuo obuiam habuisse: quem cum appelleret, quid ille solus per devia errabundus incederet, dixit equum, quo vectabatur, amisisse, atque in proximos campos illum euasisse credere: Cumque per sinus inuios equum vnà questum pergerent, ad perfluentem, in cuius aluogurgites magni & formidabiles redundabāt, deuenisse. Et cum monachus, ut aquam traiceret, calceos sibi eximere appararet, illum magnoperè coëgisile, & tandem peruicisse, ut super spatulas suas ascenderet, potiusque à se, qui corpore maior erat, vestaretur. Qui acquiescens, cum super illius spatulas, ut succollaretur monachus, ascenderet, illeque iam equam

ingre

ingredi appareret, dum vada exquirat, illius pedes non humana, sed tetra & deformi specie conspexit. Quo animaduerso, horribili terrore percitus, Deum vt sibi præstò adesset, acclamauit. Mox Dæmonem & diram illam speciem, diuino audito verbo, stridore querulo, & vi maxima, quanta dici potest, ita è conspectu abijisse dicit, vt imminentem quercum ingenti impetu colliserit, ac perfractis ramis funditus euerterit. Hæc ex Alexandro. Weissenbeius Anna/dixit suum Amasium, qui se Sedderhans nominabat, asininos pedes habuisse. Pari modo quædam N. detenta in custodia Monasterij S. Matthiæ, ex pago eidem proximo confessa est, quod non semper in propria persona vadant ad congregationem, sed si venire non possint, dent consensum, & tunc Amasius eas repræsentet. Ex hac autem differentia hoc cognoscendum. Cùm alium vel aliam repræsentat, in superiori parte similis est homini, quem ex consensu eiusdem repræsentat, in inferiori autem parte pedes habet bouinos, equinos, aut alterius bestię. Hæc malefica Anno Domini 1589. 14. Iulij incinerata est. Atque vt nemo putet hæc esse à veritate aliena, quæ pluribus confessionibus confirmantur, consideret Dæmonem non sine caussa nominari à Propheta Esai. 34. cap. Onocentaurum, lamiam, & simili modo. Vbi Glossa, Beda, Dionys. Car.

thus. & alij ad propositum exponunt. Quod Onocentaurus sit animal monstrosus, superius habens effigiem hominis, inferius autem similitudinem asini. Et similiter lamia animal monstrosus, habens in parte superiori speciem mulieris, in parte autem inferiori pedes equinos. Atq; etiam ita callidus mille artifex est, quod formam inferiorem cautius abscondat, nisi quis bene aduertat, aut eiusdem artis sit peritus. Aliquando satis longo tempore potest conuersari, ita quod verus homo putetur. Lepidam ad hoc propositum historiam refert Ludouicus Cælius Rhodiginus lectionum antiquarum lib. 16. cap. 5. ratione illius Adagij. Serpentem foues, & te serpens. Quod Prouerbiū etiam nostris maleficis & sagis accommodari posset. Fuit, inquit, Menippus Lycius, annos natus quinque & viginti, ingenio haud inscito, corpore item multa exercitatione valido, ita vt formosi athletæ, liberalisq; speciem præse ferret. Hunc peregrinæ mulierculæ pleriq; amoribus irritum putabant. Ea verò, vtrum videbatur, speciosa quidem erat, & permollicula, nec nõ diuitijs vbertim fulta. Cæterum ea omnia ostentationem modò exhibebant, veri suberat nihil. In eius verò familiaritatem ad hunc modum insinuasse ferebatur. Pergebat quandoque Menippus Corintho Cenchreas solus. Ecce phantasma quoddam illi occurrit, quod

¶ In mulleris speciem conformauerat. Atq; ex manu apprehendens Menippum, iam pridem inquit, se illius amore teneri implicitam. Esse verò se genere Phœnissam, & in suburbano iuxta Corinthum habitare, idq; etiam digito monstrans, vt illuc veniret, hortari cœpit. Quod si, inquit, feceris, intentam musicis inuenies me, & vinum bibes, quale non sæpè aliàs, nec te riuales vlla vellicabit suspicio: Pulchra siquidem pulchro contenta viuam, & moriar. His blanditijs adolescens delinitus, etiamsi Philosophiæ haud expertus, amoribus tamen obniti, oblectariq; non valens, vesperti ad mulierem pergit, ac frequenter deinceps, perinde ac ad suas delitias; nec dum enim, cuiusmodi phantasma esset callebat. Id cùm esset intuitus vir quidam, vt ipse interpretor, Magus, aut Philosophus, vt tū creditum est, & summe grauitatis ac prudentiæ, primò statuarij instar Menippum inspectans, hominem expendebat, contemplabaturq;. Vbi verò rimatus abundè est visus: O formose, inquit, & a formosis expetite mulieribus. Ὅφιν δαλπεῖς, καὶ σὶ ὄφεις. Serpentem confoues, & iste. Cùm in eis mirabundum animaduerneret Menippum: hoc proinde inquit, dixi, quoniã mulier est tibi, quæ vxor non est. Sed rogo te, ecquid te ab illa amari putas? Per Iouem, inquit Menippus, & quidem eximiè. An igitur, inquit is, cum in matrimonium nascisceris? Equidem, re-

spondit. Quid enim iucundius, quàm aman-
tē ducere? Quādo inquit ille, futuras opina-
ris nuptias? Citò, ait, vel fortasse cras. Id cū
vir ille inaudisset, obseruans conuiuij tempus
cū iam vocati prætō forent, vbi illuc & ipse
perrexit. Vbi nam, inquit, mulier est, cuius
caussa conuiuium celebraturi conuenistis?
Tunc Menippus, propè adest, inquit. Tunc is,
argentum hoc & aurum, cæteraq; domus hu-
ius ornamenta, tuāne an mulieris sunt? Mulie-
ris, inquit, ac semilaceram & pilarem omninò
vestem ostendens. Tales mei, inquit, cultus
sunt. At ille ad eos, qui aderant, conuersus:
Tantali, inquit, hortos videtis, qui, sicuti ab
Homero proditum est, speciem quidem præ-
ferunt aliquam, cū tamē nihil sint. Eiusmo-
di verò ornatum hūc omnem conspiciatis li-
cet. Neque enim materia, quæ videtis, vlla est,
sed simulachrum modò est, ac imago. Quod
v̄t verum sciatis, Bella hæc sponsa vna est ex
Empusis, quas lamias & Mormalycias pleriq;
existimant. Hæc dictus auctor. Fuit enim bel-
la sponsa Dæmon sub forma humana, quod
magus alijs oculatior prospexit, & sic benè la-
mia appellata, iuxta Esai. cap. 34. citatum.

De locutione
Dæmonum
cum homini-
bus maleficis

Dicet iterum aliquis: Quomodo ergo Dæ-
mones loquuntur & conuersantur cum ho-
minibus, si non sunt vera corpora? Responde-
tur, si propriè loquamur, non loquūtur, quia
vera locutio est operatio corporis actu vitam
haben-

habentis, & animati anima rationali. Tale autem corpus non est, quod à spiritibus assumitur. Formant autem improprie locutionem, quatenus producunt sonum in aere humanis vocibus similem, non secus atq; si quis summo artificio in tuba sonum instar vocis humanæ redderet.

• Et in hoc sensu sæpè Dæmones loquuntur etiam in rebus sensu & voce carètib; ut exemplis etiam ex Ethnicorum scriptis deductis S. Cyrillus li. 3. contra Iulian. ostendit: Porphyrius vitam describens Pythagoræ, narrat, cum Pythagoras multis comitatus flumē Causum transiret, audientibus cunctis, flumen ei locutum esse, & salutantium more dixisse: Salve Pythagora. Philostratus qui Apollonij nomen, latè scripta eius vita & factis illustrare voluit, lib. 6. cap. 5. narrat, quod cum Apollonius venisset ad Gymnosophistas, principis eorum Thespisionis iussu, arborem vlmum, propè quam confederant, humana voce salutasse Apollonium: & hanc quidem vocem articulatam, tenuem tamè ac muliebri similem. Traditum præterea est, Dodonæam quercum, per quam olim reddebantur oracula, humanas voces edere solitam. Quin etiam Isigonus Cithiensis in Rhodo insula dicit, Iouis taurū humani sermonis expertem non fuisse. Dæmō igitur per equum (intelligit enim equum, ut ex præcedentibus satis constat, quem Homerus

merus prodit indita sibi loquendi facultate, Achilli prædixisse mortem) taurum, flumen, & arbores, humanas voces fingere potuit, cur incredibile Iuliano visum est, potuisse eum per serpentem cum Eua loqui? Sic Cyrill.

Quando in antecedentibus dicitur, non esse vera corpora, in quibus spiritus apparent, id sano modo intelligendum est, ne in errorẽ eorum incidamus, qui dixerunt, angelos nunquam assumere corpora, vt refert S. Thomas in 1. par. q. 51. art. 2. sed omnia quæ in scripturis diuinis leguntur de apparitionibus, in visione imaginaria contigisse, vel in præstigijs. Sed hoc repugnat intentioni Scripturæ. Illud enim quod imaginaria visione videtur, est in sola imaginatione videntis. Vnde non videtur indifferenter ab omnibus, sicut Angeli apparentes Abraham, visi sunt ab eo, & tota familia, & a Loth, & ciuibus Sodomorum. Similiter Angelus, qui apparuit Tobiz, ab omnibus videbatur. Et malus spiritus primis parentibus apparuit in vera forma serpentis, & non in imaginatione, aut præstigijs, vt Doctores attestantur. Et CHRISTO Domino in Euangelio in forma humana reali, vt euidenter colligitur ex textu & Doctoribus ibidem. Quando ergo dubium incidit, an sint vera corpora quæ a spiritibus assumuntur, vt in eis appareant, id sub distinctione intelligendum est. Non sunt vera corpora quæ ad veritatem corporis, quod

quod denotatur, vt humani, vel animalis: sed sunt vera & realia quantum ad materiam, ex qua formantur, veram enim & solidam habet corporeitatem. Et licet non sint talia corpora in prædicamento substantiæ, quatenus sic efformata, & quasi artificialia, sunt tamen verè aereâ. Si autè vera essent corpora humana, aut bestialia; vera esset caro, vera ossa membris & nervis distincta & coniuncta, quæ nec ita statim fierent, nec subito euanescerent, quemadmodum nostra corpora post mortem permanent. Corpora autem spirituum ad eorum voluntatem in præiacentem, vt DD. loquuntur, resoluntur materiam. Si quis autem obijciat quod legatur in narrationibus patrû, Dæmonem discessisse relicto intolerabili fœtore: id quod etiam refertur nonnunquam factum, quando exorcizando eiicitur ab homine obsessio: fœtoris autè emissio verum corpus significare videtur. Respondetur ad hoc, Dæmonem huiusmodi fœtorem in suo discessu producere in aere rebus oportunis, & tali effectu necessarijs. Quod si quis iterum obijciat: si verum est corpus à Dæmone assumptum, quomodo non semper ab omnibus videtur? Aliquando in loco torturæ Dæmō videtur à malefico, aut saga, ita vt ei signum det, ne confiteatur: Aut etiam in itinere concomitatur, & alij assistentes non vident. Respondetur, huiusmodi apparitiones dupliciter fieri possunt:
aut

aut solum in imaginatione & visione, vt in Prophetis cōstat, quibus solis visio fiebat. Daniel. 10. Vidi aut ego solus visione, aut in corpore assumpto. Quod si spiritus in corpore assumpto appareat, est in eius potestate, vt ab vno, vel pluribus longè vel propè videatur. Quia eādē potestatem, quam animæ beatorum super corpora propria glorificata habebunt, habēt & angeli mali in corpora ab eis assumpta. Anima autem beata talem potestatem habet in corpus suum, vt appareat vni vel pluribus, & non ab alijs videatur, vt patet exēplo Christi, Acto. 9. quādo Saulo apparebat in via, quem Saulus videbat. Viri autem, qui comitabantur, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Sic respondet Ioseph. Angles in florib. Theolog. qq. in 2. sent. part. 1. q. vnica de Dēmonib. Quomodo angelus vni appareat & non alteri: audiatur ab vno, non ab alio licet astante. Respondet Albert. in lib. de quatuor cōuīs, & super sententiarū lib. Quod vnus percipit voces angeli apparentis, non alius, ideo est, quia locutio illa extat mirabilis. Qemadmodum enim nō profertur per materialia organa secundum naturam: ita nec circulariter immutat medium, sicut vox naturalis. Huius etiam causa est, quia locutio angeli fit conuersione & ordine ad eū, cui loquitur, idcirco non sonat, nisi apud illū. Idem de apparitionibus est dicendū. Richard.

In 2. d. 8. magis Philosophicam reddit ratione.
Diabolus potest facere, vt res quæ præsens est,
lateat visum, operando extra corpus nostrum.
Quia vt asserit Damascen. lib. 2. visus videt se-
cundum lineas rectas, quæ à visibili proce-
dentes, tendunt in conum, atque constituunt
angulum in loco iudicij virtutis visuæ. Pro-
pter quod idem visibile non videtur per eas-
dem lineas à duobus hominibus iuxta se posi-
tis, nec à duobus oculis eiusdè hominis. Dia-
bolus autem potest aliquam in medio facere
dispositionem, quæ lateat visum, impedi-
entemq; transitum linearum à visibilibus diffu-
sarum. Cumq; talem facit dispositionem op-
positam lineis venientibus ad oculum alium,
videbit idem homo oculo vno, quod videre
non poterit oculo alio. Simili modo poterit
facere, quod id, quod videtur ab homine vno
non videatur ab alio homine astante, & item
quod duorum visibilium iuxta se positorum
homo videat vnum, nõ aliud. Si quis obijciat,
quod secundum Philosophum, sensus proprio-
rum semper est, & quod potentia circa pro-
prium obiectum non erret, & quod sensibile
proprium est per se notum, ergo visus non de-
cipitur circa suum obiectum. Respondetur:
hoc verum est per se, nisi fiat aliqua corruptio
circa organum: aut ponatur impedimentum in
medio, aut ex parte obiecti, vt cõtingit in præ-
stigijs, Dæmonum illusionibus & apparitio-
nibus.

NVNC PAVLO LATIVS
ALIQA MONENDA, QVAE
in dubium venire possunt circa
apparitiones in hac
materia.

I. DVBIVM.

*An anima defunctorum appareant
etiā, & immisceant se operibus magorum
aut Maleficorum.*

DIFFICVL TATEM facere videtur, quia
Phytonissa animam Samuelis reuocauit.
1. Reg. cap. 27. Ante resolutionem præcognos-
cendum est, quod frequenter Dæmones simu-
lant se esse animas mortuorum, ad confirman-
dum errorem gentilium, qui credebāt, quod
hominum animæ, qui mortui sunt, Dæmones
fiant, vt meminerunt S. Chrysost. hom. 29. in
Matth. S. Augustin. lib. 10. de Ciuitat. Dei, c. 11.
S. Thom. 1. par. q. 117. art. 4. ad 2. Et Iamblichus
in lib. de mysterijs, commemorat opinionem
Porphyrij, dicentis omnia vaticinia nobis in-
fundi à malis Dæmonibus, quorum natura sit
subdola, omniformisq; atq; versatilis, qui De-
os & sublimes Dæmones, & animas defuncto-
rum simulent, vt hac fallacia nobis occurren-
tes, præfagia præbeant. Fuerunt & alij illius
erro-

erroris, quòd crederent se artibus magicis & diabolicis posse animas ab inferis, aut alijs reuocare, vt se præberent oculis humanis videntas, loquerentur, aut futura prædicerent. Cuius rei meminerunt Lactant. lib. 7. diuinarum institut. cap. 13. Tertullian. in lib. de anima, & alij. Hinc apud Plutarchum in vita Cimonis, Magus consulitur pro reuocatione animæ defunctæ.

Ferunt, inquit, fœminam quandam Byfantiam Cleonice nomine, clarissimo genere ortam, à Pausania in libidinem accersitam parentes verò vi pauoreq; consternatos, pudicam sibi virginem prostituisse. Hanc Pausanias domum nocte obscura ingressam, sumpto ab his, qui thalami foribus præerant, lumine, silentio ad cubile accedentem incautè cespitasse, euersamq; lucernam cum strepitu sopitum iam Pausaniam excitasse. Is hostilibus se insidijs circumuentum arbitratus, stricto gladio inscius in virginem ruens, eam cõsodit. Cleonices deinde manes omnem Pausaniæ quietem adimere atq; turbare, eiusque vmbra frequenter sibi per somnium visa iratè dictitare Heroicum illud. Is iuriste pœna vocat, mortilibus horror. His ita gestis cum indignitate sceleris, tum virginis pietate concitati in Pausaniam, socij illum, sollicitante Cimone, Byfantij obsident: eumq; mox vrbe deiiciunt. Is tunc inde defugiens, virginis manibus admo-

C

dum

dum vexatus, in Heracleam ad Necromantem se oraculum contulit: ubi reuocata Cleonices anima, supplex infestæ virginis iram lenire nitebatur. Quæ in conspectum adueniēs, confestim, inquit, his malum liberatum fore, cum in Spartana vrbe constitit. Ea sermonis ambiguitate visa est hominis mortem prædixisse. Multi profectò hanc rerum scriptores historiam tradidère. Sic Plutarchus, pro resolutione huius dubij sit his præmissis.

Primâ Conclusio. Sine dubio animæ beatorum non se immiscent operibus magorum aut Maleficorum.

QUIA cum sint in manu DEI, iuxta illud Sapient. cap. 3. Iustorum animæ in manu DEI sunt, nec tanget illos tormentum malitiæ: ad inuocationem & incantationem magorum, aut maleficorum non egrediuntur, nec in minimo subsunt imperio Dæmonum, quorum opera Magi vtuntur in suis operibus. Egrediuntur tamen animæ beatæ aliquando liberè ex propria voluntate, & particulari permissione diuina, ob causas salutem humanam promouentes. Exemplum refert S. Grego. li. 4. Dialog. Prædictam Conclusionem docet S. Chrysostomus loco citato.

Secunda Conclusio. Animæ in purgatorio commorantes, etiam non egrediuntur

aut, ut se immisceant operibus magorum & Maleficorum.

QVIA non est in eorum potestate egredi, cum diuina volūtate & potestate ibidem in pœnam suorum peccatorum detineantur. Et cum sint in charitate, suam voluntatem diuino beneplacito conformant, nec tam peruersis operibus, quæ etiam in vita detestata sunt, desiderant interesse. Si tamen quandoq; animæ purgatorij permittuntur exire, ex speciali Dei dispensatione, id fit aut ad petendum viuorum suffragia, aut ad procurandum aliquod humanum bonum.

Tertia Conclusio. Anima damnata, & in inferno existentes, neq; se immisceant operibus magorum & maleficorum possunt, neq; hominibus prodesse aut obesse.

TALES enim animæ perpetuo carceri sunt mancipatæ, neq; vlla arte magica euocari possunt, vt patet ex illo Euangelij de diuice Epulone, qui non est permissus redire ad mortales, vt fratres proprios salutis admoneret, ne in locum illum tormentorum venirent: quanto magis potestas denegatur redeundi ad scelera & deceptionem hominum? Hæc Conclusio est S. Chrysost. & S. Thomæ loco citato. Francisci Victoriz in relect. de arte magica, num. 17. Iosephi Angles in Florib. in 2,

in q. de eadem materia art. 2. diffic. 6. Ex dictis
elicitur, quod si quando legantur, aut referan-
tur fuisse apparitiones mortuorum, aut falsæ
sint: aut si veræ sint, fiant à Dæmonibus, qui
frequenter simulant se animas mortuorum,
ad confirmandum errorem gentilium, qui
hoc credebant, vt DD. citati attestantur.

Ad illud de Samuele respondet S. Thom.
1. par. q. 83. art. 8. ad 2. & 2. 2. q. 95. art. 4. ad 2. iux-
ta sententiam Augustini lib. 2. ad Simplician.
q. 3. quod non est absurdum credere, aliqua
dispensatione permissum fuisse, vt non domi-
nante arte magica, vel potentia, sed dispensa-
tione occulta, quæ Pythonissam & Saulem la-
tebat, se ostenderet spiritus iusti aspectibus re-
gis, diuina eum sententia percussurus: vel non
spiritus Samuelis à requie sua excitatus est, sed
aliquod phantasma, & illusio imaginaria Dia-
boli machinationibus facta: quam scriptura
Samuelem vocat, sicut solent imagines rerum
suarum nominibus appellari. August. lib. de
cura pro mortuis agenda c. 15. & in lib. 8. qq. ad
Dulcitium vtrunque quoq; sensum lectioni
conformem probat, sicut etiam ad Simplicia.
At in lib. qq. veteris & noui testamēti, q. 27. vi-
detur sensum cap. Nec mirum. 26. q. 5. apprez-
hendere. Tertull. in lib. de anima, & Cyrill. de
adorat. spirituum. Guilhel. Paris. in 1. part. 2.
principal. de vniuerso cap. 80. in fine. & Tur-
recr. in d. c. Nec mirum. putant fuisse phantaf-

ma, secundum posteriorem sensum. Sotus lib. 8. de iustitia & iure q. 3. art. 2. Alphonsi. Castren. lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 14. & alij alibi vtrumq; sensum etiam amplectuntur cum S. Thom. & August. lociscit. Hoc tamen annotauerim cum Alphonso, quod si quis eum sensum amplecti velit, ita vt intelligatur anima Samuelis ex Dei permissione reuocata, cauere debet, ne credat, aut suspicetur animam illam proprio corpori, aut alteri restitutam, vt eam informauerit, sicut antea, ita vt verus homo fuerit compositus ex sua materia & forma informante. Talem enim conjunctionem non potest dæmon efficere ex viribus suis etiam Deo permittente. Fuit ergo talis forma non vnita per informationem, sed solum assitens, vt motrix illius. Nisi velimus dicere, talem animæ cum corpore vnionem factam ab eo, qui quatrduanum Lazarum resuscitauit à mortuis.

DVBIUM II.

Quid iudicandum de apparitionibus nocturnis, tumultibus aut spectris molestantibus certas ades, aut loca? An huiusmodi vexationes referenda in Demones, aut magos & maleficos?

QUANTVM ad talium rerum veritatem, quod aliquando contingant, nemo sanè

mentis dubitare potest, nisi velit sensus & Doctissimorum virorum auctoritatem contemnere, vt ex sequentibus clarum euadet.

Prima Conclusio. Certissimum est, huiusmodi illusiones, & nocturnas in domibus vexationes non fieri à bonis spiritibus, quos nos angelos vocamus.

QVONIAM hi sunt deputati in hominum salutem & custodiam, & non ad illusionem & deceptionem: & indignum est beatis spiritibus, tam vilibus & nugatorijs operibus vacare.

Secunda Conclusio. Ab animabus purgatorij & damnatis non fiunt huiusmodi delusiones & vexationes.

QVIA, vt ex dictis manifestum est, non possunt exire, nisi ex speciali DEI permissione, & ad aliquem finem bonum.

Tertia Conclusio. Huiusmodi illusiones & nocturni tumultus quandoque possunt fieri magorum, aut Maleficorum opera.

PROBATVR ex illa regula Theologorum. Quæcunq; possunt Dæmones, possunt etiam magi & malefici eorum opera. At Dæmones posse huiusmodi tumultus excitare, nemo dubitat, & infra latius patebit. Ad idem facit quod

quod refertur in collationibus Patrum, collat. 8. cap. 18. ex mente duorum Philosophorum, qui magicis artibus inertiam, fortitudinem & scruā nequitiam Dæmonum frequenter experti erant, Hi despicientes B. Anthoniū velut Christianum hominem, & imperitum sine literis, volētes eum de cella, cū amplius non possent, magicis artibus, & circumuentione Dæmonum perturbare, spiritus ei nequissimos immiserunt ad impugnationem. Cumque illo nunc quidem imprimente pectori suo, frontiꝫ signaculum crucis: nunc verd ad orationem simpliciter incubante, ne appropinquare quidem dirissimi Dæmones eidē prorsus auderent: atq; ad illos, qui eos direxerant, absq; vllō reuerterentur effectus: & alios in nequitia vehementiores, rursus immitterent: itidemq; ipsi in cassum suas expendentibus vires, atq; inaniter redeuntibus: potentiores nihilominus aduersus militem Christi victorem iterum destinati, nihil penitus praualerent: eō profecerunt tales tantq; eorum insidia tota arte magica quæsitæ, vt per hæc euidentissimē comprobarent, magnā professioni Christianorum inesse virtutem. Vnde non est dubitandum, quandoque ope magorum posse fieri perturbationes & tumultus nocturnos, quando Deo disponente non amplius possunt hominibus nocere.

Quarta Conclusio. *Talia spectra, illusiones, tumultus & perturbationes nocturnae ut plurimum fiunt à Daemonibus.*

Conclusio constabit ex dicendis.

Quinta Conclusio. *Hac spectra, illusiones, & nocturni tumultus in certis quibusdam locis contingunt, & non in alijs, & ita plerunque loca & non personas sequuntur.*

HANC Conclusionem tradit Didacus Co-
uarru. clarissimus Iurisconsultus lib. 4.
variarum resolutionum ca. 6. Probatur Con-
clusio. D. Grego. lib. 3. Dialogorum cap. 4. re-
fert, quod cum Datus Mediolanensis Episco-
pus causa fidei exactus ad Constantinopoli-
tanam urbem pergeret, Corinthum deuenit.
Qui dum largam domum ad hospitandum
quereret, & vix inueniret, aspexit eminus do-
mum congruentis magnitudinis, eamq; sibi
præparari ad habitandum iussit. Et cum inco-
lae loci dicerent, eum in ea habitare non posse,
quia iam multis annis eam Diabolus inhabi-
taret, & ideo eam vacuam remansisse. Episco-
pus Datus respondit. Ideo hospitari in do-
mo eadem debemus, si hanc spiritus malignus
inuasisit, & ab ea hominum habitationem repu-
lit. Nam sibi parari præcepit, securusq; anti-
que

qui hostis certamina toleraturus intrauit. Itaque intempeſtæ noctis ſilentio, viro DEI qui eſcente, hoſtis immenſis vocibus, magniſque clamoribus cœpit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ſibilos ſerpentum, porcorum ſtridores. Tunc Darius beſtiarum vocibus excitatus, contra hoſtem magnis cepit vocibus clamare, dicens: Bene tibi contingit miſer. Tu ille es, qui dixiſti: Ponam ſedem meam ad Aquilonem: & ero ſimilis altiſſimo: Ecce per ſuperbiam tuam porcis, & ſoricibus ſimilis factus es, & qui imitari Deum indignè voluiſti: Ecce vt dignus es, beſtias imitaris. Ad quam eius vocem deiectionē ſuam malignus ſpiritus erubuit, & eandem domum ad exhibenda monſtra, quæ conſueuerat, vlteriùs nō intrauit. Et poſtmodum domus fidelium habitaculum facta eſt, quia dum eam vnus veraciter fidelis ingreſſus eſt, ab ea protinus mendax ſpiritus atq; infidelis abſceſſit. Haud diſſimile exemplum narrat Alexander ab Alexandro Iuriſconſultus Neapolitanus lib. 5. genial. dier. cap. 23. Nota & vulgata res eſt, ait, ædes quædam Romæ, quæ ego incolui, euidentiffimis oſtentis ita infames vt nemo illas incolere auſus fuerit, quin aſſiduis vmbra- rum illuſionibus, & tetris imaginibus, noctibus ferè ſingulis inquietentur, in quibus præter nocturnos tumultus, quos medio ferè noctis ſilētio audiebamus, & horrendos fremitus cum

ciulatu, striduloq; vocis sono, quibus lachry-
 mari, & tremere videbatur, speciem hominis
 squalida facie, vultu minaci, nigro corpore, &
 aspectu formidabili, nomen suum exprimen-
 tem, & opem implorantem cernebamus. Sed
 ne quis hoc fabulosum, aut commentitium
 putet, auctor est NICOLAVS TVBA, vir mul-
 tæ & expertæ fidei, qui cum rei exploranda
 gratia, cum nonnullis doctis iuuenibus, pri-
 ma facie ad nos aduentassent, cupido incessit
 animo, hæc quæ à me promebantur, vero te-
 stimonio experiri, & an vera essent, intueri.
 Et ne quid inexpertum relinquerent, noctem
 peruigilem egere mecum, vt rem notam ex-
 ploratamq; haberent, neq; eos opinio sefellit.
 Nam cum incensis luminibus peruigiles sta-
 rent, haud procul hæc species dira, terribili-
 que facie & vultu tetro representata est, quam
 ipsi tumultuari, & diris nos vocibus agitare
 videbant. Cumque omnia clamore & tumul-
 tu streperent, post multa oculorum ludi-
 bria tantum formidinis pauorisq; intulit, vt
 territi & trepidi vix mente incolumi satis con-
 starent, & cum totæ ædes gemitu funesto mis-
 cerentur, singulisque cubiculis pestis illa im-
 portuna obseruaretur, dum propius accede-
 remus, illam retrocedere, & querula voce lu-
 men effugere cernebamus. Dentum cum mul-
 tū diuq; tumultuata fuisset, haud multò post,
 vbi multum noctis processit, visio illa omnia
 dilap-

dislapsa est. Sed præ cæteris, quæ ibi expertus sum, non omittam miraculum ingens, quod mihi planè vigilantî maiore aliquanto trepidatione haud multò post obuenit. Nam cùm tenebris obortis, cubiculi fores obserassem firmas, iacerèq; in lectulo nulla adhuc quiete composita, lumine accenso, horribilem illam speciem foris iam tumultuari, & cubiculi fores manibus pulsare sentiebam. Nec multò post simulachrum illud opertis additisque foribus, per commissuras & rimas in cubiculum se intromisit: quod sub lectulo meo iacens, cùm Marcus alumnus & cliens meus, utpote qui è conspectu cubabat, tetra & dira facie aspiceret, pauore subito consternatus, luctu & gemitu omnia opplebat, ipsamque intromissam non sine formidine clamabat: Id quod mihi, cùm clausum cubiculi ostium aspicerem, vix credibile videretur: interim dirum illud simulachrum, quod sub lectulo iacebat meo, manum & brachium por tendere, lumenq; quod iuxta erat, extinguere vidimus: Quò extincto, libellos & quicquid rerum erat, querula voce miserè, ac omnia euertere non destitit. Mox cùm ad tumultum exciti socij, eò se contulissent, lumenque intromissuri obseruaretur vestibulo, interim ipsam, opertū cubiculi ostiū manu aperire, & foras effugere vidimus. Erat enim ip-sus species, ut planè perspeximus, simulachro
homi-

hominis nigerrimo non absimilis. Illud vtiq;
 mirum fuerit, dignumq; memoratu, figuram
 illam, dum nobiscum sic fluctaretur, cum fo-
 res cubiculi reserasset, ab his, qui lumen intro-
 misere, minimè cōspectam: sed cū primū
 cubiculi fores exiuit, elapsam ex oculis, ilicō
 discessisse, & in auras euanuisse. Plinius lib. 7.
 Epist. Epistola ad Suram, recenset Athenis do-
 mum fuisse spaciosam, pestilentem tamen, &
 infamem, quod nocte sonus ferri, strepitus
 vinculorum longius primò, deinde proximè
 reddebantur, mox apparebat idolon, senex
 facie, & squalore confectus, proluxa barba,
 horrenti capillo, qui cruribus compedes, ma-
 nibus catenas gerebat, quatiebatq;. Deinde ob
 terrorem spectri illius domus ab hominibus
 relicta fuit. Proscripta tamen extitit publicè,
 si quis emere aut conducere vellet. Atheno-
 dorus Philosophus quidem, cui vitia domus
 comperta erant, eam conduxit. Cumq; noctis
 silentio animo ad scribendum intento, ima-
 ginem illam vidisset, minimè territus fuit, i-
 mō eam vocauit, & secutus est, donec in arcam
 domus dilapsa, comitem deseruit. Philoso-
 phus signum loco posuit, & postero die ma-
 gistratum adiit, defossoq; eius mandato loco,
 inuenta sunt ossa implicita & inserta catenis,
 quæ corpus æuo terraq; putrefactum nuda &
 exesa reliquerat vinculis, quibus ossibus col-
 lectis & publicè sepultis, domus postea ritè
 con-

conditis manibus, spectris & terroribus liberata extitit. Sic etiam historijs proditum est, Tamesam Locrensiū Italiae urbem à genio quodam mirificè perturbatam, ita vt ciues, quo eam pestem effugerent, sæpè patriam relinquere cogitauerint, donec responso Apollinis accepto, placare Dæmonem iussi sunt vnus virginis oblatione, quam in templo genio illi dicato deuouebant. Tandem Euthymi cuiusdam fortitudine & magnanimitate genius deuictus urbem reliquit. Hinc natum prouerbiū vt dicerent: Cauendum nè Temesiū genius immineret. Meminere huius rei Aelianus lib. 8. de varia historia, & Strabo lib. 6. & alij, quos refert Couarru. loco citato. Simile adfert D. August. lib. 22. de Ciuit. Dei, cap. 8. de quo infra. Sed & ipse noui domum Confluentiae, in cuius superiori parte spiritus modicas motiones exercet, non secus ac si frumenta mensuraret, ea modio imponeret, & effunderet, vt ante decem annos ipse audiui. Tanta autem erat motio, vt circa medium primæ in nocte è somno excitarer, & nescirem quid rei esset, imò iam diem aduentasse existimabam, & homines tumultum mensurando frumenta excitare. Vigilans verò & illusioni attendens, primam horam audiebam, nè tum cessabat spiritus, & sic cepi rem habere suspectam. Manè familiam domus interrogauī: dixerunt spectrum consueuisse sic facere, nihil etiam

etiam plus mali machinari. Imò frumenta & omnia in suo loco semper manere. Sed & aliis noui, vbi nocte solet dormientes quandoque inquietare, & si quasi insequi velint spectrum, retrocedit, vt de suo etiam refert suprà Alex. & si lumē adferatur, fugit, Occasione spectro- rum apud Iurisperitos difficultas mouetur, An liceat conductoribus à conductis ædibus migrare, ex eo quod huiusmodi spectris & tur- multibus inquietentur, ita vt non teneantur soluere mercedem ab eo tempore, quo domū inhabitârunt. Et concludunt licitum esse, & pro hac parte semel atque iterum iudicatum fuisse in regio prætorio Granatensi Didacus Couarr. loco citato attestatur.

Sexta Conclusio. Quare huiusmodi perturbationes fiant in his locis, & non in il- lis, ratio certa non semper reddi potest.

COUARR. loco citato. Quia cū Dæmo- nes nihil operari possint sine permissio- ne particulari Dei, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla, vt dicit S. Augustin, li. 18. de Ciuit. Dei. Aliquando huiusmodi Dæmo- nes mittuntur in pœnam peccatorum, ali- quando ad exercitium: Aliquādo ob causam aliquam occultam, quam nimis anxie inqui- rere non debemus.

Septi-

Septima Conclusio. *Aliquando huiusmodi spiritus & spectra tantum illusiones & ioculationes exercent sine ullo damno, aut saltem magno.*

CONCLUSIO probatur ex collatione septima cap. 32. vbi diuersa studia Dæmonum explicantur, & dicuntur nonnulli ioculatores, qui certa quæq; loca iugiter obsident, neq; tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur: sed derisu tantummodo & illusionē contenti, fatigare eos potius studeant, quàm eis nocere. Guilhelm. Parisiensis in 2. part. 2. partis principalis de vniuerso, cap. 8. testatur se vidisse ioculatorem, cum quo ludebat quidam ex huiusmodi spiritibus. Permittebat enim eum intrare lectum; non patiebatur eum quiescere, aut dormire: aut enim tumultu, quem lapidibus ad parietes allisis, aut vasorum collisione inuicem concitabat, quietem huiusmodi; aut somnium impeditabat: aut rapto coopertorio, & in linteis ipsum in lecto vexabat: aut extracta vehementer culcitra, de lecto eum detrudēbat: & in mediam domum proieciebat, læsionem verò nullam aliam ei inferbat. Præterea dicit ad se adductam mulierem, quam spiritus paruis lapidibus petierat, læsiones modicas ei inferendo. His addi potest, quod Michael Psellus in lib; de Dæmonibus

buis refert, proprium esse Dæmonum subterraneorum lapides in occurrentes iacere, sed ictibus irritis.

Octaua Conclusio. Quidam sunt spiritus; qui maiorem molestiam Deo permittente hominibus inferunt, grauius quandoq. ledunt lapides proyiciendo, aut percutiendo, aut aliqua frangendo.

CONSTAT Matth. 8. In regione Gerasenorum occurrerunt Christo Domino duo habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes, seu in nimis, ita vt nemo posset transire per viam. Sic spiritus malignus concutiebat quatuor angulos domus Iob. Et in collation. dicta multa ad idem probādum adferuntur. Sic Abdias Babylonix Episcopus lib. 3. historiæ Apostolicæ scribit, in Nicæa ciuitate, septem Dæmonia inter sepulchra delituisse, quæ prætereuntes lapidibus impeterent & interficerent, quæ eò adueniens D. Andreas, à populo rogatus, præcepit in loca arida & infructuosa abire, neue vlli nocerent.

III DVBIUM.

Quomodo Dæmones, cum nec manus, nec apta instrumenta habeant, ianuas aperiant, claustra reserent, lapides proyiciant, & corpora moueant?

CER.

CERTVM est ex sacris litteris, historijs & experientia. talia fieri: sed nunc est videndum de modo. Tractat hoc Theologi S. Thomas quodlibeto 6. art. 2. Ioan. Capreolus in 2. d. 7. q. 2. Durand. ead. dist. q. 5. Guilhelm. Parisiens. prima part. secundæ principalis ca. 125. de vniuerso & alij alibi.

Dux in hac re sunt sententiæ. Prima est Aureoli & aliorum apud Capreolum, ponentium in angelis, aut Dæmonibus præter intellectum & voluntatem, quandam potentiam motiuam distinctã, quæ dicitur executiua imperij volutatis, quæ exequitur motum, quem voluntas imperat. Secunda sententia communior S. Thom. Capreoli & aliorum est, quod angelus moueat per imperium voluntatis. Quia omne agens operatur per aliquam potentiam. Cum autem in Angelo non sit alia potentia, præter intellectum & voluntatem, oportet vt per vnam istarum operetur. Sed non operatur per intellectum, cum hæc potentia non sit operatiua, sed cognitiua. Neq; etiam Deus ad extra, vt Theologi loquuntur, executiue sciendo operatur, sed volendo: iuxta illud Psalm. 113. Omnia quæcunq; voluit fecit. Ergo sequitur, quod per voluntatem operatur angelus. Quamuis autem non sit alia potentia præter voluntatem, quæ mouendi vim habeat, non ramen omnia corpora mobilia ita spiritualis substantiæ voluntati plenè subi-

H

ciun-

eiuntur, vt moueantur quando & quomodo libuerit Hoc enim diuinæ & omnipotēti voluntati competit, quæ nullis terminis concluditur, cū infinita sit, & sicuti vbique est, ita vbique operatur pro suo beneplacito. Spirituālis autem creaturæ essentia finita est, & ita etiā eius potentia motiua limitata est, nec se extendit ad omnia corpora mobilia, sed tantum in dīlātātia suę virtuti proportionata. Requiritur enim coniunctio, vel vt aliqui dicunt, simultas mouentis & mobilis, & quædam quasi assistentia operantis ad operatum, sicut nautæ ad nauem. S. Thom. in q. de potentia Dei, q. 6. art. 3. sic allegante Capreolo, asserit sententiam fidei esse, quod substantiæ separatæ moueāt suū imperio localiter non solum cœlestia, sed etiā alia corpora, Deo ordinante & permittente. Quod si quis obijciat articulum Parisiensem, qui dicit, quod Angelus moueat corpora per intellectum & voluntatem solum; error. Respondet Durandus, quod non est contra articulum. Quia licet Angelus non habeat aliam potentiam motiuam nisi voluntatem, non tamen subijcitur voluntati suę ad actum mouendi, quicquid ei subijcitur, quoad actum volendi: vnde non potest mouere quascunq; res, nec qualitercunq; vellet, sed determinato modo, secundum gradum & proportionem naturæ, & sic in spiritali creatura quamuis voluntas non distinguatur realiter à poten-

vis motus, ad plura tamen se extendit vo-
lendo quàm mouendo. Quia actio volunta-
tis limitatur secundum modum essentiae de-
terminatum. Est ergo intentio dicti articuli
Parisiensis, quod voluntas angelica non sit ef-
ficax ad mouendum, quicquid potest, velle mo-
uere, & qualitercunque vellet mouere, vel
in quacunque distantia, sed requiritur pro-
portio debita inter agens & patiens. Quare
rectè Guilhelm. Parisiensis loc. citat. ait. Nec
intendo per hoc sic omnia plenè subdita, ut
quàtumlibet magna corpora mouere possint,
in quamcunq; partem voluerint, & quàm-
cunque voluerint: quando potius verisimile
est, limitatam esse ac determinatam, vel à na-
tura, vel ab ipso creatore virtutè earum in ista
parte. Nò dum enim peruenit ad me, aliquam
ex huiusmodi substantijs totam terræ molem,
motu, qui terræ motus dicitur, còcussisse, neq;
totum mare: licet particulares huiusmodi
còmotiones eas fecisse manifestum sit, ex nar-
rationibus certissimis quæ de miraculis Chri-
stianorum, apud eos inueniuntur. Ex libris etiam
historicis & magicis multa huiusmodi colligè
possint, & saxa enim ingentia, & montes eos
prorupisse, tempestates còcitasse, nauesq; sub-
mersisse, narrationum huiusmodi scriptores
scripserunt de huiusmodi substantijs. In corpo-
ra verò cœlestia nullà habere potestatem videt-
ur, neq; aliud apud me huiusmodi auditum

est, quod in ea fuerint operata. Hæc ille. Non tamen mihi probatur, quod dictus Guilhelmus sentit de angelo bono, qui prophetam Abacuc arreptum in vertice capitis, in Babylonem portauit, quando existimat quod præter virtutem motiuam angelicam adfuerit noua virtus superaddita creatoris, cuius iussu hoc factum narratur. Non enim putat, quod capilli capitis tantam vim naturaliter habuerint, vt pondus corporis Prophetæ ferre potuerint, neq; etiam ipsi capilli adeo tenaciter adhærebant capiti ipsius, vt tanto tactu & pōdere non auulsi essent ab ipso. Hæ rationes mouent Guilhelmum ad dicendum virtutem superadditam ibi fuisse. Sed nulla propter dicta est necessitas ponendi istam virtutem, cum virtus naturalis angelica à creatore indita, sufficiens fuerit ad portandum Prophetam, & huic doctrinæ concordat textus Scripturæ, cum dicit. Et apprehendit eum angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis sui, posuitq; eum in Babylonem super lacum in imperu spiritus sui: ergo non in virtute de nouo addita. Ad motiua. Iussio Dei nullam vim de nouo impressit, aut angelo, aut capillis Abacuc, sed tantum diuinam voluntatem significauit. Et si angelus apprehenderit capillis, pondus tamē corporis non ita depreffit, vt vim capillis, aut dolorem capiti inferret. Quia licet ad oculum apprehensio fue-

rit tantum capillorum, virtus tamen motiua se extendit ad totum corpus. His consentit Dionys. Carthus. in c. 14. Daniel. Angelus, inquit, in assumpto corpore, se ostendens similitudine manus, apprehendit Prophetam in vertice capitis, & solos capillos, vel vnum duntaxat crinem capitis eius tenuit manu, ad insinuandum, quam facile eum ferre potuerit. Virtus autem angelica non tetigit pilos duntaxat, sed totum Abacuc corpus, mouens illud facillime, cum & angelici spiritus celestia moueant corpora rapidissimo motu: quorum comparatione tota terra est tanquam punctum. Itaque apprehenso Abacuc per capillum, ille capillus non tulit corporis grauitatem, sed virtus angelica fluxit in illud, & tulit. (Impetu spiritus sui) id est, celerrima actione sue spiritualis potentiae.

Ex huius dubij resolutione colligemus, quo Simon Magus efficiebat, vt status mouerentur, fores vectibus & claustris probe communitae & occlusae ad ipsius dictum aperirentur, vincula ferrea disrumperentur. Auctore Nicephoro lib. 2. historiae Eccles. cap. 27. Hosce enim effectus sine dubio non Simon efficiebat, sed Dæmones ad eius voluntatem ex pacto inuisibiliter operabantur per applicationem voluntatis & virtutis propriae.

Nona Conclusio. *Secundum predicta iudicium sumendum de spiritibus, nocte, per modum exercitus & bellantium apparentibus, & exercentibus hastiludia, ut vocant.*

AD huius conclusionis probationem facit, quod in sacris literis legitur etiam bonos angelos apparuisse in specie exercitus & pugnantium. 4. Reg. cap. 6. Cū minister Elisei vidisset exercitum in circuitu ciuitatis, & equos & currus aduersariorum, nuntiavit Eliseo dicens. Heu heu Domine mi, quid faciemus. At ille respondit: Noli timere: plures enim nobiscum sunt, quā cū illis. Cumq; orasset Eliseus, ait: Domine, Aperi oculos huius, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisei. Iosue 5. Iosue vidit virum stantem contra se euaginatū tenentem gladium, perrexitq; ad eum, & ait: noster es, an aduersariorum? Qui respondit. Nequaquam, sed sum princeps exercitus Domini, & nunc venio. Vir tenens euaginatū gladium, erat Angelus Domini. Hoc ergo modo cū boni angeli ad bonum finem quandoque apparuerint, non est negandum malos etiam quandoque Deo permittente sub tali forma posse apparere ad malum finem, quem semper intendunt. Advertendum tamen, quod quando arte magi-

sa instructi faciunt apparere numerum militum, vt quandoque narratum est, aut sunt prestigiz, aut Dæmones sub forma militum euocati ex pacto, quod Magus habet cum superiori Dæmone, cuius imperio alij subsunt. Nec etiam tales equites aut milites tam damnabili arte in campum ducti vulnerant, aut vulnerantur. Quia si nocere possent, vt Guilhelmus Parisiensis in parte vltima de vniuerso, cap. 22. ait, nulla turris, nulla munitio posset homines tueri ab huiusmodi hostibus, cum nec muro, nec valle quantumcunque forti arctari & prohiberi possint, saltem aliqua hora, qua homines dormierint, aliquos iugulassent.

DVBIVM TERTIVM

principale.

Quid remediij esse potest, quando aliquis locus ita molestatur, aut vexatur à spiritibus, an aliqua potestate valeant pellic?

PRAEMISSO eo, quod certissimum est: dæmonem nihil posse sine permissione Dei, in cuius potestate est eum soluere & ligare, præsens dubium per conclusionem plenius resoluedum erit.

Prima Conclusio. *Qua remedia valent ad expulsionem Daemonis à corporibus obsessis, et etiam prosunt ad expellendum à loco, Quia est par ratio.*

Secunda Conclusio. *Oratio, ieiunium, Eleemosyna, & alia paenitentia opera valent ad expellendas huiusmodi molestationes.*

CONSTAT Matth. 17. & Marc. 9. Hoc genus non eiicitur, nisi per orationem & ieiunium. & cap. Si perfortiarias. 33. q. 1.

Tertia Conclusio. *Sacrificio Corporis Christi, quod Ecclesia Catholica ab initio vsque in praesens tempus, Missam vocauit, huiusmodi vexationes quandoq; pelluntur.*

EST S. Augustini lib. 22. de Ciuit. Dei. ca. 8. Vir tribunitius Hesperius, qui apud nos est, inquit, habet in territorio Fussalensi fundum Cupedi appellatum, vbi cum afflictione animalium & seruorum suorum, domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogauit nostros, me absente presbyteros, vt aliquis eorum illud pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi sacrificium Christi, oras quantum potuit, vt cessa-

vt cessaret illa vexatio, Deoq; protinus miserante, cessauit. Idem conuincit ratio. Non est enim conuentio lucis ad tenebras, secundum Pauli sententiam. At in sacrificio missæ introducit lux vera: pellit ergo principem tenebrarum. Cùm enim fortior ille superueniens Luc. II. vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat. Ad idem confirmandum facit consuetudo Ecclesiæ, cuius meminit S. Chrysost. hom. 3. de incompræhensibili Dei natura contra Anomæos, quod agitati Dæmonij tempore Missæ adducantur, & hom. 4. ibidem eiusdem consuetudinis meminit. Quare eadem consuetudo adhuc hodie magna cum laude & fructu seruatur apud S. Hubertum in Ardenna, qui locus omnibus Dæmonibus terribilis est, cùm plurimi ibidem expellantur. Tempore sacri, Energumeni ad Ecclesiam deferuntur, & ibidem relinquuntur, donec sacrificium absoluator.

Quarta Conclusio. Reliquia sancta posita in loco, aliquando etiam pellunt tales vexationes & perturbationes.

AVGVSTINVS loc. citat. Quare subiungit, dicendo. Acceperat autem ab amico suo terram sanctam de Hierosolymis allatam, vbi sepultus est CHRISTVS, die tertio resurrexit, eamque suspenderat in cubiculo suo,

ne quid mali etiam ipse pateretur. At vbi domus eius ab illa infestatione purgata est, quid de terra illa fieret, cogitabat: quā diut us in cubiculo suo reuerentiæ causa habere nolebat. Fortè accidit, vt ego & collegæ tunc meus Episcopus Synicensis Ecclesiæ, Maximinus, in proximo essemus, vt veniremus rogauit, & venimus. Cumque nobis omnia retulisset, etiam hoc petiuit, vt infoderetur alicubi, atque ibi orationum locus fieret, vbi etiam posset Christiani ad celebranda, quæ Dei sunt, congregari. Hæc Augustin. & Act. 19. sudaria & semicinctia Pauli posita super languidos, spiritus nequam pellebant. S. Chrysostom. in lib. contra gentiles de vita S. Babylæ martyris & Antiocheni Episcopi post multa, ait. Ea est enim sanctorum potestas, vt illorum superstitum dæmones, ne vmbra quidem, aut vestes ferre possint, vita autem sanctorum loculos quidem reformidant. Ad idem propositum adfert alia hom. 66. ad populum Antiochenum. & in serm. in adorationem venerabilium catenarum & gladij S. Apostolorum principis, Petri, & in serm. de virtutibus & vitijs. Hieronym. contra Vigilantium sacrarum reliquiarum hostem. Gregor. Nazianze. orat. in laudem S. Cypriani martyris. Huc referri potest quod historiarum scriptores tradunt, quod cum Iulianus apud Pythium Daphnæum responsa peteret de Parthici belli Victoria,

ria, Dæmon responsa dare nequibat. Sacerdotes Dæmonis silentij causam reddunt: Babylæ martyris sepulchrum propè assistere: & ideo responsa non reddi. Sic Iulianus iussit corpus transferri. Huius historiæ meminerunt, Eusebius lib. 10. historiæ Ecclesiasticæ cap. 35. Tripartita lib. 6. cap. 31. Theodor. lib. 3. cap. 11.

Simeon Metaphrastes apud Surium tom. 2. in vita S. Theodori Archimandritæ meminit hunc sanctum ad instantiam Theodori ducis regij, cuius ædes maximè ab immundis spiritibus vexabantur, ita vt cum domestici pranderent, aut cœnarent, lapides super mensam iacerentur, tantaq; molestia Dæmonum sub murium & serpentium forma domus afficiebatur, vt præformidine in eam ingredi nõ auderet, in hunc modum ab illa perturbatione & diabolica vexatione liberasse. Domum seruus Dei ingressus, totam noctem psallendo & Deum obsecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum aspergens, eam à Dæmonum tentatione liberauit.

Quinta Conclusio. Exorcismis siue exorcizatione Dæmones etiam effugantur, & expelluntur.

EXorcizare autem nihil aliud est, secundum August. lib. 1. de vita beata, quam per diuinam

uinam virtutem immundum spiritum adiuvando expellere. Probatur Conclusio Luc. 10. discipuli septuaginta duo à prædicatione reuerſi, cum gaudio Saluatori dixerunt: Domine, etiam Dæmonia subiiciuntur nobis, & hoc etiam Christus Marc. ult. promiſit futurum. In nomine meo Dæmonia eiicient. Luc. 11. Si ego in digito Dei eiicio Dæmonia: filij veſtri, in quo eiiciunt? & Actor. 19. Idem determinatur in cap. Si per ſortiarias, 33. q. 1. Auguſt. lib. 10. de Ciuit. cap. 22. ſtatim à principio. Vera pietate homines Dei, aëream poteſtatem inimicam contrariamq; pietati exorcizando, eiiciunt, non placando, omnes tentationes aduerſitatesq; eius vincunt, non orando ipſam, ſed ſuum Deum aduerſus ipſam. Non enim aliquid vincit, aut ſubiugat, niſi ſocietate peccati. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem aſſumpſit, egitq; ſine peccato, vt in ipſo ſacerdote & ſacrificio fieret remiſſio peccatorum, id eſt, per mediatorem Dei & hominum, hominem Chriſtum Ieſum. Atq; hoc eſt quod in Euangelio dictum, in nomine meo Dæmonia eiicient. Sic legitur Ioannem Euangeliftā Dæmonem è Diane templo, qui iam ducentis & quadraginta nouem annis ibi habitauerat, propulſaſſe, his verbis. Interdico tibi in nomine Ieſu Chriſti Nazareni, ne vltrā hīc habites: & conſeſtim reliquit locum. Laſtantius lib. 2. de erroris origine, cap. 16. exorcismi & adiuratione.

tionis in nomine Dei vim in expellendis demonibus fatetur. De exorcismo autem, qui Baptismo præmittitur, scribunt sancti Patres, August. lib. 2. de nupt. & concupisc. cap. 18. & 29. & lib. 4. de Symbolo ad catechumenos, c. 1. Chrysost. in hom. de Adam & Eva, Dionys. c. 2. Ecclesiasticæ hierarchiæ. Raban. lib. 2. de institut. clericor. cap. 27. Isidor. lib. 2. de officiis Ecclesiast. cap. 20. S. Thomas 3. part. q. 71. art. 2. & 3. & alij alibi.

Sexta Conclusio. Verba exorcismorum non habent ita infallibilem vim & efficaciam ad cogendum & arcendum Demones, ut semper suum effectum consequantur.

RATIO esse potest: Quia verba & signa ex sua natura non habent talem efficaciam, sed virtute diuina. Deus autem lege ordinaria non alligauit potestatem suam ita sacramentalibus, ut infallibiliter operentur, sed operatur ad gloriam suam, & vtilitatem credentium. Matth. 17. & Marc. 9. Accesserunt discipuli ad Iesum secreto, & dixerunt: quare nos non potuimus ei iungere illum? Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem vestram, &c. & Actor. 19. Quidam de Iudæis exorcistis inuocabant super eos, qui habebant malos spiritus, nomen Domini Iesu, dicentes. Adiuro vos per Iesum, quod
Pau.

Paulus prædicauit. Respondens autem spiritus nequam, dixit eis. Iesum noui, & Paulum scio. Vos autem qui estis? Et insiliens in eos homo, in quo erat Dæmonium. Super hac conclusione videndus Victoria in relectione de arte magica.

Septima Conclusio. *Quod exorcismi non consequantur suam vim, quandoque prouenit ex mala dispositione & defectu fidei in exorcizante, quandoq; ex praua affectione Dæmonium sustinentis.*

HANC conclusionem docent Petrus Cluniacensis lib. 1. de miraculis cap. 6. & cap. 14. & 16. Doctores Mallei maleficarum. 2. part. q. 2. cap. 6. Iosephus Angles in q. de arte magica diffic. 5. dub. 5. & alij alibi. Prima pars constat ex locis Scripturæ in sexta conclusione citatis. Secunda probatur. Matth. 19. increpauit Saluator incredulitatem offerentium lunaticum: Et redditur ratio Conclusionis à Petro Cluniacensi. Tabes latente interius, vnguenta exhibita extrinsecus nihil proficere possunt. Tabes hîc dicitur peccatum mortale. Quod quàm diu in latebris conscientiæ latuerit, nullius exterioris sacramenti perceptio effectum consequitur.

Octaua

Octaua Conclusio. Interdum permittit Deus Dæmonem operari.

AD exercitium bonorum, vt in fide confirmentur, & in virtute patientiæ confortentur, ne grauius iudicium sustinere cogantur. Augustinus Tractat. 7. in Ioann. Hinc non voluntas eius, cuius potestas in bonos datur, sed eius voluntas, à quo hæc potestas conferatur, charissima esse debet. Occulta sunt etiam quandoq; iudicia in his operibus.

Nona Conclusio. Ab angelis bonis etiam quandoq; coguntur Dæmones.

VICTORIA in Relectione de arte Magico num. 22. Quia angeli boni virtute diuina prævalent, & Angeli ex superioribus etiam potestate naturali vincunt multos Dæmones inferiores. Quare vt S. Thomas tradit in qq. de potentia Dei q. 6. ad ordinem potestatum spectat, Dæmones cogere. Et hoc pacto angeli tutelares & custodes non rardarcent dæmones à suis clientibus : & præsides prouinciarum frequenter impediunt, ne nocumenta inferant certis locis in agris & fructibus, & alijs bonis.

Decima Conclusio. Magi virtute diabolica possunt aliquando Dæmones cogere, & à suis sedibus expellere.

CON-

CONSTAT Conclusio, Dæmones Deo
 permittente possunt, vt apertum est ex il-
 la calumnia Iudæorum. Luc. 11. In Beelzebub
 principe Dæmoniorum eiicit Dæmonia. Hęc
 autem coactio Magorum, non ascribenda est
 virtuti alicui naturali, aut verbis Magi : quia
 verba huiusmodi, & signa cū sint de genere
 rerum inferiorum, non habent vllam potesta-
 tem in Dæmonem, cui nulla potestas in terris
 potest comparari. Magi autem sic cogunt,
 quando habent fœdus & pactum cū supe-
 riori Dæmone, qui fortitudine & naturali
 virtute vincit inferiorem. Ad imperium for-
 tioris inferior morem gerit, & locum relin-
 quit. Quod autem superior & fortior spiritus
 inferiorem cogere possit, & expellere per im-
 perium, docent Cassianus in collatione 8.
 cap. 14. S. Augustin. lib. 83. quæstion. q. 79.
 S. Thom. in 3. part. q. 43. art. 2. ad 3. Albertus
 Magnus, & Dionys. Carthus. in Luc. 11. Ioan. 3.
 Turrecrem. in qq. Euangel. q. 1. Domin. 3. in
 Quadragesima. Francis. Victoria in relect. de
 arte mag. Iosephus Angles in Florib. in 2. sent.
 1. part. d. 11. in q. de eadem materia. Benedictus
 Pererius li. 1. de magia, cap. 5. & alij alibi. Huic
 autem verissimæ doctrinæ obstare videtur
 argumentum Saluatoris nostri Matth. 12. &
 Luc. 11. Si Satanas Satanam eiicit, aduersus se
 diuisus est: quomodo ergo stabit regnū eius?
 Respondetur, Christum loqui de perfecta
 eiectio.

iectione Dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore, quàm ex anima: vel de expulsione nata ex odio Dæmonis, & studio euertendi imperium quod habet in homines. Atq; secundum modum huius Conclusionis videtur magus Dæmonem expulisse, de quo Lucianus in Dialogo Philopseude narrat, Corinthi domum quandam habuisse Eubatidem, in qua nemo auderet habitare ex ea causa, quod habitatores spectris quibusdā territi à Dæmone quodā ita molestarētur, vt eam præ nimio terrore & periculo ingredi non fuerint ausi, donec Arignotus quidam Platonice Magicis & Aegyptijs quibusdā carminibus Dæmonē illum in locum quendam detruserit, à quo primū exierat. Arignotum varijs imaginibus territare conatus, quandoq; vt canis, nunc vt leo, vel taurus ipsum inuadens, quo quidē loco die sequenti defosso, corpus hominis mortui repertum est, eoq; alibi sepulto, domus illa libera deinde ab huiusmodi elusionibus permansit. Hic dubium resolui potest.

An Dæmones à corporibus obsessis, vel à vexatione possint propelli virtute melodia, herba alicuius, aut lapidum?

TRACTANT Nicolaus Lyranus in cap. 16. primi Regum. Paulus Burgen. ibidem in additionibus, Ioan. à Turrecr. d. 1. can. Voluissent,

sent. 6. Denique vt perspicuè. Guilhelm. Parisi
in 2. part. par. 2. principal. de vniuerso, cap. 20.
Ioseph. Angles in q. de arte magica, diff. 8. & a-
lij alibi. Pro resolutione sit.

Vndecima Conclusio. *Dæmon non
potest à corporibus obsessis expelli, aut à ve-
xatione excludi melodia, herba aliqua, aut
lapidis, alteriusue rei sensibilis virtute.*

RATIO est, Dæmon est substantia separata
à materia & corpore, eiusque potestas al-
tior & fortior est omni corpore. Minor au-
tem potestas non habet vim agendi in supe-
riorem. Quare nullares sensibilis & corpora-
lis virtute sibi à natura indita, potest cogere
Dæmones. Hanc Conclusionem tenent Lyr-
nus, Turrecrem. Iosephus Angles loc. cit. Pel-
bartus in aureo Rosario Theologiæ, in verb.
Dæmones 4. 6. 83. Albert. super Luc. 9. Quod
verò Richardus de media villa in q. 3 q. 8. exi-
stimat tam paruam posse contingere Dæmo-
nis afflictionem, tantamq; esse lapidis aut her-
be virtutem, vt non solum mitigare, sed prorsus
etiam tollere possit Dæmonis afflictionem
Id verum puto, si intelligatur de vexatione exte-
rius impugnantis, & non obsidentis. Si enim
mania, aut melancholia, vt contingere potest,
impugnatis, aut vexantis malitiâ promoueat,
si naturalibus medijs talis indispositio tol-
latur,

latur, non est absurdum, quod etiam omnino possit cessare vexatio.

Duodecima Conclusio. *Melodia, herba, lapis, aut aliqua res sensibiles possunt Dæmonis vexationes indirectè mitigare, & leuiiores reddere, ita vt vexati eas minus sentiant.*

HAEC Conclusio est communis DD. citatorum. Hoc autem non est difficile. Dæmon tanquam peritissimus medicus corporum complexionem perspicit, & eis perspectis, conuenientes vexationes obijcit. Reperit aliquem mania, aut abundanti melancholia laborare, eum inuadit: cum homines talis complexionis apti sint ad vexationem. Si ergo naturalia remedia adhibeantur, quæ complexionem superantem ritè disponant, & ad æqualitatem reducant, mitigabitur vexatio, nõ quidem ex parte Dæmonis vexantis, cum non sit modus naturalis agendi in eum, sed ex parte dispositionis subiecti. Si cogitationes dissipentur, & abstrahantur aliqua dulci melodia, non sentitur in tanto gradu afflictio, ac quando sensatio sibi præsens est, sic etiam, si purgationibus & medicinis sanguis purgetur, aut cerebrum confortetur, non est dubium, quin fiat aliqua alleuiatio. Dæmon enim cum non informet corpus, quod obsidet, nõ est totus in toto, quemadmodum anima rationalis,

I 1   sed

Matth. 4. 17.

sed in determinata corporis parte: nunc in collo, quod mirabiliter torquet, nunc in venis, quas motione spirituum & humorum extendit, nunc in cerebro, quod aut debilitat spiritibus viam intercludendo subtilitate suæ potentiae, aut planè perturbat phantasiam immutando. Si ergò corpori afflicto remedia ex medicorum arte præscripta adhibeantur, afflictio minuitur. Ex dictis intelligitur, quod in Evangelio de Dæmoniis Lunaticis refertur: Secundum variam lunæ dispositionem magis vel minus vexantur. Quoniam motus lunæ agit in humidum cerebrum. Quidam enim tempore crescentis lunæ magis vexantur: Alij decrescente luna, Dæmon enim obseruat opportunam tentandi occasionem. Ait S. Hieronymus in Matth. 4. Dæmones obseruantes lunaria tempora cupiebant creaturam infamare, vt in creatorem blasphemiae redundarent. Ad eandem expositionem accedit Orig. in Matth. 17. tract. 3. Scripturæ loca quæ prædictis videntur contraria, sic soluenda sunt. 1. Reg. 6. Quandoquæ spiritus Domini malus Saul arripiebat, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus. Non enim expulsio Dæmonis fiebat virtute melodiæ, sed potestate diuina immediate, aut mediantibus angelis sanctis, ob meritum Dauidis, qui laudes diuinas pro salute Saul in cithara

thara caneat. Sic etiam Tob. 6. de iecore piscis posito super carbones legitur. Non enim fumus iecoris expulit Dæmonem, sed meritū orationis Tobie, quod per fumum significabatur, & Angeli Raphaelis virtus. Ex vltima conclusione à contrario infertur, Dæmonem posse etiam aliquando in homine virtute lapidum, aut herbarum, Deo permittente, tentationes accendere & efficere. Quia cum dispositionem tentati cognoscat. potest per contactum lapidum aut herbarum, in quibus magna virtus est, quam perspicacissime nouit, tentationi fomenta præstare, sicut enim de Smaragdo & Topazio dicitur, quod libidinis ardorem mitigent. Ita fortasse à contrario erit alius lapis, qui æstum libidinis augeat. Sic tradunt Alphons. Castren. lib. 14. contra hæreses, in verbo Tentatio. & Ioseph. Angles in q. vnica de Dæmonibus. 1. part. in 2. sentent. artic. 6. dub. 2.

DVBIUM IIII.

Quid sentiendum de apparitionibus, & mirabilibus operationibus aliquando contingentibus circa corpora mortuorum?

SUNT autem huiusmodi apparitiones, exempli gratia: Conseruatio corporum ab incineratione post mortem, augmentum vnguiū, & barbæ, & capillorum in mortuis, Emanatio sanguinis.

sanguinis de corpore occisi ad occisoris presentiam. Exhumatio corporum, &c.

Huiusmodi enim mirabilia referenda sunt in Deum, aut spiritum, aut hominem, aut ipsam naturam rebus inditam.

Prima Conclusio. *Factiones mirabilium huiusmodi arte magica, aut malitia malorum hominum aliquando possunt procurari,* August. lib. 21. de Ciuit. cap. 6.

Secunda Conclusio. *Mira quaedam circa mortuorum corpora ad naturales causas referri possunt, ut ad virtutem loci, unguenti: aut alterius rei corporalis adhibita, ut corpus cōseruetur à putrefactione*

SICUT è contrario omnibus constat, qui Romæ sunt & fuerunt, quod corpora sepulta in cœmiterio Campi Sancti, breuissimo tempore, id est, ut dicunt, in 24. horis consumantur, quamuis non in profunda terra sepeliantur, ut in alijs cœmiterijs contingit, sed tantum leuiter solo tegantur, ut etiam articuli pedum parum eminere aliquando conspiciantur, quod ipsemet vidi.

Tertia Conclusio. *Vnguium & pilorum in mortuo corpore accretio potest etiam deduci in naturalem causam, scilicet morientis complexionem, in cuius materiam*

post mortem aliqua forma imperfecta vegetatiua inducitur.

SIC Iosephus Angles in d. q. vnica de arte magica in 2. senten. part. 1. art. 2. diffic. 8. qui dubium præfens mouet.

Quarta Conclusio. Conseruatio corporis aliquando in diuinam potentiam referenda, & pro miraculo habenda.

QVIA DEVS in testimonium singularis sanctitatis & innocentiae corpora aliqua quæ excellentissima templa Spiritus Sancti extiterunt, & mundissima à carnis & peccati corruptione remanserunt, incorrupta conseruat, iuxta illud Psalmi. Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

*Quinta Conclusio. Corpora malorum aliquando Daemonum aſſentia procu-
rante incorrupta manent, ut hoc merito
vita eorum tribuatur, atq; ita mala, quæ
fecerunt, pro bonis approbentur, ut vulgus
facile credens, ad eorum inuocationem in-
ducatur. Ioseph. loc. cit.*

*Sexta Conclusio. Circa corpora &
sepulchra mortuorum à Necromanticis plu-
rima fieri non est negandum.*

QVIA omnium iudicio eorum facultas circa hæc versatur.

Septima Conclusio. *Exhumationes plurimorum corporum, praesertim infantum sunt à maleficis & sagis.*

CONSTAT Conclusio. Hoc enim Iudices Italiae, Galliae & Germaniae omni tempore obseruârunt, & confessions sunt liquidæ, & oculari inspectione verum esse compertum est, ut alibi latius tractabitur. Exhumant enim corpora, & eis ad nefanda scelera abutuntur. Sic Iacobus Cuiacius Iurisconsultus ait, Rubricam de sepulchro violat. Statim in C. subiungi post titulum de maleficis & math. eo quod malefici sæpè sepulchra violent, & abutantur corporibus mortuorum.

Octaua Conclusio. *Emanatio sanguinis occisi ad praesentiam occisoris videtur soli diuino miraculo in horrorem & detestationem tanti criminis tribuenda.*

GENES. 4. de sanguine Abelis dicit Dominus ad Cain: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me. Iurisperiti ita verum hoc statuunt quod cadauer occisi emittat sanguinem coram occisore, ut ponant indicium sufficiens ad torturam. Boerius in decisione 166. Paris de puteo in tract. Syndicatus, in verbo Tortura, cap. An stetur dicto torti. Allegat ad hoc illud Apocal. Posthæc vidi animas interfectorum, clamantes ad Deum, & dicentes: Usque-

quod

quò Domine non das iudicium, & vindicas sanguinem nostrum de intersectoribus nostris. Menochius li. 2. de arbitrar. Iudic. qq. cas. 270. & Boërius plures auctoritates & experientias adducunt. Marsilius in practica criminal. §. diligenter. num. 181. videtur causam referre in diuinationes & incantationes, cum ait. Existis diuinationibus & incantamentis sæpè animus hominis inclinatur & inducitur ad credendum aliquid esse, vel non esse: & sic ait. Memini me alia tempore iuuentutis meæ vidisse rem mirabilem & stupendam, dum eram gubernator ciuitatis Albinganæ in partibus Ianuensium vltra Sauonam per 30. miliaria. Nam fuerat mortuus quidam homo nocturno tempore, & nesciebatur a quo: Attamen multi erant suspecti de morte sua, & quidam homo senex dixit mihi: Domine gubernator, si vultis scire veritatē huius homicidij, faciat corā vobis portare cadauer illius mortui, postea faciat vocare illos, q. suspecti sunt de illo homicidio, & veniat vnus post alium, vbi est cadauer illud, tunc cum superuenit verus homicida, vulnera ipsius fluent sanguinem de nouo: Quo audito feci coram me portare illud cadauer, & feci vocare illos suspectos de vno in vnum, & cum superuenit verus homicida, vulnera illius cadaueris in ceperūt et fluere, & emittere sanguinem, de quo summè fui admiratus: Attamen nihil dixi, non præstans

fidem tali rei, quæ nullibi probatur: Attamen ex post per plures dies reperta sunt indicia sufficientia ad torturam contra illum verum reum, quem capi feci: qui habita copia indiciorum, absq; tortura confessus fuit se occidisse illum hominem, &c. Dicit autem Boerius de Hippolito Marfilio, quod hoc indicium in exemplo relato nullibi dicit probari, eò fortè quod Doctores non vidit. Multi autem Doct. sunt pro hoc indicio, quos refert Boerius. Causa autem non videtur nisi referri posse in diuinam dispositionem, iuxta Conclusionem positam, quam approbat Iosephus hoc. citat.

*An malefici
illata damna
restituere te-
nentur.*

13. Præludium. *Cùm in hoc peccato concurrant homicidia, cades animalium, & damna in temporalibus, aliæq; iniustitia species, nascitur obligatio restitutionis, quæ Reus facere tenetur, si potest, & eius rei confessorius eum admonere debet.*

HOC Præludium resolvitur ex eis, quæ Doctor Nauarrus in Manuali Confessoriorum cap. 15. num. 25. interrogatus à quodam Patre Illustrissimi ordinis Societatis Iesv, respondet: An homicida, latro, aut alius reus, quem Iudex puniuit, teneatur ad solvendum damnum, quod parti intulit: & rectè respondet, quod teneatur. Quia lex naturalis & diuina obligat ad restituendum dam-

NUM

num parti, antequam à iudice puniantur. Et illa punitio, quæ in vindictam publicam irrogatur, est compensatio iniuriæ reipublicæ illatæ, cap. Vt famæ, de sentent. excommun. l. Ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. quæ non liberat à debito, quo parti tenetur. Quia qui duobus res diuersas debet, non liberatur soluendo vni, quod ei debet, à debito alterius. Ex quo sequitur, qd̄ hæredes eius, qui decollatus est, aut incineratus per sententiam, si bona defuncti ad eos peruenierunt, obligentur ad resarciendum damnum parti illatum, sicut ad alia debita. Imò & Fiscus, si bona confiscata fuerint, tenetur prius satisfacere de damno dato. l. Non possunt. Et l. In summa, de Iure Fisci. Confirmo latius dictam doctrinam, c. in literis, secundum cōmunem DD. sententiam, & textum clarum, de Raptoribus & incendiarijs, statuitur, vt incendiario mortuo, cōpellantur eius hæredes satisfacere damnis datis per incendium, aut alio modo, contra iustitiam. Ad idem propositum est cap. fin. de sepult. His accedit communis opinio Canonistarum tenetium, hæredes ex delicto defuncti teneri ad damni illati compensationem. Communem attestantur Panormitan. in d. cap. In literis, & cap. fin. de sepult. Aretin. in Rub. ff. de acquiren. hæredit. Anthon. Burgenfis in cap. l. de Emptione & vendit. Didacus lib. 3. variar. Resolut. cap. 3. Iulius Clarus lib. 5.

lib. 5. sent. 6. fin. q. 51. num. 16. Syluest. in verbo Hæreditas 3. & alij alibi. Sicut enim hæres tenetur in conscientia satisfacere debitis defuncti, sic etiam damnis ab eo datis, iuxta Glossam receptam in Regula. Peccatum, de Regul. Iuris in 6. & res ita manifesta est ex d. Regula. Peccatum, vt nulla indigeat probatione, vt rectè Couarr. ait. Et iure manifestissimum est, eodem attestante, quod damni illati proximo à defuncto restitutio, inter verè debita computanda sit. Nemo autem quacumq; occasione si sit soluendo, liberatur à debito restitutionis. Et hoc aduertendum, quod aliud est restitutionis obligatio, siue debitum: aliud est pœna. Pœnæ enim regulariter tantum tenent suos auctores, nec grauant hæredes, nisi in aliquibus delictis. At debitum transit, sicut onus cum honore. Simile est aduertere in sacramento pœnitentiæ: Non per hoc, quod quis adimplet satisfactionem siue pœnam à Confessario impositam, absoluitur à restitutione debitorum, & compensatione damnorum datorum. Communiortamen est opinio DD. quos citat Couarr. loc. d. num. 8. quod hæres in his etiam non confecto Inventario, non teneatur ad plus, quàm ad ipsum peruenit, vt possit contingere in criminibus, in quibus locum habet confiscatio. Tunc enim Fiscus, vt traditum est, obligatur, aut Dominus succedens in acquisitione bonorum. Quia bona restitutioni obno-

obnoxia, non fiunteius, qui succedit, sed antea spectant ad creditores & damnum passos. Atque hæredes possunt compelli à Iudice Ecclesiastico, ad huiusmodi damnorum restitutionem, & coram eodem conueniri, vt probant canones in d. cap. in literis, & c. fin. de sepult. Panorm. ibid. & in c. A nobis 2. cum Horien. Anthon. de Butrio, & Ioan. ab Anania, & communis in d. c. In literis. Anthon. Burgens. c. 1. de empt. & vendit. nu. 14. & alij alibi. Quade causa consului superiori tempore monasterium quoddam posse conuenire coram Iudice Ecclesiastico, hæredescuiusdam malefici, qui satis notabilem substantiam reliquerat, eò quod sanguine sibi iunctam monialem, veneficijs ita infecerat, & debilitarat, quod inutilis esset monasterio, & damna in idem satis grauiaredundarent, eò quod semper ferè necessarium esset alere personam pro necessitate monialis veneficio infectæ: atq; dictus maleficus confessus fuit, se damnum consanguineæ intulisse ex quodam odio. Tales enim hæredes in conscientia tenentur ad recompensationem damni illati, vt dignè satisfaciant pro salute animæ defuncti, ex d. c. In literis, & communi sententia ibidem. His adiungo, contra quorundam praxim, qui magis quandoque suæ bursæ, quàm saluti animæ defuncti fauent, iniusta lucra & damna restituenda, antequam legata expediâtur, vt tradunt Syluest. in verb. Hære-

Hæreditas 3. q. 11. Vdalricus, Hostiensis, Glossa, Raimundus, ab eo citati, & alij alibi. Esi hæredes prius satisfacere velint legatarijs, protrahendo damnum & iniuriam passos, non absoluuntur, in foro conscientiarum, vt idem Syluester rectè dicit. Si autem esset ignorantia, excusarentur. Similis est ratio, si legatarij prius venirent, & hæreditas sufficeret ad satisfactionem omnium, & non esset dolus, quod vellēt sine causa protrahere cum iniuria aliorum. Præterea dico in maleficorum crimine, hæredes non solum de iure canonico, & in conscientia teneri, sed etiam quandoque de iure ciuili, ad restitutionem damnorum Reipub. illatorum, quando videlicet ex damno illato resultat commodū eis, vt est textus clarissimus, & DD. consentiunt. C. Ex delicto defunctor. l. 1. Vbi sic definitur. Post litis contestationem, actiones ex delicto defuncti transeunt ad hæredes, & tenentur in solidum. Alioquin in quantum ad eos peruenit, conueniri iuris absolutissimi est, ne alieno scelere ditentur. Hac ratione dico etiam de iure Ciuili quosdā Dardanarios, qui aliquando sectæ maleficorum adherent, vt hoc infelicitissimo tempore experimur, obligatos esse ad restitutionem magnæ partis suæ substantiæ relictæ, quam hæredes eis succedentes acquirunt, & sic obligantur etiam ad restitutionem non solum iure canonico, sed etiam ciuili, iuxta L. d. Sunt autem tales

tales hi, qui congregationi maleficorum ad-
sunt in cursu & conuentu, & proponunt
tractatum & cōsiliū de perditione frumen-
torum, & nascentium terræ: vt, pro dolor,
non rarò fieri plurimis confessionibus disci-
mus, aliosque inducunt ad consentiendum,
quamuis Deo disponente, rixas miscendo
aliquando re non confecta discedant. Dar-
danariorum autem intetio in tali consilio est,
quando agitur de destructione frumento-
rum, vt quoniam ex eorum improba nego-
ciatione, horrea sibi frumento abundant, &
cellaria vino plena sunt, fiat penuria in Re-
pub. quæ cum annorum sterilitate, & nascen-
tium destructione inducta est: Ipsi suā hor-
rea & cellaria aperiunt, vendunt maximo,
quo possunt, & quali volunt pretio, & paucis
annis, præter iustum rerum cursum suas for-
tunas augment, & citius quàm humana & mo-
ralis prudentia dictet, magnas diuitias acqui-
runt. Voco autem Dardanarios hoc loco cum
Vlpiano & DD. in l. Annonam. ff. de extraor-
din. criminib. qui annonam mercesq; coemp-
tas & collectas tantisper supprimunt, dum ca-
rius eas vendendi occasio se offerat, tunc ven-
dunt pretio quàm maximo possunt. Ab his nō
longè absunt ex eadem l. Locupletiores, qui
suos fructus equis pretijs vendere nolunt, mi-
nus vberes prouentus expectant, ab vtrisque
annona oneratur, & eorum exercitium aua-
ritia

ritia efficit ex d. lege. Dardanarij autem dicti sunt à Dardano Mago contaminatissimo & pessimo, à quo etiam magicæ artes vocantur Dardaniæ à Columella. At si nulla valet medicina repellere pestem, Dardaniæ veniant artes: Huius magi, & eius scriptorum meminit Plinius lib. 30. histor. natural. cap. 1. Dardanarios autem eos videntur vocare leges, qui ita supprimunt annonam coemptam, quia arte magica Dæmoni coniuncti per pacta, ab eodem, qui ob subtilitatem suæ naturæ melius, quàm vllus Astronimus, potest cognoscere constitutionem caussarum naturalium, & rerum copiam vel inopiam, quasi cognitionem sterilitatis hauriant, vt sic in tempore congregent & coemant, vt deinde carius vendant & pauperum inopia ditentur. Damnant horum mercimoniam & negociationem leges in d. l. Annonam. & ff. de pœnis. in l. In Dardanarios, & alias ll. ad huc finem allegat Bonifacius Vitallinus in tract. maleficorum, in Rubrica. Ad l. Iuliam de Annona. Sunt autem Dardanarij puniendi pœna arbitraria, pro rei qualitate, exercitij frequentia, & damni quantitate, vt tradit Menochius de arbitrar. Iudic. qq. casu 384. Quod autem Dæmon tanquam perspicacissimus Astronomus, possit præuldere rerum fertilitatem: aut terræ sterilitatem, & suos clientulos admonere, confirmat illud lepidum de Taleto Milesio Philosopho, relatum à Diogene

gene Laertio in eius vita, & ab Aristotele lib. 1. Polyt. ca. 7. Cùm enim dicto philosopho obijceretur philosophiæ studium, quasi inutile & infructuosum, prospexisse illum ferunt per Astrologiam, oliuarũ sterilitatem futuram. Cumque coegisset parum pecuniæ, hyems adhuc vigente, oleum in Mileto & Chio emit pro paruo admodum pretio, vtpote nemine plus offerente, & arras dedit. Anno sequenti, multis subito querentibus oleum, ipse vendidit, quanti voluit, cùm alij non haberent, ac magnam vim pecuniarum lucratus est, quam amicis ostendit, significans perfacile esse Philosophis ditari, si vellent, sed hoc non esse illis curæ. Sunt enim aliqui Dardanarij ita auaritia excæcati, vt sordidi lucri odorem more scarabæorum in rebus vilissimis & sordidissimis sectentur, & querant. Nunc, vt ad propositum reuertar, quando Dardanarij sectam maleficorum sequuntur, & sunt principales in conuentibus, quando tractatur de fructuum perditione, vt ipsi lucrum consequantur, & Respublica damnum patiatur, si eorum confessione, & experientia constat effectum subsequutum: secundum legem naturalem, diuinam, & canonicam tenetur ad restitutionem damnorum, quæ obligatio etiam transit ad hæredes, si aliquid ad eos peruenit. Quod etiam locum habet in hoc casu de iure ciuili ex d. l. i. C. ex delicto defunctorum: ob rationem legis.

Ne alieno scelere ditentur. Et magis corroboratur: turpia lucra ab hæredibus sunt extorquenda. ff. de calum. l. In hæredem. ff. de dolo. l. In hæredem. & ff. Quod metus causa. l. videmus. At quis dubitat huiusmodi bona esse turpia lucra, quæ cum alieno damno, & proprio scelere acquiruntur? Cum autem huiusmodi damna redundant in singula membra Reipublicæ proportionaliter, & sit difficilis modus restitutionis, restitutio esset facienda, si prudentia diceret in singulari fieri non posse singulis damnum passis, ad aliquod opus publicum, aut pium, ita ut resurgeret commodum etiam ad membra singularia Reipublicæ. Malè ergò faceret Dominus, aut Iudex, si in suum proprium usum reseruaret, quod ex communi damno prouenit, & singulis membris esset distribuendum, pro compensatione & proportionem damnorum. His omnibus addo id, quod Nauarrus loc. cit. tradit: Quod si pars læsa vellet, ut delinquens per poenā corporalem non solum Reipub sed etiam sibi satisfaceret, cessaret obligatio restitutionis. arg. l. l. ff. Qui satis dare coguntur. & l. Si rem. §. Omnis. ff. de pignor. act.

De foro com-
petenti vial-
ficorū & sa-
garum:

14. Prælud. *Crimina maleficij, sortilegiorum, Magia & similia sunt communis fori,*

VT tradunt Panorm. in c. i. de sortilegijs & l. ij Doct. Alphons. Castren. lib. i. de iusti hæret.

hæret. punitione. ca. 16. prope finem. Jul. Clar.
li. 5. §. hæresis. vers. Successiue quæro. Qua par-
te enim maleficia spectant ad hæresim, vel sa-
piunt hæresim, cognitio ad Ecclesiasticum
iudicem spectare potest, vt patet ex lib. 6. de
hæret. c. In fidei fauorem, & cap. Accusatus. §.
sanè. & ex praxi Ecclesiæ, & Bulla Innocentij
VIII. præfixa Malleo maleficorum. Quatenus
verò admiscantur homicidia, cædes anima-
lium, tractatus contra bonum Reipublicæ,
damnaq; contra iustitiam & communem pa-
cem, immittere se possunt ad inquirendum &
puniendum iudices sæculares. Et ita nunc
consuetudo ferè vbiq; obtinuit. In aliquibus
tamen locis inquirentur ab Ecclesiasticis, &
post cognitionem traduntur brachio seculari
sicut in crimine hereseos fieri consuevit. Quā-
do autem sortilegia, diuinationes, maleficiaq;
sapiant hæresim manifestam, vel spectent ad
hæresim, legendi sunt Panormitanus loco ci-
tato, numero 4. Petrus Ancharan. in eod. Tit.
cap. Ex tuarum. nu. 6. Paulus Grillan. lib. 2. de
Sortilegijs latissimè q. 10. num. 5. 10. & 18. Fran-
cisc. Squillacens. in tractatu de fide Catholica,
à cap. 8. qui habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol.
111. Oldradus de ponte, consil. 210. num. 2. in-
cipiente, Regularis habet traditio. Philippus
Francus in l. 6. cap. Accusatus. §. sanè. de hæret.
Geminian. & alij ibidem. Ex horum Docto-
rum opinione & sententia certum est, quod

manifestam sapiant heresim, abrenūciare Deo, sacrificia offerre diabolo, eundem adorare, obedientiam eidem præstare, expressa pacta cū eo inire, &c. Peius enim est, vt docet Grilland. loc. citat. nu. 18. adorare diabolum, quam esse hæreticum. Sic etiam committitur hæresis in abusu sacramenti Eucharistiæ, iuxta Gloss. in d. 5. sanè. Quare euidentissimum est, communiter ea, quæ nostri malefici operantur, manifestam sapere heresim, & compræhendi sub d. c. Accusatus, §. sanè. Dicit aliquis, cū hoc crimen ad hæresim referatur, vt constat ex dictis, & etiam pro pœna eius, vt patet ex l. 3. C. de malefic. & mathem. Confiscatio bonorum sit statuta: quomodo bona non confiscantur? Respondet Iulius Clarus & tradit loco citato: hanc pœnam de consuetudine non seruari, & sic in iudicio praxim esse. Possumus nos dicere sic in hoc crimine, sicut in alijs multis, abrogatam esse iustissimè Constitutionibus Imperialibus Caroli V. cōfiscationem bonorum, vt est videre in artic. penult. Sed sicut in omnes constitutiones etiam iustissimè, ad obuiandum fraudibus & iniustitiæ, inuestas, humana auaritia dolos inducit: sic etiam in executionem causarum criminalium. Quidam enim iudices cū ex confiscatione bonorum nihil habere possint, sub alijs coloribus vel expensarum vel vacantiarum aut laborum in rei veritate, quod abominandum est, & contra iustitiam

tiam & æquitatem, ita confiscant Reorum bona, vt pupilli & viduz non raro ad summam necessitatem redigantur. Quare cum honore, rebus temporalibus, omnique consolatione priuentur, noua præbetur diabolo ad tentandum occasio. Quibus autem tales Iudices comparentur, qui pro executionibus sic sub cæco titulo pauperes emungunt, quamq; iuste faciant, videat, qui voluerit, in Constitutionibus Criminalibus Caroli Quinti, in articulo 205.

Vlt. Præludium. *De causis dispositis ad crimen maleficorum.*

*Generalis
causa dispositi-
onis in Da-
monibus, et
dei Dei et
hominum.*

PRIVS QVAM hæ causæ in specie attingantur, præsupponendum, Demones esse insensissimos humani generis hostes, & quicquid moliantur quocunq; colore vel arte, dirigere in perniciem hominum. Huius autem odij principales duæ sunt causæ. Vna, odium Dei, cuius acerrimi sūt inimici, vtpote à summa felicitate, peccatis exigentibus, detrusi in perpetuam miseriam. Cum verò diuinæ Maiestati nihil nocuenti inferre possunt, hominē ad similitudinem Dei creatum crudeli odio infectantur; non secus, vt Basilius ait, ac pantheræ, quæ cum immani odio in homines à natura incensæ sint, in hominum simulachra furibundè irruunt, nec aliter eorum effigiem,

quàm homines ipsos, dilacerant. De hoc odio Ioan. in Apocal. Vt terræ & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam. Altera caussa est, quia cognoscunt homines assumendos ad cœlestem beatitudinem, quam ipsi perdidierunt, inuidēt hominibus tantum bonum: quare omni modo eos impedire conantur, ne illud consequantur.

Tandem cùm eius sint naturæ dæmones, vt nunquam dormiant aut dormitēt, semper discurrent quærentes quem deuorent, caute perlustrando complexiones, naturas, affectus, curas, consuetudinesque vniuscuiusque vt singulorum complexionibus, affectionibus & moribus, oportunas & affines tentationes accommodent, more peritissimi & expertissimi medici, qui antequam remedia adhibeat, pulsus infirmi tangit, membra contrectat, lateribus manus admouet, linguam inspicit, oculorum colorem attendit, omniaque alia aut sanitatis, aut morbi indicia perferutatur, vt cognita infirmi complexione, aut morbi natura, conuenientes medicinas præbeat. Sic Diabolus lætis luxuriæ; cupidis auaritiæ; tristibus iracundiæ vel inuidiæ, ambitiosis inanis gloriæ; curiosis perniciosæ scientiæ faces admouere consuevit. Sic attestatur Gregor. super Iob. 38. cap. in illa verba: Diuiditur æstus super terram. Prius enim, ait, complexionem vniuscuiusque antiquus aduersarius per-

perspicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namque lætis, alius timidis moribus alius elatis existit. Quò ergò occultus aduersarius facillè capiat, vicinas conspersionibus deceptiones parat. Quia enim lætitia voluptas iuxta est, lætis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facillè labitur, tristibus poculum discordiæ porrigit: Quia timidi supplicia formidant, pauentibus terrorem intentat. Et quia elatos extolli laudibus conspiciat, eos ad quæque voluerit, blandis fauoribus trahit. Singulis ergo hominibus, vitijs conuenientibus insidiatur: Et S. August. lib. 21. de Ciuitat. Dei, cap. 6. his breuibus verbis. Maxime autem possident (loquitur de Dæmonibus) corda mortalium, qua potissimum possessione gloriantur, cum se transfigurant in angelos lucis. Illustrat hoc diaboli studium apparitio illa, de qua in vitis patrum, vnde eam narrat Marcus Marulus lib. 5. de ratione bene beateque viuendi, cap. 7. Apparuit B. Machario in specie medici malignus, multas habes vitreas ampullas circum se pendentes: & interrogatus quò pergeret, quidque sibi vascula illa vellent: Ad proximum monasterium iter se habere respondit, vt fratribus singulis offerret potiones pro eorum appetitu, quas si haurirent, sibi obnoxios redderet. Non multò post, Macharius inde reuertentem conspiciens, quid legisset, quæsiuit.

Cui ille respondit, vnum tantum, nomine Theodosium, ampullæ veneno delinitum. Macharius statim monasterium adiens, veritatem rei inuenit, & effecit vt frater totum, qđ venenum imbiberat, medico tam infaulto propinante, medicina salutarī sumpta à sancto viro euomeret, seq; emendaret. Nunc de causis particularibus, quarum:

*Particularis
h. causa dis-
posita est
cleri inscitia
Ose. 4.*

Prima sit, *vt à summa incipiamus. Ignorantia in ministris Ecclesia, qui salutem hominum promouere debent.*

ATQVE hanc indicat Oseas, dicens: Quia non est scientia Dei in terra, ideò maledictio, & mēdacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt: Vbi certè Prophetā loquitur de ignorantia Sacerdotum, nam statim subiūgit: Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Quod & Christus in Euangelio innuit, Matth. 6. Si lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? Atq; vt hæc causa intelligatur, sciendum, vt possimus stare, secundum Apostolicam doctrinam. Ephes. 6. & rei veritatem, aduersus insidias diaboli, spiritualia nobis necessaria sunt arma. Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum,

harum, contra spiritualia nequitia in celestibus.

Cum igitur hostes, cum quibus nobis assidua pugna est, sint spirituales, corporalibus armis laedi non possunt: spiritualia ergo arma comparanda. Quod idem Apostolus cum prosequitur, significat. Propterea, inquit, accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare: state ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti lorricam iustitiae, & calceati pedes in preparationem Euangelij pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei: hæc Paulus. Ex his patet, gladio verbi Dei & S. Scripturae in hac militia spirituali hostem esse feriendum. Verbum enim Dei detegit fallaciam & mendacia, quibus mortales fallere, in suos laqueos perducere, in falsam spem, perniciosam incredulitatem siue superstitionem, tristitiam aut desolationem, aliasque eius generis affectiones pertrahere solet. Cum itaque hæc armatura ex sacris literis, doctoribus atque mysterijs nostrae fidei petenda sit, ignota est indoctis & ignavis Ecclesiae ministris. Quomodo enim præstantiam mysteriorum fidei, virtutum præclaros effectus, sacramentorum efficaciam, ac sacramentorum salutarem usum, quæ omnia sunt arma contra

aëreas potestates, rudi & simplici populo explicabit, proponetq; rudis in sciētia sacrarum literarum? Atq; sic contingit, cū ignoti nulla sit cupido, nec appetitus noster nisi in bonū ab intellectu cognitum feratur, quod simplex populus nullum ex spiritualibus rebus percipiat fructum, nec earum vsu salutifero delectetur: & sic margaritæ sparguntur ante porcos.

Ad hæc sicuti exercitatisimi ducis in militia est, explorata habere hostium consilia, eorum nouisse fortitudinem, copias, & stragemata, vt suis possit prouidere de securitate, & inimicis pro oportunitate occurrere, aut insidias declinare: sic spiritualis Imperatoris munus est spiritualium inimicorum callere insidias, potentiam, crudelitatem & in pugnando peritiam, vt suos oportunis armis, & ad pugnam aptis instruat, ne cum vitæ periculo se tradere, aut desperatione de victoria concepta, turpi fuga sibi consulere cogantur. At hæc scientia longè abest ab indoctis sacerdotibus, qui ne quidem à limine salutârunt sacra eloquia, & Sanctorum Patrum monumenta, ex quibus cognitio diaboli fraudes discernendi hauritur. Quis etiam ita à sensu alienus est, qui non animaduertat, ex tenebris ignorantiae in sacerdotibus, sequi etiam opera tenebrarum in conuersatione & moribus? Ex quo fonte fluit, vt rudes ex populo, quando ten-

do tētionibus inimicorum pulsantur aut vincuntur, pudore & timore suffundantur, nec caudeant secreta suorum interiorum aperire: vel certè si aperiant, ignorantia efficit, vt congrua remedia & salutis consilia habere nequeant. Atq; hanc ministrorum Ecclesiasticorum ignorantiam astutissimus artifex studiose procurasse videtur, vt eò melius contra sim plices triumphet, dum inermes sunt, & ad certamen inepti. Hoc Dæmonum stratagemata diuina historia significat: Philistæi in lib Regū, callidissime curârunt, ne esset faber ferrarius in Israel, qui arma fabricaret: quare effectum est, vt cū Philistæi instructa acie ad pugnandum contra filios Israel procederent, solus Saul & Ionathas eius filius armati inuenti sint. Simili arte instructi spirituales Philistæi nostris temporibus curârunt, vt non sint fabri, id est, legum interpretes & Doctores in populo Dei, qui arma cudant quibus fideles muniti, hostes profligent. Fabri rectè intelliguntur Doctores, vt pulchrè secundum mysticum sensum tradit Pagninus in Isagoge ad mysticos S. Scripturæ sensus, lib. 3. cap. 1. Ex his causis sequitur, vt in scientia & moribus in pluribus locis, sicut populus est, sic & sacerdos, vt Propheta prosequitur.

1. Reg. 19

Secunda causa. *Somnus in magistratu diuturnus.*

2. Causa
magistra: ad
negligentiam.

DVM

DVM Magistratus dormit in vtramq; aurem, & oculis clausis pertransit maleficia, tanquam somnia nihili reputans, sed negligēs, inimicus homo superseminat zizania, & regnum suum dilatat. Officium enim Præsidentium tam ex lege diuina, quàm humana est, inquirere scelera & maleficia, vt Respublica purgetur à malefactoribus, ex L. Congruit ff. de offic. præsid. & gladium magistratus portas in vindictam malorum, laudem verò bonorum. Quem finem si non attendit, sine causa gladium portat, & seuerissimum diuinę maiestatis in se concitat furorē, cū numerus impiorum crescat, bonorum verò societas diminuatur, scandalum patiatur, atq; peruertatur, præsertim cū maleficorum secta cum diabolo in hominum subuersionem conspiceret, & sicut annulus annulum, ita malefica sociam trahit, vt ex ipsarum relatione & factis discimus. Hinc videmus aliquando integram familiam infectam, & quod horrēdum dictu, matres quandoq; Dæmoni consecrare infantes necdum natos. Ex puniendi tarditate, & dissimulatione quomodo Deus maximē in hoc crimine offendatur, ex sacris literis clarissimē, si oculos aperiāmus, perspicimus. Sic enim, cū fornicatus esset populus cum filiabus Moab, & adorasset Deos earum, & Principes punire dissimulassent, furore concitatus Dñs dicebat ad Moysen: Tolle cunctos principes

cipes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Israël, & occidat vnusquisq; proximos suos. Quibus auditis Phinees zelo diuino correptus, ultione sumpta Dominum placauit, & cessauit plaga à filiis Israël, cum periissent viginti quatuor milia hominum: quanto quæso, furore Dominus concitatur? quantis plagis afficiemur? (quamuis etiam maximas, vtpote sterilitatis, depopulationis agrorum, famis, pestilentiae, & plurimorum periculorum pœnas oculis nostris cernamus) quod Magistratus dissimulet multis in locis fornicari multos cum diabolo, eiq; sacrificia offerre: Deum verum cõtemni, & nefandis sceleribus irritari, aliaque plurima flagitia, quæ nemo cogitatione comprehendere, nisi à Dæmone instructus sit, potest, committi.

Ad hæc, si Dominus præcipit Iudici, vt falsum Prophetam & somniatorem seducentem populum post Deos alienos, sine mora interficiat, & filios Belial cum asseclis suis gladio & ignibus persequatur, & sollicitè inquireat, ad evertendum furorem suum: Quomodo ira nõ commouetur Deus, quod multi iudices somniatores nostros, Magos & maleficos, filios nõ solum Belial, sed etiam socios Beelzebub, Beemoth, Astaroth, aliorumq; mōstrorum, multos non solum ex vrbibus, sed omnibus locis seducentes ad dæmones, & eorum miseram serui-

seruitutem, somnolentia oppressi desinant
inquirere? Atque cum verba Deuteronomij
maximam vim & Emphasim ad præsentem
materiam quasi diuino nutu accommodata
habeant, placet ea subiungere. Si audieris, in-
quit, in vna vrbiũ tuarum, quas Dominus
Deus tuus dabit tibi ad inhabitandum, dicen-
tes aliquos. Egressi sunt filij Belial de medio
tui, & auerterunt habitatores vrbis suæ, atque
dixerunt: Eamus & seruiamus Dijs alienis,
quos ignoratis, quæ resolicite, & diligenter rei
veritate perispecta, si inueneris certum esse,
quod dicitur, & abominationem hanc opere
perpetratam, statim percuties habitatores vr-
bis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq;
quæ in illa sunt, vsq; ad pecora, &c. Congrega-
bis in medio platearum, & cum ipsa ciuitate
succendes, &c. Et non adhærebit de illo ana-
themate quicquam in manu tua, vt auertatur
Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tui,
multiplicet quete, sicut iurauit patribus tuis.
Hæc summi legislatoris verba iudices attentè
considerent. Audiunt, & experientia cogno-
scunt, filios Belial & aliorum Dæmoniorum
frequentissimè egredi de medio populi, & a-
uertere multos habitatores, atq; inducere ad
sacrificandum Dæmonibus, & in conuentibus
alia abominanda perpetrare, & inueniunt cer-
tum esse, quod dicitur, & tamen non solícite
sed negligenter inquirunt: nec statim, sed tardè

ad executionem iustitiæ procedunt, & ex contextu notandum, ad auertendum furorẽ Domini necessariũ esse, ita tales extinguere & delere, vt ne reliquię quidem maneat: tunc Dominus miserebitur, & multiplicabit bona.

Tertia caussa est, *Infidelitas*.

QUAE innuitur in c. Ep̃s. 26. q. 5. Quando enim mentem, inquit, per infidelitatem sibi subiugauerit, per multa deuia deducit. Fides enim est scutum, quo mediante homo Christianus potest omnia tela nequissimi ignea repellere: hanc infidelitas, & falsa credulitas labefactant, & dæmonibus portum tentandi aperiunt. Ad infidelitatem reducere possumus superstitionẽ, quæ infidelitatis quædam protestatio est, per cultum exteriorem; sicuti religio, qua Deo debitum cultum impendimus, fidei veræ signum est. Quare rectissime S. Bonaventura docet, quodd sicut in fide intellectus captiuatur: sic in superstitione errore inflatur & eleuatur. Nec mirum videatur, quod superstitio præludium & quædam dispositio ad maleficia sit, cum nulla sit superstitionis species, quæ non procedat ex quadam pestifera & dolosa societate cum Dæmone. Qui autem tam infelicem societatem contrahit, quomodo non decipietur? Callidissimus est Dæmon, non procedit ab extremo ad extremum, sed à minimis incipit,
& pau-

& paulatim ad maxima perducit. Sic per superstitionem in primis mentem eò impellit, vt sibi fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur. Atq; cum materia superstitionum affinis sit maleficio, aliquid latius de superstitionibus adiiciendum.

De superstitione, quid sit, quas eius species.

Superstitio est peccatum contra primum præceptum Decalogi, quo præcipitur religio quæ homines ordinat ad colendum & honorandum Deum debito modo, tanquam primum supremumq; principium creationis & gubernationis: Superstitio autem inducit homines ad reddendum Deo cultum perniciosum, vel superfluum, vel ipsi creaturæ, tacite vel expresse. Quatuor sunt superstitionis species, quas ponit S. Augustin. lib. 2. de doctrina Christiana cap. 20. & explicat S. Thomas 2. 2. q. 92. art. 2. Idololatria, Diuinitio, Indebitus Dei cultus, & vana obseruantia. Idololatria est, quando alteri quàm Deo, diuinus cultus exhibetur; & est grauissimum peccatum, vt patet passim ex libris veteris testamenti. Hanc malefici & sagæ exercent, quando dæmonem adorant, vel ei sacrificium offerunt, aut homagium præstant. Ex dicta definitione elicitur non esse idololatriam, sanctis cum Christo regnantibus honorem debitum impendere, quia ipsis inferior cultus, & non diuinus exhibetur.

Idololatria.

Diuinitio.

Diuinitio, est rerum occultarum, vel futura-

turarum, quæ via humana sciri non possunt, per virtutem Dæmonis, eiusq; auxilium, cognitio, vel prænunciatio. Ad hanc speciem pertinent præstigium, Somniorum observatio, Necromantia, Gæromantia, Hydromantia, Aëromantia, Astronomia illicita, Augurium, Omen, Chiromantia, Spatulantia, Sortilegium. &c. de quibus videndi sunt Isydorus li. 8. Etymolog. cap. 9. & S. Thomas 2. 2. q. 95. artic. 3.

Indebitus Dei cultus est, quando homo colit Deum modo indebito, & est duplex. Falsus, vt si quis nunc Deo offerret sacrificia veteris legis, vel in diuinis vteretur cæremonijs infidelium: & superfluous, qui perficitur cæremonijs, quæ neque ad Dei gloriam, neq; ad hoc, vt mens Deo subijciatur, aut carnalis concupiscentia refrenetur, secundum Dei & Ecclesiæ institutionem approbatam, ordinantur.

*Indebitus
Dei cultus.*

Vana observantia est, in qua semper tacite inuocatur Dæmon, quando videlicet causas vel media assumuntur ad effectus producendos, qui nec virtute diuina, nec naturali, aut Ecclesiastica institutione habent ordinem ad talis effectus. Ad hanc spectant ars notoria, observantia sanitatum, Incantatio, observantia futurorum effectuum, &c.

Vana observantia.

Cum superstitiones sint laqueus & insidia antiqui hostis, quibus genus humanum decipere

L

pere

*Exempla su-
persitiorum.*

pere nititur, vt refertur 26. q. vltima, cap. Ad-
moneat: placet exemplo S. Augustini lib. 2. de
doctr. Christ. cap. 20. qui sui temporis multas
enumerat, nostri etiam aliquas oculis subijce-
re, vt boni cognoscant & euitent: mali verò
videant, quibus vinculis ligentur, & fraudi-
bus decipiantur. Hi sequentes omnes sunt su-
persitiosi, nec solum exercentes, sed etiam fi-
dem habentes. Nam similes illis sunt, qui fa-
ciunt, & omnes qui confidunt in eis.

1. Qui dæmones adorant, sacrificium eis of-
ferunt, honorem impendunt, expressè, vel ta-
cité inuocant: consilium, auxilium, aut fauo-
rem ab eis quærunt.

2. Qui futura prædicere volunt, vel magos
accedunt, aut Ariolos, aut incantatores, vt oc-
cultæ cognoscant, vel secreta reuelent, vel cõ-
siliū præstent.

3. Qui aliquam virtutem somnii tribuunt,
vt quia somnium habuerunt tale vel tale, fœ-
licitatis aut infortunij quippiam euenturum,
credunt.

4. Qui per inspectionem membrorum, aut
partium animalium, futura prædicunt, aut de
rebus futuris, ex euentu præcedentium, pro-
nunciant.

5. Qui accedunt ad vagabundos illos, quos
Galli Aegyptios, Itali Cingaros, Germani
gentiles appellant, vt ex figuris manuum, fa-
ciet

eiei constitutione, vel corporis statura fortunam faustam, vel infaustram annuncient.

Qui obseruant dies aliquos certos Conuersionis Pauli, Vincetij, Urbani, Martyrum, vel aliorum, in quibus si pluat, vel cœlum serenum sit, serenitatem, fertilitatem, sterilitatem, vini copiam, vel inopiam, vel per spaciū aliquot dierum continuam pluuiam prædicunt. Qua de causa superstitiosi sunt versus illi, de festo Conuersionis S. Pauli.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,

Sinix, aut pluuiâ, designat tempora cara:

Si fuerint venti, designat prælia genti:

Si fuerint nebula, pereunt animalia quæq.

Qui colligunt herbas in die S. Ioannis Baptistæ, ad singulares quosdam effectus, credentes esse maioris virtutis: vel inserunt arbores ipso Annunciationis Mariæ, existimantes hoc melius: Aut in festo S. Stephani, ex eadem causa diminuunt sanguinem equorum: & de similibus simile est iudicium.

Qui oblationes faciunt sanctis ex bonis Eleemosyna petitis, credentes eas maioris esse virtutis ad consequendum effectum: aut crucem S. Bernardi emptam ex Eleemosynis, sanctiorem putant: aut offerunt in honorem sanctorum cæram, vel aliam rem coniunctam criminibus animalis ægrotantis.

Pium autem est, & ab vniuersali Ecclesia receptum, in templis post impetratam sanitatem

tem oculorum, aut pedum, aut manuum, aut animalium, aliarumque rerum simulacra suspendere ex auro, argento, cera vel alia materia confecta, ad laudem & gloriam Dei & sanctorum, ut sint adeptæ sanitatis manifesti indicia. Gratissimè namq; accipit Dominus eorum qualiacunque sunt dona, nec exigua, nec vilia dedignatur: quippe qui ea pro ferentis facultate metitur. Hæc itaque omnium spectaculo exporrecta, testantur morborum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt à sanitatem consecutis allata. Hæc, sepulcorum ibi martyrum quæ sit virtus, ostendunt, ut optimè tradit Theodoretus Cyrensis Episcopus, lib. 8. de curatione Græcarum affectionum.

9. Qui obseruant quosdam dies faustos, aut infaustos ad ingrediendum iter: aut constituunt differentiam, an quis manè surgens dextro vel sinistro pede in primis terram tangat, aut quem postponat aut anteponat, egrediendolimen ædium. Ad hunc ordinem referre possumus eos, qui obseruant modum capiendi Sagas, ut eas vel in lecto capiant, vel eleuent in altum, ne terram calcent, quicquid quidam doceant: cum, ubi eadem ratio militat, idem ibi ius statuendum sit.

10. Qui vel quæ submergunt imagines in aqua pro pluuia habenda, vel faciunt quasdam ligaturas & diabolicas cæremonias, ne lac integro

tegro anno vaccis subtrahatur opera maleficarum: aut certis diebus summo diluculo scopis olera tangunt, ne erucæ, ciniphes, vel alia imperfecta animalia oleribus & herbis nocumenta inferant.

Qui, cum herbas colligunt medicinales, & eas vulneribus adhibent, fiduciam ponunt in modo ligaturæ, vel numero partium, vt numerus par vel impar sit: vel in herbis colligendis obseruant, vt ante solis ortum id fiat, vel cerro die; vt die veneris, aut solis, vel tacendo colligant, &c. Quod autem medicus herbas colligat potius in Maio vel Aprili, quam in Augusto, aut hyeme, id non superstitionis sed medicinæ est: quia tam ratio naturalis, quàm medicina dicat, quibusdam anni temporibus, virtutem in herbis esse potentiolem ad naturales effectus. II.

Qui certam fiduciam constituunt in quibusdam nominibus scriptis, vel verbis etiam sacris, aut characteribus, vt non vulnerentur, mutilentur, aut occidantur: aut qui (quod horrendum dictu est) in die Parasceues sancto ad eunt crucem aliquam in biuio, vel triuio, & bombardam post terga in crucem emittunt, vt deinde quemcunque velint scopum attingant: aut in nocte S. Ioannis certas quasdam herbas diabolicis cæremonijs colligunt, quibus ad detestabiles effectus vtantur. III.

Qui metiuntur cingulum ægrotantis, vt 13.

cognoscatur, quis sanctus sit honorandus, ad consequendam sanitatem, certis adhibitis ritibus: aut bipenni stramen diuidunt, ad curandum tumores manuum & digitorum, aut ad sanandos certos morbos animalium, impellunt gregem in ignem ex singularibus lignis instructum, vel per circulum ducunt, & tunc animal, quod primum fortè fortuna sortitur locum in transeundo, offerunt in honorem sanctorum. His accedunt, qui pro quibusdam capitis doloribus & similibus morbis curandis, ad porcorum lintrem, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, collum applicant.

14. Quicunque credunt maiorem virtutem inesse aquæ benedictæ Dominicis sequentibus quatuor tempora, quàm alijs, ad speciales quosdam effectus: aut nolunt die Veneris ungues præscindere, aut Sabbato filare, & interim ab alijs seruilibus operibus non abstinere.

15. Qui fidem adhibent probationi ferri candentis, vel aquæ frigidæ in maleficis cognoscendis, de quibus prope finem infra latius: Nec non etiam qui admittunt & fidem tribuunt, quod quidam tortores siue carnifices quosdam potius ad eliciendum confessionem maleficorum adhibent.

16. Quicunq;, cùm audiunt picam vociferantem circa ædes alicuius, mortem prædicunt breui

breui imminere: aut quia canem audiunt vlu-
lantem, pestem prælagiunt: aut quia obuiam
venit lepus, mali aliquid instare ominantur.
Similes & alias multas vanas superstitiones &
magicas artes solent exercere, qui artem vena-
toriam sequuntur.

Huiusmodi & similes artes nugatoriarum, vel
noxiarum superstitiones ex quadam pestifera so-
cietate hominum, quasi pacta infidelis & do-
losæ amicitiae constituta, penitus sunt repudi-
andæ & fugiendæ Christiano, vt decernitur
26. q. 2. cap. Illud ex August. Atq; hoc addide-
rim, superstitiones tanto esse periculosiores,
quanto plures res sacræ adhibentur. Quia hoc
Diabolus maximè intendit, vt vel sub specie
pietatis decipiat: aut res sacras ad humanam
salutem ordinatas, in peruersum vsum re-
digat.

Dicit aliquis: Eueniunt tamen aliquan-
do effectus in dictis operibus. Quandoque
enim futura prædicunt, aut ægris sanitatem
restituunt, &c. Respondetur in cap. Nec mi-
rum 26. q. 5. ex August. hoc fieri permissione
DEI, vt ipsi, qui hoc audiunt, vel vident, præ-
bentur, & appareant, qua fide & deuotione
sint erga Deum, an etiam facile moueantur &
sequantur Deos alienos, sicut in Deuterono-
mio Moyses ex verbo DEI populum instru-
xit, cum inquit: Si surrexerit in medio tui
Propheta, &c. De varijs superstitionibus

obseruationibus dierum, collectionibus herbarum, diuinationibus, augurationibus auiũ & incantationibus: ex August. 26. q. 7. ca. Non obseruetis, dicitur: Qui aut talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt, aut interrogant, sciant se fidem Christianam & Baptismum preuaricasse; & vt paganum & apostatam, id est, retrò abeuntem, & Dei inimicum iram Dei grauiter in æternum incurrisse; nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

Quoniam his addi possent, iuxta D. August. doctrinam lib. 2. de doctrina Christiana c. 20. & quotidianam experientiam, milia immanissimarum superstitionum, nec facile cognoscantur à multis, placuit ex Doctorum sententia regulas subiungere, quibus dignoscatur, an aliquid sit superstitiosum, vel non: quarum sit

Regula dignoscendi si superstitiosa à non superstitiosa.

Prima. Quoties aliquis effectus rei tribuitur, qui non conuenit ei secundum suam naturam inditam, si per Ecclesiæ definitionem, sacram Scripturam, aut laudabilem consuetudinem non constat fieri à Deo; vt accidit in sacramentis & sacramentalibus: Habendum erit tanquam superstitiosum.

Secunda. Si effectus naturalis tribuitur alicui rei, quem constat habere ex natura rei, non est superstitio. At si attribuitur aliquibus rebus, vt signis, vocibus, vel characteribus, aut
si si-

si fides postulatur ad productionem effectus
superstitio iudicanda est.

Tertia. Si res naturales vel artificiales, vt
imagines, signa, vel characteres adhibeantur
ad productionem supernaturalium effectuum,
vel motum liberi arbitrij flectendum, vel di-
uinandum, aut ad efficiendum spirituales ef-
fectus tam in nobis quàm alijs, nisi fiat modo
in prima regula significato, secundum sacram
Scripturam, Ecclesię definitionem, aut appro-
batam consuetudinem: superstitiosum erit te-
nendum.

Quarta. Quando quis vtitur verbis sa-
cris, aut etiam orationibus, alijsque pijs ope-
ribus, in rebus vanis, neque ad diuinum hono-
rem & cultum pertinentibus; est superstitio,
quia callidus serpens, miscet vanis & malis bo-
na & pia, vt simplicibus cautius sub specie pie-
tatis imponat.

Quinta & vltima Regula. Quando quis exer-
cet aliquod opus, ad aliquam abstinẽtiam, vel
corporis exercitium pertinens, videndum est
vt refręnet carnalis concupiscentiæ motum,
modo virtuti congruo, secundum Ecclesię ri-
tum & moralem doctrinam.

De materia superstitionum legendi sunt.
S. Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana à
cap. 20. S. Thomas 2. 2. à q. 92. per aliquot qq.
Ioannes à Turrecremata super decreto, 26.
caussa cum textu. Syluester Prieras in summa,

verb. Superstitio, Incantatio & maleficium, Martinus Arles in Tractat. de Superstitutionibus, qui habetur in Oceano Iuris, vol. 10. Martinus Nauarrus in Manuali Confessariorum, cap. II. à num. 22,

A. causa dispositiua, Curiositas.

Quarta causa dispositiua ad maleficia est *Curiositas*, qua his portentis illuditur per *Dæmonum fallacias*, quando id imprudenter appetit scire, quod ei nulla ratione competit inuestigare. ex d. cap. Nec mirum,

HAEC potestas immundis spiritibus ideo datur, vt peruersos sibi aptent, hoc est, prauos homines seducant, illos scilicet, qui spernunt veritatem, & credunt mendacio, nec sanam doctrinam ferunt, sed ad sua desideria coaceruant sibi magistros prurientes auribus, & ad fabulas conuertuntur, onerati peccatis ducuntur varijs desiderijs, semper discitantes, nunquam ad scientiæ veritatem peruenientes, iuxta Pauli sententiam. Hinc in d. cap. Nec mirum, ministerio Dæmonis in primis à Chaldæis traditur inuenta magia, eo quod ipsi cæteris essent magis curiosi. Et Augustin. lib. 10. de Ciuitate, cap. 9. incantationes & carmina nefariæ curiositati tribuit. Ac clarius lib. 2. de doctrina Christiana, cap.

22 & 23. quod ita incipit. Hinc enim fit, ut occulto quodam iudicio diuino, cupidi malorum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi pro meritis voluptatum suarum, illudentibus eos atque decipientibus angelis; quibus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiae lege subiecta est. Quibus illusionibus & deceptionibus euenit, ut istis superstitiosis & perniciosis diuinationum generibus multa præterita & futura dicantur, neq; aliter accedant, quàm dicuntur, multaq; obseruantibus secundum obseruationes eueniant, quibus implicati, curiosiores fiant, & sese magis magisque inferant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris, &c.

Consentit his pulchrè Guilhelmus Parisiensis in lib. de Legibus, folio 35. columna 2. Scito, inquit, quia omne genus peccati idololatriam prouexit: Sicut euidenter apparet de curiositate, quæ est libido sciendi non necessaria. Tanta namque libido sciendi futura, & alia cordium occulta, quorundam hominum inflammauit animos, ut huius scientiam, execrabili animarum suarum commercio, à Dæmonibus mercarentur. Propter quod & ipsi naturæ humanæ inimicissimi Dæmones, sacrilega opera excogitauerunt, eisq; se placari, & induci posse hominibus suggesserunt: Im-

petra-

petrariq; posse ab ipsis scientiam futurorum & aliorum occultorum. Inde processerūt nefandissima illa opera, quæ etiam vulgò nominatissima sunt: videlicet inspectio speculi, inspectio spatulæ, inspectio vnguis, videlicet vt furta; & alia occulta inuenirentur, in quibus omnibus Diabolicorum sacrificiorum impietas partim latet: & partim omnibus manifesta est, si perfectè scripta inueniantur. Ex hac eadè peste curiositatis processit liber maledictus, & execrabilis, qui dicitur liber sacratus. Similiter & alius, qui dicitur (speculum) ab omnibus, in quibus præterita, præsentia & futura videri ipsi auctores eorum Dæmones promiserunt. Sunt & aliæ huius pestis innumera, per quas curiositatis initium stragem animarum inæstimabilem fecit: hæc Guilielmus. Atq; occasione curiositatis arbitror non rarò doctos & magnos ingenio capi à Dæmone. Tentat enim eos curiositate, vt velint cognoscere, videre, & experiri noua, inusitata, & rara. Quare Apostolus admonet Rom. 12. non plus sapere, quàm oportet. Curiositati adiungi potest latens in multis cordibus intolerabilis superbia, quæ Domino Deo in summo gradu displicet, & Dæmonibus maiorem in modum placet.

3. Causa est
auaritia.

Quinta causa est: *Insatiabilis amor
congregandi diuitias.*

QVAM

QUAM satis superq; S. Paulus indicat, cum
 ait: Qui volunt diuites fieri, incidunt in
 tentationem, & laqueum diaboli, & desideria
 multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homi-
 nes in interitum & perditionem. Radix enim
 omnium malorum cupiditas, quam quidam
 appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se
 doloribus multis. *Hæc apostolus.* Avaro enim ni-
 hil scelestius, qui etiam propriam animam ve-
 nalem exponit, vt pecunias congreget: Quod
 Dæmoni optimè constat, atq; sic insatiabili
 appetitui tentationem congruam obijcit, vt
 in laqueum eum pertrahat. Inueniuntur qui-
 dam ita auaritia excæcati, & miseri, quod mā-
 monē Deo nummorum sacrificent, vt diuites
 efficiantur, quorum meminere Ioannes de
 Friburgo in summa Confessariorum li. 1. tit.
 11. q. 25. & Paulus Grillandus lib. 2. de Sortile-
 gijs, q. 11. nu. 25. Auaris & alijs, qui rerum ino-
 pia laborant, vt supra significatum est, Dæ-
 mon quandoque diuitias promittit, sed non
 præstat. Confessa est etiam inter alia puncta
 Weisenbeins Anna / cuius suprà mentionem
 fecimus, quod si in principio sui casus non ni-
 mis bonis temporalibus acquirendis dedita
 fuisset, & Mammonæ inseruiuisset, faciliter se
 cum gratia Dei ad cor redituram fuisse. Reme-
 dium contra hoc malum subiungit Aposto-
 lus, cum ait. Tu autem homo DEI, hæc
 fuge: Sectare verò iustitiam, pietatem, fi-
 dem,

dem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

6 causa,
Luxuria.

Sexta Causa est, *Luxuria, seu carnis voluptas.*

HAEC multum efficax est ad hominem capiendum & detinendum. Sic Balaam, cap. 24 & 25. in lib. Numerorum: filios Israël mediante fornicatione cum filiabus Moab, induxit ad idololatriam. Hoc enim vitium sapientes & insipientes, ignobiles & potentes deiecit. Quis enim Salomone sapientior, & Samfone fortior? & tamen vtrunq; vicit luxuria: bene ad hoc propositum facit illud Eccles. 19. Vinum & mulieres apostatate faciunt etiam sapientes, & luxuria Salomoni causa fuit colendi Deos alienos, vt constat ex lib. 3. Reg. ca. 11. Tobia. 6. Audi me, & ostendam tibi, qui sunt, quibus Dæmonium præualere potest. Hi namq; qui cōiugium ita suscipiunt, vt Deum à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem Dæmonium super eos. Quomodo hoc peccatum non solū causa incidendi, sed etiam perseuerandi in malo sit, optimè ex sacris literis tradit Gulielmus Peraldus, Episcopus Lugdunensis in summa virtutum & vitiorum, tomo 2. tract. 3. ca. 3. Atq; id Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 39. satis etiam attestatur, dum ait. Maxime per
- carnis

carnis luxuriam, humanum genus subditur diabolo, quàm per cætera vitia. Dæmones scientes pulchritudinem esse animæ, castitatem, & per hanc hominem angelicis meritis, è quibus illi lapsi sunt, corquari, liuore percussi inuidiæ, iniiciunt per sensus corporis, opus desideriumq; libidinis, quatenus à celestibus deorsum deiectam animam pertrahant, secumque quos vicerint, gloriantes ad tartara ducant. Nouit optimè Dæmon, vehementissimum esse carnis ardorem, & animum, quem occupauerit, non facile liberari. Etenim vt S. Ambros. ait in cap. 4. Lucæ. quasi clauis quibusdam suffigitur anima corporis voluptatibus, & cum semel adhæserit cupiditatibus demersa terrenis, difficile in altum potest, vnde descendit sine Dei fauore reuolare. Actuum enim suorum vincta laqueis, & deliciarum secularium illecebris obnoxia iam tenetur. hæc Ambrosius.

Septima est, *Execratio, vel maledicendi siue imprecandi rabies.*

7. Causa,
maledicendi
rabies.

QUOD quidem peccatum multis vñtissimum est, vt minima occasione & aduersitate oblata, se suosq; Dæmonibus & diris omnibus deuoueant; & tunc aliquando iusto Dei iudicio malum euenit, quod imprecantur. Quare Prouerb. 8. dicitur: sicut auis ad
alta

alta transuolans, & passer quolibet vadens; sic maledictum frustra prolatum, in quempiam superueniet: & in Psa. 108. Dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Hinc compertum est experientia, diabolum sumpsisse quandoque hanc occasionem perducendi ad maleficium.

3. causa, Nimia tristitia, aut pusillanimitas in aduersis.
 Octaua, quæ frequentissimè in muliebri sexu locum habet, est desolatio, siue nimia tristitia, aut pusillanimitas in aduersis.

DVM enim fœminæ in aduersitates calamitates, aut perturbationes incidût, animum abijciunt, maximè quando non est qui consoletur, aut consilio iuuet. Hanc oportunitatem Dæmon perscrutatur, atq; sub fictæ personæ forma, auxilium, cōsiliū, & patrocinium promittit, cum maxima deceptione. Huic adiungere possumus immoderatam irā qua multi se vindicare de alijs per fas & nefas cupiunt: quod quando propter fragilitatem non possunt, malignus se offert, & inspirat vindictæ modos. Sed nunc cū contingat inter alias vnam esse causam præcipuam perseuerantiæ in tam graui atq; intolerabili Dæmonis iugo, de hac paulò latius aliquid dicendum pro remedio contra hoc durum vinculum.

Nona causa perseuerantiæ in tanto sceler-

scelere, est *Error, quem Diabolus opinionis hominum, quos capit, imprimit, ut sibi persuadeant, fieri haud posse, ut ad sanum cor conuertantur.*

LEGIMVS in lib. Iudicum, quod Philistæi *Iudicum 16.* Samsonem fortissimum captum quamprimum oculis priuauerunt, priuatum ad pistrinum ablegauerunt, & molere fecerunt, omnibusque ludibrijs & illusionibus affecerunt. Hos Philistæos maligni spiritus sequuntur; quamprimum hominem Christianum arte sua quacunque occasione aut specie deceperunt, oculos intelligentiæ effodiunt, atque persuadent impossibilem esse reditum ad Deum, cuius fidem abnegauit; sicque hominem oculis captum alligant ad pistrinum, id est, suam grauem & intolerabilem seruitutem, atque si molere, id est suis imperijs in omnibus satisfacere nosit, verberibus, minis & terroribus cogunt, atque ludibrijs afficiunt. Atque ut melius ligatum Dæmon teneat, imperat sub maxima pœna, ut infelix homo omnia sua peruersa consilia, & sceleratissimas suggestiones in secreto teneat, nec ulli mortalium extra suam societatem reuelat.

Astutissimus inimicus imitatur in hoc negotio mores callidissimi alicuius amatoris, qui honestam aliquam bonorum parentum filiam, aut honesti viri vxorem intendit seducere.

M

cere.

cere. Is omni cura industriaq; laborat, vt sua verba, facta & consilia non deueniant in notitiam, nihilq; magis timet, quàm ne puella parentibus ea patefaciat, cognoscens hoc pacto parentum prouidentia suos conatus frustrandos & irritandos esse. Eodem modo diabolus in hoc tam occulto, & ab hominum sensibus alieno scelere omni ratione procurat, vt homo, quem cepit, fraudulenta sua consilia nemini detegat. Ad quem effectum consequendum minas intentat, timorem incutit, & pudorem obijcit: his nodis anima miseri hominis intricata, se expedire non potest; cum careat bono consilio, & tam Dei, quàm hominũ prudentum auxilio destituatur. Ex hoc capite contingit, paucissimos esse maleficos, aut sagas, qui in confessione sacramentali hoc crimen confiteantur, hinc etiam sequitur exiguũ esse numerum eorum, qui vel quæ sua sponte conuertantur ad Deum, relicta diabolica societate, antequam ad manus publicæ iustitiæ deueniant. Ex eadem quoque causa oritur, quod nonnullæ fœminæ potius optent & eligant mortem, quàm vitam, timentes ne iterum reducantur ad laboriosum illud molendinũ. Contra hunc Diabolicum errorem, & simplicium falsam opinionem veritas statuenda est, quæ tenebras falsitatis & erroris depellat. Veritas autem est, quod homo quicumq; etiam à Diabolo deceptus, cum gratia Dei potest per pœni-

*Remedia cõ-
tra despera-
tionis erro-
rem.*

pœnitentiam redire ad gratiam, Diaboli iugum rumpere, & tam fœdam societatem relinquere, etiam quocunq; tempore. Hanc veritatem probant clamores Domini ad peccatores. Ezech. 18. proijcite à vobis omnes prauaricationes vestras, in quibus prauaricati estis, & facite vobis cor nouum, & spiritum nouum: & quare moriemini? quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini & viuite. Eccles. 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacunq; die conuersus fuerit. Hierem. 8. Nunquid qui cadit, non adijciet vt resurgat? & qui auersus est, non reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste in Hierusalem auersione contentiosa? apprehenderūt mendacium, & noluerunt reuerti. Et cap. 3. in eodem Propheta: Tū autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Esai. 55. Derelinquat impius viā suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius, &c. quoniam multus est ad ignoscendum. Eandem veritatem probant Scripturæ, quæ attestantur Dominum soluere & rumpere vincula peccatorum. vt David in Psal. Disrupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Et iterum in alio loco. Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos. Ad idem propositum faciūt, quæ misericordiam & gratiam Dei erga peccatores ostendunt: hæc

Concionator facillè congregabit contra prædictum errorem. Quicumq; ergò à Diabolo decipitur, aut deceptus est, & sub tam dura seruitute agit, quantamcunq; fidem infideli addixerit, obedientiamq; præstiterit, redeat ad cor, frangat perfidiam, pœniteat, inuocet Deum: cœlestis curiæ reginam, desolatorum aduocatam B. Virginem, Angelum custodem, & sanctos: resistat aduersario in fide, & vincet. Tantò autem facilius tam abominabilis status relinquitur, quantò citius deseritur. Optimū consilium est, vt homo quamprimū se delusum cognoscit, ingemiscat, peccatum confiteatur bono & prudenti Confessario, & fidei nostræ armis fortiter se muniat contra aduersarium, eiusq; insultus forti & cōstanti animo repellat. Pleriq; enim, qui his laqueis victi tenentur, multis molestijs afficiūtur, si iugum abijcere diabolicum, & fœdera infidelis amicitiae rumpere contendant. At si constanter se Dæmonum insultibus opponant, induendo armaturam Dei, & scutum fidei arripiendo, victoriam obtinebunt, neq; tam graues patiētur tribulationes. Vt hoc rectius intelligatur, & firmitus animis inhereat, similitudine discamus, quod Dæmon aduersarius noster naturam & mores habet muliebres, quātum ad imbecillitatem virium, & animi peruicaciam. Sicut enim fœmina mala cum viro rixas miscens, si eum conspiciat erecto animo, & constan-

stanti vultu resistere, & verbis verbera obijcere, ilico animum abijcit, & terga vertit, nec deinceps facile aliquid simile tentat. Si autem maritum timidum, meticulosum, fugacemq; depræhenderit, in extremam surgit audaciam, & virum ferociter inuadit. Simili modo hostis noster facere consuevit, si quem reperit timidum & inconstantem in tentationibus, & animum abijcientem in tantis insultibus, non est bestia super terram ferocior & audacior. Vnde in nostro proposito timidis & tristibus minatur, & non raro intentat verbera, ni morem gerant suo imperio. Sed si incidat in militem fortem & imperterritum, hilari vultu repugnâtem, diffidens de victoria fugit, & eum in pace relinquit. Hinc optimè ait S. Gregor. Diabolus cùm ei fortiter resistitur, debjilis est vt formica: cùm verò suggestio recipitur, fortis est, vt leo. Nemo ergò in hoc deceptionis genere crudelitatem sæuientis, quam minis & verberibus confirmat, pertimescat, sed confidendo in Dei misericordia & auxilio, viriliter in fide repugnet; sictandem triumphabit, & Dæmon confusus discedet. Inflammat ad hoc nostros animos, exemplum magni illius spiritualis ducis S. Anthonij, quem nouitium in eremo sæuissimis excepit verberibus, ita vt semianimis relictus, ad proximum vicum curandi causa deferri debuerit. At Anthonius aliquantulum conualescens, ad primum locum

denuò se contulit ad seruiendum DEO, paratus ad noua verbera pro beneplacito Dei, nec vlla iniuria diaboli à proposito deterrebatur. Hac animi constantia virum sanctum munitum nequissimi spiritus cum accedere non auderent, varias formas induentes, ferarum more alij rugiebant, alij ululabant, alij dentibus frendebant, alij flammis ore, naribus, auribusque emittebant, vt terrorem incuterent, cui verbera inferre nequibant, ad impediendum ipsum in via salutis. Sed vbi fortissimum athletam nec verbera curare, nec horrendas spectra pertimescere cognouerunt, se victos & confusos confessi discesserunt. De his Athanasius in vita Anthonij. Hoc tamen adhuc referre non pigebit ex vita eiusdem sancti, quod relatu dignum est: ferunt de eo, dum verbera terroresque perferret, lucem ei diuinitus apparuisse, quae expauescunt daemones diffugere: Anthonium verò eo splendore recreatum erxisse se, & quasi praesentem Dominum aspiceret, dixisse. Vbi eras bone Iesu, vbi eras: responditque accepisse: Aderam Anthoni, sed euentum pugnae tuae praestolabar, quam quoniam imperterritus immotusque viriliter sustinuisti, manet te victoriae tuae indeficiens in caelo triumphus, praemiumque sempiternum: Omnis ergo Diaboli vis atque decertatio, constantis & pij animi continuatione destruitur. Similia in vita Hilarionis refert S. Hieronymus. Plurima

San

Sanctorum exempla, qui fortitudine & constantia Diabolo restiterunt, qui videre voluerit, legat Marcum Marulum de religiosè viuendi institutione, lib. 5. cap. 7. Postremò, vt huic Præludio finem faciamus, si quis hac arte Diabolica captus est, cõfiteatur sacerdoti prudenti, & reuelet in confessione malum, quod detinetur: pœniteat, & in futurum armis se muniat spiritualibus. Scriptum est enim. Proverb. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: Qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Et vt S. Hieronymus ait, in cap. 10. Ecclesiast. in illa verba: Si momorderit serpens in silentio. Si quem Diabolus occultè momorderit, & nullo conscio eum peccati veneno infecerit: Si tacuerit qui percussus est, & non egerit pœnitentiam nec vulnus suum fratri & magistro voluerit confiteri, magister qui linguam habet ad curandum, facile ei prodesse non poterit: si enim erubescat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat. Molestissimè fert inimicus, quod homo sua consilia manifestet, & impedit quantum potest, obijcittimorem & pudorem. Sed tu sequere consilium Ecclesiast. cap. 4. Pro anima tua non confundaris verum dicere. Sancti Patres tanquam firmam obseruârunt regulam, euidenter diabolicam esse cogitationem, quam iunior seniori confunditur aperire. Vnde

Cassianus ait. Non poterit Diabolus circumuenire vel deijcere iuuenem monachum, nisi eum, quem viderit aut per superbiam, aut per verecundiam suas cogitationes seniore cēlare.

16. Prælium. *Diabolus, qui ab initio similis esse voluit altissimo, adhuc in suis operibus ad hominum deceptionem diuina opera imitari contendit, & similitudinem quandam Dei affectat.*

HINC sum moperè desiderat adorari, quod diuinæ maiestati competit Matth. 4. Hęc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, & 26. q. 5. c. Nec mirum, Atq; hoc tritum est apud omnes Theologos & canonistas, vt Grilland. attestatur de Sortilegijs . q. 7. nu. 9. Ex eadem causa Dæmones sacrificia expetunt. August. lib. 20. contra Faustum, cap. 21. Cui & Philosophi consentiunt. Apuleius in lib. de Deo Socratis, (quem rectius teste Augustino 8. de Ciuit. cap. 14. de Dæmone Socratis intitulasset) dicit, ex Dæmonibus alios diurnis sacrificijs gaudere, alios nocturnis: esse qui lætioribus: esse qui tristioribus hostijs, ritibus & cæremonijs delectentur. Porphyrius lib. 2. de abstinentia animalium, subindicat ciuitatibus interdum opus esse Dæmonibus sacra facere, ne frugibus, ne diuitijs, ne vrbi ipsi noceant.

Nam

Nam rata est, inquit, apud omnes fides, eos le-
 furos genus humanum, si irascantur, propter
 ea quod negligantur, neq; cultum legitimam
 nanciscantur. Sic Augutt. d. l. b. c. p. 13. tribuit
 Labeoni, quod numina mala cruētis victimis
 placari existimauerit: & ibidem cap. 16. Ex A-
 pulei Platonici sententia mores Dæmonum
 depingit, qui dixit eos eis dē, quibus homines,
 animi perturbationibus agitari, irritari inu-
 rijs, obsequijs donisq; placari, gaudere hono-
 ribus, diuersis sacrorum ritibus oblectari, & in
 eis si quid neglectum fuerit commoueri. Hoc
 fundamento præsupposito, facili multa intel-
 liguntur, quæ Dæmones expetunt à mal. hīs:
 vt, quod disciplina in conuentu rectē ser-
 uetur, quam si quis violauerit, malē ab ipso, vel
 suis ministris tractatur, & irascitur. Sic He-
 lenam quandam ex pago S. Matthiæ, quæ mor-
 tis sententiam, & eius executionem accepit,
 Anno Domini 1589. 15. Iulij, Dæmon, qui se
 Beelzebub nominabat, in faciem ita malē per-
 cussit, quod aliquot diebus ægrotauerit: eò
 quod cum primavice ad conuentum curiam-
 que venisset, & multitudinem personarum
 vidisset, dixerit: Domine Deus, quomodo
 huc veni. Sic Annam quandam ex pago S. Me-
 dardi, prope monasterium S. Matthiæ, quæ
 mortis supplicium subiit 11. Augusti Ann. Dñi
 1590. per gradus deiecit, ita quod quatuor in
 corpore vulnera acceperit, eò quod ei morem

gerere nolebat. Sic etiam sæpè si in aliquo offendant per alias maleficas eas cædit, vt supra exemplis declaratum est.

17. Prælium. *Sicut unicuique homini ab ortu natiuitatis sue, ad tutelam & custodiam, deputatus est bonus Angelus, secundum sacras literas, & sanctorum Patrum doctrinam: Ita etiam ad exercitium ac tentationem malus spiritus destinatus cuilibet, vt Doctores sentiunt.*

ANGELORVM custodiam calumniatur Caluinus in institutionib. sect. 7. cap. 14. & in cap. 18. Matth. & alibi, quem sequuntur eiusdem farinae homines: sed Catholica Ecclesia Angelorum tutelam firmiter amplectitur. Nunc probatur prima prælii pars. Psal. 90. Angelis suis mandauit de te. & Psal. 33. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Genes. 48. Iacob dicit: Angelus, qui pascit me, & liberauit me à uentute mea. Eccles. 5. Ne dicas coram angelo, non est prouidentia, ne fortè iratus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum. Vbi S. Hieron. Non enim in ventum dicta transeunt, sed à præsentis angelo, qui unicuique adhæret comes, statim perferuntur ad Dominum. Matth. 18. Videte ne condemnatis
vnum

vnum ex his pusillis, dico enim vobis, quia angeli eorum in cœlis semper, vident faciem patris mei. Act. 12. Puella Rhode, cum nunciaret Petrum stare ante ianuam, astantes dixerunt: Angelus eius est. Consentium Doctores & Theologi S. Hieronym. in d. cap. Matth. Magna, inquit, est dignitas animarum, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum. August. in Soliloq. cap. 27. Chrys. hom. 60. in Matth. & hom. 3. in Epist. ad Thessalonicens. Basil. lib. 3. contra Eunomium, his verbis: Quod singulis hominibus adsit Angelus, vt Pædagogus quidam & Pastor ad vitam dirigendam, nemo contraxerit, qui verborum Domini recordatur. Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris, &c. Inde Psalmista dicit. Castrametatur Angelus Domini in circuitu timentium eum. Et, Angelus, qui me eruit de iuuentute mea, & quæcunq; talia: Hæc Basil. Origen. hom. 5. in Numer. & hom. 35. in Lucam. Gregor. Nyss. in lib. de vita Moyfis, Bernard. serm. 11. super Psalm. Qui habitat: in verba vers. Angelis suis mandauit de te. Hilarius, Theophyl. OEcumenius, & alij communiter in cap. Matth. 18. Cassianus in collat. 8. cap. 17. S. Thom. 1. part. q. 113. S. Bonaventura cum Magistro Sententiar. & omnibus DD. in 2. d. 11. Custodiæ angelicæ plures sunt effectus, qui à Doctoribus ex sacris literis colliguntur. Tres autem generales assignari

assignari possunt: defensio contra aduersarij violentiam, ne opprimat: Eruditio & directio contra eius astutiam in decipiendo & seducendo: Exhortatio & inductio ad bonum, ne blanditijs moueat voluntatem ad consentiendum. Sunt autem multi particulares, de quibus auctoritates Scripturæ legendæ Concionatoribus apud S. Bonauenturam, Albertum & Gabrielem in d. dist. 11. & latissimè apud Franciscum Feuardentium in appendice ad libros Alphonsi Castrensis de hæresibus lib. 1. in verb. Angeli. hæres. 3. Si quis dicat. Cum Angeli boni etiam virtute naturali præditi sint, & dono gratiæ adiuuentur, quomodo non vincunt Dæmones, & prohibent ne homines tentatione superent. Respondetur, hoc non prouenire ex defectu angelicæ custodiæ, sed ex nostra voluntate libera, quæ non acquiescit consilijs & suggestionibus angelicis. Angelorum custodia & directio non cogit hominem ad bonum, voluntati vim inferendo, sed excitando & persuadendo mouet pro natura voluntatis liberæ. Contingit etiam aliquando ex ordine diuinæ iustitiæ & prouidentitiæ, quæ modum & ordinem Angelorum custodiæ præscribit propter demerita custoditi.

Quantum ad secundam partem præludij: quod etiam quisq; homo habeat Dæmonem exercentem designatum, tradunt S. Gregor.
loc.

loc. cit. apud Magistrum in 1. d. 11. Chrysoſt.
 ſue auctor operis imperfecti, hom. 40. in
 Matth. Lactantius lib. 2. de origine erroris ca.
 15. Caſſian. loc. citat. Magiſt. & DD. in d. d. pro-
 bat Caſſian. Si, inquit, conſideremus illum,
 qui B. Iob expetiit, apertiſſimè inſtruemur il-
 lum fuiſſe, qui ſemper inſidiatus ei, nunquam
 eum ad peccatum poruerit incitare: & idcirco
 poteſtatem à Domino popoſciſſe: velut qui
 non virtute illius, ſed Domini deſenſione,
 qui illum ſemper protexerit, vinceretur. De
 Iuda quoq; dicitur, & diabolus ſtet à dextris *Psalm. 108.*
 eius. Ad hanc doctrinam Platonici accedunt.
 Apuleius multa ſcripſit de Dæmone Socratis.
 Aegyptiorum doctrina traditum eſt, ab Dæ-
 monum præſide Deo, pro ratione propo-
 ſitæ vitæ, Dæmonem aſſignari, non ab astro,
 aut Planeta: quod ſenſiſſe Porphyrius putatur
 vt auctor eſt Iamblicus. Philoſophorum va-
 rias ſententias de Dæmonibus cuiq; aſſignatis
 refert Cælius Rhodiginus, lectionum anti-
 quarum lib. 1. cap. 31. Hinc illud pulchrum &
 apud Plutarchum, in lib. de Romanorum for-
 tuna exemplum. Cum Marcus Anthonius &
 Auguſtus, ſingulari amicitia & beneuolentia
 iuncti, habito otio, ſepè luſibus inter ſe diuer-
 ſis tranſmittere ſoliti eſſent, & M. Anthonius
 ſemper victus abiret: Quidam apud eum di-
 uinandi peritiâ clarus, audacter ita admonere
 cepit. O Anthoni, quidnam tibi cum adoleſ-
 cente

cente isto? Refuge ipsum, & vita. Tu quidem illustrior es, natu item grandior, sed plurium quoq; imperator, bella multa exantlasti, peritia rerum præstantior es. At nescio, quo pacto huius ipsius Dæmonem Dæmon reformidet tuus. Quin tua quidem fortuna ampla est ex se, sed fortunæ adolescentis subblanditur. Quod ni abieris procul, ad illum defecturum apparet. *Dubium esse potest: An mutato loco, mutetur & Dæmon?* Quidam enim absurdum arbitrantur, eodem referente Cœlio, lib. d. cap. 32. quod Dæmon vnus ita in mancipium venerit, vt ne latum quidem vnguem à nobis discedat, quantumuis longinqua terrarum spacia abierimus: Qui etiam in ea sunt opinione, ex eadem radice, quod homo in vno loco sit fortunatior, quàm in alio. Quia cùm in qualibet Dæmonum decuria, plura sint dignitatis & virtutum discernicula, variatis locis varij sunt rerum euentus. Sic fœlicior & fortunatior erit in loco, qui potentiorẽ Dæmonem adeptus fuerit, infœlicior, qui inferiorem & debiliorem, vt exemplo à Plutarcho relato ostenditur. His annotatis vt propositum prosequamur: bonus Angelus, & spiritus malus circa hominis actus in custodia & exercitio sibi aduersantur. Cōtrariorum enim principiorum & formarum contrarij sunt effectus & operationes. Angelus custos & tūtelaris rectè agentibus adest, salutaria consilia suggerit, ad bonũ incitat,

incitat, ne in peccatum cadat, aut si ceciderit, statim resurgat, sollicitat. Dæmon susurrando semper ad peccatum instigat, mala consilia proponit, ad malū instruit, teporem & soporem immittit, mentē excæcat, vt homo in peccatis sordescat, laborat, omnia media fallacia adhibet, donec manibus pedibusque ligatum miserum hominem teneat, & pro sua peruersa voluntate regat. Bonus Angelus dux & auctor homini existit, vt Dei noua creatura in Baptismo fiat, Deo in perpetuū, vt iustum est, suam seruitutem & cultum impendat, & addicat: Diabolo & pompæ eius abrenunciet. Dæmō proprius in hoc detestabili maleficij opere instigator est, vt homo in primis professione in Baptismo factæ abrenūciat, Deo, B. Virgini, & omnibus sanctis valedicat, sibi suam operam addicat, obedientiam præstet. Et sicut Iudith *Iudith. 13.* clarissima herois, angelum itineris sui & castitatis directorem inter prophanorum barbaras atq; impuras manus propugnatorē habuit: sic dæmoni cura est, vt hominem ad impurissimā libidinē inducat. Deinde quemadmodū Angelus Abacuc Prophetam in Babylonē tulit, vt prædium Danieli in lacu leonum traderet, & iterum in Iudeam expedito negotio cōfestim reportauit, & in locum suum restituit: Ita dæmon suum maleficium ad conuentū defert, & peracta trageedia magica, reportat ad locum in quo suscepit. Imò etiā sicut Angelus B. Petrum,

Mat. 12.

Per unum percussio latere eius excitauit è somno. Denon malefici etiam suum clientem è omni excitat, vt multorum confessionibus iudicemus, vt congregationem & cursum addit, quando præscripto tempore conueniendum. Vbi & hoc occurrit notandum. Sic

Daniel. 14.

ut Machuc, qui nec Babylonem viderat & latere maleficabat, vt Scriptura attestatur, à bono angelo ad locum longe situm & ignotum delatabatur. Ita malefici à suis Martinetis, aut Martinellis vt aliqui vocant, nostri autem vt plurimum Amalios appellant, aliquando deducuntur ad loca ignota, & multum remota, cum tamen putent, quod sint profecturi ad conuentum vicinum. Martinetus enim non eorum voluntati obsequitur, sed suæ nequitia aut sui præsidis imperio studet satisfacere. In conuentibus enim non rarò vnus superior Daemon toti multitudini præsidet, cuius præscripto omnia diriguntur: Sicut etiam in Polytheca Republica, multi sunt ministri, consilij, retores & executores, quibus vnus superior præsidet, & cuncta moderatur & dirigit: Atq; hoc etiam satis conuenit eis, quæ faciunt ergo de honorum angelorum custodia & prædientia tradunt. Daniel meminit Angeli Græcorum, Persarum, & Michaelis patroni filiorum Israel: Moyses angeli castrorum, Ioannes in Apocalypsi, Angeli Ephesi, & Smyrnæ. &c. Sicut ergo vni prouinciæ, exercitui,

aut

aut Ecclesiæ præest vnus Angelus bonus, licet singuli suos habeant tutelares: Sic etiam vnus Dæmon præsidet alicui congregationi maleficorum & Martinetorum. Hinc qui de naturis, differentijs, officijs & præsentia Dæmonum scribunt, tradunt Dæmonem nomine Bathyn ducem magnum & fortem cursu velocissimo homines transferre de regione in regionem, cui subsunt triginta legiones. Idem opus tribuunt alteri Principi, cui nomen Gaap, vel Tap, cuius imperio etiam multæ legiones in obsequio sunt. Sed Dæmonum nomina & distincta officia, & numerum subiectorum nemo scire potest, nisi ab ipsis didicerit, secundum doctrinam Augustini, li. 21. de Ciuit. Dei, cap. 6. Neq; enim, inquit, potuit, nisi primum ipsis docentibus, disci, quid quisq; eorum appetat, quid exhorreat, quo inuitetur numine, vel cogatur.

Hæc de Præludijs. Nunc prior questionis pars per Conclusiones resoluitur.

1. Conclusio. *Malefici, Magi, diuinatores, vel quicunque alij, pactum cum Demonibus habentes, nullaverapossunt facere miracula.*

Magi, Malefici, nulla vera facili miracula, sed conuulsi

N

PRO-

PROBATVR Conclusio, quia facere miracula vera, est argumentum diuinitatis, & arguit infinitam potentiam: ergo solum competit Deo, iuxta illud Psalmi. Qui facit mirabilia magna solus. Deinde, facere miracula, excedit ordinem totius naturæ creatæ, ergo non est in potestate Dæmonis. Hanc Conclusionem probant S. Thom. 1. part. q. 110. art. 4. & q. 114. art. 4. Alexan. Halen. 2. part. q. 45. S. Bonauent. & alij Doctores in 2. sent. d. 7. & habetur in 26. q. 5. cap. Nec mirum, ex August.

Dictum in Conclusionem, (vera miracula) Quia Dæmones etiam possunt facere mirabilia, quæ homines mirantur, quia eorum facultatem & cognitionem superant. Sic Magi Pharaonis veros serpentes & ranas fecerunt per virtutem Dæmonis, vt attestatur August. lib. 20. de Ciuit. cap. 28. non tamen rationem veri miraculi attigerunt, cum fecerint per applicationem actiuorum naturalium ad talem effectum. Ad maiorem Conclusionis lucem aduertendum ex doctrina S. Thomæ 1. part. q. 110. artic. 4. ad 2. quod miracula simpliciter loquendo, dicuntur, quando aliqua fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ. Et quia non omnis virtus naturæ creatæ, est nobis nota, ideo cum fit aliquid præter ordinem naturæ creatæ nobis non notæ per virtutem creatam nobis ignotam, est miraculum quoad nos: Quia eius causam non cognoscimus licet

licet sit sub ordine naturæ creatæ & limitatæ:
Sic quando Dæmones aliquid faciunt sua
virtute naturali, quæ maxima in ipsis est, &
maior, quàm vt à nobis comprehendatur, mi-
raculum nō est simpliciter, sed quo ad nos. Ig-
nari sēpē multa admirantur, cū causam non
cognoscant, quæ docti causarum concursum
& coniunctionem perspicientes pro commu-
nibus habent. Ex hac radice nota est illa distin-
ctio Magiæ, qua diuiditur in eam, quæ fit mi-
nisterio substantiæ separatæ, quā omnes Chri-
stiani semper damñarunt, & in aliam natura-
lem, quæ quædam pars est Philosophiæ natura-
lis abditæ & secretioris, docens res summa ad-
miratione dignas efficere ex applicatione mu-
tua agentium & patientium naturalium. Hanc
distinctionem amplectuntur D. Hieron. in
ca. 2. Danielis super illis verbis. Præcipit rex vt
conuocarentur Harioli & magi & malefici,
& Justin. Martyr in lib. qq. à gentibus propo-
sitarum q. 24. & 26. Victoria in Relectione de
arte Magica, num. 7. & alij alibi. Quæ ratione
nomen Magiæ absolutè non significat artem
illam magicam, quæ Dæmonum auxilio &
scientia vtitur: sed artem & facultatem facien-
di opera occulta & mirabilia, non solū ex-
tra solitum rerum cursum, sed supra homi-
num communem opinionem & captum. In-
sunt enim rebus naturalibus mirabiles virtu-
tes, quas non omnes homines, sed ij tantum qui

longo tempore, & mira experientia abditas rerum causas perscrutati sunt, cognoscunt. Huius Philosophiæ secretioris Chaldæi fuerunt studiosissimi, cuius terminis cum non essent contenti, sed ex curiositate plus cepissent sapere, quam oportet, spirituum in inspiratione tracti, inciderunt cum primis in damnatas artes Magicas. Quare cum Francisco Victoria sic rectè Magia poterit definiri, quod sit effectrix & operatrix multorum operum & effectuum quorum ratio compræhendi & intelligi mente non potest. Quod sic intelligendum, non quod eorum ratio simpliciter non possit intelligi, sed quod, nisi ab illis, qui summam nauarunt operam in rimandis secretioribus rerum causis, & si hæc Philosophiæ pars, more aliarum vulgaris fieret in scholis, & communis multis redderetur, nomen Magiæ amitteret, & Physiæ, naturaliq; scientiæ ascriberetur. Huiusmodi naturalia exempla ponit Augustinus lib. 21. de Ciuit. cap. 4. Salamandra in ignibus vinit. Quidam Siciliæ montes semper flammis æstuant, non tamen consumuntur, sed integri perseverant. Et de magnete refert, quod quando iuxta eum ponitur adamas, non rapit ferrum, & si iam rapuerit, & ei appropinquauerit, mox remittit. Sic nautæ mare nauigantes in Indiam, referunt, maritimas cautes magneticas in quibusdam locis esse, quæ medio cursu nauigia, si quid in eis ferri sit, vel clauus vpus, sistant.

sistant, detineant, & attrahant. Quare qui illac sunt præternauigaturi, postes nauium ligneis clauis compingunt. In cap. 5. alia exempla refert. Apud Garamantes fons fertur esse tam frigidus diebus, vt non bibatur, tam feruidus noctibus, vt non tangatur: Et in Epiro est alius fons, in quo faces, vt in cæteris, extinguuntur, sed non vt in cæteris accenduntur extinctæ. In Perside lapis nomine Solenites gignitur, cuius interior candor cum luna crescit, atq; deficit. Alia plura rerum naturalium exempla ponit S. Augustinus, quæ Ludouicus Vlues ex alijs naturæ inuestigatoribus Plinio, Lucretio, Herodoto, Mela, Solino, & similibus illustrat. Multa similia exempla naturalis Magiæ ponit Guilhelmus Parisiensis, in 2. parte 2. principij alij de Vniuerso, cap. 21. vtpote, quod lapis laspis fuget serpentes. Quare aquilæ ponunt illum in nidis suis, vt per ipsum terreant, & abigant serpentes. Lapis Gagates nominatus, virginitatem perditam prodit. Vnde redactus in puluerem in potu sumi non potest à muliere corrupta. Hoc experimento in maiori Britannia probare consueuerunt, qui pueri, quæuè puellæ virgines essent. Arboris, quæ agnus castus dicitur, famosissima virtus est ad conseruandam castitatem, vnde & nomen accepisse videtur. De lapide Elyroïda naturales scripserunt, ipsum posse contra colorem, cuius operationem ita impedit, vt gestantem illum videri non sinat:

de his latius Guilhelm. Aristoteles in lib. de mirabilibus quoq; attestatur in monte Egero herbam Charisiam reperiri, quam si mulier portauerit, homines ad amorem pelliciet.

*Tripliciter
malefici
demonis
ope mira-
bilis fa-
ciunt.*

Dæmon autem tam mirabiles effectus tum Magis vel maleficis triplici potissimum modo operatur.

1. Veleffectus per naturam, aut artem factos aliunde trahendo, ita vt hominibus videantur in præsentia mirabiliter effecti.

2. Vel de nouo occultè faciendo, per applicationem caussarum naturalium actiua passiuis coniungendo, & accelerando actiones, quantum natura patitur, & suæ potestatis subtilitas valet.

3. Vel secundum apparentiam tantum, deludendo sensus per præstigia & illusiones phantasmatum. Si enim ipse Sathan potest apparere in corpore assumpto: quare non potest formas aliarum rerum effingere, & sensibus hominum obijcere?

2. Conclusio. *Magi vel malefici non possunt transmutare materiam ex una forma in aliam: vel clarius, Malefici non possunt immediatè virtute Dæmonis, in rebus naturalibus siue corporalibus aliquam imprimere formam naturalem.*

HAEC Conclusio est contra quosdam Platonicos, qui posuerunt formas corporales deriuari à substantijs spiritualibus, per modum participationis: & quosdam alios in hac materia, de quibus in sequenti Conclusionē.

Probatur Conclusio: Dæmones non possunt: ergo nec magi, nec malefici: quia ipsi opera Diaboli adiuti operantur. Antecedentis veritatem astruunt August. lib. 3. de Trinitat. cap. 7. & 8. S. Thom. 1. part. q. 65. artic. 4. & q. 110. artic. 2. & q. 114. artic. 4. ad 2. & lib. 3. contra Gentil. cap. 103. Alexand. Halen. 2. part. q. 43. artic. 1. & 2. S. Bonauentura in 2. sent. dist. 7. part. 2. artic. 2. q. 1. & 2. Francisc. Victoria in Relect. de arte Magica, à num. 35. & Aristot. lib. 7. Metaphysicæ à textu 26. Vbi tradit, formas non imprimi in materiam ab aliqua substantia separata, sed reduci in actum de potentia materiæ, per actionem formæ in materia existentis, quia simile fit à simili sibi: sed quod propriè fit, est compositum, ergo fit à composito, & non à substantia separata. Vnde omnia quæ fiunt in hoc mundo, fiunt à similibus causis, effectus enim virtutis est in causa. Qua ratione cum omnia sint eminenter in Deo, & non in alijs creaturis spiritualibus, ipseq; sit infinitæ potentie, potest trāsmutare res de forma in formam, creare, annihilare, & producere, absque vllō adminiculo alicuius causæ particularis, vt etiam fecit in

rerum omnium creatione & productione. Atque tūc suo imperio, quod nulla creatura immutare potest, virtutem & naturam naturalibus agentibus indidit, vt suos effectus producant. Vnde sicut de terra dixit: Germinet herbam virentem, & non hominem: Ita de homine: Crescite & multiplicare, vt in Genesi scriptum est. Sicut ergo terra germinat herbam virentem: ita homo hominem, & ignis ignem producit. Ex hac Conclusione sequitur.

3. Conclusio, *Magi, vel Malefici virtute Damonis, nec se, nec alios homines, verè & realiter possunt transformare in lupos, catts, vel aliam quamcunque bestiam.*

HAEC Conclusio non solum est vera secundum veram philosophiam: sed etiam fidei veritatem, ita vt si quis cum pertinacia contrarium credat aut dicat, sit hæreticus & infidelis. Dictum (verè & realiter) quia per illusionem & apparentiam beneficit. Conclusio est contra Ioannem Bodinum, lib. 2. de Magorum Dæmonomania, cap. 6. & alios ab eo citatos. Ipse enim multis exemplis probare intendit, Lycanthropiam, vt vocat, id est, transformationem hominis in lupum: nostra autem Conclusio est in contrarium; & eam tradūt August.

August. lib. 18. de Ciuit. Dei, cap. 17. & 18. vbi
 expresse tenet omnia talia fieri phantastice
 & per prastigias; & sic soluit fabulas illas ex
 Varrone & poetis de socijs Vlyssis mutatis in
 bestias, & à Circe & Arcadibus in lupos con-
 uersis. Chrysost. hom. 29. in Matth. tom. 4. S.
 Thomas 1. par. q. 114. art. 4. ad 2. S. Bonauent. lo-
 co citat. Franciscus Victoria in Relect. de arte
 Magica propè finem. Alfonso à Castro lib. 1.
 de iusta hæreticorum punitione cap. 14. Bar-
 tholomæus Spineus sacri Palatij Magister, in
 q. de strigibus, cap. 8. Malleus malefic. 1. par. q.
 10. & alibi. Iosephus Angles in floribus Theo-
 logicarum quæst. ad Sixtum V. 1. part. in 2. sen-
 tent. in q. vnica de arte Magica, diffic. 9. Ioan. à
 Turrecremata in 26. q. 5. cap. Episcopi. Vlricus
 Molitor in dialogis de Pythonicis mulieribus
 ad Sigismundum Archiducem Austriæ, cap.
 10. determinatione 3. quare malè eum Bodi-
 nus pro se allegat. Lambertus Danæus in Dia-
 log. de sortiarijs, ca. 3. Paulus Grillandus Iu-
 risconsultus in lib. de diuersis criminibus lib.
 2. de sortilegijs, q. 7. cuius opera sunt in volu-
 mine 4. Oceani Iuris. Et hæc veritas expresse
 definitur in d. cap. Episcopi: his verbis. Quis-
 quis credit posse fieri aliquam creaturam, aut
 in melius, aut in deterius commutari, aut trās-
 formari in aliam speciem, vel in aliam simili-
 tudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit
 & per quem omnia facta sunt: procul dubio

infidelis est, & pagano deterior: & ibidem incap. Nec mirum, ex Augustino de Ciuitat. Et probatur euidenti ratione. Si homo potest transmutari in cattum, lupum, aut aliam bestiam; aut mutatur, secundum corpus vel animam, aut secundum vtrumq;. Si primum: ergo talis homo moritur, quia mors nihil aliud est, quàm separatio animæ à corpore. Si moritur: ergo non potest operatione Dæmonis coniungi iterum anima cum corpore, hoc enim est opus diuinę potentiæ: Dominus enim mortificat & viuificat. Si secundum dicatur, ita vt fiat transmutatio totius in totum: ergo homo desinit esse, quando incipit esse bestia, quia generatio vnius, est corruptio alterius: ergo de nouo creatur homo, quando bestia reddit ad naturam hominis, nec est idem numero homo, qui erat prius: & alia sequuntur falsa contra veritatem & fidem.

Quod ergo de hominum in lupos, aut alias bestias conuersione refertur, nihil veritatis habet, & omninò ridiculum est, quod scribit de se Lucianus in dialogo de asino, nimirum quod cum in Thessalia discendæ Magiæ causa versaretur, mutatus fuerit in asinum, cum fieri optasset auis. Non enim hoc dixit, quia ita verè putaret, sed quia talibus argumentis delectabatur. Simile est quod Apuleius in lib. de asino aureo narrat sibi accidisse, quod veneno accepto, humano animo permanente, Asinus fieret.

fieret. Sic Ouid. lib. 1. Metamorph. Lycaonem Arcadiæ regem, à Ioue in lupum ob sua scelera mutatum finxit. vbi sic loquitur.

Colligit os rabiem, solit aq; cupidine cadis.

Vtitur in pecudes, & nunc quoq; sanguine gaudet.

Fit Lupus, &c.

Sic etiam Vergil. Eglog. 8. Merim veneficijs & herbis se potuisse in lupum transformare canit. Multa ex historijs de his adfert Bodinus, sed à Catholica veritate non est ideò recedendum. Plinius suo tempore etiam refert has fabulas fuisse in opinione quorundam lib. 8. naturalis histor. cap. 22. vbi ait. Homines in lupos verti: rursusq; restitui sibi, falsum esse cōfidenter existimare debemus: aut credere omnia, quæ fabulosa tot seculis comperimus. Vnde tamen ista vulgò infixa sit fama in tantū vt in maledictis versipelles habeant, indicabitur. Euantes inter auctores Græciæ nō spretus tradit, Arcades scribere, ex gente Antæi cuiusdam sorte familia electum ad stagnum quoddam regionis eius duci: vestituq; in quercu suspenso tranare, atq; abire in deserta, transfigurariq; in lupum, & cum cæteris eiusdem generis congregari per annos nouem. Quo in tempore, si homine abstinerit, reuerti ad idem stagnū, & cū tranauerit, effigiē recipere, ad pristinum statū, addito nouem annorum senio. Mirum est,

est, inquit Plinius, quò processit Græca credulitas. Nullum tam impudens mendacium est, vt teste careat. Itaq; Copas qui Olympionica scripsit, narrat Demarchum Parrhasium in sacrificio, quod Arcades Ioui Lycæo humana etiam cum hostia faciebant, immolati pueri exta gustasse, & in lupum se conuertisse. Meminit etiam huius narrationis S. August. li. d. c. 17. & ca. 18 suam sententiam rectè profert de hac mutatione, quæ cum multum faciat ad instructionem pro fidei veritate, placet eis verba paucis ascribere. Sic incipit ca. 18. enumeratis in ca. 17. incredilibus hominum commutationibus ex Varrone. Sed de ista tanta ludificatione Dæmonum, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortassis & expectant, quid Christiani agere debeant, quando inter idola gentiū miracula fieri asseruntur. Et quid dicimus, nisi de medio Babylonis esse fugiendū? Quod præceptum propheticum ita spiritualiter intelligitur, vt de huius seculi ciuitate, quæ profectio & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionē operatur, in Deum viuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc imā potestatem Dæmonum maiorem videmus, tantò tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Si enim dixerimus ea non esse credenda, non desunt etiam nunc, qui eiusmodi quædam, vel certissima audisse, vel

vel etiam expertos se esse asseuerent. Nam & nos cū essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione partium, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus, in caseo dare solere dicebant, quibus vellent, seu possent viatoribus, vnde in iumenta ilicō verterentur, & necessaria quæq; portarent, postq; perfuncta opera iterum ad se redirent, nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamq; seruari. Sicut Apuleius in libris, quos Asini aurei titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse, vt accepto veneno, humano animo permanēte, asinus fieret, aut iudicauit, aut finxit. Hæc vel falsa sunt, vel tam inusitata, vt merito non credantur. Firmissimè tamē credendum est, omnipotentem Deum omnia posse facere, quæ voluerit, siue iudicando, siue præstando, nec Dæmones aliquid operari secundum naturæ suæ potentiam, quia & ipsa angelica creatura est, licet proprio sit vitio maligna, nisi quod ille permiserit, cui iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla. Nec sanè Dæmones naturas creant, si aliquid tale faciunt, de qualibus factis ista vertitur questio, sed specietenus quæ à vero Deo sunt creata, commutant, vt videantur esse, quod non sunt. Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim Dæmonum arte, vel potestate in mēbra vel lineamenta bestialia veraciter posse conuerti, &c. Ex his Augustini verbis clarè
osten-

ostenditur, non esse veras, sed phantasticas transmutationes. Ad idem fortius confirmandum facit ratio naturalis alia, quam facit Alphons. Castrensi loco citato. Nulla forma substantialis potest alicui materię velut illius forma vniri, nisi à solo illo agente, qui possit illam producere. Agens quod non potest formam substantialem producere, nec potest etiam illam materię vnire. Quoniam sic vniedo videretur ipsum compositum ex materia & forma producere. At ineptia est maxima dicere, quod aliquod agens producat aliquod compositum, cuius nec materiam, nec formā producere potest. Deus igitur, qui solus animā hominis producere & creare potest, etiam solus potest illā postquam à corpore suo fuit separata, iterū eidem corpori vnire. Nam alias ille, qui animā corpori vniret, hominē illum fecisse diceretur, quod nefas est dicere Dæmonem facere posse: Quia dicente Deo, faciamus hominē ad imaginē & similitudinem nostrā: Apertē nos docuit, ipsius hominis productionem tantam esse, vt propagatione seclusa, soli Deo conuenire possit. Deinde (quod etiam August. in dictis verbis insinuare visus est) anima humana tāte nobilitatis est, vt non nisi corpus humanum & organicum informare possit, vt constat. Nam si quælibet forma substantialis exigit certas dispositiones in materia, vt illam informare possit: Anima humana pro-

profectò, quæ est nobilissima forma, maiores & nobiliores etiam requirit dispositiones, vt corpus organicum & lineamétis distinctum, vt illud informet. Quod autem arte Dæmonis tale corpus organicum verum, & potentia vitæ habens tanta celeritate formari queat, vt anima ei vniatur, non est credendum. DEI autem potentiæ non repugnat, cui omnis materia subiacet, qui etiam de non esse omnia produxit: At creaturæ vlli tribuere, hoc est Deo proprium ei adimere, & creaturæ potentiam creatoris ascribere, quod ad blasphemiam spectat.

Quod autem Bodinus magnam vim ponat in cap. 4. Danielis de Nabuchodonosore, qui ex hominibus eiectus, & scænum vt bos commedit, nihil probat, quamuis Iosephus ante Bodinum occasione istorum verborum, quæ dixit (Et figura mea reuersa est ad me) putauerit Nabuchodonosorem regem non solum in amentiam versum, sed & in bouem mutatum, ita quod exteriorem figuram amisit, indueritque bouinam. Sed Hieronymus in illud cap. Epiphanius, & communiter Doctores Catholici tenent contrarium, vt rectè Dionys. Carthusianus in d. cap. attestatur, & dicunt Nabuchodonosorem non formam, sed mentem & mores amisisse. Nec textus dicit, quod in bouem mutatus fuerit, sed contrarium apertè significat his verbis. Eadem hora
sermo

sermo completus est super Nabuchodonosor,
& ex hominibus eiectus est, & scenum vt bos
comedit, & rore cœli corpus eius infectum
est: donec capilli eius in similitudinem aquil-
larum crescerent, & vngues eius quasi auium.
Igitur post finem dierum ego Nabuchodono-
sor oculos meos ad cœlum leuaui, & sensus
meus redditus est mihi, & altissimo benedi-
xi. Ex his verbis constat Nabuchodonosorem
non verè mutatum in bouem, sed septem an-
nis in amentiam versum, sceno & herbis more
bouis in locis ab hominum conuersatione re-
motis vixisse. Quod adfertur illud Genes. 19.
& Luc. 17. de vxore Loth, quæ in pœnam pec-
cati versa est in statuam salis, nihil ad propo-
situm est. Quia id diuina potestate, non creata
virtute factum est, Deus enim, vt suprâ signi-
ficatum, cùm sit omnipotēs, potest vnā sub-
stantiam in alteram transmutare. Fuit autem
vxor Loth potius conuersa in statuam salis,
quàm aliam substantiam, vt pœna correspon-
deret peccato, & vt in quo peccauerat etiam
puniretur. Nam, vt refert Nicolaus Lyranus
secundum Hebræos, scēmina ista vespere præ-
cedenti noluit suo marito porrigere sal ad cō-
dimentum ciborum pro angelis, quoniam in-
star concinnum suorum Sodomitarum affe-
ctum ad peregrinos nō habebat, idcirco in sta-
tuam salis est conuersa. Nec etiam iterum sta-
tua salis mutata est in hominem, sed mansit in
iua

sua natura: Et sic Ioseph. li. 1. Antiq. Iudaicarū cap. 19. testatur se eam vidisse his verbis: Vxor Loth cū respiceret sēpē ciuitatem, & eius curam haberet, interdicante Domino, ne faceret, in statuam salis conuersa dignoscitur. Vidi siquidem eam, hactenus enim manet.

Dicit aliquis: Cū huiusmodi transmutationes verē & realiter non fiant, quomodo igitur apparent? Respondetur secundum Doctores, quod tantū secundum apparentiam fiunt, & hoc potest cōtingere dupliciter: Vno modo ab interiori, potest enim dæmon mutare phantasiam hominis, & etiam sensus corporeos, vt aliud appareat obiectum, quā sit. Id quod experientia constat fieri etiam ex causis naturalibus. Nam videmus quod quandoque laborantes vehementissimis calidissimisque febribus, cadant in phrenesin, vel mentis alienationem, & dicant se esse, quod non sunt: & cū dæmon Deo permittente possit agere in corpora, nihil vetat, quō minus mediātibus causis naturalibus, varias phantasias possit inducere. Alio modo ab extrinseco, ex parte sensibilis. Potest enim circumponere cuiusque rei corporeæ quamcūque formam corpoream, vt in eius specie videatur: vel res etiam veras superponere. Exemplum extat in vitis patrum. Quædam iuuenula ita extitit maleficiata à quodam Iudæo, ad instantiam cuiusdam iuuenis, cuius turpitudini satisfacere volebat,

ut omnibus videretur equa: ducta pro remedio ad S. Macharium, cuius sanctitatem rei veritas non potuit latere, qui mulierem esse cernebat, & sic orans detegebat illusionem: & iterum ab omnibus iuencula cognoscebatur. Dicebatur autem vir sanctus id ideo iuencula contigisse, quod non vacaret rebus diuinis, & Ecclesiasticis mysterijs.

Ex Conclusionem & dictis iudicium sumi potest, de mirabilibus effectibus, quos operabatur Simon Magus opere Dæmonum, de quibus Nicephorus lib. 2. histor. Ecclesiasticæ, cap. 27. Canem exire, & S. Petrum Apostolum humana voce ad se vocare iubebat. Ut statuae mouerentur curabat, & in ædibus vasa atque instrumenta domestica se sponte propria hinc inde transferebant, & ipse flammis circumdatus non urebatur. Ferebatur quoque volans in aëre. Ex lapidibus, fucis hominibus obiecto, panes faciebat. Draconis quoque formam induebat, & in varias animantium species mutabatur, duplici facie indutus conspiciebatur, (& paucis interiectis) Nec ipse modò ad quam vellet transformabatur speciem, verum etiam alios, quos voluisset, in variorum animantium formas mutabat, &c. Hæc Nicephorus.

Magi possunt ope demonum im

4. Conclus. *Magi & malefici possunt potestate Dæmonum fecere ranas, serpentes,*

pentes, Ciniphes, limaces, & similia animalia imperfecta, quæ secundum philosophiam generantur ex putrefactione.

*perfecta fa-
cere ani-
malia.*

Sic docent August. lib. 3. de Trinl. cap. 7.
& 9. S. Thomas 1. part. q. 114. artic. 4. ad 2.
S. Bonauent. in 2. d. 7. loc. citat. Alexand.
Halens. 2. par. q. 43. membro 2. & Magister sen-
tent. in 2. dist. 7. propè finem. Et constat
quod Magi Pharaonis ranas serpentesque fe-
cerunt. Vbi autem ad Ciniphes ventum est,
defecerunt, & dixerunt. Digitus Dei est hic.
Aderat dominatio (inquit August.) prohi-
bentis per spiritum sanctum. Idem patet ra-
tione: Quæ generantur ex putrefactione,
qualia sunt huiusmodi imperfecta animalia,
facilius generantur, & quasi à casu, vt docet
Aristoteles lib. 7. Metaphys. tex. 23. & ex causis
naturalibus: ergo Dæmones per applicatio-
nem causarum naturalium, citius & celerius
potentia suæ virtutis possunt disponere ad
formæ ultimæ inductionem: & hoc vult
August. loc. citat. cap. 7. quando dicit: Sicut
nec parentes dicimus creatores hominum,
neque agricolas frugum, quamuis eorum ex-
trinsecus adhibitis moribus ad ista creanda
Dei virtus interior operatur: Ita non solum
malos, sed nec bonos angelos fas est putare
creatores, sed præsubtilitate sui sensus & cor-
poris, semina ista rerum nobis occultiora no-

uerunt, & ea per congruas contemperationes
elementorum latenter sparserunt. Atque ita
gignendarum rerum, atq; accelerandorum
incrementorum præbuerunt occasiones. Atq;
in hac auctoritate, vt rectè notât quidam Do-
ctores, créationem intelligit August. vltimæ
formæ introductionem. Hoc etiam aduer-
tendum, hanc conclusionem duabus præcedenti-
bus non repugnare: quia hac intelligitur, non
quod malefici vel magi, virtute diabolica im-
primant formam in materiam, sed tantum dis-
positiuè, mediantibus agentibus naturalibus,
concurrant.

*Dæmones
cum malefi-
cis venerunt
vt exarsent.*

5. Conclus. *Malefici vel malefica rem-
veneream habent cum Damone.*

PROBATVR ex August. lib. 3. de Ciuit Dei
cap. 23. & probat ab experientia, qua & hoc
infœlici tempore satis superq; probari potest.
Creberrima, ait, fama est, multiq; se expertos,
vel ab eis qui expertierant, de quorum fide
dubitandum non est, se audiuisse confirmant,
Siluanos & Faunos, quos vulgus incubos vo-
cat, improbos extitisse mulieribus, & eorum
appetisse, & peregisse cōcubitum: & quosdam
Dæmones, quos Dufios Galli nuncupant, asse-
duè hanc immunditiam & tentare & efficere,
vt hoc negare impudentiæ videatur. August.
sequuntur communiter Doctores. Isidorus
lib. 8.

lib. 8. cap. ult. 6. Thom. in 2. sent. dist. 8. & 1. par. q. 5. art. 3. ad 6. S. Bonavent. in d. 8. 2. sent. art. 3. q. 1. Dionys. Carthus. ibidem q. 2. Guilhelmus Parisiens. in vltima parte de vniuerso cap. 23. Martinus Arles in tract. de superstitionib. Scotus in 2. d. 8. q. vnica. Gabr. ibid. q. 1. conclus. 2. Alphons. Castrens. lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 16. Doctores mallei maleficarum. 1. par. q. 3. Innocentius VIII. Papa in Bulla preposita malleo maleficarum, quæ nunc est reducta in 7. Decretalium, in titulum de maleficis & incantatoribus. Cardinal. Caietan. in 2. 2. S. Thomæ, q. 95. art. 3. Barth. Spineus in tract. de Strigibus. cap. 6. Barth. Medina in 1. 2. S. Thomæ q. 72. art. 2. Ioannes Nider in Fornicatio: Vlricus Molitor, in Dialogo habito cum Sigismundo Archiduce Austriæ. cap. 5. & 6. Paulus Grillan. lib. 2. de Sortileg. q. 7. num. 13. Ioannes Bodin. lib. 2. cap. 7. Thomas Erastus doctè in Dialogo de Strigibus non longè à fine, ac alij alibi: & hæc est indubitata veritas, quam non solum experientia certissima comprobat, sed etiam antiquitas confirmat, quicquid quidam medici & Iurisperiti opinentur. Et sic sine ratione ac vllò fundamèto Ioan. Fichardus in consilio III. dicit esse incredibile, merè præstigiolum, & somnium: mulierum cum demone venerum congressum, etiam in inquisitores hæreticæ prauitatis: & alij Papatui adherentes stabiliant, ac etiam rationi, & naturali intellectui

repugnare. Sed frustra dicitur quod non probatur. Si antiquitatem spectes Catholicorum, sententia auctoritatem & experientiam habet. Nam Augustinus, Guilielmus Parisi D. Thomas & alij suis temporibus experientia hanc veritatem compertam attestantur. Si auctoritatem, communis est Theologorum sententia, qui non solum doctissimi in Philosophia, sed etiam in Theologia & omni genere disciplinarum extiterunt, ut eorum monumenta relictæ omnibus demonstrant: Si nostrorum temporum testes requiruntur non solum edentulæ vetulæ, nec deliræ mulieres, sed adolescentes, iuvenes, & viri docti in iure & sacris literis homines utriusq; sexus & status, qui ob ingenij, & donorum naturalium ac acquisitorum præstantiam publicis functionibus præfuerunt, attestantur se expertos hanc turpitudinem, ita ut negare impudentiæ videatur, ut August. rectè ait. Atq; aduocati maleficorū, ne cogantur hoc præsupposito concesso, concedere eos morte mulctandos, etiam si homines aut iumenta veneno non interfecerint, somniant somnia esse, quod docti & indocti verissimum fatentur, & volunt vigilantes facere dormitatioes contra eorum propriam voluntatem vigilatæ rationem, & acutam sensuum functionem; Plusquam mille annis per temporum successiones homines experientia compertissimum habuerunt, & nunc aduocati Regni

gni Sathanæ somnia esse somniant, quæ vigilantes in vigilia exercent, & sani mente & corpore vera confitentur. Et certè vt rectè Thomas Erastus docet singulæ singulos habet suos Amasios ornatu, aspectu, nomine distinctos, & statim, aut saltem citò à contracta societate, aut pactione congredi solent, sicut vbiq; vniuersæ, vbiq; captæ fuerint, magno semper consensu asseuerarunt. Quod nos nunc nō solum ad fœminas, sed etiam ad viros, quorū hoc deplorato seculo satis magnus numerus hanc sectam detestabilem sequitur, referimus. Et quoniam fortasse multi existimant aliquid impossibile contra rerum naturam & capacitatem humani intellectus dici in hac Theologorum doctrina latius & distinctius eam placeat hoc loco in gratiam ignorantium declarare.

In primis nemo tantæ sit ignorantia quod in Dæmonibus putet esse discretionem sexus, quod alius sit mas, alius fœmina. Differentia sexus non habet locum in substantijs à materia separatis. Fuit enim aliquando quorundam error dicentium inter Dæmones esse sexum fœmineum & masculinum genus sicut inter homines, & posse filios & filias generare. Hinc gentiles Deos & Deas adorabāt, & Poetæ de nuptijs & coniugijs Deorum mentionem fecerunt. Sed rectius Marcus quidem qui lōgo tempore Dæmonum cultui operam

dederat apud Michaëlem Psellum de naturâ Dæmonum docuit has maris & fœminæ differentias non inesse Dæmonibus, sed apparere, nullamq; formam in eis stabilem permanere. Sic vt experientia cognoscimus viris apparent in maleficorum exercitio sub forma fœminæ: Mulieri autem sub specie viri.

Deinde sciendum, quod aliqui ex Patribus videntur sentire, quod gigantes qui diluuium præcellerūt, fuerint nati ex angelorum & mulierum concubitu, cui sententiæ fauent Iustinus martyr in Apologia ad Senatum Romanū, & in alia Apologia ad Antoninum Pium. Tertullianus in lib. de habitu mulierum. Lactant. lib. 2. de origine erroris, cap. 15. Eusebius lib. 5. de preparat. Euangel. cap. 4. Philo in l. de gigantibus. Ambros. lib. 1. de Noë & Arca cap. 4. hi Patres & alij videntur sentire, quod angeli cum mulieribus peccauerint, & pro his facit illud Genes. 6. Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, sumpserunt sibi uxores. Respondetur, S. Patres per angelos non intellexisse spirituales substantias, sed viros illustres, Dei cultus studiosos, ex sancta stirpe Seth descendentes, qui quoniam vsq; ad illud tempus in cultu vnius Dei perseuerarunt, à Scriptura vocati sunt filij Dei. Editio verò septuaginta interpretum vetustior angelos Dei appellauit. Iusti enim homines in Scriptura angelorum nomine nuncupantur. Sic de
Ioanne

Ioanne scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum: & sacerdotes in Malachia angeli domini exercituum dicuntur, & hanc expositionem Auguſt. loco citato amplectitur. Ad eandem expositionem accedit Guſthelm. Pariſi. loco citato. Dionyſ. Carthuſ. in cap. 6. Genes. & in 2. d. 8. q. d. Caſſian. coll. 8. c. 21. & alij nunc communiter dictam expositionem apprehendunt. Nunc vt ad resolutionem propius accedamus, cū ſpiritus carnem & oſſa nō habeat, caret etiā anima vegetatiua, & ſic operationes animæ eiſdem habere nequit, quia cuius non eſt potentia, eiſe etiam nec eſt actus: Generare autē præſupponit animam vegetatiuam & nutritiuam. Semen enim, quod medium eſt ad generationem, ſiue ſperma, vt vocant, eſt pars ſubſtantiæ corporis viuentis, remanens ex cibo optimè digeſto in prōxima diſpoſitione ad ſanguinem, ſecundum Phyſicos. Vnde dicuntur multum venerei, quando totum ſemen in ſaciabili libidine exhauſerunt, emittere ſanguinem. Hinc ſequitur, quod generare propriè non poteſt competere Dæmonibus, cū non habeant principium intrinſecum generationis, animam vegetatiuam nec ſenſitiuam. Sicut ergo Dæmones nec eſuriunt nec ſitiunt, ita nec nutriuntur, nec ſemen aut ſperma ſcernunt, nec libidine inflammantur, & conſequenti gradu non generant. Quia vbi non eſt potentia, ibi non eſt actus. Nullo ergo modo

more hominum semen ex propria substantia
sumendo & secernendo Dæmones cum mu-
lieribus coire possunt. Et sic intelligendi sunt
Caslian loco citato, quando ait. Nullo modo
credendum est spirituales naturas coire cum
fœminis carnaliter posse. Chrysost. hom. 22. in
Genes. Impossibile esse, vt improbi angeli
cum fœminis coitum exerçant. Et Philaster
Episcopus Brixienſis in lib. aduersus hæreses,
ca. 108. Et in hoc articulo meritò consentiunt
Theologi cum omnibus, qui dicunt impossi-
bilem esse coitum Dæmonum cum mulieri-
bus. Et hac annotata doctrina ruunt omnia
argumenta, quæ facit Ioan. Vierus in lib. de
Lamijs, cap. 13. & lib. 3. de præstigijs Dæmon,
cap. 21. Confirmant enim ea, quæ iam dixi-
mus. Sed quamuis propriè generare non pos-
sit Dæmon, generationem tamen procurare e-
ius naturæ non repugnat, & in hoc Catholico-
rum Theologorum sententia videtur à medi-
cis & quibusdam Iurisperitis Theologiæ igna-
ris discordare. Quando autem Dæmon cum
fœmina in forma viri rem veneream habet,
aut semen viri succumbendo recipit, aut pro-
curando alicuius pollutionem colligit, & fœ-
minæ incumbendo infundit: aut frequenter
aliu[m] humorem ad illum actum accommodat,
vt videatur sperma emittere. Et hoc postremu[m]
communiter accidit, quando Dæmon cum
maleficis & sagis rem habet. Nam consentitur
ferè

ferè omnes, quod semen sit frigidum. Quia cū non excidatur à corpore viuo sensitivo, calor naturalis nullus concomitatur. Non tamen negandum absolute, quod non possit sequi, Dæmone procurante, & Deo permittente, generatio in muliere: cū à multis viris in Philosophia & Theologia doctissimis cōtrarium dicatur, & quod multiseisq; sapiētibus & doctis videtur, non potest omnino esse falsum, iuxta doctrinam Aristotelis in 7. Phisic. & in fine de somno & vigilia. Atq; vt hæc Theologia simul & Philosophia intelligatur, aduertendum ex S. Bonauert. in 2. d. 8. artic. 3. q. 1. & alijs alibi, quod in actu generationis hæc concurrunt, Seminis constitutio secundum neruos & virtutes, Calor naturalis tali speciei competens, Seminis sic perfecti transfusio, & susceptio. Primum conuenit ei soli, cui Deus dedit vim vegetatiuam & propagatiuam: & sic nullo modo competit Dæmonibus corpus assumptibus. Semen autem suscipere & transfundere non repugnat Dæmoni in corpore assumpto. Quia potest assumere corpus palpabile & solidum, ita vt videatur quasi humanum, ac habeat figuram & instrumenta apta ad recipiendum & deferendum semen ad generandum, atq; etiam illud valet mouere, prout conuenit tali actui, vt semen à muliere in loco deputato ad generationem recipiatur. Recipit autem semen, vt antea dictum, succumbendo viris,

viris, aut procurando pollutionem, & colligendo semen, demum transfundit incumbendo mulieri. Et cum, vt optimè Guilhelmus Parisiensis dicit, nemo dubitare possit huiusmodi spiritus super omnes medicos & Physicos nosse naturam tam virilis quàm muliebris feminis, illud nouit sua sagacitate, & acceleratione in sua virtute & temperatura conseruare, vt sit aptum ad generandum. Quando autè in tali casu sequeretur generatio, natus filius non esset filius Dæmonis, sed illius hominis, à quo semen secretum & collectum est, vt DD. attestantur.

Non enim necesse est, quod omne quod procurat generationem, verè Pater nominetur. Atq; hinc etiam cõstat quod sic generatus non sit similis Dæmoni, sed ei, à quo semen excisum est: Quia verè generans generat sibi simile, & speciem propagat. VVierus d. cap. 3. dicit S. Thomam nugari, quando tradit Dæmonem calorem naturalem posse conseruare: sed ipse verè cæcutiens est, quod sua medicina & physica Dæmonis potestatem & scientiam velit metiri. Non enim solùm S. Thomas sic docuit: Sed etiam S. Bonauent. Scot. Gabriel. Richard. Guilhelm. Parisiens. Medins, & tota schola Theologorum in eandem abierunt sententiam. Philosophi & physici fuerunt, & tamen nihil hîc, quod Philosophiæ repugnaret, inuenerunt. Theologiæ peritissimi extiterunt, & hoc

& hoc Dæmonum subtilitati & potentia congruum intellexerunt, nec in tali Theologia est quod reprehendi à Philosopho aut Theologo possit.

DVBIVM HIC MO-

ueri potest.

Cum nihil afficiatur nisi ad id quod sua natura conueniens & congruum est, quomodo spiritus qui carnem & ossa non habet, delectatur peccato carnali, & appetit coire cum feminis?

HVIVS dubij difficultatem augere potest si vera libido & carnalis delectatio est in Dæmonibus, possent huiusmodi libidinem facilius explere inter seipsos, & maiorum voluptate, cum facile sit eis virorum & mulierum speciosissimas formas assumere & effingere, & coniunctio huiusmodi adinuicem magis esset naturalis, quàm cum viris aut mulieribus propter naturæ similitudinē, ideoque maior esset voluptas. Hæc difficultas querit quomodo in Dæmonibus sit peccatum carnale. In primis, sicut in Dæmonibus quantum ad reatum omnia sunt peccata, ita & peccatum carnis. Quia homines ad omnia peccata perpetranda inducunt & instigant, ut nemini quibium

bium est, maximè autem ad peccatum carnis, vt ex sequentibus patebit. Deinde vt ad dubium respondeamus, in Dæmonibus peccatum carnis non potest esse secundum affectum. Nam illa peccata tantum sunt in Dæmonibus, ad quæ spiritualis creatura afficitur, vt nunc probatum est; sed spiritualis creatura non afficitur ad ea, quæ sunt carnis & corporis, cum simile delectetur simili. Delectantur autem admodum libidinum & voluptatum turpium sordibus, vt tradunt Cassianus loc. cit. & S. August. in lib. 4. de Ciuitate Dei, cap. 27. quod contingit, non quod ipsi afficiantur carnali turpitudine, sed ex inuidia, qua genus humanum prosequuntur, ei que inuident felicitatem, quam ipsi perdiderunt. Peccata autem præstant impedimentum, ne homo finem suum vltimum, videlicet beatitudinem cõsequatur: præcipuè tamen fornicatione siue actu carnali & idololatria delectantur, secundum Glossam Leuitici 18. super illa verba. Ne polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt gentes, &c. Quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo. Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo, extra corpus est. Qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat. 1. Corinth. 6. Aliam rationem adiungere possumus: peccata carnalia, & turpes voluptates cum carne hoste animæ exerceantur, diutius hærent,

rent, & exercitio magis trahunt. Sicut enim per opera virtutis & pietatis frequentata homo efficitur pius & spiritualis : Ita per carnis acturpis voluptatis facta continuata totus redditur carnalis, & ita non facîle relinquit hoc peccatum, & quò diutius perseuerat, eò magis se implicat, & vehementis libidinis vinculis fortius stringit. Quod inimico, qui semper quærit, quem deuoret, optimè constar.

Dubitare quispiam etiam hic possit.

Quod non videantur mulieres, aut viri commercium cum Dæmone habentes, aliquam voluptatem, aut delectationem in tam fœdo actu percipere, ideoq; cum non expetere. Cùm Dæmon utpote corpore & carnis substantia carens non seminâdo possit concurrere ad coitum. Ante omnia certissimum est Dæmonem posse inflammare carnem ad libidinem vt homo quasi amore ardeat. Halitus enim eius ardere facit prunas, vt Iob ait. Hinc & spiritus fornicationis quidam dicitur, Osee 4. Spiritus fornicationis decepit eos. Sic legimus apud S. Gregorium lib. 2. Dialog. cap. 2. in vita S. Benedicti, quod viro sancto soli existenti apparuit tentator. Nam nigra paruaque auis, quæ vulgò merula nominatur, circa eius faciem volitare cœpit, eiusq; vultui importunè insistere, ita vt manu capi possit, si sanctus
vir

vir capere voluisset, sed signo crucis facto, recessit auis. Tanta autem carnis tentatio, aui eadem recedente secuta est, quantam vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quandam namq; aliquando scēminam viderat, quam malignus spiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoq; igne serui Dei animum in specie illius accendit, vt dum in eius pectore amoris flamma vim caperet, etiam penē deferere eremum voluptate victus, deliberaret.

Tunc subito superna gratia respectus, ad semetipsum reuersus est: Atq; vrticarum & verprium iuxta densa succrescere fruteta conspiciens, exutus indumento nudum se in spinarū aculeos, & vrticas proiecit, ibiq; diu voluntatus, donec corporis vulnera animæ vulnus curarent. Cumq; pænalter bene foris arderet, extinxit quod intus illicitè ardebat. Si autem Dæmon tanta facilitate potuit ignem libidinis incendere in viro sancto, qui vitam in omni austeritate, continentia, & munditia in solitudine agebat: Quid faciet in suo pecore, cui semper infidet & assistit, quodq; tam scēdissimo actu sæpius libidinis æstus inflammat? Simile refert Vincentius in speculo historiali, ex vita Basilij Magni, cuius tempore diues quidam vnicam habebat filiam, quam consecrare Deo statuerat: Quam seruus diuitis in coniugem desiderans, & habere non valens, adiit maleficum, qui Dæmonem inuocauit, & fornicatio-

anicationis spiritum mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeò libidine, vt in terram volutata clamaret, se propter seruum torqueri, & pro liberatione sui seruo in coniugium tradi à patre peteret. Magna sanè est Dæmonis subtilitas, & in carnem occulta operatio, quare mouere potest carnem ad titillationem, vt pruriat, ac concitare spiritus & sperma ad libidinis fomenta. Tamen hoc naturalis ratio dicit, quod vir maiorem delectationem experiatur coeundo cum succubo, quàm mulier cum incubo. Quoniam maior est abundantia seminis & naturalis vigoris in eo: & cum semen cum concupiscentia & delectatione resoluitur, vbi plus est de semine, ibi maior resolutio, & ex consequenti intensior libidinis ardor. Non tamen negandum est fœminam etiam ex eadem caussa sentire in tam fœdo actu delectationem: quia licet semen mulieris imperfectum sit, propter imperfectionem virtutis fœminæ, naturalemq; sexus debilitatem, maximè cum etiam sanguis menstruus seminis quantitatem diminuat, tamè cum quadam concupiscentia etiam resoluitur, vt rectè tradit S. Thomas in 3. parte. q. 31. artic. 5. ad vltimum. Quod rectius intelligitur, & magis physicum est, si quorundam medicorum sententiam teneamus contra Aristotelem lib. 1. de generat. animalium, cap. 19. in fine, & li. 2. c. 4. & 5. & Auerroem 2. Colliget: cap. de iuuentis

tis testiculorum : Qui tradunt fœminam se-
 minando non actiue cōcurrere ad generatio-
 nem, sed menstruum in fœmina proportiona-
 biliter respondere semini in viro. Quare re-
 fert Aristoteles mēstrua esse in fœminis, quod
 sit in maribus genitura, nec fieri posse, vt duæ
 simul secretiones seminales agantur. Ideò se-
 men fœminæ non conferre ad generationem,
 nam si semen esset, menstrua non essent. Id ta-
 men hīc notandum ex Auerroë, quod etiam
 Magnus ille Theologus, Guilhelmus Parisien-
 sis exemplis & experiētijs confirmat, loco ci-
 tato, facili mē ex rēceptione qualicunq; semi-
 nis fœminam concipere, & attrahere semen
 virile : quod magis confirmat communem
 Theologorum sententiam, quod mulier Dæ-
 mone procurante possit generare. Addit in
 rei confirmationem Auerrois, se nouisse fœ-
 minam in vicinia cohabitantem probis mo-
 ribus, & fidei integræ, quæ iureiurando con-
 firmārit, concepisse infantem, semine ex bal-
 neo attracto, quod profudisset lasciuiens.
 Contrarium tamen, quod semen mulieris ex-
 cernatur & actiue concurrat ad generandi ef-
 fectum, tenent Galen. li. 2. de semine siue sper-
 mate. & lib. 14. de vsu partium corporis huma-
 ni. Auicenna doctrina quinta Fen primæ pri-
 mi, & lib. 9. de animalibus cap. 3. Albertus lib.
 15. de animalibus, propè finem. In quam sen-
 tentiam, tanquam magis Physicam descendūt
 etiam

etiam Theologi. Guilielmus Parisiensis loco citato. Scotus in 3. sentent. d. 4. latissimè Cardinal. Caietanus in 2. 2. S. Thomæ, q. 154. artic. 12. & ostendit etiam esse sententiam S. Thomæ: Franciscus Ferrariensis super cap. 11. lib. 4. S. Thomæ contra gentes, & alij alibi. Horum doctorum sententia, quam verissimam puto, est quod semen mulieris dependenter concurrat cum causalitate viri, ita ut utrumque sit necessarium ad generationem. Et profectò ut rectè Caietanus docet, multum obstat opinioni Aristotelis, quod natura posuit veneream magnam delectationem in resolutione seu emissionem seminis in muliere. Cum enim natura agat propter finem, ita quod ex finali causa optima sumatur ratio in naturalibus, consequens est, quod natura apposuerit delectationem in tali semine propter bonum speciei conseruandæ, sicut in seminatione viri. Et cum manifestè appareat, quod est delectatio non sicut in cōfricationibus & alleuiationibus naturæ, sed venerea, adeo ut sensibilibus quietet concupiscentiam veneream in mulieribus: non est consentaneum rationi, quod huiusmodi seminatio sit excremētū vteri, sed quod sit à natura ordinata ad conseruationē speciei. Delectatio enim venerea ex propria ratione ad actus generationi deseruiens spectat, & illos cōsequitur. His accedit pro confirmatione opinionis Galeni, quod ut ipse & alij tradunt,

& veritas est, quod mulieres patiantur pollutionem, & committunt peccatum mollitiei, cuius ipse contrarium existimaui, & respondi aliquando cū Theologiam in monasterio Prumiensi docerem, motus auctoritate & Philosophia Aristot. sed lecto Galeno & eius fundamento, & historijs Sanctorum, & de illusionibus mulierum, adhæsi Galeni sententia. Mouet etiam ad confirmationem huius doctrinæ: secundum leges & iuris peritos, in foro ciuili mortis pœna imponitur mulieribus inuicem in libidinis & veneris actum prorumpentibus, & se corrumpentibus: aut, vt quidā loquuntur, se mutuò subagitantibus, vt text. est in L. fœdissimam, C. ad L. Iuliam de adult. secundum vnum sensum. Gloss. Salyc. & Godofr. ibidem, & Cynus dicit quasdam mulieres fœdissima nequitia tentari, quæ libidinem suam exercent in alias mulieres, easq; insectantur vt viri. De hac mulierum libidine Nicolaus Boërius in decis. 326. num. 13. Damhauderus in rerum criminal. praxi cap. 96. num. 10. Iulius Clarus lib. 5. senten. Recept. Juris, §. Fornicatio. num. 28. Rationes Aristotelis contra Galeni & Theologorum sententiam soluit Caietan. loco citato. Ex his ergo elicitur, non esse difficile Dæmoni, in muliere commouere libidinem & voluptatem, etiamsi ipse de sua propria substantia nullum semen secernat. Hic notandum singulare ex Guilhelmo Pa-

mo Parisiens. occasione illius dicti S. Pauli 1. Corint. II. Mulier debet velare caput suum, & propter angelos: hoc quidem intellexerunt de angelis malis, quorum libidinem opinantur vehementer prouocari ac inflammari pulchritudine muliebrium capillorum: & sic incubi magis infesti sunt mulieribus pulchros crines habentibus. Quod contingit Deo iuste permittente, propter vanitatem, pompam, complacentiamq; inanem talium mulierum: Aut enim in cultu & tinctura crinium cura nimia intédunt; aut sua pulchritudine alios in suam libidinem inflāmare consueuerunt: aut in eis insolenter gloriantur. Et forsitan, ait, ad terrorem diuinę bonitatis, prouidentia hanc tentationem à malignis spiritibus eas pati sinit, vt ab huiusmodi cultu desistant, timentes viros ad suam libidinem inflammare, dum ipsos Dæmones ad eam instigare & prouocare videntur.

Postremò, in maleficorum & sagarum cum Dæmone coitu, etsi possibile sit ad procurationem Demonis in casu sequi generationem, iuxta Theologorum sententiam, tamen communiter non fit: cū Dæmon non tam intendat generationem, quàm spurcitiam eorum: nec verum infundit semen, sed alium humorem, aut saltem semen suo calore naturali destitutum, vt confessione ferè omnium, qui in Germania, Gallia & Italia, & alibi in tali cri-

mine depræhensi sunt, didicimus. De quibus multa exempla Bodinus lib. 2. cap. 7. & aliqua Grilland. & DD. Mallei maleficorum. Et apud nos omnis ætatis vtriusque sexus & status homines confitentur, se expertos hanc fœditatem cum suis circumstantijs. Et qui negat omnis ætatis & sexus in hoc fœdus recipi: etiã bis duo, quatuor fatere, inficiari audebit, vt verbis Thomæ Erasti vtar. Et vt ex nostris aliqua subscribam: Ioannes Cuno prima vice, quando fidei & Deo abrenũciauit, matre verba prædicente, & celebratis nuptijs, vt vocat, rem venereã habuit cum sua Amasia, quã Capribarbam nominauit. Mater huius iuuenis, Meisenbeins Anna/ prima vice, adiacente proprio marito, & eo dormiente, cum suo Gedderhans actum carnalem consummauit, & experta est non semen naturale, sed frigidum, & post tres dies idem Amasius nocte redijt, & iterum fœdum actum repetijt, tunc vir adiacens excitatus interrogauit, quid rei & tumultus esset in cubiculo? Cui ipsa respondit, spectrum fuisse, & virum ad se venisse. Tunc maritus: Si scirem te ex numero talium personarum esse, nunquam mihi amplius condormires. Deinde in loco conuentus, dicto *Deßenroderheide*/ nigram materiam, aptam ad vñctionem, mulieri dedit, quam in nomine Diaboli mariti dormientis auribus imponeret, vt profundius dormiret. Nemo miretur hoc

hoc factum in præsencia mariti: simile enim legimus in vita S. Bernardi lib. 2. cap. 6. Erat, vt narrat, in regione illa misera mulier, quæ à quodam petulante Diabolo vexabatur. Habebat autem virum tam execrabilis commercij prorsus ignarum. Abutebatur igitur etiam in eodē lecto, cubante marito, inuisibiliter impurissimus ille adulter, & incredibiliter vexabat libidine. Sex annis latuit malum, nec detexit mulier tantū crimē. Septimo verò anno cōfusa est in seipsa, & expauit, tum propter colluuiōem tam continuę turpitudinis, tum propter timorem DEI, cuius iudicio singulis momentis timebat intercipi & dānari. Confugit ad cōfessiones, peragrat ad loca sancta, sanctorum implorat suffragia, Eleemosynas largitur: quotidie, vt prius, & importunius à dæmone infestatur. Deniq; in publicū scelus effusum est. Quo audito & cognito maritus eius contuberniū execratur. Interea vir Dei S. Bernard. cum comitatu suo aduenit, cuius aduentum infelix mulier vt intellēxit, accessit ad eius pedes tremebunda se prolecit, aperiens cū lachrymis horribilē passionem, & ludificationem inneteratā, & quod nihil ei omnia profecissent, quæcunq; fecisset. Addidit, sibi ab oppressore aduentū eius prædictum, & minaciter interdictū, ne ante eius præsentiā veniret, quia nihil ei prodesset, & ipse recedēte Abbate, qui fuerat amator, crudelissimus fieret persecutor

Vir Dei hæc audiens, blandis mulierem verbis consolatur, & de cælo promittens auxiliũ, præcepit vt die altera (iam enim nox instabat) confidens in Domino reuerteretur. Reuerſa manẽ, cùm viro Dei blasphemias & minas, quas eadem nocte ab incubo suo audierat, retulisset: Nec ures, inquit vir Dei, minas eius, sed vade, tolle baculum hunc nostrum, & pone in lectulo tuo, & si quid potest, agat. Egit mulier quod iussum fuerat, & recubans in lectulo suo, signo crucis munita, iuxta se baculum ponit. Adest ille continuò, sed nec ad cõsuetum opus, nec ad ipsum cubile præsumit accedere: minatur tamen acerrimẽ, quod discedente viro Dei, ipse in eius supplicia reuerteretur. Instabat dies Dominica, & voluit vir Dei per edictum publicum Episcopi populum in Ecclesiam conueniri. Cùm maximus populus conuenisset, inter Missarum solennia, comitantibus Carnotensi & Nannetensi Episcopis ambonem conscendit, & vt omnes, qui in Ecclesia erant, accensas candelas in manibus tenerent, locuturus edidit. Quod & ipse cum Episcopis & clericis faciens, in auditos Diaboli ausus publicè aperit, & fornicatorem spiritum, qui in tam horrenda inquinamenta etiam contra naturam suam exarserat, cum omnium fidelium, qui aderant, subscriptione anathematizat, & auctoritate Christi tam ad illam, quàm ad omnes mulieres deinceps interdi-

terdicit accessum. Extinctis itaq; sacramentalibus illis luminibus, extincta est tota virtus diaboli, & mulieri post confessionem communicanti, nunquam postea inimicus apparuit.

Cæsarius etiam sui temporis exempla producit, lib. 3. seu distinct. cap. 8. Bonnæ, ait, in paræcia S. Remigij ante paucos annos sacerdos quidam fuit, Arnoldus nomine, filiam habens speciosam, quam nimis diligens, quia pulchra erat, propter iuuenes, & maxime Canonicos Bonnenses, ei custodiam tantam adhibuit, vt quoties de domo exiret, in solario domus illam clauderet. Die quadam apparet ei Diabolus in specie viri cœpit animum eius in amorem suum intus suggestione latenti, foris locutione blandienti, inclinare. Quid plura? Persuasa misera & corrupta, sæpius postea Dæmoni ad suam perniciem consensit. Vnus dierum sacerdos solarium ascendens, filiam gementem flentemque inuenit: à qua causam doloris vix extorquere potuit. Confessa est patri, quod delusa esset à Dæmone, & oppressa, ideoq; se meritò dolere: Quæ etiam ita dementata est, & alienata à sensu, tum ex dolore, tum ex diabolica operatione, vt vermiculos, quos de sinu colligebat, in os mitteret & masticaret. Tristis effectus pater, misit illam trans flumen Rhenum, sperans eam ex mutatione aëris aliquid posse meliorari, & ob fluminis

interpositionem ab incubo dæmone liberari.
 Transmissa puella, apparuit dæmon sacerdoti,
 apertis ei vocibus dicens: Male sacerdos, quare
 abstulisti mihi vxorem meam? Malo tuo hoc
 fecisti: Et mox trusit eum in pectore tam va-
 lidè, vt sanguinem vomens, tertia die more-
 retur. Huius rei est testis Abbas noster, testis
 etiam Gerardus monachus noster, aliquando
 Bonnenſis Scholaſticus, quibus res benè inno-
 tuit. Sic ille. Aliud ibidem etiam adducit cap.
 10. Prumiæ Scholaſticus quidam fuit, Ioannes
 nomine, vir quidem literatus, sed leuis & lu-
 bricus. Iſti, ſicut de eo dicebatur, & ſicut ab
 Abbate eiſdem monaſterij audiui, ſcœmina
 quzdam promiſerat, quod tali nocte ad eũ ve-
 niret. Nocte condita, illa quidẽ non venit, ſed
 in eiſus ſpecie, conſimiliq; voce diabolus cleri-
 ci lectũ aſcendit: quem putans ſcœminã bene ſi-
 bi notam, cognouit eum. Manẽ ſurgens, cùm
 dæmonem, quem ſcœminã eſſe putauit, egredi
 compelleret: Reſpondit ille: Cum quo putas
 te hac nocte iacuiſſe? Cumq; ille diceret, Cum
 tali ſcœmina Reſpondit dæmon, nequaquam,
 ſed cum diabolo. Poſtremò ſatis etiã memo-
 rabile eſt, quod longè ante hos in hominũ no-
 titiam duxit Sozomen. apud Tripartitam lib.
 8. c. 1. de Apelle heremita, & fabro ferrario, qui
 cùm nocte quadam priſtinum opus exerceret,
 apparuit ei dæmon ſub vmbra, vt loquitur So-
 zomen. ſiue forma ſpecioſæ mulieris, inuitans
 eum

eum ad libidinis actum, nec non ad labefactā-
dam vitę & corporis, quam diu coluerat, puri-
tatem. Statim ille ferrū quod elaborabat, è for-
nace extrahens, in faciem eam percussit. Tunc
dæmōn stridens & ingemiscens, procul au fu-
git. Sed & in vita S. Catharinę filię B. Brigitte,
apud Surium tom. 2. 22. Martij. in actis vitę, c.
16. legitur filiam quandam magnę dominę,
viro orbatam, grauissimē infestatam à dæmo-
ne nocturno, à quo S. Catharinę saluberrimis
& pijs consilijs fuit liberata.

Ex his & alijs scriptorum antiquorum
monumentis constat nunc similia opera Dæ-
monem facere, qualia temporibus Augu-
stini, Bernardi, Guilhelmi Parisiensis, &
aliorum, qui nos multo tempore præcesse-
runt, nec aliquid noui confiteri nostros ma-
leficos, quod ab hoste maligno olim non fue-
rit factum: formam & pellem benè mutat,
sed non mores, malitiam ac fallaciam. Et sic
semper in hoc negotio, sicut in alijs, verum
manet illud Ecclesiastes cap. 1. Quid est quod
fuit? ipsum quod futurum est. Quid est
quod factum est? ipsum quod faciendum
est. Nihil sub sole nouum, nec valet quisquam
dicere: Ecce hoc recens est, iam enim præces-
sit in seculis, quę fuerunt ante nos. Libet ad-
huc ad propositum vnum ex nostris addere
in dictorum confirmationem. Anno Domi-
ni 1589. 15. Iulij extremo supplicio est affecta,
malefica

malefica quædam nomine Maria, ex pago S. Medardi, prope Monasterium S. Matthiæ, extra ciuitatem Treuirensẽ, qui pagus subest iurisdictioni monasterij. Hæc quam primùm crimen & maleficia sua confessa fuit, cùm iam Prætor, Scabini adiuncti & notarius, qui eius examini præerant, discessissent relicta ea in custodia, valdè malè fuit verberibus excepta ab amasio, & qui antea fuerat amator, vt minatus etiam fuit mulieri in vita S. Bernardi, crudelissimus factus est persecutor, quia veritatem rei gestæ Iudici & scabinis aperuerat, & iterum ad Deum redire statuerat. Inimicus nec dum verberibus contentus, sed etiam linguam è faucibus vi eruere, & ipsam mulierem iugulare contendit, nisi nuncius superuenisset, quem ob Dei amorem mulier rogauit, vt ei sacramentalem & benedictam candelam communicaret. Scabini & notarius regressi ad ipsam, linguam ore prominẽtem, & quasi extractam viderunt, & omninò tremebundos gestus in muliere animaduenterunt. Hæc mulier inter reliqua confessionis puncta confessa est, quod cùm semel laboraret menstruo, Amasius nomine Beelzebub ad ipsam venerit, volens venerem exercere, & eam menstruo laborantem cognoscens noluerit commercium habere, sed Phoë dixerit discedendo. Exempla quæ hactenus exactis inserui, & postmodum inserturus sum, auctentica sunt, & scripta, subscrip-

taq; manibus notariorum eorum, qui ea corā criminalibus iudicibus siue præfectis locorum, & aliquibus semper scabinis in examine adiunctis in notam receperunt.

6. Conclusio. *Malefici ope diabolica adiuti possunt impedire vim generatiuam inter coniuges, vel alias personas.*

Malefici vim generatiuā coniugum impedire possunt ope diaboli.

PATET ex iure canonico in titulo de frigid. & malefic. & 33. q. 1. cap. Si per sortiarias. Et ratio est manifesta. Potestas Dæmonis est maior potestate hominis, sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam, vt per castrationem, ruptionem, herbas, vel medicinas. Sic tenent communiter Theologi in 4. sentent. distinct. 34. Canonistæ in tit. de frigid. & malefic. & in d. 33. q. 1. c. Si per Sortiarias. Potest autem tale impedimentum poni, vel impediendo corpora, ne mutuo appropinquent, vel adhibendo occultè virtutes rerum, quas Dæmon optimè nouit ad hoc validas; vel turbando imaginationem & phantasiam, ita vt reddat alterum cōiugum exosum: vel prohibendo missionem spirituum ad mēbra, in quibus est virtus motiua & seminatiua; & alijs modis, qui sunt Dæmonibus cogniti, nobis autem occulti. Legendus super hac materia Paludanus in 4. sentent. dist. 34. q. 2. art. 3. Malleus malef. i. part. q. 8.

Quare

Quare autem Diabolo potius potestas tribuatur circa vim & actum potentie generatiue, quam in alijs actibus, hanc post S. Thomam in 4. dist. 34. quidam rationem reddunt, quia corruptio peccati prima per quam homo factus est seruus diaboli, in nos per actum generatiue deuenit, ideo maleficij potestas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis, quam in alijs: Sicut in serpentibus magis ostenditur virtus Maleficiorum, quam in alijs animalibus, quia per serpentem diabolus in primis mulierem tentauit. S. Bonauentura in d. d. 34. artic. 2. q. 2. in sol. argument. clarius, licet ferè in eundem sensum tendat, respondet, quod sicut Diabolo permissa est à Deo potestas super serpentes magis, quam super alia animalia, in prioris facti memoriam, vnde plus per incantationes serpentes quam ues capiuntur: sic quia actus ille scilicet potentie generatiue vitiosus est, & quodammodo scetens, & vt plurimum coniunguntur homines ad illum actum libidinosè, ideo diabolus plus habet ibi posse, & plus ei permittitur, & hoc probatur exemplo Scripturæ, & auctoritate, quoniam dicitur in Thobia, quod demonium nomine Asmodæus virum in lecto interfecit, non in conuiuiu. Sic Bonauentura. Quid autem loco remedij in hoc casu adhibendum, in d. cap. Si per Sortiarias declaratur. Si per Sortiarias, ait canon, & maleficas concubitus

bitus non sequitur, hortandi sunt quibus illa
eueniunt, vt spiritu contrito & humiliato
Deo & sacerdoti de omnibus peccatis Con-
fessionem faciant, & lachrymis, atque elee-
mosynis, orationibus & ieiunijs domino sa-
tisfaciant, & per exorcismos, ac cætera Eccle-
siasticæ disciplinæ munimina ministri Eccle-
siæ tales sanare procurent. hæc ibi. Hinc nullo
modo licitum est accedere maleficum, aut
magum pro dissolutione talis maleficij, vt in
hac specie S. Thomas in d. d. 34. q. 1. art. 3. S. Bo-
nauent. vbi supra. Maior in ead. d. q. 2. S. Anto-
nin. in 3. part. tit. 1. cap. 12 §. 3. Turrecremat. in
d. cap. Si per Sortiarias. Malleus maleficor.
in 2. part. & secundo princip. & alij alibi com-
muniter tradunt: Quod etiam verum est,
si maleficus paratus esset ad soluendum, pro-
ut communis & vera sententia tenet contra
Angelum in verb. Superstitio. §. 13. post Au-
reol. in d. d. 34. q. 2. Allegat etiam Angelus
pro se Scot. in ead. d. qui tamen aliter sentit,
nempe licitum esse tollere maleficium sine
maleficio, per remotionem signorum, si quæ
posuisset maleficus in aliquo loco, quæ essent
pacta & symbola infidelis amicitie inter ma-
gum & Dæmonem. Quod non solum Sco-
tus, sed etiam Gabriel in 2. dist. 8. q. 2. artic. 4.
dub. 2. Syluest. in summa verb. Maleficium, q.
8. Caietan. & Aurea Armilla ibidem. Nauarr.
in Manuali confessor. cap. 11. num. 29. & alij ali-
bi sa-

bi fatentur. Ex dictis sequitur cum maximo animæ periculo maleficium curasse aduocando magum; eum, cuius meminit Paulus Griland. de Sortilegijs, lib. 2. q. 6. à num. 15. & casum in hunc modum refert. In agro Sabinensi in quo hæc maleficarum secta plurimum inuauit, & de præsentī quoq; magna ipsarum copia reperitur. Quidam vir egregius, literatus, & illæssæ conditionis & famæ, qui in vno ex oppidis illis ortum habuit, licet modò sit senex, quadam die à quinquennio citra mihi retulit, quod ipse dum erat in flore senectutis suæ tempore, quo sponsam duxit ad matrimonium consummandum, opera & ingenio cuiusdam maleficæ mulieris, quâ mihi nomine proprio declarauit, maleficiatus fuit, & adeò fortiter apprehensus dicto maleficio fuit quod cum vxore ea nocte, & postea per multos dies nullum penitus debitum reddere potuit, ex quo habebat maximam verecundiam, nunquam cessabat admirari, consideras, quod priuserat perquam validus in simili actu carnalis copulæ, ex quo maximam solitus erat habere delectationem : tunc verò contrà, adeò quod sua misera vxor, eiusque parentes reclamare cœperunt, primò priuatim putantes, postmodum durante impedimento deuenire ad matrimonij separationem, adeò quod iste sponsus pro dolore ac verecundia, quasi demens & desperatus euaserat : & multos medi-

cos conuocauit, vt liberaretur ab ipsa infirmitate & impedimento, & nihil proderant sibi: demum quidam senex ipsum consuluit, vt mitteret in quibusdam montibus, altis pro quodam magno & solemni magistro, qui vocabatur magister magnæ experientiæ: qui in veritate erat solemnis magus & maleficus: Qui quamprimum vidit ipsum sponsum, cognouit illius infirmitatem, & breui tempore illum liberare spondit vna nocte tantum, & iussit quod dormiret illa nocte cum vxore, & prius exhibuit quoddam poculum, dum volebat ire dormitum, & præmonuit ipsum, eiusque vxorem, ne illa nocte munirent se signo crucis, neque timerent aliquo pacto, si aliquid ea nocte viderent, vel audirent: quia non poterant sibi nocere. Qui maleficiatus, cupiens multum ab ipso maleficio liberari, omnia ad vnguem seruauit. Quinta autem noctis hora, vel circa, cœpit audire maximos tonitus, pluias tempestuosas, & fulgura quàm maximâ, deinde terræ motus adeò terribiles, quod tota domus quassabatur à ventis terræ motûs: deinde audiuit voce humana quosdam magnos vulatus & clamores, & auertens oculos, vidit in camera plus quam mille, vt apparebat, ad inuicem certantes, & vnguibus, pugnis, & calcibus crudeliter pugnantes, & lacerantes alterius facies & vestimenta tota, inter quos vidit mulierem quandam, quæ erat alterius oppidi

Q

vici

vicini, & dicebatur quod erat malefica, de qua ipse sponsus multum suspicabatur, ne ab ea pollutus fuisset, quæ ultra omnes maioribus gemitibus & ululatibus cruciabatur, & crines faciemque suam totam vnguibus lacerauerat, propter quæ ipse maleficiatus dixit, quod aliquantulum perimuit à principio dubitans, ne quid mali sibi accideret: deinde recordatus de monitionibus magistri assumpsit vires: vxorem verò semper tenuit sub pannis absconditam, ne ista videret: postquam verò ita certauerant per mediam horam, vel circa, ingressus fuit magister in camera prædicta, & erat tunc circa mediam noctem. Ad cuius ingressum omnes illi pugnantes vna cum muliere ipsa statim disparuerunt, & penitus abierunt. Ipse autem magister accessit ad ipsam maleficiatum, & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulum dicendo quod non dubitaret amplius, quia iam liberatus erat: & illinc discessit. Post cuius discessum maleficiatus sentit paulatim calorem quendam in renibus & lumbis, & ita liberatus vxori debitum reddidit, & postmodum optimam prolem vtriusque sexus cum vxore recepit: & ego quosdam ex suis filiis noui, & allocutus fui cum eius vxore tunc yetula, quæ omnia prædicta ingenuè falsa est, dicens, quod nunquam diebus suis grauiori fuit pulsata timore, quàm nocte illa. Sic Grilland. Hic

cer-

certe curationis modus planè fuit diabolicus, vt apertè colligitur ex omnibus adiunctis. Quomodo autem impotentia coeundi maleficio procurata matrimonium impediat, vel non, tractant D. Thomas, Bonauentura, Paludanus, & alij Doctores, cum Magistro, in 4. d. 34. & canonum periti in tit. de frigidis & malefic. & Summi-
stæ in verb. Matrimonium, de impedimentis.

7. Conclusio. *Malefici auxilio demonum possunt morbos inferre, homines suis incantationibus interficere, & pecora occidere.*

Malefici illi hominibus quàm pecoribus morbos & necem inferre possunt.

CONSTAT in primis ex historia Iob. 2. ca. quem percussit vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem. Et in Euangelio Luc. 13. & Marc. 9. dæmon reddidit hominem surdum & mutum. Et S. Augustinus in lib. de diuinat. cap. 6. testatur sæpè accipere potestatem morbos immittendi, & aërem vicinando morbidum reddendi. Idem patet ex L. Multi. C. de malefic. & Mathemat. Multi, (ait lex) magicis artibus vsi elementa turbare, vitas insontium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quisque suos conficiat malis artibus inimicos: hos quoniam naturæ peregrini sunt, feralis pestis absumat. Efficiūt autem talia malefici siue venefici,

venefici, caussis naturalibus, Veneno, intoxicationibus, herbis, alijsq; medijs, quæ multis modis norunt præparare, & cautissimè applicare.

Narrant quidam, quod Auerroës Auicennam intoxicauerit, ponendo toxicum super folia libri, quem Auicenna solitus fuerat legere: quantò magis diabolica ars nouit omnia occultissimè adhibere? De huiusmodi herbis, quibus homines solent necare, mentio fit. In L. 3. §. adiectio. & seq. ff. ad legem Corneliam de sicarijs & veneficis. Eiusmodi sunt cicuta, Salmandria, Aconitum, Pintuocarpus, siue Pytiocampas, Bobustrum, Mandragora & Cantharides. Aliquândo inficiunt etiam aërem circumstantem, quem homo respirâdo attrahit. Aliquando insidiantur dormientibus. Familiare autem est maleficis vetulis, vt infantes & tenellos pueros fascinent. Hoc autem efficitur quandoq; vt Doctores tradunt, ex forti imaginatione hoc modo: fortis imaginatio immutat corporis coniuncti spiritus, & hinc immutatio spirituum maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus perueniunt. Oculi autem inficiunt aerem continuum, vsq; ad determinatum spacium: quomodo specula noua & pura ex aspectu mulieris menstruata, vt tradit Aristoteles in lib. de somno & vigilia, maculis inficiuntur. Sic etiam anima vetulæ vehemētissimè ad maleficium concitata, aspectu ve-

Et venenoso, & noxio corpus tenerum infantis inficit. Contingit etiam ad talem effectum, malignum spiritum ex pacto concurrere, & occultè lædere infantem.

8. Conclusio, *Magi & malefici possunt multos morbos curare, quibus nulla medicorum scientia mederi valet, non tamen omnes.*

PROBATVR prima pars: quia vtuntur arte Dæmonum, qui præstant naturæ subtilitate, & lógarum experientia: & multo rectius omnibus medicis norunt rerum naturalium virtutes & causas. Sic Plinius lib. 24. cap. 17. variarum meminit herbarum, quibus Magi vel ad morbos depellēdos, aut etiam inferendos, vtuntur: quæ quia hominibus sunt ignotæ, & velocissimæ operationis, plurimum admirationis adferunt nescientibus. Ad idem facit ratio S. Thom. in qq. disputatis de potentia, q. 6. art. 3. Sicut ars, quæ imitatur naturam, potest quædam, quæ natura nequit efficere: ita dæmones multa facere possunt, quæ & præter humanum ingenium, omnem artem, & solitum naturæ cursum sunt.

Patet etiam secunda pars, quod non possint curare omnes morbos: Quia quicquid possunt in hac arte, hoc efficiunt per applicationem, causarum naturalium: sed hæc non

possunt curare omnem morbum, maximè se-
nectutis.

Dices: Si Dæmones tantæ sunt subtilita-
tis in naturalibus, possent ne protrahere vi-
tam hominis ad octingentos, vel nongentos
annos, sicut olim homines viuebant? Respon-
detur, quod non: quia per intemperantiam &
ignorantiam hominum natura est valdè cor-
rupta, & morbis infecta: & res naturales, præ-
sertim cùm etiam terra deficiat à prima sua
integritate, non sunt tanti vigoris & virtutis,
sicuti in principio creationis. Statim post re-
rum creationem, ex diuina dispositione, om-
nia erant maioris perfectionis: complexio
hominum fortior & constantior, ac cœli in-
fluentia salubrior. Vide ad hanc materiam
Franciscum Victor. in Relectione de arte Ma-
gica, in solut. ad 4. non longè à fine, & Iose-
phum Angles in q. de ead. materia, octaua
difficultate.

Non licet
magorum
uti reme-
dio vel cō-
silio in ma-
leficijs tol-
landis.

9. Conclusio. *Quamuis Magi & ma-
lefici possint multos morbos curare, & male-
ficia illata sæpè dissoluere, licet non omnia:
non est tamen licitum Magos vel maleficos
accedere pro dissolutione: & qui contra fa-
cit, grauissime peccat.*

PROBATVR Leuit. 19. Non declinetis ad
Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini.
& cap.

& cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad Magos, &c. interficiam eam, & Deut. 18. & 26. q. 7. cap. Non obseruetis: & in C. de malefic. & mathemat. L. Nullus, & L. Nemo. Et hoc in tantum verum est, quod etiam si maleficus paratus esset, nõ esset licitum vti ipsius opera, contra Angelum in verb. Superstitio. §. 13. allegantem pro se Aureolum in 4. d. 34. qui putat esse licitum petere dissolutionem à parato: Sed communis sententia est in contrarium: S. Thom. in 4. dist. 34. q. 1. artic. 3. S. Bonauent. ibidem q. 2. Syluester in verb. maleficium. q. 8. Caietan. & Aurea Armilla ibidem. Turrecremata 33. q. 1. super cap. Si per sortiarias. Martinus Nauarr. in Manuali cap. 11. num. 29. Ratio etiam probat. Maleficus communiter non potest tollere, nisi per inuocationem & auxilium Dæmonis. At Dæmonis auxilium inuocare, ex se malum est, & nulla circumstantia potest muniri, vt sit bonum. Ergo quisquis petit à malefico, vt faciat id, quod sine peccato non potest, peccat: quia sic petens, consentit peccato alterius. Non solum autem qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte. Rom. 1.

Si tamen maleficium adhibitum tale esset, quod sine inuocatione Dæmonis remoueri posset per remotionem signorum aut vnguentorum, tunc non esset illicitum procurare ipsius dissolutionem. Licitum autem est male-

ficia soluere per opera pia & Ecclesiastica, utpote exorcismos, sacramentalia, sacramentorum frequentationem, orationes, ieiunia, aliaq; pietatis exercitia, de quibus in cap. Si perfortiarias.

10. Conclusio. *Magi & malefici potestate Demonum instructi, possunt tempestates mouere, pluuias, tonitrua, grandinem pruina, aliaq; meteoraproducere,*

PROBATVR ex historia Iob. Sathane procuratione, ignis de celo cecidit, & tactas oues, puerosq; consumpsit, & iterum : vehemens ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens, oppressit liberos. & in Psal. 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moroseorum in pruina. Et tradidit grandini iumeta eorum, & possessiones eorum igni. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram & tribulationem, immissiones per Angelos malos, &c. Super quæ verba legendus est Augustin. Idem patet in C. de malefic. & mathematic. L. Multi. Verb. Elementa turbare, & ibidem L. eorum: cuius verba sunt. Eorum est scientia puniendā, & seuerissimis meritò legibus vindicandā, qui magicis accincti artibus, aut cōtra salutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexisse deteguntur. Nullis verò crimina-

minationibus implicanda sunt quæ sita humanis corporibus remedia, aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vlnedijs metuerentur imbres, aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus nõ cuiusq; salus aut æstimatio lederetur, sed quorum proficit actus, ne diuina munera, & labores hominum sternerentur. Hæc in d. L.

Probatur ratione. Omnia meteorologica, vt constat ex libris Aristotelis Meteorologicis generantur in regione aeris ex concursu elementorum & caussarum naturalium. Sed demonibus hæc inferiora subiacent quo ad motum localem, Deo permittente: ergo.

II. Conclusio. *Quæ ex proxima elicitur: Magi & malefici possunt efficere sterilitatem, & rerum necessariarum ad conseruationem humanæ vitæ inopiam.*

PROBATVR. Omnia quæ in terra crescunt, & necessaria sunt ad sustentationem hominam, dependent ex motu & influentia corporum cœlestium, & elementorum temperamento. Si igitur elementa turbentur, tempestates ventiq; sine ordine & modo excitentur, nec non grandines & pruina immittantur, quæ agris, vineis, arboribus & frugibus noceant: sequuntur sterilitas & rerum inopia.

Q 5

12. Con-

12. Conclusio. *Magi & malefici sa-
pè transferuntur corporibus verè & reali-
ter de loco ad locum, & ad conuentus suos.*

HAEC Conclusio est contra Ioann. Fran-
ciscum Ponzinibium in lib. de Lamijs,
& Excellentia vtriusque Iuris, qui habetur in
volum. 10. Oceani iuris, contra Andream Al-
ciatum li. 8. parergon Iuris. cap. 22. Martinum
Arles in tractat. de superstitionibus. Vlricum
Molitozem in Dialogis de Pythonicis mu-
lieribus, & alios quosdam. Communis au-
tem & vera sententia tenet Conclusionem.
Sic tradunt Turrecre. in cap. Episcopi. 26. q. 5.
Guilhelm. Parisiens. vltima parte de Vniuer-
so: cap. 21. Malleus in 1. & 2. par. Bartholomæus
Spineus in q. de strigibus. cap. 5. & in Apolo-
gia prima contra Ponzinibium. Francisc. Vi-
ctoria in Relect. de arte magica, à num. 32. Al-
fons. Castrens. lib. 1. de iusta hæretic. punitio. à
cap. 14. Syluest. in verb. Hæresis. 3. à num. 6.
Card. Caietan. 2. 2. q. 95. super artic. 3. S. Thom.
Ioseph. Angles in florib. loc. cit. diffic. 5. Mart.
Nauar. in Manuali cap. 11. num. 38. Paul. Grill.
Iurisconsultus latissimè in lib. 2. de Sortilegijs
q. 7. Ioan. Bodinus lib. 2. cap. 4. & hæc est com-
munis sententia, cui contradicere, repugnat
Theologiæ, Philosophiæ, & rerum experien-
tiz certissimæ.

Pro-

Probatur Conclusio. Dæmones sunt integri in potentia naturali, sicut boni Angeli, vt probatum est in Præludio 8. Sed boni Angeli possunt transferre corpora breuissimo tempore de loco ad locum: ergo & mali. Assumptum probatur ex 14. cap. Danielis. Angelus apprehendit Prophetam Abacuc in vertice capitis, & ex Iudæa breuissimo tempore in Babylonem tulit, & restituit iterum confestim in locum suum, vt Scriptura loquitur: & Angelus malus, Matthæi 4. assumpsit Saluatorem, & statuit supra pinnaculum templi, & in Euangelio Dæmones à Christo expulsi, ex permissione diuina intrauerunt porcos, & eos præcipitarunt in mare. Et antiquissimi probatissimiq; historiarum scriptores prodiderunt, Simonem Magum vehiculo & opera Dæmonum in aëre volasse, & ad orationem D. Petri fugatis Dæmonijs, in terram, etiam populo spectante delapsum, & cruribus iacuisse perfractis. Sic Clemens lib. 6. Constitut. Apostol. cap. 9. Egesipp. lib. 3. de excidio Hierosolymitano, cap. 2. Arnobius lib. 2. aduersus gentes. Cyrillus Hierosolymitanus, cateches. 6. Maximus Taurinensis in ferm. 5. de natali Apostol. & alij alibi. Et Epiphani. lib. 1. contra hæresim 30. de adolescente magica arte corrupto refert, quod in aquis calidis ad Gardara volauerit, & latus suum
ad for-

ad fœminæ pulchritudine formæ excellentis, latus affricuit. Illa autem signauit se in nomine Christi, vt quę Christiana esset: cui neq; necessarium erat delinquere, & inter viros & fœminas lauari. Basilii magus, vt testis est S. Gregor. lib. I. dialog. cap. 4. repulsus à monasterio à fratribus, iussione sancti viri Equitij, dixit frequenter, se cellam Equitij magicis artibus in aera suspēdisse: nec tamen eius quempiam lædere potuisse. Nec etiam desiderantur testimonia satis nota & terribilia, quibus declaratur, diabolum sua potestate hominem è medio sustulisse, & in aerem rapuisse. Cæsarius d. 5. cap. 27. narrat in ciuitate Lubecen. puellam quandam fuisse, cui iuuenis quidā procabatur, secundum quod ei promiserat, fœmina consentiente, cū Theodoricus Susatensis se eius concubitu vti sperasset, socius ei illudens, accessit illam. Quo cognito, iratus dixit: Diabolus qui me huc adduxit, poterit me etiā hinc reducere. Mox inuitatus adfuit, hominē rapuit, & in aera leuauit, & vltra ciuitatem transferēs, iuxta ripam cuiusdam lacus incommode satis deposuit. Ad quem sic ait: Si non quoeūq; modo te signasses, modò occidissem te: tenuiter enim & imperfectè in ipso raptu signum sibi crucis impresserat. Dimissus à demone tam grauitè cecidit, vt in terra sine sensu iacens, sanguinem vomeret. Et cap. 34. aliud inserit satis etiam memorabile. In Susatia ciuitate

tate Diœcesis Colonienſis, miles quidã Thyemo nomine habitabat, qui ſic totus deditus erat ludo tesserarum, vt non die, nec nocte quieſceret, ſemper ſacculum cū nummis ſecū portabat, vt non deeſſet ad ludendum pecunia, ac ita in ludis expeditus & fortunatus erat, vt vix aliquis ab illo ſine dāno recederet. Nocte quadam Deo iuſtè in pēnam, ad aliorum exēplum permittente, diabolus domum eius in ſpecie cuiuſdam ludere volentis intrans, ſacculumque nummis reſertum, ſub aſcella portans, ad tabulam ſedit, denarios liberaliter appoſuit, tesseras iactauit, & multa acquiſiuit. Cui cū proſperè ſuccederet, & militi iam pecunia, quam apponeret deſuiſſet, iratus ait: Nunquid non diabolus eſtu? Et ille: Nunc ſatis eſt, appropinquat enim tempus matutinale, oportet nos ire. Tollensq; illum, per tectum traxit, cuius viſcera tegulis retrahentibus miſerabiliter excuſſit, & quid de eius corpore factum ſit, vel in quem locum illud proiecerit, vſque hodie ignoratur. Et in cap. 56. eiſdem diſtinctionis. In villa quadam, ait, ante paucos annos, diœceſis Colonienſis, quæ Ambula vocatur, campanarius fuit, & fortè adhuc viuit, votum habens cuiuſdam peregrinationis. Hic cū die quadam condixiſſet cum ſemina quadam villæ ſuæ, quod manè pariter ituri eſſent, illa eum rogauit, vt maturius ſurgeret, & matutinas pulſaret, propter ſolis feruorem: & promiſit.

sit. Eadem nocte diabolus ad lectum eius ve-
 niens, tetigit eum, & ait: Pulsa matutinas, sicq;
 discessit. Qui mox surgens, & lumen in Ec-
 clesia ardere conspiciens, cum ante primum
 gallicantum esse depræhendisset, putans quia
 à prædicta fœmina fuisset excitatus, de Ec-
 clesia exiuit volens ei dicere, vt iret dormi-
 tum, eò quòd nec tempus esset. Quam cum
 quæreret, nec inueniret, bouem nigrum con-
 tra se stare vidit, qui lingua emissa hominem
 tetigit, eumque super dorsum suum per illam
 misit, & per aërem cum illo volitans, super
 pinnam turris Castri quod *Ysenburg* dicitur
 deposuit. Cui cum diceret: Timesne ali-
 quid modo? Respondit ille: Dei permissio-
 ne huc ductus sum, nihil contra me poteris,
 nisi quantum ille permiserit. Ad quod diabo-
 lus: Fac mihi homagium, & ego te deponam,
 daboq; tibi diuitias multas: quod si non fece-
 ris, vel fame in hoc loco morieris, vel præcipi-
 tio interibis. Cui campanarius spem habens in
 Christo, respondit: Adiuro te per nomen Iesu
 Christi ne me lēdas, & vt me sine periculo cor-
 poris mei deponas. Mox diabolus illum tol-
 lens, in campo iuxta villam *Gerisheim* satis
 incōmodè deposuit. Ante lucem diei in dedi-
 catione Ecclesiæ eiusdē villę, diluculò homi-
 nes ad matutinarū solemnia cum faculis pro-
 perantes, cum hominem in agro, in magno de-
 fectu reperissēt, atq; refocillassent, auditis his,
 quæ

quę ei cōtigerant, satis mirati sunt. Quarto vero die regressus in domū suam, situm tā locorū, quā ædificiorum, quæ nūquam aliās ante viderat, tā plenē omnibus exposuit, vt de raptu eius nihil dubitarent. His & addere possumus aliud recentius relatum à Ioanne Georgio Godelmanno Iurisconsulto, in tractat. de magis, veneficis & lamijs, lib. i. cap. i. num. 8. In Saxonia virgo opulenta formoso iuueni, sed tenuioris fortunæ, matrimoniū promissit. Hic quid futurum præuidens, illam prædiuitē, & sexus ratione mutabilem, fidem vix seruaturū esse, puellæ respondit. Illa contra diris se excrari his verbis cepit, si alteri quā tibi nupsero, tunc diabolus in nuptijs illis me abripiat. Post interuallum aliquod illa mutat animum, nubitalteri, priore sponso spreto, qui eā semel atq; iterum promissi, dirēq; imprecationis admonuit. Sed illa posthabitis his omnibus, nuptias cū altero spōso, relicto priore, celebrat. Ipso die nuptiali cognatis, amicis & cōuiuis hilaribus, sponfa vigilante conscientia, redditur tristior solito. Tandē diaboli duo sub specie duorū equitum, in edes nuptiales veniunt, excipiuntur, adducuntur mensæ, hisq; remotis, choreę vniq; ex his spōsa honoris caussa tanq̃ peregrino adiungitur, cum qua bis saltauit, & tandē eam ē conspectu parentū & amicorum, summo cum gemitu & lamentatione, per ostium, in altum sustulit. Altero die parentes & ami-

amici mœsti, sponfam quærunt, vt delapsam
fortè sepelirent, sed ecce eidem socij occurrūt,
vestes, aurumq; referentes, additis his verbis:
non in has res, sed in sponfam à Deo nobis fuit
potestas concessa.

Memorable est & illud, quod recenter
contigit anno elapso 1595. in oppidulo Vilma-
riensi, Treuerensis diœcesis. Quædam Marga-
reta, vxor Ioannis Eysenkopff, ciuis illius lo-
ci, peperit infantem, nomine Conrardum.
Hunc etiam ante & post diem purificationis
sæpissimè à festo Ascensionis vsque ad Diui-
sionis Apostolorum spiritus è cunis abstra-
ctum in alium locum transtulit. Aliquando
in lectum matris collocauit, quandoq; in gra-
dibus cellæ vinariæ abscondit, nonnunquam
in partibus superioribus domus, aut secretio-
ribus. Ne tamen puer quid mali pateretur, spi-
ritus acceptis pannis etiam clam è custodia pa-
rentum semper tenero corpusculo supposuit.
Quadam vice cùm mater lectum in hypocau-
sto pro puero à spiritu accommodatum de-
struxisset, manus & facies, vbi nuditatem ve-
stes non cooperiebant, intumuerunt, & cutem
exuerūt. Quandoq; etiam spiritus puerulum
in cunis mouit. Fuit & illud vsitatum, quod
infans semper ferè fleret, quando à matre in
cunis collocabatur: quiesceret autem positus
à spiritu in alio loco. Visis & cognitis tot mo-
lestijs & vexationibus spiritus Reuerendus
Domi-

Dominus VVilhelmus Lyndener, Decanus Ruralis, & vicepastor Vilmariensis, scripto me consuluit, quid fieri possit ad liberandum puerum à molestia spiritus. Inter reliqua remedia admonui vtendum fore rebus sacramentalibus & benedictis, quas sancta mater Ecclesia exorcizat & benedicit ad effugandas & diminuendas Dæmonum potestates. Parentes huiusmodi res adhibuerunt, nec non etiam ad locum sacrum peregrinationem instituerunt, Deumq; precati sunt. His adhibitis & perfectis aliquo tempore tentatio desijt. Postea autem res benedictæ abscissæ repertæ sunt, & iterum spiritus puerum transferre cœpit. Hæc latius ad diligentem inquisitionem præfati Domini VVilhelmi, Scriba ciuitatis Vilmariensis in notam recepit, atq; perscripsit.

Alia adhuc plura adduci possent, ad demonstrationem realis translationis, sed hæc sufficiant, deinceps etiam maleficorum & sagarum certissima experimenta in vltiorem confirmationem adiungentur. Cæterum translatio corporis de loco ad locum virtute diabolica effecta, etsi breuissimo tempore fiat, non tamen fit in instanti: cum id repugnet motori finitæ virtutis. Celeriter autem talis motus peragitur propter maximam virtutem & fortitudinem dæmonis: quandoquidem quanto maior est potentia mouentis, tanto celerior ac, velocior est motus, vt rerum experier.

R

perientia & Philosophia attestantur. Nunc
veritas Conclusionis latius confirmanda est
varij experimentis, de quorum veritate mi-
nimè dubitandum est.

Multi vtriusque sexus viri, mulieres,
pueri & puellæ confitentur id verum esse.
Imò quandoque deferuntur à Dæmonibus
ad cursum: & quia vel nomen IESVS ex
improviso nominant, vel signo crucis se mu-
niunt, vel aliud signum Christiani præstant,
alijs disparentibus, pedestris ordinis fiunt
in redeundo, qui ferebantur à Diabolo in
adeundo conuentum: quandoque cadunt
ex arboribus in terram, & membra collidunt:
quandoque, quia leges Diaboli transgredi-
untur, miserè vel à Diabolo tractantur, vel
à socijs percutiuntur. Quoniam in priori
additione spem dedi me experientijs data me-
liori occasione vberius Conclusionem pro-
baturum, id nunc præstare decreni: in pri-
mis aliena, deinde nostra inseram. Paulus
Grillandus Iurisconsultus Italus, in lib. 2. de
Sortilegijs q. refert cum alijs experimentis,
quod nec dum, inquit, decem elapsi sunt
anni, quod mulier quædam iuuencula, in-
fra 16. annum ætatis suæ existens, adhuc vir-
go, Sabinensis Diocæsis, ex altero tamen op-
pido oriunda, à quadam alia malefica sedu-
cta, & ad ludum ducta fuerit, vt profiteretur
illam sectam, & præmonitane signo cru-
cis se

cis se muniret in loco congregationis, accesserunt, iuencula videns maximam virorum & mulierum multitudinem, & principem ipsum Sathanam in solio maiestatis superbè sedentem, & ornamentis auratis, & purpuratis vestibus decoratum, vehementer obstupuit, & cùm esset simplex, incauta, immemor præmissæ admonitionis, stupefacta & admirata rerum magnificentiam & statum, signo crucis se munivit, dicendo: Iesu benedetto, che cosa e questa? id est, Iesu benedicte, quæ res est ista? Nec diu verba protulerat, statim cuncta euanescere, & omnibus luminaribus penitus extinctis, sola misera in maximis tenebris remansit, & maximo terrore affecta, penè mortua est. Recordata nominis Iesu & B. Virginis Mariæ, deuotissimis precibus se illis commendauit, & vouit castitatem, si incolumis euaderet. Quidam senex rusticus vnà cum filia & asello transibat locum, vbi puella erat, & plurimùm de sorte sua lamentabatur. Qui senex audito gemitu accessit, dicens, filia mea quid facis hic sola tempore nocturno? quam videns nudam magis obstupuit. Virgo pudore confusa lachrymans & suspiria trahens, viro se commendauit, vt illam duceret secum ad domum suam, quæ non multum distabat. In itinere totam facti seriem narrauit. Quibus auditis senex obstupuit, & cùm intellexisset de patria & parentibus

virginis, decreuit parentes certiores reddere,
& puellam restituere. Retinuit eam domi suæ
duobus aut tribus diebus, & vxor viri eam
beneuolè tractauit. Post triduum senex iuuen-
culam a sella sua impositam, reduxit ad pa-
triam, & parentibus restituit: Qui existimabāt
puellam raptam, vel à milite, vel alio nequam
nocturno tempore. Senex benignissimè, vt
decebat, à parentibus puellæ susceptus & tra-
ctatus, & tandem dimissus cum muneribus.
Puella quæ dono Dei, & intercessione B. Vir-
ginis periculum euaserat, votū adimplere de-
creuit, & ingressa est monasterium S. Francisci,
assumptoq; habitu, professionem fecit, con-
sentientibus parentibus, & castissimè vixit.
Maleficam verò, quæ filiam ad illum locum
conuentus duxerat, denunciârunt curiæ, & re
comperta, publicè fuit igne combusta. Aliud
quod etiam in Italia contigit, narrat Bartho-
lomæus Spineus in q. de Strigibus cap. 18. Qui-
dam, inquit, Andreas Magnanus Bergomësis,
habitor Ferrariæ, hac hyeme mihi narrauit,
quod à quodam suo affine Venetijs commo-
rantecognouit, hoc quod contigit superiori-
bus annis, quandam puellam, quæ cum matre
Bergomi morabatur, inuentam fuisse nocte
Venetijs in thalamo sui affinis: quam manè re-
pertam nudam, recognitamq; quia consobri-
na erat, cum interrogassent, quomodo illuc
venisset, aut ibi esset, & quare? Plorās illa, post-
quam

quam vestita ab illis fuit, hæc narravit. Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, surgentem de lecto, & exutam camisia, se quodam vnguento, quod ex vasculo assumpsit, de lateribus extracto, perungentem corpus. Et statim assumpto baculo quodam ibi præparato, in modum equitatis ascendens, extra fenestram deportata est, & à me nequaquam ex tunc ibi visa. Cumq; ipsa quoq; de lecto surgēs, meum vt mater fecerat, perunxissem corpus, extra fenestram educta, statim in hunc locum deportata sum, vbi matrem puero huic infidiantem vidi. Ex quo ego territa, cum matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidissem, & comminantem, nomen Domini IESV & B. Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hinc nuda solaq; remansi. His auditis à puella, omnia hæc affinis scripsit Inquisitori Bergomensi, à quo mater capta, & tormentis exposita, cuncta confessa est, & addidit se à demone plus quam quinquagesies deportatam, vt puerum illum prædicti affinis occideret, sed tamen nūquam præualuisse, eo quod semper puerum signo crucis, & sanctis orationibus parentum munitum inuenerit. Haud dissimilia refert Bodinus lib. 2. cap. 4. in Gallia contigisse, & inter alia de Lochiana Saga. Vir enim quidam tenuis, cum vxorem interdum abesse noctu perciperet, bonamq; noctis par-

tem emanere: præterea dicentem se, aut ad de-
 onerandum aluum egredi, aut ad lauandum
 cum vicina sua, aliquoties falsi euicisset, suspi-
 cionem concepit de perfida eius libidine, &
 necem interminatus est, nisi locum quo profi-
 ciscebatur, indicaret. Illa sibi à periculo metu-
 ens, rem vt erat confessa est, atq; vt explòres, &
 videas hæc ita se habere, si volueris, eodem de-
 uenies. Tunc tradidit ei vnguentum, quo se v-
 terq; inunxerunt, & pronunciatis aliquot vo-
 cibus, Diabolus eos Lochijs in Arenarias Bur-
 degalenses magno spacio distâtes exportauit.
 Videns itaq; vir se in ignota Mâgorum & Dæ-
 monum humana specie, aspectus tamen hor-
 rifici, frequentia versari, dicere cepit: Deus mi
 vbi nam sumus? hoc dicto, repentè cætus dis-
 paruit. Ille verò cernens nuditatem sui cor-
 poris, oberrauit per agros, donec manè rusti-
 cos inuenit, qui ipsum in viâ deduxerunt. Re-
 uersus Lochias ad Quæstorem rerum capitaliū
 recta via contendit, qui audita probè historia
 fœminam præhendi iussit: Illa verò minuta-
 tim omnia confessa est, & vltrò agnouit pecca-
 tū. Aliud refert, quod cuidam nobili viro ad
 Melodunum accidit, qui Molitoris verbis &
 propria curiositate ductus, cætum malefico-
 rum adiit, sed quoniam perhorrescebat metu,
 quamuis non inuocaret Deū, Diabolus maxi-
 ma voce inclamauit, quis nā hīc metuit? Sic vo-
 lēti nobili viro discedere, cætus abscessit. No-
 bilis

bilis reuersus maleficū inditare statuerat, sed ille admonitus, fuga sibi consuluit. Et de Lugdunensi potenti muliere narrat, quod nocte surgens lucē accendit, & arrepta pyxide se inunxit, & post voces aliquot elata est: hos ritus obseruans mēchus, qui cū ea cubauerat, lucernā capit, peruestigat vndiq;, & ea non inuenta, cū pyxidem vnguēti reperisset, curioso animo exploraturus virtutem vnguēti, fecit prout mulier se habuerat, statim elatus cōperit se cum Magorum cētū esse in agro Lotharingiæ, & consternatus est: Sed cū primū Dei opem implorauit, euāuit totus cētus. Ipse vero Lugdunū reuersus pedibus, maleficam accusauit, quæ confessa rem totam, igne perijt. Multa quæ in Germania contigerunt, habet Malleus maleficarū, sed ex nostris quæ recētissima & notissima sunt, placet aliqua adiungere. Anno Dñi 1589. 22. Septemb. quidam Villicus nomine Michaël, de pago Longen, sub iurisdictione Reuerendiss. Dñi nostri Archiepiscopi Treuirensis, in præfectura Psalhel extremum supplicium pertulit, qui inter reliquos articulos confessus est, quod circa diem natalē Christi tunc præteritam, ad locum Congregationis cis Mosellam, ad crucem prope pagum Lonctwich/ deportatus fuerit, & cū ad dictum locum tardius venisset, congregatio absoluta extitit, tunc tacitē dixit: Domine Deus, iam factū est, tunc in eodem morali temporis puncto

cecidit in terram planam : & circa horam vnde
decimam noctis versus Mosellam se contulit,
accepta scapha traiecit, domum rediens, ad le-
ctum se recepit. Hoc anno 1591. 4. die mensis
Maij, in quo adhuc versamur, etiam in præse-
ctura Palatiolensi igne vitam finiuit quidam
Martinus de Corlingen, qui inter alia confes-
sus est, quod bis à cursu & conuentu, qui fue-
rat prope pagum dictum Pellingen, rediens,
cecidit inter frutices, eò quòd dixisset. O
Deus, quomodo huc appulimus? Idem con-
fessus est quid satis memorabile, quod videli-
cet illo anno superiori, quando maxima fuit
annonæ in his partibus penuria, & si bene re-
colo, contigit talis caritas Anno Domini 1584.
in vere Treuiris emerit duas mensuras filigi-
nis, quas nostrates viercellas nominant, & quia
edictum Ciuitatis publicatum extitit, ne fru-
menta dimitterentur extra ciuitatem, prop-
ter ciuium necessitatem, commodè exportare
non potuit, Dæmon ipsum prope portam ci-
uitatis dictam antiquam, in loco iuxta muros,
vbi aliquando fuit capella Sanctissimæ Trini-
tatis sacra, cum sacco frumenti in aërem sustu-
lit, & trans murum & fossata deposuit, deinde
cum frumento domum abiit.

Hic dubium esse possit, quis saccum fru-
menti tulerit? Responsio digna data est in si-
mili Domino Henrico Huiltzbach, Iuris Do-
ctori, prætori huius Ciuitatis Treuirensis, qui
cum

cum ante paucos annos coram alijs maleficum doctum examinaret super articulis, de quo præcellerant testimonia, quod in congregatione in sella sedisset, exactius rem cognoscere desiderans, interrogauit, quis sedem attulisset? Examinatus moleste tam studiosam interrogationem ferens, respondit, quod principium peteret, addens: qui me deportauit, nunquid potuit & sedem deferre? Sic in proposito, qui hominem transtulit, saccum cum frumento simul portauit. Sicut idem Angelus qui Abacuc Prophetam ex Iudæa in Babylonem portauit, simul etiam pulmentum pro prandio Danielis transtulit. Anno Domini 1586. 13. Augusti, quædam malefica nomine Gertrudis, de oppidulo Erangh, cum alijs incinerata est, quæ cum quadam vice ad cætum, qui tunc congregandus in *Hegetroderheide* portaretur à Diabolo sub forma hirci, Deum nominauit nescio qua occasione, & sic hircus eam in frutices & spinas deiecit, ita quod valde malè selæserit. Altera die domum rediens, vicinis dixit, quod supplicatum iuisset ad B. Virginem in Clusam Euerhardi. Adhuc vnum ex processu *Weisenbeins Annæ* annotandum. Hæc cum Colonizageret, quadam vice vecta hirco cum Amasio redijt ad solitum cætum in *Hegetroderheide* est enim hic locus nominatissimus apud maleficos & sagas, generales conuentus vt plurimum nostrates ibidem

celebrant, finito cætu siue concilio, incidit in contentionem ratione quorūdam bonorum cum propria filia, eamq; verberauit in præsentia filij, vt non solum mater, sed etiam filius & filia deposuerunt. Plurima similia facta adferre possem, sed hæc sufficiant: abundant enim his nostrorum iudicia acta & processus, & res tam clara est, vt nemo negere possit, nisi solem de mundo tollere audeat: Hic respondendum vni argumento Francisci Ponzinibij, quod quidam maleficorum aduocati Achilleum putat, cum ne quidem Therfitis sit. Confessio debet continere verum & possibile, per Glosam, Baldum, & alios in l. i. C. de Confess. & Gloss. in cap. fin. de Confess. in 6. ff. ad legem Aquil. l. Inde Neratius. §. fin. Sed ista quæ confitentur de delatione reali, respuunt ius & naturā: ergo non sequitur: istæ mulieres sic confitentur, ergo sic est. Nam confessio longè distat ab actu: & quicquid est contra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile. Ad hoc argumentum facilis est responsio. Si quid probaret, argueret contra Scripturam, quod ea quæ de delatione Abacuc, Christi Saluatoris, & Philippi, quem Spiritus Domini rapuit, & inuentus est in Azoto, Scriptura narrat, essent falsa, & contra naturam, & phantastica. Quia si impossibilis & falsa est confessio, quod Dæmon hominem possit per aërem deferre, & deficit in suis principijs:

Daniel 14.

Matth. 4.

Act. 8.

cijs: impossibiles sunt etiam dictæ translationes. Quia sicut data possibilitate in vno, per consequens datur in omnibus alijs, quæ sunt eiusdem ponderis & magnitudinis, vt S. Thomas argumentatur, in cap. 4. Matth. Ita posita impossibilitate in vno, sequitur impossibilitas in omnibus alijs eiusdem ponderis ac rationis. Præterea si trāslatio realis deficit in suis principijs, & repugnat naturæ: aut id contingit ex parte mobilis, aut mouētis, aut vtriusq; simul. Non ex parte mobilis, homo enim est corpus, quod moueri potest tam motu naturali, quàm violento, vt omnibus sensu præditis manifestissimū est. Non ex parte mouentis: quia mouens est fortissimus, & non est creatura super terram, quæ ei comparari possit. Non ex parte vtriusque, vtpote quia non possit esse contactus debitus inter agens & patiens, qui requiritur ad actionem & passionem, cū homo sit corpore affectus, Dæmon verò spiritualis creatura: hoc, inquam, non impedit. Nam anima mouet suum corpus, & Dæmon etiam corpus assumptum. Si quis dicat: Deus non permittit, frustra hoc dicitur. Quæ enim fieri & facta cognoscimus, nec principijs naturæ, aut Theologiæ repugnant, ea Deum permittere dubitare non debemus. Scimus enim quod nihil facere possumus sine permissione diuina, nec aliter inuestigamus, an Deus permittat, nisi quia similia facta & fieri experimur.

mur. Argumentum nunc mutatis mutandis retorquetur, Confessio debet esse vera & possibilis. Sed confessio maleficorum & sagarum est vera & possibilis, ergo fidem meretur.

Major probatur ex legibus & iuribus à Ponzinibio allegatis : assumptum constat ex dictis. Quicquid Theologiæ conuenit, nec naturæ principijs repugnat, & de facto contigit: verum est & possibile, sequitur ergo optimè. Viri & mulieres confitentur delationem realem : ergo sic est, si argumentum rectè intelligatur. Non enim confessio facit verum & possibile, quod ex rei natura eiusque principijs fieri nequit, vt argumentum in oppositum præsupponit. Sed confessio prodit verum, quod in facto contigit, res enim non accipit veritatem à confessione, sed à propria entitate & existentia. Quis enim tam ignarus, qui non nouerit confessionem distare ab actu. Si quis confiteatur & affirmet chimeram esse, non ided, quia ignarus id confitetur, chimera est. Confessio ergò vera est, quando est conformitas siue adæquatio rei & principiorum in ordine ad intellectum: quod est in confessione maleficorum de reali delatione. Imò etiam Textus in Cod. Theodosiano L. fin. de malefic. & mathemat. videtur mentionem facere congregationum magicarum siue malefica-

ficarum. Sic enim ait. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrare conetur, detectum enim & conuictum competentia animaduersione mactari perenni auctoritate censemus. Quid enim aliud nostri malefici faciunt? habent magicos apparatus, nocturnis horis conueniunt, Dæmoni obsequium præstant, Deum inhonorant, & conspirant contra Christum & exercitum eius. Dicet quispiam: aliquando experientia compertum, quod quando mulieres dicebantur in cursu fuisse, domi remanserint, nec loco se dimouerint. Huic dubitationi satisfaciet sequens conclusio. Certum est enim, quod aliquando non sunt realiter in cursu & congregatione, sed tantum repræsentatiuè: tamen tunc consensum Diabolo præbuerunt in repræsentationem: vt proprijs eorum confessionibus didicimus.

Ex dicta Conclusionem elicitur, secundum communem sententiam, hanc translationem fieri virtutis Diaboli, nec vllam virtutem habere vnguenta, herbas, baculos, aliaque corporalia, quæ adhibentur, sed signatum esse.

Dicet hinc fortasse aliquis: compertum experientia quandoque est, alios experimenti gratia animaduertisse vxores se vnxisse, qui etiam idem præstiterunt, & secuti sunt: ergo aliqua

aliqua virtus ex rei natura igitur vnguentis. Respondeo : hoc non probat aliquam virtutem vnguentis inesse, sed tales ex aliqua infidelitate, & quasi fiducia implicitè in dæmonem habita id tentasse, & ita opera Diaboli talem translationem effectam. Si quis autem forti fide instructus, in confusionem diabolicæ machinationis, ad docendum & confortandum alios, nihil virtutis inesse huiusmodi naturalibus, ad tales effectus vtatur, procul dubio nulla translatio sequeretur. Proximè conclusioni ob stare videtur cap. Episcop. 26. q. 5. sed huic respondebitur infra in fine tractatus, in solutione argumentorum.

13. Conclusio. *Non semper corporaliter feruntur ad conuentus, sed quandoque sunt illusiones in imaginatione & phantasia.*

IN hac Conclusionem non est Controuersia. Quando tamen fit illusio, maleficorum accedit consensus, quia vt declaratum in præludijs 3. 4. & 5. ad maleficia requiruntur coniunctim Dæmonis potestas, & peruersa malefici voluntas. Per consensum autem intelligo, tam implicitum, quàm explicitum voluntatis actum. Et, si per impossibile, ita Deo permittente, sensum tam exteriorem quàm interiorem somno supprimeret Dæmon, vt intellectus

lectus non aduerteret, & voluntatis consen-
sus, qui præsупponit intellectus dijudican-
tis actum, non accederet, vt accidit in phre-
neticis & somniantibus: homo non peccaret;
quia peccatum ex sua natura voluntarium esse
debet, vel in se, vel in sua causa: & sic

Diabolus in huiusmodi actibus
non assequeretur suum
intentum.

(:·:·)

SECVN

SECVNDVM

MEMBRVM QVAESTIO-

NIS PROPOSITAE.

*AN FIDES MALEFICO-
rum confessioni contra socios & par-
ticipes criminis sit habenda, &
quanta, in ordine ad tor-
turam?*

NON defunt authores, qui nullam virtutem tribuunt denunciationibus, idq; magna cum iniuria diuini numinis, perniciē animarum, & euidenti rei-publicæ detrimēto: quorum auctorum princeps esse videtur Ioannes Franciscus Ponzini-
bius in tractatu de Lamijs, & excellentia vtri-
usq; Iuris. Quare hanc quæstionem ab aliqui-
bus breuiter narratā, à nemine autem ex pro-
posito pertractatam, diuina assistente gratia,
elucidabimus & resoluemus per conclusiones
hoc ordine. In primis, paucis præmissis, veritas
conclusionibus clavis proponetur: Deinde
argumenta soluentur, & per processum dubijs
occurrentibus respondebitur.

*Ordo se-
quētis tra-
ctatus.*

Pro introductione quæstionis aduertendum est, Iuris vtriusque certissimum ac fir-
missi-

missimum esse decretum, ut de se confessi, super aliorum conscientijs non interrogentur. ut patet in iure canonico ca. 1. de confessis, & ca. Veniens l. de test. & 15. q. 3. ca. Nemini: & in Ciuili, C. de accus. l. fin. his verbis in medio l. Nemo tamen sibi blandiatur obiectu cuiuslibet criminis de se in quest. confessus, veniam sperans, propter flagitia adiuncti, vel per comunione criminis consortiū personę superioris optans, aut inimici supplicio in ipsa supremorum suorum sorte sociandus: aut eripi se posse confidens, aut studio, priuilegio nominati: Cum veteris iuris authoritas, de se confessos, nec interrogari quidem de aliorum conscientia sinat. Nemo igitur de proprio crimine confitentē super cōscientia aliena scrutetur. Hęc lex.

Ex quibus omnibus regula sumitur: Nulli de se confesso super aliorum crimine creditur. E ratio reddi potest, quia talis persona est infamis, vilis & suspecta ex confessione proprii criminis. Quod argumentum in nostra materia imperiti maleficorum aduocati multum solent vrgere, quamuis infirmum admodum & fragile sit ad propositum, ut in sequentibus manifestabitur. Cum autem, ut Grammatici loquuntur, nulla regula tam firma sit, quę non patiatur exceptionem, crimen læsę maiestatis excipitur, & cum ob paritatem siue identitatē rationis lex ad similem casum extendatur, cū crimine læsę maiestatis alia adhuc excipiuntur,

S

secun-

*Casus excepti,
si, à regula
confessorum
de se.*

secundum canonum & legum dispositionem, vnde videre est in Glossa communiter recepta in c. 1 de Confessis. & L. fin. C. de accusationibus & L. Quoniam liberi, C. de testib. & Doctorib. in eisdem locis. Sunt autem hæc excepta, in quibus socius de socio interrogandus est; Latrocinij crimen. ff. de custod. & exhibit. reorum L. D. Adrianus. & C. de feriis. L. penultima. falsæ monetæ. L. fin. C. de falsis monet. Proditionis, L. penult. & fin. C. ad legem Iuliam Maiestatis. Coniurationis, cap. fin. de testib. cog. Maleficij siue strygm. C. de malefic. & math. L. fin. crimen læsæ maiestatis diuinæ, id est, hæresis. cap. in fidei fauorem. lib. 6. de hæreticis. Alij alios casus exceptos colligunt, de quibus videndi Doctores in practicis criminalibus. Prædicti autem expressi sunt in iuribus allegatis. Theologi autem sub prædicta exceptione generaliter videntur comprehendere omnia crimina, quæ tendunt in perniciem & damnum siue spirituale siue temporale reipublicæ, quando crimina non sunt correctæ, sed in futurum pendunt.

Dubium hic esse potest, An in furto socius de socio possit interrogari, & an annumerandum sit furtum casibus exceptis. Bartolus in L. Repeti. ff. de quæstionibus; sic videtur sentire: Ab eius tamen sententia communiter Doctores recedunt, licet in praxi in Italia & alibi, ubi furta frequentantur, multi iudices eam sequantur;

quantur: hanc tamen consuetudinem iuri communi non conuenire certum est. Nam furtum non excipitur à lege, & ubi lex non excipit, & ratio dissuadet, excipere non debemus. Gloss. in L. fin. de accusat. Salycet. ibidem. Stephan. Bertrand. vol. 3. cons. 268. Hyppol. Marsil. in consilijs criminalibus, consil. 22. num. 13. Iacobus Menochius lib. 2. de arbitrarijs Iudicium quæstion. casu 474. à num. 20. Quare de fure non habet locum doctrina Bartoli, nisi velimus loqui in furto occulto, propter difficultatem probationis, vt sentire videtur Alexand. in cons. 69. li. 2. citatus à Menochio loco citato. Vel de furto ita circumstantijs aggravato, quod meritò præsumi possit sine socijs non esse perpetratum: tunc enim locum haberet regula Salyceti in L. fin. Cod. de accusat. quæ tradit generaliter confessum proprium crimen posse interrogari de socijs, quando præsumptio legitima dicitur eum habere socios: aliàs standum est iuri communi: quia regula stant dum, donec de fallentia ostendatur, & exceptio probetur, secundum Gloss. receptam in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. Decium in lib. 1. eod. tit. Bart. in L. 1. Si quis vocatus non ierit.

Præterea observandum, maximam esse differentiam inter crimina excepta, & non excepta, quia Iudex si interrogat reum de se confessum, in casibus non exceptis, contra dictam Regulam,

*Crimina
excepta,
non ex-
ceptorum
differentia*

gulam, peccat mortaliter, & reus non tenetur respondere veritatē dicendo, sed potest æquiuocē loquendo subterfugere, modò tamen mendacio non vtatur: vel si quid confiteatur contra alios, eis non præiudicat. In exceptis verò criminibus, Iudex, sub peccato mortali, obligatur de se confessum, de socijs interrogare, & reus si quos scit, in conscientia tenetur denunciare, si non sint correctā crimina, sed probabiliter præsumit in futurum pendere: vt optimē tradunt Dom. Sot. in lib. de tegendo & deteg. secretum, memb. 3. q. 6. & li. 6. de iustit. & iure. q. 6. art. 2. circa medium. Cardin. Caiet. tom. 1. tract. 31. 17. Responſionum, responſ. 5. ad patrem Cherubinum de Florentia, & in 2. 2. S. Thom. q. 70. art. 1. Alfons. Caſtr. li. 2. de iusta hæret. punit. ca. 25. Iosep. Angl. in floribus Theolog. q. 2. part. in 4. sent. in q. de correctione fraterna. Mart. Nauar. in manuali Confessariorum. ca. 18. à num. 58. & ante hos omnes S. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. his verbis ait, quod quis ea, quæ per confessionem nouit in secreto, nullo modo potest prodere. Circa ea vero, ait, quæ aliter homini sub secreto committuntur, distinguendum est. Quandoq; enim sunt talia, quæ statim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifestare tenetur: puta si pertinent ad corruptionem multitudinis spiritualem, vel corporalem, vel in graue damnum alicuius personæ, vel si quid aliud

aliud est huiusmodi, quod quis propalare teneatur, vel testificando, vel denunciando, & contra hoc debitū obligari non potest per secreti commissum. (Intellige aliter extra confessionem sacramentalem accepta) ex quibus manifestum est, hanc esse S. Doctoris sententiam.

Dubium. Quæ est ratio, cur Iudex teneatur Reum de se confesum interrogare de socijs in exceptis, & nō alijs, & reus tenetur etiam non interrogatus, denunciare? DD. communiter ponunt prædictā differentiam: non tamen fundamentalē assignant rationem, (quam pro sua singulari eruditione attingit Mart. Nauar. in Rubrica Relectionis ca. Nouit. de Iudicijs num. 92. & in cap. Sacerdos, de pœniten. distin. 6. nu. 24. In casibus non exceptis si Iudex interroget reum, peccat contra octauum Decalogi præceptum, quo prohibetur ne quis det iniustam causam infamie proximi. Ita hæc lex naturalis est de non infamando, qua lege etiam Reus, contra iuris ordinem interrogatus, tenetur celare occultum peccatorem. At in criminibus exceptis, quando agitur de impediendo damna spiritualia, vel temporalia reipublicæ, quæ in futurum pendent, alia lex naturalis accedit, qua etiam priuati tenentur aliorum mortem & pericula, si possunt, præcauere & vitare, iuxta illud Proverb. 24. Eripe illos, qui ducuntur ad mortem: quæ fortior est illa de non infamando occultum. Concurrentibus autem duabus na-

turæ legibus, contraria in casu aliquo distantibus, standum est fortiori: quia fortius vinculum fortiori modo ligat. Fortior autem est lex de seruanda alicuius spirituali, vel temporalis vita, quam de conseruanda fama: Quia præstantiora sunt bona corporis & vitæ, bonis famæ & fortunæ. Prohibetur ergo iudex octauo Decalogi præcepto, in non exceptis Reum interrogare, & obligatur in exceptis lege naturali fortiori inquirere de consortibus, & reus eodem præcepto denunciare.

Difficultas hic moueri potest. An Pater filium suum aut filiam teneatur denunciare, quem aut quam cognoscit sequi maleficarum sectam: aut contra filius, aut filia matrem, aut patrem?

PRO parte negativa videtur facere, quod poena scientis, & non reuelantis crimen læsæ maiestatis non habet locum in patre ratione filij. Si pater sciat filium moliri crimen læsæ maiestatis, si non reuelet, non punitur, de iure civili & in foro exteriori: ne videatur filium offerre ad supplicium. L. Miles, §. Desertorem. ff. de re militari. Salycet. in L. propter insidias C. Qui accusare non possunt. Ioannes de Anania in cap. fin. de his, qui filios occidunt. Decius in cap. 1. de offic. delegati puer.

num. 7. Alexander. in L. Vtrum. ff. ad L. Pompeiam de parricid. Bertachin. in Reperitorio iuris, verbo, Reuelans: & alij alibi. Ante omnia præsupponendum, quòd in hæresi filius potest patris hæresin denunciare, si verisimiliter cognoscat patrem non corrigi admonitione priuata, vt est text. in cap. Literas, de præsumpt. & sequitur ibidem communis opinio. Quod de hæresi dicitur, idem statuimus de hoc maleficorum crimine: Quia ad hæresin refertur, & non minus, quam hæresis imò magis cæteris paribus communi salutis obest. Respondetur nunc: Pater aut mater si sciat filium, aut filiam hæresi laborare, aut crimine maleficorum, si non sciat emendatos, aut admonitione priuata corrigendos, si alij non sint, qui denuncient, tenetur denunciare. Nauar. in Manuali confessoriorum cap. 25. numero 50. & in commentario cap. Inter verba. n. q. 3. concl. 6. Alexan. Halen. 3. part. 4. præcepto. q. 33. Alfonso Castrenf. lib. 2. de iusta hæreticorum punitione cap. 26. & alij, quos citat & sequitur Iosephus Miscardus de probationibus, volum. 2. conclus. 857. num. 18. Quia etsi Pater filium, aut mater filiam, vel contra, teneatur amare quantum ad vitam, plus tamen secundum ordinem charitatis tenetur consulere salutem animæ vt ad sanam reducatur viam, quia anima pretiosior est corpore. Adhuc bonum commune reipub. est præferendum

priuato. Certum etiam est, quando Pater filiū, aut filiam denunciat in tali crimine: vel filia patrem, matrem, aut sororē, quod ei facillē credendum, & maxima p̄sumptio est de veritate ex d. cap. Literas, & cōmuni sententia ibidem. Et talium testimonium tanto firmitus, quanto à suspitione odij longiūs absunt. Non est tamen valde humanum, si iudices inquisitione aut tortura, nimis durē exquirant à parentibus contra filios, aut filias, vel contrā: magna est enim vis sanguinis, & naturalis reuerentia horrorem quasi incutit. Quē caussa facit, quod Doctores iuris citati excusent in foro ciuili patrem scientem & non reuelantem crimen læsæ maiestatis in filio.

Aliud hic occurrit dubium soluendum, An reus, qui confessus est crimen, de quo contra eum adsunt indicia, possit interrogari de alijs delictis, de quibus contra eum non sunt indicia: exempli gratia, aliquis sufficientibus indicijs repertus est fur, & hoc confessus, an possit interrogari de adulterio aut latrocinio, de quibus nulla sunt legitima indicia. De iure secundum omnes non potest interrogari, vt docet optimē Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis, q. 64. vers. Successiue quæro. & Hyppol. Marfi. in L. Repeti. ff. de quæstionibus Mart. Nauar. in Rubrica cap. Nouit, de iudicijs à n. 62. Sed cū cōtrarium in multis locis feruetur, vt dicunt Angelus in tract. de malefic.

lefic. in verb. Fama publica, Gaudinus in tract. de malefic. in tit. de quæstionib. num. 19. Fracil. Brunus in tract. de indicijs & tortura, & alij multi, quos refert Clarus loc. cit. An hæc consuetudo sit bona, meritò dubitatur. Hanc consuetudinem & praxim tanquam malam aliqui reprehendunt: inter quos Nauar. loc. cit. & Caietanus 2. 2. q. 69. art. 1. quoniam cum apertè sit contra ius standum est regulæ iuris, quando non probatur exceptio: & est contra ius diuinum, quod aliquis iniuste det alteri causam se infamandi: ad quod nulla lege tenetur.

Quando autem vnum crimen est præparatorium ad aliud, vel consequens, aut annexum: tunc Iudex potest interrogare, vt Nauarrus loco citato numero 64. tradit. Peccant igitur grauiter Iudices, qui contra ius sic interrogant: cum sit contra legem naturalem & diuinam: de quib. ibidem latius in num. 56. & potius contrarium facere est corruptela, quam consuetudo. Ex his patet, contra diuinum præceptum & iustitiam facere illos iudices, qui reum crimen confessum, de quo indicia procedebant, cogunt tormentis & minis fateri alia, de quibus nulla adfunt indicia, & quasi totius vitæ suæ generalem subire confessionem: hoc non iudicis, qui iuste iudicare debet, sed Tyranni officium est. His præmissis pro resolutione sit.

S

5

1. Con-

1. *Conclusio. Maleficis de se confessis credendum est contra participes criminis.*

PROBATVR Conclusio rationibus. Prima ratio: Maleficus de socijs interrogatus teneatur respondere Iudici interroganti, & iudex obligatus est ad interrogandum reum de consortibus: ergo ei credendum est. Quia si nulla ei adhibenda est fides, non est ratio, quare ipse obligetur denunciare. Antecedens probatur autoritate Theologorum citatorum, & ex iure naturali, quo quisq; etiam priuatus teneatur, si potest, maximè sine suo periculo, amouere aliorum mortem, & maxima pericula, quæ tendunt contra salutem reipubl. & multorum, vt fortissimè probant non solum lex illa Prouerb. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem: sed etiam cap. Non inferenda. 23. q. 3. & cap. Quantæ. de sentent. excommunicationis, & cap. 1. dist. 83.

Atq; hanc doctrinam aliquando existimaui tantum esse Theologorum & D. Nauarri, ob summam eruditionem in vtroque iure, & singularem pietatem, Vrbi & orbï notissimè: nunc verò ampliùs extendo & assero, esse communem Iurisperitorum sententiam, atque in primis in summo rigore eam tenet Bartolus in L. Vtrum, & L. Si sciente, ff. ad legem

legem Pompeiam de Parricid. & in L. i. §. occi-
diorum. ff. ad Sillanian. in quibus locis tradit,
si quis sciat committenda in principem, vel
tractatus contra ciuitatem suam aut Rempu-
blicam, vel in patrem, aut dominum, & non
indicat, quod sit puniendus pœna legis,
id est, mortis: hæc opinio Bartoli commu-
nior est, & in multis locis practicatur, vt mul-
torum authoritate ostendit Iulius Clarus
lib. 5. §. fin. practicæ Criminalis : q. 87. Alij
dicunt scientem & non reuelantem, punien-
dum pœna graui, sed non mortis, vt Felinus
in cap. i. de offic. & potestate Iudicis deleg.
Decius ibidem & Andreas Barbatius. Sed quic-
quid sit, omnes probant scientem teneri ad
reuelandum in conscientia. Id quod in specie
tradunt Panormit. in cap. i. de restitutione
spoliatorum. Felin. & Decius loc. cit. Antho-
nius de Butrio in cap. Quantæ. de sentent.
excom. & Salycetus, qui quoad pœnam tenet
contra Bart. in L. Quisquis, C. ad legem Iuliam
Maieft. docet, quod in conscientia & apud
Deum sciens tenetur ad reuelandum, & id
ex lege charitatis, & Lancilottus in tract. de
offic. prætoris in caussis criminalibus, in §. de
conscijs. fol. 573. in impressione Coloniensi.
Ad temperandum Bartoli sententiam, quan-
tum ad pœnam, quidam interpretantur eum
intelligendum de socijs criminum: sed alij ab-
soluè intelligendum putant de omni sciente
& non

& non reuelante. Quare Baldus & alij clamant contra Bartolum, quod anima ipsius & omnium qui eum sequuntur, crucientur in inferno: eo quod sint homicidæ.

Ex his infero, Iudicem non solum teneri ratione officij, virtute cuius obligatur, vt provincia purgetur à malefactoribus & hostibus communis salutis, iuxta L. Congruit. ff. de offic. præsid. sed etiam legis naturalis vinculo, quo etiam priuati tenentur, ad credendum denunciationi rationali, ex circumstantijs, & ad inquirendum circa denunciatos. Quod si omittat, duplici ratione peccat: quia duplicem legem, transgreditur, iustitiæ & charitatis: & ratione iustitiæ, qua obligatur reipub. ex officio providere de malis imminentibus si negligit, & respubl. cuius interest delicta puniri, cap. vt famæ. de sententia excom. & L. Ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. patitur detrimentum, grauissimè peccat, & criminis sit particeps, ex cap. i. de offic. & potest. iudicis deleg. & Innocentio, Baldo, Decio, Barbatio, Panorm. & omnibus D D. cum, T. ibid. & tenetur ad restitutionem omnium damnorum, quæ inde redundant vel in rempub. vel in priuatos, vt definitur ex d. c. i. de offic. deleg. & communi sententia Theologorum. S. Tho. 2. 2. q. 62. & 7. Domi. Soti lib. 4. de iustit. & iure. q. 7. art. 3. Ioan. Medinæ in Cod. de rebus restituendis. q. 9. Marc. Nauar. in manuali cap. 17. num. 21. Syluest.

uest. in verb. Restitutio. 3. nu. 6. Angeli in verb. Iudex. §. 8. Caletani in Summa, verbo restitutio, cap. i. versic. Non obstands. Aureæ Armillæ ibidem. Iosephi Angles in floribus in 2. par. 4. sentent in q. Quis restituere teneatur, Nona difficultate. Conclus. r. & aliorum. Deinde deduco cum Dom. Soto, in li. de regendo. & deteg. secretum, loc. cit. & Nauarr. Confessarius tenetur huiusmodi reos admonere, vt socios denuncient in casibus exceptis, quod si facere renuant, eos absoluerè nequaquam debet, & si absoluerit, æquè peccat absoluendo, atq; rei non denunciando. Pro iudicibus annotandū ex doctoribus, quod quando facienda est interrogatio secundum iuris dispositionem, de complicibus, vt non fiat in specie vel indiuiduo contra aliquam singularem personam, Quia hoc potius esset officium suggerentis, quam interrogantis, & factu pessimum: sed in genere, quos habeant complices, vt eos nominent, iuxta doctrinam Salyceti in L. fin. Cod. de accusat. communiter receptam à practicis. Quare grauissimè peccant iudices, qui cogunt reos quocunq; modo per fas & nefas detegere socios, & summa reprehensione digni sunt, vt bene tradunt Iulius Clarus. lib. 5. loc. cit. q. 21. vers. Retenta igitur, in fine. & Nauar. in Manuali. cap. 18. num. 59.

Sed circa prædicta potest dubitari, an Iudex etiam quando interrogat de socijs in casibus exceptis

exceptis possit in aliquo casu in specie vt in-
risperiti loquuntur, seu in indiuiduo in-
terrogare de socio aliquo, exempli gratia,
fuit ne tecum Tytius cum consilium inire-
tur de proditiōe, aut alio maleficio perpe-
trando?

Quod talis interrogatio in specie non sit
conueniens, & iuri consona, videtur commu-
nis Iurisperitorum doctrina in. L. fin. C. de
accusat. Glos. Cyn. Salyc. Alberi. in qua com-
muni sententia fundata etiam est Constitutio
Carolina in art. 31. dum volunt circa nomina-
tionem socij, à iudice interrogationem facien-
dam & proponendam in genere, & non in spe-
cie seu indiuiduo, exempli causa, fuit ne aliquis
socius tibi in perpetratiōe talis maleficij? &
non in hunc modū; fuit ne Tytius tibi socius?
Quoniam Alberic. in d. L. fin. & nunc aliqui
aduocati vniuersaliter intelligere
prædictam communem doctrinam, ideoque
confessionem reiiciendam vt inualidam ad
talem interrogationem in specie factam existi-
mantes, volui in hac tertia editione clarius hoc
dubium proponere, & resolvere. Respondetur
ergo simpliciter doctrinam illam commu-
nem, & consequenter Constitutionem Ca-
rolinam in communi fundatam intelligen-
dam, quando nulla alia præsumptio legi-
tima est, aut indicia suppetunt contra singu-
larem personam. At quando aliqua præsump-
tio,

tio, aut indicium seu indicia militant contra personam in specie siue singulari; tunc licitum est interrogando descendere ad speciem: vt fuit ne tecum Berta in conuentu maleficorum, quando à principe tenebrarum accepisti vnguentum ad maleficiandum Sempronium. Pro hac vera responsione clarissimè sunt Salycetus in d.L. fin. Francisc. Brunus in tract. de inditijs & tortura, quæst. 3. primæ principalis. num. 23. Anton. Blancus in tract. de inditijs, num. 381. quem allegat & sequitur Menochius de arbitrarijs iudicium q. lib. 2. casu 474. num. 53. Iulius Clarus in q. d. num. 4. versus finem. Iosephus Mascardus vol. 3. de probationibus. conclu. 1311. & alij alibi; nec puto doctum in hac re nunc laborare. Hinc quando contra aliquam particularem personam duæ aut tres denunciationes maleficorum debitis circumstantijs vestitæ præcessissent, quæ arguerent, aut præsumptionem præberent, cum, de quo iudex interrogare intendit, criminis participem & socium, nihil criminis foret descendere interrogatione ad speciem siue indiuiduum: Quod euidenter demonstratur. In tali casu iudex debet inquirere contra talem personam, imo eandem sic diffamatam comprehendere, carceribus mancipare, & torturæ subijcere potest, si veritatem neget, vt ex professo infra in conclusionibus 4. 5. & seq.

seq. probamus. Ergo à fortiori licitum est in specie interrogare : An videlicet Sempronius fuerit in societate, quando tale maleficiū contra talem hominem commissum.

Postremò ex superiori doctrina infero: quod si reus de se confessus, aliquem in sua societate nouerit pœnituisse & conuersum, nec ampliùs esse periculum moraliter præsumpserit redeundi ad vomitum, non tenetur talem iudici interroganti denunciare: imò si denunciaret, peccat.

Secunda ratio sumpta ex differentia criminum exceptorum & non exceptorum. Omnium tam Theologorum, quam Canonistarum & legistarum iudicio receptum est, quod de se confessus, super aliorum conscientia nō debet interrogari, & si interrogetur, non creditur ei, ex iuribus allegatis: & hac regula non obstante casus supradicti excipiuntur, in quibus debent interrogari, & eis credendum. Ergò eorum confessio fidem facit: aliàs nulla est distinctio inter casus exceptos & non exceptos, contra iura & leges allegatas, & communem Doctorum sententiam.

Tertia. Regulæ standum & inhærendum est, donec de exceptione & fallentia ostendatur, & probatur ex Gloss. recepta in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. & in 6. in Rubrica eiusd. tit. Petro de Ancharano ibidem Barto.

Bartol. l. i. num. 2. ff. si quis in ius vocatus non
 ierit. Panorm. in cap. ad nostram, nu. 9. & in
 cap. Consuluit. i. num. 4. de appellat. Iacobo
 Menochio lib. i. q. 91. num. 16. de arbit. Iudic.
 quæst. Zasio in tract. de substitutionibus cap.
 6. nu. 3. Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 12.
 num. 4. Nauar. in Rubr. cap. Nouit, de iudi-
 cijs, num. 61. Sed crimen maleficorum osten-
 ditur & probatur exceptum à Regula illa
 communi posita in cap. i. de confess. & l. fin.
 Cod. de accus. in quo reus interrogandus de
 socio, & ei credendum est. Ergo. Probatur
 assumptum ex l. fin. C. de malefic. & mathem.
 cuius verba sunt: Quicumq; maleficorum labe
 pollutum audierit, deprehenderit, occupa-
 uerit: ilicò ad publicum pertrahat, & iudicum
 oculis, communis hostem salutis ostendat.
 Quod si quisquam ex agitatoribus, id est, au-
 rigis, seu quolibet alio genere hominum, con-
 tra hoc edictum venire attentauerit, aut clam-
 destinis supplicijs etiam manifestum reum
 maleficæ artis oppresserit, vltimum suppli-
 cium nõ euadat: geminæ suspicionis obnoxius
 quod aut publicum reum, ne facinoris socios
 publicaret, seueritati legum, & debitæ subtra-
 xerit quæstioni, aut proprium fortassis inimi-
 cum sub huiusmodi vindictæ nomine, consi-
 lio atrociori confecerit: hæc sunt verba legis,
 in qua notanda verba, quod suspicionis red-
 ditur obnoxius: quia publicum reum, ne so-

T

cios

cios criminis publicaret, etiam puniendos, seueritati legum subtraxerit. Atq; hanc legem, ne quis in intelligentia dubitet, in hunc modum allegatam interpretantur communiter Doctores, Alheri. in d. leg. Bartol. in l. Repeti. ff. de quæst. Bald. lib. 1. consil. 95. incipiente, Regula iuris est. Specul. in titul. de accusat. versu. item repellitur. Angel. ab Aretio in tractat. de malef. versu. Sempronium mandatore, fol. 19. colum. 2. verbo. Quæro an particeps. Panormitan. Ioan. Immolet. & Anthon. à Butrio in cap. 1. de Confess. Albert. de Gandino in tractat. de malef. in Rubri. de quæstionibus. Franciscus Brunus in tract. de indicijs & tortura. q. 3. 1. part. à nu. 9. Salicet. in L. fin. C. de accusat. Glos. ibid. & in C. de testib. L. Quoniam liberi. & in c. 1. de Confess. Marfil. in L. 1. §. D. Antoninus. ff. de quæst. & ibid. in L. Repeti. col. penul. Nauar. in Manuali c. 18. nu. 58. Menoch. li. 1. de arbi. lud. casu 474. nu. 33. & alij alibi: Recedere autem à textu iuris, ratione, & communi sententia, summæ temeritatis est.

Quarta. Malefici sunt latrones, & plus quàm latrones: maius enim est occidere veneno, quàm gladio, ex L. 1. C. de malef. & mathem. Sed latroni contra latronem adhibetur fides. C. de ferijs. L. penult. & ff. de custod. & ex trib. reor. L. Diuus Adrian. & communi Doctorum sententia & praxi Ergo.

Quin-

Quinta. Malefici faciunt coniurationem cum Dæmonibus, in perniciem hominum, & destructionem omnium, quæ communem salutem tam corporalem, quàm spirituales humanam promouent, vt experientia constat, & processibus exploratum est: quare d. lex eos meritò hostes communis salutis appellat. Sed in coniuratione datur fides socio contra socium, ex cap. fin. de testib. cogend. & ibid. consensu omnium, & Bald. in cap. Quoniam liberi. C. de testib.

Sexta. Malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. Ipsam propemodum diuinam pulsant maiestatem. L. Etsi excepta, C. eod. Si enim crimen læsæ maiestatis committit, qui in Imperatorem, Regem aut Principem conuicia coniicit, eis insidiatur ex odio, in ministros, vel in Reginam delinquit: Quanto magis obnoxierunt tanti criminis, qui diuinam Maiestatem blasphemât, sanctissimam Dei genitricem Reginam cœli maximis iniurijs afficiunt, atq; Regis æterni ministros in cœlo regnantes, & in terra militantes omni modo odio persequuntur? Sed in crimine læsæ maiestatis humanæ creditur socio contra socium, vt constat ex cap. i. de Confess. & communi omnium sententia. Ergo & in hoc: quia sicut vbi est par ratio, est idem ius: sic etiâ vbi est maior ratio, maius. Ratio autem quare excipiat a regula crimen læsæ maiestatis humanæ, est immanitas, &

reipub.vtilitas, quæ profectò à fortiori militat in hoc crimine. Et confirmatur: quia hoc crimen multa habet priuilegia cōmunia cum scelere læsæ maiestatis, quilibet enim admittitur ad accusandum, quilibet potest capere, modò Iudici deinde presentet: quilibet etiam ob hoc crimen, cuiuscunq; sit dignitatis, torturæ subijcitur, & inuentus reus punitur: ex d.L.Et si excepta. Quomodo hoc crimen spectet ad læsæ maiestatis peccatum, vide Iodocum Damhauderium in practica Criminali, cap.61.

Septima. Malefici sunt sacrilegi, rebus enim sacramentalibus & sacramentis sacramentorum abutuntur in maximis sceleribus. Sed in crimine sacrilegij inquisitus potest interrogari de socijs, & ei creditur, si alij non sint testes. 2.q.1.& cap. Qui autem. 17.q.4. Campegius in tractat. de testib. reg.86. fallent.9. Lancelot. in tractat. de offic. prætoris in criminal. in cap. de Sacrilegijs. num.2. & alibi. Menoch. in loco proximè citato, num. 30. & alij, quos ipse citat.

Octaua. Malefici sunt proditores patriæ: faciunt enim tractatus, vt experientia constat, quomodo vineas destruant, fructus perdant, & annonę caritatem introducant. At proditoribus creditur contra socios. C.ad Legem Iuliam Maiest. L.penult.& fin.

Nona. Malefici aut sunt hæretici, aut eorum

rum facta sapiunt hæresin: *ex cap. Accusatus.*
lib. 8. §. Sanè. Hoc qui negat, rerum experien-
tiam impugnat. Quid enim aliud arguit, Deo
abrenunciare, pacta cum Dæmonibus inire,
Diabolos adorare, Dei genitricem blasphe-
mij lacerare, mysterijs nostræ salutis abuti,
corpus Christi conculcare, aliaq; nefandissi-
ma scelera in Deum, sanctosq; cōmittere? Que
omnia aut hæreses sunt, aut manifestam hære-
sin sapiunt. Sed in hæresi socius admittitur cō-
tra socium, ex c. In fidei fauorem, in 6. & com-
muni omnium sententia.

Decima. Eis, qui veritatem loquuntur, cre-
dendum est: alias fides humana periret. Sed
communiter accidit, vt socij in hoc crimine
complices denunciante, veritatem dicant: &
si in casu vnus inueniatur, qui in denūciando
fallatur, centum vel plures veritatem dicunt,
vt constat experientia, & processibus contra
maleficos. A communiter autem accidētibus
licet argumentari in materia mōrāli. Gloss.
Bald. in l. Neq; natales. C. de probat. Boer. in
decis. 288. num. 1. Gloss. & DD. in l. Non hoc.
C. Vnde cog. Vnde Baldus locum, a commu-
niter accidentibus tradit facere indicium in-
dubitatum, in additionibus ad speculatorem
tit. de sent. & his quæ ipsam sequuntur, in vers.
incipiente, ad mortem. Quod latius ostendit
Marfil. in pract. criminali. §. Secunda. num. 36.
Id quod confirmo ex doctrina S. Thom. 2. 2.

quæst. 70. artic. 2. qui dicit, quod in actibus humanis, super quibus constituuntur iudicia & exiguntur testimonia, non potest adhiberi certitudo demonstratiua, ed quod sint contingentia & variabilia. Sufficit ergo probabilis certitudo, quæ vt in pluribus veritatem attingat, & sic in paucioribus à veritate deficiat. hæc S. Thomas. Si enim testimonium hominum esset reiiciendum, quia testes quandoque falluntur, vel falsum testimonium dicunt, omne iudicium cessaret. Nam & in iudicio Susannæ falsa erant testimonia: & quando Saluator morti adiudicabatur, & Actor. 6. in condemnatione Stephani: & apud homines, innocentes quandoque condemnantur: non tamen propterea testimonia humana, quæ vt plurimum veritatem attingunt, relinquuntur. Et ideo in hoc crimine etsi error contingat quandoque in denunciationibus, non propterea fides omniseis adimenda. In iudicijs & testimonijs falsitatem & errorem quandoque contingere, probat nobilis illa difficultas apud Theologos & Iurisconsultos: An Iudex contra veritatem sibi notam, secundum allegata & probata possit sententiam pronunciare, & innocentem sibi cognitum condemnare? Cuius affirmantem partem tenent S. Tho. 2. 2. q. 76. arti. 2. & q. 64. art. 3. ad 3. Alexand. Halen. 3. part. q. 40. membr. 6. Caietan. in loc. S. Thom. Syluest. in verb. Iudex 2. q. 5. Domini-

tus

cus Sotus l. 5. de iust. & iure q. 4. art. 2. & ex Iurisconsultis Bartol. in L. Illicitas, de offi. præfid. Ioan. Andreas in Speculo, tit. de disput. & alleg. 6. Satis. Glos. in cap. pastoralis. 6. quia de offi. Delegat. & Felin. ibid. Couarr. li. 1. variar. resol. c. 1. & alij alibi. Non ergo ex humanis veritas tollenda est, quia propter hominum fragilitatem & inconstantiam quandoq; homines à veritate deficiunt.

Vndecima ratio. Testes, qui non debent examinari, examinati faciunt aliqualem fidem, quia faciunt quale quale indicium, vt DD. loquuntur. Bald. in L. Martinus. ff. de quest. & in L. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Catho. Salic. in L. Si seruos. C. de testi. Glos. in L. 3. ff. de testi. Quod latius probat Marsil. in pract. 6. Diligenter. à num. 14. Ergo magis credendum illi testi, qui debuit examinari, quia maiorem fidem facit. Si enim id quod videtur minus adesse, adest: multò magis quod magis videtur adesse, adest. Sed maleficus de se confessus, examinari debet de cõplicitibus, ex LL. & communi sententia: Ergo.

Duodecima ratio sumpta est ex praxi Ecclesiæ, quæ tradit eis esse habendam fidem. Nam omni tempore Iudices ex huiusmodi denunciationibus inquisiuerunt contra denunciatos, vt patet ex Malleo Malefi. & Bulla Innocentij VIII. Malleo præfixa: Nicolao Iaquerio & Barth. Spineo, S. Palatij Magistro

in lib. de Strygibus, & Paulo Grillando Iurisc
consulto, caussarum Criminalium in vrbe lu-
dice, in li. 2. de Sortilegijs. Omnes enim dicti &
alii, processus instituerunt secūdam formam
Iuris, in inquisitione hereticorum seruādam.
Sed in hac forma continetur, vt credatur con-
fortibus, ex lib. 6. de hæret. cap. In fidei fa-
uorem.

2. Conclusio. *Certum etiam est, quod
maleficis de se confessis non habetur tanta
fides, quanta hominibus integra fama, opi-
nionis & vitæ.*

OMNES in hac re conueniunt: quia ex con-
fessione proprij criminis, aliquo modo
eorum in opinione hominum læsa est fides:
Alias etiam ad trium vel quatuor denuncia-
tiones posset aliquis damnari: quod non est
in praxi, vt in Conclusionē vltima plenius
declarabitur.

3. Conclusio, *Confessio malefici contra
socium, facit indicium ad torturam.*

NOTANDVM: hæc Conclusio duplicem
potest habere sensum: vnus est, quod cō-
fessio vnus contra socium sit sufficiens ad
torturam, absq; alijs indicatijs & adminiculis, &
sicut enēt Cynus in L. fin. C. de accusa. Anthon.
de Butrio in cap. 1. de confess. Paulus de Leaza-
ris

ris in ca. grauis. De deposito, vt citat eos Alexand. lib. 3. consil. 89. incipiente: Viso themate antescriptæ. In eundem videntur descendere sensum Ioan. Immol. & Panorm. in cap. d. de confess. Angel. in d. L. fin. & Dinus in tractatu de quæst. Secundus sensus est, quod confessio vnus contra socium, vnum faciat indicium, non per se sufficiens sine alia præsumptione vel indicijs: & hunc in Conclusionem intendimus.

Probatur nunc Conclusio, præsuppositis suprà probatis. In criminibus exceptis socium interrogandum de focijs, & Maleficium esse è numero exceptorum. In criminibus exceptis dictum socij facere indicium ad torturam, à fortiori probata authoritas Doctorum pro primo sensu citatorum. Nam qui sentit id, quod maius est, multò magis id quod minus est, sub eodem gradu sentire dicitur. Deinde in sensu nostro tenent communiter Doctores, in criminibus exceptis confessionem socij contra socium facere indicium ad torturam: Innocentius in cap. Quoniam. de testib. Gloss. in L. fin. C. de accus. & in L. Quoniam liberi. C. de test. quam ibidem Doctores sequuntur. Alexand. in d. consil. & in lib. 2. consil. 211. incipiente. Visa facti renunciatione. Philippus Decius in consil. 189. num. 7. & 10. incipiente, Lætatus sum plurimum, &c. Idem in cap. Quoniam de test. Philip. Corneus vol. 1. consil. 58. Hyppol.

Marfil. in consil. Criminal. consil. 22. & 109. num. 11. & in L. 1. §. D. Antoninus. ff. de q. & late in praxi criminali. §. Diligenter, à num. 19. Ludouic. Roman. in consil. 154. Bald. 1. vol. consil. 95. Conrard. Lancilott. in tractat. de offic. prætor. in criminal. in tit. de negatione criminis & tormentis, num. 23. Albert. Gandinus in tractatu maleficorum, in Rubr. de quæstionibus & tormentis: & hæc est communis sententia, vt tradit Iul. Clarus lib 5. sententiarum. §. fin. q. 21. vers. Sed quid in criminibus exceptis. Idem confirmo ex definitione & differentia indicij leuis & grauis, secundum practicos. Leue est, cui contingit frequenter abesse veritatem. Graue, cui contingit frequenter adesse veritatem. Sed maleficorum denuntiationibus non solum frequenter, sed aut ferè semper, aut semper contingit adesse veritatem, vt Iudicum experientia & processibus constat, ergo denunciatio malefici contra socium facit indicium graue: quia cui competit definitio, competit & definitum.

4. Conclusio. *Confessio vnius socij in maleficio contra alium, est sufficiens ad inquirendum in criminibus exceptis.*

PROBATVR. Confessio huiusmodi aliquem habet effectum, vt constat ex dictis. Ergo ad inquirendum: cum per se nõ sufficiat ad tor-

ad torturam, imò in non exceptis tradunt Doctores nominationem socij efficere, vt Iudex possit inquirere: quantò magis in exceptis? Deinde nostram Conclusionem tenent communiter Doctores, vt docent Clarus loc. citat. vers. Retenta ergo communi Conclusionem. Et ante hunc Ludouic. Romanus in L. Et si certus. ff. ad Syllan. Augustin. ad Angelum Aretin. in tract. malef. in verb. Fama publica, n. 31. Roland. in cons. 73. lib. 1. & alij alibi.

Ex hac Conclusionem sequitur, quod Iudex habita confessione vnus malefici contra participem criminis, debet cautè inquirere circa nominati statum & conuersationem, & indagare an alia reperiantur indicia.

5. Conclus. *Confessio socij contra complices & participes in crimine, in maleficorum scelere, si aliam habet præsumptionem adiunctam, vel indicium, aut indicia, facit indicium ad torturam sufficiens.*

PROBATVR Conclusio ex Gloss. & Saliceto in L. fin. C. de accus. vbi Salicet. dicit in exceptis talem confessionem siue nominationem secundum Doctores facere indicium ad torturam, quam ipse moderatur ex Gloss. citata, si talis nominatio sit cõiuncta cù alia præsumptione: & hanc doctrinam Saliceti Doctores in praxi sequuntur, vt testatur Iulius Clarus in q. d. &

q.d.& in specie Alexand.lib.3. consil. 59. incipiente: Viso themate. Albertus Gandinus loc. citat. Francisc. Brunus de indicijs & tortura loco d. vers. Qualis autem sit modus. Guido & Suzaria, de indicijs & tortura. num. 49. & ibid. in addit. Ludouicus Bologninus. Hyppolit. Marsil. in cons. 28. nu. 17. & in cons. 130. nu. 42. vbi latè probat ex Alexand. & alijs. Atque hic pro lectore notandum, quando citantur consilia Marsilij, intelligendum de criminalibus, & non ciuilibus in hac materia.

Circa hanc Conclusionem & alias de confessione socij criminis, secundum Doctores notandum est, ad hoc vt dictum socij faciat indicium ad torturam, requiri, vt in tormentis confiteatur. Sic tenent communiter Doctores: quia cum sit infamis & vilis factus ex confessione proprij criminis, purgandus est talis defectus tortura. Bald. i. vol. cons. 95. Alexand. 5. vol. cons. 152. incipiente. Viso processu, nu. 17. Raphael Fulgos. cons. 173. incipiente. In caussa inquisitionis. Marsi. cons. 22. n. 22. & 109. nu. 13 & in pract. criminal. §. Diligenter. nu. 61. Gandinus de quæst. & torment. §. Nunc restat formare. Alberi. in L. fin. C. de accusat. Addo his ea, quæ secundum Baldum, Salicetum, Oldratum, & alios, Iason in L. Cunctos populos. de summa Trinit. & fid. Cath. num. 70. in prima lectura, & in 2. nu. 51. docet infames in criminalibus cum tortura admitti, ad hoc vt indi-

indiciũ faciant ad torturam, in subsidium: quæ communis Doctorum est sententia, vt infrà constabit. & licet Couarruias lib. 2. variarum Resolutionum, cap. 13. nu. 8. videatur tenere, quod tantum in ciuilibus id obtineat, vt periurium & infamia tormentis purgentur: tamen ipse intelligendus est, quantum ad absolutam probationem: & ita communi non aduersatur, imò maximè fauet. Quia vt Bartol. in L. fin. in fine. ff. de in lit. iurand. vulg, quotiescunq; probatio probat in ciuilibus: in criminalibus facit indicium ad torturam, quod comprobat Marfi, in pract. d. 6. Diligenter. nu. 133. Quod autem socij criminis cum tormentis admittantur, valdè iuridicum est, & in quibusdam locis seruatur. Dicit tamen Chassanæus in consuetudinib. Burgundiæ, in Rubr. 1. se hoc sèpè allegasse in curia Franciæ: Curiam tamen non attendere in delictis atrocioribus, quæ fiunt de nocte, & clandestinis: sed admittere, propter difficultatem probationis, probationem sociorum criminis sine tortura, in casibus, quibus socij criminis admittuntur. Seruanda autem in hac re consuetudo loci, vbi ius dicitur, vt tradit Clarus q. cit. Constitutiones Imperiales Criminales Caroli V. quamuis declarent socium contra socium facere indicium ad torturam, inter alias conditiones, nulla tamen fit mentio, quod debeat fieri nominatio in tortura, vt est videre in articulo 31.

Con-

Concedendum tamen maximè in vilibus personis, Confessionem reddi probabiliorè, quādo examē fit in tormentis. 2. q. 1. can. In primis. & 5. q. 5. can. Illi qui. & L. ob carnem. & L. 2. ff. de testib. & in Auth. de test. §. Si verò etiā. Aduertendum tamen pro praxi, non esse necessarium, vt confitens actu tractus sit ad tormenta, modò metu tormentorum confiteatur. Quia confiteri in tormentis, & metu tormentorum, æquiparantur in iure, vt tradunt Bartol. in L. 1. §. D. Seuerus. ff. de quæst. Bald. in tractat. de quæst. & torm. Guido à Suzaria de indicij & tortura. num. 72. & ibid. in addition. Bolognin. & communiter practici. Metu autem tormentorum fit confessio, non solum quando actualiter tortura adhibetur, sed etiam quando est in locum tormentorum ductus ad torquendum, vel præcedunt minæ tormentorum, secundum Angelum ab Aretio in tract. malef. verb. Fama publica. Bartol. in d. L. 1. Gandin. in tract. de malef. in Rub de quæstio. & torment. Marfil. in Pract. Criminali. §. Expedita. num. 10.

Sed hîc exurgit dubium.

An ad hoc vt dictum socij faciat indicium requiratur, vt deponat cum iuramento?

Marfilius in Pract. §. Diligenter. à num. 63. tenet quod sic: & propterea dicit se Bononiæ
semel

semel liberasse à furca quendam furem, nomine Ludouicum de Parisijs. Eundem sequitur Iulius Clarus in d. q. 21. vers. *Quæro nunquid ad hoc: & dicit, quod sic semper viderit obseruari.* Sufficit autem vt fiat iuramentum, vel ante torturam, vel presente ipso, contra quem deponit, prout seruatur in confrontatione teste Boerio de incis. 319. Marc. Anton. Blancus in tract. de indicatijs, nu. 384. tenet contrarium, vt citant eum Clarus & Menochius lib. 2. de arbitrar. Iudi. quæst. nu. 60. Tradit Menoch. ex aliorum autoritate praxim esse seruandam: & hoc videtur tenendum. Requirit enim iura & leges iuramentum in teste, qui plene probare debet, quod nõ est in proposito: quare tantus rigor iuris non attenditur. Pro cuius rei confirmatione facit, quod idem Marfil. in eod. §. infra. n. 143. latè probat, testem examinatum sine iuramento facere præsumptionem. Hoc tamen semper faciendum à prudenti & timorato Iudice, qui Deum & iustitiam ante oculos habere debet, vt quando Reus complices, in casibus, quibus tenetur, nominat, eum admoneat, vt propriæ memor salutis, nemini iniuriam faciat, sed bene consideret, quid loquatur, imò & interrogare poterit reum, an in animam & conscientiam suam velit recipere, sic se rem habere: hoc enim induit quasi rationem iuramenti.

Hic

Hic libet pro nostra materia
mouere dubium

*An dictum mandatarij solum sine alijs
adminiculis vel indicijs faciat indicium ad
torturam contra mandantem?*

EXEMPLI gratia, in præfenti crimine inter
maleficos & maleficas sunt homines in-
ferioris fortis, vilis conditionis, mediocri
status, & superioris: Nunc maleficus vilis con-
ditionis & pauper fatetur se grandinem mo-
uisse, ad perdendum frumentum. Ipse est pau-
per, mendicat panem, mallet frumenti co-
piam, quàm inopiam: præsumit meritò lu-
dex talem motu proprio non fecisse, sed alio
mandante, vel alijs superioris ordinis. Inter-
rogat demandantibus vel mandante: Man-
datarius verò reuelat & denunciât mandan-
tem. An talis denunciatio faciat indicium
solum, ita vt mandans possit capi & torqueri?
Ante resolutionem notandum est, quod man-
datarius potest interrogari de mandante, quã-
do præsumptio est verisimilis, eum fecisse ex
alterius mandato. Deinde aduertendum, etsi
mandans non dicatur propriè facere, inter-
pretatiuè tamen, vt Doctores loquuntur, con-
currit. Vnde tenetur de delicto mandatarij,
& punitur eadem pœna regulariter, qua man-
datarius. Bartol. in L. Non solum. ff. de iniu-
rijs.

rijs. §. Si mandato: & est communis opinio, vt
testantur Albert. Gandinus in tractatu de ma-
leficis. in Rubrica de poenis. Iulius Clarus lib. 4.
§. fin. q. 89. Lancilottus in tractat. de offic. præ-
tor. in cap. de mandante homicidium. Didac.
Covarr. in Clement. Furiosus de homicidio.
Hoc tamen sciendum est, quod quando man-
dans est potens & seuerus erga eos, mitius pu-
niendus est mandatarius: quia cum actio tum
minus sit voluntaria, minus in eadem specie
peccat. Metus enim etsi non tollat, minuit ta-
men voluntarium.

Respondetur nunc conformiter superio-
ribus Conclusionibus, quod mandatarij di-
ctum solum sine alia præsumptione, vel indi-
cij non est sufficiens ad hoc, vt mandans pos-
sit subijci tormentis, vt patet ex proxima Con-
clusionem. Deinde ob aliam rationem, quam po-
nunt Clarus d. lib. quæst. 21. & Marul. in §. Di-
ligenter. num. 39. Quia aliàs esset in potestate
cuiuslibet hominis scelesti, & vilis personæ, vt
vir probus subijceretur tormentis: quod esset
impium & absurdum, & ita dicit Clarus, quod
viderit semper seruari: hoc tamen modo, vt in
criminibus exceptis leuiiores suspensiones suf-
ficient, quàm in non exceptis. Quæ praxis be-
ne notanda est ad propositum, quod propter
arocitatem criminis, & occulti exercitij natu-
ram, leuiiores sufficiant suspensiones: sicut etiam
in hæresi omnium iudicio leuiora argumen-

ta & signa, quàm in alijs, acceptantur ad præsumendum ex L. 2. C. de hæret. Felin. in cap. literas. de præsumpt. Lancilott. in d. tract. in cap. de hæret. num. 8.

Dicet quispiam, cùm hic agatur de indicijs, quot indicia requirantur ad torturam? Respondetur, secundum Doctores, in praxi ita seruari, quod per vnũ indicium, si sit proximum, procedatur ad torturam: vt si sit vnus bonus testis de visu, vel Confessio extraiudicium, vel res reperta apud reum præsumptum. Atq; etiam duo leuia vnum sufficiens ad torturam efficiunt, vt Doctores practici, Lancilott. in d. tract. in cap. de negatione criminis. nu. 29. Marsil. in pract. & alij colligunt ex Bart. L. fin. ff. de quæst. Quod autem de consuetudine seruetur, vt propter vnum indicium Reus tormentis subijciatur, attestantur Ioan. Andreas in addit. ad Speculato. in tit. de præsumpt. §. Species. Alexan. lib. 1. cons. 77. Alberi. in L. Si quis alicui. C. ad L. Iul. Maiest. & hæc est communis opinio. vt tradunt Clarus li. 5. §. fin. q. 84. & Marfi. in pract. Criminal. §. Diligenter, à n. 177. Animaduertendum est, quod in materia indiciorum & torturæ non potest in omnibus dari certa regula, propter varios casus emergentes. Ideò Iudicis arbitrio multa relinquuntur, an vnum sufficiat indicium, vel plura, vel quale. Iudicis tamen arbitriũ in hoc sicut in alijs omnibus, debet esse iuri & æquitati

tati consonum; aliàs non valet, nec debet sequi propriam conscientiam, sed publicam & regulas legum, vt latè Marfil. in pract. loco cit. à num. 27. prosequitur: quia in arbitrijs Iudex debet facere suum arbitrium cum consilio peritorum. Quando enim dicitur aliquid relinqui Iudicis arbitrio, non est is sensus, vt fortasse indocti iudices, & iuris imperiti intelligunt, quod quisque Iudex pro suo sensu & cerebro possit decernere, ita vt pro ratione sit voluntas propria, sed quod Iudex consideratis circumstantijs rerum & personarum, nec non etiam legum decretis, & doctorum sententijs, arbitretur quod iuri & æquitati consonum erit, quando lex expressè de iustitia non statuit. Vnde arbitraria, quæ dantur iudicibus, intelliguntur concedi, secundum mentem legis, & arbitrium intellectus rationis, vt rectè docet Andreas Barbatius in ca. 1. de constitut. num. 167. Si autem lex quid certi statuatur in casu, legi standum est. Hinc infertur, illa indicia maximè quæ leges ponunt, & DD. ex legibus colligunt, obseruanda esse. Deinde breuiter deduco (inferius latius Deo duce probaturus) in materia maleficorum peccare quosdam Iudices Iurium ignaros, qui requirunt tantam copiam indiciorum, vt ex natura & statu istius exercitij, quod occultissimum est, vix vnquam sit, aut esse velit, qui aut accusare, aut denunciare audeat: maxime cum

regulariter omne indicium, secundum communem sententiam, quam etiam Constitutio Criminalis Caroli Quinti in articulo 23. complectitur per duos testes probandum sit: Cum tamen iura, Doctores, & praxes doctissimarum Curiarum, in enormibus, clandestinis, & occultis, ne crimina impunita maneant, Diuina maiestas grauissimè lædatur, atq; ad iram provocetur, & Respub. patiatur: leuiiores & minores quàm in alijs admittant suspiciones, & minora argumenta seu indicia requirant, ut in probatione sextæ Conclusionis euidenter probabo.

Aliud hîc dubium incidenter soluendum, quod sæpe in praxi occurrit: Casus talis est. Maleficus indicijs sufficientibus, & seruatis seruandis in tortura coram Iudice, notario & assistentibus proprium crimen confessus, deinde de consortibus interrogatus, cum iure & potuerit & debuerit interrogari, denunciavit duos, vel duas, vel plures; quam confessionem ratam habet, & confirmat, dum est ad banchum Iuris, ut vocant, & sententiam expectat, Sententia lata proceditur ad executionem, & dum est in manibus Carnificis, locum preparatum ad incinerandum intraturus, vel instantia partis denunciata, vel importunitate admonentium mortis, & urgentium per animæ salutem, ut cogitet, verè, an falsò denunciauert: reus perturbatus hisce vel similibus

ver-

verbis, dum in extremis militat, vertit se ad populum, dicens ad Iudicem, vt paululum expectet, & ait, in præsentia omnium. Rogo vos omnes, vt mihi ignoscatis, atq; pro anima mea Dominum rogetis, & quia illos vel illas denunciaui tanquam participes criminis: excuso eos, & dico me nihil mali de ipsis scire. Vel, delatis præsentibus & instantibus responderet: habeo vos pro bonis & probis. Quibus peractis non est amplius locus verbis, sed proceditur ad executionem. Difficultas nunc est, an confessio in extremis facta elidat primam confessionem, in tortura & iudicio factam, ita vt prior non sit amplius indicium ad torturam contra denunciatos, iuxta modum in Conclusionem expositum.

Videtur quod elidat, tum quia confessio nulla, & non perseuerans, eiusdem censetur virtutis, apud Doctores: tum quia quilibet in articulo mortis memor salutis præsumitur. can. Sancimus. r. q. 7. & Gloss. in cap. literas. de præsumpt. Quæstio hæc parum apud Doctores restrita est. Eam in casu furti monet Marsilius in pract. Criminali. §. Restat. in principio, & soluit in partem negantem: & sic etiam in præsenti resolvimus: Non esse standum tali confessioni, quæ in extremis fit: & probatur ex L. Si quis in graui. §. Si quis moriens. ff. ad Syllan. vbi per illum textum Bartolus & alij dicunt, quod si aliquis Iudex, constitutus in mortis

articulo, dicit se falsam tulisse sententiam, non statur ipsius dicto, nec ei creditur ad annullandum sententiam: & multis alijs iuribus & allegationibus prosequitur dictus auctor. Præterea eadem solemnitas requiritur in destruendo, quæ exigitur in construendo: nec non etiam eadem solemnitas postulatur in reuocatione actus, quæ in celebratione. Sed talis reuocatio in articulo mortis fit extraiudicialiter, sine debita solemnitate: denunciatio verò facta est seruatis seruandis in iudicio: & actus fortior est, qui fit in iudicio, quàm qui fit extrà, iuxta Gloss. receptam in Authen. Generaliter. C. de Episc. & Cleric. Ergo posterior confessio nō derogat priori. Atq; in maiorem cōfirmationem optima est ratio. Rei cū ducuntur ad supplicium, & sunt in puncto mortis, adeò concutiuntur timore, & perturbātur angustia necis, vt quasi alieni à mente videantur, & plenum iudicium non habeant, & oppressi mortis timore sunt veluti similes mortuis. Adhæc: talis persona, maximè si moriatur pœnitens sana mente & ratione, nō confirmasset primam confessionem factam in tortura, quando sententia danda erat ad banchum iuris: tunc enim conscientiam suam aperuisset, & reuelasset excusando, quod in tormentis timore pœnæ, ad liberandum se à tortura, vel alia affectione mota, denunciasset tales, tanquam participes criminis, contra veri-

veritatem. Si autem in iudicio persistit in prima confessione, veritatem dixisse, & consensum præbuisse, in primam præsumitur. Quia qui tacet, quando loqui tenetur, & interrogatur, pro consentiente habetur. Ex his similibusque argumentis videtur concludendum, quod in foro exteriori talis excusatio in extremis non elidat primam confessionem : quamuis maximum quiddam apud Deum & homines sit, quod ille reus statim moriturus exculpet, & excuset, quem inculpauit. Quod in contrarium obijcitur, verum est, quod confessio non perseverans, æquiparetur confessioni nulli: hoc tamen intelligitur vsque ad sententiam condemnatoriam. Si reus non perseveret in confessione facta in tortura, non potest condemnari vi prioris confessionis. At alia ratio est post sententiam. Quod verò adducitur: moriens præsumitur memor salutis, verum est, si constanti & sana mente, & deliberato iudicio respondeat, & non perturbetur timore mortis, vel instantia importuna partium, aut sollicitantium. His addo, quod Baldus ait, in tractat. de pace Constantiæ. §. extra quæro. num. 66. qui tractatus habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 77. quem sequitur Iason. in L. i. ff. Per quam factum erit. num. 16. Non omnis qui moritur, vel est in extremo vitæ constitutus, est Sanctus Ioannes Baptista, licet receperit corpus Christi.

DE CONFESSIONIBVS

Christi. Vndelicet sit aliqualis præsumptio, non tamen tanta, vt multum probet. Ex his duo elicio: Primum, pro Confessarijs, qui aliorum reorum audiunt confessiones in casibus, quibus socios criminis tenentur denunciare, vt admoneant eos serio in confessione, ad denunciandum eos, quos in conscientia, ex certa scientia, sepositis omnibus humanis affectionibus, nouerint consortes, Iudici coram notario & testibus, & si quos forte in tormentis ex odio, inuidia, vel timore poenæ, vel alia causa contra veritatem denunciaissent: reuocent cum eadem solemnitate, ante sententiam. Quia si postea Confessarius reum comitetur ad supplicium, & tunc sæpius inculcando admoneat vt memor salutis, si quem iniuste denunciaisset, eum reuocet, stimulis conscientiae ex vna parte, cum mors instet, & ratio reddenda sit: & ex altera anxietate mortis exagitatus facile contingere posset, vt totam primam Confessionem in dubium reuocaret. Secundum, vt Iudex nunquam permittat, sententia lata partes accedere ad instandum & molestandum reum, sed si iudicet confrontandos, vt loquuntur, id fieri curet ante sententiam pro commoditate. Alias si post, quid per importunitatem reuocetur, generatur aliquo modo præiudicium tum iudicio, quod sanctum esse debet, & sine mendacio tum etiam ipsi reo, qui falsum dixit, aut in falsum consensum dedit, dum loqui debebat, & ta-

& ratuit, si postea non stet confessioni: Nec etiam secundum legestalis subsecuta reuocatio, vt suprà dictum, magni ponderis est, præsertim quando prima confessio fulcitur adminiculis, quæ ipsam probabilem reddunt. Vide ad hanc materiam Constitutionem Criminalem Caroli V. in art. 31. vers. Zum fünffren. Huic resolutioni multum fauet, casus in simili expressus in L. Si quis in graui. §. Si quis moriens. Ad Syllania. vbi non creditur vulnerato morienti, qui in extremis vitæ, exempli gratia, dicit se à Titio vulneratum, nisi potuerit aliter probare. Ex qua lege Angelus ibidem, & Marsilius conf. 5. num. 14. & conf. 109. tradunt dictum morientis facere indicium ad torturam. In contrarium est communis opinio, facere aliqualem præsumptionem, sed non tantam, quæ sufficiat ad torturam. Stephan. Bertrand. lib. 2. conf. 137. & alij multi, quos citat & sequitur Iul. Clarus lib. 5. quæst. 21. Vnde Constitutiones Criminales Caroli V. in art. 28. determinant, quòd sermo morientis, si quem denunciet, aliquod faciat indicium.

Cum in crimine maleficiorum denunciantes sæpè sint varij in confessione, dubitatur merito: Cui confessioni standum?

HAEC quæstio si in generali tractetur, intricatissima est, & eam ad longum ex re-

centioribus tractant, Didacus Couarr. lib. 2. variarum Resolut. cap. 13. Anthonius Gabriel. Romanus li. 7. communium Conclusionum, conclus. 26. 27. 28. 29. & seq. Iul. Clar. lib. 5. Sententiarum iuris. §. fin. & latissimè Menoch. lib. 2. de arbitrarijs Iudic. qq. casu. 108. Sed omissis alijs, quantum ad nostrum propositum, sit

Prima Conclusio. In crimine hæresis & negotio fidei, si quis de seipso testificetur, & de alijs, etiam si ex interuallo fuerint contraria testimonia prolata, nihilominus statuitur illi testimonio, quo hæresis reuelatur, etiam si prius testimonium iuramento sit firmatum, & hæresin non detegat, secundum verò detegat, secundo potius statuitur: ex textu & Glos. c. Accusatus. §. licet, de hæret. in 6. Felin. in ca. Cum in tua. col. 2. de testib. Menoch. loc. cit. num. 13. Couarr. ubi supra num. & alij ab eo citati. Ratio redditur à Repertorio inquisitorum in verbo. Testes. Couarru. & Menochio: Notam horrendum crimen, in perniciem Christianæ religionis, omninò maneat occultum. Vbi tamen seruanda est consideratio d. §. licet, vt ex manifestis indicijs appareat, talem non ex animæ leuitate, vel odij fomite, seu pecuniæ corruptione, sed zelo fidei & religionis suum testimonium corrigere, ac quod reuelat, reuelare. Ethoc est priuilegium concessum in fauorem fidei & religionis. Tantus enim

enim est fauor fidei, vt quamuis in alijs criminibus in dubio tutius sit nocentem absolvere, quàm innocentem condemnare: in hæresi tamen & negotio fidei, in dubio quis præsumitur hæreticus, quantum ad condemnationem pœnitentiæ imponendæ in foro Ecclesiæ, pro vtilitate animæ, Franciscus Squillacens. de fide Catholica. cap. 34. Glossa, & Immolen. ab eo citati. Iosephus Mascardus de Probationibus, volum. 1. Conclus. 495. num. 8. & alij, quos ipse citat.

Secunda Conclusio. Quod de hæresi & negotio fidei dictum, quantum ad testium varietatem, idem seruandum est in crimine maleficorum. Tum, quia eadem ratio multo fortius in hoc crimine militat: Cùm hoc crimen maleficorum omni crimine sit atrocius, maximeque sit in perniciem Christianæ religionis, plurimaque mala in Rempubl. redundent, si lateat: Tum, quia crimē maleficorum omnium iudicio refertur ad hæresin: Tum quia omni tempore, Inquisitores seruârunt modum probandi & detegendi hoc crimen à canonibus præscriptum pro hæreticis. Vt est videre apud Doctores mallei malefic.

Syluestr. Bartholom. Spineum,

Nicolaum Iaquerium,

& alios.

6. Con-

6. Conclusio. *Confessio duorum vel trium contra aliquem, vel aliquos participes criminis, regulariter facit indicium ad torturam, in crimine maleficorum.*

HANC Conclusionem sic intelligo: si duo vel tres socij rei inuenti in tormentis, de se confessi, simul vel successiue denuntient alium, vel alios, faciunt indicium, vel indicia sufficientia contra talem, vel tales, ad torturam: si in confessione constanter perseuerent, penitentes ad iudicium accedant, morientes cum contritione, ita vt ex circumstantijs adiunctis non possit præsumi eos mentiri: & si alia non sint indicia, iudex potest & debet ex lege naturali suprà insinuata, & ratione officij, tales denunciatos apprehendere, inquirere, & torture subijcere. Et in tali confessione multum est obseruandum, an reus sæpius confessionem contra alios reiteret, & geminet in tormentis postea, & ad banchum iuris: quia geminatio arguit magnam firmitatem animi & propositi. *Marsil. in cons. 113. num. 2. & in L. 1. ff. de quæst. 6. Quæstioni. Felin. in ca. si cautio, De fide instrumentorum, num. 39. Decius in consil. 185. num. 10.* Talis etiam geminatio & reiteratio præsupponit deliberationem, iuxta *Gloss. in cap. Si quis iratus. 2. q. 3.* Quae de causa non est reuocabilis prætextu erroris aut falsitatis. *Ludouic.*

deuic. Roman. in cons. 346. incipiente, in hac
 causa. Barth. in L. Cùm scimus. C. de Agrico-
 lis & censitis. lib. ii. Bald. in L. Nec damnosa. C.
 de precibus Imperat. offerendis, & alij iam ci-
 tati. Dictum in Cōclusionē (regulariter) quia
 possit esse casus, in quo tam paucae denuncia-
 tiones non sufficerent: vt si vir in potestate &
 auctoritate constitutus, à subditis denuncia-
 retur tanti criminis, possit fortasse præsumi,
 ex odio factum, vel alio humano respectu,
 præsertim si nullæ aliæ adfunt præsumptio-
 nes coadiuuantes. Si tamen tales denunciatio-
 nes multiplicentur à personis infimæ, medioq;
 cris, & fortassis æqualis (consideratis confide-
 randis) conditionis & status hominibus: iusti-
 tia vendicat sibi locum. Videndum etiam, an
 tales denunciantes sint maioris auctoritatis
 habitus: tunc enim eorum denunciationses sunt
 maioris etiam virtutis, in æquilibrio rationis,
 contra pares, si debitæ seruantur conditiones.
 Propter hoc enim crimen licet quemlibet, nō
 obstante dignitate, torture subijcere, & inuen-
 tum reum punire ex L. Et si excepta. C. De ma-
 lef. & mathem. Probatur nunc Conclusio sic
 declarata.

Primò, auctoritate omnium DD. allega-
 torum in 3. & 5. Conclus. Nam cùm dubitant,
 an vnius confessio in exceptis sufficiat ad tor-
 turam, præsupponunt duorum vel trium suf-
 ficere: & communis & in praxi recepta opinio
 tenet,

tenet, cōfessionem siue nominationem vnius
facere indicium ad torturam, si alia prælump-
tione vel indicio iuuetur. Sed hīc in proposi-
to vnius inculpatio, vel nominatio coniungi-
tur nominationi alterius. Ergo.

Secundò, ex communi sententia, vt supra
ostensum est, vnum graue indicium & proxi-
mum sufficeret regulariter ad torturam. Sed
inculpatio duorum vel trium facit grauissi-
mum contra tertium: cū vnius faciat graue,
ex definitione grauis indicij, & proximum:
cū omnes rerum circūstantias nominans
posset significare & aperire viam ad vltorio-
rem inquisitionem.

Tertiò, in crimine læsæ maiestatis diuinæ
& humanæ, duorum sociorum confessio con-
tra socium vel socios, sufficeret ad torturam,
ex cap. In fidei fauorem. in 6. de hæret. & 6.
quæst. 1. cap. Si quis cum militibus. & in L.
Quisquis. C. ad Legem Iuliam Maiest. & com-
muni doctorum sententia. Ergo & in nostro
casu: quia vbi est similis ratio, idem ius est. ff.
ad Legem Aquil. L. Illud. & vbi maior ratio,
maius ius. Ratio autem in dictis criminibus
est enormitas criminis, & reipubl. damnum.
Sed magnitudine & immanitate hoc crimen
omnia superat, maximaque damna in rem-
publ. redundant, vt omnium confessionibus
constat, & hisce infelicitissimis temporibus
Respubl. experitur. Hinc bene Lambertus
Danæus

Danzus cap. 5. in dialogis de fortiorijs & maleficis, ait: Sunt à fide sceleratissimi apostatae, Dei potentiae perfidi abiuratores, rei laesae Maiestatis diuinæ, transfugæ teterrimi, proditores Dei foedissimi, asseclæ diaboli turpissimi, deniq; diabolici venefici & impostores. Hæc ille. Si ergo in crimine laesae maiestatis diuinæ & humanæ, duo socij criminis contra participes faciunt indicium ad torturam sufficiens, imò fortasse plus probant in defectu aliorum (nam iura eos in testes admittunt indistinctè) quis negabit in nefandissimo scelere duorum vel trium testimonium, de se confessorum, contra alios sufficere ad torturam quæ solum est medium ad inquirendum veritatem. Quid immanius, quàm Deo datam fidem abnegare, cum Diabolo foedus contra diuinam maiestatem, eiusque sanctos contrahere, Dæmonem adorare, sanctissimam Dei genitricem blasphemijs impetere, hosti communis salutis obedientiam, homagiumque præstare? Etenim qui in religionem diuinam peccat, omnibus facit iniuriam, & publicum crimen committit. c. Vergentis. de hæreticis. & C. eod. tit. L. Gazaros, Si ergo, vt L. 2. ibidem definit, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus debent succumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis, & tramite detecti fuerint deuiare: quanto magis qui tot
tamq;

tamque enormibus flagitijs, non dico deul-
re à fide, sed totam religionem conculcare
maximis argumentis cognoscuntur, & deta-
gantur?

Quartò: in crimine latrocinij, & alijs ex-
ceptis, omnium practicum iudicio, duo-
rum vel trium denunciationes contra confor-
tes criminis sufficiunt ad torturam, ex legibus
suprà citatis & allegationibus. Et sic practica-
tur in rebus publ. bene institutis, doctissimo-
rum virorum consilijs, vt bene docent expe-
rientia, & aliorum testimonijs Iul. Clarus lib.
5. §. fin. pract. criminalis. q. 21. vers. Sed pone.
Chassançus in Consuetudinibus Burgundiz,
Rubr. 1. §. 5. num. 123. vers. Et quantum ad lai-
cum. Raphael Fulgosius in consil. 173. Alexan.
cons. 89. li. 3. incipiente, Viso themate ante scri-
ptæ. In crimine hæresis duos tantum sufficere
probat pluribus allegationibus. Ioseph. Mas-
card. vol. 2. de probat. Concl. 857.

Quintò. Omnium Doctorum iudicio,
in defectum aliarum probationum, & in sub-
sidium, admittuntur testes non integri, inha-
biles, infames, & socij criminum, quando ex
natura rei & actus alij haberi nõ possunt, iux-
ta communem rerum cursum. Sic tenent Pa-
norm. Baldus. Hostien. Felinus & alij, in cap.
fin. de test. cogend. Anthon. à Butrio in cap.
Tertio loco, de Probat. Ioann. Andreas in ad-
dit. ad Speculat. tit. de teste. §. 1. vers. Quid si
olim.

olim. Bald. Glof. & alij d. in C. de testib. L.
Quoniam liberi. Alexand. lib. 2. consil. 320.
incip. Et viso themate. & eod. lib. 2. consil. 166.
incip. Animaduersis. & lib. 5. consil. 152. incip.
Viso processu causæ. Philip. Cornæus 1. part.
consil. 58. incip. Post reditum cōsiliū dicitur
mihi. Paul. Castr. 1. part. consil. 348. incip. No-
tādum quod adulterium. Decius in consil. 189.
incip. Lētatus sum. à num. 10. Marsil consil. 41.
num. 6. & consil. 61. & 102. num. 7. & in pract.
criminal. §. Diligenter. à nu. 81. Mattheus Ma-
thesil. in singularibus. versic. Nota quod sub-
sidium. pag. penult. Landfranc. in tractatu de
depositionibus testium. num. 102. Salyce. in L.
Ea quidem. C. de accusat. Iason in L. Cunctos
populos. De summa Trinit. & communis ibi-
dem. Mart. Nauarr. in Manual. Confessar. cap.
25. num. 49. & 50. Plurimas ad hoc congregat
allegationes Anthon. Gabrieliū, Romanus
Fisci Apostolici Aduocatus lib. 1. communiū
Conclusionum, in Rub. de test. Conclu. 7. Sed
in crimine maleficorum aliter veritas haberi
non potest, ex natura ipsius rei & actus, iuxta
communem rerum cursum. Eorum enim ex-
ercitia, conuenticula, coniurationesq; de no-
cte fiunt, & in locis secretis, & ab hominum
consuetudine remotis. Vnde dicuntur striges,
quia quasi aues nocturnæ de nocte strident, vt
notat Syluest. in summa, verb. Hæresis 3. & sua
maleficia exercent. Quæ autem de nocte fiūt,

& in locis secretis, difficilis sunt probationis, vt pulchrè ostendunt Alexand. in d. conf. 166. & Marfil. in conf. 5. Si autem aliquod in rerum natura crimen est, quòd aliter probari non possit, nisi per consortes & socios criminis, hoc profectò est, vt rei natura ostendit, & experientia rerum magistra docet.

Nunquid princeps tenebrarum est author principalis, qui odit lucem, & omnia inuisibiliter operatur? & quis probus eorù tractatibus & conuentibus interest, aut interesse permittitur, vt sit testis omni exceptione maior, qui testimonium ferat? Quis enim vir uxorem habes, cum qua noctes diesq; versatur, ipsam innocentem affirmare audebit? Aut quæ mulier, virum ab hoc crimine liberum pronuntiabit? Hic sibi locum vendicat illud poëticum: *Quo minime credi gurgite, piscis erit.* Quis igitur Iudex tam à ratione alienus est, qui bonorù requirat testimonium, vbi nulli boni interesse possunt, nisi probitatem amittere, & pactum cum dæmone & sua societate inire velint? Atq; hoc argumentum confirmat Regula illa Iuridica; in defectum probationum, si ex negotij & actus natura non potest haberi legitima probatio, admittitur minus legitima: & lex contenta est ea probatione, quæ haberi potest. text. & Glos. in c. fin. de testib. cog. Panormit. ibid. Alexand. i. volu. consil. 64. incip. A Eterni numinis inuocato spiritu. Marfil. conf. 5. & in Pract. Crimin. §. Di-

§.Diligenter.nu.126.Bartol.&Immolen.in L.
in illa stipulatione.in fine.de verbor.obligat.
Chassanæus super Consuetudin.Burgundiæ,
Rubr.1.6.5.nu.173. Amplius roboratur ex Pa-
normit.in cap. De cætero.de testib.vbi testa-
tur, quod licet regulariter non admittantur
laici contra clericos, in caussa Criminali: tamẽ
quando delictum est commissum in villa, vbi
solum vnus est clericus, in defectum proba-
tionum, admittendi sunt laici. Ad idem facit
doctrina Saliceti in L. Ea quidem. C. de accu-
sat. q. 5. recepta ab Angelo ab Aretio, in Tract.
de malefic. Verb. Metitor. & Marsilio d. conf.
5. & alijs. Quando in casu sumus, in quo testes
integri haberi non possunt, tunc admittendi
non integri: & ponit exemplum. Si quis lusit
in prostibulo, & fuit deceptus propter taxil-
los falsos, &c. poterit læsionem & falsitatem
probare per lenones & infames.

Sextò, in enormibus & occultis, facilior
& promptior debet esse Iudex in proceden-
do ad torturam, sicut in incantatione, vene-
natione & similibus, ex Bald. in L. Nemo de-
inceps. C. de Episcopali audient. Barbat. &
alijs in addit. ad Bart. L. fin. ff. de quæst. Quod
latè confirmat Francis. Brunus in Tractat. de
indicijs & tortura, 2 part. q. 8. num. 2. & hæc est
communis regula, vt tradit Clarus lib. 5. q. 64.
vers. & ideò. Ratio redditur: quia ea, quæ
in occulto fiunt difficilior probari possunt:

X 2

Ex

Ex qua caussa, resultat illud iuridicum pronunciatum: In clandestinis & occultis sufficere probationes per coniecturas, ob rei difficultatem, quæ aliàs non sufficerent. Occulta autem sunt, quæ fiunt de nocte, & in loco occulto. Baldus in L. Cùm fratrem. C. de his quibus vt indignis. in principio. Angel. in L. 1. §. Occisorum. ff. ad Syllanian. Hinc Bald. clandestinum dicit: quia rarò inuenitur sine tortura, vt est venenatio, ex d. L. Cùm fratrem. Quomodo autem quæ de nocte fiunt, difficultes sint probationis, probat latè Alexand. lib. 2. cons. 211. incipien. Visa facti narratione, & eod. li. cons. 167. incip. Animaduersis his, quæ tam per testes. Atque crimen maleficorum ex his causis alijsq; quod est occultissimum, leuioribus argumentis tortura inquiri posse quis dubitat? tamen à regula criminum aliorum exceptorum non recedimus, vt satis superq; constat ex supradictis. Quare autem maleficia potius fiant de nocte, & in locis ab hominum conuersatione desertis, duplex redditur ratio à Paulo Grillando, in lib. 2. de Sortilegijs cap. 4. Prima, quia Dæmon post casum ex paradiso effectus fuit obscurus, & tenebrosus: quare etiam dicitur princeps tenebrarum: proinde sua opera facit in loco obscuro, & tempore tenebroso, iuxta commune dictum: Qui male agit, odit lucem: Secunda: Si de die fierent, possent videri ab aliquo, & facilius discooperirentur.

rirentur eorum maleficia, & deuenirent ad
notitiam, & sic caperentur & punirentur.

Septimò. Regulare & iuridicum est, quod
propter enormitatem & immanitatem crimi-
nis, iura & statuta transgredi licet; Id quod
probat cap. 1. de confess. Glos. & DD. Exci-
piuntur, propter immanitatem, quæ vocatur
excepta ab illa regula: De se confessus super a-
liorum conscientia non debet inquiri. L. Ne-
mo deinceps. C. de Episcopaliaudient. In fe-
stis Paschalibus relaxantur carcerati, exceptis
qui atrociam commiserunt. L. per omnes. C. de
defensorib. ciuit. denegatur defensio, propter
magnitudinem criminis. L. prouinciarum. C.
de ferijs. In venerabili Paschæ die, propter im-
manitatem, admittitur tortura ad honorem
Dei: quod & Bald. in d. l. Nemo deinceps, tra-
dit. Fecit ad idem Gloss. in §. per contrarium.
Intit. de hæred. quæ ab intestat. deferuntur. v-
bi propter immanitatem fama defuncti dam-
natur. Sic Ioann. Andreas, propter atrocissi-
mum crimen. in cap. Cùm non ab homine, de
indicijs. Testatur Clericum sine degradatione
posse puniri, non attenta dispositione d. ca.
Sic Marfil. in singular. 601. propter immanita-
tem criminis recipiuntur testes, lite non con-
testata, & parte non citata: iuxta notata ab Ar-
chidiacono. Dominico Geminiano, Hostien.
in cap. 1. de homicid. in 6. & Felin. in cap. Quo-
niam, num. 7. Vt lite non contestata. Probant

hanc regulam latissimè Baldus in Authent.
 sed nouo iure. C. de seruis fugitiuis. & Docto-
 res in addition. ibidem. Marfil. in L. vnus.
 §. Cogniturum. ff. de quæst. & in d. singulari:
 & omnium latissimè Andreas Barbatius inc.
 l. de Constit. à num. 155. secutus doctrinam In-
 nocentij ibidem. Propter hanc regulam in a-
 trocissimis non seruatur ita processus, reci-
 piuntur testes ante litem contestatam, & parte
 non citata, & proceditur ad torturam, etiam si
 non sint ita sufficientia indicia, vt rectè infert
 Iulius Clarus lib. 5. q. 1. §. primo: vers. sunt etiã.
 Enormia enim, vt in d. singul. 601. Marfil tra-
 dit, talis sunt naturæ & importantiæ, quod al-
 teret dispositionem statutorum & iuris com-
 munis. Atq; si hæc omnia in vlllo crimine locū
 habeant, in hoc nostro proposito in summo
 gradu obtinebunt. Si quidem vt plurimum
 in crimine maleficorum, in vno subiecto cō-
 ueniunt crimen læsæ maiestatis diuinæ, quan-
 doq; etiam humanæ, vt experientia comper-
 tum est: latrocinia horréda, & gratissimis cir-
 cūstantijs affecta; coniuratio cum diabolo in
 subuersionem regni summi Regis: Idololatria
 pessima, pactum cum diabolo & inferno; blas-
 phemia in Deum, Beatissimam Virginem, &
 omnes sanctos; peccatum contra naturā cum
 spiritualibus creaturis: sacrilegia nefādissima
 in abusu sacramenti sacramentorum, & rerum
 sacrarum; Infantium & innocētiū cedes, se-
 pulchro-

pulchrorum violatio, vt innocentes effodiāt, quorum carnibus horrendè abutuntur; perditio agrorum, vinearū, sylvarum, omniumque rerum ad salutem hominum spectantium: ita vt meritò à lege appellètur hostes communis salutis; & alia plurima scelera perpetrant, quæ nec mens humana concipere valet. Quis igitur tam insipiens est, qui legibus concludere velit, quod omnes leges immanitate & atrocitate superat? Estne vllus canon, aut lex, aut statutum, quod dæmonem cum sua societate includat? Hic Iudices atq; potestatem habentes, per Deum, cōmunemq; salutem obsecro, vt leges, iura, rationes, & authoritatem doctissimorum virorum intueantur, oculos aperiāt, & cernant, quomodo Deus immanissimis criminibus irritetur, quomodo propter periculum communis salutis, in enormibus, ne quidem à processu & inquisitione, & executione in diebus Deo singulari ratione cōsecratis cessandum sit; quomodo Deus executione iustitię reconciletur. Facili mē, ait d. lex, prouinciarum. C. de ferijs. in hoc summi numinis speratur ventā, per quod multorū salus, & incolumitas procuratur: Quomodo ad honorē Dei, iuxta d. L. Nemo deinceps: crimina punienda sint; quomodo sināt crimina impunita coalescere, cōtra l. per omnes. C. de defen. Ciui. quomodo in tam enormibus & periculosis, contra

communem salutem, relictis legibus diuinis, naturalibus & positiuis, dum periculum est in mora, iustitiæ executionem differant, cum multorum scandalo, dantes iustam occasionem multis temerarijs iudicijs, & sic communicantes grauissimis peccatis alienis? quomodo deglutiant camelos, exoculantes culices, dum minora & manifesta Lynceis oculis perlustrant, & talpis sunt cæciores in occultis & atrocissimis? quomodo festucam videant, & trabem non animaduertunt, dum furta simplicia, homicidia sine proposito perpetrata, aliaq; minora canepius & angue persequuntur: crimen verò læsæ maiestatis diuinæ, apostasiam, tractatus secretos contra patriæ salutem, & alia immanissima facinora, tanquam phantasias & somnia negligunt. Habeant Iudices in hoc negocio doctrinam Magni Basilij ante oculos: Qui veram germanamq; iustitiā non habet in animo repositam, ac velut ex præuia quadam meditatione reconditam, sed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis obsequitur, aut etiam inimicos vlciscitur, aut alienam reformidat potentiam; rectè ius dicere, iudiciaq; exercere non potest.

Octauò & vltimò probo Conclusionem. Si non demus locum denunciationibus consortium in crimine maleficorum, non est via extirpandi hoc crimen, nec inquirendi, aut procedendi contra multos, nec locus puniendi prin.

di principes huius sceleris; quod concedere est absurdissimum. Et hoc probò reducendo in memoriam ea, quæ posita & probata sunt ex fidei fundamentis, in decimo præludio. Inter Dæmones est prælatio & ordo. Sunt enim supremi, medij, & infimi. Qualis ergo ordo inter dominos, talis inter ministros. Nam norunt optimè tantò stabilius esse regnum, quanto maiori firmatur ordine. Videmus autem in regno temporali, superiores, potentiores, & honoratiores principibus assidere; consilia ac responsa dare, ac demum quod executioni mandandum, concludere, conclusa per medios & infimos in effectum deducere. Non enim est supremorum Consiliariorum, manus admouere operi. Sicut enim superiores Dæmones suas prouincias committunt inferioribus: Sic etiam in pessima illa politia, principes & superiores malefici, cum Principe Dæmoniorum concludunt tractatus, atq; inferioribus executionem mandant.

Atque hanc doctrinam non solum ratio comprobatur, sed etiam maleficorum & maleficarum confessiones confirmant. Quæro nunc ab homine, qui nullum dat locum denunciationibus, contra ius, doctissimorum virorum auctoritatem, & praxim tam Ecclesiæ, quam rerum publ. bene institutarum, atq; rectam rationem; quis modus erit procedendi contra illos, qui sunt in superiori ordine? manebunt

ne impunita eorum scelera? eorum tractatus contra rem pub. communemq; salutem occulti latebunt, vt indies plures pertrahantur in Diaboli societatem? Recurre ad externa indicia: perquire quando principes huius sceleris visi fuerint aut scopas erigere ad causandum pluuiam, aut ollam supponere vestibulo alicuius stabuli, aut lites & minas intentasse plebeis, aut alia opera externa exercuisse, quæ indiciorum vices subeant ad probandum. Hæc enim sunt facta vulgarium & vilium personarum, quæ rus incolunt, & ruri versantur inter plebeos. Ibi quandoq; hæc & similia perspiciuntur indicia. Tollatur igitur via inquisitionis & processus per denunciationes, & alantur principes maleficorū, & magistri scholæ Diaboli: & videbitur, cum maximo Reipubl. dāno, quis sit futurus rei exitus. Habeant ante oculos, qui gladium portant, iustitiam, quæ tribuit vnicuiq; quod suum est, bene agenti præmium & honorem; malè operanti pœnam & vindictam: ne si respectu humano omittant punire Dei iniurias, ac reipubl. vindicare scelera, seuerissimam indignationem eius, qui etiam iustitias iudicat, iucurrant.

Dubia duo hoc loco paucis mouenda & resoluenda sunt.

Primum. *An testes huiusmodi singula*
res

res probent aliquid, ita vt quis possit torqueri ad denunciationes eorum, e. gra.

VNUS dicit, quod viderit N. venientem in deaurato curru, alius in nigro equo, alius in hirco, ad congregationem nocturnam, sed diuerso tempore. Videtur quod non: Tatum enim probant mille testes singulares, quantum vnus. Bald. in L. Iurisiurandi. colum. 2. C. de testib. Alexand. in cons. 20. & 81. vol. 4. Marfil. cons. 27. & 28. & alij alibi. & regulariter testes singulares non probant. cap. Tam literis, de testib. c. Cum dilecti, de election. & c. licet causam, de probat. & L. ob carmen. ff. de test. §. fin. His & similibus auctoritatibus quidam persuadere conatus est dictam singularitatem impedire. Sed quia hic loquimur in ordine ad torturam, parum ad rem facit disputare de testium singularitate: tum quia communissima est sententia, quod vnus testis omni exceptione maior, faciat indicium sufficiens ad torturam: tum quia socij criminis, etiam si sint singulares, faciunt indicium ad torturam in criminibus exceptis, vt tradit ex praxi doctissimarum Curiarum Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. vers. Sed pone. Deinde vt communior est opinio DD. attestante hoc & confirmante Anton. Gabriel. lib. 1. com. concl. conc. 2. nu. 19. in Rub. de testi. testes singulares probant de delicto in genere, vt quod esse haereticum, vsurarium, male-

maleficum, &c. vel quando agitur de probatione actus non momentanei, sed successiui. Quare esse potest, quod maleficus vna vice veniat ad cursum in figura deaurati currus, alia vice in capro, & sic de similibus. Quia Dæmō sicuti dicitur mille artifex: ita etiam versipellis, quod formam subinde mutat.

Dubium secundum.

An, quando malefici à socijs denuntiantur, quod ludis Diabolicis & choreis interfuerint, sociorum denunciationes faciant indicium ad torturam, etiamsi non fiat mentio, quod hominem, aut equum necauerint, aut damna intulerint?

QUIDAM distinguunt, & dicunt: si tantum denuncientur, quod congregationi interfuerint, & ludis, non faciant indicium ad torturam plures denunciationes: si autem homines, aut equos necauerint, aut damna intulerint, tunc faciant indicium. Sed hæc distinctio tantum narratur, nec vlla ratione aut fundamento stabili fulcitur, imò videtur implicare ignorantiam negocij eius, quod arte Diaboli ibidem geritur. Et probatur contrarium. Malefici aut sunt rei læsæ maiestatis diuinæ, quando in cursu & congregatione sunt: aut non sunt. Si rei sunt læsæ maiestatis diuinæ,

vt cer-

vt certè dicendum est: Nam in hoc grauissimè diuinam maiestatem lædunt, quod Deo & regno suo abrenunciant, pacta cum aduersario contra Christum & eius exercitum contrahunt. Quis enim nescit, omnem societatem cum Dæmonè esse homini interdictam: cum à principe vniuersi, tali hosti perpetuum sit indictum bellum? S. Thom. 2. 2. q. 95. artic. 2. ad ult. Caietan. ibid. Domini. Sotus lib. 8. de iust. & iure, q. 3. artic. 2. Hostes autem regis & regni dicuntur, quibus à Rege indictum est bellum, per notata in L. Si quis ingenuam. §. fin. & L. Hostes. ff. de captiu. Barto. ibid. circa fin. Martinus Laudensis in tractat. de bello. §. 5. & latius Boërius cum alijs in decis. 178. num. 1. Sed societas subditi cū hoste regis, aut principis, siue consummata, siue inita solū sit, & facit aliquem reum læsæ maiestatis, vt rectè Caietanus 2. 2. q. 95. artic. 4. docet, & text. L. Quisquis. C. ad L. Iul. Maiest. cum DD. conuincit, quod etiam conatus in crimine læsæ maiestatis puniendus: quem conatum Caietan. appellat societatem initam, nec dum consummatam. Reo autem læsæ maiestatis tā diuinæ quàm humanæ multò magis creditur, quàm latroni contra latronem: Quia dicta crimina, vt omnibus in confesso est, multò magis sunt priuilegiata; quàm alia excepta, ex cap. in fidei fauorem, de hæret. in 6. & d. L. Quisquis, & alijs ibid. Magis autem priuilegiata præcedunt. §. Sanè, cap. Accusatus.

tus. de hæreti. in 6. Ergo multò magis denun-
 ciantes merentur fidem, si quem in cursu &
 congregatione fuisse denuncient, quàm si di-
 cerent, ipsum hominem occidisse, aut equum
 veneficio infecisse. Nisi quis dicere velit,
 quod equum interficere aut vaccam occide-
 re, sit crimen grauius, & magis exceptum,
 quàm Deum abnegare, & cum summo aduer-
 sario fœdus inire. Quis autem ignorat, nemi-
 nem talem conuentum & congregationē fre-
 quentare, qui non prius Deum abnegauerit,
 pacta cum Dæmone contraxerit, societatem
 cum eo inierit, & ad omne malum animum
 habuerit paratum? Quid autem ita professio-
 ni nostræ fidei repugnat, sicut DEVM expres-
 sis verbis abnegare, & professioni in baptismo
 factæ abrenunciare, Diabolo fidem & mini-
 sterium addicere? Ergo qui in cursu & ludis
 diabolicis iam apparent, sunt perfidi in fide &
 religione: ergo socij eorum eos denunciantes
 plus merentur fidei, quàm si dicerent eos e-
 quos, aut vacas, aut etiam hominem occi-
 disse. Nam si priuilegium fidei est in d. cap.
 In fauorem, quod socij criminis, & alij testes
 inhabiles possunt testes esse contra participes
 in crimine: Quomodo plus fauoris habet la-
 trocinium hominis, aut veneficiū equi? Nun-
 quid priuilegium, cū sit quid fauorabile,
 debet aliquid operari vltra ius cōmune? cap.
 In his de priuilegijs. Gloss. Bernard. Panor.

mit.

mit. Anton. cum alijs ibidem. & lib. 6. eodem
tit. cap. Si papa. & l. i. ff. ad municipales, & de
incolis cum Gloss. Quid ergo operatur priui-
legiū fidei concessum. Si socij contra latrones,
vaccam aut equum interficientes merentur fi-
dem, & non contra eum, qui iam fidem abiu-
rauit, religioni nostræ bellum indixit, com-
munioni sanctorum valedixit? Quæ commu-
niter omnia præstiterunt omnes, qui in con-
gregatione diabolica apparent, vt constat con-
fessionibus innumerabiliū hominū vtriusq;
sexus & status. Imò vt hoc addam, de quo aliās
dubitaui, tantum operatur fidei fauor, d. c. In
fidei fauorem, quod plures quàm duo testes
inhabiles, & minus idonei, in negotio fidei &
hæresi faciunt plenam probationem ad con-
demnationem, & pœnam ordinariam crimi-
nis hæreseos, quando ex circumstantijs, & con-
iecturis, & personarum qualitate verisimiliter
præsumuntur verum deponere. Quam senten-
tiam dilucidè verba c. In fidei fauorem, viden-
tur probare: Quia vt manifesti iuris est, priui-
legium sic interpretandum, vt aliquid opere-
tur, & hanc doctrinam securam & in praxi ser-
uandam ex alijs approbat Ioseph. Mascard. de
probat. volum. 2. Concl. 857. num. 39. Si quis
autem neget maleficos reos esse criminis læsæ
maiestatis diuinæ, quando sunt in ludis dia-
bolicis, & congregatione, hic poterit etiam
negare prima principia. Cogitet talis, qua
ratio-

ratione eò deueniant, quæ pacta & acta præcedant, quid ibidem faciant, cui obsequium & famulatum præstent, quis finis tragediæ. Quæ soleant ibidem tractari contra Deum, rem. publ. & commune bonum. A communiter accidentibus argumenta ducuntur non solum à Logicis & Theologis, sed etiam à iurisperitis. Vnde secundum eos locus à communiter accidentibus facit indicium indubitatum. Bald. in additionib. ad Specul. in tit. de sentent. & his quæ ipsam sequuntur, & Marfil. in pract. Criminal. §. Secunda. num. 36. Et talia confitentur ibi fieri facta, & communiter tractari, non solum vetulæ & melancholicæ mulieres, iam ratione & viribus destitutæ, sed etiam iuenculæ, non solum sceminæ, sed etiam viri, iuuenes, adolescentes, & ætate graues, docti, & rerum experientia conspicui, etiam postquam iam se Deo suo iterum reconciliarunt, dispositi ad mortem, & poenam pro suis sceleribus subeundam cum magna detestatione scelerum, & vt communiter confitentur, ita reperiuntur esse vera, si fortasse vnus sit, qui fallatur, sicut in omnibus rebus moralibus & actionibus humanis accidit quandoq; error, mille reperiuntur dicere veritatem, vt experientia testis est, quæ est rerum magistra. cap. Quam sit. cum Gloss. de electio. in 6. & cap. Statutum, de rescript. eod. lib. & multa experientia cognitio veritatis insequitur. Bald. in

cap. Contingit, de dolo & contum. & Marsil.
in pract. Crimin. §. Principium, num. 4. & im-
perator in Authent. de appellat. Ex rerum ex-
perientia inuenimus. Et certum est in hoc ne-
gotio, si multi experientia cognoscerent, & ab
eis audirent, qui experti sunt cum suis circun-
stantijs rerum, personarum, temporum & lo-
corum, non somnia dicerent: si hominibus
expertis in sua arte non est credendum, à qui-
bus rerum veritas inquirenda: Peto, quare in-
experto credendum, quod terminis suæ artis
non continetur? Quia neq; scientiam, neq; ex-
perientiam habet, nec meretur fidem in his:
vniciq; enim artifice in sua arte credendum
est Sic profectò in hac misera secta credendum
est expertis. Hi sciunt quid ibi agatur, quæ ne-
gotium præcedant, sequantur, & comitentur.
Miserum enim est, & à ratione alienum, si ego
dormiens velim dicere, me dormiente nemi-
nem vigilare, nec velim credere dicentibus al-
ijs, se vigilasse in alio loco, cum circumstan-
tiji locorum, personarum, & rerum actarum:
Sic profectò etiã cæci sunt, qui dicunt esse som-
nia, & in somno tantum accidere, quæ homi-
nes vigilantes vnanimi consensu & magna cō-
stantia seruatis circunstantijs omnibus, non tã
in commodum suum, quàm etiam contra se
confitetur fieri, & facta esse. Prædicta ergo di-
stinctio nihil habet fundamenti, sed meritò
reijcienda est, cùm rationi & iuri aduersetur.

Y

EX

Ex proxima Conclusionē & alijs infero
quædam in hac materia:

Primum. Cæteris paribus, in hoc enormissimo & occultissimo crimine, contra quorundam falsam opinionem, maiorum virium esse denunciationes talibus circumstantijs fulcitas, quales posuimus, omnibus alijs indicijs: tum quia alia vt plurimum sunt simplicia, leuia, & remota à substantia actus: At denunciationes naturam negotij & circumstantias in omnem euentum aperire possunt. Id quod ex definitione indicij confirmatur. Dicitur enim ab indicando, & est medium intellectuale veritatis eliciendæ, ex aliqua singulari circumstantia insurgens, ex L. Indicia, C. de rei vindicatione, & L. fin. C. de probat. quæ descriptio multò fortius conuenit denunciationibus, vt patet intuenti. Quarere rectè denunciationem sociorum in genere, Constitutio Caroli V. in arti. 31. refert in numerum indiciorum, eamq; ob causam etiam inter interrogationes ad maleficij reos adiungit, vt interrogentur de magistro, à quo didicerint. in art. 51. Tum etiam, quia omne indicium, iuxta doctrinam Barto. in L. fin. ff. de q. ab omnibus receptam, regulariter per duos testes probari debet. Sed denunciationes fiunt coram iudice, notario, alijsq; adiunctis. Denuncians enim ipse circumstantias explicat & causas scientiæ, è quibus testis dictū magnas vires
sumit,

sumit, reddit. Præterea semper vt plurimum denūciationes aperiunt viam indicij, & vltiori inquisitioni. Tandem, quia in hoc crimine, sicut actiones communiter in grauioribus sequuntur operationem Dæmonum, & non maleficorum; ita indicia nullam habent naturalem coniunctionem cum effectu, quare facillè possunt elidi.

Secundum illatum: Non esse iuricannico, ciuiliq; praxi, rationi; doctissimorumq; virorum authoritati consonum; id quod memini me à quodam Iurisperito audiuisse (seriò an ioco dictum, nescio) se nihili facere etiam mille denūciationes.

Tertium: siue hoc crimen consideremus vt Ecclesiasticum, siue vt seculare; iustissimè & rectissimè Iudices procedere per denūciationes ad inquisitionem & torturam. Ad Ecclesiasticum Iudicem enim pertinet, quatenus aut hæresis est, aut hæresin sapit, vt tertio decimo præludio demonstratum est: & sic per participes criminis potest procedi, vt patet ex Bulla Innocentij Octauij præfixa malleo maleficorum, & ex cap. In fidei fauorem: & cap. Accusatus, §. Sanè. de hæreti. in 6. Ad secularem verò; quatenus malefici lætrocinia exercent, in perniciem hominum conspirant, vineas & agros destruunt, tractatus contra Rempubl. instituunt, animalia in vtilitatem hominum creata enecant, veneficia intentant,

ac similia flagitia contra bonum commune
moliuntur. Latrones verò, coniuratores,
grassatores, proditores reipubl. hostesq; com-
munis salutis, contra socios criminis, vt con-
stat ex canonibus, legibus, allegationibusq; su-
prà allatis, testimonium sufficiens ad tortu-
ram ferre possunt.

Quartum: consultissimè & æquissimè ha-
tenuis illos fecisse Iudices, qui processerunt
per denunciationes ad inquisitionem & tor-
turam contra maleficos: quia id fecerunt, ad
quod obligabantur ex lege diuina & natu-
rali, nec non etiam officio, secundum praxim
tam Ecclesiæ, quàm reipubl. ciuilis benè ordi-
natæ.

Quintum: Infero, satisfaciendo eorum
clamoribus, qui clamant, torturam debere
præcedere indicia, & à tortura non esse inci-
piendum, ex ll. i. penult. & fin. De quæstio. &
communi sententia, quibus legibus hæc do-
ctrina aduersatur. Respondeo ex dictis sequi
confirmationem harum legum. Conclusio-
nes enim prædictæ indicia non tollunt, sed po-
nunt. Nam probant denunciationes Reorum
contra socios, in casibus à iure expressis, esse
indicia ad torturam, & subire vices indicio-
rum. Quis enim Iuris peritus negabit, si quis
probet aliquod maleficium, quantum ad sub-
stantiam, per vnum testem omni exceptione
maiolem, malefactorem posse subijci tormen-
tis,

tis, sine omni alio indicio? quam communem sententiam sequitur Constitutio Criminalis Caroli V. in art. 30. Tunc enim ille testis supplet locum indiciorum. Atq; sic in præsentia Iudex non incipit à tortura sed denunciationes sternunt viam inquirendi veritatem, per medium torturæ, & eandem præcedunt.

Sextum: Ex dictis Conclusionibus inferendo, ad argumentum Aduocatorum criminis maleficorum, quo arguunt huiusmodi de se confessos esse criminosos & infames, ex confessione proprii criminis: ergò eis in hoc casu non esse credendum; respondeo, negandam esse consequentiam. Quia, vt euidenter probatum est, possunt esse testes, quando veritas aliter haberi non potest; & in promptu ratio est, probationis difficultas, ne via probandi tollatur, & enormissima crimina impunita in occulto lateant. Si ergo testes esse possunt, secundum omnium Doctorum sententiam: quomodo eis non erit credendum? testibus enim fides debetur. Adhæc, vt infames, serui, domestici, socij criminis, non admittantur in testimonium; nunquid inductum est iure positiuo? Sic enim attestantur Philipp. Corneus. in 4. volum. consil. 241. in litera F. & eod lib. consil. 259. in eadem litera. Philippus Francus in cap. In fidei fauorem. in 6. De hæreti. Petrus de Ancharano in c. Pastoralis: de re iudicata.

& Andreas Barbatius in tractat. de testib. nu. 42. & ratio suadet. Idem ergo ius, quod has exceptiones induxit contra testes tempore commoditatis, quando alij haberi possunt, ex natura rei & actus, admisit, vt exigente necessitate, ne veritas in multorum damnum occultetur, possint testimonium ferre sublata testium solemnitate, quæ iuris positiui est, & relicta earundem conditione in iure naturali & diuino. Sic enim locum habet quod cōmuni pro- uerbio dicitur: Necessitas legem non habet. Præterea infamia quandoque etiam purgatur tortura, vt suprà significatum est. Tandem constat ex ll. & canonibus & praxi, infames admitti, vt in crimine hæreseos, latrocinij, læsæ maiestatis, &c. Militat hoc ergo argumentum etiam in dictis & similibus. Dicendum ergo est, de iure positiuo regulariter non admitti infames, quando necessitas non vrget, & haberi possunt testes idonei & habiles.

Dices: cū alij admittantur testes inhabiles, quare inimici repelluntur in hoc crimine, sicut in alijs? Certissimum est, quod testimonium inimici non recipitur etiam in criminibus exceptis, vt tradunt Bartol. in L. In quæst. ff. ad Legem Iuliam Maiestat. Marfil. consil. 20. num. 27. Angel. in L. Qui accusare. ff. de accusat. Bald. in L. in his. §. 1. in fine. ff. Solutio matrimonij. Romanus in L. Si vero. §. Si viro. ff. eod. Panorm. in cap. Inquili-

quisitionis. de accusat. Crauert. consil. 9. numer. 6. Menoch. de arbitrar. Iudi. quæst. lib. I. q. 28. Iosephus Mascard. de Probatio. volum. 2. Conclus. 899. num. 2. & alij alibi, per text. singularem in cap. Per tuas. de Simonia. & in cap. Cum P. de accusat. Vnde generale est, quod nec etiam in criminibus atrocissimis inimicus admittatur. Imò nec etiam inimici testimonium facit indicium ad torturam, iuxta Baldum in consil. 36. incipiente, præsupposito statuto. lib. 4. Marfil. consil. 15. numer. 6. Iacobus Menochius in lib. I. de arbitrar. Iud. quæstionib. quæ. 28. num. 5.

Respondeo nunc dubio. Quædam exceptiones testium siue inhabilitates sunt iuris naturalis, vt quod puer non habens vsum rationis, furiosus & inimicus non admittantur. In inimico naturaliter ira & odium impediunt animum, ne possit cernere verum: Quædam sunt à lege inductæ, ex quadam congruentia, vt quod infamis, seruus, familiaris, &c. non possint testimonium ferre. Nunc, propter criminum enormitatem, & probandi difficultatem, Lex & conditor legis dispensant, in defectum aliarum probationum, vt exceptiones à lege statutz non impedian. At in ijs, quæ sunt legis naturalis, non dispensatur; cum non sit potestas. Quare benè docent Ancharanus, Francus & Barbat. in loc. cit. Pontificem non

posse dispensare, vt inimicus testimonium ferat.

Verum quoniam aliqui minus docti recipiunt exceptionem cuiuscunque inimicitiae, causasq; etiam minimè validas ab Aduocatis in nostro crimine adductas admittunt, hoc in loco libet aliquid pro latiori intelligentia addere de inimicitia, eiusq; causis, quæ testimonium infirmum & nullum reddunt. Atq; ante omnia præsupponimus, quod cum crimen maleficij grauissimis sceleribus annumeretur, maximè autem hæresi in multis æquiparetur, quæ est ratio inimicitiae in hæresi & alijs atrocissimis, ea etiam est conditio in hoc atrocissimo peccato. Nunc in primis obseruandum, quod quando loquimur de inimicitia repellente à testimonio in criminibus, intelligendum de inimicitia capitali. per cap. Pertuas, de Simonia, & licet Heli, ibidem. c. Repellantur, & cap. Meminimus, de accusat. 3. q. 5. cap. 2. Archidia. in cap. Accusatus. §. licet. de hæret. lib. 6. Eymeric. in 3. part. directorij Inquisit. q. 67. Francis. Pegna ibid. comment. 116. Mascari. de Probatio. vol. 2. Concl. 898. Malleus malef. in 3. par. q. 5. Ioan. Bodin. lib. 4. de magorum Dæmonomania, cap. 2. & alij communiter alibi. Quæ autem inimicitia capitalis sit, ad hunc effectum iudicis arbitrio relinquendum tradunt Felin. in cap. Cum oporteat, nu. 5. de accusat. Marian. Socin. in d. ca. Repellantur. Menoch.

noch. lib. 2. de arbitr. Iud. qq. cas. no. num. 3. allegando etiam Grammat. in cons. 57. num. 9. & aliqui alij recentiores. Quoniam autem Iudicis arbitrium formandum est in re expressè non cauta in iure, secundum Iuris peritorum scientiam, planius proponendum, quid DD. circa hanc materiam sentiant. In primis autem censetur inimicitia capitalis, quando mors inter testem, & inter eum contra quem deponere intendit est illata, aut intentata, seu ea quæ via sunt ad mortem, vt vulnera graua & lethalia, vt docent Eymeri. in 3. part. directorij in tit. de defensionib. reorum, & Francis. Pegna Commentator ibid & latius infra in q. 67. comment. 116. vbi eruditè hanc materiam discutit. Et plenius id expressum est legibus septipartitis Hispaniæ. l. 22. par. 3. tit. 16. quam legem sic latine Pegna reddit: Prohibemus ne quisquam, qui magnam gerit cum altero inimicitiam, contra illum in aliqua causa possit esse testis; vt si inimicitia sit contracta ob consanguineos occisos: aut quia testis conatus est occidere eum, contra quem vult testificari; vel accusauit eum de delicto, quod si fuisset probatum, sequeretur vel mors, vel membri abscissio, vel exilium, vel amissio maioris partis bonorum: nam ob singulas ex causis prædictis non potest vnus contra alterum esse testis, durante inimicitia. Hæc legis sententia est. His addere possumus DD. sententiam,

qui docent ex solis minis de occidendo oriri
 capitalem inimicitiam. Alexand. in conf. 14.
 incip. Ponderatis narratis. lib. 3. Angel. in conf.
 261. incip. Ponderandum. Accurt. in L. Licet.
 verb. Capitales. ff. de recept. arbitr. Marsil. in
 L. 1. §. Præterea. ff. de quæstionib. Panormit. in
 d. cap. Repellantur. num. 4. de accusat. Car-
 din. & Ioannes ab Anania in cap. Cùm opor-
 teat. eodem titul. Iosephus Mascard. vol. 2.
 de Probatio. Conclus. 898. nume. 14. & alij
 alibi. Quod maximè locum habet, quan-
 do minas intentans, potens est ad exequen-
 dum minas, & consuevit easdem exequi, vt
 Ioannes ab Anania, & Marsilius declarant.
 Quod etiam inimicitia capitalis oriatur, ex
 eo quod quis alterum accusauit de caussa ca-
 pitali, exempli caussa, de crimine homicidij,
 læsæ maiestatis, proditiõis, nefandi peccati,
 &c. text. in L. Qui cum maior. ff. de bo-
 nis libert. Glossa in L. Licet. verb. Capi-
 tales. ff. de recept. arbitr. & Glossa in §. I-
 tem propter inimicitias. verb. Si capitales.
 Institut. de excusat. tutor. Panormitanus in
 d. cap. Repellantur, & in cap. Accedens, de
 testib. Card. Zabarella in d. cap. Cùm opor-
 teat, numer. 12. Bartolus L. 1. ff. de his qui-
 bus vt indign. & in L. 3. in princip. ff. de te-
 stibus. Marsil in d. §. Præterea, & Doctores
 in L. Liberi. C. de inoffi. testament. Mas-
 card.

card. in d. Conclusionē, num. 16. & alij alibi passim probant. Atque hoc locum habet in quocunque crimine, ex quo infamia nascitur, & quo probato, imponeretur pœna mortis, abscissionis membri, publicationis omnium, aut maioris partis bonorum, aut exilij, vt ex dictis iuribus & Doctoribus in specie colligunt Mascard. & Franciscus Pegna loc. cit. Præterea inimicitia capitalis præsumitur quando nascitur ex eo, quod quis mouit alicui Controuersiam & litem de omnibus bonis, aut eorum maiori parte. Panormitanus in d. cap. Repellantur, num. 4. Ananias in d. cap. Cùm oporteat. numer. 6. Felin. in cap. Quoties. colum. 2. de testibus. Bartol. in l. 3. §. fin. ff. de adimend. legat. Bald. in L. Parentes. C. de testib. Alexand. in consil. 99. incip. In causa accusationis, lib. 1. Faber in d. §. Item propter inimicitias. Crauetta in consil. 31. numer. 3. & in consil. 75. numer. 1. Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudicum quæstionib. casu no. Pegna & Mascard. vbi supra. Ratio duplex assignari potest. Vna est, quia temporalia & diuitiæ cùm sint necessariæ ad vitæ conseruationem, sunt quasi secundus sanguis, & loco sanguinis. Glossa cum textu in Legge Aduocati. Cod. de Aduocat. diuersor. Iudic. Bald. in L. in tuis. C. de oper. libert. Marsil.

Marfil. in d. §. Præterea, num. 42. Iason in l. Nec
 quicquam. §. Vbi decretum, nu. 2. de offi. pro-
 consul. Petrasancta singul. 73. Altera ratio,
 quoniam caussa pecuniaria ardua, vtpote
 quando controuersia est de vniuersa substan-
 tia, aut maiori eius parte; æquiparatur caussa
 criminali. Bald. in l. parentes. C. de testib. Mar-
 sil. in d. §. Præterea. Andreas Barbat. in conf. 3.
 incip. Clementissimi Dei Patris. num. 24. & in
 conf. 16. incip. Præclare scripsit, num. 10. lib. 2.
 vtroque allegans Petrum Ancharan. in conf.
 26. Menoch. in d. casu 110. num. 5. Mascard. in
 d. Conclus. 898. nu. 10. & alij alibi. Si ergo ini-
 micitia orta ex caussa criminali & capitali red-
 dit testem inhabilem, etiam eundem effectum
 obtinebit caussa ciuilis & pecuniaria, quæ cri-
 minali æquiparatur. His additur quod etiam
 ea inimicitia capitalis censeatur, quæ ex graui
 iniuriarum prolatione originem trahit. Bald.
 in c. Veniens, de iureiurando. Iason. in l. Pro-
 curatoribus. C. de procurat. Marfil. in conf. 3.
 Incipien. Sæpè ac sæpius decreui. nu. 12. Fran-
 Pegna in d. Comment. 116. causa 8. Mascar. vbi
 supra num. 24. Quæ autem iniuriæ sint verba-
 les, docent DD. in l. 3. ff. de lib. & posth. & In-
 stit. de iniurijs. §. 2. & nos latius alijs in Com-
 mentario super titulo iuris Canonici de iniu-
 rijs & damno dato, cap. 1. q. 8. quem Commen-
 tarium, Deo fauente, Anno sequenti 1597. ty-
 pis commitemus. Ad has inimicitias capitalis
 ori-

origines aliæ causæ, quas alijs, exactius explicat Pegna, & post eum Mascar. reduci possunt. Hæc de inimicitia vera sunt, durante ea: Si autem antiquitus inimicitia fuerit, quæ reconciliatione sublata, & obliuioni tradita, aut amicitia signis oblitterata, ita vt nulla veteris odij vestigia supersint, nō potest opponi exceptio ratione inimicitia. Ex antiquitate enim temporis præsumitur obliuio. Si autem is qui dudum fuit inimicus, recenter sit reconciliatus, adhuc in criminibus non potest esse testis. cap. Accusatores, l. 3. q. 5. Accusatores, inquit Anacletus Pontifex, & testes esse non possunt, qui ante hesternum diem, aut nudius tertius inimici fuerunt: ne irati nocere cupiant, ne læsi se vlcisci velint. Gloss. in c. Per tuas. de Simonia. Innocent. & Panormitanus in cap. Cū oporteat. de accusat. Bald. in margarita, in verb. Testis. vers. Testis inimicus. Iason in L. apertissimi. C. de Iudi. Marsil. in L. 1. §. Præterea, num. 4. & 5. ff. de quest. & post alios plures Dida. Co-uarr. practi. qq. cap. 18. num. 3. Mascard. vol. 2. de probationib. Conclus. 857. à num. 47. Fran. Pegna in d. Comment.

Dicet iterum hic aliquis; An minoris testimonium in nostra materia facere possit indicium ad torturam? cū experientia constet, quod malefici aliqui pueros & puellas ad conuentus suos ducant: de cuius rei certitudine refero me ad Iudicum processus, & communē huius

*An mino-
rennes com-
tra malefi-
cos testari
possint.*

huius ciuitatis Treuirensis scientiam, cui se
 opponere summæ dementiæ & pertinaciæ est.
 Non desunt docti viri, qui existimant testi-
 monium minoris facere indicium ad tortu-
 ram. Francis. Brun. de indicijs & tortura. i. par.
 q. 2. nu. 18. Alberi. in tractat. de testib. i. parte. §.
 videndum. nu. 10. Lancilot. loc. cit. num. 70.
 & confirmatur ad propositum: in crimine le-
 sæ maiestatis in testem admittitur minor 14.
 annis cum tormentis, ex mente Bartoli, Mar-
 filij & aliorum, in L. de minore. ff. de quæstio.
 Non tamen eo modo torquetur minor, quo
 maior. Minor terroribus mouetur, vel fe-
 rula, aut habena cæditur: & hoc ad illum ef-
 fectum (vt tradit Bartolus) vt faciat indi-
 cium.

In contrarium sunt Marsilius in d. L. de
 minore, & alij, & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q.
 24. quod minores possint examinari, vt pro-
 bent ad inquirendum & veritatem indagân-
 dum, præsertim in criminibus atrocioribus,
 & quando aliter veritas haberi non potest.
 Proinde iustissimè faciunt nostri iudices, in
 hoc enormissimo & occultissimo crimine,
 quod minores examinēt, ad accipiendum in-
 structionem pro latiori inquisitione, & eorū
 dicta, secundum doctorum sententiam, faciūt
 aliqualem præsumptionem, quæ si alijs indi-
 cijs iuuetur, auget indicium ad torturam. Quare
 existimo diuina prouidentia contingere quā-
 doq;

doq; vt cùm malefici innocentes pueros seducere volunt, puerorum simplicitate capiuntur, vt eorum consilia dissipentur & reuelentur.

Septimum illatum. Cùm masculinum non concipiat fœminum in exorbitantibus à lege communi, & quando differens est ratio, vt probant aliorum autoritate Alexand. 2. part. consil. 166. incipiente. Animaduersis. & Ioannes de Cirier in lib. 2. de primogenitura, art. 5. num. 5. cuius libri habentur in 8. volum. Oceani iuris, & nostræ Conclusiones in masculino genere ponantur; in fœminino propter diuersitatem rationis extendo, neminem esse torquendum, nisi ad minimum à tribus vel quatuor sit denunciatus; nisi alia indicia concurrant. Quia testimonium virorum regulariter præfertur testimonio fœminarum. panormitan. in cap. Forus. de verbor. significatione. Marsil. in cons. 51. nu. 42. & in cons. 65. n. 45. & mulieri non est tanta fides adhibenda, quanta masculis, ob fragilitatem sexus. Lancrancus in tract. de deposit. testium, nu. 110. 6. Et primò quæritur. Decius in L. fœminine. ff. de regul. iuris. Conrard. Lancilot. loc. d. num. 75. qua de causa numerus debet supplere defectum.

At obijcis: Cùm secundum iura & Doctores, infames & socij criminum admittantur in testes, in defectum aliorum, quando aliter
veritas

veritas haberi non potest; quomodo per huiusmodi testimonia non proceditur ad condemnationem, sed tantum ad torturam? Sit ergo.

Septima & vltima Conclusio. *Quamuis communiter Doctores secundum iura tradant, infames & socios criminis admitti in testes, iuxta prædictam conclusionem: tamen securius est dicere, quod non admittantur ad condemnandum, sed tantum ad torturam inferendam.*

HANC Conclusionem ponit Salicet, in L. Cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Catho. Idem ibidem tenent Bald. & Iason in 1. lectura; à num. 70. & in 2. lectur. num 50. & 51. Lanfranc. in tractat. de depositionibus testium, à nu. 102. Atq; hi omnes Doctores Bartolum, qui in d. L. obscure loquitur, nu. 4. in hunc sensum interpretatur. Chassaneus super Consuetud. Burgund. Rubr. 1. §. 5. num. 123. versic. Et quantum ad laicum. Hippol. Marfil. in pract. Crim. §. Diligenter. num 3. Anthon. Gabriel. Roman. lib. 1. communium Conclusionum, Conclus. 7. num. 7. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. vers. Sed pone, quod non vnus tantum. Atq; sic in praxi seruari in senatu Neapolitano, Curia Parisiensi & alibi tradit ex Docto-

Doctoribus, vt non procedatur ad condemnandum, sed tantum ad torturam, propter testimonium duorum vel trium sociorum criminis, idq; esse verum, etiam si testes sint singulares. Et ratio esse potest, quare huiusmodi testimonia non sufficiant ad condemnationem; quia cum sit contra eos exceptio aliqua, non sunt tantæ fidei, vt quis possit ex eorum dictis condemnari: Ad condemnandum enim requiruntur probationes luce clariores: ad inquirendum verò veritatem per torturam minores sufficiunt probationes. Videtur tamen aliqui doctores plus tribuere huiusmodi testibus. A communi tamen sententia & praxi Doctorum, in tam periculosa re, non est recedendum. Tutius est ergo cum Salyceto dicere talium testimonium tantum sufficere ad torturam.

Maius autem dubium esse potest, An, si multiplicentur huiusmodi denunciationes, & testimonia, possit quis condemnari? Ioan. Bodinus in lib. 4. Dæmonomaniæ, cap. 2. & 4. affirmantem partem docet. Ad eandem videtur tendere sententiam, qui tradunt ex multis indicijs resultare indicia indubitata, & ex indubitatis indicijs posse aliquem condemnari: quam quæstionem celebrem in vtramq; partem disputat Marsilius in L. Repeti. ff. de quæstion. col. 6. & pro vtraq; parte adfert graues Doctores. De qua materia legendi Bald. & Salycet.

lycet. in L. fin. C. de probat. Felin. in cap. Testio loco. de probat. num. 8. Quicquid autem sit in genere de hac quaestione: video tamen communiter in hanc ire Doctores sententiam, quod in occultis & ex natura secretis atq; atrocibus, probatio per coniecturas & multa indicia obtineat ad condemnandum. Sic Bartolus, Bald. & Angel. in L. Si quis ex argentarijs. §. penult. ff. de edendo, Franciscus Brunus de indicijs & tortura. q. 4. l. partis, nu. 7. Marfil. in d. L. Repeti. & in cons. 44. nu. 8. & 9. Alexand. in cons. 53. incip. In casu vertente inter. nu. 4. Chassaneus super Consuetud. Burgun. Rub. 1. §. 2. nu. 18. in addition. & ita dicit observari in Curia, in atrocioribus, ubi probatio est sua natura difficilis. Idem tradit Iul. Clarus in praxi esse in Mediolanensi & Neapolitano senatibus, lib. 5. §. fin. q. 20. vers. Scias tamen. Hinc probatio per coniecturas in casibus clamdestinis, dicitur manifesta. Marli. in cons. 44. num. 10. Angel. in L. Si quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de edendo. Quando autem aliquis damnatur ex præsumptionibus, indicijs & coniecturis, non deberet sibi imponi vera pœna delicti, sed alia mitior, secundum doctrinam Innocentij in ca. Verisimile. de præsumption. receptam à Baldo in ca. 1. de offi. delegati, num. 13. & in L. fin. C. de probat. Marfil. in d. L. Repeti. Lancilot. in tractat. de offi. prætor. in criminalib. in §. de negatione criminis & torment. nu. 55. Pa-
norm.

norm. in cap. Auditis. de præscript. nu. 32. Ad quod propositum faciunt multa, quæ dicit Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iud. casu 279.

Antequam ad solutionem argumentorum descendam, aliqua dubia occurrentia resol. uam.

Primum dubium : *Quid sentien-
dum de purgatione vel probatione aquæ fri-
gidæ?*

PRO declaratione in primis cognoscendum est, apud quosdam Iudices esse moris, ut si quam maleficam præsumptam habeant, quæ veritatem etiam in tormentis fateri nolit, adhibeant probationem aquæ frigidæ in hunc, ut intelligo, modum. Malefica præsumpta adducitur ad flumen, vel lacum : ligatur manibus pedibusq; , ligata proijcitur in aquam frigidam: si enatat, habetur vehementius suspecta maleficij, & iterum virtute huius indicij repetuntur tormenta: Si verò submergitur, ut innocens absoluitur. Dubium nunc postulat, an hæc probatio licita sit, & conueniens indicium culpæ vel innocentiz.

Hanc probationem aquæ frigidæ ferunt in frequenti esse usu apud VVestphalos: in nostris partibus hoc tempore quidam Iudices, ut fama est, hac probandi forma vtuntur. Eam longè defendit quidam Gulielmus Adolphus Scribonius Marpurgensis. lib. 2. de

*Purgatio
aquæ frigidæ
Westphalia
frequent.*

Sagarum natura & potestate, qui liber prodijt in nundinis Francofordien. Mense Septembr. Anno Dom. 1588. Hic author contra Ioannem Evvichium & Hermann. Neu v valt, Medicos, defendit & ab antiquitate confirmat purificationem aquæ frigidæ; quia eius meminit Cuiacius Iurisconsultus, asserens ea Christianos olim homines vsos fuisse; & adhuc in consuetudine apud multos est. Causas verò naturales cum reddere nequeat, utpote qui manifestis aduersariorum conuincitur argumentis, alias confingit; in diabolo quandam leuitatem, qua detinentur huiusmodi corpora, ne submergantur: in aqua verò quandam antipathiam, & ut hoc figmentum intelligatur, ponenda breuibus, quæ ipse multis profert. Aqua sagas in se ferre non potest; quia Deus aquam prædestinauit salutari regenerationis lauacro, ut in ea homines abluantur à peccato, & regnum Dei ingrediantur; quare odio maleficæ auersatur, & reijcit, ut si maxime proviribus tentent, non tamen submergi possint; cum spreto diuino lauacro, toti Trinitati abrenunciauerint. Fatetur tamen & bene dictus author, hanc suam inuentionem non esse edita prætoria. Ioannes Bodinus lib. 4. cap. 4. de Magorum Dæmonomania, damnat hoc iudicium aquæ frigidæ, tanquam opus quoque magicum.

Nunc pro resolutione dico. Primò: Iudex,
vel

vel alius potestate & autoritate fungens, qui facit aliquem vel aliquam subire probationē aquæ frigidæ, mortaliter peccat. Probatur 2. quæst. 5. cap. Mennam. ex Registro S. Gregorij, in Epistola ad Brunichildam Reginam Franciæ, vbi reprobat probatio vulgaris aquæ frigidæ, quia Diabolo fabricante introducta sit.

Deinde similium similis est ratio: & si in lege proprius casus non exprimeretur, ad similem expressum, vbi est identitas rationis, confugiendum est. Sed probationis aquæ frigidæ eadem est ratio, quæ candentis ferri vel aquæ feruentis. Tales autem probationes peruersæ sunt & superstitiosæ, iuxta c. fin. de purgatione vulgar. & 2. q. 5. c. Mennam. & c. Consuluisti. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. S. Anthon. 4. part. tit. 15. c. 34. §. 2. Ioan. à Turrecrema. in d. c. Consuluisti. Panorm. & Pet. de Anehar. in cap. fin. de purgat. vulgari. qui author & ibidem meminit probationis aquæ frigidæ. Martin. Nauarr. in Manual. Confessar. cap. 11. n. 39. Vt rei fundamentum perspiciatur, in quibusdam regionibus & prouincijs antiquitus fuit vsus vulgaris probationis, vt in Francia, sicut patet ex cap. Mennam, tempore S. Gregor. & in Liuonia, ex c. fin. de purgat. vulg. ætate Honorij tertij. Quare non est mirum, si Cuiacius Iurisconsultus aquæ frigidæ meminerit: non tamen, vt rectè DD. impugnantes dicunt, eius vsus

vsum licitum asseruit. Sunt autem Honorij
 tertij verba in d. cap. fin. Dilecti filij nouiter in
 Liuania baptizati, grauem ad nos querimo-
 niā destināunt, quod fratres Templariorum,
 & alij, qui temporalem in eis potestatem exer-
 cent, si quando de aliquo alio crimine infa-
 mantur, eos ferri candentis iudicium subire
 compellunt, quibus si qua exinde sequitur ad-
 ustio, ciuilem pœnā infligunt. Cū igitur hu-
 iusmodi iudiciū sit penitus interdictum, v-
 pote in quo Deus tentari videtur, Mandamus
 quatenus dictos fratres, & alios vt ab huius-
 modi conuersorum grauamine omninō defi-
 stant, per censuras Ecclesiasticas appellatione
 remota repellas: hæc ibi. Purgatio aut ferri can-
 dentis, & aquæ calidæ vel frigidæ, dicitur vul-
 garis: quia nulla canonum aut legum autori-
 tate fundata est, sed à vulgo inuenta, & diabo-
 lo fabricante iutroducta, ex d. c. Mennam. &
 c. Consuluiſti. & est superſtitioſa: quia intēdit
 probare innocentiam vel culpam hominis per
 experimentum non ſecundum naturam, neq;
 ſecundum Catholicam Scripturam, ſed per
 modum ſuperſtitioſum. Adhæc qui tali vul-
 gari probatione vtuntur, tentant Deum, dum
 querunt ab eo miraculum ſine cauſſa. Ferrum
 candens cū naturalis ſit actionis, ita lædit in-
 nocentem, ſicut peccantem, & in aqua frigida
 ita mali ſubmerguntur, ſicut boni. Ad mira-
 cula autem, quæ ſuo arbitrio Deus reſeruauit,
 vt Ancha-

ut Ancharan. ait, non ferro candenti, vel aqua frigida, sed iustis orationibus commouetur Deus. Hinc in huiusmodi probatione duplex committitur peccatum: tentationis nimirum Del, & superstitionis: quia pactū implicitum intercedit cum Dæmone. Ad quod facit autoritas D. Thomæ loco citato, dum ait: Dicendum, quod iudicium ferri cadentis vel aquæ feruentis ordinatur quidem ad alicuius peccati occulti inquisitionem, per aliquid quod ab homine fit, & in hoc cōuenit cum sortibus: In quantum tamen expectatur aliquis miraculosus effectus à Deo, excedit communem sortiū rationem. Vnde huiusmodi iudicium illicitum redditur; tum quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio reseruantur: tam quia huiusmodi iudicium non est diuina authoritate sancitum. Vnde 2. q. 5. c. Consultisti, in decreto Stephani Papæ dicitur. Ferricandentis, vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri nõ censent canones: & quod Sanctorum Patrum dōcumento sancitum non est, superstitiosa adinventionem non est præsumendum. Hæc S. Thom. ex canon. De antiquitate purgationis ferri candentis legendus est Didac. Couar. lib. 4. variar. resolut. cap. 23.

Secundò: Non solum peccant mortaliter cogētes subire probationem aquæ frigidæ, sed etiam omnes, qui credunt inesse effectum ad

probandum innocentiam vel culpam, nisi eos ignorantia probabilis excuset: quia est opus superstitiosum, à Diabolo introductum, ex pacto cum eo implicite habito procedens: ergo mortaliter peccat, qui fidē adhibet tali rei. Nam similes sunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Ex qua causa, qui admonentur talis erroris, & non deponunt, nec acquiescunt veritati, tam diu sunt in peccato mortali, quam diu non desistunt à tali superstitione. Quia post admonitionem & instructionem non est amplius locus probabili ignorantia. Quare recte Bodinus & alij contra Scribonium, damnant probationem aquę frigidę, tanquam opus diabolicum.

Tertio: Siquis, vel quę ponatur ad probationem aquę frigidę, & virtute talis indicij præsumpti confessio extorqueatur in tormentis, confessio est nullius roboris & momenti, & consequenter reus, vel rea non potest ex ea condemnari. Probatur. Confessio, quam nullum indicium legitimum præcedit, etiam si in tormentis facta sit, & reus in ea perseveret, est nulla ipso iure, nec potest confessus ex eo condemnari. ex text. Gloss. Barto. & alijs in L. penult. ff. de quæst. Alexand. in L. Qui in aliena. §. Celsus, num. 12. De acquirend. hæred. Iason. ibid. num. 38. Angel. ab Aretio in tract. de malef. in verb. Fama publica. vers. Quinto quæro. Marfil. in d. L. penult. & in pract. §. Secunda q.

Secunda q. nu. 2. Eman. Soarez in thesauro receptar. senten. verb. Confessio. Francisc. Bruno de indicatijs & cor. 2. part. q. 5. Francisc. Viuius lib. 2. communium opinionum, opin. 70. Iul. Claro lib. 5. §. fin. q. 55. & hæc est communior opinio. Sed hæc talis confessio elicitur virtute nullius legitimi indicij, cum talis probatio iuri & rationi repugnet, ut constat ex dictis. Si ergo indicium nullum est, & confessionem inde sequentem esse nullam necessum est: Si confessio nulla est: ergo & sententia nulla, quæ inde virtutem sumit. Ex prædictis constat, abusum illum probandi apud antiquos fuisse reprobatum, tanquam superstitiosum: nunc vero nostris temporibus denuò maligno procuratore reuocatum. Sicut enim hoc nostro infelici seculo, antiquæ hæreses olim damnatæ prodeunt; sic etiam veteres superstitiones consopitæ renouantur. Causam vero, quare non submergantur sagæ, si ita sit, ut refertur, non referimus in leuitatem, cum nulla demoni insit (grauitas enim & leuitas sunt qualitates corporum, ex elementis compositorum) sed in potentiam demonum. Qui enim potest celerimè per aera corpora ad remotissima loca deferre sua virtute, valet etiam sustentare, ne submergantur. Nam si vir mediocris potentia puerum potest tenere, ne profundum petat, quanto magis dæmon hominem deferre valebit? Hoc autem facit non ut nocentiam sagæ

declaret, cui omnem suam in protegendo operam addixit, ad saluandum innocentiam in conspectu hominum (Mallet enim talem, si in culpa sit, innocentem, quàm culpabilem ostendere, atq; sic potius permittet in profundum descendere, quod naturale est corpori graui, quàm natate contra naturam:) sed vt in tali opere, dum fortassè vnam animam perdit, quæ ad Deum per pœnitentiam reuertitur, plures per infidelitatem & superstitionem sibi subijciat. Etenim & cooperantes & fidem adhibentes, in laqueum Diaboli cadunt. Sortitur autem hoc opus, sicut aliæ superstitiones, de quibus in vltimo præludio actum est, effectum ex pacto implicito cum Dæmone. Dum enim homines scire volūt occulta per modum nec à natura, nec iure permissum, aut ordinatum; diabolus accurrit, & manus adiutricis porrigit. Atq; eam ob causam canones & Doctores vulgarem probationem, tanquam rem supersticiosam, & diabolo suggerente inuentam reprobant, dum tales effectus neq; secundum scripturam, neq; secundum canones, vel Ecclesiæ consuetudinem, aut rei naturam cum causis coniungantur: quam Regulam, vt supra significatum est, Augustin. lib. 2. cap. 20. de doctrina Christiana, indicat, pro dignoscendis superstitionibus. Qua regula etiam rei jicitur ficta illa antipathia. Nam aquæ talem tribuere effectum, indiget alia confirmatione,
aut

aut ratione, aut auctoritate probandū est. Quis enim aquam in baptismo diceret talem tantamq; vim habere, nisi expresso Christi testimonio probatum existeret? Neq; aquæ soli virtus salubriter abluendi tribuitur, sed accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, vt dicit S. Augustinus tractatu 80. in Ioannem. Præterea, vt ex d. cap. Mennam, & alijs colligitur, hac probatione antiqui abusi sunt etiam in probandis alijs sceleribus: quomodo ergo nunc solum obtinet in Sagarum crimine? Scribit quoque malleus maleficarum in vltima parte, familiare esse Magis, vt pro probanda innocentia appellent ad purgationem ferri candentis: sed non eis esse morem gerendum. Hæc de improbatione aquæ frigidæ.

Secundum Dubium: *Quod conclusio maleficum denuntiantem facere indicium contra socium ad torturam, videtur repugnare Constitutioni præctica Caroli Quinti: in art. 21. vbi expresse prohibetur, ne aliquis ex denunciatione Incantatorum aut diuinatorū capiatur & torqueatur, imò vt tales, si quid præsumpserint, debitis pœnis subiiciantur, statuitur. Casus talis est: aliquis perdidit re pretiosā, vel alicui maleficio inficitur equus: accedit incantatorem vel diuinatorem, qui adhibita phiala vel cribro facit coniurationes & inuocationes demonum. Tandē dicit, consultatione habitacum*

cum Diabolo, vel alio modo vsus, talem fu-
rem rei esse, vel alienum equum maleficio de-
struxisse. Vel venit diuinator, aut incantator
in aliquam villam, vt factum hoc anno intel-
lexi prope Confluentiam in Kerlich; dicit, tot
sunt in hoc loco sagæ, & illa & illa est, nomi-
nando aliquos; & breui aliquid videbitis, & sic
de similibus. Dubitatur an talibus denuncia-
tionibus deueniendum sit ad capturam & tor-
turam. Respondetur simpliciter quod non; vt
determinat dicta Constitutio Caroli, quæ est
iuri & authoritati consona, in L. item apud La-
beonem. §. Si quis Astrol. ff. de iniur. & famos.
libellis. Angelus ibid. Franciscus Brun. in tract. de
indicijs & tortura 1. part. q. 3. nu. 35. Marsilius in
pract. & alij alibi. Quia, vt Angelus docet, Di-
uinationes cum sint illicitæ, nec probant, nec
faciunt indicium ad torturam. Aliam rationem
ex vltimo præludio adferre possumus: quia
incantatores & diuinatores, si secreta peccata
denunciant, vel de futuris diuinant, non pos-
sunt ea scire, nisi à Diabolo, à quo cognoscere
non est licitum. Quia talia obiecta cognitio-
nem humanam excedunt, nisi reuelata medi-
ante aliquo, qui sensu cognouit, existant. At
in nostro proposito longè alia ratio est: malefi-
ci denunciant facta sociorum & consortium
in crimine, quæ viderunt in loco, tempore,
modoq; determinatis, quibus præsentibus fue-
runt, vbi verè & realiter biberunt, manduca-
uerunt,

uerunt, variosq; tractatus habuerunt, circumstantias de accessu & recessu aperiunt, quæ humanam cognitionem non excedunt, sed sensibus apprehenderunt. Feruntur enim ad talem conuentum opera diaboli : sed cum inconuentu sunt, functione sensuum corporeorum vtuntur, vident, audiunt, tangunt, saltant, bibunt, & comedunt : quæ omnia sensibilia sunt. Aliquando quædam ex euentu inopinato felici relinquuntur in loco, & defessæ domum ambulando redeunt : de quorum veritate refero me ad experientias multas, quæ partim in malleo maleficorum, Grillando, Bartholomæo Spineo, & alijs : partim in nostrorum Iudicum processibus de translatione reali habentur. Quare qui talia in somno contingere dicunt, sensus negant.

Quomodo somnia sunt, quando dicunt, ex istis locis vinum allatum, ex talibus vasis sumptum, & hoc modo consumptum? Adhuc si ea sensum effugiunt, quæ ibi tractatur, quomodo nunc nostro tempore, postquam animaduertunt in aliquibus locis denunciationibus locū esse, honoratiores & maiores, vultu & forma teguntur in cursibus & conuentibus, ne à vulgaribus cognoscantur? Hæc ita se habere, multorum relatione indies cognoscimus. Portabatur Christus à Diabolo, & statuebatur in pinnaculo templi : At ibi existens videbat : audiebatq; populum, aliaq; sensibilia
ad

ad humanam naturam spectantia opera exercebat. Sic & Abacuc ex Iudæa in Babylonem ferebatur ab Angelo: sed in Babylone existens loquebatur, audiebat, videbat, aliasq; sēsuum functiones exercebat. Non repugnat, quod à Diabolo ad locum ferantur, & in loco existentes humana opera faciant. Ratio ergo fundamentalis, vt paucis concludam, quare maleficorum denunciationes admittantur, diuinatorum & incantatorum reiiciantur, est, quia malefici testantur de rebus naturali & humano modo acceptis: Hi verò de obiectis, quæ excedunt humanam cognitionē, nisi alia conditio accedat. Vnde necesse est vt aut fallātur; aut à diabolo, qui etiam fallere solet, & à quo non licet quicquam cognoscere, intelligant. Quare meritò dicta Carolina Constitutio statuit, sicut etiam decernunt. d. l. Idem apud Labeonem. & in C. de malefi. & mathem. L. Nemo. vt in tales diuinatores & incantatores se uera fiat animaduersio. Si tamē diuinatores & incantatores veritatem aliter quàm per incantationem & diuinationem scirent, non prohiberentur denunciare, seruatis seruandis.

*Antudici-
bus in
per menas
cia verita-
tem à Reu-
cere.*

Tertium Dubium: *An liceat Iudici
si alteri potestatem exercenti, dolo, men-
sacio, vel falsa promissione impunitatis, à
Reo presunto in hoc crimine, vel alijs, con-
fessionem elicere.*

Vt

Vt melius dubium intelligatur, talis formatur casus. Iudex habet in carcere sagam, quæ non vult etiam confiteri: vt inducatur ad confessionem, ipsemet eam accedit, vel alium subornat & dicit; habeo adhuc tres vel duas tuæ societatis in carceribus (easq; nominat) quæ te denunciant: cum tamē nullam habeat: sic fortasse vlciſcendi animo par pari referet, ait Bodinus. Vel promittit impunitatem & euasione, quam nec cogitat, nec potest seruare. Quæritur nunc, an tales modi liciti ſint?

Quantum ad primam partem, Ioannes Bodinus lib. 4. de Magorum Dæmonomania, cap. 1. prope finem, tradit licitum eſſe iudicibus, mendacijs eruere veritatem à magis & maleficis; Idq; diuino & humano iure, præbat exemplis veteris testamenti. obſtetrices, Exo. 1. propter mendacium remuneratæ ſunt. Abraham Genes. 12. & 20. dixit de vxore ſua, quòd ſoror eſſet. & Genes. 27. Iacob dixit ſe eſſe Eſau: & alia extant plurima in libris veteris testamenti. Confirmat latius Plato & Xenophon magistratibus permiſerunt, vt ad rei. publ. adminiſtrationem ſic mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo, inquit, in iure faciendum, vt occulorum ſclerum perueſtigetur veritas. His rationibus mouetur ad dicendum, iure diuino & humano licitum eſſe iudicibus, eruere mendacijs veritatem, quicquid Auguſtin in lib.

lib. de mendacio, & Aquinas sentiant ab odo mendacij generibus, quæ exponunt copiose, abstinendum esse.

Bodin
lib. 1. c. 1.

Sic Bodinus loquitur, & quia hæc doctrina falsissima & perniciosissima est, in prima parte dubij contrarium, ne quis eius lectione capiat, ostendendum, & eius argumentis respondendum est. Huic falsæ doctrinæ oppono veritatem. Mendacium omne prohibetur iure diuino & humano. Probat, quod iure diuino. Non dices falsum testimonium contra proximum tuum. Psal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo, &c. Qui loquitur veritatem in corde suo, & qui non egit dolum in lingua sua. Ergo à contrario sensu non habitabit in tabernaculo DEI, qui loquitur mendacium, & egit dolum in lingua sua. Sapient. 1. cap. Os quod mentitur, occidit animam. Ecclesiastici. 7. Noli velle mentiri omne mendacium. Prouerb. 6. Proferentem mendacia odit Deus. Psalm. 5. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Rectè ergo Augustin. in lib. de mendacio, cap. 14. & S. Thom. 2. 2. q. 110. art. 3. sentiunt, quos necessariò communis sententia sequitur, cum ex verbo Dei euidentis sit, non esse licitum mentiri in vlllo casu, neq; etiam pro conseruatione alicuius vitæ. 2. 2. q. 2. can. Ne quis. Quia iuxta apostolicam doctrinam, non sunt facienda mala, vt eueniant bona; nec etiam pro aliqua vtilitate & necessitate,

itate, ex eod. can. & ibidem in con. Primum, &
multis alijs canonibus in eadem causa quæst.
Quare oculos non habuit Bodinus, qui dixit
licitum esse mentiri iure diuino & humano,
Quod multò magis habet veritatem in Iudice
& iudicio, cum Iudex vir bonus, & iudicium
sanctum esse debeat. Qua de causa communis
sententia tradit, omne peccatum esse mortale
in iudicio, quando est de aliqua re graui, spe-
ctante ad iudicium, vt tradunt S. Thom. 2. 2. q.
69. art. 1. Caietan. ibid. Martin. Nauarr. de pe-
nit. dist. 5. cap. Fratres. num. 12. & 14. & in Ma-
nuali Confessariorum, cap. 18. num. 3. Domin.
Sotus in relect. de tegend. & dereg. secretum,
memb. 2. q. 7. Didac. Couarr. lib. 1. variar. reso-
lut. cap. 1. num. 2. At quis non intelligit confes-
sionem, ex qua quis vel damnatur, aut absol-
uitur, rem esse grauissimam, spectantem ad
substantiam iudicij? Et confirmatur: quia, vt
Doctores tradunt, non licet iuste litigare in
iudicio, mendacio, aut falsitate vt aduersus
aduersarij dolum & cauillationes. S. Tho. 2. 2.
q. 71. art. 3. ad 3. de aduocato, quod non liceat ei
falsitate vt. Syluest. in verb. Aduocatus, nu. 6.
Aurea Armilla ibid. nu. 19. Nauarr. in Manuali
c. 25. nu. 29. Ioan. Immolen. in c. 1. de mutuis pe-
titis. num. 13. Bald. in Rubr. C. de fide instrum.
Iason. in L. Cum proponas inter vos. C. de pa-
ctis post. nu. 4. Couar. lib. 4. variar. resolut. c. 2.
2. 1. Quare falsissima est Bodini sententia, quod

licitè possunt Iudices mendacijs & falsis mō-
dis eruere veritatem.

*Solutio argu-
mentorum
Bodini.*

Ad argumenta Bodini, & quidem ad illud
de obstetricibus: respondetur primò, secun-
dum Alexandrum Halensin in 3. parte. q. 37.
membr. 6. Quod in factū earum duo con-
siderentur: pietas compassionis, & menda-
cium. Compassio opus bonum fuit morali-
ter, & si præcessit ex charitate, fuit etiam me-
ritorium, pro quo remuneratæ sunt tempori-
liter: non tamen propter hoc priuatæ præmio
æterno, saltem si ad fuit charitas. Mendacium
verò fuit officiosum, quia prò fuit, & vtile fuit
ad salutem paruulorum, & nulli nocuum: &
ideò veniale: & idcirco non impediuit meri-
tum pietatis, licet illi mendacio præmium nō
debeatur. Secundò, cum S. Thoma loc. citato
ad 2. Obstetrices non sunt remuneratæ pro
mendacio, sed pro timore Dei, & beneuolen-
tia, ex qua processit mendacium. Vnde signan-
ter dicitur Exod. 1. Et quia timuerunt obste-
trices Deum, & edificauit illis domos. Menda-
cium verò postea sequens non fuit meritorium.
De hoc argumento latius in 22. quæst. 2. can. Si
quolibet. Cum Ioan. Turrecre. ibid. Raab si-
militer propter pietatem in nuncios commē-
datur, non propter mendacium officiosum,
quo saluauit viros ad se declinantes, Iosuez.

Ad alia exempla dico cum S. Thoma sol.
ad 3. quod in Sacra Scriptura, vt Augustinus
dicit,

dict, in lib. de mendacio. cap. 5. inducantur aliquorum gesta quasi exempla perfectæ virtutis, de quibus non est æstimandum eos fuisse mentitos. Si quæ tamen in eorum dictis appareant, quæ mendacia videntur, intelligendum est ea figuraliter & prophetice dicta esse. Vnde Augustin. dicit, in lib. contra mendacium. Credendum est, illos homines, qui prophetis temporibus digni autoritate fuisse commemorantur, omnia quæ scripta sunt de illis, prophetice gessisse atq; dixisse. Abraham tamen, vt Augustin. ait, in quest. super Genesin dicens, Saram esse suam sororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici. Soror enim dicitur: quia filia patris erat. Vnde & ipse Abraham dicit, Genes. 20. Verè soror mea est, filia patris mei, & non matris meæ filia: quia scilicet ex parte patris attinebat. Iacob verò mystice dixit se esse Esau, primogenitum Isaac; quia videlicet primogenita illius de iure ei debebantur. Vfus autem est hoc modo loquendi per spiritum prophetiæ, ad designandum mysterium; quia videlicet minor populus, scilicet gentiliū, substituendus erat in locum primogeniti. Iudith verò laudatur, non quia mentita est Holoferni, sed propter affectum, quem habuit ad salutem populi, pro qua periculis se exposuit. Pro similibus argumentorum & horum solutione legendi Alexand. Halens.

loc. dict. S. Bonauentu. in lib. 3. sentent. d. 38.
 quest. 1. Gabriel. ibid. q. vnica. arti. 1. Turre-
 crema. cum text. 22. quest. 2. cap. Vtilem. cap.
 Si quis per Vetus testamentum, cap. Is autem,
 cap. Abraham. cap. Queritur cur Patriarcha,
 & alij.

Quod verò Plato & Xenophon magistra-
 tibus permiserunt, vt in administratione rei-
 publ. mendacia proferant, vt erga ægrotos &
 puerulos adhibetur, nihil probat, sed seipsum
 interimit: quia erga ægrotos & puerulos aut
 non vtimur mendacijs, aut si quid dicitur, i-
 eo contingit, aut fingimus. At in iudicijs quan-
 do agitur de eruenda veritate, ex qua absolu-
 tio sequitur, vel damnatio pendet, res grauif-
 sima est, & magni præiudicij.

Quantum nunc ad secundam dubij par-
 tem spectat, An confessio a iudice extorta pro-
 missione impunitatis, sit valida ad hoc, vt quis
 ex ea possit condemnari?

Negatiuam sententiam tenent Ioan. Im-
 molen. cons. 109. Hyppol. Marfil. ff. de quest.
 L. 1. §. questioni, & cons. 14. nu. 25. & in cons. 32.
 nu. 22. Decius in L. 1. C. de sentent. quæ pro eo
 quod interest. nu. 7. & in L. Ea est natura cauil-
 lationis. ff. de reg. iuris, in fin. Et alij, quos citat
 Couarr. lib. 1. variar. Resolut. c. 2. nu. 16. Proba-
 tur hæc opinio. Iuramentum per dolum ex-
 tortum non nocet iuranti. cap. Cùm contin-
 get de iureiurando. & c. Quamuis. de pact. in
 6. ergo

ergo eadem ratione non debet nocere confessio dolo extorta. Idem renunciatio illius, qui fraudulenter fuit inductus ad renunciandum, non valet. cap. Sane. de renunciat. & confessio facta per suasionem aduersarii potest reuocari, vt prestat Marfil. in d. conf. 32. In contrarium, talem confessionem esse validam, & reum ex ea condemnari posse, tradunt Felin. in cap. Afferte. de presumpt. Archidiaconus in c. vtilem 22. q. 2. Cinus in L. presenti. C. de hijs, qui ad Ecclesiam confugiunt. & alij. Ratio eorum est: quia cum ista promissio perniciofa reipubl. sit, seruanda non est. Hanc questionem fusius tractant Couarr. lo. citat. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 55. vers. Circa secundum. Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudi. casu 367. qui repetit omnia, & in ordinem digerit, quæ Couarr. tradit.

Conueniunt in primis Doctores, & admonent, vt Iudices abstineant ab huiusmodi promissionibus, & ratio esse potest; quia promissio obligat de iure naturali: quare hosti etiam seruanda fides est. 23. quest. 2. cap. Noli. & Gloss. in L. Conuentionum. ff. de pactis. si sit deliberata, voluntaria, de re possibili, aut nonabili: & qui promissionem non seruat, frangit fidem. Si autem promittit Iudex impunitatem animo non se obligandi, grauiter peccat significando verbis animum, quem non habet: quod spectat ad mendacium pernitiq-

sum, si sit de re notabili, tendente contra salutem corporalem vel spirituales proximi, de qua re legendus Nauar. in Manuali cap. 18. num. 6.

Secundò, si reus spe promissionis frustratus in confessione perseueret, damnari poterit secundum communem sententiam.

Terziò, si spe frustratus reuocet confessionem, & excipiat, non debet nec potest ex ea condemnari. Couar. loc. cit. & Menoch. & sic intelligendam primam sententiam tradit.

Quartò, quando reus sic confessus est crimen, & confessionem nec reuocauit, nec confirmauit, non pœna ordinaria, sed arbitraria puniendus esset, & mitiori. Couarr. & Clarus loc. cit. & Menoch. & vt Clarus ait, si talis promissio fiat ab eo qui potest gratiam facere, seruanda esset: nisi circumstantiæ aggrauent: & id in aliquibus curijs practitari tradit.

Prima opinio validioribus nititur argumentis, quæ alij non soluunt, nec suam muniant, quam in praxi apud multos fit. Quod verò in oppositum adfertur, hanc Iudicis promissionem non esse seruandam, cum tendat in perniciem rei pub. cuius interest delicta puniri: verum est, vbi de delicto ordine iuris & recto modo constat, vt tradit Couarr. in loc. d. prope finem.

Quar.

Quartum Dubium. *An condemnandi ad ignem, iuxta dispositionem legis, vivi sint comburendi?*

Videtur quod sic: quia sententia videtur in illum effectum tendere, & quando ignis pena à lege imponitur, in pœnam imponitur. Cadaver autem cum careat sensibus, non est capax doloris & pœnæ. Ad hæc Iudices, qui exequentur sententias, sunt ministri iustitiæ; ergo subduntur legibus, & debet infligere penam à lege præscriptam: maximè qui agnoscunt superiorem. His non obstantibus, vltus obtinuit, vt priusquam igni tradantur, interficiantur compressis faucibus, siue strangulentur, ad evitandum periculum, ne lenta mors, ob magnos cruciatus, in blasphemias, aut desperationem reum trahat. Idcirco apud Christianos receptus est mos prius strangulandi, quàm comburendi, nisi in aliquo casu, ob singulares circumstantias, criminis atrocitas aliud postulet. Si autem reus maneat pertinax in malo, & non conuertatur ad cor, nec pœniteat, viuis comburitur in crimine hæreseos, vt praxis Italiae & Hispaniæ docet. Quod etià in crimine maleficorum fieri debet: nam in impœnitenti nō est timenda desperatio; & ratio, vt viui non comburantur, est ne cadant in desperationē, vel aliud peccatum in maximo cruciatu. De

hoc dubio legendi sunt Couarruias lib. 2. variarum Resolut. cap. 10. à num. 9. & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. Crimin. lib. 99. versi. vnum tamen in hoc proposito notabis.

Quintum Dubium: An maleficis pœnitentibus, nec non alijs damnatis ad mortem, petentibus Eucharistie sacramentum dandum?

RESPONDEO, quod sic, si vera signa pœnitentiz appareant, & ex dispositione deuotioneq; petât: de furibus suspendendis est textus, 13. q. 2. cap. Quæsitum. de hæreticis. cap. Super eo. de hæret. in 6. de damnatis in genere, Gloss. recepta in Clementina 1. de pœnit. & remissionibus. Franciscus Cardinalis Zabarella ibid. quæst. 9. & 13. Turrecrem. in dict. cap. Quæsitum. Stephanus Auferius in tractatu de potestate Ecclesiæ super laicis, num. 58. Iosep. Angles in florib. Theologicarum qq. 1. part. in 4. sent. in q. de Suscipientibus Eucharistiam. Iuli. Clarus lo. cit. sed quæro nunquid. Ange. in verb. Eucharistia 3. §. 27. Syluest. ibid. num. 7. & ex professq; Marti. Nauar. in Enchiridio de oratione & horis canonicis, cap. 22. numero. 11. & Manuali confessariorum cap. 25. numero. 23. & hæc est communis sententia: quam in vrbe existens audiui in scholis confirmatam à Pio Quinto pijsimo Pontifice, in motu quodam

quodam proprio. Et nunc hūc morem pium
sequuntur multi pij Magistratus, quamuis
non vbiq; gentium obseruetur, & in Consti-
tut. Criminal. Caroli V. artic. 79. statuitur vt
Reo tempestiuē mors denunciatur, vt confi-
teri possit, & si petat Eucharistiam non ei de-
negetur. Hoc tamen obseruādum est, vt prop-
ter sanctissimi sacramenti reuerentiam ipso
die executionis non communicent, sed com-
munio anticipetur. Si autem executio non pa-
teretur moram ex rationalibus causis, & dam-
natus ad mortem pro animæ consolatione
cum fructu peteret sacramentum, contra nul-
lam esset legem ipso die executionis commu-
nicare, modò communicatio executioni senten-
tiæ, quatuor horis præmittatur, vt corrupta
tanto temporis spacio sacramenti specie, nulla
sacramento irreuerentia fiat. Atq; hæc con-
suetudo est in Vrbe Roma, digna maximo-
rum Pontificum pietate & prudentia, quam
orbis imitari deberet, vt rectè Nauarr. loco ci-
tato hortatur. Hac ratione motus ante decem
annos non solum dedi sacramentum, sed et-
iam quibusdam prædictis & iudicibus consi-
lium super hoc petentibus consului dandum,
& adhuc consulo. Sicut enim abusus, qui ten-
dunt in animarum perditionem indies, sine
mora extirpandi sunt: sic pij vsus, qui hominū
salutem & spiritualem consolationem pro-
mouent, introducendi. Confessoriorum au-

tem est iudicium, an expediat Eucharistiam huiusmodi damnatis ministrare, vel non pendet enim ex dispositione recipientium. Quidam enim ita sunt dispositi, vt multum ipsis profuit ad salutem animæ, si hoc salutari cibo confirmetur, ad subeundum mortis supplicium, & frangendum diaboli machinas in extremis.

Ex his deduco, quàm impium fuerit dictum, & pastore, qui sitientissimus esse debet salutis animarum, indignum, sacerdotis cuiusdam, qui damnatæ ad mortem pœnitenti personæ petenti viaticum respondit: Non est æquum sanctum dare canibus. Minimè canes sunt, sed oues, qui ad cor redeunt, & cum pœnitentia Dominum suum pro reconciliatione in cordis hospitium recipere desiderant. Hic excludenda etiam occurrit praxis execranda quorundam ministrorum iustitiæ, vel potius in hoc casu iniustitiæ, qui damnatos ad mortem occidūt in corpore & anima, quando salutis remedijs ad conseruationem animæ essent muniendi: vt aduersus mortis timorem eos confirmet, vino obruunt & rationem tollunt, ita vt miseri homines Dei & animarum obliti, moriantur in corpore & anima, sine fine nunquam ad vitam reducendi, cum post mortem tam miseram nec spes veniæ, nec locus pœnitentiæ sit. Dictum etiam abusum damnat. Carolus V. in d. artic. 79.

Caue

Caveant ergo diligentissime Iudices, ut hoc prohibeatur, ne ipsi fiant rei tanti facinoris, atque etiam damnatis petentibus superfluous denegetur potus. Quomodo enim excusaretur ab homicidio, qui furioso aut amenti postulanti gladium ad interficiendum se, morem gereret? Ex dictis quoque haberi potest solutio dubij, de quo semel interrogatus respondi affirmatiue, prout etiam nunc respondeo; An pro personis maleficis, vel alijs mortis supplicio affectis pro sceleribus, possit quis orare, sacrificium offerre, vel alia satisfactoris opera exercere? Respondetur, quod sic; si pœnitentes discesserint, possunt hæc bona pro eis fieri, ex d. c. Quæsitum, Gloss. ibidem. Angel. loc. cit. Aurea Armilla in verb. Communio, num. 27. In cuius rei confirmatio. nem faciunt multa, quæ adfert Petrus Rauennas in quodam tractatu incipiente, Valete cum perpetuo silentio ad Clarissimum Theologiæ Professore Iacobum de alta platea, &c. Cuius scopus est probare, corpora suspensorum & latronum non esse in locis publicis relinquenda, sed sepulture tradenda. Habetur hic Tractatus in fine Alphabeti aurei vtriusque iuris eiusdem authoris : his tamen non obstantibus dico, quod non deceat, ut pro talibus solemnes fiant exequiæ, prout pro alijs Christianis, qui cum honore vitam finierant, fieri consuevit. Pie autem faciunt
aml.

amici & sanguine iuncti, qui priuatim pro eis orant, sacrificia offerunt, vel curant offerre, & satisfactoria opera exercent.

Sextum Dubium. *An sonitus campanarum, maleficorum, sagarum, demonūq; conatus impediāt, ne grandine, tempestatibus, ac alijs modis frugibus, seminibus, & vineis nocumentum inferant, ut utriusq; sexus homines huius secta fatentur, & unde talis virtus sit?*

DE antiquitate, nec non laudabili ac necessario campanarum in Ecclesia vsu, legendi sunt Anthonius Monchiacenus, Demochares in lib. de obseruanda Missarum celebratione cap. 13. Guilhelmus Durandus in Rationali diuinorum officiorum, libro 1. cap. 4. Petrus Messia in Sylua variae lectionis parte 2. cap. 9. Ioannes Andreas & Hostiensis in cap. 1. de offic. custodis. Authorem campanarum Vergilius Polydorus lib. 3. de inuentor. rerum, cap. vltimo, vult latere, licet inuentum non sit nouum, cum vsus earum fuerit tempore Moysis, teste Iosepho lib. 3. Antiquitatum. Apud Christianos quidam tradunt primum institutorem fuisse Paulinum Nolanum Episcopum, virum sanctitate & eruditione clarum; in cuius rei confirmationem maxime ipsa nominis notatio facit.

Dici-

Dicitur enim campana à Campaniæ regio-
ne, vt attestantur Ioan. Andr. & Durandus, &
minora vasa nolæ à ciuitate Nolana quæ est in
Campania. Vtimur campanis ad laudandum
Deum, congregandum Clerum in Ecclesia,
vocandum populum ad diuina, concitandum
deuotionem in populo, ad fugandas tempe-
states, & exterrendos hostes. Dum campanæ
sonantur, pelluntur insidiæ inimici, fragor
grandinum, impetus tempestatum, percussio
fulminum, & infesta tonitrua temperantur.
Saluberrimum campanarum apud Christia-
nos vsum, tubæ argenteæ in veteri testamento
significabant, in quarum locum in nostra Ec-
clesia campanæ successerunt. Vtebantur enim
tubis argenteis tempore Moysis, Num. 10. ad
collectionem populi, & in sacrificijs, dum ho-
stias offerrent, vt memoria eorum esset coram
Domino Deo, & cùm ad bellum exirent,
clangebant v lulantibus tubis, & sic memor eo-
rum Dominus eruebat de manibus inimico-
rum. Hinc etiam festa peculiaria clangorem
tubarum habebant, quibus, præ cæteris clan-
goribus tubarum insistebant, ad præparan-
dum populum, ad laudandum Deum, & re-
uocandum in memoriam beneficia & munera
diuina: tantumq; Domino Deo clangor tuba-
rum placebat, vt mediante earum sonitu, ante
arcam fœderis muros Iericho, quibus cinge-
batur, aduersantium exercitus cadere fecerit.

Iosep. lib.
3. Antiq.
cap. 15.

Num. 29.
Leuit. 23.
Sophon. 3.

Mi-

*Campanas
non bapti-
zari, sed
benedici.*

Mirum ergo nemini videatur, quod mirabiles etiam sint effectus campanarum, quæ sine dubio Spiritus Sancti inspiratione inducuntur. Efficit autem benedictio, ut quod arte & metalli natura fieri non potest, per verbum & orationem sanctificatum mirabiliter operetur, ex diuina dispositione. Neque velim ut quis hîc moueat, quod Calvinus, Brentius, alijque eius farinæ calumniantur, nos campanas baptizare: hoc enim apud doctos inauditum est, licet rudes ex plebe sic communiter loquantur. Benedicuntur enim campanæ, iuxta ritum in Pontificali præscriptum; verum de Baptismo ne verbo quidem sit mentio, ut rectissimè Cardinal. Hosius lib. 5. in confutatione prolegomenon Brentij asserit. Quantam virtutem benedictiones in huiusmodi creaturis obtineant, qui voluerit, videat Thomam VValdensen in lib. de sacramentalibus, à cap. 166. His accedit quod dum campanæ pulsantur, fidelium mentes in Deum mouentur, eius auxilium contra inimicorum insultus implorant, Guilhelm. Parisiensis in lib. de legibus, fol. 44. colum. 1. asserit rectè, quod campanæ sortiantur virtutem arceudi fulgura, tēpestates & similia ex sua consecratione. Quæ tamen non fiunt nisi virtute creatoris, à quo petitur, ut arceat fulgura, tonitrua, & cætera. Sicut enim regale lignum & sigillum deferentes securos efficit eos, ne

iactu.

1. Auram & nocumentum patiantur à subdi-
tis regis, & hoc non sua virtute, sed potestate
regia & voluntate: Sic Campana non ex vir-
tute aliqua, quæ ei inest, sed omnipotentis po-
testate & voluntate protegit & defendit loca,
in quibus eius sonus auditur, ab aduersitati-
bus & incommodis æreis. Quæ de causâ ma-
leficorum conatus infringitur, & Dæmonis
cooperatio impeditur ad pulsus campanæ,
quando sonus auditur ab eis, vt eorum con-
fessionibus didicimus, & ideo campanas pul-
santes vocant communiter in sua schola, canes
latrantes. Sylua variæ lectionis, & nonnulli
alii causam etiam naturalem reddunt, quare
sonitu campanarum tempestates sedentur, &
temperantur. Motus enim pulsationis ærem
rariorem facit, & densitatem materię disper-
git: vnde sequitur dissolutio & moderatio
meteorologicorum, quæ in regione æris ex
concretionem materię elementaris generantur.
Dæmones autem naturalium rerum muta-
tionibus suas operationes admiscunt, atque ef-
fectus naturalium causarum subtilitate ope-
rationis, & peruersitate voluntatis, Deo per-
mittente, in interitum rerum ad humanam
salutem productarum, dirigunt. Ex his, vt ad
propositum reuertar, patet veram esse confes-
sionem maleficorum & sagarum, quæ alle-
runt campanarum sonitum, eorum conatus
frequenter impedire, ne valeant pessima con-
silia

filia in conciliabulis propoſita. In effectum deducere : Atq; hoc argumentum plurimum confirmat fideles in fide , dum cognoscunt diabolum cum ſua cohorte, inſtituta pro fidei noſtræ promotione abhorrere: corroborat etiam Catholicorum animos, vt quod iuxta maiorem ſuorum antiquiſſimam traditionem hucusq; magno fructu fecerunt, cum maiori feruore facere continuent,

Hic ad maiorem prædictorum illuſtrationem duo ſenſibilia exempla addere vtile viſum eſt. Vnum narat Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 7. num. 30. quod contigit Anno Domini 1524. menſe Decemb. dum ipſe eſſet in quodam caſtro monaſterij S. Pauli, Romæ, in regione Sabinenſi, ad inſtantiam Abbatis, dicti monaſterij, vbi examinauit maleficas incarceratas, ex quibus vna fuit, quæ cum deferretur à Dæmone ſuo, reuertendo à ludis in itinere, antequam peruenirent domum, dum eſſet vicina oppido patriæ ſuæ, audiuit pulſare campanam manè pro Aue Maria, ſic Dæmon debuit eam deponere & diſcedere, quam depoſuit ſtatim iuxta ripam quandam, vbi erant ſpineta quædam, diluculo iuuenis quidam oppidi illius iturus pro negotijs in alium locum vicinum, viſus eſt ab ea & cognitus, quem ipſa ſaga proprio nomine vocauit. Quam audiens iuuenis prima facie timuit aliquantulum, ſed videns poſtea mulierem ipſam, quæ ſeminuda

nuda erat, & crinibus sparsis de capite pendentibus, magis obstupuit, nec audebat ipsam accedere. Nihilominus cum ipsa benigne rogaret, vt accederet, accessit, cumque eam cognosceret, interrogauit, cur ibi sola moraretur in ea forma. Cui illa dixit, quod tota illa nocte a sellum suum, quem perdiderat, perquisierat, & non potuit inuenire. Cui iuuenis subridens, minusque credens dixit. Hoc enim aliud sibi querit, quam a selli inquisitio. Qui querit a sellum, vadit cum socio, & non seminuda & scapillata. Aliud est quod quærebas, dixit ipse: dicas mihi veritatem, si vis quod te adiuuem. Vnde venis? vbi fuisti? quid facis hinc sola? quis te adduxit? dicas mihi omnia, si vis habere suffragium, & ero tibi securus & fidus. Tunc mulier satis pinguis & pulchra, cui nomen Lucretia, licet satis timeret scuitiam viri & suorum consanguineorum, tamen confisa de iuuenis fide, ipsum prius rogauit summis precibus, ne cuiquam reuelaret factum, sed taceret, quod vellent ei pingua munera dare. Sic iuuenis promisit, quod fidem seruare vellet. Tunc ipsa fassa est, quod ea nocte fuisset in ludis Beneuentanis, & dum esset in itinere, deferreturque per aërem à magisterulo suo, audita pulsatione Campanæ pro Aue Maria, ipsam deposuerit in eodem loco, vbi sola & seminuda inueniebatur. Tunc iuuenis accessit ipsam, & iuuit vt se vestiret & accommodaret

omnia. & illam domum reduxit, nemine ad-
 uertente factum. Pro laboribus iuueni dona-
 uit par caligarum, biretum, camisiā, & par-
 tes casei, rogando iterum atque iterum, ne fa-
 ctum reuelaret, quod & promisit. Tacuit per
 aliquot menses; deinde nescitur quo spiritu,
 aut indignatione, aut lapsu iuuentutis ductus
 rem ipsam secreto modo nunc cum vno, de-
 inde cum altero propalauit, adeo quod pau-
 latim res deuenit ad notitiam curiæ. Vnde
 mulier ipsa capta, & cum alijs incarcerata fuit,
 & iuuenis ille vt testis omnia hæc medio iura-
 mento deposuit, ita & ipsa post multa, quum
 facinus suum diutius tergiuersare non potuit,
 confessa est, & cum alijs vitam flammis fini-
 uit. Alterum exemplum recentissimum est.
 Quidam Ioannes ex pago Salmenroer, sub Iu-
 risdictione Reuerendissimi Domini nostri
 Archiepiscopi Treuirensis, Palatioli extre-
 mam mortis accepit sententiam, Anno Do-
 mini 1586. Iouis post Cinerum. Hic confes-
 sus etiam est præter alia, quod cum semel die
 Iouis in nocte in *Heßenroderheydt* cursui &
 congregationi interfuisset, & cursu perfecto
 concluderentur varia mala ab ipsis perpetranda,
 ita vt negotium præter expectationē pro-
 traheretur, dies appropinquauit, & opera te-
 nebrarum pellebantur, & cum dictus Ioannes
 esset in reditu, campana pro Aue Maria pulsa
 est, & sic in suo prato cecidit statim in ter-
 ram.

nam. In quo loco iam erat sua propria ancilla & famula, & herbas fœnumque colligebat ad pascendum vaccas. Quod cùm famula vidisset, mirum in modum perterrita, dixit. Auncule, vnde huc venis? Cui respondendo iniunxit silentium. Causam sui casus reiecit in pulsationem campanæ, qua audita hircus ipsum in terram deiecerat. Hoc factum non solum ex processu negotij per notarium subscripto, sed etiam ex relatione nobilis ac validi Domini Ioannis Zanth, vicedomini huius Ciuitatis, in veritate contigisse cognoui, qui utpote Officiatus Reuerendiss. nostri Archiepisc. in præfectura Palatioli, plenam inquisitionem accepit super veritate.

Deueniendum nunc ad solutionem argumentorum.

SOLVTIO ARGUMENTORVM.

PRIMUM Argumentum, ex cap. Episcopi, 26. quæstion. 5. in quo hæc verba habentur. Illud etiam non est omittendum, quod quadam scelerata mulieres retrò post Sathanam conuersæ, Dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana nocturnis horis, Dea paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, &

multarum terrarum spacia intempesta noctis silentio pertransire, eiusq; iussionibus obedire, velut Domina, & certis noctibus ad eius seruitium euocari: Sed utinam haec sola in perfidia sua perissent. Nam & innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hac vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis aut numinis extraneum Deum arbitrantur. hæc ibidem.

Respondetur in primis, in hoc capite non damnari sectam maleficorum, sed aliam longe diuersam, vt patet intuenti textum, vt latè ostendunt Bartholom. Spineus in quæstio. de Strigibus cap. 25. Alfons. à Castro lib. 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 16. Nicolaus Iaquerius hæreticæ prauitatis Inquisitor, in flagello hæreticorum fascinatorum cap. 7. Syluester in verbo, Hæresis. 3. Paulus Grillandus Iuriconsultus, Romæ caussarum Criminalium Auditor, in Tractat. de Sortilegijs, quæst. 7. Pro hac sententia citat Syluester Augustinum Bottam de Sauiliano, & Ioannem Grassum Doctores Iuris, in quibusdam consilijs & responsis. Differunt autem mulieres, d. cap. Episc. à maleficis & sagis. 1. Quantum ad credulitatem, quia dictæ in c. Episc. credebant, quod equitarent cum Diana Dea paganorum & Herodiade. Sage autem nostræ & malefici rectè credūt, quod cum Demone magisterulo suo proficiantur. 2. Illæ in ca. Episc. putabant aliquid numinis & diuinitatis esse, præter Deum: No-

stri

stri malefici & sage non laborant hac ignorantia: Quare ratio legis non comperiteis. Ergo nec etiam lex eos compræhendit, quia lex suâ interpretationem sortitur à ratione, quando expressa in lege reperitur, & ratio magis attendenda, quàm dictum Legis. L. Adigere. §. Quamuis. ff. de iure patronat. L. Cùm Pater. §. Dulcissimis. ff. de legat. 2. L. Milites prohibentur. & L. Milites agrum. ff. de re militari. Bartol. in L. omnes populi. in 7. q. principali. ff. de iustit. & iure. & in L. 1. C. Quæ sit longa consuetudo. Quare cui non conuenit ratio legis, non conuenit ipsa lex, vt probat d. q. 7. Grilland. 3. Differunt: Nostri malefici & Sagæ expressè abrenunciant Deo, & professioni in Baptismate factæ, & promittunt qd̃ Diabolo velint adhærere. Sed illis in cap. Episcopi hoc non attribuitur. 4. Nostri conficiunt sortilegia, & vnguenta venefica, nec nõ etiam conspirant cum Sathana in perniciem humani generis, de his nihil in c. Episc. 5. Nostri Dæmoni reuerentiam faciunt, idololatriâ exercent, homines & præsertim infantes sæpè necant, sed illæ non in cap. Episcopi. 6. Nostri abutuntur Eucharistiæ sacramento, & filium hominis conculcant, de qua re etiam nihil in cap. Episcopi. 7. Nostri cooperante Dæmone grandines, nebulas & similia efficiunt, ad destructionem fructuum nascentium: quod non scribitur de illis in cap. Episc.

copi. Aliæ differentię penitus considerandę non deerunt.

Deinde in illo capite aliqua continentur, quę non sunt vera, sed à fide aliena, & ided in illo cap. damnantur tanquam contra fidem, nempe quod equitarent cum Diana, vel cum Herodiade Philippi vxore: quia Diana Dea paganorum nulla est, neq; in hoc mundo, neque alibi. Herodias autem est in inferno, neque mulier, sed sola anima. Falsum quoque est, quod equitarent super veros equos, aut bestias; quia bestię in tam breui tempore realiter & corporaliter, tanta terrarum spacia, in tanto silentio transcurrere non possunt. Hinc quod in bestias nulla creatura verè transformari valeat, prosequitur textus. Hanc solutionem maximè persuadet ratio textus, quia eiusmodi mulieres, inquit, aliquid diuinitatis & numinis extra vnum Deum arbitrantur. Sic Turrecremata commentator in d. c. Franciscus Victoria in Relectione de arte magica, num. 31. Alfonsus à Castro loc. cit. Bernard. Basinus in Tract. de artibus magicis, nona propositione. Ioseph. Angles in floribus, in 2. sentent. 1. part. in quęst. de arte magica, diffic. 5. Lambertus Danæus in Dialogo de sortiarijs, & alij Doctores pro prima responsione citati. Non ergo intendebat d. caput de lationem corporalem reiicere & improbare, sed ea, quę fidei erant contraria. Postremò Gratianus, vt

notum

notum est versato in decretis, ea collegit ex Concilijs tam generalibus, quàm prouincialibus, tum etiam alijs Doctoribus. Vnde tantum veritatis habent, quantum in proprijs locis. Concilium autem illud Anquiranum, vel vt alij vocant, Anciranum, fuit prouinciale, vt rectè tradit Reuerendissimus & Illustrissimus Dominus Bartholomeus Caramza, Archiepiscopus Toletanus in summa Conciliorum, fol. 26. pagina 2. in Antuerpien. editione. Quare non esset tantæ authoritatis, vt ei adhærendum sit, si in aliquo contra sacras litteras, Doctorum Theologorum communem sententiam, & veritatem definiret: quod tamè non dicimus, cum non definiat aliquid, quod contrariæ parti faueat, vt patet ex dictis. Mirandum ergo est, quomodo Iurisperitorum conscientia ita constringatur auctoritate huius Capituli, cum Theologi & alij, penes quos est Censura, ea quæ fidei sunt discernere, nullam in hac re inueniant difficultatem? Nonne omnes Doctores, quorum est de sensu Scripturarum iudicare, delationem corporalem comprobant & credunt? Sic Pontifices, Cardinales, Doctores, Theologi, Itali, Hispani, & Germani sentiunt: Sic Iurisperiti rectè sentientes, vt patet ex eorum scriptis, quorum nomina hic, & in 12. Conclusionem primi membri quæstionis posuimus. Tantæ autem testimonium nubi proprium iudicium, quod fragili &

apparenti ratione ducitur, præferre, summa temeritatis est. Accedit ad testimonium experientia certissima, quam communis vox populi confirmat; atq; hîc certè dicere possumus vox populi, vox Dei: cùm omnis veritas à Deo sit.

Postremò illud adductum in cap. Episc. in Concilio Ancyrano Græco, aut Latino, neque impresso, neq; manuscripto est inuētum: licet qui tomos Conciliorum ediderunt, asserant haberi in quodam vetusto codice 16. librorum partialium Fragmentum verò habetur ferè apud D. Augustinum in lib. de spiritu & anima, c. 28. vt annotatum est ad cap. Episc. 26. quæst. 5. in Decreto correcto, & Romæ edito,

Secundum argumentum. Angelus Sathana transfigurat se in Angelum lucis. 2. Cor. II. & in d. cap. Episcopi. ergo potest diabolus in congregatione repræsentare personam innocentem; & sic innocens patietur, si detur fides maleficis in denunciationibus, ex deceptione dæmonis, & errore maleficorum; & confirmatur hoc argumentum ex historia S. Germani Episcopi, quæ habetur in aurea legenda, & in summario historiali S. Antonini 2. part. tit. II. cap. 17. §. 5. Vbi legitur, quod S. Germanus in quodam loco, cùm post cœnam iterum pararetur mensa, admiratus interrogauit, cui denudò pararetur? Cui cùm diceretur, quod bonis

*Historia
de S. Ger.
mano.*

nis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt: illa nocte S. Germanus statuit vigilare, & ecce vidit multitudinem Dæmonum ad mensam in forma hominum venientem, qui eis præcepit, ne abirent : & cunctos de familia domus excitauit: quæsiuit si illas personas cognoscerent? qui responderunt omnes vicinos & vicinas suas esse. Tunc S. Germanus ad domos singulorum de vicinia illa misit, dæmonibus mandans interim ne discederent. Euntes autem missi à sancto viro ad domos vicinorum, repperant eos in lectis suis dormientes. Adiurati ergo Dæmones à sancto viro dixerunt, omnibus audientibus, se Dæmones esse, qui sic hominibus illuderent.

Pro resolutione huius argumenti reuocanda in memoriam sunt ea, quæ diximus in præludijs tertio & quarto: Diabolum non posse operari, nisi ex permissione diuina, & tantum saltem, & non plus, quantum conceditur à Deo: Quare caussa huiusmodi transfigurationis & præsentationis diaboli, non solum petenda est ex peruersa voluntate & potestate diaboli, sed etiam ex concessione diuina singulari in ordine ad talem effectum. Multa enim potest diabolus ex suæ naturæ potentia & subtilitate, quātum ad actum primum, quæ non potest quantum ad secundum: Manus enim eius ligatæ sunt, vt non possit operari, quando & quantum vult. atq; cū similia rei

*An dæmon
innocentes
in noctur-
nis conuen-
sibus repræ-
sentare
possit.*

multum lucis adferant, in simili id ostendam. Quantum ad actum primum, posset diabolus omnes nos occidere & subuertere; & quātum ad voluntatem, vellet: cū semper circumeat & quærat quem deuoret, omnium quē interitum appetat. Quoad operationē & effectum, deficit: quia Deus non concedit. Quare non valet hoc argumentum, in quo aliqui Theologiæ & Philosophiæ ignari multum gloriantur: diabolus potest se trāsfigurare in angelum lucis, ad repræsentandum innocentem. Negatur enim simpliciter, vt sonat: quia non potest quantum ad actum secundum, cū caussa totalis non sit diaboli potestas & peruersa voluntas, sed etiam antequam diaboli potestas exeat in actum, requiratur singularis diuina concessio. Sumitur ergo in argumento caussa partialis, & non totalis: & sic non valet. Hoc autem modo ad propositum argumentum formari deberet. Diabolus potest se transfigurare in angelum lucis, ad repræsentandum innocentem: & Deus concedit ei potestatem faciendi. Ergo, &c. Et tunc negatur antecedens, tanquam falsum in proposito, vt latius patebit. Est enim hoc contra diuinam prouidentiam ordinariam, quæ ex diuinis literis innotescit, & effectibus declaratur. Sicut enim diuina misericordia efficiente non potest diabolus (vt rectè Bartholom. Spineus in quæst. de Strygibus, cap. 14. & in Apologia

gla tertia cap. 3. ait) deludere nisi eos, quorum mētem primò sibi per infidelitatem subiugauerit: Ita credendum est nullius illum personæ figuram, vt de tanto crimine accusetur, posse prætere, nisi eius, quam sibi iam per similia crimina deuinctam esse sciuerit, & multoties realiter cum alijs ad ea perpetranda conuenerit. Quod etiam testantur in confessionibus malefici, & sage, vt Iudices referūt. Atq; vt hanc prouidentiam Dei erga nos latius ostendamus, reducenda est in memoriam communis Theologorum vera doctrina, quæ ex diuinis literis clarè elicitur, non esse permisam diabolo tantam potestatem super iustos, sicut impios & malos. Gaudent enim iusti, vt pote amici & filij Dei, multis priuilegijs, quibus pessimi & malefici, maximè ob criminis immanitatem, tanquam inimici & hostes tam diuinæ maiestatis, quàm communis salutis, iuste dispositione priuantur. Hoc enim diuinæ legis stabiliunt promissiones. Vt in Psal. Quo-

Quare dia-
bolus solus
impios in
conuētibz
maleficorū
repræsentat

niam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum: & iterum: Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum, quoniā non derelinques quærētes te Dñe: & iterū: Clamauerunt ad me iusti, & ego exaudiam eos. Item: Qui sperat in Dño, nō confundetur. & 2. Pet. 2. Nouit Dñs pios de tentatione eripere. & Paul⁹: Fidelis Deus, (scilicet in pmissis) qui non patitur vos tentari supra id, quod

Psal. 90.

pote-

*Susanna
senum ca-
lumnijs e-
ripitur, &
Athanasius
Arrianorum.*

potestis: sed dabit cum tétatione prouentum. Exempla ad hunc effectum etiam non desunt. Susannam iniuste infamatam, à senibus accusatam, & morti adiudicatam Dominus liberauit, & innocentem ostendit. Athanasius vir sanctissimus, in Arrianorum concilio apud Tyrum coacto, ex inuidia stupri accusabatur: & iusto Dei iudicio consilium suggestum est, quo liberatus fuit. Introductus enim in iudicium est Athanasius, & vnà cū eo Timotheus presbyter, qui simulans se esse Athanasium: E-gone, inquit, mulier, apud te sum diuersatus? ego te violauit? Cui illa petulanter: Tu mihi vim intulisti; iureiurando affirmans Iudicum fidem obtestabatur, vt tantum flagitium vindicarent. Qua cognita fraude, reiecta est mulieris impudentia. Iterum alia vice idem sanctus maleficio accusatus fuit, quod ad vsum magicæ artis manum mortuam Arsenio amputatam adhibuisset. At Arsenius noctu aufugiens, cū se in conspectu totius Concilij statuisset, Athanasij inimicorum impudentissimum scelus aperuit. Et in S. Hieron. legenda refertur, quod Diabolus se transformauit in in formam S. Syluani Episcopi in Nazareth, amici S. Hieronymi: qui Dæmon in lecto foeminam nobilem primò quidem verbis prouocare cœpit ad luxuriam, deinde etiam factis sollicitauit ad malum, quæ cū clamaret, Dæmon sub specie S. Episcopi sub lecto semina se

*Syluanus
Episcopus,
etiam dia-
boli calum-
nias eadem
enadis.*

næ se abscondit; vbi requisitus & inuentus per
 luxuriosa verba mentitus est se esse Episco-
 pum Syluanum. Postridie ergò vir sanctus
 disparente diabolo, grauissimè diffamatus est,
 quæ infamia tandem apud sepulchrū S. Hie-
 ronymi, fatente Diabolo in obsessio corpore,
 purgata est. Maximum ad nostrum propo-
 situm testimonium præbet S. Cyprianus, quod
 & nostri malefici & sage in suis confessionibus
 vt intelligo, confirmant. Hic sanctus cum ad-
 huc Magus esset, Iustinæ Christianæ Virginis
 amore incensus, incantationibus & veneficijs
 Antiochiæ illam ad suæ libidinis assensum al-
 licere conabatur, & Dæmonem consultabat,
 quam id reconsequi posset. Cui Dæmon:
 nullam sibi artem processuram aduersus eos,
 qui verè Christum colerent. Quo responso
 commotus Cyprianus, relictis magicis arti-
 bus se totum ad Christi Domini fidem con-
 uertit. Si hoc argumentum tam validum est a-
 pud Magicæ artis patronos, quod diabolus fi-
 timentissimus damnationis & humanæ perdi-
 tionis potest se transfigurare in angelum lu-
 cis, ad infamandum innocentes: quomodo
 non habent lynceos, sed clausos oculos, vt vi-
 deant argumentum non solum militare in cri-
 mine maleficij, sed in alijs omnibus? Quod si
 concesserint: furibus, latronibus, coniuratoribus,
 adulteris, & similibus singulare præstite-
 rint patrociniū, & iustitiæ salutiq; reipubl.
 maxi-

*Cyprianus
 martyr &
 mago sic
 Christianus.*

*Veris Chri-
 sti cultori-
 bus artes
 magicæ ni-
 hil obsunt.*

maximum detrimentum. Si enim diabolus, secundum eos, potest repræsentare innocentem in cursu & conuentu maleficorum: quomodo non potest repræsentare innocentem in forma homicidæ, adulteri, vel fornicatoris, vt etiam ex exemplo S Siluani constat, quæ omnium innocentum maximè interitum exoptet? Accusatur ergo quis homicidij, latrocinij, adulterij, vel alterius criminis: sint duo vel tres testes: excipiat negando factum, & respondendo, diabolum se transformasse in suam formam, & facinus perpetrasse, cùm etiam se possit transfigurare in Angelum lucis, multò magis in formam hominis: maximè cùm nihil magis desideret, quàm interitum animarum: Negare autem, quod Diabolus in forma humana occidere, furari, scortari & similia perpetrare valeat, si à Deo permitteretur, veritatè est impugnare. Huius argumenti nodum soluere non poterunt, qui ita urgente conscientia, vel non raro ex cæcantibus affectionibus laborant. Ad diuinam oportet recurrant prouidentiam, quam etiam in nostra materia allegamus. Sed vt hoc magis magisq; veritatem habere ostendamus, in simili pergendum est. Diabolus, ex omnium Theologorum & etiam Iurisperitorum rectè sentientium iudicio, potest corpora deferre de loco ad locum: ergo potest eos eripere è manibus iustitiæ, & custodia publicæ potestatis: quod quidem

quare diabolus maleficos & magos à potestate magistratus eripiat.

quidem non raro ad decipiendum promittit, sed tamen non præstat. Quæritur nunc, quare hoc nõ facit? impediuntne carceres, clausuræ, aut alia corporalia impedimenta & vincula? At hoc dicere cogitareq; stultum & ridiculum est; cùm tanta eius potestas sit, vt nulla super terram ei possit comparari. Potest subuertere ciuitatem: quanto magis soluere & rumpere clausuram? Confugiendum ad diuinam prouidentiam, ne iustitia è medio tollatur, & impiorum audacia crescat. Sed negabit obstinatus. Probandum erit ex factis: quia experientia cõspicimus, quod pro suo beneplacito magiæ Rei, non possunt auferre, nec rapi à Dæmone extra muros clausuræ vel carceris. Regulare autem est, quod diuina voluntas non solum nobis innotescat per Sacras literas, promissiones, comminationes, permissiones & prohibitiones; sed etiam effectus. Diabolus est potens ad liberandum eos, & optaret, ad conseruandum in perpetuam damnationem: Sed non potest illud efficere siue re ipsa præstare: quia potentissimus Deus manuseius ligat, vt non operetur. Sic in præsentì cognoscitur diuina prouidètia erga innocentes, ex sacris literis, & factis, quamuis etiam ipsi malefici veritatem attestentur. Quod enim nunquam factum est, neq; fit secùdum communè rerum cursum: nequaquam fieri posse, si ex facti contingentiâ, incommoda sequantur, iudican-

candum est. Sed nunquam aut rarissimè auditum est, ex constantibus & perseuerantibus confessionibus, quod innocentes repræsentati sint in talibus conuentibus, imò semper experientia compertum ibi repræsentatos eos, qui fuerunt rei tanti criminis. Si tamen de extraordinaria Dei potentia loqui velimus, negandum non est, Deum posse permittere, vt innocens accusetur in hoc crimine, sicut in alijs ad bonum aliquem finem: Quia diligentibus DEVM omnia cooperantur in bonum. Tandem tamen innocentia manifestabitur, vt suprà sacris literis & exemplis declaratum est. Cùm etiam diabolo fallaci perspectum sit ex sacris literis, Deum non permittere, vt electi tribulentur aut tententur, nisi ad meritum, probationem & bonum; non appetit talem representationem iustorum. Hæc etiam doctrina maximum robur sumit ex conscientijs innocentum. Quis enim innocens angitur aut timorem concipit, ne à Dæmone inter maleficos & sagas repræsentetur? Aliàs si hoc posset Diabolus, semper omnes meritò in timore & tremore versaremur, ne in fabulam & tragædiam, in qua salus animæ & corporis periculo exponeretur, traheremur. At securæ conscientix nullo modo sibi metruunt, sed stant in magna constantia, etiamsi quandoq; ab iniustis angustientur.

Atq; hanc sententiam & veram doctrinam, quod

Deus extra ordinē potest permittere, vt innocens à dæmone præstetur in nocturnis malefactorum conuentibus.

quod Diabolus non possit in conuentu representare innocentem, præterquam quod nostri malefici testimonium perhibeant, tenet DD. Mallei malef. 2. par. q. 1. c. 11. pag. 331. in impressione Francofordiensi de anno Dñi 1581. Nicolaus Iaquerius Gallus Inquisitor, in flagello hæreticorum & fascinatorum, statim in proemio, & in cap. 26. Barthol. Spineus S. Palatii Apostolici Magister, in q. de strigibus, cap. 14. & in Apologia 3. cap. 3. Petrus Loyerius consiliarius Senatus Andegauensis lib. 2. de spectris, da. 5. & vocat Theologorum sententiam: Neq; in hac Grilland. Bodin. & alij dubitarūt, qui tradunt complicitibus in hoc crimine credendum.

Ad illa autem, quæ adferuntur in confirmationem ex historia S. Germani, respondetur primò; concedendo historiam illam S. Germani ad litteram, si rectè inspiciatur, nihil facit contra hanc doctrinam, imò eam confirmat. Dæmones illi repræsentabant personas adhuc in lectis dormientes ex pacto, quod cum Dæmonibus habebant. Non propterea illæ personæ erant innocentes. Sicut etiam in materia præsentis doctores sentiunt, maleficos non personaliter semper interesse, sed aliquando repræsentatiuè: talis tamen repræsentatio fit accedente eorum consensu expresso, vel tacito. Hæc solutio clara & breuis, ex historia corroboratur. Homines enim in hospitio sciebant eos solitos venire, & dicebant esse vicinos &

*Obiectio
ex historia
S. Germani
non refutatur.*

vicinas, qui mensæ accumbere solebant. Non est autem absurdum, quod pro illo tempore & acceptabantur illusionem. Certum enim est, si secundum hominum morale iudicium loqui velimus, quod hospes non volebat mensam statutis temporibus gratis præparare. Hospites aduentantibus porrigunt cibos & potum pro pecunijs. Præsumendum ergo est, quod vicini solebant soluere, & veras pecunias offerre. Diabolus non veros, sed apparentes nummos suis dat, qui cito euanescent, & humano vsui non inserviunt.

Deinde respondet Barthol. Spineus in q. de Strigibus, cap. 28. quod illa historia sit suspecta, quantum ad hoc punctum, eò quod durum videatur, & à communi hominum sensu alienum, hospitem illum voluisse tot cibaria crebro gratis præparare, & si vicini erant & cognati, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere autem, vicinos dedisse pretium, si dedebantur, & se saturatos non inueniebant, ridiculum est. Et si dicatur, quod dæmones ipsi pretium exolvebant vice illarum personarum, mirum est si talia se facere somniabant personæ illæ, & non cito delusionem aduertebant, si pecuniæ non realiter deficiebant? Si vero talia non somniabant se facere, mirum non minus est, si cum hospite & familia de his sæpius illi vicini sermonem non habuerint, & sic tam ab hospite quàm eius familia audientes illa

illa de se referri, quæ scirent sibi contigisse, facile tam se quam hospitem illū & alios omnes ab huiusmodi delusionibus non liberauerint.

Postremò, concessio quod vera sit historia; fuerint etiam omnes viri illi ac mulieres, qui representabantur, immunes à veneficij crimine: nihilominus inde non solum non refellitur doctrina communis, sed etiam validè roboratur: ostenditur enim ex illa narratione, eam esse Dei in suos prouidentiam, & curam paternam, vt si quando permiserit innocentē representari per dæmonem, ne in periculum veniat, clarissimè se innocentiam manifestaturum. Quocirca quibus à Deo gladius datus est ad vindictam malorum, in bonum autem innocentium, nisi grauissimam Dei in se uelint prouocare iram, & fieri rei tot cædium & calamitatum, perfidiæ ac sacrilegiorum, quæ ex mora executionis iustitiæ sequuntur: procedant contra eos, qui in conventibus à maleficis visi sunt, donec aliquis Germanus suscitetur, qui innocentiam clarè manifestet denunciatorum & humanitus delatorum.

Tertium argumentum esse potest, quod obscurè insinuat Ponzinibius, licet non deducat. Testes de nocte non vident: ergo non possunt ferre testimonium illi noctiuagi contra socios: quia testes debent cognoscere partes, vt tradit Bartol. in L. Minorem. C. de transactio. Antecedens probatur ex l. Si non speciali.

T. de testament. & in L. fin. cum exceptione. ff. Quod niterus causa. Cum ergo malefici nocte sua conuenticula habeant & maleficia exerceant, decipiuntur: & sic eis non est habenda fides. Hoc non obstante argumero respondetur testes de re nocte patrata testimonium ferre posse, & fidem mereri, si dicant lunam, aut aliquod lumen illuxisse, aut delinquentem admodum fuisse propinquum, subiungant. Communis sententia est, quod cum prædictis circumstantiis, & causis scientiæ, possunt testimonium ferre, licet alias non. Iason in d. L. Si non in speciali. num. 13. & in L. Non minorem. C. de transact. nu. 4. & 5. Bartol. ibid. Bald. in d. L. Si non in speciali. Doctores Communium opinionum siue receptarum sententiarum lib. 18. in verb. Testis. vers. Testis deponens se noctu. Emanuel Soarez in Thesauro recept. sent. in verb. Testis. Iul. Clarus in lib. 5. §. fin. pract. Criminalis q. 21. vers. Sed quid si testis non viderit.

Nemo autem putet diabolo & suis difficile fore efficere lumen ad videndum, quod etiam non facile extinguitur à vento, naturalibus medijs. Multa enim daemon nouit, quæ hominibus haud fieri posse videntur. In cuius rei confirmationem facit August. lib. 21. de Ciuit. Dei cap. 6. loquens de quadam lucerna inextinguibili, in quodam phano seu templo Idolorum, quæ nec tempestate, nec pluuia, aut vento

vento extinguebatur; & dicit, id factum naturalibus aut magica arte, aut representatione dæmonis. Quare etiam non est mirandum, quod luna non lucente, dæmones & malefici possint habere lumen ad videndum. Confirmant hoc etiam confessiones maleficorum: fatentur enim, quod choreis peractis, conuiuijsq; expletis, luminaria extinguantur, quando inhonestas & scædas carnis voluptates expleant, vt patet ex processibus, de quibus Maleus, Bodinus, Grillandus & alij.

Hæc breuiter pro tractatu quæstionis scripsisse sufficiat, quæ omnia subiycio Censuræ
Sanctæ Matris Ecclesiæ.
(..)

COM.

[The page contains faint, illegible markings or bleed-through from the reverse side.]

C
T
LV
LE
lo

2

६०

COMMEN

TARIUS IN TITV

LVM CODICIS LIB. IX. DE MA

LEFICIS ET MATHEMATICIS, THEO

logiæ & iuris scientiæ, secundum mate

riæ subiectæ naturam, accommo

datus, nunc de nouo reuifus,

& in pluribus locis

auctus.

AVCTORE,

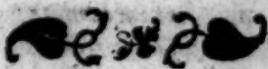
PETRO BINSFELDIO SVR

fraganeo Treuirensi, Doctore

Theologo.

Deut. 18. cap.

*Nec inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut
filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, &
obseruet somnia atq; auguria, nec sit maleficus, nocin
cinator, neq; qui Pythones consulat, nec dominos.*

AVGVSTAE TREVIRORVM,

Excudebat Henricus Bock. Anno 1596.

VM in tractatu de maleficorum & sagarum
 confessionibus sepius mentionem legum ciui-
 lium in tit. C. de malef. & mathem. fecerim,
 quibus etiam mea probavi, nec desint qui has leges in
 multis effectibus, quos malefici tribuunt, ita commen-
 tentur, ut eis omnem veritatem adimant, quasi Impera-
 tores ex falsa vulgi opinione, & non rei veritate locuti
 fuerint, cum tamen scriptum sit: Per me reges regnant, &
 legum conditores iusta decernunt: Per me principes im-
 perant, & potentes decernunt iustitiam: hunc commen-
 tarium subiungere decreui, ut veritas, qua impugnari,
 non tamen vinci potest, magis elucescat, leges ab iniuria
 vindicentur, & Imperatorum dicta salua persistant. in
 quo, diuino aspirante favore, legum sententiam Patrum
 Theologorumque doctrina conformem ostendam, praesertim
 cum impugnantes has leges addant in causis definiendis
 eis, quae spectant ad animum, cuiusmodi est de Malefico-
 rum negotio, dicta patrum & canonum, legibus esse pra-
 ferenda. Et quia in hac materia multa occurrunt, quae
 muros Hierusalem aedificant, & ciuitatem Babylonis de-
 struunt: scio quod hisce meis laboribus quoque, non deerit
 Sanaballath subsannator. Non tamen idcirco incepta relin-
 quenda sunt, sed constanti animo perficienda, ad laudem
 & gloriam eius, quo confortante omnia possumus.

1. Eisd. 4.

Seruabitur autem hic ordo in toto Commentario. In
 primis in Rubricam aliqua notabilia, quae toti materiae
 aliquod intelligentiae lumen adferent, praemittentur.
 Deinde singularum legum verba ponentur, quibus posi-
 tis, si quid circa literam declarandum sit, breuius expli-
 cabitur. Tandem secundum materiae occurrentis natu-
 ram, quaestiones mouebuntur cum sua resolutione.

RUBRICA, DE MALEFICIS ET MATHE- MATICIS, ET CAE- teris similibus.

PRIMUM notabile in Rubricam. Conti-
nuatio: Cum in superioribus actum
sit de homicidio, quod non solum
gladio, sed etiam veneno arte diabo-

lica preparato, incantationibus, & maleficijs
committitur, rectè hæc Rubrica subiungitur.

Secundum notabile. Recto ordine hîc tractan-
dum esset de existentia maleficiorum: An in
rei veritate sint maleficia, & opera diabolica,
Sed hæc veritas probata est sacris literis, cano-
nibus, legibus, & ratione in superiori tractatu,
præludio primo.

Textum notabile. De inuentore Magicarum
& Diabolicarum artium varij variè iudicant.
Conueniunt autem communiter Doctores, &
Persis has perniciosas artes esse inuentas. 26. q.
4. can. Igitur genus. 5. August. in lib. de natura
Dæmonum, & lib. 7. de Ciuit. Dei, c. 35. Isido-
rus lib. 8. Etymol. c. 9. Rabanus de Magorum
prestigijs. Plinius li. 30. naturalis historie. ca. 1.
Persæ enim cæteris fuerunt curiosiores, & in
naturali Philosophia perspicaciores, cuius
terminis cum non essent contenti, & vellent

plus sapere, quam oportebat, in Diaboli laqueos inciderunt. Apud Persas autem primum Magicarum artium inuentorem ferunt Zoroastrem Bactrianorum Regem. Hunc, ut Augustin. tradit lib. 21. de Ciuit. Dei cap. 14. dicunt statim à natiuitate risisse, cum potius more omnium mortalium plorare debuisset. Necei aliquid boni monstrosus ille risus portendit: cum magicarum artium fuerit inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam felicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt. A Nino quipperege Assyriorum, cum esset ipse Rex Bactrianorum, bello superatus est & demum ictu fulguris tactus impiam vitam finiuit. Quod malum præuidere non potuit, quamuis talis ac tantus esset magus & Astrologus, ut viuens astrum Zoroastres diceretur. Hic scripsit de arte Magica multa millia versuum. Si veritati magis, quam curiositati studere volumus, absq; dubio dicere debemus, primum Magistrum Magicarum artium fuisse mille artificem Dæmonem: Quia nullus mortalium tam malas artes inuenire potuit, qui ab ipso instructus non sit: cum opera Magorum & maleficarum humanum captum superent. Erid satis clare habetur 26. q. 2. can. Qui sine saluatore. Vbi dicitur. Hæc vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto orbe terrarum pluris seculis inualuit. Id quod clarius
Laſant.

Lactant. lib. 2. de orig. erro. cap. 17. tradit, dum de dæmonibus loquitur: Eorum inuenta, inquit, sunt Astrologia, & Aruspicina, & Auguratio, & ipsa quæ dicuntur oracula, & Necromátia, & ars magica, & quicquid præterea malorum exercet homines, vel palàm, vel occultè, & post pauca: Hi sunt qui imagines (intelligè astronomicas, de quibus infra) & simula-chra fingere docuerunt: qui vt & hominù mētes à cultu veri Dei auerteret, & fictos mortuorū regum vultus, & ornatos, exquisita pulchritudine statui consecrariq; fecerunt: & illorum sibi nomina quasi personas aliquas induerant. Sed eos magi & ij, quos verè maleficos vulgus appellat, cū artes suas execrabiles exercent, veris suis nominibꝫ cient illis cœlestibus, quæ in literis sanctis legūtur. Zoroastres autē primus inuētor dici potest, non quod ipse eas inuenerit, sed qꝫ eas à Diabolo traditas prius hauserit, scriptis tradiderit, & alios homines docuerit. Nam à nostris maleficis & magis discimus, qdꝫ non omnes instituuntur & erudiuntur immediatè ab hominibus eiusdè artis peritis, quāuis nō rarò à similibus consortibus seducātur, sed plurimi ab ipso Dæmone, in forma humana apparēte, in tā execrabili negocio instruūtur.

Quartum notabile. Quandoquidem Rubrica inscribitur de maleficis & mathematicis, & cæteris similibus, leges præsentis in suo gradu & latitudine comprehendunt om-

nes artes magicas humano generi perniciosas, easque damnant. Quia similitum est similitis ratio.

Quintum notabile. Omnes artes perniciosas Magorum & maleficorum, à Dæmone contra salutem hominum inductæ, sunt affines & cædas habent colligatas, quamuis facies habeant diuersas: vt de hæresibus etiam dicitur in cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. Quare earum sectatores diuersis nominibus à Doctoribus quandoq; appellantur, quandoq; etiam confunduntur. Sic vocantur Lamie, Striges, Magi, Venefici, Incantatores, Malefici, Sortiariæ mulieres, Viri Sortilegi, sceminæ Sage. Lamiæ nominant Apuleius lib. 1. de asino aureo, Philostratus in vita Apollonij Pythagorici, Franciscus Ponzinibius in suo Tractatu. Thomas Erastus, & alij. Striges Syluester in verbo Hæresis 3. & lib. de Strigimâgis. Bartholomæus Spineus in tract. de Strigibus. Paulus Grillandus & alij. Sortiarias. can. Si per Sortiarias. 33. quæst. 1. & Lambertus Danæus in dialogo de Sortiarijs. Maleficas & maleficos Sacræ literæ, & leges in præsentititul. & communiter Doctores, & vulgus. Lamie vocantur per transumptionem à Lamia bestia monstruosa, quæ nedes habet equinos, & cætera membra humana, & ita crudelis est, vt filios suos dilaniet. Sic nostræ Lamie etiam infantium sanguinem expetunt, quò abutuntur in suis sceleribus. Striges

ges appellantur ab aue strige, quæ nocte stridet, & etiam aggreditur tenellos infantes, & eorum corporibus sanguinem absorbet. Eodem pacto nostræ striges nocturno tempore strident, volant, & operæ tenebrarum exercēt, nec non infantum cædem sitiunt. Sagar dictæ, eò quod satis agant, & in officio suo pessimo diligentes nimis sint: vel à sagiendo, quia multa scire volunt. Magi, quia ea, quæ mirabilia sunt, & humanam naturam excedunt, virtute dæmonis exercent. Venefici quia sæpè veneno nocent Incantatores, quia verbis & carminibus maleficia perficiunt. Malefici à malefaciendo. Sortiarij & sortilegi à sortilegio, quod vniuersaliter acceptum omnes diabolicas artes complectitur, vt attestantur Paulus Gril-landus lib. 2. de Sortilegijs. Iodocus Dam-hauderus in praxi Criminali cap. 61. & Plinius lib. 28. cap. 4.

Sexturnotabile. Quamuis maleficus dicatur omnis malefaciens, sicut maleficium dicitur omne malefactum in genere. 26. q. 5. can. Non liceat. L. Congruit. ff. de officio præsid. ff. ad Legem Aquil. L. Ita vulneratus. C. de poenis. L. Si operis: hoc tamen nomen sagis & nostris maleficis tribuitur per antonomasiam siue excellentiam, ob insigne nocendi studium, & facinorum magnitudinem. 26. q. 5. can. Nec mirum. & L. Nemo. C. de malef. & mathemat. Isidor. lib. 8. Erymolog. cap. 9. & q; sic semper Magos,

Magos, & magicis siue diabolicis artibus vtentes vulgus maleficos appellauit. Lactant. loco citato. Cassian. in Collat. 8. cap. 19. August. in d. c. Nec mirum. Isidor. loco citat. D. Thomas lib. 3. contra Gent. ca. 106. Nomina enim rectè intelliguntur ex vulgi & hominum vſu & consuetudine. L. Labeo. ff. de suppellectili legata: & Horat. de arte poetica.

Septimum notabile. Etsi leges in præsentit. Codicis loquantur in masculino genere, comprehenduntur tamen etiam fœminæ. Quia masculinum in materia indifferenti inter masculum & fœminam prolatum, semper concipit & comprehendit fœmininum. ff. de verbor. significatio. L. 1. ff. de legat. 2. L. Si ita scriptum. Glossa. Ioannes Immolensis, & alij ibidem. Bartol. in L. Quicumque. de seruis fugiti. Marsil. consil. 85. num. 20. Ludouicus Romanus in consil. 98. num. 3. Petrus Anchar. in cap. In generali. de elect. in 6. Archidiac. in can. Si quis suadente. 16. q. 4. & alij alibi. Quod non solum veritatem obtinet in lege Ciuili, sed etiam diuina, vt rectè annotat Panormit. in ca. Maiores, de Baptismo & eius effectu, num. 3. ex illo Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum cœlorum: Ad quod propositum allegari possent multæ Scripturæ tam veteris quàm noui testamenti. Psalm. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo:

aut

ent quis requiescet in monte sancto tuo. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Qui loquitur veritatem in corde suo, &c. Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui iustret filium suum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, aut incantator, neq; qui Pythones consulat, nec diuinos: omnia hæc abominatur Dominus. Matt. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem patris mei, qui in cœlis est: & 25. cap. Venite benedicti patris mei, possidete paratū vobis regnum: & iterum. Discedite à me maledicti in ignem æternum.

Octauum notabile. Doctores pleriq; quando hanc materiam tractant, loquuntur in scemino genere, vt constat ex malleo maleficarum, Fracisco Ponzinibio, Bartholomæo Spino, Syluestro Prierate, Thoma Erasto, Virico Molitore, & alijs, non quia sceminum masculinum concipiat, contra d. L. Si ita scriptum, & communem sententiam, sed quia maleficia & sortilegia frequentius in mulieribus inueniuntur. Quare autem plures sceminae sint superstitiosæ & maleficæ quàm viri, aliquæ redduntur rationes à Doctoribus, quas ponunt Doctores Mallei maleficarum 1. parte, q. 6. Ioannes à Turrecremata. 36. q. 5. can. Episcopi. Alphonsus Castrensis lib. 1. de iusta hære.

hæreticorum punitione. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. quæst. 7. num. 31. Martinus Arles in Tractat. de Superstitionibus, & alij alibi.

Primatio. Mulieres sunt pronæ ad credendum, cum non habeant magnam experientiam. Vnde à diabolo facile decipiuntur, iuxta illud : Qui facile credit, facile decipitur.

Secunda. Mulieres sunt curiosæ, & appetunt scire, quæ eis non conueniunt. Curiositas autem magna est dispositio ad superstitiones & maleficia, vt alibi dictum: & cum hic sexus sit simplex, Dæmon sub specie recti & pæfeminas decipit.

Tertia. A natura, fœminæ sunt mollioris complexionis: quæ causa efficit, vt facilius impressiones à spiritibus capiant. Et sicut quando à bonis spiritibus instruuntur regunturq; valde bonæ & deuotæ reddantur: Ità quando Dæmonum suggestionibus consensum præbent, pessimæ fiunt, ita vt non sit malitia super nequitiam malæ mulieris.

Quarta. Maior est fragilitas ad casum in sexu muliebri ex natura sexus. Quare Dæmon statim in principio, primæ mulieris insidiabatur, & eam ad peccatum pertraxit.

Quinta. Hic sexus si iram, aut odium aduersus aliquem concipiat, vehementissime irascitur, &

tur, & se vindicare determinat: Cum autem sit imbecillis, & vana sit sine viribus ira: Demon data oportunitate offert vindicandi modos, & auxilium pollicetur.

Sexta. Fœminæ sunt pusillanimes, & quando in tristitiam aut desolationem cadunt, nō facile se expediunt, sed diu in pusillanimitate tristitiaque remanent. Accurrit Dæmon, occasionem perscrutatur, tentat, & sæpè vincit.

Septima. Lubricam habent linguam, & sic si quas malas norunt artes, consortibus citò reuelant, quibus sine difficultate persuadent, ut idem sapiant secum, non considerantes, quis rei exitus sit futurus.

Nonum notabile. In Rubrica nomine mathematicorum intelliguntur diuinatores. Prohibetur autem maximè diuinatio, quia principatum obtinet, & nunquam in bonam partem propriè dicta accipitur. l. q. l. can. Nunquam diuinatio. Hieronym. in cap. 3. Michez. S. Thom. 2. 2. q. 95. arti. 1. Dominic. in cap. Accusatus. 6. Sanè, de hæret. in 6. Ioannes Andreas in cap. In tabulis. de Sortileg. Troilus Malueticus Iurisperitus in tract. de fortibus, 1. parte, & alij alibi.

Varie autem multæque sunt diuinationis species, secundum diuersitatem mediorum & obiectorum, circa quæ diuinatores versantur. De his speciebus agitur in 26. q. 4. can. Igitur gentis: & ibidem q. 5. cap. Nec mirum. Et

Dd

nota,

nota, hoc caput. Nec mirum, attribuitur à Gratiano D. Augustino, in lib. de Ciuit. Nontamen est Augustini, vt rectè observauit Alphonsus Castr. lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 15. Habetur autem hoc caput integrum apud Rabanum, in libello de magorum præstigijs, quem ipse ex varijs locis D. Augustini & Isidoriconfecit, vt annotatur d. cap. Nec mirum in decretis à Gregorio XIII. felicissimæ memoriæ Pontifice, repurgatis. De iisdem speciebus diuinationis tractant S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 3. Isidor. lib. 8. Etymolog. cap. 9. Et ex Iurisperitis Troilus Maluetius in tract. dicto. Damhauder. in praxi crimina. cap. 61. à n. 87. Grillandus lib. 2. de Sortilegijs, q. 2. Latissimè Petrus Gregorius Tholosanus, in 3. parte Synagmatis iuris vniuersi, lib. 34. cap. 3.

Omnis diuinationo vititur ad præcognoscendum futuros euentus, Dæmonum consilio, aut auxilio. Duobus autem modis Dæmones inuocantur: Expresse, & Tacite, siue præter intentionem hominis. Quando expresse inuocantur, solent multipliciter futura prædicere. Quandoque superstitiosis quibusdam apparitionibus se aspectui, & auditui hominum ingerunt ad prænunciandum futura, & hæc species vocatur præstigium, quia oculi hominum perstringuntur, Quandoque per somnia futura prænunciant, & vocatur diuinationo somniorum. Quædæq; per mortuorum ali-

aliquorum cadauerum apparitionem, vel locutionem, aut responsionem: & hæc est Necromantia, & huius artis professores vocantur Necromantici, quoniam incantamentis videtur mortuos resuscitare, vt dent responsa, & hi solent cadauer sanguine cōspargere, eo quod Dæmones sanguine delectari dicantur. Quandoq; verò futura prænunciant per homines viuos, sicut in arreptitijs, & vocatur diuination per Pythones: Qui sic dicti à Pythone Apolline auctore diuinationis. Quandoq; diuinant per aliquas figuras, aut signa, quæ in rebus inanimatis apparent. Quæ si appareant in aliquo corpore terrestri, vtpote ligno, ferro, aut lapide polito; dicitur Geomantia: Si in aqua, Hydromantia. Si in aëre, Aëromantia: Si autem in igne, Pyromantia: Si autem in visceribus animalium immolatorum in aris Dæmonum, Haruspiciū dicitur. Diuination, quæ fit absq; expressa Dæmonum inuocatione, in duo genera diuiditur. Quorum primum est, quando ad præcognoscendum futurum aliquid consideramus in dispositionibus aliquarum rerum, & si fiat in consideratione astrorum & syderū, pertinet ad astrologos, qui & Genethliaci vocantur, propter obseruationes natalium dierum. Hi obseruant diem natalem, & horam ortus in hanc lucem, mox per duodecim cœli signa, syderumq; cursus discurrent, & ad tutum signi calculum referunt, & hinc

prædicunt hominis nati faustam, aut infaus-
tam fortunam, futurosque eventus. Si verò atten-
dantur motus & voces auium, seu quorum-
cumque animalium, vel etiam hominum ster-
nutationes, aut membrorum saltus, pertinet
ad augurium, quod dicitur à garritu auium:
sicut auspiciū ab inspectione auium, quorū
primum spectat ad aures: secundum ad oculos.
Si autem consideratio fiat ad verba hominum
præter intentionem dicta, quæ aliquis retor-
quet ad futurorum euentuum præcognitio-
nem, appellatur omen. Si obseruentur aliquæ
dispositiones figurarum in corporibus, aliæ
species sunt, vt si ex inspectione linearum in
manibus, Chiromantia est, quasi diuinationis
manus. Si autem quædam signa in spatula ali-
cuius animalis considerentur, spectat ad spatu-
lamantiam: Si ex facie inspecta iudicium su-
matur futurorum, physiognomia nomina-
tur. Ad secundum diuinationis genus, quod
est sine expressa Dæmonum inuocatione per-
tinet diuinationis, quæ fit ex consideratione
eorum, quæ eueniunt ex quibusdam, quæ ab
hominibus seriò fiunt ad aliquod occultum
inquirendum, siue per protractionem puncto-
rum, quod pertinet ad artem Geomantiæ:
siue per considerationem figurarum, quæ pro-
ueniunt ex plumbo liquefacto in aquam pro-
iecto, siue ex quibusdam scedulis scriptis, vel
non scriptis in occulto repositis, dum conside-
ratur

ratur quam aliquis accipiat: vel etiam ex festu-
cis inæqualibus propositis, quis maiorem vel
minorem accipiat, vel taxillorum proiectione,
quis plura puncta proijciat: vel etiam dum
consideratur quid aperienti librum occurrat,
hæc omnia sortium nomen habent. Quomo-
do & quando sortes sint licite, infra, quando le-
gēs explicabūtur, in proprijs locis declarabitur.

Decimum notabile. Cum diuinatores futu-
rorum & secretorum cognitionem à Dæmo-
nibus hauriant, videndum est ex Theolo-
gorum & Doctorum sententia aliquid de Dæ-
monum scientia. De hac materia habetur 26.
q. 4. can. sciendum, ex Augustin. de natura seu
diuinatione Dæmonum, cap. 3. 5. & 6. Tractant
Theologi communiter cum Magistro in se-
cundo sentent. d. 7. S. Thom. 1. part. quæst. 64.
Isidorus de summo bono, lib. 1. cap. 10.

Triplici acumine scientiæ vigent Demo-
nes: subtilitate naturæ, Experientia tempo-
rum: & reuelatione supernorum spirituum.
Quantum ad subtilitatem naturæ, etsi per ma-
litiam sint indurati, scientia tamen naturali
non sunt priuati. Vnde perspicacissimè celo-
rum motus, stellarum syderumq; influentias,
Planetarum coniunctiones, elementorum
mixture & temperamenta, herbarum vires,
animalium proprietates, lapidum virtutes,
metallorum operationes ac omnium mixto-
rum qualitates cognoscunt, nec est quippiam

rerum naturalium, quod eorum cognitionem effugiat, exceptis occultis cordium nostrorum cogitationibus, quæ solùm Deo cognitæ sunt, vt infrà latius dicetur. Sic ergo vt Paulus Gril-landus in lib. de Sortilegijs q. 6. nu. 11. ex Syl-uestro in lib. 1. cap. 13. & lib. 2. cap. 7. de Strigim-agi attestatur, Dæmon optimus est Philo-sophus, Theologus, Arithmeticus, Mathema-ticus, Dialecticus, Logicus, Grammaticus, Musicus & Medicus excellentissimus.

Experientia etiam insignis in Dæmonibus comparatur diuturnioris vitæ beneficio, qua experientia nos priuamur, ob momentaneam vitam, quæ modico tempore durat, & vt bul-la statim përit. Sic hominum inclinationes, & modos superandi eos discit & obseruat Dæ-mon. Quomodo cognitio Dæmonum indies augeatur & crescat, doctè tradit Guilhelmus Parisiensis in 2. part. de vniuerso cap. 114. Amplius, ait, ipse vsus siue consuetudo malignan-di, ex necessitate auget astutiam ipsarum (in-tellige substantiarum spiritualium :) Hoc e-nim manifestum est in animabus humanis. Homines enim malignationibus assueti, ipsa huiusmodi assuetudine astutiores efficiun-tur ad malignandum. Quomodo igitur, vel qua de causa prohibetæ erunt primæ peccatri-ces substantiæ, vt non possint in sua versutia crescere: præsertim cum incessanter videamus ac audiamus easdem nouis & hætenus inau-

inauditis insidijs homines seducere atq; sub-
uertere, & in noua flagitia atq; stupenda indu-
cere? An fortè creatoris bonitas malignitatem
eorum compressit, atq; frenauit vsque modò,
vt eos non permitteret tanta ac talia mala sug-
gerere hominibus? Quod vtique verisimile
dici posset pro parte. Vix enim inueniuntur
vitia, vel peccata in hominibus, quorum simi-
lia non præcesserint in eisdem, propter quod
dixi, pro parte. Non enim improbabiliter, ne-
que impiè creditur, eam esse circa homines di-
uinæ pietatis sollicitudinem, vt malignos spi-
ritus non permittat totis malignitatis suæ co-
natibus sæuire in homines, cum & ipsos sibi
inuicem inimicantes homines à mutuis nocu-
mentis reprimat & compescat. Amplius, cum
non omnes isti primi peccatores sint pares et-
iam nunc astutia, vel malitia, quomodo pro-
hibentur minores à maioribus de astutijs ad-
discere ea, quæ ignorant? Præsertim cum ma-
iores per minores, tanquam sibi subditos &
ministros, innumeras suæ malignitatis fraudes
exerceant? Amplius, quis ignorat omnem af-
fectionem, siue bona sit, siue mala, ad ea quæ
ad ipsam pertinent exacuere, & quodam mo-
do, vt ita dicatur, docere? Cuius exemplū vnū
est in avaritia, quæ alias simplicissimas mentes
ad exquirenda lucra, & ad vias eius excogitan-
das incredibiliter exacuit & dirigit. Sic & tur-
pis amor se habet erga turpem amatorem, docet

ipsum excogitare vias, quibus obtineat, quod amor suggerit, hoc est, vel amantiam ipsam, vel delitias amatorias. Amplius sic verum est, iuxta sermonem Aristotelis, quod virtus omni sciētia certior & melior. Sic quod malitia omni astutia certior ac nequior sit, dubium esse non debet. Quare sicut virtus scientiam illuminat circa ea, quæ ad doctrinam pertinent: Sic & malitia ipsam malignandi astutiam circa ea, quæ malignitatis sunt, illuminat. Quod autem crescat diabolica malitia incessanter, habet sermo scripturæ. Superbia eorum, qui oderunt te ascendit semper: & paucis interiectis. Quis dubitat eos incessanter insistere seductionibus & subversionibus hominum? Deinde ludificationibus, & magicis operibus, quæ per eos fiunt, ingiter inservire? Quemadmodum igitur ex frequenter malè agere crescit malitia in hominibus, sic necesse est, & fieri apud illos, præsertim cum tantæ renouationes, & malorum operum, & malorum dispositionum seu passionum in eis euidenter appareant. Si igitur semper crescat eorum malitia: necesse est etiā, vt crescat astutia ex eadem consuetudine studiōrum malignitatis. Amplius, cū apud eos sint principatus, & potestates, noua mala semper imperant, & nouas malitias eis suggerunt. Quomodo ergò incessanter noua mala non addiscunt, cū & nouis suggestionibus principum suorum, & noua faciendi experientia

tia reuelentur? Hæc ex Guilhelmo, ex quibus
 clarè animaduertitur, quomodo astutia dia-
 bolica indies augeatur, & experientia crescat.
 His accedit Augustinus lib. 2. de Genesi ad li-
 teram cap. 17. qui tradit eos experientia tempo-
 rum, propter tam magnam longitudinem
 vitæ, callidiores fieri. Aduertendum tamen
 ex Sancto Thoma 1. parte quæst. 64. artic. 1. ad
 5. quod cognoscunt per experientiam longi
 temporis, non quasi à sensu accipientes, sed
 dum in rebus singularibus completur simili-
 tudo eius speciei intelligibilis quam sibi natu-
 raliter habent inditam, aliqua cognoscunt
 præsentia, quæ non præcognouerunt futura.
 Postremò, reuelatione bonorum angelorum,
 cum quibus non conueniunt quidem per con-
 formitatem voluntatis, sed per similitudinem
 intellectualis naturæ: aliqua addiscunt Dæmo-
 nes, quæ boni spiritus ab omnipotenti Deo
 acceperunt, ad cuius imperium & beneplacitū
 Dæmonibus reuelant. S. Augustinus. Thom.
 Isidor. Magist. & D. D. locis citatis. Obijcit
 contra hoc S. Bonauent. in 2. d. 7. par. 2. in expo-
 sitione literæ. Dæmones sunt inimici Dei &
 angelorum. Si ergo ab inimicis abscondenda
 sunt secreta consilia, videtur quod Deus eis
 nunquam faciat reuelare. Item, ipsi Dæmones
 sunt in tenebris damnationis. Cum ergo non
 sint idonei ad gratiam, & reuelatio sit cogni-
 tio gratiæ & non naturæ: videtur quod nullo

modo fiat ipsis reuelatio. Responder S. Bonavent. pro vero habendum esse, quod demones aliqua præsciant reuelatione supernorum spirituum, cuius reuelationis attendendus est finis & modus. Finis: quia mirabilis sapientia per inimicantes sibi implet voluntatem suam. Vnde sicut reuelatio somnij de exaltatione Ioseph facta insidiantibus, secundum mirabilem Dei dispositionem, fecit ad eius impletionem, licet secundum intentionem illorum esset ad impedimentum: sic DEVS ita ostendit per angelos suos Dæmonibus, ut dum illi obuiant, aliquid valdè decens & competens ordinatissimè impleat, & eliciat: & ex hoc patet primum argumentum: quia non est simile. Humanum enim consilium potest irritari, non tamen diuinum. Attendendus etiam modus. Duplici enim modo fit reuelatio. Aliquando mentis illustratione, sicut fiebat sanctis Prophetis, & hæc est gratiæ. Aliquando verò sola prædictione, sicut homo reuelat quandoq; suam voluntatem, & hæc non est gratiæ aliquo modo perficientis, vel eleuantis naturam, sed potest esse opus misericordiæ, si illud ordinetur ad bonum eius, cui prædicatur: Vel iustitiæ, si ordinetur ad punitionem alicuius mali, utpote si ad fallendum fallaces: Vel vtriusq; si simul ad vtrumque, & ita est quasi semper. Quia huiusmodi futura prædicuntur Dæmonibus, & permittuntur

mira

*Duplici
modo fit
reuelatio.*

mirabilia ab eis fieri, vt bonitalia parui pendant, in quibus se videntè damnatis & miseris superari. Et mali proficiant in peius errantes & in errorem mittentes, occulto Dei iudicio, tamen iusto. Vnde valdè stultum est desiderare facere mirabilia, vel præscire futura, & quasi magna hæc reputare, cum inimicos Dei, in his videamus abundare.

Nunc videndum est, *an Demones præscientiam habeant futurorum & secretorum, ita vt ex eorum reuelatione homo possit prognosticare & occulta cognoscere?* Dubium esse potest de futuris contingentibus, cordium cogitationibus, & rebus occultis latèribus, vt sunt furta occultissima, depedita, & thesauri in visceribus terræ absconditi. Vt æctius & distinctius proposita difficultas resoluatur, aliquæ Conclusiones sunt ponendæ, De hac materia legendi sunt Doctores in 2. sent. d. 7. S. Thom. lib. 3. contra Gentes, cap. 147. S. Augustin. in lib. de diuinatione seu natura Dæmonum, tom. 3. Alexand. Halens. 2. part. q. 26. membr. 4. Decretistæ in can. Sciendum, cum textu 26. q. 4.

Prima Conclusio. Futura, si in seipsis considerentur, à nullo, præterquam à solo Deo, cognosci possunt.

CONCLUSIO est de fide. Probatür: Prædicere res futuras, signum diuinitatis est,
vix

ut ex locis sacræ Scripturæ probatur. Isaïæ 41. Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus: quia Dij estis vos. & 45. suam prophetiam diuinam esse probat. Hæc dicit Dominus sanctus Hraël, plastes eius: ventura interrogate me. Sap. 8. Signa & monstra scit, antequam fiant, & euentus temporum & seculorum.

Secunda Conclusio. *Futura in seipsis Dæmones nequaquam cognoscere possunt, nisi ab Angelis bonis eis reuelentur, ut dictum est.*

CONSTAT ex prima Conclusionem. Futura enim sic prædicere, spectat ad Deum: Ergo non competit Dæmonibus. Et sic Dæmones quando prædicunt huiusmodi futura contingentia, fallunt & mentiuntur. Sic 3. Reg. 22. cap. Prophetæ Baal mentiti sunt Achab Regi Israël. Aliquando etiam prædicunt Dæmones futura, quæ ipsi facturi sunt. Aliquando intelligunt etiam ab alijs hominibus. quæ facere intendunt, & suis magis vel maleficis, qui nec rei cognitionem habent, prædicunt. Sic cuidam Annæ ex S. Medardo sub iurisdictione Monasterij S. Matthiæ, extra muros Treuirenses, quæ mortis sententiam & executionem recepit Anno Domini 1590. 11. Augusti, comprehensionem suam, & incinerationem futuram præ-

prædixit proprius magisterulus. Cui mulier respondit: Miserabilis Dæmon, huius reitu causam dedisti. Iterum Dæmon: Tibi facio, sicut tui similibus.

Tertia Conclusio. Futura, quæ habent causam necessario determinatam & infallibilem, ad eorum esse producendum, Dæmones naturali cognitione cognoscere possunt.

HAEC Conclusio constat ex d. cap. Sciendum: & communi sententia Doctorum; & Ratio est: Huiusmodi futura habent esse in suis causis necessario determinatis, quod quidem esse cum sit determinatum, infallibile & necessarium, certò potest cognosci. Quia Philosophiæ est pronunciatum: Sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci. Sic multò certius quocunque Astrologo eclipses, & planetarum coniunctiones prædicere Dæmones possunt. Quia rectius causas talium effectuum cognoscunt.

Quarta Conclusio. Futura, quæ habent causam, ut plurimum determinatam, sed fallibilem, cognoscuntur certa quadam coniecturali cognitione, sed non infallibili, à Dæmonibus.

RATIO:

RATIO: Quia cū hęc futura solū habent esse in sua causā determinata non necessariō, & infallibiliter, sed vt plurimum simili modo cognoscuntur iuxta dictū pronūciatū. Sic Dæmon possit prædicere mago vel malefico anni fertilitatem, quando est bona cœli cōstitutio, aut aëris optima constitutio, non tamen infallibiliter, quia fructus multis modis possent impediri ex alijs causis.

Quinta Conclusio. Futura merè contingētia, & indeterminata Dæmones non possunt naturaliter cognoscere.

QUIA hęc futura cū sint ad vtrumlibet, indeterminatam & fallibilem habent causā, atque ab hominis libero pendent arbitrio, quod in vtramque partem potest flecti. Liberum enim arbitrium, quantum ad actus sui determinationem, non cadit in cognitionem certam Dæmonis. Et confirmatur ratione. Quia si posset cognoscere, utiq; vellet scire, An vinceret hominem, vel esset vincendus ab homine, quem tentat: Quia cū superbus sit, nunquam tentaret eum, à quo se vincēdum præsciret. Ideoq; semper tantum eum tentaret, quem se victurum præcognoscere. Sed clarum est ex sacris literis, gestis Sanctorum, & experientia, quod tentat etiam alios, à quibus vincitur, vt patet in Iob, Salvatore nostro,

noſtro, S. Anthonio, Hilarione, & multis alijs. Ergo non præcognoscit futura ad vtrumlibet.

Sexta Conclusio. Dæmones sæpè de actibus humanis coniecturaliter vera prænunciant.

RATIO : Quoniam Dæmones passiones appetitus sensitiui, ac inclinationes corporales cognoscunt, & cum plures sint, qui appetitum & carnalia desideria sequuntur, quam qui illis resistunt, sæpè de actibus humanis vera coniiciunt. Qualis enim quisque est, talem tibi finem præscribit. Ex externis etiam signis & operibus qualis interior homo sit, non est difficile iudicare, iuxta illud Euangelij. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Septima Conclusio. Cogitationes hominis pendentes à voluntatis nostra libertate, si solo intellectus & voluntatis termino contineantur, Dæmones non cognoscunt.

PROBATVR. Quia hoc diuinæ maiestatis proprium est. Ieremiæ 17. Præuum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes. 1. Paralip. cap. 28. Omnia enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogita-

cogitationes intelligit. 3. Reg. 8. Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum. Psalm. 43. Nonne Deus requireret ista? ipse enim nouit abscondita cordis. Job. 42. Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio. Matth. 9. Cum uidisset Iesus cogitationes eorum. Act. 1. Tu Domine, qui corda nosti omnium. Roman. 8. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus. Hebr. 4. Discretor est cogitationum & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, &c. Eandem veritatem docent sancti Patres. Hieron. super dicta verba Matth. 9. Ambros. super cap. 2. 1. Cor. & lib. 1. de officijs. cap. 14. S. August. de diuinatione Dæmonum cap. 5. & lib. 2. Retract. cap. 30. Chrysost. hom. 23. super Ioan. super illa verba. Ipse enim sciebat, quid esset in homine. S. Thomas 1. part. q. 57. art. 4. S. Bonauent. in 2. d. 7. part. 2. art. 1. q. 3. & alij alibi. Hinc deducitur: quod nullus etiam Magus, aut diuinator potest cognoscere secretas hominis cogitationes.

Octaua Conclusio. Cogitationes hominis & affectiones cordis indirecte & coniecturali cognitione Dæmones quandoque possunt cognoscere.

PATET: Homo ex effectibus exterioribus sic interiores actus potest cognoscere, iuxta il-

et illud Ecclesiast. 13. Cor hominis immutat faciem eius: & aliud Matth. A fructibus eorum cognoscetis eos, &c. Ergo multò magis Dæmones, qui maiori naturæ subtilitate sunt præditi.

Nona Conclusio. Dæmones cognoscant secreta, furtiva, deperdita, & thesauros quæ hominum cognitionem fugiunt.

QUIA cum sint incorporei, acrimonia sensus, & celeritate motus vigent nec impediuntur interpositione corporum, sed omnia naturalia obiecta perspecta habere possunt. Nullo tamen modo licet hominibus à Dæmonibus huiusmodi inquirere, ut infra latius probabitur.

Vndecimum notabile. Artes huiusmodi magicæ & diabolicæ diuidi possunt in diuinatrices & operatrices. Diuinatrices, quarum exercitium maximè versatur in diuinando, secreta reuelando, & responsa accipiendo: Ad quas referre possumus auguria, sortilegia speciatim sumpta, Chiromantia, Spatulamantia, &c. Operatrices, quæ virtute & cooperatione diabolica mirabilia & scelera operantur, ut est Magia propriè dicta, quæ arte diaboli mirabilia ad vanam ostentationem operatur. Ad eandem classem referre possumus incantationem, veneficia amatoria, & maleficorum crimine: quod

Ee

cum

cum omnium pessimum sit, utpote contra salutem humani generis, semper versatur in operatione: Quamvis quidem etiam huius sectæ reperiantur, qui vacent tam diuinatrici, quam operatrici magiæ.

Duodecimum & vltimum notabile. Cum ad maleficorum & sagarum crimen Dei permisso, Dæmonis potestas, & hominis voluntas liberè consentiens concurrant, manifestissimum est maximam huius argumenti cognitionem ad Theologum pertinere. Quis enim quid Deus permittat, quid Dæmon possit, & quæ societas inter hominem & angelum esse queat, cognoscit, nisi Theologus ex sacris literis? De Dei permissione nihil physicus tractat: De diaboli potestate nihil leges ciuiles scribunt: leges humanæ non Dæmonibus, sed hominibus viuendi modum statuunt. At quia maleficorum crimine nocumenta Reipublicæ inferuntur, humana pax læditur, & publica tranquillitas perturbatur, ut ab omni hominum memoria experientia rerum magistra compertum est: iustissimè poenas leges ciuiles in maleficos & mathematicos decreuerunt. Causarum autem concurrentium, ad tam immane maleficorum crimen, in effectus fluxus, Theologi iudicium requirit, quamvis etiam philosopho suas partes non denegemus in discernendis effectibus veris à falsis & præstigiolis. Atque hæc causa est, quare
Iuris.

Iurisperiti tam parum, vt omnibus notum est in commentatione argumenti harum legum præstiterint. Bartolus, Baldus, Salycetus, Angelus & alij copiosissimi in alijs legum titulis extitesunt: de harum ill. materia, aut nihil, aut valde parum cum Glossæ explicatione scripserunt. Quare nemo miretur me hoc argumenti genus, quod multum in praxi & controuersia hisce infeliciissimis temporibus versatur, ad tractandum suscepisse, qui professione sum Theologus, atque etiam iam longa lectione Theologiæ tantum scientiæ iuris adiunxi, quantum huius materiæ necessitas postulat. Exactiorem iuriscognitionem, in harum legum interpretatione relinquo eis, qui omnem ætatem in Iurisprudencia consumpserunt.

C. DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS & cæteris similibus.

LEX I.

Plus est hominem veneno extinguere, quàm occidere gladio.

DVPLEX huius Legis sensus esse potest. Prior secundum Gloss. & Bald. Atrocius est venenare, quàm occidere gladio, quia

venena dans tenetur L. Cornelia de Sicarijs & venefic. ff.

Secundus sensus Salyc. & aliorum. Gravius est veneno extinguere, quia dolo & clandestinè committitur, & occultè vita hominis subtrahitur, & vt plurimum non est locus remedio. Similis ratio sumi potest ex Baldo L. Cum fratrem. C. de quib. vt indign. cum textu ibidem. Venenatio est crimen occultum, & sapit prodicionem. & idem Bald. in L. Nemo. C. de summa Trinit. col. 2. in verbo. Simile est in veneficio. Ille qui venenat aliquem, dicitur proditoriè eum occidere. Salycet. in d. L. Cum fratrem. Alexand. in cons. 145. nu. 6. lib. 7. Carrerius in pract. Criminali. § Homicidium. nu. 98. & post alios Couarr. in relect. Clement. Si furiosus, de homicid. in initio, num. 11.

*Quomodo
nomen vene-
ni accipiamur.*

Nomen (venenum) medicum est, & sumitur in vtramque partem, bonam & malam. L. Qui venenum. ff. de rerum & verbor. signification. Qui venenum dicit, adijcere debet, vtrum bonum esset, an malum. Nam medicamenta venena sunt, quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Dicitur enim secundum Gloss. ibidem in verb. (mutat) venenum à vi vehementi immutandi naturam eius, cui adhibetur. Ad idem facit L. Eiusdem legis. ff. ad Legem Corneliam de sicar. & venef.

Pro

Pro maiori præsentis legis intelligentia annotandum cum Paulo Grilland. lib. 2. de Sortilegijs, q. 12. num. 14. quod ff. ad L. Corneliam de Sicarijs fit mentio & tractatur de venenis naturalibus, quæ hominis ingenio, & medicorum peritia fiunt, absque aliqua superstitione seu Dæmonis inuocatione. Venenum autem in præsentī L. accipitur pro eo, quod fit per Sortilegos, magos, maleficos & Necromanticos, similesq; ope & suffragio Dæmonis. Sicut nomen (venenum) pro naturali veneno accipitur, & etiam pro eo, quod arte diabolica vel præparatur, aut administratur: ita nomine veneficij & venefici communiter Doctores non solum prophani, sed etiam Ecclesiastici vtuntur pro maleficio & malefico. Exod. 22. vbi nostra versio Hieronymi habet; Maleficos non patieris viuere, Septuaginta Interpretes habent, veneficos. S. Augustinus lib. 21. cap. 6. Magos nostra Scriptura, inquit, Veneficos & incantatores vocat. Isichius lib. 6. in Leuit. cap. 19. Pessimus, ait, est etiam veneficis adherere: quia Dæmonum inimicorum nobis & pestilentium nomina dicunt, & ibidem, in cap. 20. Non qualecunq; peccatum esse declinare ad magos, siue vt septuaginta, ventriloquos & veneficos, prædiximus. His accedit Philo in lib. de specialibus legibus, cuius verba quoniam maximè faciunt ad d. L. 1. intelligentiam, ad longum inferenda duxi. Ceterum, inquit, qui

gladio, hasta, fuste, saxo, aliouè telo interimunt
 fieri potest vt inconsulto repentinoque impe-
 tu perciti scelus admittant, fururi non rationi
 obsecuti, ita vt dimidiatum videatur facinus,
 cui non accessit longa deliberatio. Alij verò
 sceleratissimi, polluti mente ac manibus, ma-
 gi & venefici, per otium & in secessu dant o-
 peram malis damnatisque artibus, captantes
 occasionem variarum calamitatum inferen-
 darum proximis. Ideò lex vult veneficos &
 „ veneficas, ne vnum quidem diem viuere, sed
 „ mori, quam primùm depræhensi fuerint, nec
 villo pacto differri supplicium. Nam qui pro-
 palam & cominus aggrediuntur, vtcunque
 caueri possunt: occultæ autem insidiæ vene-
 ficiâq; non animaduertuntur facilè. Præstat
 igitur vt noxa, quam illaturi erant alijs, auer-
 tatur in eorum capita, & alioquin etiam qui
 gladio, vel alio quouis telo grassatur, non ene-
 cat multos eodem tempore: venenis autem læ-
 tiferis innumeri perimuntur, inter esculenta
 „ clàm admixtis confusisq; per insidias: & ac-
 „ cidit aliquando in numeroso conuiuio, soda-
 „ libus ad eiusdem salis eiusdemq; mensæ so-
 „ cietatem collectis, inter libationes violari so-
 dalitatis fœdera, repente mutatis rerum vici-
 bus, & in conuiuij locum succedentibus fune-
 stis exequijs. Quapropter etiam mitissimos cle-
 mētissimosq; iudices sœuire in id genus conue-
 nit, nec salutem eorum vnquam parcere. Quid
 enim

enim est iniquius quam alimenta ad tuendam vitam facta vertere in perniciem, & naturæ beneficia corrumpere? ut qui ex cibo potuq; petunt refectionem necessariam, in insidias precipitati, pro salute mortem inueniant? Eadem poena manet eos, qui non lætifera venena conficiunt, sed longos morbos, & tabem lentam inferentia. Nam sæpè satiùs est emori, quam egrotare, præsertim diuturno morbo, nõ habituro scælicem exitum. Respuunt enim medicinam morbi contracti è veneficijs. Molestiores autem sunt in hoc genere animarum noxæ, quam corporum: quoniam indescuntur deliria, & intolerabiles insaniz, quibus mens, quæ nihil pretiosius homini datum est diuinitus, oblæditur: vel potiùs in totum demigrat sine vlla spe reditus, brutam deterioremq; animi partem relinquens corpori communem cum bestijs. Quandoquidem sublata ratione homo in feram mutatur, utcunque linamenta humanæ speciei retineat. Veram quidem illam Magiam, hoc est; perspectiuam scientiam, per quam naturæ opera cernuntur elariùs, ut honestam expetendamq; non plebei solum sectantur, sed etiam reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, ut regnare non liceat, nisi cum magis versato. Ex hac adulterata deprauataq; descendunt, quas maximè proprio vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumq;

studia, & mulierum mancipiorumq; nequissimorum expiationes, lustrationesq; profitentium mutationesq; amoris in odium: aut è diuerso in amorem odij, per quasdam potiones & incantamenta idonea. Atq; his dolis inuncant simplicissimum quemq;, donec in calamitates ingentes pertrahant, vt nonnunquam magnæ familiæ cognationesq; paulatim insidendo sine ruine & strepitu intercitant. His omnibus opinor consideratis, hoster legislator non sinit procrastinari veneficorum supplicia, sed absque mora vult exigere, quod dilatio noxijs oportunitatem peccandi præbeat, vltro ad mortem properantibus, cæteros verò suspitione metuq; repleat, existimantes quicquid illorum vitæ accedit, suæ securitati decedere. Idcirco sicut viperas, scorpiones, aliasq; venenosas bestiolas, prius quàm mordeant, aut fauciēt, aut omnino se commoueant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauēdo genuinam eorum malitiam prius, quàm noceant: Eodem modo etiam homines plectendi sunt, qui cum sint animalia rationalia, nihilo secius à natia mansuetudine in ferinos mores degenerant, & pro delectamento habent lædendi quotquot possunt licentiam. Hactenus in præsentī de veneficis dictum sit, Hæc Philo, in quibus materiam d. L. i. rectissime explicat, quomodo grauius, plus atrociusue sit veneno quàm gladio occidere, & quod

secun.

secundum legem etiam diuinam per veneficos malefici intelligantur. Consonant his etiam quæ prophani docent. Iustinian. Institut. Iurisciuiilis, de public. iudic. in §. Item lex Cornelia. vers. Eadem lege & venefici capite damnatur, qui artibus odiosis, tam venenis quam susurris occidunt: susurris, id est, incantationibus, secundum Glossam. Sic Plato & Platonici, veneficij nomine, pro incantatione & fascinatione vtuntur. Plato lib. ii. de legib. Porphyrius lib. 2. de sacrificijs, & Iamblycus in lib. de mysterijs, & confirmo hoc ex L. L. Qui venenum, ff. de verb. signific. & L. Quod sæpè, §. veneni, ff. de contrahen. empt. nomine veneni continetur omne, quod adhibitum, eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Ergo nomine veneni maleficium seu incantatio etiam intelligitur, quia maleficio & incantatione corpus eius, cui incantatio siue maleficium applicatur, mutatur in peius, & inficitur veneno & morbo, nisi quis diuinas literas, canones & leges negare velit. Atq; hoc latini sermonis obseruantissimus etiam Calepinus obseruauit, in verbo, Malefacio tibi. Maleficæ mulieres incantatrices dicuntur, & veneficæ: & in verbo, Veneficus & venefica, qui vel quæ venena conficit, & qui incantationibus & cæteris malis artibus vtitur. Hinc triueneficus, id est, excellens veneficus. Plautus. Mussas adhuc triuenefica? Nomen ergo (venenum) commu-

ne est veneno naturali, & illi, quod incantatione & arte malefica siue magica conficitur. Quod etiam verum est apud Græcos. Φάρμακον enim vtrique conuenit, vt doctè admodum multorum auctoritate ostendit Ioannes Bodinus in confutatione opinionis Ioannis VVieri.

Dubium hic esse potest, quod mouet Salycetus, & breuius resoluit, An, quando aliquis emit aut præbuit venenum ad occidendum, & non secutus est effectus, teneatur pœna ordinaria?

NON est dubitandum, quando effectus sequitur, tunc enim omnium consensu receptum est, quod pœna ordinaria afficiendus sit. Sed in casu proposito alia ratio est. Quidam distinguunt: Conatus præbendi venenum, aut ad remotum actum tantum venit, vt, emit aliquis venenum ad occidendum hominem, sed non propinauit, quia impeditus, vel pœnitentia ductus mentem mutauit: & in hoc casu, communissima est sententia, quod non puniatur pœna ordinaria, sed arbitraria, sic Salycet. & Angel. in præsentī L. Bald. in cons. 443. incip. Cecehus confecit. lib. 3. Didac. Couarr. in Clem. Si furiosus, de homicid. par. 2. non longè ab initio, num. 11. Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iud. quæstionib. casu

360. nūm. 46. & alij à Couarr. & Menoch. citati. Aut conatus venit ad actum proximum, utpote emit aliquis & propinauit venenum: sed venenatus medicorum ope adiutus effugit mortem: tunc is maleficus pœna ordinaria punitur. Sic Salycet. Angel. Couarr. Menochius, & alij locis dictis. Alij indistinctè tenent, e mentem & etiam propinantem venenum, non fore puniendum pœna ordinaria, si effectus non sequitur. Bertachinus in Repertorio Iuris, in verbo, Venenatio. Carerius in practica, fol. 190. num. 19. ut citatur à Didaco, Julius Clarus lib. 5. sentent. in 6. Homicidium, num. 14. Bertach. attestatur se hanc sententiam sæpè Romæ practicasse: & hæc magis communis opinio videtur, & in praxi receptior: ut Clarus docet. Hæc circa primam L. sufficiant.

LEX II.

Artem Geometria disci, atq; exerceri publicè interest: Ars autem mathematica damnabilis est, & interdicta omnino.

NOMINE Geometriæ intelligitur scientia, quæ docet mensurare terram. De qua conscripsit libros Euclides, quos vertit Boëtius. In his varias mensuras, lineas, superficies, angu-

angulos & figuras Geometricas ponit. De hac eadem late scripsit Orontius Fineus Delphinus in duobus libris. Plato in 7. lib. de Republ. magnis laudibus extollit Geometriam: & inter cætera attestatur, Geometriam ad veritatem animum attollere, & ad philosophandum præparare cogitationem, conducere etiam ad rem militarem, ad castra ponenda, regionem occupandam & ad machinamenta, quibus circa acies, vel in obsidione, vel in itinere utendum est. Tantum Plato Geometriæ tribuit, quod voluerit scribi in foribus suæ scholæ, ut referunt: *ἀγεωμετρία οὐδέ τις εἰσίτω*, id est, nullus ignarus Geometriæ ingrediatur. Iudicabat enim maximè interesse ad disciplinas comparandas, si quis Geometriæ vacasset.

Dubium circa literam huius L. mouere aliquis possit.

Mathematica dupliciter accipitur.

Quomodo mathematica, quæ est vna ex scientiis secundum philosophum lib. 6. metaphys. textu 2. & communem philosophorum sententiam, omnino damnatur, & Geometria, quæ eius est pars, tanquam utilis Reipub. admittitur? Mathematica enim complectitur Arithmeticam, Musicam, Geometriam & Astronomiam. Respondetur, Mathematica dupliciter accipitur. Vno modo pro scientia, quæ considerat quantitatem, ratione, sed non re à materia separatam ut Aristoteles loco cit. dicit: hæc cum consistat infra terminos humanæ rationis,

monis, est vna ex humanis scientijs, utilis & necessaria Reipubl. & dictas sub se continet scientias, eiq; Geometria subiicitur. Hinc Pythagoras, & multi eius scholæ discipuli firmiter statuebant, absq; mathematico quadriulo haud facîle philosophiæ apicem contingi, nec posse verum percipi. Et in initio quidem Geometria & Arithmetica, ab eodem Pythagora, referente ex alijs Ludouico Cœlio Rhodigino, lectionum antiquarum lib. 4. cap. 30. in mathematicarum album sunt aduocatæ, quod ad omnem scientiam, omnemq; disciplinam capescendam has cum primis accommodas perspexisset. Alio modo accipitur mathematica pro scientia diuinatiua, & iudiciaria, & hæc iuxta hanc L. omnino damnatur, quando non fiat in certis & definitis terminis. Atq; huius mathematicæ professores, damnantur, & vulgò dicti fuerunt mathematici, vt cõstat ex Augustino lib. 4. Confess. cap. 3. Cuius verba referuntur à Gratiano 26. q. 2. c. Illos planetarios, quos mathematicos vocant, planè consulere non desistebam. & ibidem q. 4. cap. Igitur. ex eodem Augustino de natura Dæmonum. Hi sunt, qui vulgò Mathematici vocantur; cuius superstitionis genus constellationes latini vocant, id est, notationes syderum, quomodo se habeant, cum quisque nascitur. Primum autem iidem stellarum interpretes Magi nuncupabantur. Postea hoc nomine solum mathematici

matici dicti sunt: hec ibi. Ad idem facit illa lex CC. Honorij & Theodosij in L. Mathematicos. C. de Episcop. audien. Mathematicos, nisi parati sint, codicibus erroris proprii, sub oculis Episcoporum incendio concrematis, Catholicæ religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem primum redituri, non solum vrbe Roma, sed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Nunc pro latiori intelligentia dictæ L. aliqua sunt quærenda.

QVAESTIO. I.

An corpora cælestia agant in hac inferiora?

Hac quæstione resoluta facile patebit, ad quæ Mathematica & Astrologia se extendant.

Prima Conclusio. Corpora cælestia agunt, & imprimunt in hac inferiora.

S. Augustin. lib. 3. de Trinitat. cap. 4. Corpora crassiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, & D. Dionysius in 4. cap. de diuinis nominibus: Lumen solis ad generationem sensibilibus corporum confert, & ad vitam ipsa mouet, & nutrit, & auget, & perficit. S. Thomas
1. part.

1. part. q. 115. arti. 3. S. Bonauent. in 2. d. 14. part. ult. & alij Theologi ibidem, & Aristoteles lib. 2. de generat. tradit, Solem, per accessum & recessum esse causam generationum, corruptionum, aliarumq; variationum, quæ in his inferioribus fiunt.

Secunda Conclusio. Corpora cœlestia non habent actionem ullam in creaturas purè spirituales, id est, in Angelos & Demones.

QUIA corpora cœlestia sunt inferiora spiritualibus creaturis. Inferiora autem non agunt in superiora, vt docent S. August. lib. 12. super Genes. cap. 16. S. Thom. 1. par. q. d. artic. 5.

Tertia Conclusio. Nullum cœlorum cogit hominis arbitrium,

S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 5. & loc. cit. art. 4. & 6. S. Bonauent. in 2. d. 24. part. ult. q. 3. Damasc. lib. 2. de fide Orthod. cap. 6. & alij in 2. d. 14. Turrecr. in 26. q. 2. can. Illos. Probatur ratione: Si cœlum cogeret liberum arbitrium: superius subderetur inferiori. Homo enim est superior cœlo & stellis, homo autem non est propter astra, sed astra propter hominē facta sunt. Præterea, si cogeretur voluntas ab astris, nec esset consilium, nec quid dignum pœna, aut pœmio.

Quarta

Quarta Conclusio. Mores hominum, & euentus futurorum, vel actus humanarum voluntatum simpliciter & sufficienter attribuire constellationibus siderum, est superstitiosum, & contra fidem Catholicam.

HIEREMIAE 10. cap. à signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes : quia leges populorum vanæ sunt. Deinde hoc spectat ad errorem Priscilliani, qui dixit homines fatalibus stellis alligatos. Eius errorem damnauit Concilium Braccarense. primum cap. 9. Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani & Priscillianus dixerunt, anathema sit : & cap. 10. Si qui duodecim signa, quæ mathematici obseruare solent, per singula animæ, vel corporis membra dissipata credunt, sicut Priscillianus dixit : anathema sit.

Quinta Conclusio. Dispositiuè & indirectè corpora cœlestia possunt agere in hominis voluntatem, & tunc eam contingenter inclinant, sed non necessitant.

S. Thom. 1. 2. art. d. S. Bonauent. & alij. Ratio est. Quia varia corporum dispositio plurimum facit ad humanorum morum variationem. Cœlorum autem virtus potest directè in cor-

in corpus humanum imprimere, tunc tamen voluntas non cogitur, sed tantum inclinatur. Vnde dicitur: Sapiens dominabitur astris.

QVAESTIO. II.

An Astrologia, quae est pars Mathematica, omnino sit prohibita?

DE hac materia tractant S. Thom. 2.2. q. 95. Alexand. Halen. 2. par. q. 184. Turrecr. in d. c. Illos. Alberic. in Repertorio Iuris, in dictione, Sortilegus. Troilus Maluetius in tractatu de sortibus, part. 1. Panorm. Ioan. Andr. Petr. Ancharan. & Ioan. de Anania cum alijs in cap. Ex tuarum, de Sortileg.

Astrologia sunt duae quasi partes. Vna, quae tradit notitiam corporum coelestium, & influentiam eorundem in haec inferiora. Alia, quae iudicat ex astrorum & corporum coelestium inspectione ac obseruatione de rebus, quae occurrunt vel geruntur circa hominem: & haec dicitur Astrologia iudiciaria, quae quando inferendo iudicio metas humani intellectus transgreditur, reprobatur: atque ut hoc melius & rectius intelligatur, in primis notandum ex Doctoribus. Varij possunt esse effectus, de quibus Astrologus suum iudicium interponit. Aliqui sunt, qui necessariam naturalemque cum suis causis conjunctionem habent, ut sunt Eclipses, oppositiones syderum, conjunctiones

*Astrologia
duae sunt
partes.*

planetarum, &c. Alij reperiuntur, qui non semper, nec necessariò à suis causis dependent, sed ut plurimum: ut, siccitas, pluuia, sterilitas terræ, pestis, &c. Alij sunt effectus, qui contingenter, & fortuitò ex mera liberaq; hominis voluntate dependent. Alij sunt effectus quidem occulti & ab humana cognitione remoti, ut sunt ea, quæ occulta sunt: ut, furti secreta, thesauri in visceribus terræ, perditorum inuentio, &c. Et quoniam de singulis hisce effectibus potest esse dubium: per Conclusiones ponetur resolutio.

Prima Conclus. Astrologus si iudicium ferat de prioribus effectibus, qui naturalem necessariamq; dependentiam à sua causa habent, non peccat contra ullam legem.

PROBATVR. Tales effectus possunt cum certitudine scientiæ cognosci ex suis causis, à quibus semper, naturaliter, & infallibiliter dependent: ergo nihil superstitionis est admixtum tali iudicio, sed spectat ad humanam scientiam. In hac Conclusionem omnium est idem sensus.

Secunda Conclusio. De effectibus secundæ generis, qui ex astris & celorum motione non infallibiliter, sed sæpe eueniunt,
infall.

infallibiliter indicare. & eos futuros prognosticare non potest Astrologus.

PROBATVR. Sicut res se habet ad esse, ita ad cognoscendum tales effectus non dependent ex suis causis necessariò & infallibiliter, ergo infallibiliter astrologus non potest de eis prognosticare. Deinde, tales effectus oriuntur non solum ex syderum constellatione, sed etiam elementorum, mixtorum, & corporum varia dispositione, quæ habet qualitates non raro contrarias, quas Astrologi, aut nò cognoscunt, aut non considerant: & quando ex aliqua parte in his contingit ignorantia, corrumpit cognitio, ut optimè Gabriel in 2. d. 14. q. vnica prope finè docet. His accedit, quod ministerio bonorum Angelorum Deus hunc mundum regit & disponit, prout expedit homini, in cuius usum hæc inferiora diriguntur. Homo autem aliquando peccat & Deum prouocat ad pœnam. Aliquando etiam ad cor per pœnitentiam redit, Dei misericordiã implorat, bona opera, quibus Deum conciliat, exercet. Quare pro meritis & peccatis ministerio angelorum varias dispositiones nò raro Deus immittit, iuxta illud Psal. 106. posuit flumina in desertum, & terram fructiferam in saluginem, a malitia inhabitantium in ea. Ex dictis inferitur, qd si Astrologus tam perfectã haberet Astrologiæ cognitionem, quã Dæmones habent, sæpe posset prædicere &

verè prognosticare de huiusmodi effectibus,
ex causarum concursu.

Tertia Conclusio. De predictis effectibus coniecturaliter Astrologus potest prognosticare. Conclusio constat ex dictis.

Quarta Conclusio. De effectibus fortuitis, moribus, & actibus humanis ex libera voluntate de penaribus, Astrologus cum nulla certitudine potest aliquid predicere.

PROBATVR in primis ex sacris literis. Sic, futura prædicere spectat ad Deum. Esaiæ 41. Annunciate, quæ ventura sunt nobis, & sciemus, quod *Dij* estis & cap. 47. Stent & saluent te augures cæli, Astrologi, qui contemplabatur sidera cæli, & supputabāt mentes, vt ex his annuntiarent ventura tibi. Sap. 8. Signa & mōstra scit, antequam fiant. Iob. 38. Nunquid nōsti ordinem cæli, & ponentes rationem eius in terra? Deinde constat hæc Conclusio ex canonicis. 26. q. 2. can. Illos planetarios, & can. Sed & illud: obseruare auguria, requirere stellarum cursus, & euentus ex ijs futurorum rimari, seruare somnia; superstitioni tribuitur. & q. 4. can. Igitur *genus*. Astrologi dicti, eo quod in astris

astris augurantur, Genethliaci appellati sunt, propter natalitiorum cōsiderationes dierum. Geneses enim hominum per duodecim cœli signa describunt, syderumq; cursu, nascētium mores, actus & euentus predicere conantur: id est, quis quali signo fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ, qui nascitur. Hi sunt qui vulgò Mathematici vocantur, & ca. 2. de Sortilegijs: & de hac Astrologia etiam d. L. intelligitur, cū ait: Ars autem Mathematica damnable est, & interdicta omnino. Damnant etiam sancti Patres hanc Astrologiam, & attestatur eam esse superstitionem, inutilem, vanam, & impossibilem. Ambros. li. 4. Exameron c. 4. Basil. in serm. in principium Prouerb. Gregorius in hom. de Epiphania Dom. August. latissimè lib. 5. de Ciuitat. Dei à principio, per aliquot capita. & lib. 2. super Genes. cap. 16. & 17. lib. 2. de doctr. Christiana, à cap. 21. per aliquot capita, & sup. Psal. 61. Euseb. de preparat. euangelica lib. 6. c. 6. 7. 8. & 9. Guilhelm. Paris. in tract. de legib. ad longum. S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 5. S. Anton. 2. part. tit. 12. cap. 1. 4. 6. & hanc sententiā omnes Theologi merito sequuntur. Consentiant Iurisperiti in locis in principio q. citatis. Ratio etiam est manifesta. Tales effectus non pendent à lege astrorum, vt ex suprā dictis patet: ergo per inspectionem astrorum non potest certa de his haberi cognitio. Fuit enim error Gentilium, astra efficientiam exer-

cere in actus humanos : quare diebus Septima-
nae nomina planetarum assignarunt, Diem
Dominicam soli, seriam secundam lunae, ter-
tiam Marti, quartam Mercurio, quintam Ioui,
sextam Veneri, Sabbathum Saturno : Sic à Sole
dicebant se habere spiritum vitalem : à Luna
corpus : à Marte sanguinem : à Mercurio inge-
nium & linguam : à Ioue temperantiam humo-
rum elementarium : à Venere voluptatis de-
lectationem : à Saturno humorem. Ex dictis
patet impium esse dicere, quod sydera aut pla-
netae efficaciter inclinent, & instigent quosdam
ad turba, aliquos ad homicidia, alios ad luxuri-
am & Venerem, & sic de similibus. Quia natura
corporum coelestium est bona, & à Deo Opt.
Max. omnium bonorum auctore creata, ad bo-
num finem. Ergo eorum inclinatio naturalis
est in bonum, & non ad malum. Alioquin cum
dans formam, det etiam quae naturaliter for-
mam consequuntur, Deo esset tribuenda natu-
ralis astrorum inclinatio ad malum. His addi
potest, quod corpora coelestia operantur sua o-
pera secundum Dei praeceptum, quod nunquam
transgrediuntur. Si ergo instigent ad malum : id
fieret ex praecepto Dei, quod est accusare diui-
nam bonitatem, quae omnia fecit valde bona,
vt diuinae litterae docent. His omnibus id cōso-
nat, quod index librorum damnatorum à Cō-
cilio Tridentino in Regula sexta vult, vt Epis-
copi diligenter prouideant, ne Astrologiz iu-
dicia.

diclariz libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitisq; casibus, aut ijs actionibus, quę ab humana voluntate pendent, certo aliquid euenturum affirmare audent.

Quinta Conclusio. Damnable est contra diuinas literas, contra canones & leges, per Astrologiam inuestigare res occultas, furta secreta, thesauros, uirginitatem, &c.

DEUTERON. 18. Non inueniatur in te, qui Pythones ac diuinos consulat. Leuit. 19. Nō declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini. Ex cap. 20. Anima quę declinauerit ad magos, &c. Et in iure canonico textus est in cap. 1. de Sortilegijs. & ibidem cap. Ex tuarum. Imponitur poenitentia Presbytero, eo quod accessit cum quodam infamia ad priuatum locum, non ea intentione, vt vocaret Dæmonium, sed vt inspectione Astrolabij furtum cuiusdam Ecclesię recuperaret. Et hoc fecit bono Zelo, & ex simplicitate: tamen grauissimum fuit id crimen iudicatum, & non modicam inde maculam peccati contraxit, vt canon ait. De lege ciuili etiam non est dubium ex d. L. & infra. L. Nemo Aruspex. & in L. Item apud Labeonem quæritur. §. Si

Ff 4

quis

quis astrologus, &c. Cōsultus aliquem furem dixerit, ff. de iniur. & famos. libell. & L. i. C. de Thesauris lib. 10. Consentiunt Theologi, Canonistæ, & Iurisperiti in d. locis. Causa huius Conclusionis esse potest. Quia occulta referuntur diuinæ cognitioni, & per naturales sciendi modos non possunt cognosci, ideo necesse est quod cognoscantur consilio aut auxilio Dæmonum, à quibus, cū sint fallaces, & inimici Dei generisq; humani, non licet aliquid sine maximo scelere inuestigare.

CIRCA PRÆDICTA POTEST moueri dubium.

Si ex syderum & planetarum inspectione nihil possunt prædicere Astronomi de rebus & eventibus futuris: Quomodo ergo sapē vera prognosticant?

RESPONDEO secundum ea, quæ ex Patribus adducit Bartholomæus Medina in r. 2. S. Thomæ q. 9 arti. 6. veritas talium prædictionum non referenda est in constellationum obseruationem, sed ad alias quatuor potiores causas: nimirum ad sortes, ad pacta, ad prudentiam consultorum, & stultitiam consulentium. Vim sortis hoc facere, attestatur S. August. lib. 4. Confess. cap. 3. Si enim, ait, de paganis poetæ cuiuspiam longè aliud canentis atque intendē-

dentis, cum sorte quis consuluit, mirabiliter
 consonus negotio sæpe versus exiret, miran-
 dum non est, si ex anima humana superlorea-
 liquo instinctu nesciente quid in se fieret, non
 arte, sed sorte sonaret aliquid, quod interro-
 gantis rebus factisq; concineret. Hæc August.
 Secundò, multa ab Astrologis dicta eueniunt
 non ex Astrologia diuinante, quæ nulla est, sed
 societate & fœderibus inter eos & Dæmones
 constitutis, & sic Astrologi vera respondent ex
 occulto instinctu spirituum, vt S. August. do-
 cet lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 7. in fine. & lib. 2. de
 Genesi ad literam cap. 17. Fatendum (ait) est,
 quando à mathematicis vera dicuntur, instin-
 ctu quodam occultissimo dici, quem nescien-
 tes humanæ mentes patiuntur: quod tamen
 ad decipiendos homines fit, spirituum immū-
 dorum & seductorum operatione, qui quæ-
 dam vera de temporalibus rebus nosse per-
 mittuntur. Tandem concludit. Quapropter
 bono Christiano, siue mathematici, siue qui-
 libet impiè diuinantium & maximè dicentes
 vera, cauendi sunt, ne consortio Dæmoniorū
 animam deceptam pacto quodam societatis
 irretiant.

Tertio: implentur frequenter, quæ Astro-
 logi prænunciant, non ex constellatione, sed
 sola animi prudentia, qua non solum præteri-
 ta recolunt, præsentiaq; perspiciunt, sed etiam
 futura prospiciunt, & quæ ventura sunt longè

antè prædident. Fiunt aliquando quidem homines exercitatione & longa rerum experientia ita sagaces, quod ex hominum & negotiorum circumstantijs bene consideratis, certitudine quadam morali de rebus futuris vera enuncient. Sic Hannibalem prudentissimum ducem, perspecta temeritate ac imperitia Terentij Varronis Romanæ Consulis, producit veterum scripta prædixisse Africæ victoriam, & Romanis cladem: quam prognosticationem rerum eventus confirmavit.

Quarta & postrema causa est, consulentium stulta credulitas. Solet enim talis credulitas immittere credulis consulentium animis, aut spem felicitatis à diuinate promissæ, aut metum calamitatis ab eo denunciatae. Hi autem duo effectus crebro efficiunt, ut humana negotia prænunciatos effectus sortiantur. Nam quemadmodum spes & fiducia ardua quæque opera audenter aggrediuntur, & feliciter magnificeque absolunt: Ita pavor & metus pauidè incipiunt, & incepta facili negotio imperfecta relinquunt. His addo cum S. Thoma 2. 2. q. 95. artic. 5. ad 2. quod Astrologi ex consideratione astrorum frequenter etiam vera prænunciant: quia plures homines passionibus corporales sequuntur. Et idèd actus eorum disponuntur, ut in pluribus, secundum inclinationem celestium corporum. Pauci autem sunt, id est, soli

foli sapientes, qui ratione huiusmodi inclinationes moderentur. Et ea de causa, Astrologi in multis vera prænunciant coniectura quadã, & præcipuè in communibus euentibus, qui dependent ex multitudine. Vnum tamen hic annotare licet de calendariis nostrorum scriptoribus, quorum cognitio est ex Astrologia, quod quidam tam multas faciunt prognosticationes de rebus futuris, vt moraliter loquendo, necesse sit aliquod verum incidere. Nam qui multa dicit, non semper mentitur. Multorum autem ex vulgo tanta est credulitas, vt Astrologo siue mathematico sæpè falsa prænuncianti, si in vno veritatem conijciat, fidem adhibeant certam. Melius autem mihi placent calendaria Italiae, ex quibus aliqua vidi, quæ solum tempus, & lunæ solisq; mutationes cum Eclypsibus indicabant.

QVAESTIO. III.

An Cometa sint signa bellorum, infirmitatum, calamitatum, aut mortis principum, &c.

Antequam quæstio resoluator, quædam sunt præmittenda ex Philosophia.

COMETA generatur ex vapore sicco, calido, terrestri, crasso, cuius partes adinuicem bene coherant. Causa eius efficiens est duplex.

*Duplex est
caussa effi-
cians.*

duplex. Remota, & Proxima. Remota Come-
te caussa efficiens est sol, qui radijs suis calefi-
ciens terram, eleuat ex ea prædictum vaporem,
Proxima autem caussa efficiens est, suprema
regio aeris, quoad altissimam eius partem spha-
eræ ignis contiguam. Nam vapor paulatim af-
cendens, cum peruegerit ad supremam illam
partem æstuantem & calidissimam, propter
vicinitatem ignis, dilatatur.

Apparet autem potissimum in triplici fi-
gura, Comæ, Barbæ, & Caudæ. Hinc dicitur
stella comata, quia in circuitu & secundum
omnes partes emittit radios velut crines argen-
teos, & est quasi coma capitis, quæ ex omni
parte pendet à capite. Eandem ob causam à
quibusdam stella crinita appellatur. Dicitur
stella barbata, quando non secundum omnes
partes in circuitu, nec secundum plures, sed
tantum secundum vnam partem emittit ra-
dios ad instar barbæ, quæ tantum ab anteriori
parte fluit, scilicet à facie. Nominatur stella
caudata, quando nec in circuitu, nec secundum
omnes partes, sed tantum ex vna emittit ra-
dios oblongos, ad modum caudæ, & in hac fi-
gura frequenter apparet. Prouenit autem hæc
diuersitas figurarum in cometis, ex diuersitate
densitatis & raritatis, & diffusionis ipsius va-
poris sicci, calidi, terrestris. Nam quando in-
flammat in suprema parte supremæ regio-
nis aeris, aliquando attenuatur secundum om-
nes

nes extremitates in circuitu, in medio autem remanet densus: & tunc emittit radios in circuitu, fitq; comata stella. Aliquando est adeo crassus & densus, quod solum in aliquas partes extremas, in quibus est minor densitas, attenuatur & diffunditur, & tunc secundum aliquas partes emittit radios, in quibus est minor densitas, & apparet vt stella habens barbam. Aliquando est adeo densus, quod vix secundum vnā partem minus densam potest ex calore ignis subtiliari & diffundi: & tunc ex tali parte tantum emittit radios, per modum caudæ.

Quantum ad colorem cometæ, aut est albus vt argentum, aut rubeus, vt ferrum ignitum, non tamen bene inflammatum: vel niger vt carbo extinctus. Ratio huius varietatis est, quia vapor ille diuersis modis potest variari. Aliquando est ita temperatæ densitatis, quod ex calore spheræ ignis potest subtiliari secundum omnes extremitates suas, & inflammari, & tunc ex flammæ & sua subtilitate apparet, vt stella alba. Aliquando est adeo densus, quod non potest bene inflammari, licet igniatur: & tunc apparet vt stella rubea, & tanquam lignū densum, ignitum, rotundum, à quo non exit flamma clara, sed rubea. Aliquando est adeo condensatus ex sua viscositate, quod nec ignitur, nec inflammatur, sed extinguit ignem sibi propinquum ex crassitia suæ materiæ; sicut quan-

quando in ignem proijcitur pomum viride, quod ex sua frigiditate & humiditate indigelt, extinguit carbones sibi propinquos, & tunc talis vapor in suprema aëris regione non apparet, vt stella, sed vt carbo niger magnus. Quandoque autem vapor ascendens est adeo rarus & subtilis, quod dum appropinquat sphaeræ ignis, citissime consumitur ex calore ignis, sicut stipula, & leuis palea, quando in ignem proijciuntur magnum: & tum ex tali vapore non generatur aliquid apparens. Quando autem per aliquot dies pro dispositione materiae cometa apparuit, resoluitur & conuertitur in ignem, vel aërem. De his Aristotel. lib. 1. Meteorologicorum. Albertus lib. 1. Meteor. tract. 3. cap. 5. Chrysost. Iauellus in Epitome in lib. Meteorolog. lib. 2. tract. 2. cap. 2. & alij alibi.

*Cometa
aut procedit
ex causis
naturalibus
aut supernaturalibus.*

Tandem vt ad propositum reuertamur, & intelligatur quomodo liceat ex cometae apparitione prognosticari, aduertendum est quod cometa aut potest habere ortum ex causis naturalibus modo dicto, aut ex miraculosa Dei dispositione.

*Quæ sint
significationes
cometae.*

Quando ex naturalibus principiis cometa oritur, in primis potest significare famem futuram. Quia gignitur ex multo vapore sicco, calido, terrestri, eleuato ex intensa & diurna calefactione Solis: & sic terra multo tempore remanet exiccata, ob defectum pluuiarum, & aduritur, ita vt semina & alia vegetabilia non possint

possint fructificare: & sic sequitur rerum necessariorum penuria, quam fames comitatur. Cometa etiam denotat pestem instare: Nam vapor siccus crassus, calidus, terrestris, qui est materia comete, inficit aerem ut venenum: aerem autem infectum homines attrahunt per respirationem, qui attractus inficit corpus, sequiturque pestis ex corruptione aeris. Præterea signat etiam prælia. Quia tempore comete est excessiva caliditas in aere diffusa, quæ inflammatur spiritus in humano corpore existentes, ac reddit cholericos. Ex cholera autem excitantur homines ad iram, ex ira ad vindictam, ex vindicta ad prælia. Et quoniam ad prælia plerumque sequuntur mutationes dominiorum, sectarum & legum: solet dici, quod Cometa hæc omnia significat. Postremo, Cometa etiam significat mortem Regum & Magnatum, tam naturalem quam violentam: naturalem quidem, quia tempore comete, ut dictum est, in aere excessiva caliditas diffunditur: deinde aer in excessu calefactus alterat corpora, præcipue delicate viventium, ut sunt principes & Magnates; disponitque ad ægritudines peracutas, quæ ut plurimum mortem inferunt. Violentam etiam denotat, quia tempore comete bella, secundum dicta, oriuntur, in quibus principes & magnanimi pro suo honore se exponunt: sic frequenter pugnando succumbunt.

Cum

Cum autem Cometa ex speciali Dei dispositione apparet, semper significat aliquam calamitatem imminentem, aut mortem Regum vel principum. Et in hac significatione Theologi loquuntur de Cometa. Cum enim sic naturalem non habeat productionem, nec sit stella in firmamento posita; eius quoque significatio non est naturalis. De his cometis & signis loquitur Damasc. lib. 2. de fide Orthod. cap. 7. Adgignuntur autem, ait, & frequenter comete & signa quædam interituum Regum, qui quidem non sunt ex eis astris, quæ ab rerum initio facta sunt, sed diuina iussione oportuno tempore constituuntur, & rursus dissoluuntur. Quandoquidem princeps est persona communis, ex cuius morte frequenter solet oriri perturbatio totius regni, de cuius custodia angeli solliciti sunt, iussu diuino angeli faciunt tales apparitiones in aëre, quandoque ad significandum mortem principum, qui præsumunt populo: & tunc utile est recurrere ad Deum per poenitentiam, orationem, & alia opera pia. S. Bonauent. in 2. d. 14. q. vlt. Ex varijs Scripturis placet aliqua adferre exempla. 2. Machab. cap. 5. Cum Antiochus secundam profectionem in Aegyptum pararet, contigit per vniuersam Ierosolymorum ciuitatem videri quadraginta diebus per aëra equites discurrentes, auratas stolas habentes, & hastas quasi cohortes armatas, & cursu equorum per ordinem dige-

digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladijs districtis, &c. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti. 4. Reg. cap. 7. In castris Syriæ Dominus fecit apparere sonitum tumultumq; cursum & equorum, & exercitus maximi, quibus auditis aduersarij obsidionem soluerunt, fugeruntq;. Iosephus li. 7. de bello Iudaico, de stellis & cometa præcedentibus deuastatione Hierosolymorum, per Titum & Vespasianum, loquitur in hæc verba: Infelicem plebem teterrimi quidam homines & deceptores, falsa vaticinantes suadebant, vt euidentibus signis & indicijs iracundiæ, & indignationis diuinæ non crederent, quibus apertè futurum & vrbs & gentis præfagiebatur excidium, sed velut afflati & amentes, & qui neq; oculos, neq; animas in se haberent, spernebant omnia, quæ cœlitus minabantur. Etenim stella præfulgens, gladio per omnia similis, imminere de super vrbi; & cometes præterea exitialibus flammis ardere visa est pertotum annum. Sed & ante excidij & belli tempus, cum populi ad festum conuenirent, octauo die mensis Xantici (qui est Aprilis) tempore noctis hora nona tātus luminis fulgor aram templumq; circumdedit, vt putarent omnes diem clarissimum factum, & permansit spacio horæ mediæ. Quod imperitis quidem & ignaris prosperum videbatur, sed legisperitos &

probos quosq; non latuit exitiale portentum.
 Et post pauca. Sed & transacto die festo
 post aliquot dies, prima & vicesima die men-
 sis Arthemesu (qui apud nos vocatur Maius)
 prodigiosus apparuit visus, & fidem pen-
 excédens, quod verè falsum putaretur, nisi
 oculorum fidem confirmasset malorum con-
 secuta perniciēs. Etenim prope solis occasum
 visi sunt currus & quadrigæ in omni regione
 per aërem, & armatorum cohortes misceri nu-
 bibus, & vrbes circumdari agminibus impro-
 uis. S. Gregor. hom. 1. super Euangel. in illud
 Luc. 21. Erunt signa in sole: narrat, quod ante
 effusum sanguinem Christianorum tempore
 Gotthorum, vel Longobardorum, in Italia
 visæ sint acies igneæ in aëre, priusquam Italia
 gentili gladio ferienda traderetur, & has acies
 ipsemet S. Gregorius vidit, vt attestatur. In vi-
 ta S. Thomæ Aquinatis legitur, cometa per tri-
 duum ante ipsius mortem super monasterio
 fossæ nouæ, vbi infirmabatur, stetisse, & eo
 mortuo non amplius apparuit. S. Antonin. 1.
 part. tit. 12. c. 10. §. 1. tradit An. Dom. 1400. appa-
 ruisse Cometam per longum tempus, habentem
 comas nigras, & signasse mortem magni
 ducis Mediolan. qui tunc mortuus est. Et in
 principio regiminis Eugenij III. eodem An-
 tonin. referente, apparuit cometa cum crini-
 bus quasi argenteis, & deinde secuta sunt mul-
 ta mala bellorum & mutationes.

Dicunt

Dicunt autem Cometam semper radios suos ad illam partem dirigere, ad quam minatur calamitatem, aut malum imminens. Quare secundum dicta tunc tempus est redeundi ad sanam mentem, & recurrendum est ad Deum, ut amoveat mala imminencia.

QVÆSTIO IV.

Quid de Physiognomia membrorum corporis humani sentiendum, an liceat ex hac diuinare de moribus, & vita?

DIFFICULTATEM facit, quod quidam Iurisperiti Physiognomiam referunt ad indicia: & dicunt, quod sicut bona prodest, ita mala nocet reo, quia mala facit quem presumi procliuem ad scelera. Bald. in L. 2. C. Quorum appellationes non recipiuntur. nu. 5. Hippolit. de Marfilio in practica Criminali §. Expedit. num. 53. & Paris de puteo ab eo citatus, in tractat. Syndic. charta 108. Iosephus Mascard. de Probationib. volum. 2. conclus. 831. num. 27. Et Gregorius Nazianzenus Athenis Iulianum conspiciens, antequam imperio potiretur, ex ipsius Physiognomia de moribus iudiciū tulit exclamando: Deus bone quātum malum Romanum fouet imperium? quod postquā ad imperium peruenit, cognitū est, ut videre licet ex ipso D. Greg. in oratione

in uectius secundum Iulianum, & Nicephorum lib. 10. cap. 37. Socrates etiam verum Zopyri iudicium de seipso ex ipsa physiognomia sumptum, illum scilicet stupidum, libidinosum, & bardum esse futurum dixit, nisi nature motus in compositos Philosophiæ studio rectius moderatus fuisset, auctore Cicerone in lib. de fato. Et Democritus Milesius Diagram Milesium seruum emit, eo quod ex physiognomia intelligebat eum optimo ingenio præditum: ut testatur Suidas. Huc facit illud Ciceronis, in oratione pro Roscio Comædo: Oro atque obsecro vos, qui nostis, vitam inter se utriusque conferte: Qui non nostis, faciem utriusque considerate: nonne ipsum caput & supercilia penitus abrasa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis vnguibus usque ad verticem summum (si quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs, mendacijsque constare totus videtur, qui idcirco capite & supercilijs semper est rasis, ne vllum pilum viri boni habere dicatur? In horum etiam confirmationem est, quod Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. num. 14. & Troilus Maluerius de Sortib. 1. part. num. 32. ex mente Aristotelis approbant Chiromantiam, quæ fit in lineamentis manuum, tanquam scientiam naturalem.

De

De materia physiognomiæ legendi Doctores. Pelbartus in Rolario aureo Theologiæ 2. parte. verbo, Corpus humanum, à §. 18. Conradus à Vagis, in lib. de signis. cap. 8. & ex naturalibus Aristot. in li. de physiognomia. Galenus in lib. An mores sequantur temperaturâ corporis. Barthol. Cocles Bononiens. medicus in compendio physiognomiæ, & Pomponius Gauricus Neopolitan. in tract. de eadem materia, & Plato in Timæo.

Antequam aliquid in speciali de physiognomia, quæ imaginem quandam diuinationis induere videtur, cùm versetur circa iudicium morum humanorum, dicatur, pro introductione & cognitione rei quædam regulæ generales physiognomo sunt obseruandæ, quarum sit

Prima: Humana membra, quæ in proportionem naturali sunt, quò ad figuram, colorem, situm, motum & quantitatem, indicant mentis bonam habitudinem naturalem. Et è contra: membra quæ non habent debitam proportionem, signant peruersam mentis qualitatem. Propterea Plato dicebat, quod quæcunque similitudo animalium aliquorum est in hominibus, tales homines etiam talium animalium imitantur mores: puta similitudo porci indicat carnalem concupiscentiam: similitudo canis, iram: Leonis, rapinam, &c.

Secundaregula. Licet per signa membrorum naturalium mores hominum cognoscantur, non tamen imponunt necessitatem, sed tantum inclinationem naturæ ostendunt probabiliter, & cum coniectura.

Tertia. Propter signa exteriora, non statim proferendum est iudicium de moribus hominum. Quia fortè signum est per accidens, & non per naturam: aut fortè natura deuicta est per contrariam bonam consuetudinem, & frenum rationis cohibentis naturam ad malum inclinatam. Sic legitur, quod cùm Philomenes dixisset ex Physiognomia iudicâdo de Socrate, eum esse luxuriosum: & Socrates illud percepisset, discipulis referentibus, respondit: Verum naturaliter iudicauit, sed ego naturam vici ratione.

Quarta. Vt physiognomia sit licita, non debet indicare de donis diuinis & gratuitis: Quia Deus auctor naturæ, non est ei alligatus, sed distribuit dona sua prout vult.

Quinta. Physiognomiæ iudicium non debet procedere ad ea, quæ extrinsecus adueniunt, vt sunt hõnor, diuitiæ, mors violenta, fortuna bona aut mala, &c. nec etiam ad ea negotia, aut status conditiones, quarum electio ex mera & libera voluntate dependet. Quoniam huiusmodi non sequuntur naturæ complexionem & inclinationem, sed originem sumunt ex alijs causis.

Sexta. Quando signa contraria in eundem incidunt, vt sæpè contingit, habenda est ratio præcipuorum, & eorum, quæ maximè ad substantiam pertinent, & minus ad accidens: vt, exempli gratia, fortitudinem magis propriè latera magna significant, quàm fuscus color.

Septima & vltima regula. Præcipua cura physiognomiæ consistit in vultu, & maximè in oculis. Quare Philosophi communiter affirmarunt oculum esse verum cordis indicium.

His generalibus præmissis, de physiognomia membrorum, aliquid ad recreandum lectorem, ex auctoribus annotandum est, & à superiori parte incipiendum & descendendum vsque ad infimam.

Pili molles timidum, sicut duri fortem significant: Hoc signum sumptum est ex animalibus. Lepus & oues mollissimos habent pilos, & sunt timidissima animalia. Leo autem & asper, cum habeant duros pilos, fortissimæ sunt bestię. Si autem pili sint molles & rari, hebetem ingenio denotant: Si crispi, timidum & luctu cupidum: Si subnigri, & moderatè tenues, bonos mores indicant.

Caput nimis magnum, stolidum declarat: globosum & breue, sine memoria & sapientia: humile & superius quasi planum, insolentem: oblongum, & malleo simile, prouidum designat.

Frons nimis angusta, indocilem indicat; lata, minus discretum: rotunda, iracundum: humilis & demissa, verecundum: Quadrata & moderatę magnitudinis, sapientem & magnanimum.

Supercilia si sint longorum & multorum pilorum, significant ferum & magna meditantem.

Oculi quando variè mouentur, vt modò curret, modò quiescant, signant mala reuolui in animo: Si sint glauci, splendore tamen micantes, significant peruigilem ad nocendum: oculi purè nigri, hominem sine virtute lucricupidum: Si minores iusto, pusillanimum: Si debito maiores, tardum: Si in mediocritate constituti, bene natum ostendunt.

Aures prominentes & valdè magnę significant stoliditatem & garrulitatem, valdè parux, malignitatem, parux astutum: pendulę demissum; arrectę sollicitum.

Nasus si grossior fuerit, significat concupiscentem: Si in extremitate ingrossetur, insensibilem: Si acuatur, irascibilem. Simus, lubricum. Aquilinus à fronte perpendens, magnanimum indicat. Qua de causa, vt ferunt, Persę Regem non eligebant, nisi eum, cui nasus esset regius, id est, aquilinus: eò quod hoc signum sit magnanimi & prudentis viri, qui apertissimus est ad regendum.

Facies

Facies dependens, cogitorem subdolum:
Si carnosior debito, concupiscibilem tumi-
dumq;: Si macilenta, sollicitum: minor debito,
pusillanimum illiberalemq;: Maior æquo, tar-
dum: Superrubescens, verecundum: pallida,
meticulosum: moderata in colore, figura &
compositione, temperatum prodit.

Labia soluta aliquantulum ab ore depen-
dentia inertem designant: Subtilia in extremi-
tate relaxata, si superius inferiori intercalatim
iungitur, magnanimum: Labia autem bene
colorata, & plus subtilia, quàm grossa, signifi-
cant hominem bonæ conditionis in omni-
bus, magis natum ad virtutes, quàm vitia.

Os ultra modum dilatatum, voracem &
imitem significat: os autem, cuius parua est
clausura & apertio, pacificum, timidum, secre-
tum & verecundum, &c.

Mentum paruum & breue, imitem & in-
uidum indicat: prolixum aliquantulum, mi-
nus iracundum: nimis prolixum, dolosum:
Quadratum, moderatè bonum.

Pectus multis carnibus congestum, indoci-
lem: Si autem longius sit ventre, prudentem
signat: Si nimietate pilorum simul cum ventre
tegatur, instabilem: Si autem solum pectus
habet pilos, animosum denotat.

Manus & brachia, quando sunt tam proli-
xa, vt erecto corpore extremitas medij digiti
appropinquat ad genu, licet fortè mensura
qua-

quatuor digitorum deficiat, significant humilem, fortem & liberalem. Manus crassæ, si breues digitos ultra modum habent, insidiosum & furem: sed intortæ manus & tenues, significant voracem & loquacem.

Vngues albi & plani & molles subrubet, tenues & bene perlucidi, optimum ingenium indicant. Vngues nimis breues, malignum.

Pedes grossi & valde breues, infirmum: nimis prolixi, dolosum: Pedes bene lati magis articulati & neruosi, fortem ostendunt.

Quantum ad colorem corporis humani, color cutis niger versutum indicat: albus rubeusque, fortem & animosum: color vehementer albus cum pallore, defectum virium ex nimia victoria phlegmatis denotat. Color igneus luculentibus oculis, ad insaniam vel furiam tendit. Color autem medius inter nigrum & album, qui declinat in brunum, si clarus est, ostendit virum boni ingenij, & bonorum morum. Hæc breuibus dixisse sufficiat. Qui curiosius vult inquirere, legat Doctores citatos:

Ita tamen dictis signis fidem habeat, ut
suprà positas regulas non trans-
grediatur.

QVAE-

QVAESTIO V.

An ars Alchimia sit alicuius veri effectus operatrix, quantum ad transmutationem rerum in alias naturas, ac an possit licite exerceri sine suspitione magia?

Huius quæstionis materiam in diuersis locis attingunt Theologi, Iurisperiti, & Physici. Nos autem doctrinam more nostro, Conclusionibus comprehendemus.

Prima Conclusio. *An virtute artis Chimica verum aurum fieri possit, Problema esse potest.*

CONCLUSIO constabit ex sequentibus. Fieri posse hac arte verum aurum, nec repugnare naturæ, existimant Albert. Magnus li. 3. de mineralibus, tractat. 1. cap. 9. adductis pro ea sententia etiam alij Arabibus. Antonius Mirandulanus in lib. 19. sect. de euersione singularis certaminis, & quidam Ianus Lacinius, qui de facultate Chimica in transmutandis metallis scripsit, vt referunt Hieronym. Cardanus, & post eum Benedictus Pererius lib. 1. cap. 12. aduersus fallaces & superstitiosas artes, & ex Iurisperitis, Oldradus in cons. 74. incip. An Alchimista

mista peccet, & post eum Panormit. in cap. 2. de Sortileg. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de crimine falsi. Alberic. in dictionario, in verb. Alchimia. Fabianus de monte S. Sauli, de empt. & vendit. q. 5. princip. num. 8. Ioan. ab Anania in d. cap. 2. de Sortileg. Ancharan. ibidem cap. 1. & alij alibi. Et ex Theologis non repugnare naturæ & Physicæ existimant, Pererius loco cit. Syluest. in verb. Alchimia, n. 2. Caietan. 2. 2. q. 77. art. 2. Pro hac sententia hæ sunt potissimum rationes. Ea secundum naturæ ordinem sunt inuicem transmutabilia, quæ non habent omninò diuersas operationes, sed easdem in eo tantum differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, sicut fœtus comparatione infantis, ouum respectu pulli, &c. Sed æs, plumbum, argentum, &c. nullas habent operationes ab auro distinctas: sed quæ hoc habet, utpote liquefcere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere, easdem habent illa, licet vitiatas & imminutas; non enim ita splendent, non sunt adeò graua, minus resistunt ignibus, non tota liquefcunt, nò tam tenuiter ducuntur. Ergo sunt veluti aurum imperfectum, & beneficio artis perducì possunt ad perfectum & verum aurum. Hinc eà addere possumus, quam Albertus insinuat si-muletiam modum efficiendì declarans in hæc verba: Oportet hos dicere Alchimicos peritos, non aliter operari quàm peritos medicos, qui

qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo sanitatem inducant, quæ sanitas est effectus & naturæ & artis: sed illius effectiue, & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: Sic Alchimistæ primò bene purgantes materiam argenti viui & sulphuris inlitam omnibus metallis confortant: deinde deducunt vires elementares & cœlestes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendūt inducere: & tunc ipsa natura operatur, & non ars, nisi organicè iuuando & expoliendo, & sic verum aurum & argentum educere & facere videntur. Quod enim virtutes elementares ad cœlestes faciunt in Vasis naturalibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo sic contemperetur, vt non excedat virtutem se mouentem & informantem, quæ est in metallis: Huic enim cœlestis inest virtus, quæ primò commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel illud, per artis iuuamen. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id est, corumpens vnum à sua specie remouendo, & cum iuuamine eorum, quæ in materia insunt alterius speciem inducendo. Quare omnium operationum Alchimicarum melior est illa, quæ

quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura: Sicut ex purgatione sulphuris per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui, horumq; bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui aut per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verum aurum & argentum non faciunt: & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Sic Albert. Postremò omnia metalla procedunt ex eodem principio, vt hæc opinio videtur præsupponere, scilicet ex sulphure & argēto viuo. Et ex virtute elementorum, ac influentia astrorum: ibi producit pretiosius metallum, vbi hæc influentia maior & perfectior. Hinc per influentiam astrorum cum herbis & lapidibus, quibus insunt multæ magnæque virtutes, via naturali vna species metalli potest conuerti in aliam magis pretiosam, maximè cum in habentibus symbolum, iuxta Aristotelis doctrinā facilius fit trāsitus. Cum ergò ars naturam imitetur in hoc, quantum potest, videtur quod per virtutē herbarum, lapidum, aut elemētōrum aliorum vnum vile metallum in pretiosius possit transmutari: Quandoquidem ambo sunt ex eisdem principijs sulphure & argēto viuo. Insunt enim rebus corporeis per omnia elementa quædam seminariæ & occultæ rationes, quibus arte dispositis

positis & temperatis ad perfectū prorumpunt
in species debitas suis modis & finibus, vt indi-
cat text. in c. Nec mirum. §. Aruspiciñ. prope
finem. 26. q. 5. Hac ratione vt plurimum mo-
uentur Iurisperiti locis cit.

Negantem partem tenent Auicenna in com-
mentarijs super libros Meteororū vt eum alle-
gat Aegidius Roman. quodlibeto 3. q. 8. Auerr.
in paraphrasi super 1. lib. de generatione anima-
lium in cap. 1. Conciliator differentia 209. & ex
Theologis D. Thom. in 2. d. 7. q. 3. art. 1. ad 5. &
in qq. disput. de poten. q. 6. art. 1. ad 18. Aegidius
loco cit. Michaël de Palatio in 2. d. 7. & alij alibi.
S. Thomas in d. d. 7. ita declarat suam mentem:
Potest, inquit, ars virtute naturalium agētium
aliquas formas substantiales inducere in mate-
riam. Sunt tamen quædam formæ, quas nullo
modo ars potest efficere, quod propria actiua &
passiua earum non potest inuenire atq; adhibe-
re, sed bene simile illis aliquid efficere. Sicut Al-
chimiſtę faciunt aliquid simile auro quantum
ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt
verum aurum, eo quod forma substantialis
auri non est per calorem ignis, quo Alchimi-
stę vtuntur, sed per calorem solis in loco
determinato, vbi viget virtus mineralis, &
ideo tale aurum non habet operationem
consequentem speciem: Et similiter in a-
lijs, quæ eorum operatione fiunt: Aegidi-
us aliter ostendit. In vnoquoque genere
entium,

entium, quædam sunt perfecta, alia imperfecta: Perfectorum autem generatio est determinata tam secundum principium actuum & secundum materiam, quàm secundum locum in quo sit: Imperfectorum autem minimè: Exempli causa. In genere animalium quæ sunt perfectiora ita se habent natura, ut equus non generetur, nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem. At mures possunt generari ex semine, & sine semine, intra matricem & extra. Idem perspicitur in plantis, idemque similiter contingit in elementis, nam purus ignis elementaris, nec generari nec conservari potest nisi in suo loco naturali, id est, in cœcauo lunæ. Ergo similiter etiam eveniet in metallis. Quare cum aurum sit perfectissimum omnium metallorum, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam, quæ latet intra sinum & ventrem terræ, extra quem locum aurum nullo modo confici possit. His tamen addiderim, non omnes Alchimistas convenire in principio uno eodemque, ex quo aurum producat, ut ex Alberto loc. cit. cap. 7. & 8. constat, qui varias sententias hac de re colligit: Unde adhuc incertior eorum sententia redditur. Argumenta quæ fiunt pro posteriori sententia diluuntur ex eis, quæ Pererius adfert. Prioris verò opinionis rationes confutât pro parte **Ægidius & Gregor. de Valentia.** in 2.2.

S. Tho.

S. Thomæ disput. sexta generali. q. 13. de vanis
obseruationib. puncto 2. Ex his elicitur:

Secunda Conclusio. *Adhuc sub
iudice lis est, an virtute Alchimie verum
aurum fieri possit.*

HANC docent Hieron. Cardan. de varia-
te rerum, lib. 10. cap. 51. S. Thom. 2. 2. q. 77.
art. 2. ad primum: dum ait: Ad primum ergo
dicendum, quod aurum & argentum non so-
lùm cara sunt propter vtilitatem vasorum,
quæ ex eis fabricantur, aut aliorum huiusmo-
di: sed etiam propter dignitatem & puritatem
substantiæ ipsorum. Et ideo si aurum & argen-
tum ab Alchimis factum, veram speciem
non habeat auri & argenti, est fraudulenta &
iniusta venditio: præsertim cum aliquæ vtili-
tates auri & argenti veri secundum naturalem
operationem ipsorum sint, quæ non conue-
niunt auro per Alchimiam sophisticato. Sicut
quod habet proprietatem lætificandi, & con-
tra quasdam infirmitates medicinaliter luuat.
Frequenter etiam potest poni in operatione,
& diutius in sua puritate permanet aurum ve-
rum, quàm aurum sophisticatum: Si autem
per Alchimiam fieret aurum verum, non esset
illicitum ipsum pro vero vendere, quia nihil
prohibet artem vti aliquibus naturalibus ad
producendum naturales & veros effectus: sicut

Hh

Augu.

Augustin. dicit in lib. 3. de Trinitate, cap. 8. de his quæ arte Dæmonum fiunt. Hæc S. Thom. Sotus lib. 6. de iustitia & iure, q. 3. art. 2. ad 1. respondet. An verò per Alchimiam exprimi possit verum aurum, sub iudice S. Thomas relinquit. S. Thomæ sententiam etiam apprehendunt Andreas ab Isernia, & Iacob. Aluarot. in cap. 1. Quæ sint regalia. de vsibus feudor. & alij tam Iurisperiti, quàm Theologi, Hęc conclusio satis probatur ex diuersitate sententiarum, & incertitudine principiorum, vt visum est in præcedenti Conclusionē.

Tertia Conclusio. Moraliter loquendo impossibile, aut difficile, rarumq; est virtute artis Chimica verum producere aurum, vt ferè impossibile, & supra humanum captum videri possit.

HANC tradunt Cardan. & Mirandulan. Pererius & Gregor. Valentianus loco cit. Aurea Armilla in verb. Alchimia, & pro hac sententia interpretatur D. Thomam. Bartholom. Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi, vndecima parte, Quadragesima consideratione, & alij alibi.

Nunc conclusio probatur, atq; in primis ab experientia, quæ rerum magistra est, & qua veritatem discimus. Non inueniuntur, aut saltem rarissimè inuēti sunt, qui hac arte verum aurum esse-

effecerint. Ars autem probata & vera, vt plurimum suum effectum producit, vt inductione omnium artium firmissimè constat. Quis enim artem pinsendi panes possibilem respectu sui effectus affirmaret, si vix in centum annis & tunc adhuc cum maxima difficultate effectum debilem consequeretur? Quis industriæ studiumq; efficiendi ferrum potes ad producendum ferrum iudicaret, si ferè semper suo fine frustraretur, & non, nisi rarissimè ferrum produceret; de cuius tamen rarissima productione adhuc dubitaretur, an ferrum verum & legale esset, atq; vtile ad omnem ferri vsum? Si ergo ars Chimica potest aurum efficere, quare non vt reliquæ artes vtilis & necessaria generi humano semper, & vt plurimum & facile suum effectum consequitur. Talis enim ars aut est naturalis potentia, aut est habitus. Si est naturalis potentia, ergò omni homini communis est: cuius tamen contrarium apparet. Si est habitus, vt necessariò Alchimici & omnes rectè sentientes confiteri debent. Ergò promptè, faciliter, & vt plurimum operatur, suumq; effectum producit. Idem est de ratione habitus. Videmus autem arte Chimica cum difficultate, longa expectatione, & magnis sumptibus non tam produci verum argentum & aurum, quàm ex vero argento & auro generari fumum, dum Alchimistæ, ad semper desideratum, & nunquam habendum

effectum, aut saltem infirmum & coloratum
maximas expensas faciunt, quæ in fumum re-
soluuntur, vt rectè loquitur Cardinalis Cai-
etan. super 2.2. S. Thomæ q. 77. art. 2. & in sum-
ma, verbi Alchimia, & sic suas facultates, om-
nemque substantiam in ventum stolidè con-
uertunt. Ideoq; vt bene Caietan. in d. art. 2. in-
fert, huiusmodi ars, aut non humana: aut prin-
cipum post res consultas cum sapientibus est.
His adiungere possumus, quod nemo cum
laude & fructu talem artem verbo, aut scripto
tradiderit: quod signum est, talem artem im-
possibilem, & inanem esse: Cùm sapientis sit
prodere rem laudabilem & necessariam rei-
publicæ, in hominum notitiam. Imò prodit
Albertus Brunus in tract. de augmento & di-
minutione monetarum statim à principio,
num 13. & 14. (habetur hic tractatus in 2. vol.
Océani iuris, non longè à fine) de Magistro
Arnaldo de Villa Noua, qui tempore Ioannis
Andræ in Curia Romana, vt hic in addit. ad
Speculator. in tit. de crimine falsi attestatur,
summus fuit medicus, Theologus & magnus
Alchimista, imò & Dæmonum inuocator,
quod Ioan. Andreas non obseruauit: sed Fran-
ciscus Pegna in Comment. in Directorium, 2.
part. q. 11. nec non seminator multorum erro-
rum & hæresum, de quibus directorium in-
quisitorum in d. q. 11. Bernardus de Lutzen-
burgo in Catalogo hæreticorum lib. 2. & Ga-
briel

Iriel Prateolus lib. 1. cap. 69. de vitis & sectis
 heretic. quod fecerit in scientia Alchimie li-
 brum vnum, qui mille homines de paupera-
 rit: aut quia non verum, aut qui non intelli-
 gitur: & subdit Brunus: Cum haberem quen-
 dam socium in legibus multum insudantem
 in illa arte, (intellige Alchimicam) volui vide-
 re vnum mirabile experimentum, vt plura
 scirem. Nam habuimus nobiscum vnum anti-
 quum Alchimistam pauperrimum tamen: &
 me presente, meus collega reduci fecit vnciam
 vnam argenti pretiosissimi ad instar auri in
 pondere, fusione, & maleatione saluo colore:
 quia non erat croceus, sed mutatus ad instar
 quasi plumbei coloris: & ille collega meus ha-
 bebat modum dandi colorem, & croceum, &
 illa materia patiebatur & sustinebat aliqua ex-
 perimenta: sed non extremum experimentum,
 & admixta cum tantundem auri pretiosi vi-
 debatur aurum 20. characterum, & plus & mi-
 nus, secundum quod illa materia erat melius
 disposita, & quidam magnus Prælatus, ac mul-
 ti antiqui Alchimistæ mirati fuerunt de illo
 experimento, & vnus antiquus Alchimista,
 putans se diuitem, putabat reducere illam ma-
 teriam ad veram speciem auri, & non potuit,
 putauitq; tunc ipsam artem illusoriam, maxi-
 mè ex quo tot viri in 40. aut 50. annis non vi-
 derunt tam notabile experimentum, quod
 nihilominus erat sophisticum, ita vt aliud ex-

perimentum videre noluerim. Hæc Brunus,

Quarta Conclusio. Licet arte Alchimia moraliter non possit effici verum aurum, aut alia transmutatio naturalis in aliquod metallum perfectum, nihilominus Alchimia potest habere aliquos veros & utiles effectus.

HANC tradunt Cardan. & Pererius loc. cit. nec puto esse aliquem qui neget. Sunt autem hi effectus. Primus. Potest Alchimia vnum metallum fieri simile alteri, quantum ad accidentia, & superficiem exteriorẽ, vt ferrum æri, stannum argento, æsauro, &c. la pilli viles, pretiosis gemmis, atq; in hoc exercitio multum versantur Alchimistæ: cùm id multum iuuat ad decipiendum simplices, & ad exhauriendũ loculos incautorum. Secundus. Virtute etiam artis commodè & facilè educi potest, si quid potentia cõtineatur in aliqua alterius metalli materia, & in hoc casu nõ est tam productio metalli noui, quàm separatio eius, quod permistum erat cum alijs in terra & fodinis. Nemo enim est qui neget, quandoq; in fodinis metallorum aut plumbo esse permistum aliquid argenti, aut æri parum auri: & sic de similibus. Atque hoc ipsum quicquid latet potest arte secerni, vt indies
 expe-

experientia cognoscunt, qui viciniore sunt
fodinis metallorum. Sicut enim non omnis
fert omnia tellus: ita etiam non vbique in
visceribus terræ materia metallorum repe-
ritur. Tertius effectus. Quod vili ignis potest
multa purificare, nec non distillationes facere
quæ suas etiam utilitates habent. Ex his sequi-
tur.

Quinta Conclusio. *Ars Alchi-
mica ex sua natura & obiecto non est illi-
cita.*

HANC docent Cardin. Caietan. in sua sum-
mula. verb. Alchimia. Rosell. Syluest. &
Aurea Armilla, in eod. verb. Petrus à Nauarra
lib. 3. de reſtitut. cap. 2. num. 66. & ſeq. Oldrad.
Ioan. Andr. & Panormiz. loco cit. & alij alibi.
Contra tamen hanc Conclusionem ſentit An-
gel. in verb. Alchimia, eamq; vt illicitam om-
nino condemnat: ſed Angeli opinio in hoc
ſenſu ab alijs reprehenditur, eiufq; argumēta
Sylueſt. in d. verb. q. 4. diſſoluit. Ratio Con-
cluſionis redditur, quia hæc ars ex ſe non ha-
bet repugnantiam cum ratione: cum vta-
tur naturalibus cauſis ad naturales effectus
& arti conuenienter producendos, quibus
etiam aliquis finis intendi bonus poteſt.
Vnde Cardan. lib. 10. de varietate rerum,
cap. 51. ait: Quæ ab Alchimiftis fiunt, ea vel

ad voluptatem pertinent, vel ad vsum: Ad voluptatem sunt gemma & metalla nobiliora: Ad vsum, tinctura, colores, materia vasorum, & alia similia. Hinc Alchimia, ut ait Syluest. in d. verb. statim à principio post S. Thomam super Boetium de Trinitate computatur inter scientias subalternatas Philosophiæ naturali, habentes opus corporale, quæ dicuntur artes mechanicæ, cuiusmodi est etiam medicina, & videtur reduci ad artem fabrillem, quantum ad materiam. His addo, quod ars, quæ sine peccato exerceri potest, non est illicita. arg. cap. Negotium. de pœnit. d. 5. quod desumptum est ex B. Gregor. hom. 24. in Euang. Nauarr. in d. c. Negotium. & in Manuali Confess. cap. 14. num. 34. Quod etiam confirmatur per doctrinam S. Thomæ, & Caietani 2. 2. q. 169. art. 2. ad 4. Syluest. in verb. Ars. q. 4. quando S. Thomas inquit: Ad quartum dicendum, quod si quæ ars est ad faciendum aliqua opera, quibus homines uti non possunt absque peccato, per consequens artifices talia faciendo peccarent, utpote præbentes directè alijs occasionē peccandi, puta si quis fabricaret idola, vel aliqua ad cultum idololatriæ pertinentia. Si quæ verò ars sit, cuius operibus homines possunt bene & malè uti (sicut gladij, sagitte, & alia huiusmodi) usus talium artium non est peccatum. Sic S. Thomas. Sed arte Alchimie potest quis rectè & bene uti, producendo modo arti
humana.

humanæ proportionato effectus veros & naturales ad finem aliquem bonum, vtpote ad moderatam delectationem, aut aliquem vsum necessitati communi expedientem. vt ex superioribus apertum est. Ergo ars Alchemica ex sua natura non est illicita. Dictum in Conclusionem (ex sua natura & obiecto.) Quia ratione circumstantiarum variè vsus artis chemicæ potest reddi illicitus, vt ex sequentibus plenius constabit.

Sexta Conclusio. Artis Alchemicæ studium si dirigatur ad faciendum verum argentum & aurum ex alio metallo inferioris gradus, est vanum & stultum.

EADEM ratio est in alijs perfectioribus speciebus, quas quandoq; pauperes & fallaces Alchimistæ promittunt, sed nunquam præstant. Hanc Conclusionem tradunt Caietan. 2. 2. q. 77. artic. 2. Syluest. in verb. Alchimia q. 4. Petrus à Nauarra, & Pererius loc. cit. Gregor de Valent. in comment. 2. 2. disput. 6 q. 13. punct. 2. eruditè & latè, & alij alibi. Nunc pro Conclusionem sit Prima ratio. Vanum & stultum est studium, quod impenditur rebus, quæ humanum ingenium & facultatem superant, & quarum nunquam & rarissimè effectus acquiritur. Sed huiusmodi est studium Alchemiæ in casu huius Conclusionis, vr latius probatum

batum exitit in tertia Conclusionē. Secunda. Imprudens & stolidā opera meritō iudicaretur eius negotiatoris, qui vacaret negotiatio-
ni, in cuius exercitio ex mille vix vnus aut alter essent, qui non maximam suarum fortunarum iacturam facerent, & nullum lucrum acquirerent. Tertia. Non est viri prudentis laborem & industriam impendere, vt Sisyphi saxum voluat, aut montes transferat : Cū id impossibile omnes sapientes existiment, & meritō iudicēt id non esse opus humanarum virium. At etiam moraliter impossibile est, verum aurum, aut argentum ex inferiori metallo efficere, vt supra ostensum est. Ergo stultum est, velle arte Chimiæ aurum producere. Quare verē de Chemicis dici potest illud Psal. 4. Filij hominum, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Quærent enim Alchimiæ aurum quod nunquam in rerum natura fuit, nec eorum opera fieri potest, promittunt quod reddere nequeunt, & conuenientissimē huic hominum generi accommodatur illa D. Pauli 2. ad Timoth. 3. inserta 26. q. 5. cap. Nec mirum. §. Aruspiciæ. semper addiscentes, nunquam ad veritatis scientiam peruenientes.

Septima Conclusio. *Alchimia opera est inutilis & pernicioſa rei publicæ, si ordinetur ad faciendum verum aurum & argen-*

argentum, aut gemmas pretiosas,

HANC docent Angel. & Syluest. in verbo Alchimia. Pererius & Gregor. de Valentia loc. allegat. Franciscus Pegnain Commentar. super direct. Inquisitor. 3. par. comment. 26. colum. fin. Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi, vndecima parte, 40. consideratione, & alij alibi. Ratio huius Conclusionis est. Quoniam ars Alchimie considerata in ordine ad effectus intentos in Conclusionem, aperit & sternit viam multis deceptionibus, & fraudibus: vnde sæpissimè & frequentissimè imponitur non solum simplicibus, sed etiam magnatibus, qui aureis splendidisque verbis, quibus montes aureos promittunt Alchimistæ, cum nec ferreos præstare queant, deliniti, magnos inutilesque sumptus cum iactura propriarum fortunarum, & magno subditorum onere, impèdunt. His accedit, quod etsi hæc ars non possit facere verum argentum & aurum, aut pretiosas gemmas, tamen expoliendo, tingendo, varijsq; modis & colorib; vtendo, potest inducere similitudinem veri argenti & auri, ita vt hominibus falsum pro vero Chimiçi vendant, aut cōmutent: hinc etiam nascitur euident & certa occasio ad adulterandi mone tam, & expilandi rem publ. Vnde Albert. lib. 3. de mineralib. c. 9. aptè ad propositum loquitur in hæc verba: Qui per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metal-

metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verū aurum atq; argētum non faciunt & hoc modo ferē omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Propter quod ego experiri feci aurum Alchimicum quod ad me delatum est, & postquam sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur, & quasi ad fecem reuertitur. Sic Albert. Hinc DD. testantur aurum arte Alchimix cōfectum, non diu durare, sed redire ad suam priorem materiam: Et dicit Michaël de Palatio loco cit. quod à magno & perito Alchimista intellexerit hoc aurum non durare vltra decem annos. Nec etiam, vt communiter DD. produnt, aurum alchimicum habet vsum in medicina, nec confortat: Quæ omnia eius falsitatem arguunt: Quamuis sæpè cauti & fallaces Alchimistæ ita suas fraudes occultare didicerint, vt quasi omnes probationes illud delinitum aurum sustineat, quamuis cum tempore tandem fraus detegatur. Atq; ex hoc genere Alchimistarum fuit quidam Marcus Bragadinus, magnus habitus in hac arte, qui multos & magnos etiam decepit hoc exercitio, & tandem pro suis laboribus, cū etiam Germanis simplicioribus suæ gentis hominibus imponere vellet, Anno 1591. capitis supplicium Monachij in Bauaria pertulit. Atque hic Marcus ante mortem scripto propria manu exarato, toti mundo testatus est vanitatem puluerum, quibus

quibus aurum fieri voluit, vtestise. Gregorius de Valentia loc. cit. qui scriptum vidit, atq; cum eodem Marco pro salute animæ egit. His omnibus fortissimum præbet argumentum Pontifex Ioannes XXII. in extrauag. incipienti: Spondent, quæ habetur inter extrauagantes communes, in tit. de crimine falsi: Vbi in sequentem modum decernitur.

Spondent quas non exhibent diuitias pauperes Alchimistæ, pariterq; qui se sapientes existimant, in foveam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubie huius artis Alchimiz alterutrum se professores ludificant, cum suæ ignorantie conscij, eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirantur: quibus cum veritas quæ sita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, ijdem verbis dissimulant falsitatem: vt tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurum vel argentum, sophistica transmutatione confingant: eoq; interdum eorum temeritas damnata & damnamenda progreditur, vt fidis (seu fictis) metallis cudant publicæ monetę characteres fidis oculis, & non alias alchimicum fornacis ignem vulgum ignoratē eludant. Hanc autem perpetuis volentes exulare temporibus, hac editali constitutione sancimus, vt quicunq; huiusmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandauerint, vel ad hoc scienter, dum id fieret, facientibus ministrauerint,

aut

aut scienter vel auro, vel argento vſi fuerint, vendendo vel dando in ſolutum: Verum tanti ponderis aurum, vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quâti alchimicum exiſtat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitime conſtiterit deliquiſſe: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimicum, aut ipſo, vt præmittitur) ſcienter vtentibus, perpetuæ infamiæ nota reſperſis.

Ex his inferitur id quod DD. maiori conſenſu tradunt non licere vendere regulariter argentum & aurum alchimicum pro vero argento & auro, nec margaritas & gemmas ſophiſticatede arte Chimix pro veris & naturalibus gemmis & margaritis. S. Thomas 2.2. q. 77. arti. 2. ad primum. Caietan. ibidem, & in ſumma verb. Alchimia. S. Antonin. 2. part. tit. 1. cap. 17. §. 4. Sylueſt. in verb. Alchimia. q. fin. Nauarr. in Manual. Confess. cap. 23. num. 89. Petrus à Nauarra lib. 3. de reſtitut. cap. 2. num. 65. & ſeq. Andr. ab Ilernia. Bald. & Aluarot. in cap. 1. Que ſint regalia, de vſib. feud. & alij alibi. Ratio eſt, quoniam fraudulenta & iniuſta efficitur venditio, tum quia emēs ſi ſciret, non emeret, cum non ſit eiæquè commodū aurum ſophiſticatedū atq; verum, tum quia non habet eoidem effectus, vt ad confortadum, & imponendum medicinis. Poſtremò quia per omnia non eſt tanti valoris & præſtatiæ, ſed eſt defectus in ſubſtantiâ,

& mu-

& mutatio tantum in accidentibus, aut saltem magna permixtio aliorum metallorum. Quæ omnia non solum reddunt emptionem inuoluntariam, sed etiam iniustā & ex parte pretij & valoris. Nemo enim dubitat verū aurum & argentum maioris esse pretij quā sophisticatum, & aliquam vilem gemmā non æquiualeere pretiosæ margaritæ, pro qua ab Alchimista perito sophisticata possit vendi & distrahi. Si autē aurum sophisticatum, aut lapillus bene expolitus, pro auro sofisticato, aut gemma colorata, ita vt non pro substantiā vera, quæ tantū apparet, venderetur scienti ad vsum aliquē, vt ad ornatum & splendorem, non cōmitteretur aliqua iniustitia. Vel vt Bald. in d. c. 1. in verb. Item monetæ loquitur: Si impenditur tantum pro tanto, & tale pro tali, sine aliqua falsificatione formæ aut materiæ non punitur Alchimista:

Octaua Conclus. *Ars Alchimie est periculosa, & perniciosa, etiam ipsi Chimista studioso artis, aut eam exercenti respectu bonorum animæ & corporis.*

HANC Conclusionem colligo ex DD. qui de hac re scripserunt, & eā latius probo. In primis ex S. literis. Eccle. Altiora te ne quesieris, Eccles. 3. & fortiora te ne scrutat' fueris, & post pauca. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plu-

Plurima enim supra sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantauit suspicio illorum, &c. Et qui amat periculum, in illo peribit. Sed ea quæ intentantur arte Alchimix, sunt altiora, quàm vt hominis ars ea attingere queat, & sunt superuacua, & curiosa, vt ex dictis satis constat. Ergo sunt periculosa. His accedit quod prout visum supra, talis ars multis subiaceat regulariter deceptionibus & fraudibus. At decipere, & fraudes dolosque committere, non solum est periculosum & perniciosum animæ, quam decipiens, aut defraudans occidit, sed etiam corpori. Vnde etiam Alchimistæ detectis suis fraudibus & dolis puniuntur in corpore, suspenduntur, aut capite truncantur, vt est exemplum in dicto Marco Bragadino: aut si longius procedant, adulterando monetæ etiam quandoque igne consumuntur. Familiare tamen multum est Alchimistis, vt postquam multis splendidis promissionibus, & longa aurei vel argentei thesauri expectatione pecuniam emunxerint, loculosque suorum patronorum insipientum, & diuitum propemodum exhauerint, aut cum notabili damno facultates extenuauerint, seu in fumum verterint: animaduenterintque iam amplius locum suam artem non habituram, sed fraudes sine vltiori mora detegendas, fugam arripiant, non salutato hospite. Postremo etiam nemo ambigere potest, hanc artem
office.

officere substantiæ externæ ipsius artificis siue Alchimistæ, quoniam sæpè ditissimæ exercitio huius artis ad summam miseriam & maximam inopiam deueniunt, vt DD. communiter attestantur. Angel. & Syluest. in verb. Alchimia, Baptista Mantuanus lib. 3. cap. 2. de patientia. Perer. & Gregor. de Valentia lociscit. Mirandulan. vbi supra. & alij alibi. Vnde Albert. Brunus loco cit. testis est, quod liber scriptus de Alchimia à magistro Arnaldo de Villa Nuova, mille depauperauerit, & Alberic. in L. i. ff. de pignorat. actio ait. Multos vidi ad extremam paupertatem deductos, & nullum dignari. Vbi etiam subiungit se audiuisse à medicis, quod hæc ars noceat corporis valetudini. Huic congruum est, quod Ioannes XXII. in d. extrauag. vocat eos pauperes Alchimistas, & dicit, quod facultates exhauriant.

Nona Conclusio. *Alchimistæ vt plurimum etiam sunt inuocatores Damonum, ita vt Alchimia sæpè sit coniuncta cum magia.*

HANC docent Eymericus in Directorio inquisitorum. 3. part. in tit. de signis exterioribus per quæ Necromantici hæretici dignoscuntur, & Franciscus Pegna in Comment. ibidem. num. 115. & in 2. part. comment. 36. Nec sunt alieni ab hac sententia Iurisperiti, quan-

do docent Alchimiam esse licitam, si fiat sine arte magica, aut alia prohibita & legibus odiosa, ut volunt Oldrad. Ioan. Andreas, Petrus Ancharanus Ioannes ab Anania, & alij plerique in locis allegatis in prima Conclusionē. Roboratur hæc Conclusio ex L. unica, lib. 10. de Thesauris, ubi permittitur vnicuique thesaurum in proprijs locis quærere, sine sceleratis ac puniendis sacrificijs, aut alia qualibet arte legibus odiosa.

Ratio autem ab Eymerico auctore directorij, optima hæc redditur; quandoquidem Alchimistæ, quando non possunt pertingere ad finem intentum, Dæmonis auxilium quærunt, inuocant & implorant, & implorando obseruant, & tacite vel expresse sacrificant. Sic Arnaldus de Villa noua, qui fuit Alchimista, magnus etiam fuit hæreticus, & Dæmonum inuocator. Annotat tamen Franciscus Pegna circa hanc Eymerici rationem, plurimum referre intelligere, à quibus Alchimia exerceatur: Nam si à Principibus tractetur, & opulentis, ac pecuniosis diuitibus, hac fortassè suspitione, quam ei tribuit Eymericus, vacabit. Quod si à pauperibus, vel mediocriter diuitibus vsurpetur, quoniam isti maiori ex parte ad inopiam rediguntur, ad duo incommoda solent se conuertere: aut ad Dæmones inuocandos, aut ad falsam & adulterinam

rinam monetam cudendam. Imò rectè etiam ab Angelo in verbo Alchimia obseruatum est aliquando diabolica fallacia apponi, & occultè adduci verum aurum, vt Alchimistæ feruentius huicarti inuigilent. Ex his omnibus clarissimum redditur, nemini consulendum esse, vt tali arti vacet, sed potius omnibus persuadendum, vt eam, vti rem periculosam, perniciosam, & cunctis bonis odiosam detestentur. Hinc rectè se habet illud dictum à Francisco Pegna relaturn loco citato.

*Ars suspecta probis, ars ipsa inuisaque
multis,*

Inuisos etiam cultores efficit artis.

Mendaces, addo, multi manifestè videntur,

*Qui seipsos, aliosque simul frustrantur
inertes,*

Dum rerum vertere species tentant.

LEX III.

*Nullus aruspex, nullus sacerdos, nullus qui huic ritui assolet ministrare, adli-
men alterius accedat, nec ob alteram caus-
sam, sed ab huiusmodi hominum amicitia
(quamvis vetus) repellatur: concreman-
do illo aruspice, qui ad domum alienam ac-
cesserit: & illo in insulam deportando, post
ademptionem bonorum, qui eum euocauerit
suasionibus vel premijs: Accusatorem
autem huius criminis non delatorem esse,
sed dignum magis premio arbitramur.*

QUANTVM ad intelligentiam literę hu-
ius L. Aruspex dicitur ab aurę inspectio-
ne, eò quod momenta temporum & horarum
inspiciat, quo puncto aliquid sit inchoan-
dum. Secundum Glossam Aruspex potest
etiam dici ab aue & inspicio: quia exauium
garritu diuinat. Alij aruspex, quasi horarum
inspector. Parùm videtur referre, an dicatur
auruspex, vel aruspex, vel cum aspiratione
haruspex, ut aliqui putant: & sic componi di-
cunt ab hara, & spicio. Hara verò auis est, cui
vaticinantes haruspices intendebant. Potest
etiam dici ab ara, hoc est, à victimis in ara aspi-
ciendis, quoniam auspices exta pecudum
inspiciunt, ut ex eis futura prædicant: sed
quo-

quomodocunque legatur, mens legis saluatur, cum eius intentio sit diuinationem prohibere, quæ diuersis medijs contingit. Adhuc Lexplicationem facit can. Igitur genus. 26. quæst. 4. ex Augustino de natura Dæmonum ubi dicitur, quod Haruspices nuncupati, quasi horarum inspectores: Dies enim & horas in agendis negotijs, operibusque custodiunt: & quid per singula tempora obseruare debeat homo, intendunt. Hic etiam extapedum inspicunt, & ex eis futura prædicunt. Augures sunt, qui volatus auium, & voces intendunt, aliaque signa rerum, vel obseruationes improuisas hominibus occurrentes ferunt. Iidem sunt & auspices: Nam auspicia sunt, quæ iter facientes obseruant. Dicta autem sunt auspicia, quasi auium spicia: & auguria, quasi auium garria, id est, auium voces & linguæ. Item augurium, quasi ^{Duo sunt genera au-}spiciorum. auigerium, quod aues gerunt. Duo autem sunt genera auspiciorum: Vnum ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos, scilicet volatus: ad aures, vox auium. Hæc in d. can. Haruspicinæ artem primus Hetruscis tradidisse dicitur quidam Tages. Hic ex horis Haruspicinam didicit, & postea non apparuit. Nam dicitur fabulosè, arante quodam rustico subito ex glebis exiliuisse, & haruspicinam didicisse, qua die & mortuus est. Quos libros Romani ex Hetrusca lingua in propriam

mutauerunt, vt habetur 26. q. 5. can. . Nec mirum. §. Haruspicinæ.

Nomine sacerdotis intelligitur secundum Glossam, doctor Necromantiæ, aut diuinator, iuxta Salycetum, Angelum & alios. Qui huius ritui solent administrare, sunt malefici & venefici, & similes diabolicis artibus & ritibus operam dantes. Cum talibus nulla est conuersatio habenda. Amicitia reproborum est repellenda, vt ait Salyc. Pœna ignis hac L. statuitur in diuinatores. Si quis eos consulat aut recipiat, deportatur in insulam, & bona eius publicantur. Ad prohibitionem huius L. facit scriptura, Deuter. 18. Non inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam ducens per ignem : aut qui ariolos sciscitetur & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, aut incantator, neque qui Pythones consulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. Leuit. 19. Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos. Et cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi. Et in fine cap. ibidem. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis spiritus fuerit,

fuerit, morte moriantur: lapidibus obruent
 eos. Est etiam grauis prohibitio in iure cano-
 nico. 26. q. 5. can. Si quis Episcopus, aut pres-
 byter, vel diaconus, vel quilibet de ordini-
 bus clericorum aruspices, aut incantatores,
 aut ariolos, aut certè augures vel fortilegos,
 vel qui profitentur artem magicam aut ali-
 quos eorum similia exercentes, consuluisse
 fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ
 suspensus, monasterij curam accipiat, ibique
 pœnitentiæ perpetuæ deditus scelus admis-
 sum sacrilegij soluat. Qui canon est ex Conci-
 lio Toletano quarto, c. 28 & in ead. q. can.
 Augurijs, ex Concilio Carthagenensi 4. c.
 89. & can. nec mirum, & in eadem causa mul-
 ti sunt canones ad idem propositum. Notan-
 dum etiam in d. L. quod consulens & reci-
 piens augures & diuinatores, mitius punitur
 pœna deportationis & ademptionis bonorum:
 Ipse autem diuinator aut augur concrema-
 tur. Pœna deportationis olim in multis casi-
 bus imponebatur, sed nunc non est in vsu.
 Quidam dicunt, quod eius loco successerit
 decapitatio. Alij putant bannum perpetuum
 dictam pœnam supplere, quos refert more
 suo Iulius Clarus lib. 5. sentent. 6. fin. practicæ
 crim. q. 67. numero 8. Receptior nunc sen-
 tentia est, loco deportationis iudex imponat
 pœnam arbitrariam, iuxta qualitatem facti &
 personæ, nec non aliarum circumstantiarum.

Sic Clarus loco cit. & Menochius de arbitrar. Iud. qq. lib. 2. casu 330. qui plures in hanc sententiam citat. Dicit tamen Clarus, quod non consuleret iudici, vt loco deportationis imponeret pœnam mortis, vbi pro eo delicto non esset imposita à statuto, vel à consuetudine, & ita obseruatur. Vnum hic tam ex lege diuina, quam canonica & ciuili annotandum, quod quamuis grauissimum sit peccatum diuinatores consulere, eorum operam requirere, & responsa expetere: tamen hisce temporibus sine scrupulo multi eos accedunt, cum Magistratus scientia & tolerantia, nec est qui cogitet vel minima pœna eos afficere. Imo nec ipsi diuinatores aut sortilegi puniuntur. Quare quia principijs non adhibetur remedium, non est mirum si homines paulatim in maioria scelera cadant.

QVAESTIO I.

An diuinatio per augurium aut auspiciū omnino sit illicita?

VIDETVR quod sic, ex scripturis citatis, presenti L. & can. in quibus locis damnantur augures, aruspices, & diuinatores.

De hac materia agunt S. Thom. 2. 2. q. 95. S. Antoninus 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 8. Syluest. in summa, in verb. Superstitio. Alij summistæ in eo.

eodem verbo, vel in verbo Sortilegium, & diuination. Ioannes à Turrecremata in 26. q. 2. can. Sed & illud. Archidīac. in eod. c. q. 4. cap. Igitur.

Circa hanc vanitatem multum gentiles fuerunt curiosi. Vnde singulariter certas aues obseruabant. Phryges, quid cornix loquatur, inquirunt, diligenter ausculta, situmq; eius sedentis aut volātis nullatenus contemnas. Refert enim plurimū à dextris sit, an à sinistris, qua positione respiciat cubitum gradientis: loquax sit an clamosa, an silens omninò: præcedat, sequatur, transeuntis aduentum, an fugiat, quo uè discedat, non negligenter ferunt attendendum. Hinc illud Vergilij:

Quid, nisi me quacung, nouas incidere lites,

Ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix?

Nec tuus hic Meris, nec uiner et ipse Menalcas.

Referunt quidam, quod ea die, qua Alexander natus est, duæ aquilæ super culmine partis domus eius tota die sederint, auspiciū duplicis imperij, Europæ Asiæq; præferentes. Semper autem auguratores arbitrati sunt infasta esse bubonis, strigis, & noctuæ auguria. Ad quem finem tendit illud narratum in historia Scholastica, quod Herodes Agrippa, cū esset Romæ in carcere quodam, quidam Augur dixit ei: Nol timere: quia citò liberaberis & sublimaberis, & in illa prosperitate morieris: quod præsens bubo in arbore residens

demonstrat. Quàm citò autem huius generis animal super te videris, vltra quintum diem viuere non valebis. A gentilibus ad nostra tempora puto hanc superstitionem deriuatam. Multi si ægrotent, molestissimè ferunt noctuæ clamores. Sed his omiſſis superstitionibus, veritas rei determinanda est.

Prima Conclusio. Licitum est aliquando ex garritu, motu, aut auium dispositione futura prædicere, quæ pendent ex instinctu naturali auium.

CVM enim bruta animalia habeant animam tantum sensitivam, cuius omnes potentiæ sunt actus corporalium organorum, subiacet eorum anima dispositioni continentium corporum, maximè cœlestium, & ideo nihil prohibet aliquas eorum operationes esse futurorum signa, in quantum conformantur dispositionibus corporum cœlestium, & æris continentis, ex quibus proueniunt aliqui futuri euentus. In hoc tamen duo consideranda sunt: Primum quidem, vt operationes huiusmodi non extendantur, nisi ad præcognoscenda futura, quæ efficiuntur per motus cœlestium corporum, de quibus supra. Secundum vt non extendantur, nisi ad ea, quæ aliqualiter possunt ad huiusmodi animalia pertinere. Consequuntur enim per cœlestia corpora
cogni-

cognitionem quandam naturalem, & institutum ad ea, quæ vitæ sunt necessaria, sicut sunt immutationes, quæ fiunt per pluuias & ventos, & alia huiusmodi. Sic S. Thomas loco citato, quem sequuntur S. Antonin. Turrecrem. Syluest. & alij. Ad huius conclusionis confirmationem facit illud Hieremiæ 8. Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Sic quædam aues quando frequenter garrunt, indicant futuram pluuiam. Sic grues & hirundines præsentunt futurum frigus hyemis, ac fugiunt ex partibus nostris, & aduentante calore æstatis, redeunt. Sic etiam experientia compertum est, quod quando perdices, aliæ aues, aut lepores, vel quædam alia animalia circa medium hyemis pinguiora sunt, longius erit frigus: quia natura hoc dictante, & quasi præfagiente, se impingunt. Hæc enim & similia cum sint naturalia & sensibilia, utpote ad conseruationem indiuidui necessaria; à dispositione cœlestium corporum imprimuntur naturæ sensitiuæ animalium,

Secunda Conclusio. Ex auium gestibus prædicere aliqua futura, quando mouentur ad aliquid agendum motu angelico, non est illicitum.

VT patet in columba super Christum descendente: & in coruo, qui pauit Heliam: & in

& incete, qui euomuit, & eiecit Ionam. Sic S. Thomas & Doctores citati.

Tertia Conclusio. Ex motibus aut garritu auium futura, quæ non subsunt eorum natura, aut cælorum motui: prædicere non licet.

HANC Conclusionem probant sacræ literæ, canones & leges locis citatis. Quia sic futura prædicere, non potest provenire, nisi ex pacto cum Dæmonibus, qui vtuntur motibus & vocibus auium ad deceptionem illorum, qui talibus intendunt.

Quarta Conclusio. Quæ dicta sunt de motibus & vocibus animalium, quantum ad futurorum præsagia, eadem locum habent in cæteris animalibus ratione carentibus.

QUIA similium similis est ratio. Dictis ob stare videtur, quod legitur de Ioseph Genes. 44. cuius dispensator dixit: Scyphum, quem furati estis, ipse est, in quo bibit Dominus meus, & in quo augurari solet. Et ipse dixit postea fratribus suis. An ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia? S. Augustinus in quæstionibus super Genesin cap.

cap. 145. dicit Ioseph dixisse, non esse similem sibi in scientia augurandi ioco, & non serid, referens fortè hoc ad illud, quod vulgus de eo opinabatur. Et sic etiam dispensator eius locutus est. Hanc responsionem S. Thomas in q. d. art. 7. ad 1. & Doctores reliqui amplectuntur.

QVAESTIO II.

An divinatio per somnia sit licita.

TRACTANT S. Thom. q. dicta artic. 6. S. Antonin. loco cit. §. 7. Turrecremata 26. q. 7. can. Non obseruetis, Syluest. in verbo Superstitio. Somniorum etiam materiam ad longum prosequitur Cœlius Rhodiginus lectionum antiquarum lib. 14. à cap. 40. & latissimè Benedictus Pererius lib. 2. de magia.

Anteresolutionem annotandum est, quod aliquid, quod significat alterum, cum eo aliquam coniunctionem habere debet. Vel per intellectum, vt hædera vinum vendibile significat: vel secundum rem, prout fumus denotat ignem. Res autem cum re connectitur aut vt causa, aut vt effectus, aut per accidens, vt, exempli gratia, aliquis nocte somniat se hominem occidisse, interdum ex accidenti ab alio homo occiditur. Deinde considerandum est,

est, ex Theologorum doctrina, quod somnia futurorum euentuum quandoq; sunt causa vtpote cum alicuius mens sollicita ex his, quæ videt in somnijs, inducitur ad aliquid faciendum, vel vitandum. Quandoq; somnia sunt signa aliquorum euentuum, in quantum reducuntur ad aliquam causam communem somnijs & futuris euentibus; & secundum hoc vt plurimum præcognitiones futurorum in somnijs fiunt. Quandoq; etiam effectus, qui consideratur à somniante, merè per accidens, & casualiter se habet ad somnium.

Causa somniorum duplex.

Consideranda ergò est causa somniorum, quæ in primis duplex est: Interior, & exterior. Interior, quæ latet intra ipsum somniantem. Exterior, quæ est extrinseca ipsi somnianti. Interior somniorum est iterum duplex. Vna animalis, in quantum ea occurrunt hominis phantasie in somno, circa quæ cogitatio & affectio intenta fuit in vigilando. Alia causa interior somniorum est corporalis, quando ex interiori corporis dispositione formatur aliquis motus in phantasia, conueniens suæ dispositioni. Sicut homini, in quo abundant frigidi humores, occurrit quod sit vel in aqua, vel nix. Causa etiam exterior somniorum est duplex. Corporalis & Spiritus. Corporalis, quando imaginatio dormientis mouetur, immutaturq; vel ab aëre ambiēti, vel ab impressione cœlestium corporum,

porum, vt sic dormienti aliquæ phantasiæ appareant conformes dispositioni corporum cœlestium. e. g. somnio me esse in aqua, quoniam aëris dispositio est in propinqua dispositione ad pluuiam, & sic in corpus meum influuit. Sicut enim quando cœlestia corpora influunt in corporalem materiam, formæ variæ producuntur: vt, plantarum, lapidum, metallorum similiumque rerum. Sic virtute eorundem corporum, in phantasia, quæ corporeis organis immersa est, possunt formari phantasmata conformia alicui effectui à cœlestibus corporibus producendo. Spiritualis causa exterior etiam duplex esse potest. Bona, quando Deus aliqua reuelat ministerio angelorum, vel alio modo: & Mala, quando mali spiritus se insinuât phantasiæ dormientis & aliquid ad decipiendû reuelant. Has omnes somniorum causas distinctius D. Gregor. lib. 8. moral. in c. 7. Job. c. 18. & li. 4. dial. cap. 48. exprimit & ostendit. Aliquândo namq; ait, somnia vëtris plenitudine, vel inanitate: aliquândo verò illusione: aliquando autem cogitatione simul & illusione: aliquando autē reuelatione: aliquando autē cogitatione simul & reuelatione generatur. Sed duo quæ prima diximus, omnes experimēto cognoscimus, subiuncta autem quatuor in 8. Scripturę paginis inuenimus. Somnia etenim nisi plerûq; ab occulto hoste per illusionē fierēt, nequaq; hoc vir sapiēs indicaret, dicens:

dicens: Multos errare fecerunt somnia & illusiones vanae, &c. Non augurabimini: nec obseruabitis somnia. Quibus profecto verbis, cuius sint detestationis ostenditur: quae augurijs coniunguntur. Rursus nisi aliquando ex cogitatione simul & illusionem procederent, Salomon minimè dixisset. Multas curas sequuntur somnia. Eccles. cap. 5. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph preferendum se fratribus per somnium non videret, Genes. 37. nec Mariae sponsum ut ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium veritas admoneret. Matth. 2. Rursum nisi aliquando somnia cogitatione simul & reuelatione procederent: nequaquam Daniel Propheta Nabuchodonosor visionem edisserens, à radice cogitationis inchoasset, dicens: Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo, quid esset futurum posthæc. Daniel. 2. &c. Daniel itaque dum somnium adimplendum reuerenter insinuat, & ex qua ortum sit cogitatione manifestat: patenter ostenditur, quia hoc plerumq; ex cogitatione simul & reuelatione generatur. Sed nimirum cum somnia tot rerum qualitatibus alternent, tanto eis credi difficilius debet, quanto & ex quo impulsu veniant facilius non elucet. His præmissis, quid sentiendum de diuinatione per somnia, videndum est.

Prima

Prima Conclusio. *Somnia nec debemus omnino contemnere, nec omnino de eis curare.*

EST Aristotelis in lib. de somno & vigilia. Quia nec omnia somnia sunt falsa, nec omnia vera: & in sacris literis quandoque prohibitum, ne somnijs attendamus. Deute. 18. Non inueniatur in te, qui obseruet somnia. Quandoque etiam observatio somniorum admittitur. Genes. 40. & 41. Ioseph est interpretatus somnia pincernæ Pharaonis: & eiusdem etiam Pharaonis. & Daniel. 2. & 4. cap. declarauit somnium Regis Babylonis.

Secunda Conclus. *Quando causa somnij est corporalis intrinseca, potest homo intendere somnijs, & prouidere effectus causis coniunctos.*

In hac Conclusionem non est dubium. Sic medici dicunt esse intendendum somnijs, ad cognoscendum interiores dispositiones. Hinc Aristotel. de somno & vigilia. Si somnia sunt ex his, ex quibus componimur: tunc sunt signa sanitatis, vel infirmitatis secundum eorum differentias: vt, si quis somniet de occupationibus igneis, signum est, quod prædominetur in eo cholera. Si de negotijs aëreis, vt de volatu, signum est sanguinis. Si aquæ aut alterius li-

Kk

quoris:

quoris: signum est phlegmatis. Si de rebus ter-
renis, signum est melancholiz: & sic iuvantur
medici ad ferendum iudicium de dispositio-
ne corporis.

Tertia Conclusio. *Si quis utatur som-
nijs ad præcognoscenda futura, quæ habent
causam naturalem extrinsecam ut influ-
entiam corporum cælestium, aut aeris am-
bientis, si in tantum de futuris prædicat ex
somnia, in quantum talium corporum vis-
tus se potest extendere non est illicitum.*

EST S. Thomæ & aliorum Doctorum in
locis citat. Ratio esse potest: Quia effectus
proportionatur suæ causæ, & sicuti se habet
ad esse, ita ad cognosci.

Quarta Conclusio. *Si quis ex somno
prænunciet futura contingentia, aut ea,
quæ spectant ad liberum somniantis aut alte-
rius voluntatis actum, peccat & malefacit.*

CONSTAT Conclusio. Quoniam huius-
modi nō habent causam determinatam,
sed dicuntur à casu per accidens, secundum
Philosophum de somno & vigilia. Eorum au-
tem quæ sunt per accidens, non est determi-
nata scientia. Quare si quis huiusmodi futura
prædicat: aut necesse est ut mentiatur: aut ut
cognoscat ex pacto habito cum Diabolo.

Quin.

Quinta Conclus. *Si quis ex somnis prædicat futura, quando procedunt ex reuelatione diuina, non peccat, sed licitum est.*

CONTAT ex sacris literis. Genes. 15. Cùmq; sol occuberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Dictumq; est ad eum: Scito prænosces, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua: & subijcient eos seruituti, & affligent quadringentis annis. & Genes. 40 & 41. Ioseph interpretatus est somnia. Matth. 1. Angelus Ioseph apparuit in somnijs, & futura prædixit, & Matth. 2. Magi in somnis acceperunt responsum, ne redirent ad Herodem: per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Et ibidem. De functo Herode iterum Angelus Domini in somnis Ioseph apparuit in Aegypto, dicens, Surge & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israël, defuncti sunt enim qui quærunt animam pueri.

DVBIUM CIRCA DICTAM Conclusionem.

Quare Deus potius in somnis reuelat futura, quàm in vigilijs?

RESPONDET S. Bonauent. in 2. d. 25. quæst. vltima. Primò, quia anima in vigilia dispersa est ad exteriora sensibilia, & sic minus

apta comprehendere reuelationes à Deo. Hanc
 causam etiam insinuat Hypocrates in initio li-
 bri de insomnijs, dum docet animam hominis
 in vigilia grauibz distineri negotijs, curisque
 distrahi: per sensus etiam exteriores euocari ad
 ea quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum
 sensuum spectacula diuagari, multipliciq; re-
 rum humanarum strepitu interpellari, & à sui,
 rerumque cœlestium consideratione auocari.
 Contrà vero in quiete & somno ab eiusmodi
 omnibus interpellationibus & impedimentis
 vacuus est animus, sibi totus præsens est, sibiq;
 attendit, & vires suas collectas habet. Secun-
 dò, quia Deo sic placet sapiùs ad occultatio-
 nem sui luminis, qui posuit tenebras latibu-
 lum suum, Tertiò, quia homo in somnis ma-
 gis agitur, quam agat, & in reuelatione plùs se
 habet per modum iusciptentis, quam agentis.
 Vltimò, quia dicente Deo Exod. 33. Non vide-
 bit me homo, & viuet. Idèò secundum quod
 dicit Gregorius non potest homo Deum vi-
 dere, & eius reuelationes, scilicet de lege com-
 muniore loquendo, nisi quando abstractus est
 à sensibus, vt quasi dicatur non viuere vide-
 licet secundum sensuum vsum exteriorem.
 Sed quia homo in somno est medium tenens
 inter mortuum & viuentem, quodammodo
 à vita recedit: Ideo sic ordinauit Deus fieri
 reuelationes supernaturales in somnis, quan-
 do homo naturaliter non habet vsum ratio-
 nis, vt

his, vt Deo soli attribuatur laus gloriæ.

Sexta conclusio. *Reuelatio futurorum euentuum in somno à Dæmone impressa, non est licita.*

QVIA huiusmodi reuelatio procedit ex pacto tacito vel expresso Dæmonis, qui decipere semper contendit.

Quando dubium, an reuelatio in somnis facta sit à Dæmone, vel bono spiritu, non est præcipitandum iudicium, sed probandus spiritus si ex Deo sit. In qua re multa sunt consideranda de probationibus spirituum, de quibus multa scribunt Ioannes Gerson in tract. de probationibus spirituum. S. Vincentius. in tract. de vita spirituali, & plurima ad hanc materiam doctè colligit Bartol. Medin. in 3. part. S. Thomæ. q. 25. art. 3. Pererius loco cit. q. 3.

QVAESTIO. III.

An diuinatio per sortes sit omnino reprobata?

TRACTANT S. Thom. q. 95. art. 8. S. Antonin. 2. par. t. 12. cap. 1. §. 9. Syluest. in verbo Superstitio. q. 9. Alij in verbo Sors aut. Sortilegium. Turrecre. in 26. q. 2. in principio: Archidiac. ibidem. can. Sors. Canonistas cum text. in tit. de Sortilegijs, maximè in cap.

Ecclesia vestra. Troilus Maluetius in tract. de sortibus. Paulus Grilland. in lib. 2. de Sortileg. & alij alibi.

quid Sors

fit.

Ante resolutionem præmittendum est, quod Sors dicitur, quando aliquid fit serid quidem ab homine, vt considerato eius eventu aliquid occultum innotescat. S. Thom. loc. citat. Syluest. verb. Superstitio. Angel. Aurea Armilla. Caietan. & alij in verb. Sors.

Quotuplex

Sors.

Triplex est Sors; Diuisoria, Consultoria, & Diuinatoria. Diuisoria est, cum quaeritur, quid cuiuslibet sit dandum, siue illud sit res, siue honor, siue pœna, aut actio aliqua. Consultoria, quando inquiritur, quid sit agendum, Diuinatoria, quando aliquid futurum inquitur.

Ad genus sortium pertinet, si quis aliquid occultum inquirat, siue per protractionem punctorum, siue per considerationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, siue ex quibusdam scedulis scriptis, vel non scriptis in occulto repositis, dum consideratur, quam quis accipiat: vel etiam ex festucis inæqualibus propositis, quis maiorem vel minorem accipiat: vel taxillorum projectione, quis plura puncta proijciat, vel etiam dum consideratur, quid aperienti librum occurrat. S. Thom. d. q. art. 3. Frideric. de Senis in cons. 284. & de similibus similis est ratio. Nunc pro resolutione, sit

Pria

Prima Conclusio. *Sortis diuisionalis
citaeit.*

Sic sentiunt communiter Doctores locis ci-
tat. Quia quando partes sunt æquales, nec
res diuidenda sine discordia potest diuidi,
fortunæ locus datur ad dirimendas lites : Sic
secundum leges in tribus iudicijs communi
diuidendo, familiæ exciscundæ, & finium re-
gundorum, sortes admittuntur debitis serua-
tis conditionibus. Sic Iudæi miserunt sortem
super tunica in conspectu Christi, quæ non po-
terat diuidi. Sic Appianus lib. 2. de bello ciuili
narrat, post mortem Iulij Cæsaris, cum essent
discrepantes sententiæ in senatu, de remun-
randis interfectoris, statuit sortibus litem
dirimendam. Sic etiam partes terræ Israëlitis
per sortes distribuebantur. Num. 33. Iosue 15. Io-
seph. lib. 5. antiquit. Iudaic. c. 3. Eadem est ratio
de aliqua pœna subeunda, si contentio sit inter
aliquos, quis soluere debeat, exemplo Ionæ. 1.
cap. qui à facie domini fugiens sorte depræhé-
sus est, & in mare deiectus. Seruandum autem
in missione sortium, vt ius sit æquale partium,
ne alicui præiudicium generetur, vt non mit-
tantur sine causa, hoc enim vanum esset, sed
quando consideratis circumstantijs rerum
& personarum, prudentia dicat, litem, aut
aliud negotium sorte dirimendum esse. Di-
ctis casibus, ex Augustini sententiâ in Epist. 180.

ad Honoratum, annumerari potest, si inter ministros Ecclesiæ fieret disceptatio, qui eorum persecutionis tempore manere deberet, ne fuga esset omnium, & Ecclesia omninò relinqueretur, & qui fugere deberent, ut aliqui in futurum reseruantur pro Ecclesiæ utilitate, sorte lis finienda est. Idem possit esse casus, si tres aut quatuor tempore pestis curam haberent, & non omnes vellent periculum subire, nec etiam Ecclesiæ expediret. Mos autem capiendi sortes ex urna, vel situla, vel hydria aquæ, antiquissimus est, ut patet ex illo Plauti in Cassina, ubi senem Virginis amato-rem postquam id, quod cupiebat, à seruo impetrare non potuit, inducit ita loquentem:

*Intrò abi, at q̄ actutum uxorem huc euoca,
ante ades citò.*

*Et situlam huc tecum afferto cum aqua, &
sortes.*

Secunda Conclusio. *In electionibus
Ecclesiasticis non est licitum uti sortibus,*

CAP. Ecclesia vestra, de Sortileg. & can. Non statim. & cap. Non exemplo. 26. q. 2. & hæc est communis tam Theologorum quàm Canonistarum sententia. Et ratio redditur, quia huiusmodi electiones Spiritus sancti

sancti inspiratione fieri debent. Et si sorte aliqua fieret electio, aut nulla esset, aut certè cassanda. Panormit. & alij in d. c. Ecclesia vestra. Si quis obijciat, Actor. i. S. Matthias sorte ad Apostolatam electus est: ergò potest electio in Ecclesiasticis sorte fieri. Respondet S. Hieron super Ionę i. cuius verba referuntur 26. q. 2. c. Non statim debemus sub exemplo Ionę sortibus credere, vel illud de actibus Apostolorum huic testimonio copulare: vbi sorte in Apostolatam Matthias eligitur: cùm priuilegia singulorum non possint legem facere communem.

Tertia Conclusio. Sors consultoria, quando expectatur iudicium à Deo, & quasi ad eum recurritur pro cognitione euentus sortium, est licita.

PROVERB. 16. Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur. Quando enim humanum non superest auxilium, tunc ad diuinum recurrendum. 2. 2. q. 2. can. Queritur. Nemo debet tentare Deum suum, dum habet, quod rationabili consilio faciat. & 23. q. 8. c. Si nulla. Ad idem facit illud 2. Paral. c. 10. Cùm ignoramus quid agere debeamus: hoc solum habemus residuum, vt oculos ad te Domine leuemus. Idem clarius habetur 26. q. 2. c. Non exemplo Matthiæ, vel quod Ionas Pro-

pheta indifferenter depræhensus sit, indifferenter sortibus est credendum, cum privilegia singulorum communem legem facere non possint. Si qui tamen necessitate aliqua compulsi Deum putant sortibus, exemplo Apostolorum esse consulendum: Videant hoc ipsos Apostolos non nisi collecto fratrum consilio, & precibus ad Deum fufis egisse. Ut autem in casu huius Conclusio^{is} licitum sit uti sortibus, quatuor sunt considerata ex S. Thoma loco citato. S. Anthonin. Angelo, Syluest. Panormitan. & alijs. Primum, ut absq; necessitate non recurratur ad sortes, aliàs esset tentare Deum. Secundum, ut quis etiam in necessitate absq; reuerentia sortibus non utatur, ut patet ex d. c. Non exemplo. Tertium, ut non pro rebus terrenis, sed pro spiritualibus & ad salutem pertinentibus fiat recursus ad sortes, ut habetur ex Augustino ad inquisitiones Ianuarij epist. 119. tom. 2. 26. q. 2. c. Hi qui de paginis euangelicis sortes legunt, etsi optandum est, ut id potius faciant, quàm ad Dæmonia consulenda concurrant: tamen etiam ista mihi displicet consuetudo, ad negotia secularia, & ad vitæ huius vanitatem propter aliam vitam, loquentia oracula diuina velle conuertere. Quartum, ut non fiat in electionibus Ecclesiasticis, quæ Spiritus sancti inspiratione fieri debent, Vnde dicit Beda cap. 1. in Acta Apostolorum. Matthias ante Penthecosten ordinatus

natus sorte quæritur, quia scilicet nondum erat plenitudo Spiritus S. in Ecclesiam effusa. Septem autem Diaconi postea non sorte, sed electione discipulorum sunt ordinati.

Quarta Conclusio. Quando contentio esset de electione aliquorum, nec esset via humana dirimendi litem, utpote quia esset paritas utrique in omnibus, scilicet votis, doctrina & meritis, & ambo moraliter essent æquæ digni: tunc litem sorte dirimere non esset illicitum, si debite conditiones seruentur, ut exitus rei à Deo expetatur præiis orationibus eodem quo D. Matthias electus est iuxta d.c. Non exemplo.

GLOSSA & Turrecre. in cap. Quod autem 26. q. 2. Aurea Armilla in verbo Sors, & alij alibi.

Quinta Conclusio. Licitum est uti sortibus in electionibus ad temporales & seculares dignitates, quæ ad terrenam dispositionem ordinantur.

HANC Conclusionem communiter DD. citati tenent. Tamen in tali electione obseruandum, ut prius electis quibusdam idoneis, deinde sors mittatur: Aliàs si imprudenter fieret, & cum periculo boni communis, & iustitiæ,

iustitiæ, vtpote quia fors caderet in aliquem ineptum, qui damno esset Reipublicæ: culpa non careret. Olim apud Romanos, iudices ex equitum ordine per sortes eligebantur, præ-tore urnam mouente, & si qui ex illis reiicie-bantur, iterum subfortiebantur alij in eorum locum, vt videre est apud Ciceronem in orat. in Pisonem, & Panormit. in cap. fin. de Sorti-leg. id vsurpari attestatur, quod seculares e-ligant officiales in multis locis per ballotas, & breuiâ.

*Sexta Conclusio. Sors diuinato-
ria, qua innititur societati Daemonum ex-
plicitè vel implicitè, est damnata & re-
probata.*

EZECHEL. 21. Rex Babylonis stetit in bi-
uio, in capite duarum viarum diuinatio-
nem quærens, commiscens sagittas interroga-
uit idola, extra consuluit: & in 26. q. 5. can. Sor-
tes, dicitur: Sortes, quibus cuncta vos vestris
discriminatis prouincijs, quas patres damna-
uerunt, nihil aliud quàm diuinationes & ma-
leficia decernimus. Quamobrem volumus
omniñò illas damnari, & vltra inter Christia-
nos nolumus nominari, & ne exerceantur, a-
nathematis interdicto prohibemus. De hac
Conclusionem non dubitant nec Theologi, nec
Canonistæ. S. Thom. in d. art. ad 3. iudicium
ferri

ferri candentis, vel aque feruentis ad sortes re-
ducit. Probatio ferri candentis & similium or-
dinatur ad alicuius peccati occulti inquisitio-
nem, per aliquid, quod ab homine fit, & in
hoc conuenit cum sortibus. In quantum ta-
men expectatur aliquis miraculosus effectus,
à Deo, excedit communem sortium ratio-
nem. Vnde huiusmodi iudicium est illicitum,
& quia ordinatur ad iudicanda occulta,
quæ diuino iudicio reseruantur, & quia di-
uina auctoritate non est sancitum. 2. q. 5. cap.
Consulisti. Eadem videtur ratio de lege du-
ellorum seu monomachiae, nisi quod plus ac-
cedit ad communem rationem sortium, in
quantum non expectatur ibi miraculosus ef-
fectus, nisi pugiles sint impares virtute vel ar-
te. De duello vide textum cum DD. de purga-
tione vulgari. cap. Cura suscepti. & 2. q. 5. can.
Monomachiam, & Caietanum ad longum in
S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. Concil. Triden. sess. 25.
cap. 19. de Reformatione.

LEX IIII.

*Eorum est scientia punienda, & seueris-
simis merito legibus vindicanda, qui magi-
cis accincti artibus, aut contra salutem ho-
minum moliti, aut pudicos animos ad libi-
dinem deflexisse deteguntur. Nullis vero
crimi-*

*criminationibus implicanda sunt, quaestio
humanis corporibus remedia: aut in agresti-
bus locis innocenter adhibita suffragia, ne
maturis vindemijs metuerentur imbres:
aut ventis & grandinis lapidatione qua-
terentur, quibus non cuiusq. salus, aut esti-
matio laderetur: sed quorum proficit actus,
ne diuina munera & labores hominum ster-
nerentur.*

THEODOSIANVS rectius posteriora ver-
ba ponere videtur (sed quorum profice-
rent actus, ne diuina munera & labores ho-
minum sternerentur) imò in Cod. illud (ne)
in antiquioribus impressionibus, saltem non
habetur.

Hæc L. cum satis multos effectus magis &
maleficis attribuat, in primis breuibus, quæ li-
teram concernunt, percurrenda sunt. Dein-
de mouendæ quæstiones occurrentes & resol-
uendæ.

In Superioribus actum est vt plurimum
de eis, quæ spectant ad magiam diuinatricem:
quæ autem in hac L. continentur, concernunt
artes magicas operatrices.

Sicut bonæ scientiæ ad ornamentum vtili-
tatemq; Reipub. sunt promouendæ: ita malæ,
cum tendant ad interitum communis salutis,
merito legibus sunt vindicandæ, iuxta præ-
sentem Legem.

Magi-

Magice artibus accincti malefici, mirabilia & humanam naturam excedentia opera perficiunt. Malefici dicuntur bene accincti diabolicis artibus: quia eis utuntur tanquam armis quibusdam, ad impugnandum alios. Possunt & dici accincti in alio sensu: quia se promptos expeditosq; exhibent, ad actiones malas, pro Diaboli voluntate.

Magice veritate vanitates artes dicuntur: quia ex præscripto Dæmonum aut suorum ministrorum, certis ritibus & modis exercentur. Artem igitur magicam aut maleficam intelligimus, cognitionem, experimentum & exercitium diabolicarum operationum. Ars enim est potius habitus operatiuus, quam speculatiuus, ut docent Aristot. lib. 6. Ethic. & S. Thomas 1. 2. q. 57. art. 3. Quare qui opera diabolica exercent, artem magicam exercere dicuntur. Nec est de ratione artis, ut quidam sentire videntur, ut ex libris addiscatur; quando improbant maleficas nullas scire artes, eò quod libros non habeant, imò ut plurimum legere nesciant. Sunt enim artes liberales: ut Grammatica, Poëtica, Rhetorica & cæteræ. Sunt etiam mechanicæ: priores ex libris addiscuntur: posteriores communiter ex instructione magistri: & inter has quædam sunt vilissimæ: ut vendere sal, oleum & huiusmodi similia. Bartol. in L. Ne quis. C. de dignit. lib. 12. Berthach. in repertorio, verb.

Ars.

Ars. Ars magica refertur inter artes vetitas & reprobatae, quare dicitur legibus odiosa. C. de thesaur. L. Vnica. lib. 10. Reprobatae autem sunt, quia earum magister Dæmon est, qui eas docet vel immeditatè per se, vel mediatè per suos ministros. Nec longum tempus ad discendum requiritur, cum ipse mille artifex sit; breuissimo tempore suos docet facere mirabilia quæ humanum ingenium superant. His addere possumus, maleficas etiam dici artes in alio sensu familiari non solum grammaticis, sed etiam legibus: ars enim significat astutiam, dolum, & fraudem ac singularem nocendi malitiam. can. Quicumque. 22. q. 5. Quacunque arte verborum quis iuret, Deus non decipitur: & C. de his, qui ad statuas confugiunt. L. 1. Si probati fuerint artibus suis (Glossa ibidem, id est, malitijs) inuidiam inimicis creare voluisse. C. de præscrip. triginta vel quadraginta annor. L. Omnes. Omnes nocendi quibuslibet modis artes omnibus amputatæ. C. de suffragio. L. 1. Si artibus moram neant. Magicæ artis nomine rectè ergo intelligere possumus insigne nocendi studium, aut decipiendi malitiam, aut fraudem & dolum. Quid enim ex his omnibus desideratur in maleficis? Discipuli sequuntur præscriptum magistri, qui abundat malitia, nequitia, fraude & dolo.

Præterea circa illa verba L. (Nullis verò crimi-

criminationibus implicanda sunt quæ sita humanis corporibus remedia: aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, &c.) Notat pleriq; Doctores Bart. Salyc. Godefrid. Azo & alij, incantationes ad finem boni, de lege civili esse licitas: Non autem de iure canonico, & in foro conscientie. Sed infra hoc dictum examinabitur. Angelus verò dicit: Nota, hic posse incantari grandines vt non noceât: & intellige, in virtute diuina, non per inuocationem Dæmonum: quia istud est prohibitum omni iure.

Obseruandum quoq;, antiquis temporibus maleficos consueuisse sua maleficia & incantationes in agrestibus, siluestribus & occultis locis exercere: vt nunc etiam faciunt. Causas autem huius rei assignauimus in superiori tractatu. Quas cæteris latius explicant Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 4. & Iodocus Damhauderus in pract. Criminal. cap. 61. numero 119.

Circa finem L. considerandum est, quod maleficorum opera, diuina munera & labores hominum prosterantur & perdantur. Fructus terræ sunt diuina munera: quia etsi homo plantet, Deus tamen incrementum dat, vt crescant pro conseruatione hominum. Et sunt labores mortalium: Quia homo operibus manuum suarum terram fodit, serit se-

mina, & agros vineasq; colit. Vnde in Sacris litteris fructus dicuntur etiam opera manuum. Aggæi 2. cap. Percussi vos vento vrenti, & grandine omnia opera manuum vestrarum. Iob. 1. Opera manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra. Sternuntur autem munera diuina, & labores hominum, quando malefici cooperantibus Dæmonibus aut messem in herbis perdunt, aut iam flori propinquos segetes grandine, pruina, aut intempestiuis imbribus lædunt, ne labores hominum debitum fortiantur effectum: aut grandinis lapidatione fructus iam colligendos excutiant, vel etiam vineas vuis maturescentibus inutiles reddunt. Perduntur enim labores hominum, quando ferè integro anno homines laborarunt, omnem substantiam impenderunt, & cum fructus iam propemodum maturi impediuntur, ne suum effectum consequantur. Hæc circa literę explicationem sufficiant.

QVAESTIO. I.

An malefici possint animos ad amorem deflectere ac mouere, ut lex Constantini hoc in loco innuit?

IOANNES VVierus lib. 3. de præstigijs Dæmonum, cap. 38. fugillat Imperatorem in hac L. quod arte magica amorem conciliari senserit.

In

In primis ex fidei principijs præsupponendum est, Diabolum non posse efficaciter cogere liberam hominis voluntatem ad peccatum, vt S. Thom. 1. 2. q. 80. arti. 2. & 3. ostendit. Mouetur autem homo indirectè à diabolo ad peccandum, qui tanquam potentior creatura, potest agere in materiam corporalem, & sic sensum vel interiorem vel exteriorem aliquādo immutat: aut de nouo sensibile aliquod formando, aut formatum sensui obijciendo, aut spiritus & humores intus commouendo: Cùm autem summa sit coniunctio inter potentias sensitivas & rationales, motis sensitivis, indirectè mouentur rationales. Sic Diabolus, quando vult animum ad libidinem flectere, aut ad odium, mouet exteriorem hominem causis intrinsecis, deinde obiectum proponit sub ratione boni vel pulchri, vt ametur appetaturq;: aut sub ratione mali & deformis, vt efficiat hororem & odium, & hoc modo indirectè per modum persuadentis & proponentis obiectum vt appetendum, aut fugiendum, deflectit animum ad libidinem, aut odium: voluntas autem manet libera, licet aliquo modo trahatur, iuxta illud: Trahit sua quemque voluptas. His præmissis statuitur, Conclusio resolutoria.

Magi & malefici possunt animos pudicos ad libidinem & amorem flectere, & verissimè Constantinus Imperator in d. l. attestatur.

Hæc est communis rectè sentientium Theologorum & Iurisperitorum doctrina. Probatur inprimis ex alijs ll. leges tradunt esse venena & pocula amatoria. L. 3. §. Adiectio. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs; & ff. de pœnis. L. Si quis aliquid §. Qui abortionis, aut amatorium poculum. Atq; has leges sequuntur Iurisperiti in d. ll. & alibi. Alberic. in Rubr. C. de hæretic. num. 6. Azo in hoc tit. de malef. & mathematicis. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficis. Godefrid. in præsentī L. Angelus ibid. rectissime admonet his verbis. Nota, per incantationem animum mulierum ad libidinem flecti, & ideo non truferis, cū audis istas facturas fieri, quia veræ sunt. Paulus Grillandus de Sortilegijs q. 3. & q. 12. Oldradus de Ponte, in consil. 210. incip. Regularis habet traditio. Panormitan. in cap. In tabulis, de Sortilegijs num. 4. Ioannes ab Anania ibidem in Rubrica. Petrus Anchar. ibid. in c. Ex tuarum. Et in lib. 6. de hæret. cap. Accusatus. §. Sanè: Hostiens. in summa, de Magistris. §. Quam scientiam. Franciscus Squillacens. de fide Catholica, cap. 8. & alij alibi. Theologi sequuntur. S. Hieron. super Nahum 3. c. Attribuit maleficijs & incantationibus, quod faciant amare ea, quæ odisse debuerant: & detestari, quæ amare debebant. Idem Hieron. lib. 3. commen. in epi. ad Ephes. cap. 6. Sunt quidam Dæmones amoribus & amatorijs canticis seruientes, S. Thom. & Bona uent.

uent. in 4. sent. d. 34. Petrus Paludan. ibid. Tur-
 recr. in 33. q. 1. c. Si per fortiarias. Doctores mal-
 leī maleficarum. 1. part. q. 7. Alphons. Castren.
 lib. 2. de iusta heret. punitione, cap. 15. Michaël
 Medina lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. &
 alij alibi. Ratio ducitur ex sacris literis, & ex-
 perientia. Dæmon, omnium rectè sentiētium
 iudicio, potest incendere hominem ad libidi-
 nem: Qua ratione dicitur spiritus fornicatio-
 nis, Osee 4. vt annotat Cassian. collat. 7. cap. 32.
 Ergo non potest alienum esse à magis & male-
 ficis: quia hi Dæmonum potestate sua perfici-
 unt maleficia. Ad hanc materiam faciunt
 exempla, atq; illud in primis de S. Cypriano
 memorabile est. Cū enim S. Iustina Antio-
 chiæ frequētare Ecclesiam, visa est à quodam
 scholastico nomine Agladio, qui ob virginis
 pulchritudinem incidit in eius amorem, eam-
 que in vxorem petijt: quæ cū omnibus ob
 eam causam aduentantibus diceret, quod
 Christo cœlesti sponso desponsata esset. Ira-
 tus cū aliud medium non occurreret, abiit
 ad Cyprianum tum adhuc Magum, promit-
 tens ipsi duo talenta auri, vt Iustinam malefi-
 cijs caperet: Cyprianus magicis artibus Dæ-
 monem accersit, & ait illi: amo virginem de
 Galilæa (Christiani enim tunc vocabantur
 Galilæi) potes ne ei persuadere & adducere
 mihi? Qui promisit ei dicens: Accipe hoc me-
 dicamentum, & sparge circa domum eius, &

ego superueniens paternum sensum ei ini-
ciam, & statim obediet mihi. Cumque Cy-
prianus ita fecisset, sancta virgo tertia noctis
hora surgens ad orationem, sensit impetum
Dæmonis. Signauit itaque se, & domum suam
signo sanctæ Crucis, & Dæmonem in fugam
conuertit. Qui veniens ad Cyprianum confu-
sus, & cur virginem non adduxisset requisitus,
ait: Vidi quoddam signum Thau. Iterum Cy-
prianus arte magica alium Dæmonem fortio-
rem vocauit, & simili modo fecit, & similiter
eidem accidit. Tandem vocauit Dæmonem
superiorem, & ait illi: Quænam est vestra in-
firmitas? victa est ab vna virgine omnis vestra
virtus? Respondit Diabolus. Nunc adducam
tibi eam ad desiderium, tu tantum paratus sis.
Tunc Diabolus in specie virginis ad Iustinam
intrauit, & sedens super lectum eius, eandem
tentando dixit: Hodie missa sum à Christo ad
te, viueretecum in castitate: Multum autem
te video vexatam abstinentia. Sancta autem
virgo dixit: merces autem multa, labor verò
modicus. Dixit ei Diabolus. Deus in Para-
diso benedixit Adam & Euam, dicens: Cres-
cite & multiplicamini. Si ergo in virginitate
manserimus, in iudicium incidemus, quia
verbum Dei contempnimus. Tum virgo tur-
bata surrexit, & per spiritum sensit: quis esset
qui ei loqueretur, signo crucis se signans; quo
facto Dæmon disparuit, & Cypriano confusus

appa-

apparuit. Qui dixit ei: & tu victus es, vt ceteri
subiecti tui? Quomodo enim victi estis ab vna
virgine Christiana? Dic mihi quę sit virtus vi-
ctorię eius. Qui respondit, dicere tibi non
possum: quoddā vidi terribile signum Thau.
Si autem virtutem huius signi vis cognoscere,
iura mihi quod nunquam velis à me discede-
re. Qui cum iurasset, ait illi. Vidi signum cruci-
fixi, & Thau: & sicut cera à facie ignis fluxi.
Cui dixit Cyprianus. Ergo crucifixus maior
est? Qui respondit: etiam maior omnibus est:
quia desertores Dei accipiunt ab eo senten-
tiam ignis. Cyprianus autem ait: Festinabo
igitur, vt amicus siam crucifixi, ne talem pœ-
nam incurram. Diabolus respondit. Iurasti
namq; mihi. Cyprianus ait: Contemno te, &
omnes fumigantes virtutes tuas, meq; ipsum
tibi denego, & me consignans dico: Gloriam
tibi do Christe, & tu Dæmon recede à me.
Abijt ergo Diabolus confusus. Cyprianus ve-
ro errorem suum agnouit & propalauit, frau-
demque & seductionem diutinam, libris ma-
gicis in ignem coniectis, Vulcano dicauit: &
per eam Virginem, scilicet Iustinam, Christo
pulcherrimę desponsatus, sacraq; Christiano-
rum complexus est, paulatim in presbyterum
ordinatus, mox ad Episcopatum euectus, do-
ctrina & conuersatione clarus, consummate
virtuti martirium adiunxit. Huius historię
Nicepho. Calist. lib. 5. histor. Ecclesiast. cap. 27.

Gregorius Nazianzen. in orat. in laudem Cypriani martyris. Metaphrastes apud Lipomanum tom. 6. de vitis Sanctorum, & apud Surium tom. 5. in mense Septemb. meminere. Ad eundem scopum illustre est, quod narrat S. Gregor. lib. 1. Dialog. cap. 4. Eo (ait) tempore, quo malefici in hac sunt vrbe Romana deprehensi, Basilii (qui in magicis operibus primus fuit) in monachico habitu Valeriam fugiens petijt. Qui ad virum Reuerendissimum Castorium, Amirtinæ Ciuitatis Episcopum pergens, petijt ab eo, vt eum Equitio Abbati committeret, ac sanandum monasterio illius commendaret. Tunc ad monasterium venit Episcopus, secumq; Basilium monachum adduxit, & Equitium Dei famulum rogauit, vt eundem monachum in congregationem susciperet. Quem statim vir sanctus intuens, ait: Hunc quem mihi commendas, pater, ego non video monachum esse, sed diabolum. Cui ille respondit: occasionem quæris, ne debeas præstare quod peto. Ad quem mox Dei famulus dixit: Ego quidem hoc eum esse denuncio, quod video: ne tamen me nolle obedire existimes, facio quod iubes. Susceptus itaque in monasterio est. Post non multos verò dies idē Dei famulus, pro exhortandis ad desideria superna fidelibus, paulò longius à cella digressus est. Quo discedente contigit, vt in monasterio virginum, in quo eiusdem patris cura

vigi-

vigilabat, vna earum, quæ iuxta carnis huius putredinem speciosa videbatur, febricitare inciperet, & vehementer anxari, magnisq; vocibus cum stridore clamare: Modò moritura sum, nisi Basilus Monachus veniat, & ipse mihi per suæ curationis studium salutem reddat. Sed in patris absentia accedere quispiam monachorum in congregationem virginem non audebat: Quanto minus ille, qui nouus aduenerat, cuiusq; vita adhuc congregationi ignota erat. Missum repente est, & Dei famulo Equitio nunciatum, quod sanctimonialis illa immensis febribus æstuarer, & Basilij Monachi visitationem anxie quæreret: Quo audito vir sanctus dedignando subrisit: atq; ait. Nunquid nam dixi, quod diabolus est iste, non monachus? Ire, & eam de cella expellite: sanctus autem vir ancillam Dei monialem absens solo verbo curauit, ita vt neq; amplius febris laboraret, nec Basilium expeteret. Omnes autem monachi iussione patris sui implentes, eundem Basilium ex monasterio repulerunt. Qui repulsus dixit frequenter, se cellam Equitij magicis artibus in aëra suspendisse, nec tamen eius quempiam lædere potuisse. Basilus autem non post longum tempus in Romana vrbe, exardascente zelo Christiani populi, igne crematus est. Hæc ex Gregorio. Haud dissimile narrat B. Hieronymus in vita S. Hilarionis. Erat enim iuuenis Emporij Gazensis, qui vir-

ginem deperibat, id est, vehementer amabat. Qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & ceteris huiusmodi, quæ solent morituræ virginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim. Anno elapso magicis artibus instructus, ab AEsculapij vatibus redijt, & subter limen domus puellæ tormenta quædam verborum, & portætas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit, & ilico amore insanire virgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inelamare nomē adolescentis: magnitudo quippe amoris eam in furorem verterat. Perducta ergo à parentibus in monasterium seni traditur, vlulante statim & confitente Dæmone. Vim sustinui, inuitus sum abductus: quàm bene Memphis somnijs homines deludebam? O cruces, O tormenta, quæ patior. Exire me cogis, & ligatus sub limine teneor. Non exeo, nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis ait, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es ingredi puenam Dei vt seruarem, inquit, eam virginem. Tu seruares proditor castitatis? Cur non potius in eum, qui te mittebat, es ingressus? vt quid, respondit, intrare in eum, qui habebat collegam meum amoris Dæmonem? Noluit autem sanctus, antequam purgaret virginem, vel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse Dæmon videretur, aut

aut ipse sermoni eius accommodasse fidem:
asserens fallaces esse Dæmones, & ad simulan-
dum esse callidos: & magis reddita sanitate in-
crepuit virginem, cur fecisset talia, per quæ
Dæmon intrare potuisset. Hæc ex Hierony-
mo. His accedunt Poëtæ & naturales, qui faci-
unt mentionem de Philtro & Hippomane.
Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Philtro nocent animis, vimq; furoris habent.

Et Propertius lib. 4. in lenam quandam.

*Consuluit striges nostro de sanguine, & in me
Hippomanes fœta femina legis equa.*

Iuuenalis Satyra 6.

*Hic magicos adfert cantus, hic Thessala vendit
Philtro, quibus valeant mentem vexare mariti.*

Hippomanes à doctis refertur inter ve-
nificia amatoria, & est caruncula quædam,
quæ in pulli equini fronte consurgit, quæ e-
uulsa & in puluerem conuersa ad amorem
concitandū dicitur efficacissima. De hoc Hip-
pomane agunt Aristoteles de natura animan-
tium lib. 6. cap. 22. Plinius lib. 8. histor. natura-
lis cap. 42. & Seruius lib. 3. Georgicorum in il-
lud Vergilij.

*Hinc demum, Hippomanes vero quod nomine dicunt
Pastores.*

Dicō

Dicit Aristoteles, quod Hippomanes peti-
tur & percipitur à veneficis mulierculis. Phil-
trum autem latinè dicitur amatorium. Vnde
Philtrum communiter vsurpatur pro genere
veneni, amorem & insaniam inferentis : & sic
tradunt frequētissimè hominem ad furorem
& insaniam concitare: & aliquando sequitur
mors. Quare Doctores quando agunt de pœ-
na propinantis poculum amatorium, distin-
guunt, an sequatur mors, vel non. Vt infra q. 3.
Id tamen obseruandum est, quod licet quæ-
dam naturalia vim habeant ad accendendum
libidinem, & commouendum animos in ge-
nere : non tamen eis inest naturalis vis, vt in
hanc personam potius animus feratur, quàm
in illam: sed hoc contingit operatione Dæmo-
nis, qui cum mago aut malefico ex pacto con-
currit ad procurandum amorem in illa perso-
na, in cuius perniciem maleficus sua signa diri-
git. Tamen hoc etiam annotandum est, vt Mi-
chaël Medina loco citato tradit, quod est dif-
ferētia inter ea, veneficia amatoria, quæ à ver-
bis: & ea, quæ à potionibus, aut rebus descen-
dunt: quod priora minus sunt periculosa, ve-
pote quæ tantum diabolica suggestionē ima-
ginationem perturbent: Posteriora autem
præter hanc inuasionem, etiam corporali estro
libidinis vexent, & ita plerumque insania co-
mitetur.

QVAE.

QVAESTIO II.

De beneficijs & poculis amatorijs.

An sapiant haresim, vel spectent ad peccatum haresis pocula amatorij?

DISPVTANT Doctores vt plurimum locis citatis in principio superiorisq. Pro termini intelligentia, nota (sapere haresim) nihil aliud esse, quam vehemētem haresis suspicionem præbere. Vnde quâdoeumq; aliquod factum, aut dictum grauem præsumptionem haresis offert, haresim sapit. Deinde in maleficiorum distinctione & cognitione voluntas intentioque inspicienda est, quid operans intendat, quis eius sit finis, quam fidem habeat in applicatione rerum, quibus vtitur. Aliquando enim adhibentur naturalia, quæ nullam habent efficientiam in ordine ad effectum producendum: aliquando sacramenta & sacramentalia, quibus etiam nullus inest effectus ad tam sceleratum finem. Nunc pro resolutione, quum varietas rerum efficiat decisionis diuersitatem, sit

Prima Conclusio. Si sortilegia amatorij ita fiant, vt in illis adsit inuocatio Demonis per modum adorationis, aperte sapient haresim.

OLDRA

OLBRADYS in conf. 210. Grilland. in q. 10.
de Sortilegijs, & alij vbi supra.

*Secunda Conclusio. Etiam si non fi-
ant per modum adorationis, modo in talium
maleficiorum exercitio expetatur, & expe-
ctetur à Damone aliquid, quod soli Deo face-
re conuenit, sapiunt hæresim.*

Quia tribuitur creaturæ quod Deo debetur.

*Tertia Conclusio. Si inuocetur sim-
pliciter Daemon ad tentandum pudicitiam
hominis, licet grauissimum sit peccatum su-
perstitionis, non tamen sapit hæresim.*

CONCLUSIO est communis Doctorum.
Ratio: quia in casu huius conclusionis tri-
buitur Diabolo, quod eius proprium est, sci-
licet tentare, vnde tentator dicitur, Matth. 4.

*Quarta Conclusio. Ab illis, qui ama-
toria maleficia exercent, inquirendum est
cum diligetia, an credant maleficia, aut Da-
monem posse cogere alicuius viri, vel fæmi-
næ voluntatem ad amorem inhonestum.*

QUOD si hoc credant, vehemens est hære-
sis suspicio, & si instructi de veritate, ac-
quiescere nolint, tanquam hæretici sunt ha-
ben-

bendi. Quia credere, hominis voluntatem à Dæmone, aut malefico efficaciter cogi ad amandum aliquem, vel aliquam: hæresis est aperta, cum repugnet libertati à Deo nostrę voluntati inditę. Si enim voluntas à Dæmone cogitur ad aliquem amandum, iam non est libera, nec in manu consilij sui, secundum Salomonem in Ecclesiast. 15. cap.

Quinta Conclusio. Omne maleficium, quod exercetur per commixtionem alicuius sacramenti, aut rei sacramentalis, reddit ipsum operatorem de hæresi suspectum.

HANC Conclusionem tradunt Panormit. in cap. 1. de Sortilegijs ex Glossa lib. 6. de hæretic. cap. Accusatus. 6. Sanè. & Alphonsus Castrensis loco citato, contra Oldradum & Grillandum. Ratio clara est. Sapere hæresin nihil aliud est, quàm fortem præbere hæresis suspicionem. Quis autem ad tam abominabilem vsum res sacras adhiberet, nisi aut effectum habere existimet, aut nullius esse momenti iudicet, & sic contemnat mysteria nostrę salutis: quę an non sapiant hæresin, quisq; æquus rerum æstimator facile animadvertet.

QVAESTIO III.

Quæ sit pœna præbentis poculum amatorium?

VT huius quæstionis resolutio fiat, prænotandum: quod quando poculum amatorium præbetur; aut sequitur mors, aut non sequitur. Præterea aut tale poculum sapit hæresin, aut non. Tandem aut componitur ex naturalibus medijs, sine vlla arte diaboli: aut magica arte efficitur tale poculum.

Prima conclus. Quando poculum amatorium conficitur tali modo, qui sapit hæresin punitur pœna hæresis.

CRILLAND. in tractat. de Sortilegijs q. ii. Menochius casu 388. num. 4. Petrus Gregorius Tholosanus in 3. parte Syntagmatis iuris vniuersi lib. 34. cap. 12. num. 9. Ratio clara est: quia pœna sequitur naturam delicti, & eidem commensuratur.

Secunda Conclusio. Dans poculum amatorium ad malum finem, si ex eo mors sequatur, quomodocumq. sit compositum tale poculum, punitur pœna mortis.

Sic scribit Petrus Crinitus in lib. de Poëtis latinis cap. 19. quod Lucretius assumpto poculo

poculo amatorio ita furore percitus sit, vt propria manu mortem sibi intulerit. Et Plinius lib. 25. natural. histor. cap. 3. narrat de Lucullo, quod hausto poculo amatorio, vitam finierit. Dicta conclusio constat ff. de pœnis. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. vbi expressè decernitur, quod si mulier ex poculo abortionis, vel amatorio, aut vir pereat, ultimo supplicio dans afficiatur. Ibidem Bartol. Grilland. de Sortileg. q. 12. Damhauderius in practica Crimin. cap. 61. num. 88. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. cas. 358.

Tertia Conclusio. *Siquis arte malefica & magica animum hominis ad amorem illicitum deflectat, pœna ultimi supplicij punitur, etiamsi mors non sequatur. sistemus in d. L. Eorum.*

PROBAT Grilland. q. 11. num. 7. Quia dicta L. æquiparat, quantum ad pœnas, illos maleficos, qui flectunt pudicos animos ad libidinem, & illos qui contra salutem hominũ moluntur, & statuit eos seuerissimis legibus vindicandos. Eandem Conclusionem docent Menoch. lib. d. casu 388. num. 5. & Petrus Gregor. loco cit. nu. 11. Ratio est etiam in promptu. Quia arte magica & diabolica vti, tam secundum legẽ diuinam, quàm ciuilem, capitale est vt infra latius patebit in L. Nemo Aruspice.

Mm

Quar-

Quarta Conclusio. Prabens poculum amatorium absq[ue] arte magica, si mors non sequatur, punitur extraordinariè adiudicium iudicis, pro varietate circumstantiarum occurrentium.

MENOCCH. in d. casu 358. & Petrus Gregor. loco citat. & alij alibi. Ratio est: quia tentat pudicitiam, quæ res est turpissima, & pessimi exempli: olim tamen, vt clarum est ex text. & Gloss. in d. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. de lege ciuili humiliores in metallum damnabantur, honestiores in insulam, amissa etiam parte bonorum, relegabantur. Et quia hisce temporibus pœnæ relegationis & effodiendi metallum in vsu non sunt, iudicis arbitrio talis puniendus est.

QVÆSTIO IIII.

An malefici possint inducere pluias, tempestates, grandines, & similia meteorologica, quibus fructibus, aut seminibus noceant, vt d. L. significat.

IOANNES VVierus lib. 6. de præstigijs Dæmonum, cap. 27. & alibi, dicit, Christianum Imperatorem in his LL. locutum, non quasi ipse crediderit, vel alios credere voluerit, eiusmodi miracula siue calamitates ab homini-

minibus per malas magicasq; artes edi ac perfici; sed ita potius accipienda, quasi desumpta & scripta ex opinione vulgi, & secundum communem loquendi formam. Quanquam, inquit, si auctoritatem spectemus, quis est qui ambigat, in hoc negotio iuri diuino summam tribuendam & fidem & reuerentiam? In causis enim definiendis, ijs præsertim, quæ spectant ad animum, cuiusmodi nostra est, dicta Patrum & canonum legibus sunt præferenda. Ponit. in cap. Super illia, de secundis nuptijs, neq; leges ipsæ dedignantur sacros canones imitari. Authent. vt cleric. apud proprium Episcop. in fine. Hæc VVierus, quem sequitur Ioannes Georgius Godelmannus Iuris peritus lib. 2. de Lamijs cap. 7. à nu. 15. Antequam huic quæstioni satisfiat, ad rei cognitionem quædam sunt præmittenda.

Primum. Deo permittente, natura corporalis nata est moueri ab angelo, tam bono, quam malo, motu locali, vt tradunt S. Augustin. lib. 3. de Trinitat. cap. 8. & 9. & S. Thom. 1. par. q. 110. artic. 3. & 1. 2. q. 80. artic. 2. a calij Theologi in 2. d. 7. Quæcunque ergo solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem virtutem Dæmones (nisi diuinitus prohibeantur) facere possunt. Venti autem & pluuie, grâdines, & similes meteorologicæ impressiões, ac aëris perturbationes, solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt.

Vnde ad huiusmodi procreanda naturalis virtus Dæmonis sufficit: & vt hoc clarius, pateat, *Secundo loco præmittendum*, causam efficientem vniuersalem & remotam horum meteorologicorum effectuum, ex Aristotele, Alberto & alijs, in lib. Meteorologicorum, esse calorem solis & aliarum stellarum, quæ lumine & influentia sua agunt in aquam & terram, quæ sunt elementa vaporabilia & ea mouent: motu dant ex sua dispositione naturali vapores: ex quibus generantur impressiones humidae in aëre, qui aptus est ad recipiendum hos vapores. Eleuantur autem quatuor vapores ex dictis elementis, virtute solis & stellarum. Primus siccus & calidus est, qui ascendens vsque ad summam siue supremam aëris regionem, prope spheram ignis, inflammatur, & ex eo generantur impressiones ignitæ. Secundus est calidus & humidus, qui quando recipitur in prima aëris regione, quasi semper conuertitur in aerem, nisi intensa aeris frigiditas impediat eum: Cum enim in qualitatibus assimuletur aëri, & in habentibus symbolum facilius sit transitus: facilius in aerem conuertitur, ita quod ex eo rarissime generetur impressio aliqua meteorologica. Tertius est frigidus & siccus, & hic efficit ventum & terræ motum. Quartus est frigidus & humidus, qui ascendens causat omnes impressiones aqueas: aliquas per condensationem, vt rorem & pluuiam: alias per

per congelationem, vt pruinam, grandinem & niuem. Vapor autē humidus distinguitur, per subtilem & crassum: ex subtili generatur ros & pruina: ex crasso reliquæ aqueæ impressiones oriuntur. Cum autem non raro pruina & grandine nostri malefici nocumenta inferant, de his ex naturalibus aliqua altius sunt repetenda. Quoniam pruina ex frigiditate nocturna intensa & acuta generatur, maximè flante vento Boreali, eius effectus est, quod mortificet vegetabilia, vt patet omnibus ad sensum. Est enim pruina omnino frigida, & tendit ad siccitatem, quæ duo sunt causa mortis, ex Aristotele in lib. de causa vitæ & mortis: Sicut è contrario ros viuificat vegetabilia, quoniam temperatè est calidus & humidus. Calidum autem & humidum temperatè mixta, sunt causa vitæ, vt patet in æstate, quando manè ex nocturno rore omnia virescunt. Hæc virtus pruinæ patet etiam ex illo Psalmi 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & morose eorum in pruina. Atque hinc apparet ratio, quare nostri malefici & sagæ tempore Veris, quando omnia terræ nascentia virere & florere incipiunt, & adhuc teneriora sunt, pruinam generent, & sæpius eo tempore in congregationibus suis sceleratis tractatus ineant de generatione pruinæ. Grando fit in nubibus à terra longinquis, eleuatis in altum. Cuius generationis causa est calor, qui est in vapore ascendente à terra &

aqua: quare plus generatur in partibus & temporibus calidis, quàm frigidis. Quando enim in aëre est multitudo caliditatis, aperitur nubes ex caliditate, & calor extenditur in aëre: & ideo totum frigus tanquam contrarium calori ab aëre repellitur, & recipitur ad vnum locum in interiora nubis. Sicut videmus in pane cōgelato, si igni apponatur, repente in medio panis frigus colligitur, & ibi fit durissimus ex congelatione. Sic in nube vndiq; calefacta exterius, frigus contrahitur ad interiora. Ac stillæ pluuiæ ventis & frigore congelantur, & in lapides grandinis mutantur: & cum sint naturæ aqueæ, congelantur in modum guttarum aquæ, & fiunt lapilli rotundi & parui. Quando autem multæ guttæ conglobantur in vnum, & sequentes cum præcedentibus coniunguntur, fiunt longioris formę gradines, & excedunt solitam quantitatem, & quandoq; non solum bestias, sed etiam quæcunque terrestria lata & frumenta concutunt & conterunt. Effectus grandinis in primis est mortificatio fructuum, & nascentium terræ, quæ non solum prouenit ex percussione, sed etiam ex frigiditate intensa, quæ est rei viuentis mortificatiua, ex Aristotele in lib. de causâ mortis & vitæ. Deinde vt plurimum fructus illo anno percussos facit amaros: quoniam cū generetur ex calidissima nube, habet aliquid de adusto, quod vvas præsertim à grandine ra-

etas

Et asadurit, vt patet ad sensum, quādo vix nec
dum maturæ grandinis lapidatione tangūtur,
& quatuntur. Est & aliud notandum in gran-
dine, aliquando si granum diuidatur in me-
dio, habet partes nigras, per modum circuli
depicti: cuius ratio est, quoniam habet multū
de terrestri impuro, quod vt magis densum
tendit ad medium grani, vtpote magis graue.
Et quod sit ibi multum de terrestri impuro,
signum est, secundum Albertum in 2. lib. Me-
teor. tract. 1. ca. 20. quod aliquando in frustis
grandinis inueniuntur pili, paleæ, & frustula
ligni, quæ eleuauit sol cum vapore humido,
qui est materia grandinis. Quare aliquando
simplices, qui causas rerum naturales igno-
rant, quando aliquid huiusmodi grandini in-
clusum animaduertunt, statim suspicantur es-
se negotium diabolicum, cū tamen sit opus
naturale. Inuenimus autem in Scriptura, sæ-
pissimè Deum Optimum Maximum puni-
uisse homines grandinis lapidatione. Exod. 9.
cap. Extende manum tuam in cælum, vt fiat
grando in vniuersa terra Aegypti, super ho-
mines, & super iumenta, & super omnem
herbam agri, in terra Aegypti. Extenditque
Moyse virgam in cælum, & Dominus dedit
tonitrua & grandinem, ac discurrentia fulgu-
ra super terram, pluitq; Dominus grandinem
super terram Aegypti. Et grando & ignis missa
pariter ferebantur, tantæq; fuit magnitudinis,

quantæ antè nunquam apparuit in vniuersa
terra Aegypti, ex quo gens illa condita est. Et
percuſſit grando in omni terra Aegypti cuncta,
quæ fuerunt in agris, ab homine vsque ad iu-
mentum, cunctamque herbam agri percussit
grando & omne lignum regionis confregit.
Iosue 10. Cum fugerent filios Israel hostes, mi-
ſit Dominus super eos lapides magnos, & mor-
tui sunt multo plures lapidibus grandinis,
quam quos gladio percusserunt filij Israël: Ag-
gai 2. Percuſſi vos vento vrenti, & aurugine, &
grandine omnia opera manuum vestrarum, &
non fuit in vobis, qui reuerteretur ad me, dicit
dominus. Sap. 5. Eſaiæ 30. & alibi ſimilia habentur
de pœna grandinis. Quare nunc etiam non
eſt mirum, hominum peccatis id exigentibus,
ſi mediante opera Dæmonum & malorum
hominum, permittat grandinis lapidatione
nos puniri.

Tertium præmittendum. Regula eſt Theologo-
rum, quam ponit Martinus Arles in tract. de
ſuperſtitionibus, & elicitur ex Doctõribus in
2. ſenteht. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. quod male-
fici, procurante Dæmone, omnibus modis
poſſunt procurare nocumenta & læſiones, in
hominibus & eorum rebus, quibus poteſt
Dæmon lædere: Qui malefici, diuina permiſſi-
one præcedente, concurrunt cum Dæmone, ad
vnum eundemque effectum, tanquam cauſæ
partiales, vt alibi dictum eſt, & clariùs eſt quam
vt egeat

ut egeat probatione: per pactum enim tacitum aut expressum coniunguntur homo & Dæmon, ad operationem effectuum, homini quidem per se impossibilem. Homo voluntatis consensu concurret ad actum suas vires superantem, ac etiam extremum nonnunquam actum exercet, quo Dæmonem in auxilium vocat, ut exequatur suam voluntatem pessimam. Qui Dæmon tunc immediatè concurret ad efficientiam actus. Quare valde malè argumentantur in hac materia, qui arguunt: homini nec vires suppetunt nec potentia adest, ut guttam aquæ efficere possit: ergo malefici non possunt grandinis lapidatione, aut intempetivis imbribus nocere. Quia malefici concurrunt cum Dæmone, qui potest huiusmodi Meteorologica in perniciem hominum, Deo permittente, excitare: & quando sic concurrimus, perinde est ac si nos faceremus, nobisque imputatur ad culpam. Quæ enim per nostros facimus, perinde imputantur, ac si nos faceremus. Quia sic paria sunt, aliquid per se, vel per alium facere. L. Item eorum. §. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nom. L. hoc iure. §. 1. ff. de regul. iuris. & L. Is damnum. ff. eod. tit. Certum autem est Dæmonem posse excitare grandines & tempestates, quamuis VVierus neget, in Epistola ad Ioannem Brenzium, de concione eius habita de Grandine. Quia clarum est ex Iob. 1. quod Sathanas effecit, ut ignis

de cœlo caderet, qui consumeret pecora Iob.
 Et iterum: vehemens ventus irruit à regione
 deserti, & concussit quatuor angulos domus,
 quæ corruens oppressit liberos. Atque hunc
 ignem à Diabolo procuratum textus clarus
 indicat, & attestantur S. Augustin. in Psalm.
 77. ubi ostendit, Dæmonem multo maiorem
 habere actionem in Elementa, quam homo
 habeat. S. Thom. in cap. 1. in Iob Dionysius
 Carthusianus ibidem, & alij Doctores, & in
 Psal. 77. Tradidit grandini iumenta eorum, &
 possessiones eorum igni. Misit in eos iram in-
 dignationis suæ, indignationem & iram & tri-
 bulationem, immisiones per angelos malos.
 Apocalyp. 7. Post hæc vidi quatuor Angelos
 stantes super quatuor angulos terræ tenentes
 quatuor ventos, ne flarent super terram, neque
 super mare, neque in ullam arborem. Et vidi
 alterum Angelum ascendentem ab ortu solis,
 habentem signum Dei viui: & clamavit voce
 magna quatuor angelis, quibus datum est no-
 cere terræ & mari, dicens. Nolite nocere terræ
 & mari, neq; arboribus, quoad usque signemus
 seruos Dei in frontibus eorum. Glossa ordina-
 ria in illum locum ait: quatuor illos Angelos
 fuisse Dæmones. Catholica ergo Theologo-
 rum & Patrum doctrina est, Deo permittente,
 Dæmonem posse efficere impressiones meteo-
 rologicas, in perniciem hominum. Arguit
 VVierus

VVierus in dicta Epist. cōtra hanc Catholicam
veritatem. Impium est & idololatriæ confor-
me, tribuere creature, quod conuenit creatori.
At Deo secundum sacras literas tribuitur, con-
dere & efficere grandinem & pluuiam: Hiere-
miæ 9. Nunquid sunt in sculptilibus gentium,
qui pluant? Exod. 9. Dominus dedit tonitrua
& grandinem. Iob. 38. Nunquid ingressus es
thetauros niuis, aut thesauros grandinis asperi-
xisti? Iosue 10. Agg. 2. his scripturis & similibus
VVierus ostendere studet, & Brentzius, mode-
ratiùs tamen, Dæmonem non posse procurare
ignem, pluuiam aut grandinem: & ita multo
minus posse maleficos & magos. Sed vt robur
huius argumenti clarè pateat rudibus, qui di-
stinctionem rerum non cognoscunt, in si-
mili ostendam solum habere apud indoctos
apparentiam, & nihil roboris. Scriptura tribuit
Deo, quod sit auctor mortis & vitæ, occidat &
vivere faciat, percutiat & sanet. Ergo huiusmo-
di effectus tribuere hominibus impium est,
& idololatriæ conforme. Ergo non est di-
cendum, quod homo occidat, percutiat, aut
medicus vitam conseruet, aut sanet, aut homo
sit auctor vitæ, siue parens, & sic de similibus.
Antecedens probatur Deuteronomij 32. Vide-
te quod ego sum solus: ego occidam, & ego vi-
uere faciam: percutiam, & ego sanabo, & non
est, qui de manu mea possit eruere. 1. Reg. 2. ca.
Dominus mortificat & viuificat. Sap. 16. Tu es
Domine,

Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem
 & deducis ad portas mortis & reducis: & To-
 bia 13. Magnus es Domine in æternum, & in
 omnia secula regnum tuum: quoniam tu fla-
 gellas, & saluas: deducis ad inferos, & reducis,
 & non est qui effugiat manum tuam: similia
 alibi in scriptura habentur. Nunc pro disso-
 lutione huius nodi, notandum est, quod se-
 cundum veram philosophiam, & etiam Theo-
 logiam, Deus est prima principalis & inde-
 pendens causa efficiens, sua propria virtute,
 omnium rerum: sic tamen, ut res creatæ non
 careant sua virtute agendi, quam Creator in
 creatione indidit. Quare Deus est factor &
 fator rerum omnium, & operatur omnia in
 omnibus: ita tamen, ut creaturæ in ordine
 suo etiam operentur. Est Deus auctor vitæ &
 mortis. Sol tamen & homo generant homi-
 nem, ut rectè auctor Aristot. est; cum concu-
 rant ad vitæ introductionem, & cooperentur.
 Principalis ergo causa est Deus, particulare
 agens in ordine suo est causa minùs principa-
 lis. Iam ad argumentum respondetur: Deus
 optimus Maximus est causa principalis inde-
 pendens, & primaria omnium impressionum
 Meteorologicarum, qui causas naturales ad
 hoc ordinavit, ut hisce effectibus inseruiant.
 Qui etiam pro sua voluntate, cum non depen-
 deat à causis naturalibus, sine his particulari-
 bus potest producere propria virtute similes
 effe-

effectus, quod nulli creaturæ competere potest, cum de eius intrinseca & essentiali ratione sit, habere esse communicatum & participatū ab alio, scilicet creatore. Quantum autem ad inditam naturam spiritualium substantiarum, tanta eis data est in creatione naturalis operandi potestas, quæ per peccatum non est diminuta, secundum communem Theologorum doctrinam, ut nulla ei super terram valeat comparari: sicq; ex naturali etiam rerum ordine, cum substantia corporalis, utpote imperfectior, infra spiritualem sit quantum ad motum localem: Elementa subsunt operationi Angelorum tam bonorum, quam malorum, ut S. August. in d. Psal. 77. & in 3. de Trinit. cap. 8. & S. Thom. 1. part. q. 110. art. 3. & in c. 1. Job. & alij Theologi in 2. d. 7. ac alibi docent. Dæmones autem, in productione talium effectuum Meteorologicorum, nihil aliud faciunt, nisi Deo permittente coniungunt aut continuant, naturali sibi virtute communicata, causas à Deo ordinatas per motum localem, quod fieri posse constat ex nunc dictis, de potestate Dæmonis, & ex alijs suprà in 2. præmisso, de generatione Meteorologicorum. Utuntur ergo Dæmones causis naturalibus ad pluvendum, & generandum grandinem, pruina, fulgura, aut ventum à DEO ordinatis aliquando quasi extraordinariè & artificialiter ad pluuiam, ventum & similia producendum.

His præ-

His præmissis nunc quæstioni satisfacien-
dum.

Conclusio responsiva. *Certissimum
& nullatenus dubitandum est, maleficas &
sagas, cooperante Dæmone, posse mouere
tempestates, intempestiuus imbribus, &
grandinis lapidatione nocere hominibus, ut
Christianissimus Imperator in L. hac
indicat.*

PROBATVR Conclusio. 1. Elementa sub-
iacent operationi Dæmonum, ex com-
muni Theologorum doctrina, quantum ad
motum localem, vnde ea possunt conturba-
re. 26. q. 5. can. Nec mirum. Magi sunt, qui
vulgò malefici, ob facinorum magnitudinem
nuncupantur: hi sunt, qui permissu Dei e-
lementa concutiunt: quæ verba Isidor. lib.
8. Ethymolog. cap. 9. ponit, & infra in L.
Multi: verbo, Elementa turbare. Ad huius
Constantini L. mentem accedit Innocentius
Octauus, in Bulla præmissa Malleo Malefi-
carum, quam infra post finem libri, cum a-
lijs hanc materiam concernentibus subijcie-
mus. In hac Bulla multi tribuuntur effectus
maleficis. Sanè nuper ad nostrum non sine
ingenti molestia peruenit auditum, quod in
nonnullis partibus Alemanix superioris, nec
non in Moguntinen. Colonien. Treuiren.
Saltz-

Saltzburg. & Bremen. prouincijs, ciuitatibus,
 terris, locis & Dicecesibus, complures vtriuf-
 que sexus personæ, propriæ salutis immemo-
 res, & a fide Catholica deuiantes, cum Dæmo-
 nibus incubis & succubis abuti, ac suis incan-
 tationibus, carminibus, & coniurationibus, a-
 lijsq; nefandis superstitionibus, & sortilegijs,
 excessibus, criminibus, & delictis, mulierum
 partus, animalium foetus, terræ fruges, vinea-
 rum vuas, & arborum fructus, nec non homi-
 nes, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuerso-
 rum generum animalia, vineas quoque, po-
 meria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia
 terræ legumina perire, suffocari, & extingui
 facere & procurare, ipsosque homines, mulie-
 res, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris
 tam intrinsecis, quàm extrinsecis doloribus,
 & tormentis, afficere, & excruciare, ac eosdẽ
 homines negignere, & mulieres ne concipere,
 virosq; ne vxoribus, & mulieres ne viris actus
 coniugales reddere valeant, impedire: Fidem
 præterea ipsam, quam in sacri susceptione
 Baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare:
 Aliaq; quàm plurima nefanda, excessus & cri-
 mina, instigatẽ humani generis inimico, com-
 mittere & perpetrare non verentur, in anima-
 rum suarum periculum, diuinæ Maiestatis of-
 tensam, ac perniciosum exemplum ac scanda-
 lum plurimorum. Sequuntur Theologi. S.
 Augustin. lib. 8. de Ciuit. Dei. cap. 19. Isidorus
 loco

loco cit. S. Thom. in 2. d. 7. & 8. Doctores malei maleficarum 2. part. q. cap. 15. Syluest. in summa. verb. Maleficium. Ioannes Nider in fornicario. Alphonsus Castrensis lib. 2. de iusta hæret. punitione c. 15. Nicolaus laquerius in flagello hæreticorum, & alij alibi. Consentiunt Iurisperiti Bartol. Angel. Azo. Salyc. Godefrid. in d. L. Eorum. Bonifacius de Vitalinis in tra&. de maleficijs, in cap. de Sortileg. & mathem. Ioan. ab Anania. in cap. 1. de Sortileg. Paulus Grilland. lib. 2. q. 6. & alibi. Ioan Bodin. lib. 2. de magorum Dæmonomania cap. 8. & in consutatione Ioannis VVieri. Petrus Gregorius Tholosanus in Syntagm. iuris vniuersi, cap. 12. num. 12. & c. 13. li. 34. part. 3. Vlricus Molitor Constantiensis, in Dialogo ad Sigismundum Archiducem Austriæ, cap. 1. & alij alibi. His accedit sententia etiam Ethnicorum, qui firmiter crediderunt incantationibus nocumenta frugibus & satis inferri. Vnde illa lex 12. tabularum L. 53. extat. Qui fruges excantasset, pœnas dato: ne uel alienam segetem pellexeris excantando ne incantando, ne agrum defruganto, VVierus in lib. de Lamijs cap. 12. ad hanc L. sic respondet. Hic & explodenda venit, illa duodecim tabularum lex: Qui fruges excantasset, &c. Nullo siquidem modo incantationum verbis & imprecationibus fruges lædi queunt: sed ne à Dæmone quidem Deo concedente, aut veneficijs, multo minus eas traduci

traduci aliò possunt. At huius persuasionis colostrum ex Poëtarum vberibus suxerunt veteres, ad nos quoq; deriuatum. Hæc VVierus. Godelmanus loco cit. num. 17. respondet: Si legislatores 12. tabularum cognitionem religionis Christianæ habuissent, hanc certè legem non tulissent, quã ex libris veterum Poëtarum conscripserunt. Hæc ille. Sed hanc legē 12. tabularum approbant alij magni nominis viri, tam Christiani quàm Ethnici. S. August. lib. 8. de Ciuit. cap. 19. Lodouic. Viues in comment. eiusdem cap. Francisc. Balduinus Iurifconsult. & alij in d. L. 12. tabularum. Jacob. Menoch. de arbitrarijs Iudicum quæstionib. lib. 2. casu 388. Ioan. Bodin. loc. cit. Petrus Gregor. Tholosanus in d. c. II. Petrus Matth. in 7. decretal. in tit. de malef. & incantator. cap. vlt. in notabili. Lambert. Danæus in Dialogo de Sortarijs cap. 3. & alij alibi. Accedunt prædictis, ex Ethnicis, in confirmationem d. legis. Cicero in lib. de Republ. quem ad hunc effectum citat August. Plinius lib. 28. naturalis historiæ cap. 2. & lib. 30. cap. 1. Eiusdem sententiæ est Vergilius Egloga 8.

Atq; satas aliò vidi traducere messes.

Et Ouid. lib. 3. de amore.

Carminē lasa Ceros sterilem vaneſcit in herbam,

Deficiant lasi carminē fentis aqua.

Ilicibus glandes, cantataq; vitibus vva

Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Nn

Neq;

Neque enim quia Poëta veritatem dicunt, dedecus veritas reiicienda est, nam multa ad hominum vtilitatem cecinerunt. Quare non raro Sancti Patres eorum auctoritate etiam videntur, ut est videre apud Augustin. in lib. de Ciuit. qui illud Vergilij positum loc. cit. adducit. Et apud Euseb. de præparat. Euangel. Hieron. in diuersis locis, & alios.

Confirmo legem d. 12. tabularum latius. Sacre literæ, & Sancti canones prohibent incantationem, & ei aliquam vim tribuunt: ergo aliquam vim habet incantatio: aliàs si titulus sit sine re, frustra S. literæ & canones sub pœna prohibent. Antecedens confirmatur. Deuter. 18. Nec inueniatur in te maleficus, &c. Aut incantator. Psalm. 57. Venefici incantantis sapienter. Ecclesiast. 12. Quis miserebitur incantatoris? Et in can. 26. q. 5. can. Si quis, & can. Nec mirum: & ibidem q. vlt. can. Admoneant. Et sancti Patres August. lib. 2. de doctrina Christiana ca. 20. Chrysost. ferm. 7. de fato. S. Thomas 2. 2. q. 96. artic. 2. S. Antonin. 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 12. Summissæ in verb. Incantatio. Si ergo incantatio aliquam habet virtutem, ut nemo sapiens negare potest, aut illam exercet in hominem, aut in alia creata ad cōseruationem hominis: Si solum in hominē: maior erit prouidentia Dei in media ad finem, scilicet creaturas irrationabiles, quàm erga hominem, ratione cuius creatæ sunt reliquæ creaturæ. Si autem

tem in hominem & creaturas: habetur intentum LL. prædictarum, quod malefici & magi, cooperante Dæmone, possint incantare fruges & sata. Amplius confirmo exemplis veterum. Plin. lib. 28. cap. 3. prope finem, postquam multis incantamentorum & carminum vim confirmasset, attestatur. Pagana lege in plerisque Italiæ prædijs cautum est, ne mulieres per itinera ambulantes neant siue fusos torqueant: aut omnino detectos ferant: quoniam aduersatur id omnium spei præcipue frugum. Sic statim subiungit. Carmina quædam exstant contra grandines, contraque morborum genera, contra arbuta. Quædam etiam in partus. Gellius lib. 9. cap. 4. narrat in Africa familias esse hominum, voce atque lingua fascinantium, qui si impensius fortè laudauerint pulchras arbores, segetes lætiores, infantes amceniores, egregios equos, pecudes pastuatque cultu opimas, moriuntur hæc omnia repente, nulli alteri causæ obnoxia. Petrus Gregorius ubi suprà cap. 13. refert ex Dione Cassio lib. 56. historiæ, quod eo tempore, quo Cn. Sidius Geta contra Salabum ducem expeditionem faciebat, neque aqua esset ad extinguendam sitim, quendam indigenarum confederatorum incantationibus plurimam aquam cælo elicuisse. Olauus Magnus lib. 3. historiæ de gentiū Septentrionalium varijs conditionibus, cap. 28. refert de Oddone quodam

Danico, pirata maximo, qui magicæ artis ita peritus extitit, vt absq; carina altum mare pererrans, hostilia sæpè nauigia concitatis carmine procellis euerteret. Itaq; ne cum piratis in maritimarum virium certamen descenderet, exasperatos maleficio fluctus & vêtos ad naufragia eisdem infligenda perducere solebat. Qui tãdem dignam suis sceleribus recepit pœnam, à peritiore hoste circumuentus, gurgite submersus est, qui marinos vortices præstigijs carminibus olim calcare consuevit. Imò idem auctor ibidem cap. 16. mentionem facit magorum & maleficorum Finnorum, qui negotiatoribus in eorum littoribus contraria ventorum tempestatē impeditis, ventum venalem exhibere, mercedeq; oblata tres nodos magicos, non cassioticos, loro constrictos reddere solebant, eo seruato moderamine, vt vbi primum dissoluissent, ventos haberent placidos: vbi alterum, vehementiores: At vbi tertiu laxauissent, ita sæuas tempestates se passuros, vt nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in naui ad vela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris viribus potirentur. Hiq; infœlicius rem experti sunt, qui vim eiusmodi nodis per contemptum inesse negarunt. De ventorum venditione, eodem Olao referente, testatur etiam Herodotus lib. 7. de præfectis Xerxis, quod ij tri-duana tempestate 400. naues amittere, donec

quarto

quarto die magi incisiones faciendo, & veneficijs incantando, ventum Theti & Nereidibus sacrificando, tempestatem compescuerunt, siue eadem tempestas aliter cessauit. Ex dictis constat, legem prædictam nihil à ratione & Theologorum doctrina alienum includere.

QVAESTIO V.

An licitum sit uti maleficijs ad finem boni: vt, ad curandum infirmitatem, aut ad arcendum pluuiam, & tempestates?

PRO parte affirmante facit textus in hac L. Vnde eruitur, quod incantationes ad finem boni liceant, & non puniantur, vt communiter Iurisperiti in hac L. sentiunt. Bartolus, Salycetus, Godefridus, Azo, & alij alibi. Angel. tamen in hac L. sentit incantationes etiam ad finem boni illicitas, nisi fiant virtute diuina. Apostilla ad Salycetum in d. L. notat, etiam de iure ciuili prohibitas incantationes ad finem boni: vt pro inueniendo thesauro L. vnica, de Thesaur. C. lib. 10. Petrus Gregor. Tholosan. lib. 34. c. 18. in fine Syntagm. iuris vniuersi dicit, iure ciuili hanc magiam, quæ fit ad finem boni, etiam improbatam à Leone Cæsare, qui hac de re edidit Constitutionem 65.

Prima Conclusio. In dicta L. Eorum tolerantur, & non puniuntur incantationes, quādo sunt ad bonum finem: ut, ad sanandum infirmum, aut ad repellendum tempestates.

HAEC est communissima Iurisperitorum sententia. Bartolus, Salycet. Godefridus Azo in d. L. Grilland. lib. 2. de Sortileg. quæst. 6. num. 20. Hostiens. in summa de magistris. §. Quam scientiam. Troilus Malucius in Tract. de sortibus, à num. 13. & alij alibi. Nec mirum. Cū enim L. ciuilis pacem & bonum tantum externum quærat, non ita attendit ad ea, quæ conscientiam concernunt: quia tamen tolerat, & non punit, non ideo approbat, tanquam rectè facta: exempla in alijs habemus: de lege ciuili licitum est marito uxorem in adulterio depræhensam occidere, nec punitur. L. Gracchus. C. ad Legem Iuliam de adult. & L. Marito. ff. eod. tit. Sic etiam iure ciuili non punitur in emptione & venditione infra medietatem iusti pretij decipiens. L. 2. C. de rescind. vendit.

Secunda Conclusio. Non est licitum in foro conscientie, secundum legem diuinam & canonicam, uti magicis artibus & incantationibus, etiam ad finem bonum.

IN

IN hac Conclusionē Theologi, Canonistæ & Iurisperiti consentiunt. Probatur Conclusio, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. Et cap. 20. Anima quæ declinauerit ad magos & Ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi, &c. & in iure canonico, 26. q. 3. can. Nec mirum. Vbi post multas enumeratas superstitiones, sic dicitur: Ad hæc omnia supradicta pertinet ligaturæ execrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, seu in præcantationibus, seu in characteribus suspendendis, atq; ligandis, in quibus ars Dæmonum ex quadam pestifera societate hominum & malorum Angelorum exorta. Vnde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda atq; damnanda. Et in cap. Admoneant, eadem causâ q. 2. in cap. Ex tuarum, de Sortileg. Et ratio satis clara etiam est. Vti enim magica arte aut maleficorum opera, est res per se mala: cum inuoluat pactum inuocationemque Dæmonum, qui sunt inimici Dei & humani generis: ergo nullo quocunque fine, etiam optimo, huiusmodi factum potest cohonestari. Quia finis non necessario attrahit ad naturam sui ordinata in finem, vt rectè etiam annotârunt Anthonius à Butrio, & Ioannes de Anania in d. cap. Ex tuarum. Expressa enim est Apostoli Pauli

sententia, non sunt facienda mala, vt eueniant bona. Expediit ergo magis pati in corpore & temporalibus bonis, quàm in anima: Quia minor est corporis & temporalium rerum iactura, quàm animæ, ex d.c. Admoneant. Præstat igitur, vt bene ait Grilland. mille pati mortes, quàm opera diaboli liberari ab infirmitate. Hanc doctrinam facultas Theologica Parisiensis, in articulis de superstitionibus definiuit, in artic. 5. Quod licitum est vti magicis artibus, vel alijs quibuscunq; superstitionibus, à Deo & Ecclesia prohibitis, pro quocunque bono fine: error. Quia secundum Apostolum, non sunt facienda mala, vt bona eueniant. Et in art. 6. Quod licitum sit, aut etiam permitendum, maleficia maleficijs repellere: error. Et art. 7. Quod aliquis cum aliquo possit dispensare in quocunq; casu, vt talibus licitè utatur: error. Hinc patet quàm impium sit illud dogma Paracelsi, in lib. de morbo cæduco: Nihil referre, an Deus, vel Diabolus, Angeli vel immundi spiritus ægro opem ferant, modò morbus curetur. Sanè dolèdum est apud multos Christianos hanc etiam sententiam inualluisse: quod si aliqua calamitate premantur, modò liberentur, non curant, an medijs licitis vel illicitis. Quare non est admirandum, apud nostrates tam magnam portam Dæmonibus apertam esse, vt penè Gentiles superstitionibus superent.

Tertia

Tertia Conclusio. Etiam si maleficus paratus sit semper maleficia exercere, non licet tamen eius uti opera ad tollendum maleficiū, si probabiliter cognoscatur & presumatur, quod alio maleficio utetur ad solvendum adhibitum.

HAEC est communis Theologorum sententia, contra Angelum in verb. Superstition. §. 13. allegantem Aureolum in 4. d. 34. q. 2. pro sua parte. Constat Conclusio. Maleficus grauter peccat, quando arte magica, & diabolica maleficiū a se, vel alio illatū tollit, ut ex dictis in secunda Conclusionē patet. Ergo non licet eum inducere, etiam si paratus sit, ut id faciat, quod sine peccato exequi non potest. Quia sic inducens consentit in peccatum alterius, quod sine scelere fieri non potest, iuxta Pauli sententiam: Digni sunt mortē non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, & sic in casu, petens est causa proxima & efficax peccati. Licet enim talis paratus esset, non tamen fecisset illud particulare maleficiū, ad finem petitionis directum, nisi petens induxisset. Pro dictæ sententiæ persuasionē facit: licitum est unicuique uti malo alterius ad suum commodum. Sic secundum S. August. licitum est mihi uti, ad commodum meum, iuramento hominis infidelis, quamvis sciam illum iuraturum per Deos falsos, quos colit.

Rom. 1.

*In ep. 154.
ad Publico-
lam, & ha-
betur 22.
q. 1. cau.
Mores etc*

colit. Ad idem pertinet, quod communis Doctorum consensu potest quis mutuum petere ab eo, quem scit non nisi ad usuram daturum. Respondetur, quod non est similitudo in exemplis. Quia in his casibus qui petit, cupit id, quod sine peccato fieri potest, etiam cum merito. Malitia enim in duobus exemplis positus non sequitur ex natura rei, sed ex ipsius operantis mala voluntate, quæ est extrinseca operi. Qui enim petit iuramentum ab infideli, non cupit ut per falsos Deos iuret, (alioquin sic petens peccaret, quia peteret id, quod est aperte peccatum) sed solum petit, ut iuret: Et si esset optio in offerente iuramentum, mallet eum per verum Deum iurare. Eadem ratione, qui cupit mutuum ab usurario, non petit ad usuram pecuniam, quia sic peccaret: cum id sine peccato fieri nequeat: sed petit sibi dari mutuum, quod laudabile & meritorium est. Ad maiorem & clariorem harum obiectionum lucem vide S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 4. Joannem à Turrecremata in d. cap. Mouette; & Dominicum à Soto lib. 6. de iustit. & iure q. 1. artic. 5. & Alphonsum Castrensis lib. 1. cap. 15. de iusta hæret. punitione. Alia autem ratio est in casu propositæ Conclusionis: quia qui petit à malefico, ut arte magica maleficium soluat, pro suo commodo & utilitate, is petit quod ex rei natura sine peccato nequit fieri. Quare optime declaravit facultas Parisiensis in d. artic. 7. quod

quod sit error dicere: quod possit dispensari, ut quis licitè talibus posset uti. Quia communis & verissima Theologorum sententia est, quod dispensatio non cadat in ea, quæ ex natura sua sunt mala.

Quarta Conclusio. Si maleficium adhibitum eius esset generis, quod naturali aliqua virtute, aut actione, sine vlla Demonis inuocatione & auxilio posset dissolui, non esset illicitum petere dissolutionem à malefico aut incantatore.

VT, exempli gratia, si malefica posuisset sub limine alicuius ianuæ aliquod maleficium, quo remanente vaccæ morerentur, aut lac eis subtraheretur: non esset peccatum remouere tale signum, aut maleficium. Haud dissimile est, quod refert Gregorius Turoensis lib. 8. Historiæ Francor. cap. 33. Aiebant, inquit, Parisianam urbem quasi consecratam fuisse antiquitus, ut non ibi incendium prævaleret, non serpens, non glis appareret: nuper autem cum cuniculi pontis emundarentur, ut cœnum, quo repletus fuerat, auferretur, serpentem gliremque æreum reppererunt, quibus ablatis, & glires extra numerum ibidem, & serpentes apparuerunt. Dictam Conclusionem tenent. Scotus in 4. d. 34. quæst. vnica. Gabriel in 2. d. 8. q. 2. art. 4. dub. 2. Syluester in summa, verb.

verb. maleficium. Aurea Armilla. & Caietan. ibidem. Alphons. Castrenf. loc. cit. & alij alibi. Ratio est, quia in tali casu nihil commercij aut fœderis habetur cum Dæmone, sed tantum fit, quod homo naturaliter facere potest, dum signum, aut instrumentum, quod maleficium destruendum est, remouetur & destruitur. Tum enim Dæmon, respectu talis maleficij, amplius non molestat: Quia ex pacto cum malefico contracto, tam diu assistit & cooperatur, quàm diu signum positum remanet: &, sicut cessante causâ, cessat effectus: sic etiam ea durante durat effectus.

Quinta Conclusio. Quando maleficia illata sunt alicui, homo debet ad Deum recurrere, corde contrito, peccatorum confessione, profusis lachrymis, largioribus elemosynis, ieiunijs & orationibus, ac exorcismos aliâq. Ecclesiastica remedia adhibere.

CAN. Si per Sortiarias 33. q. 1. & cap. fin. de frigid. & malef.

QVAESTIO VI.

An malefici, incantatores & magi semper valeant curare maleficia, à se, vel alijs illata?

NOTAN-

NOTANDVM, quod morbi, aut infirmitates dupliciter inferuntur à maleficis. Aut aliquando ipsi malefici per se rebus naturalibus & venenosis morbum inferunt. Aut ipsi solùm adhibent signa rebus, aut verbis, quæ nullam habent efficaciam naturalem ad effectum, sed tantum adhibito signo Dæmon operatur inuisibiliter, circa corpus hominis, aut bestię, cuius nocumentum maleficus intendit, applicando æctiua passiuis.

Deinde aduertendum, ex malleo maleficarum, Syluestro, Grillando & alijs, quod quædam maleficæ nocēt, sed non curant: quædam verò è conuerso curant, sed non nocent: quædam verò vtrumq; præstant.

Prima Còclusio. Maleficiatum hominem quandoq; nemo curare potest, nisi eiusdem artis sit peritus.

PROBATVR. Malefici frequenter in inferdis morbis & calamitatibus vtuntur Dæmonis ministerio, qui cùm sit callidissimus & perspicacissimus physicus, nouit talia adhibere, quæ ars medicorum ignorat. Quare in cap. Nec mirum. 26. q. 5. etiam reprobantur remedia & medelæ, quas ars medicorum non commendat. Necesse ergo est, vt eadem arte mala huiusmodi tollantur, qua illata sunt. Quia nihil est tam naturale, quàm eodem genere vnũ quod-

quodq; dissolui, quo colligatum esse reperitur. ff. de regul. Iuris. L. Nihil tam naturale. & eiusdem est soluere, cuius ligare.

Secunda Conclusio. Quando agritudines aut infirmitates introducuntur à maleficis, causis merè naturalibus, veneno, aut venenosis potionibus, ut plurimum possunt curari remedijs naturalibus, & medicorum arte.

QVIA quæ mediantibus causis naturalibus proueniunt, mediantibus contrarijs eiuldem ordinis tolli possunt. Dixi, ut plurimum: quum ex accidenti & circumstantijs adiunctis contingere possit, quod ars medicorum non sufficiat, utpote si venenum fuerit fortissimum, ita ut statim totius corporis dispositionem inuaserit; aut si nimis diu expectatum sit, antequam medicorum cura adhibita; aut si subiectum veneficijs infectum, ita sit debilis complexionis, quod medicinas usq; ad debitam operationem retinere nequeat. Quia ut Poëta cecinit.

Non est in medico semper, releuetur ut ager:

Interdum docta plus valet arte malum.

Atq; hoc etiam perpendendum, quod nostri malefici & sagæ frequentissime vtuntur venenis mirificè à Dæmone præparatis & porrectis, quæ sine dubio efficacioris sunt operatio-

tionis, quàm ea, quæ preparantur arte & industria humana, & huiusmodi solet non rarò in congregatione finita chorea distribuere, vt multorum confessione didicimus.

Tertia Conclusio. Quandoq. maleficus non potest dissolvere maleficium ab aliò malefico inductum.

RATIO: quia maleficus in dissolutione vititur auxilio Dæmonis, si ergo Dæmon, qui cooperatur in dissolutione, sit inferioris ordinis, & is, cuius artificio malum infectum, potentioris virtutis, non poterit inferior dissolvere; nisi potentior aliquo respectu in maiorem hominum perniciem suo iuri cedat. Atque sic regulariter non potest inferior maleficus remedium adferre calamitatibus à superiori immixtis. Cui rei breui, in quodam loco vicino, vt à viro fide digno accepi, quædam malefica testimonium perhibuit. Cùm enim interrogata fuisset, num illi, quem maleficio infecerat, remedium adferre potuisset: Respondit: Ah ego & mei similes hoc non possumus, licet inferamus: fuerat autem talis mulier misera, ex communi consortio, & non honoratiore loco. Idem patet experientia in rebus humanis. Quidam medici sunt præstantiores in scientia & praxi, qui optimè & facili negotio

tio curare possunt, quæ indocti Medici nequidem cognoscere valent.

Quarta Conclusio. Regulariter, quæ inferior maleficus intulit maleficia, superior potest curare.

PROBATVR. Superior maleficus operatur virtute superioris Dæmonis, qui inferior potest cogere, vt ipsemet dissoluat, vel superior valet dissoluere, cum in sua potestate sit. Rex enim in suo regno omnia, quæ excellentiæ & potestatis sunt, potest quæ Prætor, vel officarius sibi subditus. Intellego autem hic superiorem maleficum eum, qui pactum, habet cum Dæmone superioris ordinis.

Quinta Conclusio. Quandoq; infirmitates & calamitates illatae tales sunt, vt amplius nullo etiam maleficio dissolui queant.

PROBATVR. Sicut mala aliquando ita periculosa & inueterata sunt, vt nulla arte medicorum curari queant: Ita etiam ob diuturnitatem maleficia hominis naturam destruerè possunt, vt impossibile sit curare. Quia cum maleficus curet cooperante Dæmone, qui impedimenta sanitatis remouere debet naturalibus: si ob diuturnitatem omninò natura destructa

fructa sit, non poterit remedium adferre. Ex quo fundamento in prima parte superioris tractatus intulimus, non posse diabolus omnem morbum, maxime senectutis, curare. Hinc sæpissimè audimus, quando incantatores & malefici interrogantur & consuluntur de morbis illatis (quod nullo modo fieri deberet) eis quandoq; respondetur, quod nimis tardè veniant.

Sexta Conclusio. Maleficus aliquando curare potest morbos, quos ars medicorum aut ignorat, aut curare non valet.

QUIA Dæmon, qui ex pacto cum malefico concurrit, maioris est scientiæ & potentia naturalis, quàm præstantissimus & expertissimus quicunq; Medicus.

Septima Conclusio. Quando quis in morbis & infirmitatibus curandis utitur modis & medicamentis, quæ medicorum ars ignorat: aut rebus, quæ secundum physicam, & naturalem philosophiam nullum habent naturalem ordinem ad effectum producendum, ratio curationis est suspecta, & sapit superstitionem & maleficium.

QUIA naturali causæ esse debet aliqua vis insita naturalis, in ordine ad productionem.

ductionem effectus: & si hæc in curationibus non inueniatur, necesse est effectus expectatur à Dæmone ex pacto. Hinc infero, vt plurimum remedia vetularum aut virorum, aut (quod magis detestandum) quandoq; sacerdotum, esse valde suspecta. Cùm enim sint indocti in medicina, & res naturales ignorent, contendunt non rarò sanare morbos gravissimos & inueteratos, de quibus medici, qui suam ætatem in studijs consumpserunt, desperant, & non rarò media adhibent huiusmodi homines superstitiosi, in quibus nulla est similitudo causæ & effectus.

QVAESTIO VII.

Quomodo clavi, scopuli, panni, seta, ferramenta & similia dura quandoque in corporibus hominum inueniantur, & quæ ratione ingerantur aut eiciantur: An huiusmodi tribuenda maleficijs, & diabolica arti?

CIRCA hanc quæstionem difficilem diuersi diuersa sentiunt. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. numero 27. duas refert opiniones. Aliàs vidi, dicit, sæpenumero, quod maleficio infecti, vbi liberationis remedium vsurpârunt, frequenter ex ore euomerent, vel per secessum exonerarent acus, capil-

capillos, feramenta, clauos, plumas, sulphur, lapides, & res demum tales, quas maleficio læsum vorare potuisse, erat impossibile: non solum integras, sed nec fractas, nec minutè in frustra concisas. Vnde quid mirandū videtur? Sed dic, vt quidem censuerunt, Sathanam ad maiorem hominum deceptionem facere dictas apparere species extraneas in resolutione facturæ, vt res miranda magis videatur. Quandoquidē inspicuntur & cōsiderantur ea esse talis naturæ, formæ & qualitatis, vt impossibile fuerit talia potuisse ingredi in corpus maleficio læsi, per aliquam partem naturaliter: sed in rei veritate non sunt species naturales. Et quod hoc verum sit, hinc apparet: quia illa eijciuntur per vomitum, vel secessum, atq; ita inter materias illas liquidas apparent à principio, cum primum è corpore emittuntur: At si seruaueris illas materias biduum aut triduum, aut dies quinq; quemadmodum ego alias studiosè seruari feci, videbis omnia ea liquefacta penitus, & ipsarum formas periisse totas. Quod si naturalia essent, profectò in sua priori forma remanerent, nec corrūperentur, maximè ferrum & lapides, propter eorū naturalem duritiem, vt manifestū est omnibus. Quidam alij dixerunt, dæmones, vt res miranda videatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad vomitū, vel ventris opus, velocissimè & inuisibiliter afferre ibi species
 Q. 2   illos,

illas, siue materias veras & naturales aliunde acceptas, & ostendere quasi in hominis corpore fuerint. Sed nota, licet Dæmon potentia sua naturali hoc quidem posset, & tam dextro modo illas inferere in vomitu & stercore maleficio agitati, vt nullus hominum adueneret: Prior tamen opinio magis placet, apparentes tantum species, & non naturales esse eò quod non diu durent, sed, resoluuntur breui tempore in liquores. Multa pertinentia ad hanc materiam adfert Ioannes VVierus lib. 4. de præstigijs Dæmonum, à cap. 2. per aliqua capita. Libelli Germanici auctor, qui ascribitur Domino Iacobo Baroni in Lichtenbergh, de præcipuis articulis maleficij, hanc rationem ingerendi huiusmodi materias ponit. Corporis pori Diaboli artificio extenduntur, & per eos inseruntur stramina, setæ, corium & acutæ similesque materie: deinde pori iterum occluduntur, & remanent materie in corpore occlusæ. Ostendit similitudine: Quemadmodum si quis manu in profundo aquæ lapidem ponat, lapide relicto manum attrahit, quomodo deuenit lapis nescitur. Eadem ratione naturali fulminis radius poros vaginæ transit, ferrumque liquefacit, relicta integra vagina. Simili modo contingit in hac illusione, quæ magis noxia stigmata & vulnera infert. Huius opinionis primus iuuentor videtur fuisse Paracelsus in lib.

lib. de occulta philosophia, qui vult veneficas & sagas alicui per poros cutis cineres, pilos, plumas, piscium spinas & similes res noxias, sine cutis apertione, in corpus inferre, per easque continuos cruciatus concitari, nec posse eximi huiusmodi materias maleficas per vulnus, aut incisionem. Hic auctor de curatione talium ridicula & plena superstitione docet, quare omittenda sunt. Quidam alij medici iudicant in rei veritate nihil esse huiusmodi effectus, sed tantum præstigias & technas Dæmonis. Cosmas Philiarthus Pistoriensis Canonicus, & Theologus Florentinus, in lib. de officio Sacerdotis in 2. part. lib. 3. cap. 8. in primo præcepto Decalogi, putat aliquando huiusmodi res esse tantum illusiones, vt videantur, quæ verè non sunt, vel quod Dæmon aëris condensatione & coloratione faciat apparere illa: aliquando verò esse realia. Nam diabolus inuisibiliter illa stomacho infert, & inde visibiliter reducit, non obstante quod sint ita magna: quia potest ad libitum ea diuidere, & reunire, & vbi opus fuerit, actius naturalia ad id applicare, & hoc tanta celeritate, vt oculus diuisionem & compositionem discernere non possit, sed iudicet ita magna emitti, & quod oculus decipiatur, & non possit ratione velocitatis motus percipere rem, vt est. Adducit ad hanc materiam dictus Doctor exemplum apud Surium tomo 3. ex vita S. Petri Archiepiscopi Taran-

tasi. In castro S. Symphoriani Lugdunensis
 Ecclesiæ, erat vir fidelis, & religiosorum of-
 ficiosus, sedulusq; susceptor, & ad suum hospi-
 tium vim faciendo, pertraxit Abbatē magnæ
 conuersationis, & opinionis. Illi erat filia, quæ
 opera mulieris maleficæ, per nequitiam inui-
 dæ socrus, languore tabescebat desperato, nec
 viri sui præsentiam, nec aspectus ullatenus to-
 lerabat: mater, vt Sathanas Sathanam eijceret fa-
 mosum quendā maleficū accersuit, qui arbor-
 um cortices contriuit, & pocula verbis & her-
 bis confecta dedit, & proprijs dentibus illius
 brachium momordit, quæ ab illo languore
 conualuit, sed interdū velut ex corde procede-
 re acus sentiens, cruciabatur atrociter, donec
 per morsurā brachij, quā nulla cicatrix obdu-
 xerat, acus educeret vis occulta, plures in hunc
 modū, quam triginta, per temporū interualla
 prodierant: Pater lachrymis filiæ infirmitatem
 Abbati exposuit, & ab eo auxiliū petijt. Ducta
 ad præsentia Abbatis, eadē hora sentiens acum,
 mulier gemebunda deplorat. Iam peruenerat
 ad foramen: solitus iam præcesserat cruor, iam
 cæperat apparere, & accedens vnus ex fratribus
 laicis eidem Abbati deseruiens cruentam extra-
 xit. Orat Abbas, & locum vulneris tangens, in
 virtute fidei pollicetur, nec ferrum ultra, nec
 chalybem exinde processurum: Factum est, sed
 mutata materia est, malitia nec dum prorsus
 extincta: cæperunt lignei sudes paruuli pro-
 ferre

ferreis acubus egredi, & non omnes eiusdem magnitudinis, & crassitudinis, sexdecim intra annum, & paucos menses, ex mulieris lingua prodierunt. Adfuit demum S. Petrus Archiepiscopus Tarantasis, cui diuinitus seruabatur tanti miraculi plenitudo. Offeritur mulier missarum solemnia celebranti, sicut præceperat vespera præcedenti: Eadem hora septimum decimum lignum ex muliebri carne egreditur, quod sub oculis omnium sacrista extraxit: confitentem mulierem absoluit, sacram ei dedit Eucharistiam, & ab omni deinceps cuiuscunque materie progressu iubet esse securam: Hæc ibi. Materia huius puncti semper mihi visa est difficilis: tum quia multi dicunt constanti testimonio se huiusmodi educta sæpius vidisse, per incisionem, aut etiam aliam educationem: communis autem sensum experientia non semper falsa est, tum quia via ingerendi huiusmodi in corpus sine dolore, & tactu, & signo res mirabilis quædam apparet, & cognitum nobis naturæ cursum effugere. Quid tamen mihi sentiendum videatur paucis resoluam.

Præmitto in primis ex Theologia & philosophia, naturaliter non esse possibile corporum penetrationem. Quare miraculum maximum fuit, quod Christus clausis ianuis ad discipulos venit, ut ex Euangel. lectione Ioan. 20. constat, prout docent S. Greg. in hom. 26. in Euang. S. August. tract. 121. in Ioannē, S. Thom. 3. part.

q. 28. art. 2. & alij alibi. Quare cum Diaboli potestatem excedat miracula facere, concedendum non est, quod eius operatione fiat penetratio corporum. His præmissis, sit

Prima Conclusio. Non est à ratione alienum, quod quandoq. huiusmodi res non sint naturales, sed generentur ex mala humorum dispositione, ad modum rerum naturalium, & conseruatæ resoluantur in materiam liquidam, ut Grillandus cum prima opinione sentit.

Secunda Conclusio. Aliquando etiam ex causis naturalibus in homine nascuntur dura, quæ torsiones, dolores, & acutæ infirmitates generant.

PATET de calculo & alijs rebus. Ad quod propositum probandum, multa ex medicis adferuntur à Ioanne VViero lib. d. cap. 16. Quare non est boni Christiani, omnes acutæ internas, & longas infirmitates referre ad maleficia.

Tertia Conclusio. Secunda opinio à Grillando recitata etiam aliquando vera esse posset.

QVIA Diabolus tantæ est subtilitatis & potentia, quod possit illudere sensibus
estan-

astantium, & veras res velocissime afferre, & apponere, motis prius doloribus & torsionibus in corpore, & membro infecto, quasi lateant intus res naturales.

Quarta Conclusio. Quod huiusmodi dura immittantur per extensionem pororum, & pori iterum immissis huiusmodi rebus duris occludantur, imaginarium est, & à naturali ratione alienum.

QVIA pori ita sunt à natura constituti, ut præter tenuissimum liquorem & sudorem nulla solida substantia egredi valeat, nec patiantur sine cutis & carnis scissione tantam extensionem, ut tam crassæ, duræ & solidæ materiæ immittantur, ut omnibus ratione videntibus ad sensum patet. Quantum ad illa, quæ adferuntur pro similibus, dissimilia potius sunt. Aqua enim est liquida, & diuiditur in omnem loci differentiam, & ad immissionem alterius solidi corporis statim cedit, & educto tali corpore iterum coadunatur. At alia ratio est corporis humani solidi: diuisum sine sensu & dolore non coniungitur. De ictu fulminis etiam alia ratio est: Quia, ut Physici tradunt, eius est naturæ, quod durum lædat, nullo apparente signo in molli. Sic quandoque experientia cognoscimus in hominibus fieri, ut carne integra manente exterius, ossibus & neruis

uis interiorius contractis & contritis, fulminis-
 & us hominem lædat. Ad hoc facit quod Irido-
 rus lib. 13. Ethymolog. Seneca lib. 5. & 6. natu-
 ralium quæstionum, & Plinius lib. 2. hist. nat.
 & alij tradunt, quod fulmen talis sit naturæ,
 quod oculis & bursis in nullo læsis, sed inte-
 gris manentibus, suo tactu conflatur & consu-
 mit pecunias, aut gladium in vagina liquefa-
 cit, vagina intacta. Non enim fulmen eodem
 modo omnem materiam lædit. Quæ enim ob-
 duritiam ei resistunt, ut lapis, ferrum, æs, & si-
 milia, vehementius & fortius dissipat & conte-
 rit: teneris, mollibus & rarioribus parcat. Hinc
 contingit, ut dictum est, quod quando homi-
 nem lædit, nihil vulneris exteriorius apparet,
 contritis interioribus ossibus.

*Quinta Conclusio. Existimo non esse
 negandum, aliquando res huiusmodi duras
 in partibus corporis, Dæmonis potentia &
 maleficorum opera includi.*

QVIA multorum hominum diligenti ocu-
 lari inspectione compertum est, similes
 materias è corporibus excisas & emissas esse. In
 eis autem, quæ multis ad sensum patent, om-
 nia ad deceptionem referre, quando clara
 sunt testimonia etiam Doctorum, infirmus est
 intellectus. Quia multa sunt, & fiunt, & non
 est dubium ea esse, quæ tamen rectè non pos-
 sunt

sunt cognosci, vt August. lib. 21. de Ciuit.
cap. 5. docet.

*Sexta Conclusio. A ratione alienum
esse non puto, Daemonem subtilitate sua sci-
entia, & virtute potentia posse immittere
homini profundissimum somnum, & medijs
naturalibus efficacissima operationis adi-
mere sensum doloris, vt scissione carnem di-
uidat, & huiusmodi materias duras impo-
nat, & iterum breuissimo tempore curet a-
lijs naturalibus fortissimisq. remedijs nobis
incognitis.*

SI QUIDEM & medici vel chyrurgi naturali-
bus & soporiferis herbis nonnunquam im-
mittunt soporem, ad remouendum dolorem,
quando aliquod membrum abscindere vo-
lunt. Dæmonis autem peritia insignis est, &
potentia eius maior, quàm ab homine intelli-
gatur. Nemo existimet, quod sine caussa mille
artifex dicatur. Nec quis admiratione capia-
tur, quod nullum signum talis incisionis ap-
pareat. Cùm cicatrix relinquatur, aut ob im-
peritiam medici, aut ob medicinae debilem &
tardam operationem, quæ omnia Dæmon
supplere potest. Quare videmus, quod ceteris
paribus præstantior Chyrurgus perfectius cu-
ret, & minorem cicatricem relinquat.

Huic

Huic Conclusioni congrua exempla ponit Nicolaus Remigius lib. 2. cap. 4. Quædam Margareta Ienina adiunctis sibi socijs, cum proprium filium odisset, inuecta est nocte à Dæmone in illius ædes, quæ erant in Sarbringen, ubi dormientem prius tamen vnguento illinitum ad altius dormiendum, aggressæ simul sunt: sed cum aliud fato aliquo impeditæ efficere non potuissent, testam humi repertam lateri filij, cui nomen erat Iaquilinus, facto prius vulnere, quod tamen momento coalesceret, inseruerunt: vnde etiam post multorum mensium vexationem videntibus multis erupit. Sennel Armentaria, quæ Dux in oppido Lotharingæ pridie Calend. Octob. Anno 1586. mortis supplicium pertulit, confessa est, se in summum pedem cuiusdam Philippi Pistoris os è veruecina coxâ inseruisse: cum prius admota piscis spina vulnus fecisset, quod deinde callo obductum, ingentes diuturnosque dolores eidem peperit, vt ab eodem pistore etiam postea compertum est.

Septima Conclusio. *Puto dissimilem imponēdi rationem esse eorum, quæ immittuntur in carnosam corporis substantiam, & aliorum, quæ ad intestina & stomachum transeunt.*

RATIO

RATIO diuerſitatis eſt. Quia oriſicium, arteria, guttur & alia organa ad naturæ conſervationem ordinata, ita ſunt cõſtituta, quod non dilatentur, aut comprimantur, niſi ad naturales ſuos effectus: Sè ſum autem fugit, quod tam dura, ſolida & craſſa tranſeant tam anguſta foramina, ſine dolore perceptibili. Et licet nim Dæmon ſua ſubtilitate corpus penetret, eiꝰ illabatur; non tamen poteſt mediantibus corporalibus rebus ita interius operari, ſicut exterius in carne, vbi facilius actiua paſſiuis coniunguntur. VVierus lib. 4. de præſtig. Dæmonum, cap. 9. vñum adfert exemplum ex Ioanne Langio, Illuſtriſſimorum Principum Palatinorum Rheni medico, lib. 1. Epilt. 38. Quod contigit Anno Domini à Chriſti natiuitate 1539. in quodam Eiſterenſis Epiſcopatus pago Eugelſtal. In hoc pago Vlricus Neuſſer agricola, cùm crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, ſubito clauum ferreum ſub illa cute manu apprehendit, quem Chirurgus illuc balneator nouacula exciderat: nec tamen ceſſarunt dolores, ſed indies magis in crudeſcebant. Quapropter cùm nec aliud doloris remedium fore miſer, quàm mortem ſuſpicaretur, arrepto cultello, ſibi guttur abſcidit. Itaq; dum tertio die ad ſepulchrum mortuus efferretur, aderant tum Eucharius Roſenbader ex VVieſenburg, Noricorum oppido, & Ioannes

ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, de mortui agricolæ ventriculum inciderunt, in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar ferræ dentatos, ac duo ferramenta aspera reppererunt, quorum singula spitami longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hîc admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in ventriculi cavitae contineri potuerint: an qua arte sint ingesta? certà non alia, quàm Dæmonis astu & dolo. Hæc dictus auctor.

QVAESTIO VII.

Quomodo malefici aut sages nocte ad ædes maleficiandi ingredi possunt, sine strepitu & rumore, ita ut non deprehendantur?

CONFESSIONIBVS maleficorum & sagarum didicimus, quod non rarò de nocte ædes intrant, infantes rapiunt, aut homines dormientes veneficijs inficiunt. Quæritur ergo qua ratione ita cautè ædes & cubicula clausa intrare valeant? Tractat aliquid de hac quaestione Grilland. lib. 2. de Sortilegijs q. 8.

Hîc in memoriam reuocandum est, quod in superiori tractatu insinuaturn, de custodia & ducatu Angelorum. Sicut enim bonus Ange-

Angelus homini dux est in bonis, ita malus in malis. Dæmon enim magisterutus, qui suum clientem incitat ad nocendum homini, nocte dum homines dormiunt præcedit ad locum destinatum, fenestras, vel ianuas clausas etiam fortissimis seris aperit, & maleficos vel sagas intromittit, instruitque quomodo dormientem maleficio inficere debeant, imò etiam aliquando dormientibus remedijs soporiferis altiore somnum imprimit, ad lectum dormientis ducit, ac lumen producit ut videant, cautè pannos discooperit; nec non etiam quandoq; suam operam impendit, ut potum veneficij ori, naribus, vel auribus infundant, vel corpus vñctione pestifera inungant. Reexpedita Dæmon fenestras, aut ianuas iterum recludit, quando malefici egressi sunt, ut antea repererat. Nisi enim opera Diaboli viderentur, incredibile videtur, quod intrantes ædes alienas, in quibus fortasse nunquam fuerunt nocturno tempore clausis ostijs & fenestris, ita tacitè ingrederentur, & egrederentur, nec aliquando deprehenderentur. Sic dicit Grillandus se audivisse à duabus mulieribus maleficis, quas examinandas habuit.

Retulit idem Ioannes Cuno de Rouer, cuius maleficij longam seriem retulimus in prima parte superioris tractatus. Cum enim Anna mater sua & duæ aliz sagæ convenissent, ut de nocte virum quendam Zelosum persecutorem

cutorem maleficorum maleficio conficerent. Magisterulus præcedens fenestras & ianuas aperuit. Ipse autem Ioannes Cuno pro comite à matre & alijs adductus fuit, vt candelam ardentem, quæ non naturalis, sed arte diabolica confecta erat, (ipso Ioanne Cunone proprijs scriptis sic distinguente) teneret. Venientibus autem eis in cameram maleficiandi in ciuitatem Treuirensē, cū maleficiādu pro more bonorum Christianorum se signo crucis & pijs exercitijs, antequam se quieti tradidisset, muniuisset, nihil efficere potuerunt, sed re infecta reclusis ianuis auolare debuerunt. Vir autem bonus, cui nocere voluerunt, adhuc viuit Dei gratia, & tam diu viuet, quā diu Deo placuerit. Mater dicti Ioannis Cunonis, cū & ipsa examinaretur super articulis propositis eodem modo confessa est, sicut filius in hoc puncto. Si quis autem miretur, quomodo tam quietè hæc fieri possint quod homines non excitentur. Respondeo quandoq; etiam homines euigilare, quando huiusmodi tentant facere, imò nonnunquā aliqui percipiunt, quādo potionem infundere contendunt, & euigilant non sumpta sufficienti parte ad tollēdam vitam, sed tātum ad aliquorum membrorum debilitatem, vt exemplis doceri posset, si expediret. Qui autem talia magisteruli aut Martineti, siue mali ducis opera fieri miratur ita elanculum, vt homines semper non eo exci-

tentur: recogitet quomodo Apostolus Petrus ^{Act. 12.}
 dormiens inter duos milites, vincus duabus
 catenis, & adhibita custodia ante ostium carce-
 ris, ipsa nocte, cum eum iam producturus esset
 Herodes, à bono Angelo nemine rescisciente
 eductus sit. Et ecce, ait scriptura, Angelus Do-
 mini astitit, & lumen refulsit in habitaculos
 percussioque latere Petri, excitauit eum, dicens:
 Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de mani-
 bus eius. Dixit autem Angelus ad Petrum: Præ-
 cingere, & calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et
 dicit illi. Circunda tibi vestimentum tuum,
 & sequere me. Et exiens sequebatur eum, &
 nesciebat, quia verum est, quod fiebat per An-
 gelum: existimabat autem se visum videre.
 Transeuntes autem primam & secundam cu-
 stodiam, venerunt ad portam ferream, quæ du-
 cit ad ciuitatem, quæ vltro aperta est eis. Et ex-
 untes processerunt vicum vnum, & continuo
 discessit Angelus ab eo. Et Petrus reuersus ad
 se dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus
 Angelum suum, & eripuit me de manu Hero-
 dis. Hic considerandum, quam secretò Ange-
 lus bonus Apostolum eduxerit, & aduertèn-
 dum, secundum naturalem potentiam nō esse
 etiam difficile facere Martineto, quæ ei ascrip-
 simus, in nocturno ducatu sui clientis.

QVAESTIO. IX.

An Magi & Malefici nostri etiam possint seminibus & arborum floribus, nocumenta inferre productione ranarum, murium, erucarum, locustarum, & similium bestiolarum?

Ex confessione earum percipimus passim eas fateri, quod non raro huiusmodi operentur: proinde paucis huic quaestioni respondendum.

Prima Conclusio. Certum est maleficos & magos mediante Daemonis opera posse producere ranas, cyniphes, erucas, & similia animalia imperfecta.

HAEC conclusio probatur ex scriptura Exod. 7. & 8. fecerunt malefici per incantationes suas ranas, & serpentes. At Cyniphes educere non potuerunt, non ob eorum impotentiam, sed quia aderat dominatio prohibetis per Spiritum S. vrait D. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 9. Vnde Scriptura inquit: Digitus Dei est hic. Atq; quantum ad hanc Conclusionem attinet eam communiter DD. Theologi recipiunt. D. Hieron. Lyran. Dionysius Carthusianus, & alij in cap. 8. Exod. Augustin. in loc. cit.

est. S. Thom. 1. part. q. 114. artic. 4. Alexander Alensis in 2. part. q. 43. memb. 2. Magist. in 2. d. 7. in fine. Bonauent. & alij ibidem. Guilhelm. Parisien. in lib. de vniuerso, part. 2 & alij communiter alibi. Ad eundem effectum facit Psalm. 77. Et dedit ærugini fructus eorum: & labores eorum locustæ. &c. Et deinde subiungit: immisiones per angelos malos. In quem Psalm. legendi D. Augustin. Cassiodor. & alij.

Secunda Conclusio. *Ad productionem talium bestiarum & animalium imperfectorum, Daemon ex pacto cum mago & malefico tantum dispositiue concurrat per applicationem agentium naturalium.*

HANC docet August. in d. lib. 3. de Trinit. cap. 8. & post eum S. Thom. Alenf. Bonauent. & alij. Ait enim August. Non solum malos, sed nec bonos angelos fas est putari creatores, sed pro subtilitate sui sensus & corporis, semina rerum istarum nobis occultiora nouerunt, & ea per congruas temperationes elementorum latenter spargunt, atq; ita gignendarum rerum, & accelerandorum incrementorum præbent occasiones.

Tertia Conclusio. *Huiusmodi animalia iam ad operationem Demonum producta*

*ducta ex operatione sua natura nocumenta
inferant segetibus, floribus arborum, aut
fructibus adhuc teneris.*

HVIVS Conclusionis sensus est, quod quidem productio huiusmodi bestiarum facta ope diabolica, sit præter communem naturæ cursum, & ita mirabilis quantum ad producentem, & mouentem agentia naturalia ad suum effectum, præsupposita tamen productione, quod quædam depascant olera, alia flores arborum, quædam folia, nonnulla etiam hominibus molestissima sint, id conuenit naturæ tantum bestiarum. Hæc Conclusio satis probatur ex locis Scripturæ allegatis. Exod. 8. & Psal. 77. & DD. in eisdem locis. His accedit quod sicuti miracula non sunt multiplicanda sine necessitate: ita nec mirabilia censenda, quæ fieri communi cursu naturæ ratio conueniens suadet. Cum enim huiusmodi animalia licet imperfectiora sint, quippe quæ ex putrefactione facilius generantur, & quasi à casu, auctore Aristotele lib. 7. Metaphys. tex. 23. vitam habeant, indigent nutrimento aliquo, atq; in id sibi conueniens ex natura indita feruntur. Ideo quando magi & malefici auxilio Dæmonis volunt hominum generi detrimenta inferre in seminibus aut fructibus arborum, demones concurrunt, Deo tamen permittente, ad productionem similium animalium in tanta

tanta copia, vt verifimiliter magna ex parte flores arborum, aut fructus adhuc teneros depascant, corrochant, mortificent & contaminent. Ex qua corruptione humano generi, ad cuius conseruationem fructus terræ & arborum necessarij sunt, damna maxima contingunt.

Quarta Conclusio. Possunt etiam magi & malefici auxilio malorum spirituum animalia imperfecta hinc inde in varijs locis conspersa congregare in uno loco & conseruare.

HANC, in qua Theologum non puto posse dubitare, breuiter docet Nicolaus Remigius Serenissimi Ducis Lotharingæ consiliarius lib. 1. Dæmonolatreiæ cap. 22. Prodierrunt anno præterito 1595. huius Auctoris Dæmonolatreiæ lib. 3. in quibus ex indicijs capitalibus nongentorum plusquam minus, qui propter sortilegij crimen intra annos quindecim in Lotharingia, vbi ipse est cognitus publicus, morte mulctati sunt, omnes effectus, quos maleficis & strigibus tribuimus, multarum confessionum exemplis ostendit atq; illustrat. Conclusionem hanc nunc paucis probamus. Atq; in primis ex communi & recepta Theologorum doctrina. Corpora hæc inferiora etiam angelis malis, quatum ad motum

localem obediunt (intellige semper, nisi Deus cui omnia subiecta sunt, impediatur.) Atq; hanc propositionem post S. Augustin. lib. 3. de Trinitate cap. 8. & 9. tradunt S. Thom. 1. par. q. 110. art. 3. & lib. 3. contra gentiles, cap. 103. S. Bonavent. Palud. Richard. & alij cum Magistro in 2. d. 7. Syluest. in verb. Maleficium. q. 2. Franciscus Victoria in relect. de arte magica, à nu. 32. Benedict. Pererius lib. 1. de magia, cap. 6. & alij alibi. Vnde citissimè & celerrimè propter magnam potentiam & virtutem possunt corpora de loco ad locum transportare. Hinc sicuti res alias alibi factas Demones celerrimè ad magorum aliquando ostentationem ex locis etià latè distantibus possunt asportare: Sic quoq; valent animalia imperfecta & minutiora in diuersis locis via naturali enata, coaceruare, & in locum destinatum mouendo cōgregare. Qui enim homines mouendo celerrimè ex diuersis locis in vnum locū potest coadunare: quid impedit, quo minus erucas, limaces, locustas & similes bestiolas in vnum locum cogat? Atque hoc modo fieri potuit, quod aliquando memini relatum, quosdam ex nostris maleficis confessos, quod habuissent tempore quodam autumnii vas plenum limacibus paruis ad perdendum semina frugum. Dæmoni enim minimè difficile est paruo tempore colligere, & vno loco includere magnum cumulum, & quasi infinitum numerum minutio-

nutrimentorum bestiarum. Nicolaus Remigius refert exempla ex processibus & indicijs in hunc modum. Alexia Viola in agro Tentraro Anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo tertio refert se, postquam bachantium more hac atque illac vnâ cum æqualibus multum discurrisset, solitam in aëre spargere minutum quendam puluerem, ad id sibi idcirco à Dæmone concessum: vnde erucæ, bruchi, locustæ, atque id genus pestes satorum adeo densæ nascerentur, vt ijs agri ilicò vnde quaque contaminarentur. Apra Hoselotia, Alexia Drigza, Odilla Boncuriana, & Rosa Gerardina memorant se simili facto ingentem murium copiam non semel in agris excitauisse, qui ilicò in terram se abderent, corrodendis ortarum frugum germinibus: Et post quædam subdit; Quemadmodum nostra ætate visus est Nanceij Comes quidam è Germania vniuersas cubiculi muscas circa infixum in parietem pugiunculum congregans, non aliter atque apes in fuga verberis instar è ramo pendere solent. Et alius è tota vicinitate, ac confinio excitos angues in ignem Magico circulo conclusum inducēs, ac cùm ex ijs quæ corpore immanior erat, in illum ingredi detrectaret: coacta est tamen repetito idē tēdem carmine id facere, ac se cum cæteris in obiectum ignem dedere & prouoluerē. Hæc ille. Ex his nō est difficile colligere,

qua ratione quidam incantatores aliquando in alicuius ædes, cui malè volunt, maximum glirium, aut murium numerum cogant, ut trumenta consumant, & alias molestias inferant. Non enim in verbis, aut signis est aliqua virtus coactiua, sed Dæmon ex pacto ad prolationem verborum & applicationem signorum operatur ad coadunationem murium, & glirium in tali loco, quem incantator & magus præfigit. Cùm hîc mentionem fecerimus, dæmonem per motum localem varia operari, dubium occurrit hoc loco soluendum, ut cõstet, an superstitio sit credere, vel aliquid veritatis obtineat opinio illa, tam quorundam incantatorum & magorum, quàm etiam multorum venatorum, qui existimant incantationibus impediri posse capturam ferarum. Ad quod dubium respondetur affirmatiuè, fieri posse ut impediatur captura ferarum incantatione & arte magica. Ut hoc melius intelligatur, recolendum quod feræ aut canibus capiuntur, quemadmodum ut plurimum lepores multi capiunt: & tunc impedimentum potest fieri à Dæmone ex parte canum insequentium leporem, quos in cursu potest impedire, vel in apprehensione: aut etiam leporem velocius potest impellere, & motu locali transferre, ita ut canes effugiat. Si autem feræ retibus sint capiendæ, his modis aut similibus impedimentum opponitur. Aut ante retia potest se
in cor-

in corpore assumpto ponere, vt feram auertat, vel ad eundem finem imprimere illusionem phantasmati feræ, vt apprehendat hominem, vel canem sibi aduersantem. Aut deniq; transferendo per motum localem feram, ne retia attingat: vel eadem etiam retia inuisibiliter eleuando, vt pateat securus transitus. Cùm enim Dæmon sit mille artifex, non desunt illi modi, quibus hominum commodis aduersetur, & suorum clientum, scilicet incantatorum & magorum causam promoueat: Si quidem incantatores omnem fiduciam collocant in suis incantationibus & signis magicis in ordine ad præstandum impedimenta capturæ ferarum, ita & ipse ex pacto tacito, si non quandoq; etiam expresso, concurrat tanquam fidelis cooperator ad impediendum, vt augeat rerum vanam confidentiam, & suam fallacem fidem confirmet.

LEX V.

Nemo Auruspice consulat, aut Mathematicum: Nemo Ariolum: Augurum & vatum praua confessio conticescat, Chaldei & Magi, & ceteri, quos maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Si leat omnibus perpetuò diuinandi curiositas:

Pp 5

Etc.

Etenim supplicio capitis ferietur, gladio ultore prostratus, quicumq; nostris iussis obsequium denegauerit. Lex est Constantini ad populum.

HAEC L. partim spectat ad magiam diuinitricem, partim ad effectricem. Litera ferè patet ex superioribus, vbi de varijs diuinationis speciebus dictum est. D. Hierony. lib. 1. commentariorum in Daniele cap. 2. in illa verba: Præcepit Rex, vt conuocarentur harioli, & magi, & malefici & Chaldæi: distinctionem ponit inter hæc nomina. Secundum eum harioli sunt, quos alij *ερασιδους*, id est, incantatores interpretati sunt, & secundum eundem doctorem rem rem verbis peragunt. Magi, qui de singulis philosophantur. Malefici, qui sanguine vtuntur & victimis, & sæpe contingunt corpora mortuorum. Porro in Chaldæis genetliaci significantur, quos vulgus mahem taticos vocat. Sed latius quædam nomina ex dictis in hac lege accipiuntur. Etsi enim sacris literis Chaldæi intelligantur, qui per considerationem astrorum & astronomiam diuinabant, eò quod astronomia in Chaldæa vigerit, vt apparet ex illo Esaïæ, Vbi scriptum de Babilone cuitate Chaldee: Stent & saluēt te augures tui, qui contemplabantur, & supputabant menses, vt ex eis annuntiarent futura tibi: tamen in hac lege videntur idem esse, quod magi. Magos enim Chal-

Chaldeos Asirij, à Chaldaea Asiæ regione nominabant. Et tùm magi apud Persas potissimùm Deorum cultui vacare solerent, in tātum potestea aucta est eorum vanitas, vt non solùm obseruatione syderum futura prædicere, sed artibus quibusdam & maleficijs & scire se omnia, & facere posse profiteretur: quæ duo comprehendunt tam magiam diuinatricem, quàm operatricem. Per magos in hac L. diabolicis artibus mirabilium rerum effectores intelligo, quos vulgus omni tempore maleficos appellauit, vt patet ex Rub. hac L. & L. Et si excepta, infra. & in can. Nec mirum. §. Magi sunt, qui vulgò malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permissu Dei elementa concutiunt, turbant mentes, ac sine vlllo veneni haustu, violentia tantum carminis interimunt. Hos effectus etiam hæll. magis & maleficis tribuunt. Atque sic magos malas artes exercentes maleficos à vulgo semper appellatos, testes sunt antiquissimi Patres, Cassianus in collat. 8. cap. 19. Augustin. de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 6. Lactant. lib. 2. de origine erroris cap. 17. Isidorus lib. 8. Ethymolog. cap. 9. & S. Thom. lib. 3. contra gentiles cap. 106.

Nota hñc in illis verbis (quos maleficos, ob facinorum magnitudinem, vulgus appellat) maleficium, vt etiam nòs experientia discimus, vix vnquam, vt in præsentì negotio de eo loquimur, continere vnam simplex cri-

crimen, sed semper multa includere: & proinde iudicium sumendum ex multis comitantibus. Nostri autem malefici hæc scelera committunt: abnegationem DEI, quæ est porta ad omnia scelera, fidei in Baptismo susceptæ, ac communioni Sanctorum abrenunciant: cum Dæmone pactum in destructionem cœlestis regni ineunt, cum Sathana rem Veneream exercent, nocte eodem cooperatore ad congregationem proficiscuntur, ibidem idololatriam exercent, exhibendo honorem & cultum Dæmonibus; cōspirant cum eisdem in perniciem humani generis, quomodo fructibus & seminibus, nec non hominibus nocere possint, & talia exequentur Dæmoniacō auxilio accito, homicidia committunt, infantum corpora non rarò exhument, quæ vel in cineres, aut liquores igne resoluunt, nonnunquam etiam corda infantum comedunt, Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento turpissimè sæpius abutuntur, iumenta & pecora morbis vsque ad mortem inficiunt, personas matrimonio iunctas impediunt, ne matrimonij actus debito modo exercere possint: odia inter coniuges aliquando generant, parricidia frequenter committunt, blasphemias frequentant, & alia plura facinora nefanda, quæ nominari nec possunt, nec decet, perpetrare non verentur, vt plurimis fidelissimis confessionibus testimonijsque

que didicimus. Quare rectè malefici dicuntur, non solum ob facinorum magnitudinem sed etiam multitudinem. Neque tamen omnes malefici & sagæ omnia hæc coniunctim semper committunt, sed alij alijs sunt peiores. Hæc tamen ferè omnibus sunt communia: Abnegatio Dei, abrenūciatio fidei in Baptismo susceptæ, pactum cum Dæmone, Apostasia, idololatria in congregatione, abusus sceleratissimus Dæmonis in forma incubi aut succubi, conspiratio ad perpetrandum aliquod malum contra Reipubl. ac patriæ salutem, homicidium, aut aliquorum animalium perditio, sacrilegium in abusu Eucharistiæ, & blasphemia.

Postremò circa illa verba, (Etenim supplicio capitis ferietur, gladio ultore prostratus) aduertendum, quod quamvis secundum Iuris peritos generaliter loquendo, per pœnam capitalem non intelligatur pœna mortis, sed etiam exilij: Cyn. L. i. C. de falsis. Marfil. in pract. Crim. §. Oportunè. num. 40. Boër. in decis. 254. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 67. & alij: tamen hic intelligitur pœna mortis, ut intelligitur ex verbis adiunctis, supplicio capitis ferietur, gladio ultore prostratus.

QVAE.

QVAESTIO I.

An malefici sic dicti à vulgo, ob facinorum magnitudinem, morte sint afficiendi?

QVAESTIO hæc hoc tempore solemnis est, cum ob frequentiam maleficiorum dubium quandoq; in casibus occurrentibus incidat, maxime cum non omnes malefici sint pares in malitia. Ante resolutionem quædam sunt prænotanda.

Primum notabile. Secundum legem diuinam & humanam, pœna est commensuranda delicto & culpæ. Deuteron. 25. iuxta mensuram delicti, erit plagarum modus. can. Non afferamus. 24. q. 1. cap. Sicut dignum, de homicid. & cap. Fœlicis, de pœnis in 6. & L. Respiciendum. ff. de pœnis. & L. 1. §. Sed & qui. ff. de abigeis.

Secundum. Delictum tanto grauius est, quanto dignior persona, in quam peccatur. S. Thom. 1. 2. q. 73. artic. 9. S. Antonin. 1. part. tit. 9. §. 1. cap. 1. & alij alibi. cap. 1. de calumniat. cap. Cum illorum. de senten. excommunicat. Institut. de iniurijs. §. Atrox. Ex quo fundamento, cæteris paribus, grauiora sunt peccata, quæ in Deum committuntur illis, quæ in homines. cap. Vergentis, de hæret. & in Authen. Gazaros. in C. eod. tit. Hinc deducitur, quod abnegatio Dei, idololatria, præuaticatio, Apostasia, hæresis, fortilegium, diuinatio, incantatio

tatio, & similia, sunt grauissima peccata, & referuntur ad crimen læsæ maiestatis diuinæ.

Tertium. Est differentia inter hæresin propriè dictam, & crimen maleficorum: quia hæresis simplex peccatum est, nec tam multa alia inuoluit: at maleficium colluies peccatorum comitatur, vt ex dictis clarum est. Sic communiter malefici incidūt in pœnam multorum criminum. Participant vt plurimum cum hæreticis in aliquo: longè tamen eos malitia superant in alijs. Ex hac causa non est eadem causa cognitionis & pœnæ. Si nihil aliud maleficium haberet, quàm hæresis crimen, nullo modo cognitio eius ad iudicem secularem spectaret: cum autem diuersa habeat adiuncta, misti est fori, & est locus præuentioni, nisi consuetudo alibi aliud obtineat.

Prima Conclusio. Malefici sic dicti à vulgo, ob facinorum magnitudinem, secundum legem diuinam & humanam, morte sunt mulctandi.

PROBATVR primò ex lege diuina. Exod. 22, Maleficos non patieris viuere. Glossa ibidem, (Maleficos) qui præstigijs magicæ artis & diabolicis figmentis agunt. Glossa alia interlinearis. Maleficos, id est, cooperatores & adiutores Diaboli. Raban. ibidem Maleficos appellat illos, qui præstigijs magicæ artis,

artis, ac diabolicis figmentis causas agunt, & ab vno Deo, qui est auctor omnium bonorum auertere satagunt, quos vltra valere ad hominum perniciem, lex non patitur, sed magis extinguere iubet. Nicolaus Lyranus, Maleficos non patieris viuere: in Hebreo dicitur: Sortilegam non patieris viuere: & licet exprimat mulierem tantum, tamen intelligitur de homine sortilego, sicut exprimit translatio nostra: sed Scriptura exprimit id, quod communius est, scilicet quod mulieres sint sortilegæ. Ponitur autem hæc lex inter eas, quæ reprimunt concupiscentiam carnis: Quia sortilegia frequenter fiunt in his, quæ spectant ad actum carnis. Dionysius Carthusianus accedit ad has expositiones. Sed Hugo Cardinalis in illum locum aptè ad materiam hanc loquitur: Maleficos vocat non quoslibet intentos criminibus, sed præstigiatores, hariolos, magos, inspectores peluis, vel gladij, inuersores psalterij, carminatores, qui scilicet carminibus diabolicis vtuntur. Omnia enim ista fiunt contradicente Domino, & Sacra Romana Ecclesia, & sacris canonibus. Hos sequuntur Nicolaus Iaquierius cap. 22. in flagello fascinatorum. Ioannes Tritemius in tract. de reprobis. Barthol. Spineus de strigibus cap. 3. Malleus maleficarum, Bernard. Basinus de artibus magicis, 10. Conclus. Martinus Arles in tractat. de superstitionibus, numero 102. Latè & doctè Tho.

Thomas Erast. in dialogo de Lamijs. Ample-
ctitur eandem expositionem Iuris periti. Tro-
ilus Maluetius in tractat. de sortibus, num. 17.
Martin. Nauar. in manuali Confessar. cap. 11. n.
28. Damhauder. in pract. crim. cap. 61. nu. 137.
Jacob. Menoch. de arbitr. Iud. qq. cas. 388. n. 16.
copiosè. Ioan. Bodinus in confutat. opinionis
Ioannis VVieri, & alij alibi.

Contra communem Patrum & Doctorum
sententiam obijcit Ioan. VVierus, nec vult
ita intelligi textum in Exod. 12. sed veneficos:
quia textus græcus habet *φαρμακός*, quod
signat veneficos, qui veneno naturali occi-
dunt, & non arte magica vtuntur. Sed valdè
malè VVierus aduertit, cum non solum a-
pud Græcos, sed etiam apud latinos, vt supra
etiam significatum est, nomen veneni & ve-
neficij etiam magicis artibus conueniant. Sic
Sancti Patres nomen (veneficos) maleficis
attribuunt. S. Hieronymus, qui teste Au-
gustino 18. de Ciuitate Dei cap. 43. & ipsa ex-
perientia, trium linguarum peritissimus fuit,
vbique nomen græcum *φαρμακός*, vertit male-
ficus, vel maleficos, secundum inflexionem
nominis, vt patet ex locis paulò post citan-
dis. Sic etiam ad magos & maleficos transfert
Philo Iudæus in lib. de specialibus legibus,
cuius verba ad longum adduximus in expli-
catione primæ L. huius tituli. S. Augustin. de
Ciuitate Dei lib. 21. cap. 6. Si magorum opera,

quos nostra scriptura veneficos & incantato-
res vocat, in tantum Dæmones extollere po-
tuerunt, &c. Quæro hîc ubi nostra scriptura
magos vocat veneficos & incantatores, nisi in
d. loco Exodi, & similibus: secundum inter-
pretationem LXX. interpretum? Eodem mo-
do Isychius in Leuit. cap. 19. in illa verba. Non
declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid
sciscitemini, vt polluamini per eos. Septua-
ginta autem edunt, ait: Non sequimini ventri-
loquos, & veneficis non adiungamini, &c.
Et paulò pòst, vt eius mens intelligatur, quid
per veneficos intelligat, subdit: pessimum est
etiam, & veneficis adhærere: quia Dæmo-
num inimicorum nobis, & pestilentium no-
mina dicunt. Qui etsi ad breue tempus, vt
in errorem mittant, videtur operari aliquid,
quod ad corporalem sanitatem vile & par-
uum, quale etiam imperiti medici operari
possunt: veruntamen nec hoc vt boni, ne-
que vt bene volentes hominibus, operantur,
sed in seruitutem illos redigere, & à Deo se-
parare cupientes. Adeundem sensum inter-
pretatur in cap. 20. Leuitic. lib. 6. His addo,
si quod obscurum esset exponendum in sa-
cris literis, quod tamen minimè in hoc loco
est, id foret exponendum secundum similia
loca Scripturæ. Sed in similibus locis accipi-
tur in sensu à Patribus declarato: Ergo. Pro-
batur assumptum, Exod. 7. vtitur Scriptura
eodem

eodem verbo, quo cap. 22. Sed ibi accipitur pro magis cooperantibus Dæmonis, ut clarè patet ex textu, qui sic habet. Vocauit autem Pharaon sapientes & maleficos, & fecerunt etiam ipsi per incantationes Aegyptiacas & arcana quædam similiter. In quo loco quis non videt per maleficos, quos textus græcus *φάρμακός* appellat, id est, veneficos, non intelligi eos qui naturali veneno, & modo inficiunt, sed solum per incantationes & arte diabolica, ad mentem Sanctorum Patrum? Et iterum circa finem capituli. Feceruntq; similiter malefici Aegyptiorum incantationibus suis, & cap. 8. Fecerunt autem malefici per incantationes similiter, eduxeruntq; ranas, super terram Aegypti. Et iterum in eodem cap. Feceruntq; similiter malefici incantationibus suis, ut educerent cyniphe, & non potuerunt: & dixerunt malefici ad Pharaonem. Digitus Dei est hic. In quibus locis omnibus patet, quod nomen græcum sicut etiam latinum, non physicè accipitur, sed pro veneficis, qui arte Dæmonis & magica ranas educebant. Idem patet ex alijs locis. 2. Paralip. cap. 23. Ezechias transire fecit filios suos per ignem, &c. obseruabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inseruiebat, habebat secum magos & incantatores. Hierem. 27. Vos ergo nolite audire prophetas vestros, & diuinos, & somniatores, & augures, & maleficos. Daniel. 2. Præcepit rex

vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, vt indicarent regi somnia. Esaiæ 47. Venient tibi duo hæc subitò in die vna, sterilitas & viduitas. Vniuersa venerunt super te, propter multitudinem maleficorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. In his locis scripturæ alijsque, quæ adferri possent, vt clarum est ex antecedentibus & comitantibus, circumstantijsque adiunctis, per nomen *φαρμακὸς*, non intelligitur is, qui veneno Physicè vtitur, sed arte diabolica, cùm tamen idem nomen ubique ponatur, mutatis tantum mutandis, secundum declinationem. Quare vim infert literæ, qui contra totius Ecclesiæ & Patrum consensum vnanimem, dictum locum, Exod. 22. aliter explicat. Accedit quod hebræi sermonis periti exponunt: Sortilegam, vel præstygiatricem non fines viuere. Eadem Conclusio probatur alijs scripturæ locis. Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sci-scitetur, &c. nec sit maleficus nec incantator, &c. omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo, & Deuter. 13. Dominus præcipit iudici, vt falsum prophætam & somniatorem, seducentem populum post Deos alienos, sine mora interficiat, & filios Belial cum asseclis igni & gladio persequatur. Hieremiæ 50. Gladius

dius ad Chaldeos, ait dominus, Gladius ad diuinos. 4. Reg. 1. cap. Ochozias, quia consuluit Beelzebub Deum Accaron, super infirmitate sua, mortuus est, iuxta sermonem Domini. 1. Paralip. cap. 10. Saul mortuus est, quia Phytionissam consuluerat, nec sperauerat in Domino 1. Reg. c. 28. Saul adhuc memor præcepti Domini, abstulit magos, & hariolos de terra, & interfecit eos, & ibidem Phytionissa mutato habitu: Tu scis quanta fecerit Saul, & quomodo eraserit magos & ariolos de terra. Quare ergo insidiaris animæ meæ ut occidas?

Secunda pars Conclusionis, quantum ad L. humanam & ciuilem, constat ex hac L. & ex L. Nemo & L. Nullus. L. Multi. & L. Et si excepta. eod. tit. & DD. iuris ciuilis in has leges. Azo. in summa eod. tit. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficijs, in tit. de sortilegis & mathematicis. Panormit. in cap. 1. de Sortileg. Hostiens. in summa eod. tit. §. Quæ sit pœna. Ioan. ab Anania ibid. Paul. Grilland. lib. 2. de sortileg. q. 11. num. 11. Damhauder. loco citato, Menoch. de arbitr. Iudic. qq. cas. 288. num. 5. &c. Approbat has leges, quantum ad pœnas, S. Augustin. lib. 8. de Ciuit. cap. 19. Vnde argumentatur aliquam vim inesse arti magicæ. Cur enim, inquit, tam grauitè ista plectuntur seueritate legum, si opera sunt nûminum colendorum? An forte istas leges Christiani instituerunt, quibus artes magicæ puniuntur? secundum

quem alium sensum, nisi quod hæc malefica generi humano perniciofa esse non dubiū est?

Dubium hic incidere potest, *An malefici & saga de quibus nunc loquimur, sint morte affiendi, etiamsi hominem, equum, vaccam non interfecerint, sed tantum in congregatione, aut cursu fuerint? pro resolutione, sit*

Secunda Conclusio. Malefici & saga, de quibus nunc agimus, etiamsi damna nemini in exterioribus intulerint, si in conuentu fuerunt, nocturnas congregationes frequentauerunt, & alia exercuerunt, quæ communiter ibi fieri solent, secundum legem diuinam & humanam iuste morte afficiuntur.

*Prima
pars probatur.*

PROBATVR Conclusio. Primò, quantum ad legem diuinam. Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Malefici autem, vt ex dictis constat, appellantur, qui præstigijs magicæ artis & diabolicis figmentis causas agunt, Deo abrenunciant, & ad diaboli castra declinant. Sed qui ad nocturnos conuentus veniūt, omnes tales sunt. Quia nullus ad talem locum venit, qui in primis Deo non abrenunciauerit & cum Dæmone pactum inierit, vt omnium, qui tam infauſtam artem exercent, confessio-
nibus discimus.

Secun-

Secundò: Idololatraz, secundum legem diuinam, mortem merentur. Exod. 30. & 32. Deuteron. 13. & 27. & alibi. Quæ autem natio vnquam tam grauem idololatriam commisit, ac nostri malefici committunt, qui Deo vero relicto, Dæmoni obedientiam, honorem, ac cultum impendunt. Iudæi ac gentiles, si quam idololatriam exercebant, id faciebant, quia idolis ligneis, aut lapideis diuinitatem aliquam inesse credebant. At nostri malefici & sagæ scienter ac prudenter ei honorem, obedientiam & cultum Deo debitum impendunt, quem Dæmonem cognoscunt. Quid enim aliud in suis nocturnis conuentibus faciunt, quàm Dæmoni famulatum præstant, & honorem impendunt? Qui eos idololatriam committere dubitant, recogitent, an non populus Hæbreorum idololatriam commiserit, quando coram vitulo lusit, choros duxit, edis & bibit? quid aliud malefici in nocturnis conuenticulis coram Dæmone faciunt? ipsum certis diabolicis ritibus honorant, ludunt, choreas ducunt, edunt & bibunt. Et si Moyse hoc factum populi capitale non duxit, quomodo ergo viginti tria milia hominum occidit, vt Scriptura testatur?

Tertiò: secundum legem diuinam, qui consulit diuinos, magos & incantatores, mortem meretur. Leui, 20. Anima, quæ declinat

rit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi mei: ergo multo magis ipse magus, aut maleficus mortem meretur, quia ipse vtitur diaboli opera. Sed non apparent in conuentibus nostri malefici nisi iam declinauerint ad Dæmones, & fornicati fuerint cum eis: ergo secundum legem diuinam, hoc titulo, mortem merentur.

Quartò: Secundum legem Dei mortem meretur, qui cum iumento coierit, ex Exod. 22. quæ lex statim subiungitur legi de pœna maleficorum. Sed grauius est cum Dæmone rem veneream exercere.

Quintò: lege diuina blasphemus lapidibus obruitur, & morte plectitur. Leuit. 24. Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput eius, & lapidet eum populus vniuersus. Et ad filios Israël loqueris. Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruet eum omnis multitudo populi. Quanta autem sit blasphemia maleficorum in Deum, Beatissimamq; Virginem, &c. nemo est qui ignoret, nisi tam fœlix sit, quod de hoc infœlicissimo hominum genere nihil vnquam audiuerit.

Probatur nunc, quantum ad secundam partem, quod secundum legem ciuilem & rectam rationem etiam Conclusio locum habeat.

*Probatio
Conclusio-
nis quantum
ad leges
ciuiles.*

Primò: Malefici nostri sunt Apostatæ. Apostatæ autem puniuntur ultimo supplicio, sicut etiam hæretici. Hostiensis & Panormitanus in cap. i. de Apostat. Damhauder. loco cit. num. 43. Quod autem apostatæ sint, patet. Discedunt enim à vero Deo, & Diabolum sequuntur.

Secundò: Qui paganorum ritus & sacrificia exercent, ultimo supplicio afficiuntur. C. de paganis & eorum sacrificijs. L. i. & 2. & ibidem L. Nemo venerantis. Quid ergo merebuntur, qui non solum paganorum, sed diabolorum ritui & sacrificijs insistant?

Tertiò: Vita nostra est militia super terram. Huius autem militiæ duo sunt duces. Christus Electorum, & Sathan peruersorum, & inter hos duces eorumq; milites bellum est perpetuum, & odium vehementissimum. Duci autem supremo, Domino Deo, & Christo, nomina nostra dedimus, fidem addiximus, & obedientiam promissimus ante Baptismi susceptionem, quando quisq; nostrum interrogatus: Abrenuncias Sathanæ? & responsum. Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus pompis eius? Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus operibus eius? Abrenuncio. Et tum subsequi-

Qq 3 tur.

tur. Credis in Deum patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ, &c. Et responsum, credo. Huius abrenunciationis, tanquam rei antiquissimæ, meminere sancti Patres, Dionys. Arcopagita c. 2. Ecclesiast. Hierarchiæ, Basil. in lib. de Spiritu sancto cap. 27. Ambros. in lib. de ijs, qui mysterijs initiantur, c. 2. Orig. hom. 12. in numeros. Cyrill. Hierosolym. Catechesi. mystagogica. Tertullian. in lib. de corona militis, Raban. lib. 1. de institut. clericorum, & alij alibi. Ex qua renunciatione constat nos abrenunciassse Sathanæ, & eius operibus, & addixisse supremo Regi & duci fidem obedientiamq; cuius militiæ iura, fœdera ac signa suscepimus indicto continuo & perpetuo bello, regno Sathanæ. Nunc ad propositum. Qui in bello ad hostes aut fugit, aut vult transfugere, ultimo supplicio afficitur, secundum leges, L. Desertorem. §. Is qui ad hostes. ff. de re militari. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Transfugæ. ff. de pœnis. Transfugæ ad hostes, aut secretorum nostrorum renunciatores, aut viui exurantur, aut furca suspendantur. Qua pœna ergo dignus erit, qui à Duce Christo, cui fidem dedit, & obedientiam promisit, fit transfuga ad crudelissimum omnium hostem Dæmonem? His accedit, quod secundum rigorem iuris militaris, miles si arma amisit, vel alienavit, capitis damnari potest. in d. L. Desertorem. §. Miles. Miles ergo Christi, qui abiicit, contemnit, &

nit, & conculcat armaturam Christi, & scutum fidei, in quo posset, si vellet, secundum apostolicam doctrinam, extinguere tela nequissimi aduersarii, quam merebitur pœnam?

Quartò : Secundum legem non solum diuinam, sed etiam civilem, blasphemus mortem meretur, vt est textus clarus in Authent. vt non luxurientur contra naturam, quam authent. Ioan. ab Anania cap. 2. de maledic. vehementer laudat, & magnificat: & ita affirmant & concludunt Doct. vt attestantur Damhaud. in pract. crim. c. 61. nu. 26. & Iul. Clar. li. 3. sent. 6. Blasphemia nu. 3. Quæ tamen pœna hodiernis temporibus non seruatur, ob defectum religionis & iustitiæ, vt dicit Lucas de penna, in L. omnes. C. de delator. lib. 10. Seruanda autem esset huiusmodi pœna, si esset magna & enormis blasphemia, quæ ex deliberato, & dolo proposito procederet, vt Zasius lib. 1. consil. 19. annotat, & sic Boerius in decis. 301. aliquando practicum in nobilibus & doctis curijs tradit. Cogitet ergo Christianus quæ pœna digni sint malefici, qui non solum verbis, sed etiam factò maximas blasphemias in Deum. B. Virginem & Sanctos iaciunt vt placeant Dæmoniorum principi, cui magis probatur, qui maiora scelera perpetrat. Committitur enim blasphemia factò, vt docet Ludouic. de monte alto, in tract. de Reprobatione Sententiæ Pilati, num. 6. pro qua do-

drina

Strina faciunt quæ dicunt Franciscus Squillacensis de fide Cathol. cap. 15. & 16. & Ioan. Imolen. in Clem. 1. de vsur.

Quintò: Peccatum contra naturam, siue Sodomia, secundum ius ciuile etiam morte punitur, tam in agente, quàm patiēte. L. Cùm vir nubit in fœmⁱⁿam. C. ad L. Iuliam de adult. & in d. Authentica, vt non luxurientur contra naturam. 15. q. 1. can. Mulier. & 23. q. 5. can. Reos. §. Qui coierit. Et quamuis textus in d. L. Cùm vir nubit innuat pœnam gladij: consuetudine tamen receptum est, vt peccantes contra naturam, igne concrementur, vt docent Angel. in d. L. Damhauder in pract. crimin. cap. 96. num. 12. Iulius Clarus lib. 5. in §. Sodomia, & alij alibi. Quam consuetudinem sequitur Constitutio Criminalis Imperatoris Caroli V. in artic. 116. Quis igitur dubitat pœna mortis afficiendum eum, qui hoc enormissimum peccatum non dubitat exercere cum spiritali creatura, quod omnia peccata carnis malitia & enormitate superat? Et confirmo. Si Iudæus Christianam carnaliter cognoscat, maximè accedente aliqua circumstantia augente malitiam, morte plectitur, secundum aliquorum Doctorum sententiam, quam etiam amplectuntur Constitutiones nouæ Mediolanensium, sub Rubrica de pœnis, cap. Iudæus, referente Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. quæst. casu 290. idq; ob disparitatem cultus & infideli-

delitatem. Quāto maiorem meretur pœnam, qui cum Dæmone coit, vbi non solum naturarum diuersitas, sed etiam in nullo communicatio? De pœna Iudæi coeuntis cum Christiana, tractant ad longam Paulus Grilland. de pœnis omnifariam coitus. q. 12. Boërius in decis. 316. Menoch. doctè loco cit. Anthonius Gabriellus Roman. lib. 7. communium conclusionum, conclus. 21. Marsil. in consil. 106. incipiente, Illumina quæso. Alexand. in consil. 99. vol. 6. incip. Visa inquisitione formata contra Abraam. Oldradus de ponte, in consil. 333. incipien. Qualiter puniatur Iudæus cognoscens. Philip. Corneus lib. 1. consil. 114. incip. Licet primo aspectu. Canonistæ in cap. In nonnullis, cum Gloss. de Iudæis.

Sextò : Secundum leges humanas, quod crimen læsæ maiestatis humanæ committit, extremo supplicio afficitur. L. Quisquis. C. ad Legem Iuliam Maiest. & hæc communissima est sententia. Ergo multò magis, qui reus est læsæ maiestatis diuinæ. Quia grauius est diuinam, quàm humanam ledere maiestatem, cap. Vergentis. de hæret. & in Authentic. Gazaros. C. eodem tit. Sed nostri malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. L. Etsi excepta. infra eod. tit. id quod ratio euidenter demonstrat: declinant enim à partibus proprii sui domini & Regis, ad hostem regni, & cum eo pactum ineunt, contra proprium & summum suum principem,

pem, quod est de natura criminis læsæ maiestatis. Sed non sunt rei læsæ maiestatis, quatenus damna in exterioribus inferunt, quia sic in longè minora crimina incidunt, ergo quatenus pacta ineunt cum Dæmonibus, aduersus Deum & regnum eius. Nisi quis ita impudens sit, qui iudicet maius esse peccatum, hominem occidere, aut duos equos interficere, quam Deum abnegare, communioni Sanctotum abrenunciare, & pacta cum Dæmonibus inire. Sed omnes qui in congregatione apparent, & cum reliquis conuenticula frequentant, iam sunt rei læsæ maiestatis diuinæ: Alias non interessent tam scædæ societati.

Septimò. Secundum ll. hæc ciuiles, diuinatores, aruspices, & similes morte mulctantur, vt patet in L. Nullus. L. Nemo. L. Multi, L. Etsi excepta. sed hi nulla damna inferunt in exterioribus. Ergo maiori supplicio afficiendi malefici per excellentiam, qui Deum suum derelinquunt & castra diaboli sequuntur: quæ leges, diuinæ legi concordant, vt ex superioribus constat. Huc facit illud edictum Athalarici Regis Gothorum, cuius meminerunt Cassiodor. lib. 9. Olaus Magnus lib. 3. cap. 19. de Gentium septentrionalium varijs conditionib. & Petrus Gregor. lib. 34. Syntag. iuris vniuersi c. 14. Maleficos, inquit, vel eos, qui ab eorum nefarijs actibus aliquid crediderint expetendum, legum seueritas insequatur: quia
impium

Implum est, vos illis esse remissos, quos celestis pietas non patitur impunitos. Qualis enim fatuitas est creatorem vitæ relinquere, & sequi potius mortis auctorem.

Octauo: Probat dictam conclusionem Lex fin. in C. Theodosiano de malefic. & mathe. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrare conetur. Detectum enim & conuictum competenti animaduersione mactari perenni auctoritate censemus. Quid aliud nostri malefici agunt, quam quod nocturnis temporibus ad opera diabolica profiscuntur, ad celebrandum magicos apparatus, ad sacrificandum Dæmonibus, ad cultum eorum perficiendum?

Postremo: Efficaciter hanc conclusionem probat constitutio quædam Electoris Saxoniz, in 2. parte 4. quam allegat Ioan. Georgius Godelmannus lib. 3. de magis & veneficiis, cap. II, num. 19. Constitutionis autem verba è germanico idiomate in linguam latinam ad verbum translata sic habent, Si quis oblitus Christianæ fidei, cum Dæmone fœdus inierit, operatur, aut rem habuerit: talis persona etiam si veneficio siue maleficio nemini nocumentum intulerit, igne è vitâ ad mortem tollatur, & punietur. Qui vero absq; dæmonis huiusmodi pacto aut fœdere, alicui veneficio siue maleficio damnum intulerit, siue id paruum siue
Magnum

magnum fuerit, magus aut maleficus, siue vir aut mulier fuerit, pœnam gladij sustinebit. Hæc certè Constitutio iuri diuino & ciuili congrua est, quantum ad primum eius membrum, quod ad propositum dictæ Conclusionis allegamus. Pacta cum Dæmone habere, & rem, cum spectent ad atrocissima crimina, vt suprà ostensum est, maximam merentur pœnam.

Prædictæ Conclusioni videtur obstare Constitutio Criminalis Caroli V. in artic. 109. Si quis maleficio siue veneficio hominibus damnum aut nocumentum intulerit, morte ignis plectatur. Si verò nulli damnum intulerit, pœnas patiatur pro delicti qualitate & quantitate, super qua re Iudex consilium requireret, prout infra scriptum est: Ex hac Constitutione sequi videtur, quod si maleficus Deum abnegauerit, idololatriam & apostasiam commiserit, conuentus diabolicos frequentauerit, cum Dæmonerem veneream exercuerit, sacramenta contempserit, eisque abusus ad horrenda scelera fuerit, si hominem, equum, aut vaccam non maleficio necauerit, non sit morte afficiendus. Quisquis ratione vtitur, si quem in scientia gradum assecutus est, scire debet, non solum leges, sed etiam Constitutiones ita interpretandas, vt omnis contrarietas vitetur, & absurdus intellectus locum non habeat. L. Nam absurdum. ff. de bonis libertor. L. in ambigua. ff. de legib. L. Scire

L.Scire oportet. §. aliud. ff. de excus. tut. Alex-
and. in consil. 83. incip. Visa facti narratione. 2.
vol. Ludouic, Roman. in consil. 485. incip. In
casu propositæ consultationis. Bart. in L. om-
nes populi, in q. 6. principali, in versic. Iuxta
præmissa quæro. ff. de iustit. & iure. Marfil.
in consil. 16. num. 45. incip. Inclina cor meum.
& in consil. 85. num. 8. incip. post redditum con-
silium: & in pract. criminali. §. vltima. num. 36.
pro quibus facit L. Scire leges. ff. de legib. Et il-
lud Hieronymi in epist. ad Galat. ca. 1. & posi-
tum in l. q. 1. can. Marcion & Basilides, relatum
à Petro Ancharano in consil. 283. incip. In auxi-
lium veritatis, in penult. colum. Veritas non
consistit in verbis scripturarum, sed in eorum
sententia, non in superficie, sed in medulla, nō
in folijs, sed in radice rationis. Nunc respon-
detur dictæ constitutioni. Secundum legem
diuinam & humanam, vt in præsuppositis hu-
ius quæstionis annotauimus, pœna est com-
mensuranda peccatis. Quare valdè absurdum
est, & à ratione alienum, quod qui homicidiū
commiserit, equum aut vaccam interfecerit,
sit comburendus & morte afficiendus: Et is
qui professionem Christianæ fidei in Baptis-
mo suscepit, eamq; abnegauerit, cum Dæ-
mone pactum inierit, idololatriam commise-
rit, cum Dæmone venerem expleuerit, & simi-
lia horrenda crimina perpetrauerit, veniat
absoluendus à morte: hoc enim esset maioris

facere equos & vaccas, quàm Deum & professionem nostræ fidei, grauius constituere, e quos & vaccas interficere, quàm diuinam maiestatem grauissimè lædere, vt omnium sententia in hoc crimine contingit. Adhæc, quod vnquam crimen grauius in sacris literis idololatria & magia punitum est, aut etiam Sodomia? vt passim omnibus clarum est ex veteris testamenti libris. Velle ergo homicidam aut interfectorem vaccarum & equorum occidere, & perfidum fidei Christianæ abiuratorem, idololatram, diuinæ maiestatis reum, & pessimum Sodomitam conseruare, est iniquam stateram adferre, sine ratione contra legem Dei & hominum statuere, & absurdissimum inuehere in leges & constitutiones. Nam & Imperator infrà in Constitutione sua artic. 116. peccatum contra naturam pœna ignis plectendum decernit: sed propius ad constitutionem. Nomen maleficij aut sortilegij generale nomen est, conueniens omni superstitioni, & operationi, quæ diabolicam sapit cooperationem, vt constat ex Paulo Grilando de Sortilegijs, Damhauder. in practica Criminali, cap. 6. num. 79. & Doctoribus canonum in tit. de Sortilegijs. Cùm autem multæ sint superstitionis species, non omnes eandem habent malitiam, aut parem gradum in offensa. Principales autem species sortilegiorum sunt tres. Diuinatoria, Amatoria & Vena.

Venefica, quæ etiam species non sunt pares in gradu malitiæ. Loquitur ergo Imperator in sua Constitutione illa non secundum totam latitudinem maleficij, sed secundum quod veneno vtuntur ad nocendum hominibus & iumentis: iuxta L. 1. huius tit. Grauius est veneno quàm gladio occidere, & eam sententiam apprehendit, quam in d.L. diximus communio rem, & in praxi receptio rem, iuxta mentem Iulij Claril. lib. 5. senten. in §. Homicidium, & Didac. Couar. in Clem. Si furiosus, de homicid. quod præbens aut propinans venenum non subsecuto effectu, scilicet morte, nõ puniatur pœna ordinaria, sed extraordinaria, formato arbitrio secundum circumstantias rerum occurrentium. Et quoniam liquida res est, subsecuto effectu pœnam decernit: Quando autem effectus non subsequitur, pender ex arbitrio prudentis Iudicis aut discreti, qui si sibi non sit sufficiens, requireret cõsiliu, prout in Constitutionib. decernitur. Et sic non loquitur Imperator de maleficis per excellentiis sed tantum prout nocent veneno hominibus & iumentis. His addere possumus, quod cum non omnia sortilegia sint eiusdem malitiæ, etiam non semper pari pœna puniuntur, sed arbitrium & cõsiliu habet locum, vt Plato in 11. de legib. Menoch. de arbit. Iud. qq. casu 388. & Petr. Greg. in 3. par. Syntag. iur. vniuersi, lib. 34. cap. tradunt: sic d. Constitutio non facit

mentionem maleficorum per excellentiam, sed tantum quātum ad effectum nocendi, mediante veneno. Atq; vt penitus hæc materia intelligatur, annoto breuius, quod latius extendit Alphons. Castrenf. lib.2 de iusta hæreticorum punitione, cap.12. ex doctrina Galeni, in opusculo inscripto, Quod animi mores corporis temperaturam sequuntur. Tres sunt causæ, quare facinorosi è medio tollantur. Prima, ne scelerati & pessimi viuentes, alijs contumeliam, & damnum inferant Reipu. & eius membris. Sic Præses siue Iudex ex officio tenetur prouidere suæ prouinciæ, vt purgetur à malefactoribus. Aliàs si ex sua negligentia & conniuentia Respub. aut eius membra damna patiantur, fit reus culpæ & restitutionis damnorum. c.1. de offic. iud. delegat. & DD. ibid. L. Congruit. ff. de offic. præsid. Hæc causa facit, quod fures, sicarij, homicidæ, & alij eiusdem notæ facinorosi è medio tollantur. Secunda causa; vt alij similis pœnæ timore, deterreantur à similibus criminibus perpetrandis, iuxta illud Poëticum: Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Prima causa ciuium inter se pacificum conuictum, & totius Reipub. conseruationem per hoc, vt nemo alterum lædat, concernit. Secunda prospicit bonis ciuium moribus, vt nemo atrociam crimina cōmittat. Interest enim Reipubl. vt bonos ciues habeat. Multi enim natura, aut praua consuetudine sunt

sunt proclives ad scelera, qui pœna mortis deterrentur: & alij pœnas flagitiosorum perspicientes, etiam exemplo fiunt cautiore, iuxta illud Salomonis: Pestilenti flagellato, stultus sapientior erit: & iterum: Stulto pereunte sapiens astutior fit. Ex hac radice multe sunt leges, imponentes pœnam mortis, propter crimina, quæ nulli nocent, nisi ipsi peccanti: vt de diuinis, magis, eos consulentibus, blasphemis, idololatriis, Sodomitis, Baptismum reiterantibus, & similis farinae scelestis hominibus. Tertia causa, propter quam scelerati de medio tolluntur, est bonum ipsius hominis mali, ne de die in diem in peius prolatur, & maiora inferni supplicia patitur: omnes tres causæ vt plurimum militant in maleficis & sagis. Quare Damhaude. in pract. crim. cap 61. num. 136. rectè definit, cum ait. Quanta mala hoc perniciosissimum genus hominum nunquam non regionum faciat, cuius hominum est notissimum. Amplius enim hi perniciosissimi homines mædacijs, superstitionibus plenissimi sua malignitate obsunt, quam boni quicuius, aut precibus, aut pietate profunt. Plus incommodi Reipub. Christianæ illi inferunt, quam hi commodi conferunt, nisi Deus obstitit. Ideoq; non sunt vsquam tolerandi, sed vbiuis locorum potius tollendi funditus, omnium creatore sic præcipiente, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Hæc ille.

Tertia Conclusio. Iustè malefici pœna ignis interficiuntur.

PRI^{MO}, quatenus Deo abrenunciant, & ad diaboli societatem declinant. Apostata enim perfidiæ pœna hæresis puniuntur. Hostiensis & Panormitanus in cap. 1. de Apostat. pœna autem hæresis est meritò ignis. ex Ioan. 15. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefcet, & colligent eum & in ignem mittent, & ardet. Ad hunc finem allegatur à Panormitano, Ioanne Andrea, & Hostiensi in cap. Ad abolendam, de hæreticis. Sunt etiam malefici præuaricatores, qui quasi spinæ euellentur vniuersi, quæ non tolluntur manibus, igneq; succensæ comburentur vsque ad nihilum. 2. Reg. 21. Secundò, quia committunt peccatum contra naturam, cui secundum legem diuinam, & iustam iudiciorum receptam consuetudinem, debetur pœna ignis. Tertiò, lex ciuilis in L. Nullus aruspex, in hoc tit. pœnam ignis etiam ponit, quam nunc passim praxis criminalis obseruat. Imò tempore B. Gregorij hæc pœna pro Magis Romæ fuit in vsu. Nam lib. 1. Dialogor. cap. 4. attestatur, quod eo tempore, quo primum malefici in vrbe Romana depræhensi sunt, Bassilius quidam in magicis operibus primus, exardescente zelo Christiani populi, Romæ igne crematus sit. Et quamuis ad men-

tem ll. malefici viui essent comburédi, tamen quando ad cor redeunt & conuertuntur, stragulati prius in multis locis comburuntur, non lenta & atrox mors desperationem inducat: & id obseruandum, nisi speciales circumstantiæ aliud suadeant, vt alibi traditum est.

Aliqua sunt ponenda obiectiones contra prædictas Conclusions, & soluendæ, quibus aliqui aduocati maleficorum vtuntur.

Prima obiectio. Malefici non sunt occidendi propter abnegationem fidei, aliàs omnes Christiani forent occidendi: quia fidem abnegant, quoties præcepta Christi non seruant. 2. ad Timoth. 3. Erunt homines seipsos amantes, &c. voluptatum amatores magis quàm DEI, habètes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et confirmatur exemplo B. Petri, qui, vt Euangelistæ attestatur, ter Dominum abiurauit & negauit, & tamen non fuit capitis damnatus. Et quotus quisq; est nostrus, qui id ipsum non facit, id est, Deum non abneget, & Démonio non adhareat: si quidem omnis qui facit peccatum, seruus est peccati: & qui committit peccatum, ex diabolo est, quoniã ab initio peccat. Hoc argumentum magni facit & exaggerat sæpius VVierus.

Math. 26.

Marc. 14.

Luc. 22.

Ioan. 15.

Ioan. 8.

1. Ioan. 3.

Respondetur ad hanc obiectionem, quod maxima est differentia inter Christianos mortaliter peccantes alijs peccatis, & inter maleficos.

Deum abnegantes. Sicut enim non omnis mortaliter peccans est hæreticus, ut docet Franciscus Squillacensis, de fide Cathol. cap. 22: Ita non omnis peccans abnegat Christum eo modo, quo malefici. Ad cuius rei declarationem notandum est ex S. Thoma 2. 2. q. 12. art. 1. & alijs Theologis alibi, quod apostasia importat retrocessionem quandam à Deo, quæ quidem diuersimodè fit, secundum diuersos modos, quibus homo Deo coniungitur. Homo autem Deo coniungitur tum per fidem, tum per debitam & subiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius: tum per aliqua specialia ad supererogationem pertinentia, sicut per religionem, clericatum, aut sacrum ordinem. Nunc ad argumentum. Impropriè est apostasia, quando aliquis retrocedit à Deo per inobedientiam & transgressionem mandatorum Dei, & non subdit suam voluntatem diuinis præceptis, ut contingit in omni peccato mortali. At propria & pessima est apostasia, omnino à Deo recedere, per expressam abnegationem Christiani nominis, & renunciationem professionis in Baptismo susceptæ, quod est statum Christianæ religionis derelinquere, & seruitutem Dæmonis assumere: quod nullus hominum facit præter maleficos: & hæc potest dici apostasia perfidiæ. Dicitur ergo largo modo infidelis & fidem negare, qui non ambulat secundum legem mandatorum Dei, quatenus non

ope

operatur conformiter ad præscriptum fidei. Si-
mile exemplum habere possumus in odio Dei.
Omnis enim mortaliter peccans, aliquo modo
Deum odio prosequitur. Nam scriptum est:
qui malè agit, odit lucem: non tamen omnis
peccator peccat peccato odij Dei specialiter
sumpti, contra charitatem Dei, ut apud Theo-
logos in confesso est. Ad quod penitius intelli-
gendum, obseruandum est cum Scoto in 2. d.
37. & Gabriele ibidem d. 35. q. vnica, art. 4. dub.
1. quod auersio à fine ultimo, scilicet Deo, du-
plici modo intelligi potest: Formaliter, & Vir-
tualiter. Formaliter, quando in auertendo
habet ultimum finem pro obiecto positivè vel
privativè. Positivè, ut scilicet voluntas nolit
illum finem actu positivum: & hoc est propriè
odio prosequi Deum, & formaliter proprio
peccato se auertere à Deo, nec aliud hoc pecca-
tum habet obiectum à Deo. Virtualiter auer-
titur à Deo, quando auertitur ab aliquo ne-
cessario ad consequendum ultimum finem:
Sicut infirmus dicitur se auertere à sanitate,
quando auertit se à poculo amaro, sine quo
non potest haberi sanitas. Auersio formalis
constituit distinctam peccati rationem, nec
formaliter includitur in quolibet peccato
mortali, sed efficit speciale peccatum, scilicet
odium Dei. Virtualis autem auersio commu-
nis est omni peccato mortali. Quia in omni
mortali voluntas inordinatè se habet, respectu

*Duobus
modis quis
se potest à
Deo auer-
tere.*

alicuius necessarij ad vltimum finem, ratione diuini præcepti. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata Dei. Conformi ratione in nostra materia dicere possumus, non omnis peccans formaliter Deum abnegat, vel explicitè, vt aliqui dicunt, quemadmodum malefici & sagæ, qui expressè Deo, professioni in Baptismo suscepto, & communioni Sanctorum abrenunciant, & declinant ad inimicum, eique suam operam addicunt. Quod nec etiam hæreticus facit, qui quamuis proprio sensu ductus aliquem fidei articulum ex errore neget, quem putat nõ esse articulum fidei, nec ex pertinacia vult suum iudicium Ecclesiæ submittere, tamen non abnegat, nec quidem abnegare Deum cogitat modo prædicto. Quod obijcitur negatio S. Petri: nihil facit ad propositum. Quæ enim est similitudo illius negationis, & abrenunciationis maleficorum & sagarum? Petrus metu mortis Christum quidem ore negauit, non tamè corde recessit, nec in partes Iudeorum declinauit, nec consilium aut pactum inijt contra Dominum suum. At malefici à Dæmone tentati in tam crudele facinus perfidiæ consentiunt, vt abiurent suam professionem, Dæmonem sequantur, venerentur, ac cum eo conspirèt contra regnum Dei. S. Petrus statim ad cor redijt, peccatum defleuit, & reuersus est ad Dominum: Sed sagæ & malefici etsi à Dæmone se deceptos recog-

nos-

noscant, perditum tamen statum sequuntur,
& indies in peius relabuntur, nec resipiscunt.
Fatendum enim est id, quod omnibus notis-
simum, humanum esse cadere, quod & Petro
accidit, sed diabolicum esse perseuerare: quod
ferè omnibus maleficis conuenit. Sanè miseri-
corditer subueniendum esset tam miserè à cal-
lidissimo hoste deceptis, & mitiùs cum eis a-
gendum, si excusso iugo seruitutis, ad Deum per
pœnitentiam, & veram peccatorum cōfessio-
nem redirent, & non in tā miserabili statu per-
sisterent cum periculo animæ & corporis. At
ex maximo numero paucissimi excutiunt du-
ram illam seruitutem, ante finem vitæ, si non
ad manus iustitiæ deueniant. Tunc cum iam
quali de vita desperant, ob peccata commissa,
metu mortis & instructione sana concutiuntur,
miserum statum recognoscunt, in quo si disce-
derent impœnitētes, (quod communiter fieri
solet, quādo morte naturali præueniuntur) si-
ne dubio igne perpetuo cremarētur, quē pœ-
nitentes Deoq; recōciliati, tēporali & quidem
breuissima ignis pœna redimūt, si iustitia pub-
lica puniātur. Ex qua causā profectò crudeles
nō solum in Remp. sed etiam in corpus & ani-
mam maleficorum hominū sunt illi, qui ipsos
non conuersos per pœnitentiā oportūnā, & li-
berā & firmā, liberare contendunt, aut consul-
tatione fugæ, aut patrocínio, aut potenti de-
fensione, vt sic in statu diabolico moriantur:

Quasi

Quasi misericordia sit parcere corpori, ob ali-
 quem humanum respectum, contra ordinem
 charitatis, qui requirit vt magis anima proxi-
 mi diligatur, quàm etiam corpus proprium.
 S. August. lib. 1. de doctrina Christiana cap. 27.
 & S. Thomas 2. 2. q. 26. arti. 5. & deinde in æter-
 num anima & corpus ardeant, quod Dæmon
 maximè in hoc opere desiderat, vt habeat eos
 socios in pœna, quos imitatores & participes
 sceleris fouit in hac vita. Considerandum il-
 lud: Momentaneum est quod delectat, sed æ-
 ternum quod cruciat: quod nos ad nostrum
 propositum transponere possumus. Momen-
 tanea in hac vita pœna pro magnis sceleribus
 est, quæ cruciat: sed æternum gaudium in cœ-
 lesti patria, quod delectat. Perpendendum et-
 iam aliud August. ad Vincetium Donatistam,
 insertum 23. q. 4. can. Nimium. Non omnis,
 qui parcat, amicus est, nec omnis qui verberat,
 inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quàm
 blanda oscula inimici. Melius est cum seueri-
 tate diligere, quàm cum lenitate decipere. At-
 que hîc paucis recolendum est & responden-
 dum, quod quidam aduocati horum clientu-
 lorum obijciunt contra quosdam Magistra-
 tus, magos & maleficos pro officio suo & po-
 testate tradita persequentes, quod audito no-
 mine malefici, aut sagæ, clament: Ad ignem;
 non secus atq; olim Tyranni contra Christia-
 nos & Martyres clamitabant: Ad Leones. Ta-
 lem

Iem clamorem necdum audiui: si tamen iudices aliqui non ex temeritate, aut sanguinolentia, sed Zelo iustitiæ & amore diuinæ maiestatis pronuncient dicta verba de maleficis & sagis, non video quam Tyrannidem ostendant. Nisi velimus damnare Hieronymum in regula Monachorum, part. 3. tract. 9. cap. 7. dicentem. Non est crudelitas pro Deo crimina punire, sed pietas: aut multò magis clamantem & verba repetentem Dominum apud Ieremiam redarguere, Gladius ad Chaldaeos, gladius ad diuinos, gladius ad fortes illius, &c. Si gladius ad Chaldaeos & diuinos, nunquid ignis ad magos, & maleficos ob excellentiam, quorum crimina grauissima diuinam maiestatem lædunt, & Dei Optimi Maximi indignationem prouocant, vt iuste nobis irascatur. Crescente enim malitia crescit & pœna, quæ commensuratur culpæ. Si ergo Chaldaei & diuini, secundum Dei sententiam, gladio puniuntur, sicut etiam tales capitaliter leges ciuiles in hoc tit. C. statuerunt puniendos; nescio quid iniustitiæ committatur, si malefici & magi sic dicti, ob criminum magnitudinem, pœna ignis afficiantur.

Secunda Obiectio. Malefici & sagæ non sunt etiam puniendi ob pactum initum cum Dæmone, cum hoc pactum imaginarium sit, & nemo dicat huiusmodi esse, nisi delusæ mulieres, cum etiam impossibile sit tale pactum.

Hoc

Hoc argumentum latius deduximus & confutauimus in 1. parte superioris tractatus de confess. malef. prælud. 6. à pag. 23. & 35. quare lectorem ed remittimus.

Tertia Obiectio. Non sunt etiam malefici comburendi, ob peccatum venereum contra naturam cum Dæmone commissum. Quia hoc etiam imaginarium, & impossibile est. Hoc argumentum etiam ad longum formauimus, & dissoluimus in d. tract. part. 1. conclus. 5. à pag. 191. Ideo lector illum locum videat.

Quarta Obiectio. Non etiam sunt igne absumendi, propter incantationes frugum, inductionem grandinum & tempestatum: quia huiusmodi etiam efficere non possunt, cum excedat eorum potentiam. Et si pro responsione huius argumenti multa dicta sint in L. 4. q. 4. tamen hic breuius respondendum est. Ad memoriam reducendum est, quod alibi tractatum est in superioribus, Dæmonem, Deo permittente, concurrere ad huiusmodi maleficia cum maleficis & sagis, & nisi ipsi concurrerent, Dæmonemque in auxilium ex pacto vocarent, effectus non sequeretur. Quare rectè Glossa interlinearis in Exod. 22. in illa verba: Maleficos non patieris viuere, interpretatur: Cooperatores & adiutores Diaboli. Et licet homo physicè & naturaliter tales effectus proximè attingere nequeat, cum eius potestatem excedant: concurrat tamen

tan-

tanquam causa partialis moralis, voluntate &
 consensu, accedete etiam aliqua non raro actio-
 ne exteriori physica, & conatu praeiud. Quae
 omnia sufficiunt, ut culpa imputetur, & poena
 infligatur. quia quando voluntas & consen-
 sus praebent efficacem causam effectui malo
 consecuto, facientem & consentientem per
 poena constringit, secundum Sacram Scriptu-
 ram, & utrumque ius. Rom. I. 86. d. can. faci-
 entis. 2. q. I. can. Notum. cap. x. de offic. & potest.
 iudic. delegati. Agentes & consentientes pari
 poena Scripturae testimonio puniuntur. & L.
 Si quenkum. C. de. Episcop. & cler. & L.
 Quisquis. C. ad Legem Iul. Malef. Quod ma-
 xime verum est, quando auxilium dans &
 cooperans, scilicet maleficium committendum
 coadunaverit, ut multis allegationibus com-
 probat Marsil. in practica §. Constante. num.
 46. & in cons. 34. num. 7. & consil. 67. num. 44.
 & alibi. Maleficus autem semper coadunatur
 Dæmoni in talibus operationibus, in ordine
 ad effectum. Confirmo latius communi Ca-
 nonistarum & Legistarum doctrina, quod
 quando auxilium dans est causa proxima ma-
 leficii, eadem poena, qua principalis, punitur
 & hanc esse communem, attestantur ex alijs Di-
 dac. Couarr. in Clement. Si furiosus, de homi-
 cid. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. Criminalis,
 q. 90. & Damhauder. in pract. Criminali cap.
 133. Quod maxime obtinet secundum Iulium
 Cla.

Clarum & Marsilium in conf. 25. num. 8. quando delictum committitur prævio tractatu, vel deliberatione, & accedente consensu eius, qui coöperatur: quæ nostris magis conueniunt. Nam semper quando volunt concurrere ad inferendum aliquod maleficium, & calamitatem, prævio consilio, tractatu, & deliberatione in nocturno conuentu, aut secretè communicant, & medijs à Diabolo præpositis se accingunt. Sic iam proximè in quatuor temporibus Pentecostes, nocte diuidente dies Iouis & Veneris, hoc Anno Domini 1591. tractatum habuerunt de perditione fructuum & frumentorum, cuius effectum Deus orandus est, vt auertat. Ex quorum congregatione, Deo omnia suauiter disponente, & Iudicum corda mouente, quamuis nec duo menses à tempore tam sceleratæ congregationis transierint, iam aliqui & aliquæ interceptæ sunt, & flammis absumptæ, quæ tractatum aperuerunt, imò etiam admonuerunt, vt diuinam precibus interpellarent homines maiestatem, vt eorum conatus impediret, & potestatem dirigeret ad prosecutionem iustitiæ. His addo, quod non solum consensu & prævio tractatu maleficus concurret ad maleficia incantationis & perditionis frumentorum, per aeris perturbationem, sed procedit ad actum proximiorum, quem potest exercere, & putat efficacem ad executionem maleficij. Quando effectus ex-

defi-

definitione tractatus, aut proposito malavoluntatis expediendus est, signum & symbolum externum ex pacto admouet, quo excitus Dæmon profilit, & concurrit ad productionem effectus suæ potentiaæ congruentis. Sic quando excitanda pluuia, Saga scopas erigit, aut aquam in nomine Dæmonis post tergum in aërem proijcit: vel si velit grandines fieri, fortè ex præscripto Dæmonis, silicem percutit aliquo instrumento ligneo aut ferreo, quemadmodum quidam fecit superiori Anno 1591. circa festum S. Iacobi, non procul hinc, quando grandinis lapidatione in certis quibusdam locis, & non alijs, ad vnum miliare circa, & prope ciuitatem hanc, maximum damnum vineis inuectum est, & auena in agris grandinibus triturrata in multis locis. Talibus signis principalis operans prouocatur, quando maleficus, quem potest proximum conatum ad effectum exercere, adhibet. Si ergo qui dat signum furanti ad furti perpetrationem, furti fit reus. ff. ad L. lul. peculatus. L. Sacrilegij. §. Si quis ex metallis, & qui dolosè ac malignè dando signum, & occasionem ad homicidium concurrit, vt homicida punitur. L. Item si obstetrix, ibi: Quemadmodum. ff. ad L. Aquil. L. cuiusq; ff. ad L. Iuliam Maiest. L. Nihil interest. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Damhauder. in pract. crim. cap. 72. Quomodo non punitur incantationis signum dans diabolo, ad nocendum homini-

bus, & rebus ad eorum conseruationem necessarijs?

*Quinta obiectio. Nunc quidam cras-
forum ingeniorum, vt intelligo, sic argu-
mentantur. Deus permittit maleficia fieri,
& maleficos viuere, ergo non sunt puniendi,
& è vita tollendi.*

TEMPORE. S. August. quidam hoc argu-
mento contendere volebant diuinationes
non esse malas, nec Deo displicere, vt est
videre apud S. August. in lib. de diuinatione,
cap. 1. Respondetur breuiter ad argumentum,
si quid probaret: concluderet homicidia, ad-
ulteria, blasphemias, crimina læsæ maiestatis
tam diuinæ, quam humanæ, & omnia scelera
non esse punienda. Quia Deus ea fieri permit-
tit, & non semper punit in hac vita, vt vide-
mus. Non ergo sequitur, Deus ea fieri permit-
tit, & non punit: ergo scelerati homines non
sunt è vita tollendi. Sed bene hinc inferimus
ea esse mala, quia Deus prohibuit fieri, magi-
stratuiq; mandauit, vt scelera puniant, & ipse
etiam quædam flagitia seuerissimè puniuit, vt
passim patet in veteri testamento, & sic Iudici-
bus etiam imperauit, vt maleficos non sinant
viuere. Magistratus enim non sine causa gla-
dium portat, est enim Dei minister, vindex in-
iram ei, qui malum agit, vt Paulus ait. & S. Pe-
trus in epist. inquit. Subiecti estote omni hu-
mano

Exod. 22.

Rom. 13.

1. Pet. 2.

manē creature, propter Deum, siue Regi, quasi
 præcellenti: siue Ducibus, tanquam ab eo mis-
 sis ad vindictam malefactorum, laudem verò
 bonorum. Sic igitur licet Deus scelera per se
 nunc non puniat, dedit tamen magistratui pu-
 niendi non solū potestatem, sed etiam manda-
 tum, vt puniant. Quę causa est, vt magistratui
 imputetur ad culpā, si gladio non vtantur pro
 officio infuncto, & sinant sceleratos cum scan-
 dalo multorum & reipub. detrimento viuere.
 Ad hoc propositum faciūt ea, quę Orig. hom.
 20. super lib. Numer. adducit, occasione illo-
 rum verborum Num. 25. vbi cū populus Is-
 raēl fornicatus esset cū filiabus Moab, Domi-
 nus iratus ad Moysen dixit. Tolle cūctos prin-
 cipes populi, & suspende eos contra solem in
 patibulis, vt auferatur furor meus ab Israël.
 Orig. hīc ait. Populus peccat, & principes o-
 stentantur contra solem. Idem ad examinan-
 dum producantur, vt arguantur à luce. Vi-
 des quę sit conditio principum populi, non
 solum pro suis proprijs arguuntur delictis,
 sed & pro populi peccatis coguntur reddere
 rationem, ne ipsorum sit culpa, quod populus
 deliquit, ne fortē non docuerint, ne fortē non
 monuerint, neq; solliciti fuerint arguere eos,
 qui initium culpę dederint, vti ne contagio
 dispergeretur in plures. Hęc enim omnia fa-
 re principibus imminēt & Doctorib. Si enim
 illis hæc non agentibus, nec sollicitudinem ge-

rentibus circa plebē, peccauerit populus, ipsi ostentantur, & ipsi ad iudicium producuntur. Arguit enim eos Moyses, id est, lex Dei, velut negligentes & desides, & in ipsos conuertetur iracundia DEI, & cessabit à populo. Hæc Origenes.

Dubium hic resoluendum est, quod aliquando in hac materia occurrit, ob frequentiam sceleris.

Quid dicendum sit de pueris, qui incidunt in crimen maleficorum?

IN his locis pueri vtriusq; sexus, hisce annis reperti sunt, hoc detestabili crimine infecti.

Certum est ex communi Doctorum sententia, quod impubes etsi sit doli capax, non punitur capitali pœna, aut membri mutilatione, nisi sit proximus pubertati: de qua materia tractant Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practic. Criminal. q. 60. Marsil. in pract. §. Quoniam. num. 96. & alij alibi. Impuberes autem censentur secundum DD. in c. 1. & 2. de delictis puerorum: fœminæ vsq; ad 12. annum, masculi vsque ad 14. annum, quantum ad peccatum carnis. Sic etiam minor ætate excusatur à pœna ordinaria Sodomie. Socinus Iunior lib. 3. conf. 7. Menoch.

Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. cas. 329. Semper autem illa regula iuris habenda est ante oculos, quod fere in omnibus pœnalibus iudicijs ætati & imprudentiæ succurrendum est, L. fere. ff. de regul. iuris. Si autem infans minime sit doli capax, in totum excusatur à pœna. L. Infans. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs. Clem. 1. de homicid. Si autem quis sit doli capax, & proximus pubertati, tenetur non ordinaria, sed mitiori pœna. L. Auxilium. §. In delictis. ff. de minoribus. Quando autem puer sit doli capax, iudicis arbitrium requiritur. Quia quidam citius, quidam tardius fiunt doli capaces, & ita nonnunquam etiam contingit, quod malitia ætatem suppleat. Ioan. Andr. Hostiens. Panorm. Ioan. ab Anania in cap. 1. de delict. puerorum, & alij alibi ex Dialogis S. Gregorij referunt, Diabolum è manibus Patris eripuisse puerum quendam quinq; annorum, iurantē & blasphemantem Deum: quod Deus non permisisset, si ille infans non fuisset doli capax. Ex circumstantijs ergo iudicandum est, an puer sit doli capax, & quando malitia ætatem suppleat. Huc facit id, quod narrat Aelianus lib. 5. variæ histor. cap. 16. de puero ob sacrilegium damnato, his verbis. Puer cum auream Laminam, quæ ex Dianæ corona deciderat, sustulisset, in iudicium adductus est. Iudices igitur crepundia, talos & auream laminam proposuerunt puero: qui cum iterum ad au-

rum inclinaret, plexus est tanquam sacrilegus, nec ætati veniam dederunt, sed flagitium & scelus vindicauerunt. Quantum ad casum præsentem, in materia magiæ & maleficorum, si puer 8. 9. 10. 11. annorum aut plurium deprehendatur, diligenter incumbendum in primis, ut ad meliorem frugem & viam salutis reducatur: quia in tam parua ætate, astutia Diaboli & malorum hominum, etiam nonnunquam priorum parentum malitia, pueri in hoc peccatum seducuntur, seducti ob ignorantiam teneræ ætatis nesciunt quid remedij adhiberi possit, imo etiam ex instructione Diabolica tenent in secreto, & nemini mortalium extra consortium more omnium maleficorum reuelant. Contingit tamen quandoq; ut puto ex singulari diuina dispositione, quod ex simplicitate vel alia causa, pueri, qui secretum tenere non possunt, prodant congregationes & tractatus maleficorum nocturnos, ut experientia compertum est in nostris partibus. Deinde, etsi pueri ante decimum quartum annum sint doli capaces, & culpam incurrant in multis delictis, præsertim quando sunt proximi pubertati, id est, ingressi decimum quartum annum, & consequenter possint puniri etiam in corpore: non puto tamen esse hoc etiã ex iudicis arbitrio faciendum acerbius in hoc crimine, sed forte virgis castigandũ, iuxta illud Dyni relatũ ab Alberico in L. 1. §. Impubes, in verbo.

verbo. Ferula. ff. ad Syllan. Castiga iuuenem fe-
 rula, furca senem, peccantem iuuenem cor-
 rige, pende senem. Huc facit quod commu-
 niter, minores 14. annis non debent torqueri,
 nisi ferula, aut virgis terreri, non tam ad con-
 demnandum, quam ad inquirendum. Post
 decimum quartum annum completum iu-
 dicis arbitrium potest habere locum, an in
 tam graui crimine in minorem ætatem sit
 mortis supplicium statuendam, ex circum-
 stantijs occurrentibus in casu, vt, si talis diu
 fuerit in tali crimine, an perpetraverit plu-
 rima alia crimina, quæ solent hoc crimen com-
 mitari: vt sunt Sodomia, rerum sacrarum abu-
 sus, & similia, an magno dolo & astutia præ-
 ditus, an spes constantis conuersionis & emen-
 dationis: his & similibus considerandum, ne si
 fortè corpori parcatur, & ætati, anima cum cor-
 pore intereat. Pro hoc dicto facit L. Exci-
 piuntur. ff. ad Syllan. vbi puer non multum à
 puberis ætate distans, qui ad pedes Domini
 cubuerat, cum occideretur, nec postea eadem
 eius prodiderat, capitalem patitur sententiam.
 Vbi Bald. inquit, ex pluribus concurrentibus,
 augetur delictum, & ex multis delictis resultat
 plena probatio, etiam ad condemnationem capi-
 talem, contra impuberem. Et putat ibidem Bar-
 tolus eandem esse rationem, vbi cūq; dolus im-
 puberis euidentissimè arguitur: Quod eius
 dictum nimis esse seuerū existimo cū Angelo,

in L. Impuberem. ff. de furtis. Et exempla allata ex B. Gregorio & Aeliano ostendunt, in enormibus non parci ætati, quando malitia ætatem supplet. Comprobat idem Constitutio criminalis Caroli V. in art. 164. vbi declarat, quid cum furibus minoris ætatis faciendum sit, & statuit, quod si nec tales fuerint 14. annorum, non afficiantur morte: Si autem prope modum 14. annum compleuerint, & furtum graue sit ex circumstantijs, ita vt malitia videatur supplere ætatem: Iudicium officium erit consilium inquirere, quomodo tales fures sint puniendi vel in bonis, vel in corpore, vel mortis supplicio. Vbi patet, quod consideratis circumstantijs Iudex potest moderare pœnam, etiam vsq; ad vltimum supplicium inclusiue. Hinc argumentum formo. Sic hoc locum habet in minoribus criminibus, iuxta iura prædicta, quando magis obtinebit in atrocissimis & enormibus, in quorum genere summum sibi vendicat locum crimen maleficorum & sagarum, ob magnitudinem scelerum. Et si puer nec dum pubes iuxta d. L. Excipiuntur, in capitale pœnam condemnatur, quod dolo præsumpto cædem sui Domini non reuelauerat: quid patietur puer castra Diaboli sequens, tractatus & nefanda scelera contra Rempub. & propriam Patriam cognoscens, nec ea reuelans? Quamuis enim Iudex in leuioribus & minoribus criminibus pronior ad absoluendum libe-

randumq; esse debeat, in grauioribus atrocioribusq; tamen contrarium sentiendum, maxime quando tendunt in diuinę humanęq; maiestatis offensam, & communis boni detrimentum, iuxta ea quę Marsilius in pract. §. Occurrunt, numero vlt. in fine libri, Damhaud. in practica cap. 150. num. 6. & alij alibi annotant; quod multis iuribus probari possit. Quia maior est fauor diuinę humanęq; maiestatis & Reipub. quam priuatarum personarum. In hoc crimine quando quis reus inuenitur, non facile est banniendus, aut relegandus extra fines Prouincię, aut Dominij: quia cum crimen etiam dependeat à cooperatione Dæmonis, facile nocte redeunt ad suos, vt conuentui adsint, quando agitur contra salutem Patrię, vt iudices nostri non rarò percipiunt ex confessione reorum de alijs, qui extra prouinciam fugerunt, moti conscientia patrati sceleris, & timore pœnę, & in exemplo allato in prima parte tractatus patet de Anna Rouer, quę Colonię habitauit, & tamen nocte ad conuentum redijt in *Hessenroderheide*. Aliud etiam ad hoc dicendum mouet, etsi, quando banniuntur aut relegantur, putentur conuersi ad mentem, tamen in tanto timore est quasi coacta conuersio: Et ita quando sunt in banno & exilio, in pusillanimitate & desolatione ambulant, & Dæmon diligens in officio magnis & terribilibus tentationibus eos aggreditur, vt quasi

desperant. Qua ratione superius anno quodam saga in proximo loco, fuit bañita ex causa mouentis: cum paululum ab fuisset, voluntarie se iterum obtulit magistratui, & maluit pati poenam mortis (quam etiam æquo animo pertulit) quam diutius intolerabili vexationi immanissimi inimici subesse extra prouinciã & patriam. Vt tamen hoc addam, non aude rem vnquam consulere iudici in conscientia, vt in hoc enormissimo crimine arbitrium extenderet ad vltimum supplicium, ante decimum sextum annum completum, nisi maximæ circumstantiæ accederent, quamuis derigore legis aliud fieri posset: Ante talem ætatem minor esset custodiendus in tolerabili custodia, & instruendus: quo tempore elapso, si non sit ex circumstantiis adiunctis spes firmæ constantisq; conuersionis, adhuc est locus iustitiæ, in quam sententiam, in genere loquendo, consului superiori tempore.

QVAESTIO II.

An corpus malefici mortui in carcere sit sepultura tradendum, vel comburendum, aut aliqua pœna afficiendum?

Vidi quandoq; dubitatum, & etiam meminì in quodam casu erratum in hac re. Qua de causa breuiter quid sentiendum, hoc in loco resolvere statui.

Ante

Ante resolutionem præmittenda hæc prima distinctio, quod sic moriens in carcere: aut moritur naturali morte ante confessionem criminis: aut post eius confessionem. Secunda distinctio. Aut ipsemet reus infert sibi mortem conscientia perpetrati sceleris motus; Aut aliqua debilitate illata ratione torturæ, aut accidentaria incidit in morbum, & moritur in vinculis. Nunc pro resolutione, fit

Prima Conclusio. *Si maleficus aut reus alterius criminis capitalis morte naturali in carcere moriatur ante criminis confessionem, aut legitimam probationem, neutiquam in corpus seuiendum, sed sepultura ecclesiastica tradendum est.*

IN hac Conclusionem non puto doctum dubitare posse. Cum enim crimina morte extinguantur, L. Defuncto. ff. de public. iudic. Gloss. Bartol. Bald. & communiter DD. ibidem. A fortiori hoc verum est in casu nostræ Conclusionis, ubi nec confessione, nec probatione de delicto constat. Prætereatalis Christianus est, nec de crimine conuictus, ob quod Ecclesiastica sepultura priuari debeat. Quare more aliorum Christianorum, hoc corpus sepelire conuenit.

Secun-

Secunda Conclusio *Si Iudex aliquem ob indicia & suspicionem maleficij in carcere detentum, morbo aliquo aut infirmitate correptum, & mortuum ante criminis confessionem, aut probationem, habuerit, & postea in corpus pœnam statuerit, aut illud deferri in locum publicæ executionis, ad sepeliendum in loco ignominioso, aut ad afficiendum aliqua ignominia curauerit: hæredes aut consanguinei possunt contratalem iudicem actionem iniuriarum instituire, & cogere ad reparationem iniuriæ, & restitutionem famæ.*

HAEC Conclusio satis probatur ex L. i. §. Quotiens. ff. de iniurijs. & ex eis, quæ Alber. Angel. & alij ibidem dicunt. Ratio est clara pro Conclusionem. Sic enim mortuus nullo modo est condemnatus de crimine, imò nec in hoc casu possit condemnari, cum nec confessus sit crimen, nec probationibus cõiuctus. Ergo Iudex qui corpus tali infamia afficit, iniuste facit, & iniuriam infert cadaueri defuncti, quam vindicare spectat ad hæredes defuncti. arg. d. §. Quotiens. Præterea talis nullo iure fuit prohibitus sepeliri in loco sacro. Ergo sepultura non debet priuari. Hinc superioribus annis iustissimè quidam senatus amplissimus, ad instantiam hæredum & amicorum cõdemnavit

nauit quendam officiatum, qui ob suspicionem & indicia maleficij & magiæ carceribus detentam sceminam, & infirmitate mortuam curauerat apud patibulum sepeliri, ad exhumandum cadauer, idque non per carnificem, aut homines infames, sed per probos, & ad sepeliendum in loco sacro. Hanc Conclusionem etiam intelligo habere locum, quoties & confessio nulla intercessisset, utpote sine indicij præcedentibus, aut reuocata fuisset, & reus in ea non perseuerasset. Tunc enim perinde esset, ac si non confessus fuisset, ut alibi in superioribus explicatum est.

Tertia Conclusio. Confessus crimen, aut de eodem conuictus, si pœnitens fuit, aut signa contritionis dedit, si moriatur infirmitate in carcere, regulariter iure corpus non priuatur sepultura Ecclesiastica.

PROBATUR Conclusio, arg. eorum quæ habentur in cap. Placuit. 23. q. 5. ex Concilio Bracharen. primo, & cap. Ex parte, de sepult. Nec etiam vllibi in iure cauetur, quod sic mortuus non sepeliatur in loco sacro. Nihilominus apud multos consuetudine receptum est, quod tales non sepeliantur in loco sacro, sed educantur à carnificibus aut ad locum supplicij, aut alium locum prophanum, maxime quan-

quando crimina sunt grauissima & enormia,
quæ confessa sunt, & perpetrarunt.

Quarta Conclusio. Qui ex intentione sibi mortem violentam inferunt in carceribus, quando ob crimen inquisiti aut accusati fuerunt, ecclesiastica iure priuantur sepultura.

PROBATVR ex text. in d. cap. Placuit. Gloss. & DD. ibidem. & vult Gloss. tales habere debere caninam sepulturam. In hac re non est dubium. Tales enim moriuntur in statu peccati mortalis, & permanent in perpetua damnatione. Vnde meritò sunt eorum corpora reiicienda è societate aliorum.

Quinta Conclusio. De iure non est licitum scire in corpus defuncti in carcere, utpote cadauer suspendendo, aut igne consumendo.

HANC tenent Bald. Iaso & alij in L. 2. C. Qui testamen. facere possunt. Angel. & Imol. in L. Defuncto. ff. de publ. iudic. & communiter DD. in L. Imperium. ff. de iurisdict. omnium iudic. Anton. Gomez. variar. resolut. tom. 3. cap. 1. num. 79. Menoch. de arbitrar. Iud. qq. lib. 2. cas. 283. & hæc est communis sententia, vt post alios plures Iulius Clarus lib. 5. sen-

sentent. §. fin. pract. crim. q. 51. num. 13. iudicat. Ratio communiter à DD. assignatur, quia crimen & pœna per mortem extinguitur ex d. L. defuncto. quæ communis Conclusio est, vt post Cagnol. in L. pupillam qui. §. in hæredes. ff. de regul. iuris refert Clarus in d. q. 51. num. 12. Vnde quidam ex Doctoribus reprehédunt practicam contrariâ, & dicunt, assessores posse conueniri actione iniuriarum, qui corpora defunctorum faciunt suspendi, aut cremari: cum interant iniuriam defuncto, & per consequens eius hæredibus.

Sexta Conclusio. Quamuis de iure fieri id non possit, tamen in multis locis praxis contrarium seruat, quod in enormissimis criminibus, & grauibus maleficijs pro varietate circumstantiarum aliquando cadauera suspendantur, aut afficiantur pœna, quæ reus, si morte praeventus non fuisset, punitus extitisset.

HANC tenent Bald. Decius, & Iaso in d. L. 2. C. Qui testam. fac. poss. Marfil. in L. quæstionis modum. ff. de quæst. Imol. in d. L. Defuncto, Gomez. Menoch. & alijs pluribus enumeratis Iul. Clar. locis cit. Sic Gomez. ait se vidisse praticari in ciuitate Salmaticensi, vbi quidam forensis voluit & tentauit habere accessum ad puerum, & cum eo committere peccatum

catum contra naturam, & ex indicijs captus fuit, & in carcere se suspendit, & statim publice ductus est per ciuitatem, & vias publicas, & tandem concrematus fuit. Alia exempla refert etiam Clarus. Propter facti memoriam, & aliorum terrorem consideratis circumstantijs rerum & personarum conuenit aliquando huiusmodi statuere exempla in eos, qui se ipsos conscientia sceleris commissi interficiunt, vt euitent pœnam ignominiosam in publico loco inferendam; quiq; ita miseri sunt atq; cœci, quod pluris faciant honorem, quem iam sceleris ratione amiserunt, quàm animæ & corporis salutem perpetuam, quam de facto amittunt, dum corpus & animam simul interficiunt.

Cohibentur ergo non raro aliqui, ne sibi mortem consciscant, dum aliorum exemplo animaduertūt, etiam post mortem propriam decerni pœnam, & maximam etiam ignominiam inferri corpori mortuo, ad dedecus proprium & amicorum. Ad hoc argumentum illustrandum, facit illud, quod de Milesiorum virginibus memoriæ prodiderunt, Plutarch. de claris mulieribus, lib. 10. & Gellius noct. Attic. lib. 15. cap. 10. Cùm enim Milesiorum virgines sine vlla euidenti causa voluptate obeundæ mortis captæ essent, sicque plurimæ vitam suspendio proderent, nec statim finis huic malo imponeretur, vt remedium adhiberent,

berent, Milesij statuto decreuerunt, vt virgines, quæ corporibus suspensis interirent, omnes nudæ, cum eodem quo essent suffocatæ atq; præcinctæ laqueo, efferrentur. Deinde huiusmodi decreto publicato, virgines amplius voluntariam non inferebant mortem, solo pudore deterritæ tam ignominiosi funeris. Nec mirum videatur, quod hæc practica non fit iuri conueniens; quandoquidem propter enormitatem criminis, & in terrorem aliorum licet quandoq; iura & leges transgredi, vt multis tradunt Bald. in Authen. Sed nouo iure. C. de seruis fugit. & auctores in addit, ibidem, & latius alijs Andr. Barbatius in cap. 1. de constit. à num. 155. Marfil. in L. Vnius. §. Cognituum. ff. de quæst. & in singulari 601. vbi ait: Enormia talis esse naturæ & importantiæ, quod alterent dispositionem statutorum & iuris communis. Nec illud prætereûdum est, quod Athenienses, cum necem sibi quisquam manu propria consciuisset, defuncto cadaueri manum tanquam facinorosam abscindebant, illamque abscissam corpore, inhumatam relinquebant, reliquum verò cadauer humo tegebant, & sepeliebant, vt meminit AEschines in oratione aduersus Ctesiphontem, & post eum Alexander ab Alexand. Genial. dier. lib. 3. cap. vlt. prope finem. Andreas Tiraquell. ibid. in annotat. & in lib. de nobilitate, cap. 31. & Menoch, in d. lib. 2. casu 284. num. 5. Detestanda

est etiam quorundam amicorum & sanguinis
 functorum crudelitas, & audacia, qui curant
 sibi vinculo sanguinis obligatos, ob crimina
 capitalia morte digna in carceribus detentos,
 veneno ad bibendum, aut comedendum da-
 to, necari, ne ignominiose publicam poenam
 subeant. De quibus Bald. & Ias. in L. i. C. qui
 testam. facere possunt Marfil. in singulari 130
 Menoch. in d. cas. 285. à num. 5.

LEX VI.

*Multi magicis artibus vss elementa
 turbare, vitam infantium labefactare non
 dubitant, & manibus accinctis audēt ven-
 tilare, ut quisq. suos conficiat malis artibus
 inimicos. Hos, quoniam natura peregrini
 sunt, feralis pestis absumat.*

HAEC Lex est etiam Imperatoris Con-
 stantini ad populum: Vnde eruitur,
 opera maleficorum, quæ nostri confiten-
 tur se commisisse, non esse noua, sed etiam
 antiquitus magos fuisse & maleficos in mag-
 no numero, qui similia fecerunt, & cum De-
 monibus contra hominum salutem conspi-
 rauerunt. Et aduertendum ex hac etiam le-
 ge, maleficos magicis artibus, & non natu-
 ralibus nocere: atque (vt hoc etiam anno-
 rem,

tem, quoniam aliqui maleficos melioris conditionis videntur facere, quàm magos) quod omni tempore, vt suprà clarè docui, vulgus magos maleficos appellauit, & certè fraternizant. Qui enim ait magum interficiendum, haud negare potest maleficum ob excellentiam, maiori pœna afficiendum esse. Conueniunt autem magus propriè dictus, & maleficus: quod vterque operatur ex pacto cum Dæmone inito, tametsi magus occultius & obscurius id faciat, vt re- ctiſſimè Thomas Erastus in Dialogis de Lamijs docet. Differunt autem: quia magus mirabilia operatur ad delectationem, iocum & ludum, aut ostentationem: Maleficus sua opera in perniciem & detrimentum aliorum dirigit. Magus putat se Dæmonem cogere, & in hoc se potentiorē illo putat, & quod sic coactus concurrat ad actionem. Maleficus Dæmonem tanquam patronum agnoscit, ei reuerentiam exhibet, & in auxilium tacitè vel expressè inuocat, quando operationem perficere cupit. Magus ex libris, vel aliorum instructione suam artem discit: Maleficus ab ipso Dæmone seducitur, licet etiam aliquando aliqui persuasione aliorum inducantur. Magus non expressè Deo & communioni Sanctorum abrenunciat, nisi in summo malitiæ sit gradu: Maleficus autem communiter hoc facit. Ex quibus clarum

est, magum strictè sumptum in malitia sup-
 rari à malefico. *Elementa turbare.* Quomodo ma-
 gi siue malefici Elementa perturbent, latè de-
 claratum est in L. præcedenti, q. 4. *Vitam infonti-
 um labefactant*, inducendo infirmitatem, aut
 mortem. *Manibus accinctis audent ventilare, vt quis-
 que suos malis artibus conficiat inimicos.* Quidam
 rectius videntur legere quam antiqua Cod.
 lectio habet, videlicet, manibus accitis, id est,
 Dijs infernalibus inuocatis (ad mentem Glos-
 sæ) qui ex pacto cooperantur, vt quisq; suos
 inimicos secretò & occultè inficere & interfici-
 cere valeat. Huic doctrinæ conuenit Theolo-
 gorum vnanimis sententia, quod in maleficijs
 & quibusdam alijs superstitionibus semper fiat
 inuocatio Dæmonum tacita vel expressa. S.
 Thom. 2.2. q. 95. art. 4. & sæpius in ead. q. Car-
 din. Caiet. in d. art. 4. Alphonsus Castrensis lib.
 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 13. Syluest. in
 verb. Maleficium. & in verb. Superstitio. Tur-
 recr. 26. q. 2. can. illud. Nauar. in manuali Con-
 fessar. c. 11. num. 28. & alibi. Et articulus Parisi-
 ensis primus de superstitionib. Quod per artes
 magicas & maleficia, & inuocationes nefarias,
 querere familiaritates & amicitias & auxilia Dæ-
 monum, non sit idololatria. Error. Astipulan-
 tur Iurisperiti, Glossa, Angelus, Salycetus,
 Alber. in præsentī L. Bonifac. de Vitalinis in
 tract. de maleficijs, in cap. de Sortileg. & ma-
 them. Ioan. de Anania in Rubr. de Sortileg.
 Gril-

Grilland. q. 2. & 3. de Sortileg. Damhauder. in
 practica crim. cap. 61. à num. 132. vbi pulchra ad
 huius L. explicationem pertinentia adfert. Ne-
 que etiam putandum est, inquit, tam prodi-
 giosos effectus maleficarum ab huiusmodi
 rebus, quibus vtuntur ad maleficiandum, oriri
 sed ab instituyente hæc signa Diabolo, qui cum
 sit superbissimus, Deo cupit in omnibus quàm
 similimus esse. Quemadmodum enim omni-
 potens Deus quædam in Ecclesia sua Sacramen-
 ta instituit, quæ dignè vtentibus (ipso aspiran-
 te) salutarem designât & producunt effectum:
 Ita & Diabolus, qui nihil impensius appetit,
 quàm in pretio haberi, & Deo æqualis videri,
 signa quædam tanquam sacramenta instituit,
 quibus inuocatus ab his, quibus confœderatus
 est pactis, operator malignus assistit: & quoties
 Deus permiserit, quod rogatur, malum perfici-
 cit. Et post pauca: Mulieres autem maleficæ
 quæ iam voluntate deprauata, & consensu in
 consortium Dæmonum per pacta transierunt,
 notas quasdam & signa symbolica ab ipsis re-
 cipiunt, quibus excitati Dæmones mox prosi-
 liunt. Quocirca in his perniciosis operationi-
 bus Dæmonum, nihil efficacius stulta malefi-
 carum crudelitate, quæ pactis augetur & votis.
 Nam quanto vel Dæmonibus, vel eorum sig-
 nis firmiorem adhibuerint fidem, tanto ve-
 lociorem assequuntur, cooperantibus ipsis,
 effectum. Hæc ille ex Ioanne Tritemio in tra-

Stat. de reprobis & maleficis mulieribus, ad
 quæstiones propositas à Maximilia. Cæsare. Si
 quis dicat. An semper inuocati accurrere co-
 gantur; Respondetur quod non. Aliquando
 enim vltro non coacti adueniunt, & suum
 auxilium præstant, vt suos clientulos in sua
 perfidia contineant, & sic magi putant, quod
 inuocationibus & coniurationibus eos cogât,
 sed decipiuntur. Illa enim verba non sunt tam
 efficacia, vt Dæmonem cogant, sed tantum ex
 pacto concurrit. Aliquando ad inuocationem
 Magi siue malefici non fert auxilium, nec coo-
 peratur: quia Deus non permittit. Aliquando
 autem Magus verbis & coniurationibus cogit
 dæmonem in hunc modum, quando habet
 scilicet pactum cum superiori dæmone, cui in-
 ferior morem gerere tenetur: tunc tamen ver-
 ba & coniurationes respectu superioris non
 habent vim coactionis, sed tantum rationem
 signorum & inuocationis. *Hos quoniam natura
 sunt peregrini. feralis pestis absumat.* Merito vocan-
 tur malefici naturæ peregrini: quoniam vitæ
 humanæ insidiantur, & non solum alienæ, sed
 etiam quasi propriæ, dum proprios nonnun-
 quam infantes, qui sunt portio suo substantiæ,
 occidunt, Dæmonibus consecrant, aliquando
 corda eorū comedunt: aliquando autē igne in
 pulueres, quibus ad nefandos actus abutun-
 tur, redigunt. His accedit, quod destruunt ea,
 quæ ad conseruationem humanæ vitæ necessa-
 ria

ria sunt. Quare meritò ea pœna, quæ hic decernitur, sunt digni, ut scilicet bestiis tradatur ad dilacerandum. Damnatio ad bestias pœna etiã erat in lege diuina. 4. Reg. 2. Pueri illudètes Heliseo & dicentes; ascende calue, ascende calue, à duobus vrsis lacerati sunt, qui ex eis 42. lacerauerunt ex diuina iussione. Deut. 32. Dentes bestiarum immittam. Ezech. 5. Cõgregabo super vos, & cõteram baculum panis, & immittam in vos famem, & bestias pessimas. Sic Daniel. 6. & 14. Darius rex Medorũ & Persarum in adorantes Deos alienos statuit bestiarum & leonum obiectionem. Quæ pœna olim familiaris fuit Gentilibus, contra Christianos martyres, ut constat maximè ex Hieronymo. de Scriptoribus Ecclesiasticis vbi vitam S. Ignatii describit, qui ait. De Syria vsque ad Romam pugno ad bestias, in mari, in terra, nocte dieque ligatus cum decem Leopardis, hoc est, militibus, qui me custodiunt: quibus & cùm benefeceris, peiores fiunt. Iniquitas autem eorum mea doctrina est: sed non idcirco iustificatus sum. Utinam fruar bestiis, quæ mihi sunt præparatæ: quas & oro mihi veloces esse ad interitum, & ad supplicia, & allici ad comedendum me: ne sicut & aliorum martyrum, non audeant corpus attingere. In alijs quoque LL. imponitur damnatio ad bestias, ut in L. pœna, ad L. Pompeiam, de parricid. & L. Ad bestias. ff. de poenis, & alibi. Sed hæc pœna nunc simplius

non est in usu, ut docet ex Angel. & Marfil. Julius Clar. lib. 5. Sentent. 6. fin. pract. Crimin. q. 67. num. 4. & in eius locum successit decapitatio naturalis.

QVAESTIO. I.

An propter multitudinem maleficorum, hoc tempore seueritati legum detrahendum sit, & crimen debeat manere inultum, ut quidam maleficorum aduocati volunt?

VIDETUR, quod sic: quia detrahendum est seueritati, ubi multorum strages iacet. Glossa in cap. Latores. de cleric. excomm. & in L. Aut facta. de poenis. 6. fin. ff. facit ad idem, can. Ut constitueretur. 50. dist. can. Commensationes. 44. dist. Hinc celebre illud dictum Gloss. in d. cap. Latores. Ob populum multum, crimen pertransit inultum.

In contrarium est L. praesens, quæ multos maleficos siue magos fuisse eo tempore attestatur, & tamen statuit eos seuerissime puniendos laceratione bestiarum. S. Thomas. 2. 2. q. 108. art. 1. ad 5. quem citat & sequitur Alberic. de Rolato in dictionario iuris, in verb. Correctio. vers. Qualiter attendendum, respondet, quod quando tota multitudo peccat, de ea vindicta sumenda est, vel quantum ad totam

tam multitudinem, sicut Aegyptij submersi sunt in mari rubro, prosequentes filios Israel, vt habetur Exod. 14. & sicut ob sodomiam Sodoma & Gomorrha vniuersaliter perierunt: vel quantum ad magnam multitudinis partem, sicut patet Exod. 32. in poenae eorum, qui vitulum adorauerunt. Quandoq; verò si spectetur multorum correctio, debet seueritas vindictæ exerceri in aliquos paucos principales, quibus punitis cæteri terreantur. Sic Dominus Num. 25. mandauit suspendi principes populi, pro peccato multitudinis. Si autem non tota multitudo peccauit, sed pro parte: tunc si possunt mali secerni à bonis, debet in eos vindicta exerceri, si tamen hoc fieri possit sine scandalo aliorum. Alioquin parcendū est multitudini, & detrahendum seueritati. Quando autem peccatum multitudinis est tale, quod magis noceret multitudini vel spiritualiter, vel temporaliter, quàm scandalum, quod exinde oriretur, vindicandum est: hæc ex S. Thoma.

Ad hanc materiam multa adferunt Bartolus in L. Aut facta. §. Nonnunquam. ff. de poenis. Nicolaus Boërius in tract. de seditiosis, in septimo & vltimo præsupposito. Ioan. de Anania, & Felin. in cap. Dilectus. 2. de Simonia. Alphons. à Castro lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 14. prope finem.

Respondetur nunc ad propositum. In hoc

enormissimo crimine nihil detrahendum est
 feueritati, propter multitudinem eorum, qui
 immerfi sunt. Probat in primis: propter So-
 domiam in Sodoma & Gomorrha nocentes
 cum innocentibus interfecit, & ciuitates igne
 succendit Dominus. Et in cap. d. Exod. 32. ed
 quod populus vitulum conflatilem adoraue-
 rat, & coram eo lusit, & choros duxit, occisa
 sunt triginta tria millia hominum, nec peper-
 cit Dominus in tam enormibus criminibus
 multitudini. Similia exempla non defunt ali-
 bi in veteri testamento. In tam enormibus, va-
 ait Ioann. de Anania in d. cap. Dilectus: ces-
 sant omnes rationes. Ad idem facit expressus
 textus in d. L. Aut facta. §. d. Nonnunquam,
 ait, euenit, vt aliquorum maleficorum sup-
 plicia exacerbantur, quoties nimis multis per-
 sonis grassantibus exemplo opus sit. Hinc,
 quando sunt delicta grassantia, & ad malum
 tendentia, iuxta Glossam ibidem, propter
 multitudinem peccantium poena exacerba-
 tur. Sic Glossa, Bartolus in eadem L. Ioan.
 de Anania loco citato, Nicolaus Boerius. Feli-
 nus vbi supra: & Archidia. in can. Denique
 d. 4. quando delictum est commissum aut
 committitur à multis, & est dubium ne
 committatur propter multas personas aptas
 ad hoc, & in futurum pendet, non parcius
 multitudini. Quod multò magis est verum,
 quando crimen est maximum, sicut crimen
 male

Maleficorum, & tendit in corruptionem spiritua-
 lem & temporalem multitudinis, & multo
 maius est nocumentum instans, quàm sit scan-
 dalum quod nullum oritur ex vindicta. Quia
 vt Gloss. & Anthon. à Butr. in d. cap. latrores,
 tradunt, quando non timetur scandalum, sed
 præsumitur quod populus æquanimiter tole-
 rabit rigorem, propter multitudinem non est
 tollendus rigor : quod profectò obtinet in
 pessimo crimine maleficorum. Populus enim
 cum animaduertat grauitatem huius crimi-
 nis, & damna, quæ in Rempubl. redundant ex
 eo, & quomodo malum latius indies serpat,
 nisi prospiciatur, egerrius fert, si magistratus
 executionem iustitiæ protrahat, & multum
 etiam ædificatur ex tanti criminis punitione,
 velletq; Rempubl. optimè repurgatam à tam
 exitiali peste, imò multa scandala oriuntur in
 populo, quando negligentius agitur in extir-
 patione, vt experientia discimus. Tum enim
 populus murmurat cōtra magistratum, mul-
 tæ sinistrae suspiciones oriuntur, & plurima
 peccata murmurando, detrahendo, sinistrè
 iudicando, & mendacia spargendo commit-
 tuntur. Quorum alienorum peccatorum ma-
 gistratus sit particeps, si conniueat, & som-
 nolentius procedat : laudem autem conse-
 quitur apud Zelatores iustitiæ, si sine accep-
 tione personarum, habita iustitia & gloria
 DEI ante oculos, ad puniendum procedat,
 & ad

& ad purgandum Rempub. à malefactoribus, iuxta L. Congruit. ff. de offic. præsidis, accingatur. In hoc crimine profectò veritatem habet illud Stratoclis, relatum à Damhauder. in præct. crimin. in c. 150. num. 6. Ignoscendo nocentibus, innocentium salutem custodiri non posse. Item illud vulgare Prouerbum : Qui parcit malis, nocet bonis. Ad ea quæ in contrarium allata sunt, respondeo: Seueritati detrahendum est propter multitudinem, in leuioribus delictis, quæ in futurum non pendent, & quando plus scandali ex punitione oritur, quàm boni sequitur, vtpote cōtingere posset, quando de sceleratis non posset haberi vindicta sine maxima Reipub. perturbatione. Tunc locum habet: Quæ emendare non possumus, tolerare necesse est: Ne si quis veliteradicare zizania, euellat & triticum. Alphons. à Castro loc. citat. respondet, parcendum esse multitudini, & mitius cum illa agendum, quando talis multitudo peccatum suum agnoscit, & parata est de illo corrigi, & bona de illius correctione habetur spes: quod in hoc crimine etiā locum habere potest: de membris singulis multitudinis iudico in suo gradu. Alioquin si multitudo ipsa peccans peccatum suum non agnoscit, sed in eo perseueret, aut tãquam rem bene gestam velit defendere: tunc seuera punitione est coercenda, vt à suo errore discedat, ne nimia indulgentia obstinationis ansam
illi

illi præbeat, præsertim si ipsa multitudo in potentia sua confidens, inde ad peccatum audacior fiat.

QVÆSTIO II

An magi & malefici infantium, maxime infantium vitæ insidiantur, ut præsens L. significat?

PRO huius Legis maiori elucidatione pro certo habendum est, quod Dæmones feruntur delectari sanguine humano. 26. q. 3. c. Nec mirum. Sic omni tempore suos cultores sollicitauerunt ad effundendum sanguinem, & ad immolandum homines. Psal. 105. Immolauerunt filios suos & filias suas Dæmonijs, & effuderunt sanguinem innocentem filiorum suorum & filiarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Canaan. Vbi benè annotat Arnobius. Primò enim dixit. Effuderunt sanguinem innocentem. Et ne putarentur extranei, addidit, filiorum suorum, & filiarum suarum, quorum salus in humana conuersatione dulcissima est, ut illis non parcerent, pro quibus pij parentes etiam interfici non recusant. Et ut colligitur ex 4. Reg. cap. 23. & Hierem. 32. & Leuit. 18. & alibi: Idolo Moloch pueros immolabant, qui & supposito igne comburebantur. Sic etiam Iulianus Imperator postquam Christum

stum abnegauit, & vacauit Dæmonum incantationibus, ita crudeliter magiæ operam dedit, quod post mortem eius corpora & capita hominum iugulatorum multa in cistis, in puteis, & locis secretioribus Imperatoriæ aulae Antiochiæ fuerint reperta, quos mactauerat clam futura inquirens, vt tradunt Niceph. lib. 10. Ecclesiast. histo. cap. 36. Socrates lib. 6. hist. tripartitæ cap. vlt. Similia sunt & magis horrenda, quæ referuntur contigisse in Huketan, siue noua Hispania, vbi in maxima ciuitate Temixtitan Dijs suis annuatim vltra viginti milia puerorum puellarumq; corda sacrificare solebant, quæ nunc non Dæmonibus, sed altissimo Deo per doctrinam Evangelij & verum cultum Dei offeruntur. Hæc Episcopus illius ciuitatis, in Epistola data Anno Domini 1531. in mense Iunio, ad Capitulum generale Fratrum minorum regularis obseruantia, celebratum Tholosæ Anno Domini 1532. de profectu & animarum lucro significauit. Laurentius Surius in commentario breui rerum in orbe gestarum pag. 515. in impressione de Anno 1574. refert ex Archiuis Caroli Cæsaris inter reliqua, quod horrendum dictu est, mille plerumq; homines vno die in ciuitate Mexicana fuisse immolatos idolis, quæ nunc per gratiam Dei exturbata sunt, & Dæmonibus silentium indictum. Doctores mallei maleficarum in 2. p. q. i. c. 13. narrant, in diocæsi

diocēsi Basileensi & oppido Dan maleficam
obstetricem incineratam, quæ confessa est se
ultra quadraginta pueros necasse. Nicol. Ja-
quer. in flagello hæret. fascinariorum cap. 15.
attestatur, in Gallijs repertum fuisse suistem-
poribus Magum Baronem, qui clam iugulas-
set circiter viginti pueros, vt de eorum sangui-
ne quædam librum conscriberet, in obsequiū
Dæmonum, qui deprehensus fuit, & publicè
pœnam tantis sceleribus debitam persoluit.
Quomodo olim homines dæmonibus sacri-
cabantur apud varias nationes & gentes, mul-
tis ostendit Euseb. lib. 4. de præparat. Enangel.
c. 7. Nostri malefici & sagæ plurimos infantes
interfecerunt, vt passim ex processibus apud
Iudices cōstat: imò, quod plurimū à natura
alienum est: corda infantium excindūt, & co-
medunt, hac persuasione à diabolo inducti, q-
tunc, si ad manus iustitiæ deueniant, non pos-
sint veritatem fateri, vt apertum est ex proces-
su Annæ de Rouer, cuius suprà mentionem fe-
cimus, & aliorum. Imò multum insidiantur
puerulis nondum baptizatis. Corpora autem
infantium comburunt, & in cineres redigunt,
quibus abutūtur in suis maleficijs. Imò, quod
multò horribilius est, quandoq; parentes con-
sensum & auxilium præbent, vt propria eo-
rum caro sic tractetur, ipsis præsentibus, vt
exemplis docere possem, si expediret: quæ
causa rectè quendam Iudicem superiori

anno

anno mouit, ut patrem maleficum, aliàs in primis strangulandum, viuum flammis tradendum iusserit, eò quòd præsens & fautor fuisset cum sua proles à maleficis combureretur. Sæpè enim, ut experientia cognoscimus, malefici & sagæ sunt etiam parricidæ. Quod profecto si quis penitus introspicere velit, prædicta L. 6. significat, quãdo eos appellat peregrinos naturæ: quum ipsa natura audit tam horrendis factis, horrorem intra se concipiat, & quasi contremiscat. Nemo tamen miretur, quod homines aliàs bonæ naturæ & conuersationis in tam detestabilia scelera cõsentiant, ut (proh dolor) indies præter opinionem conspiciamus. Sicut enim qui Christum imitatur, Deoque adhæret, diuinæ fit consors naturæ clementiæq; ac alia fit creatura: Ita qui Dæmonem sequitur, & in eius castra transit, propriam quasi naturam exuit, & participat quãdam proprietatem ferocitatis & truculentiae Diabolicæ. Quod autem Dæmon maximè insidietur infantibus necdum baptizatis, id accidit ex inuidia maxima. Inuidet enim illis æternam felicitatem, quam ipse amisit: & infantes, si Baptismo abluerentur, consequerentur. Baptizatis autem struit insidias propter insigne odium nominis Christi, quod præcipuè relucet in effectu Baptismi, quo mediante Christum induunt, & eius nomen participant, ut dicantur Christiani, nec non innocentiam per Adamum

mum & Euam primos parentes perditam, infantes baptizati de nouo adhuc retinent, quā molestissimè fert. Quare eorum vitæ (cum animæ salutis adhuc nihil damni, ob infantilem ætatem, inferre possit) nocere studet. Optimum autem remedium est contra Diabolicas artes in hoc studio nocendi, vt parentes pij sint, bonam curam puerorum habeant, eos conseruent, ne personæ iustis ex causis suspectæ eos propius accedant, vespere & manè salutem infantium Domino Deo commendent, ac eos signo Crucis muniant. Nam sæpius sagarum iudicialibus cōfessionibus cognitum est, quod infantibus signo Crucis munitis nihil nocuementi inferre potuerūt. Quod autem Deus concedat potestatem Dæmonibus nocendi pueris innocentibus, id ad prouidentiam Dei, quæ omnia in iustissimum finē dirigit, referendum est: quæmuis sæpè contingat, vt doctissimi viri tradiderunt, infantes, iusto Dei iudicio, sed non omnibus noto, puniri ob peccata parentum.

QVÆSTIO III.

Quid de imaginibus, quibus magi suis malefici vtuntur, sentiendum?

IN primis aduertendum ex Doctoribus tam Theologis quam Iurisperitis, duplices repo-

Vu

riri

riri imagines in exercitio apud eos, qui diabolica potestate vtuntur. Quædam enim dicuntur Astropomicæ siue Astrologicæ, quibus vt plurimum vtuntur ij, qui vacant magiæ diuinatrici, ad inuestigationem rerum occultarum, & futurarum. Aliæ sunt, quibus malefici vtuntur ad inferendum malum aliquod hominibus, aut bestiis. De postremis loquitur Glossa, Salycetus, Angelus & alij in præfenti L. Multi: vbi loquuntur de imaginibus maleficorum & incantatorum. Deinde iterum obseruandum est: nomine imaginum in hac materia intelliguntur non solum imagines sic dictæ secundum communem vsum, sed multo magis figuræ, characteres, signa aut instrumenta, quibus superstitiosum genus hominum vtitur, ad inuocationem tacitam aut expressam Dæmonum, pro ferendo auxilio. De posterioribus imaginibus Glossa & DD. in hac L. loquuntur, vbi Angelus sic ait. Nota bene contra facientes imagines ceræ, qui pungendo eas, vitas hominum labefactant, & ideo non derideas ista. Earundem etiam mentionem faciunt Paulus Grillandus de sortileg. cap. 5. Oldratus de ponte consil. 210. incip. Regularis habet traditio. Damhaud. in cap. 61. num. 116 & alij alibi. Quibus consentiunt Theologi, Ioan. Gerson in 1. part. in tract. de erroribus circa artem magicam, in litera O. Malleus 1. par. q. 5. Alphonsi. Castrensis lib.

¶ *lib. I. de iusta hæret. punit. cap. 15. Syluest. in verbo. Maleficium. Martinus Arles in tract. de superstitionibus. Vniuersitas Parisiensis in articulis determinatis contra superstitiones, in art. 21. his verbis. Quod imagines de ære, plumbo, vel auro, de cera alba, vel rubea, vel alia materia baptizatæ, exorcizatæ, & consecratæ, seu potius execratæ, secundum prædictas artes, & sub certis diebus, habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide, & philosophia naturali, & Astronomia vera. Cuius articuli sensus est, quod tales res & imagines ex sua natura non habent naturalem vim ad effectum, sed effectus sequitur ex ministerio Dæmonum, prout definitum est, in art. 18. Vsum huiusmodi imaginum apud maleficos sic describunt probati doctores. Malefici imagines quasdam, certis temporibus obseruatis & determinatis carminibus, & ritibus quibusdam & signis, conficiunt, quas in nomine Beelzebub, principe Dæmoniorum baptizant, adhibitis & expressis quibusdam alijs verbis, quæ ob horrorem non sunt referenda. His sic peractis prædictas imagines ad ignem applicant, & ibi petunt infirmitates, aut alia mala, quæ in persona illa, cuius imaginem consecrerunt, euenire optant. Quandoque etiam acubus, aut alijs acutis ferris perforant, aut pungunt illius imaginis caput, aut pectus, aut ventrem, aut scœmora, aut aliam corporis*

partem, in qua cupiunt malum aliquod oriri in persona, cui nocere intendunt. Quibus sic peractis sæpè contingit, quod persona, cuius nocumentum maleficus desiderat, grauiter torqueatur in illa parte corporis, quam maleficus pungit, aut transfixit. Qui effectus non ex imagine, aut figura, sed ex operatione latenti diabolica proficiscitur, Maleficus enim habet pactum cum Dæmone, qui operatur circa corpus maleficiandi, quando imaginem maleficus pungit: Adhibet autem applicatq; dæmon naturalia venena & alia, quæ sunt opta ex sua natura inferre dolorē & infirmitatē. Ipse enim subtilissimè & inuisibiliter applicat. Et maleficus quando animaduertit morbū, aut malum productum in corpore maleficiati, persuadet sibi talem vim inesse imaginibus & figuris, cū tamen Dæmon alijs causis naturalibus applicatis efficiat infirmitatem. De hac materia memorabile est exemplum, quod referunt Ioan. Bodinus lib. 2. de magorum dæmon. cap. 8. Cosmus Philarchus Theologus Florent. lib. 3. 2. part. de officio Secerdotis, cap. 8. in primo præcepto, & alij alibi, ex Hectore Boëtio lib. 2. historiæ Scoticæ, qui attestatur in tota Scotia notissimum esse. Duffus rex Scotiæ noctu sub perpetua vigilia decumbens, in sudorem sine modo soluebatur, corpus lenta conficiebatur tabe, effæto simillimum, hærebat cutis rigida, venas, neruos, & qua forma, & situ ossa essent huma-

humana ostendens, & tamen medici in ea omnia signa sanitatis inueniebant. Obortus est rumor incerto auctore, Regem à quibusdam mulieribus maleficiatum esse, quæ apud Forres oppidum Morauix manebant. Rex statim sub specie ineundæ pacis inter eum & coniuratos Morauos mittit, qui rei veritatem inquirant, missi Forres adiere & arcem ingressi (quæ adhuc erat in regis fide) Denoualdo arcis præfecto, quare venerint, exponunt: quo audito quidam miles, qui erat in artis præsidio, significauit Denoualdo quandam meretricem (cuius mater erat sortilega) dum blandiusculè eam tractaret, locutam ei fuisse de regis infirmitate, & morte: erat tunc illa meretrix in arce, quæ tormentis exposita, veritatem aperuit. Denoualdus in ipsa nocte milites ad sortilegarum ædes mittit, qui vnâ veneficarum, simulacrum ad Regis Duffi imaginem ex cera confectum, ligneo veru affixum, ante ignem torrentem, alteram carminibus recitatis liquorem quendam fundentem sensim supra statuum, inuenerunt: & ductæ cum simulacris in arcem, interrogatæ dixerunt, dum simulacrum igni adhibitum torreretur, Duffum regem in sudorem solui, carminibus autem recitatis perpetua teneri vigilia, & ad liquecentem ceram macie confici, consumpta cera mortem regis continuò secuturam: ita se Dæmones docuisse, & ad facinus exequendum

mercede à Morauorum primoribus condu-
 tas. Simulacrum effractū fuit, & in eadem nocte
 rex absq; sudore quieuit, & postridie redeun-
 tibus viribus, ita sanitati restitutus est, ac si
 nulla aduersa valetudine antea fuisset deten-
 tus. Sagæ viniæ crematæ sunt. Gerson loci ci-
 tato narrat, quod Philippus quondam rex
 Francorum, cum perciperet de quadam cerea
 imagine, quam dicebant baptizatam, aut exe-
 cratam taliter nomine suo, quod ea destructa
 rex moretur: Rex fide plenus, videbimus,
 inquit, si potentior erit Dæmon ad perden-
 dum me quam Deus ad sanandum, & hæc di-
 cens ceram proiecit in ignē. Petrus Gregorius
 Tholosanus in Syntagm. iuris vniuersi. lib. 34.
 cap. 11. narrat ex Gagrino lib. 7. histor. in vita
 Philippi Huttini, vxorem cuiusdam Enguer-
 rani quæstoris Gallici, qui expilauerat æra-
 rium Galliæ, cum de mariti carcere conclusi
 liberatione desperaret, ad magiā & diuination-
 em se cōuertisse, Pauoto quodā malefico &
 Clauda muliere ad id facinus opem ferenti-
 bus: atq; cerea quædā simulacra, ad regis Caro-
 li Valesiensis Formā, Dæmoniaca arte cōfecis-
 se, quæ languentium speciem præferrent, ad
 quorum similitudinē, nisi mala sors prodita
 fuisset, Rex & ipse Carolus conficiendi macie
 sensim erant, & definita ad tempus morte con-
 sumendi. Quo cognito, suspensus fuit Eng-
 uerranus: Pauotus & Clauda vxor Enguer-
 rani

nni flāmīs consumpti. Pro d.L. ampliori elucidatione, attendendū est, quod malefici opera diaboli nō solū medianibus imaginibus vitæ hominū insidiantur, sed etiā possunt aërem morbidū reddere, vt homines eum attrahentes inficiantur, aut pestē seminare. Sic Philostratus li. 4. de vita Appollonij Tyanæi narrat, Ephesi Dæmoniacum quoddam spectrum pestem disseminasse, idque in forma & specie senis mendici peram gestantis, paliniceis frustis refertam, laceram & sordidam vestem gerentis, quē Appollonius ad expiandam ciuitatem, cū detexisset, iussit lapidibus obrui, quod factum est, & sublati deinde acervis lapidum, ait in eius loco inuentum esse canem tanquam molossum magnitudine tanta quanta maximi leonum esse solent, quasi rabidi canis spumam emittentem, & ita liberatam à peste ciuitatem. Familiare est etiam magis, teneros ad huc infantes fascinaro.

LEX VII.

Et si excepta tormentis sunt corpora honoribus præditorum, præter illa videlicet crimina, quæ legibus demonstrantur: Et si homines magi in quacunque sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt:

Vu 4

tamen

tamen quoniam qui in comitatu nostro sunt ipsam pulsant propemodum maiestatem: Si quis magus, vel magicis certaminibus assuetus, qui maleficus vulgi consuetudine nuncupatur, aut aruspex, aut ariolus, aut certe augur, vel etiam mathematicus, aut narrandis somnijs occultas artem aliquam diuinandi, aut certe aliquid simili horum exercens; in comitatu meo vel Cesaris deprehensus fuerit, presidio dignitatis exutus, & cruciatus & tormenta non effugiat. Si vero conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnaverit denegando, sit eculco deditus: unguisq; sulcantibus latera, perferat penas dignas facinore proprio. Hæc L. etiam est Constantini.

PRIVILEGIO à tormentis excepti, de crimine maleficij & magiæ accusati, possunt sine præiudicio torqueri, & culpabiles inuenti puniuntur. De lege communi excusantur à tormentis personæ in dignitate constitutæ, ut sunt Doctores, Equites aurei velleris, Decuriones, & Capitanei militum, Officiarij Principum, Rectores Ciuitatum, & similes dignitate fulgentes. De quibus legendi Franciscus Brunus de indicijs & tortura 2. part. q. 3. Gaudinus

dinus in tract. de maleficijs in tit. de quaestio-
 nib. Marfil. in practica crimin. in §. Expedita, a
 nu. 27. Damhaud. in pract. crim. cap. 41. Iul.
 Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract. crim. q. 64 &
 alij alibi. Excipiuntur tamen aliqua crimina,
 in quibus dignitas non excusat à tormentis:
 crimen læsæ maiestatis. L. Nullus. C. ad legem
 Iul. Maiest. Eadem est ratio proditoris patriæ,
 Ciuitatum aut principum & similium. L. De-
 fertorem. §. His qui ad hostes. & L. proditores.
 ff. de re militari. crimen maleficorum & ma-
 thematicorum in præsentī L. Secundum com-
 munem Doctorum sententiam. falsi. L. Si quis
 decurio C. de falsis. Priuati carceris. L. i. C. de
 priuatis carcerib. & Gloss. hic. Consideran-
 dum etiam in hac L. quam seuerè animadu-
 erendum Imperator statuatur in maleficos auli-
 cos, vt bene Bodinus lib. 4 de magorum De-
 monom. cap. 5. notauit. Vnus enim, (inquit) in
 comitatu magus omnibus viris feminisq;
 principibus corrumpendis sufficit, qui sequū-
 tur aulam. Pessimī enim sunt tales, qui & prin-
 cipes non rarò in suam sententiam pertrahunt,
 vt horum fauore & patrociniū conseruentur.
 imo etiam similes sibi aliquando principes ef-
 ficiunt. Sic Licinius, Valerianus Cæsar, succe-
 ssor Galli in Imperio, primis temporibus pius
 in Christianos fuit, sed magorum Aegyptio-
 rum princeps eum præstigias & impollutam
 docens magicam persuasit ei, vt sanctos viros

Vu 3   domo

domo eijceret, longè à se repelleret, ferro etiā tolleret, si malis artibus obstarent. Sic quoq; Iulianus Imperator pietatem Christianam primum ariolorum consuetudine adductus abiecit, tandem apertè Christum abnegavit, ac Dæmonum incantationibus vacauit, vt ex Nicephoro alijsque constat. Quod rectè deducit Petrus Gregorius in Syntagam. Iuris lib. 34. cap. 21. Ab his malis se liberare voluit Constantinus, dum seuerè præcipit animaduertendum in eos, si qui in suo comitatu repariantur etiam nulla obstante dignitate.

Ex hac L. eruitur, quod in honore constituti, antequam tormentis subiiciantur, debent exui insignijs dignitatis. Tandem si quis de hoc crimine testibus conuictus fuerit, & nihilominus obstinato animo steterit in negando, etiam præsentibus testibus, qui illius facinus detexerunt, traditur viuus bestijs vorandus in eculeo, id est, sacco, ac dentibus vngulisque lacerandus.

QVAESTIO. I.

Quis modus deueniendi ad torturam, & in eadem procedendi in hoc maleficorum crimine?

Quoniam in hac L. mentio fit torturæ, patet aliquid tractandum.

Prima

Prima Conclusio. *Ad torturam nunquam procedendum sine legitimis & sufficientibus indicijs.*

PROBATVR ex L. Vnius. §. in ea. & L. fin. ff. de quæstionib. Bartol. & Marfil. ibidem, & idem in pract. Criminali. §. Constante. num. 27. & alibi. Iason in L. Si sic legatum. num. 24. ff. de legat. 1. Guido de Suzar. de indicijs & tortura. num. 28. & ibid. in addit. Ludou. Bologn. Paulus Grilland. in tract. de quæstion. & tortura. q. 6. Panormitan. in cap. Cùm in contemplatione. de reg. iuris. Iulius Clarus lib. 5. sententiarum. §. fin. q. 64. num. 9. Menoch. de arbitrar. iud. qq. 84. & alij communiter.

Atq; hæc Conclusio etiam obtinet in criminibus exceptis, vt in crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, &c. Gloss. cum text. in L. Si quisalicui. C. Ad Legem Iul. Maiest. Cyn. Bald. & Salycet. ibidem. Marfil. in L. penult. ff. de quæstionib. Brun. de indicijs & tortura q. 5. 2. partis, Menoch. & Clar. loco citat. Ioseph. Mascard. de probat. vol. 3. Conclus. 1385. & hæc est communis sententia, vt post Brunum recentiores sentiunt. Quare & in hoc nostro crimine cõmunis regula fundata in L. 1. ff. de quæstionib. & in L. Maritus. ibid. à tortura non esse inchoandum, habet locum. Quæ autem, & quot, & qualia indicia requirantur, partim in superiori tractatu, secunda parte dictum

684 COMMENT. IN TIT. C.
est: partim in L. fin. latius explicabitur.

Secunda Conclusio. *Sirens torquetur sine legitimis inditijs præcedentibus, & crimen confiteatur, confessio talis non est efficax ad condemnationem, nec confitenti præiudicat.*

BARTOL. in L. penult. ff. de quæstion. DD. in addit. ibid. Angel. & Paulus Castrensi. in L. Qui in aliena. §. Celsus. ff. de acquirend. hæred. Ludouic. Bologn. post alios plures in addit. ad Guidon. de Suzar. de inditijs & tortu. num. 29. Roland. à Valle consil. 31. Mascard. loco cit. num. 5. Emanuel Soarez in thesauro recept. sent. verb. Confessio. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 55. & alij alibi. Quam sententiam etiam amplectitur Constitutio Criminalis Carolina in cap. 20. Dictum in conclusione (sine legitimis inditijs præcedentibus.) Quia etiamsi postea legitima indicia superuenirent, non tamen confessio ea tortura antecedenti indicia indebitè extorta, valida redderetur, & legitimaretur. Gloss. & Bartol. in L. Maritus. ff. de quæstion. Alberic. ibid. qui dicit, quod ita tenent communiter DD. & aduocati. Ludouic. Roman. in consil. 167. incip. Antonius accusatus. Bald. in L. fin. C. de accusat. Decius in cap. At si clerici. col. 3. de iudic. Iul. Clar. lib. 5. q. 64. nu. 9. & alij passim alibi. Ratio, quia quod ab initio
non

non valuit, ex post facto conualescere non potest. L. Quod ab initio. ff. de reg. iuris.

Tertia Conclusio. Regulariter, quando per testes, aut confessionem, aut alias de delicto constat, non est deueniendum ad torturam.

ANGEL. in L. fin. C. de quæst. Alberic. in Rubric. ibid. Marfil. in L. i. in princip. ff. eod. & in pract. Crimin. §. Nunc videndum. à num. 25. & attestatur communem esse opinionem. Angel. Aretin. in tract. maleficiorum, in verb. Fama publica. Boërius in decis. 163. num. 1. & alij ab eo allegati. Iulius Clar. lib. 5. §. fin. pract. Crim. q. 64. num. 5. Damhauder. in praxi rerum criminal. cap. 35. & hæc opinio communis est, vt post Marfil. & alios Didac. Couarr. pract. quæst. cap. 23. num. 5. & Antonius Gomez. variar. resolut. tom. 3. cap. 13. num. 20. docent. Atq; hæc sententia probatur per text. in L. Diuus Pius. & L. Edictum. ff. de quæst. in hac L. Edictum. sic tex. habet: Quæstiones nec semper in omni causâ, & persona desiderari debere arbitror, sed cum capitalia & atrociora maleficia non aliter explorari, & inuestigari possunt, quàm per seruorum quæstiones. Ratio etiam pro Conclusionem à DD. assignatur. Tortura est remedium quoddam subsidium eruendæ veritatis. Ergo non est deueni-

niendum ad eam, nisi deficientibus alijs probandi modis. Occasione huius Conclusionis orta est controuersia inter DD. An si reus torqueatur super delicto confesso, vel probato, & neget in tortura, veræ & legitimæ probationes elidantur & eneruentur, ita vt non possit virtute earum condemnari? Pro affirmante parte, & etiam negante sunt celebres DD. Et quia ex professo materiam torturæ non hoc loco tractamus, sed tantum attingimus, lectorem remitto ad Didac. Couarr. Gomezium, & Iulium Clarum locis allegatis, qui pro vtraque parte ad longum sententias, & eorum auctores allegant. Sed hæc relinquendo, quantum ad nostrum propositum, reus confessus, aut testibus plenè conuictus, césura prudentium & doctorum iudicum non torquetur super crimine de quo per probationem, aut confessionem constat, sed super alijs, de quibus indicia habentur: aut super socijs & complicibus. Itaque quando Iudex in hoc casu torturam super confessione sociorum, aut alijs criminibus instituit, prius debet protestari, quod id faciat sine præiudicio criminis confessi, aut probati, vt communis Doctorum in praxi obseruantia habet, teste Cæpoll. in cons. 32. Qua de causa Alberic. in Rubr. C. de quæst. num. 9. dicit, quod fatuus esset Iudex, qui torqueret aliquem, contra quem esset plenè probatum, nisi id faceret cum protestatione, quod non intendat

dateum torquere super probatis, debetq; facere, vt talis protestatio appareat in actis.

Quarta Conclusio. Tortura non est adhibenda in omni causa & delicto, sed tantum in atrocibus & grauibus criminibus, pro quibus de iure vel consuetudine, aut statuto pœna mortis, aut corporalis notabiliter affligens infertur.

DOCTORES in d. L. Edictum. cum textu quando ait: Quæstiones nec semper in omni causa & persona desiderari, &c. sed cum capitalia & atrociora maleficia, &c. Marfil. in Rub. de quæstionib. & ibidem Salycet. & alij, Francisc. Brunus in tract. de indicijis & tortur. 2. part. 3. q. Paul. Grilland. de eadem materia q. 5. princip. Iul. Clar. in d. q. 64. num. 4. & post alios Gomez. in d. c. 13. num. 2. Ratio redditur: Quandoquidem tortura est grauis afflictio, ideo non debet maior pœna inferri reo nec conuicto, nec condemnato, quàm esset inferenda ex ipsa condemnatione, si reus crimen esset confessus, aut de eo conuictus probationibus.

Quinta Conclusio. Tortura debet adhiberi cum moderamine secundum qualitatem personæ, delicti, indiciorum & temporis, ita vt moraliter & verisimiliter reus tortus

tortus remaneat saluus & illæsus in vita & membris.

CONCLUSIONEM tradunt Bartol. Alberic. Marfil. & alij in L. quæstionis modum. ff. de quæstionib. latè Marfil. in pract. crimin. §. Expedita, à num. 85. Bald. in L. 1. C. de confess. Gandin. in tractat. malefic. in princip. in versi. Quintò nota. Ioan. Andreas in cap. Cùm in contemplatione, de reg. iuris. Anthon. Gomez. vbi supra num. 5. & alij alibi. Conclusio probatur ex d. L. Quæstionis modum. quæ sic habet: Quæstionis modum magis iudices arbitrari oportere, itaq; quæstionem haberi oportet, vt seruus saluus sit vel innocentia, vel supplicio. & ibidem in L. de minore. §. tormenta. vers. Sed vt moderatæ rationis temperamenta desiderant. Hinc iustè secundum DD. receptam sententiam repræhenduntur iudices seueri & crudeles, qui nec rationem, nec modum tormentis adhibent, sed voluntatem propriam sequètes, conscientiam rectam, & ordinatam prudentiam relinquentes, ac vanam gloriam affectantes, hominibus non magis in tormentis parcentes, quàm deliris & furiosis bestiis: ita vt rei sepè vitam aut amittant, aut tam miseram feruent, vt magis mori quàm viuere saniori iudicio exoptandum foret: cùm ita tormentis aut membra dilacerentur, aut certè debilitentur, vt in perpetuum inutiles sint

Sint homines laboribus, & nunquam quàm diu vita agitur, tormenta desinant.

Sexta Conclusio. Index in torquendo non debet adhibere modos exquisitos & non consuetos, sed solitos, & à consuetudine approbatos.

BRUNVS in tract. de indicatijs & tort. Damhauder. in rerum Criminalium praxi, cap. 57. à num. 17. Franciscus Pegna in 3. par. direct. commento 110. Gomez. loco cit. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 64. n. 36. & alij passim alibi. Est autem generaliter vsu frequentior in multis prouincijs modus fune torquendi, qui etiam solus videtur ex iure colligi. L. Nullus. C. ad L. Iul. Maieft. Hinc DD. Iudices nouos & inusitados torquendi modos inuenientes, aut inuentis vtentes, carnificibus comparant. Et sanè in hoc maleficii crimine durum & inhumanum, imò ab omni humanitate alienum est, quod quandoq; Iudices non meminerint, se agere cum hominibus, quando diros & omni tyrannide & crudelitate plenos torquendi modos adhibent, vt candelas ardentes carni apponentes, aut oleum calidum infundentes, &c. Iudicis enim officium est, iudicio, ratione & discretione uti in his, quæ circareu agenda sunt, & carnifici torquenti modum & regulam præscribere, ne quid nimis fiat, &

ipse lcleris & iniustitiæ particeps fiat.

Septima Conclusio. In hoc crimine maleficij nemo aut ratione dignitatis, aut prætenu privilegij excipitur à tormentis.

HAEC Conclusio clara est ex L. præsentis, & communi sententia. Dictum, ratione dignitatis & privilegij: quia ob corporis infirmitatem, & partus periculū, nec in hoc crimine nec in alijs exceptis quispiam torquendus est, ut post alios Gomez. in d. cap. 13. num. 3. ostendit. Mulier autem prægnans, propter periculum partus nec terreri debet, ut rectè observavit Franciscus Pegna in 3. part. directorij, comment. 39. in lit. D. Quoniam etiam ex terrore & comminatione possit sequi abortus. Expectandum ergo est cum prægnante donec pepererit, & integram valetudinem post partum recuperaverit.

Octava Conclusio. Quando ex sententia & decreto Iudicis reus torquendus est, & tortura veritas eruenda, id faciendum in præsentia iudicis, & ad minus duorum scabinorum, nec non scribae iudicij, aut notarij.

HANC Conclusionem satis comprobatur Constitutio Carolina in art. 47. & usus omnium

omnium iudiciorum rectè constitutorum. Cum enim tortura res sit magni momenti, & possit esse maximi præiudicij, Iudex non debet carere hominibus fide dignis, qui testimonium perhibeant veritati in casu necessitatis, de rebus gestis. Quare aliquando valde suspecta est aliquorum tortura: Vbi quidam Iudices sunt valdè imperiti, qui soli, adiuncto aliquo scriba, vt audio, pro sua imperitia, aut voluntate, tantum homines torquent, vt non mirum sit, si sæpè fateantur, quæ nunquam cogitauerunt.

Nona Conclusio. *Quando plures torquendi, ab eo incipiendum, à quo verisimile est, veritatem facilius eruendam fore.*

BARTOL. in L. i. ff. de quæst. Gandin. in tract. malefic. in Rubr. de quæst. & tormen. Marfil. in pract. crimin. §. Expedita. num. 49. Angel. ab Aretio in tract. malefic. in Glossa in verb. Fama publica præcedente. Damhauder. interum crimin. praxi, cap. 37. num. 14. & alij alibi. Vnde hanc Gandinus ponit regulam, Quando de pluribus habenda est tortura, sagax Iudex debet considerare, à quo facilius veritas erui potest, & ab illo debet quæstionem incipere tanquam à timidiore & magis suspecto, & debet incipere à viliore, & non à fortio-

ri vel digniori. Huius Conclusionis doctrina maxime seruanda est in hoc crimine maleficorum, vbi vt plurimum primi rei confessio præbet occasionem latiore inquirendi circa alios, & aperit quasi viam alijs indicatijs: cum ferè semper accadat, quod malefici vnus loci societatem, & vnum conuentum inuicem habeant. Quando autem non est magis verisimile de vno quàm de altero, quod veritas facilius eruatur, tunc incipiendum à magis suspecto. arg. L. 1. in principio. ff. de quæstion. Bartol. ibidem, & Marfil. loc. cit. Is autem semper iudicatur magis suspectus de maleficio, qui pluribus, & vrgentioribus laborat indicatijs & suspicionibus. Indicia enim & argumenta reddunt aliquem suspectum: & quo ea sunt grauiora & vehementiora, eò magis reddunt suspectum.

Decima Conclusio. *Iudicis arbitrio relinquitur, an tortura semel illata possit iterum repeti.*

BALD. in L. 2. C. Quod metus causa. Bartol. in L. Vnius. §. reus. ff. de quæstion. Marfil. in L. quæstionis modum. ff. eod. Salycet. in L. 2. C. de custod. reor. Menoch. lib. 2. de arbitrar. iudic. qq. casu 272. & alij alibi. Sed quia hæc Conclusio satis generalis, & Iudex suum iudicium latius extendere potest, quàm ratio patitur,

tiatur, ideò distinctius res explicanda est. Sic
ergò

Vndecima Conclusio. *Semel leni-
ter tortus potest repeti in tortura, vt suffi-
cienter torqueatur.*

BALD. in L. 2. C. Quorum appell. non recip.
Marfil. in L. Repeti. de quæstio. & in pract.
crim. 6. Quoniam. num. 3. Alberic. in Rubr. C.
de quæst. num. 8. & post alios plures Iulius
Clar. lib. 5. §. fin. q. 64. num. 46. Franciscus Peg-
na in 3. par. Directo. commen. 39. Menoch. vbi
supra. Ratio à quibusdam redditur, quoniam
levis tortura non dicitur tortura, sicut nec fe-
bricula, id est, parua febris dicitur febris. Pro
huius Conclusionis meliori intelligentia no-
tandum, quod plures sunt gradus torturæ de
quibus Iulius Clar. in d. q. & alijs clarius Pau-
lus Grilland. in tract. de quæst. & tortu. q. 4. &
ita à leuioribus tormentis incipiendum est,
quibus si reus tortus veritatem fateatur, cessan-
dum est à tortura. Cùm enim torturæ locus sit,
quoties veritas aliter haberi non potest, à reo
indicijs grauato: sicuti non habet locum quā-
do reus sine tormentis veritatem purè & sim-
pliciter confitetur: Ita etiam ab ea cessandum,
quando reus fatetur crimē, sicuti necessarium
est. Habito enim fine, cessat motus. In casu hu-
ius conclusionis, vt notant DD. periti Iudices,

quando iubent reum deponi à prima tortura, solent curare, vt notarius scribat in actis, se eum deponere animo repetendi tormenta. Hæc tamen repetitio torturæ verius dicitur continuatio torturæ, quàm eiusdem repetitio, licet etiam interpolatis & diuersis diebus id fiat.

Duodecima Conclusio. Quando reus sufficienter fuit tortus, ita quod priora indicia diluerit & purgauerit, & tamen nihilominus nihil confessus est, sed in negatiua persistit, tunc regulariter non possunt repeti tormenta, nisi noua indicia superueniant.

HANC docent DD. communiter in locis allegatis in Conclus. II. & alij in d. L. Repeti, & alij multi, quos ad longum allegant Boerius in decis. 163. & Anton. Gomez. tom. 3. variar. resolut. num. 26. Dictum in Conclusio. hæc (regulariter non possunt repeti.) Quia quando prima indicia sunt multum vrgentia & manifesta; tunc licet de iure tortura non possit repeti, nihilominus de consuetudine tormenta repetuntur, & ita practicatur, vt post Bartol. in L. vnus. §. reus. ff. de questionib. docent Alexand. lib. 1. consil. 5. incip. In casu inquisitionis formatæ. Alberic. Iulius Clar. Menoch. Gomez. loc. cit. & alij alibi. Quod à fortiori verum est in grauissimis exceptis criminibus,

nibus, quæ tendunt contra communem spiritua-
 lem, aut corporalem reipublicæ salutem,
 cuiusmodi sunt veneficium, proditio, crimen
 læsæ maiestatis tam diuinæ quàm humanæ,
 &c. In eis enim quando vrgentia, manifesta-
 q; sunt indicia priora, & reus est robustus corpo-
 re, solet repeti tortura virtute priorum indi-
 ciorum. Monent tamen aliqui DD. rectè circa
 hanc doctrinam, cauendum esse ne quid ni-
 mis seuerum ratione huius doctrinæ intente-
 tur. Sæpè enim contingit ob sœuitiam Iudi-
 cum, & tormentorum acerbiteratem multos cõ-
 fiteri, quæ nec committere cogitârunt. Etenim
 tortura res est fragilis & periculosa, & quæ ve-
 ritatem fallat, vt ait Vlpian. L. i. §. Questioni fi-
 dem. ff. de quæst. Nam pleriq; patiētia siue du-
 ritia tormentorū ita tormenta contemnunt, vt
 exprimi ab eis veritas nullo modo possit. Alij
 tanta sunt impatientia, vt quoduis mentiri,
 quàm pati tormenta verint, ita fit, vt etiam va-
 rio modo fateantur: vt non tantum se, verum
 etiam alios criminentur. Hæc in d. L. Hinc ab
 oratoribus, Cicerone lib. 2. de inuentione, &
 Quintiliano lib. 5. orator. institut. assignatur
 locus communis à quæstionibus contra quæ-
 stiones. Vnde infertur, quod non omnis inno-
 cens est apud Deum, & in veritate, qui purga-
 tis per torturā indicijs, absoluitur; nec omnis
 sceleris reus, qui ad confessionem tormentis
 extortam condemnatur. Apud historiarum

scriptores non defunt exempla multorum, qui nulla tormentorum sæuitia, multitudine & magnitudine cogi & impelli potuerunt, vt veritatem confiterentur. In primis memorabile est illud de Zenone Philosopho, dialecticæ primo inuentore, qui cū Phalaridem tyrannum plus æquo, & crudeliter dominari animaduertisset, incensus cupiditate liberandæ patriæ cum nobilissimis adolescentibus conspirauit in mortem Tyranni. At arcanum eorum consilium detectum fuit, & machinatio Zenonis patefacta Phalaridi, à quo eā ob causam captus, & ad quæstiones raptus, conuocato in forum populo: cumq; acerbissimis tormentis laceraretur, vt consilij & machinationis participes reuelaret, nulla tormentorum vi & terrore adduci potuit, vt conscios facti proderet, sed vultu imperterritito, & magna constantia in sua sententia persistens, etiam Tyranno intimos & fidissimos familiares, quanquam insentes, tanquam coniurationis capita, suspectos reddidit: quibus sublati, Agrigentinx vrbs multitudinem sæuientem, eorum ignauiam & timiditatem increpando, effecit, & oratione magnifica impulit, vt facto impetu Phalaridem lapidibus prosternerent, vt post alios posteritati tradiderunt Valerius Maximus lib. 3. cap. 3. & Alexand. ab Alexandro genialium dierum lib. 1. cap. 30. Simile referunthi auctores de Theodoro viro grauissimo.

fimo. Sed & in muliebri sexu non deest exem-
 plum: Læna cum per omnes cruciatus & ar-
 tus à tyrannis torqueretur, nunquam cogi
 potuit vt consilia Harmodij, & Aristogito-
 nis tyrannicidarum, manifestaret. Qua de
 causa ad perpetuam rei memoriam Atheni-
 enses illi erexerunt simulacrum videlicet læ-
 nam æneam, cui ob insignem & memorabi-
 lem taciturnitatem linguam addi vetuerunt.
 Huius Lænae meminerunt Tertullianus in
 Apologetico, cap. vltimo. Lactantius diuinar.
 institut. lib. 1. ca. 2. Plinius histo. natural. lib. 7.
 cap. 23. Pausanias lib. 1. & Alexand. ab Alexand.
 loco cit. Alia plura ad eundem effectum col-
 ligit Valerius Maximus loco cit. & lib. 8. cap.
 4. Ex alia parte quidam ita impatientes, vt
 metu tormentorum fateantur, quæ non fece-
 runt. Sic Magri argentarij seruus Alexandri
 Rafani seruū occidisse insimulatus est, & eam
 ob causam tortus à domino se id facinus ad-
 misisse, cōstanter confessus est, & Fannio dedi-
 tus, supplicio affectus est. Paulo post ille de
 cuius nece agebatur, domum redijt, referente
 Valerio in d. cap. 4. Sic etiam Iulius Clarus
 vbi supra num. 46. testatur se intellexisse suo
 tempore de duobus, qui in tortura confessi
 fuerunt se occidisse quēdam nobile eorum
 inimicum, qui deinde post multos annos
 repertus fuit viuus in quodam castro carce-
 ratus a magno quodam Domino. Ipsi tamen

propter confessionem vi tormentorum factam, fuerunt ultimo supplicio affecti. Ex his alijsq; quæ adferri possent, satis clarum redditur id quod in d. 6. Quæstioni fidem, à Iuriconsulto dicitur, quod tortura res sit fragilis, & periculosa, & quæ veritatem fallat: idque ut ex sequentibus liquidum est, nascitur ex diuersa & varia hominum constitutione.

Decimatertia Conclusio. Quando reus in tortura crimen contra se confessus est, potest repeti ad torturam ad detegendum socios criminis, in casibus, quibus de sceleris participibus interrogatio iure institui potest.

L. fin. C. de accusat. & inscript. DD. ibidem. Marfil. in practica. 4. Diligenter. Damhau-der. in rerum crimin. praxi, cap. 38. num. 14. & alij communiter in hac materia: hoc enim omnium iudicum praxis recepta attestatur. In quibus autem casibus quis de socijs iure interrogetur, demonstratum est in secundo membro superioris tractatus.

Decimaquarta Conclusio. Quando reus in tortura confessus fuerit crimen & deinde ductus ad ratificandum confessionem
san-

eandem reuocauerit, potest repeti in tortura etiam si alia indicia non superuenerint.

Bart. in L. vnus. §. reus, in fine. ff. de quæstionib. Bald. in L. Bonæ fidei C. de reb. cred. col. 2. in fine Marsil. in L. Repeti. ff. de quæst. & in practica. §. Quoniam. à num. 4. Gomez. tomo 3. variarum resolutionum cap. 13. num. 26. & hæc est communis opinio vt post Blanc. de indicijs num. 219. & Bossium in tit. de tortura, num. 34. attestatur Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. num. 36. Ratio pro hac Conclusionem à DD. redditur, quia indicia non videntur sufficienter purgata ratione negationis subsecutæ. Deinde talis variatio & vacillatio rei nouum exhibet indicium ad torturam. arg. in L. De minore. §. Plurimum. ff. de quæstionib. Vnde vbiq; locorum receptum est, vt in hoc casu fiat repetitio torturæ. Circa doctrinam huius Conclusionis Iulius Clarus, & post eum Franciscus Pegna in 3. part. Director. comment. 39. admonent, vitandam iudicum quorundam crudelitatem, & immanem plusquam carnificum sæuitiam, qui tam diu reum detinent in tormentis, donec perseueret. Sed dubium esse potest. Quoties repeti possit tortura ob reuocata confessionem, exempli gratia, vt casus melius intelligatur, reus fuit præcedentibus indicijs in causa maleficij & veneficij tortus, & confessus crimen, deinde tempore statuto ductus

ductus ad locum ordinatum, siue banchum iuris, ad ratificandum confessionem priorem, negat eandem atq; reuocat tanquam metu tormentorum factam: sic iterum reducitur ad locum tormentorum, tortus denuò confitetur, & ita iterum congruo tempore ad banchum iuris producitur: secūdò negat. Postea iterum torturæ subijcitur, denuò confitetur: Verùm tertio ducitur ad banchum iuris, & iterum recantat, &c. Hic casus solet in facto occurrere, & quæritur quoties ob talem confessionem negatam possint tormenta repeti. Casus non est in iure decisis, vt fatetur Gomez. loc. cit. num. 27. Conueniunt DD. & meritò, quod in infinitum non est procedendum in repetitione talis torturæ, quoniam infinitas est euitanda, maximè in actu tam odioso & pœnali. arg. textus in L. qui bona fide. §. fin. ff. de damno infecto. & in L. fideicommissa. §. Si quis decem. ff. de legat. 3. & cap. Licet dilectus, de testibus. Vnde aliquando deueniendum est ad absolutionem & relaxationem: cùm virtute talis confessionis, in qua non perseuerat, sed eam semper reuocat ad banchum iuris, non possit cōdemnari, vt communiter DD. tradunt in praxi receptum. Nunc ad dubium respondetur, quod in hoc casu ter ob talem negationem possit repeti tortura, & post tertiam talem negationem non repetitur tortura. Sic sentiunt Paris de Puteo in tract. Syndicatus, in verbo, Tortu-

Tortura. cap. Viso de repetitione torti, quem refert & sequitur Marfil. in L. Repeti. ff. de quæstionibus. colu. 4. Carerius in pract. criminal. numer. 194. Boërius in decis. 163 incip. Dico præmittendo primò. num. 20. & dicit, quod ita seruatum fuit in Curia contra Heliotum de Chinal de Riberaco appellantem, qui trina vice ob variationem fuit sine nouis indicijs positus in tortura, in qua confitebatur, sed postea in crastinum negabat, dicendo, formidine tormentorum confessum fuisse. Anton. Gomez. loc. cit. Iul. Clar. lib. 5 §. fin. pract. Crim. q. 21. num. 36. & alij alibi, & hæc est communior sententia. In cuius confirmationem adducitur sententia Baldi notabilis in cap. Olim, ex literis, de rescriptis. & in cap. fin. de consuetud. n. 29. quod arbitri, quibus est data potestas prorogandi compromissum quoties velint, non possunt prorogare vltra tertiam vicem. Quod etiam amplectitur Ias. in L. fin. C. de sacrosanct. eccles. num. 17. & facit etiam illud Angel. in L. fin. C. de quæst. quod si testis examinatus & varius, & tortus dicit vnum, deinde repetitus dicit aliud, quod debet tertio examinari, & stabitur illi tertio dicto.

Verum quibusdam alijs placet, quod tantum bis hæc repetitio fieri debeat. Sic Damhauder. in rerum criminal. praxi, cap. 38. num. 12. qui in eum finem allegat Hyppol. de Marfil. in practi. §. Nunc videndum, num. 26. vbi
tamen

tamen in eo saltem libro nihil ad propositum dicit. Imò loco cit. & in eadem practica, §. Quoniam. à num. 6. tenet cum alijs, vt eum etiam intelligit Gomez. loc. cit. Opinionem tamen hanc etiam amplectuntur Iacobus Simaneas in Cathol. instit. tit. 65. num. 82. & eo allegato Franciscus Pegna in 3. part. direct. comm. 59. Receptior ergò sententia est, quod tertia vice sit torquendus, & postea relaxandus, si in negatione iterum persistat modo prius dicto. Lepidum ad hoc propositum refert exemplū Marfil. in d. L. Repeti, quod accidit ipso agente Officialē Ducis Mediolani. Habui, inquit, quendam ribaldum (id est, nebulonem) in manibus pro furto, qui in tortura confitebatur: postea ad banchum iuris omnia negabat, & ego semel dixi sibi, quare decreuisti velle totiens repeti in tormētis? nonne esset tibi melius affirmare illud quod confiteris in tortura, quàm velle totiens affligi in tormentis? Qui ribaldus respondit mihi & dixit: Domine, melius est mihi milies torqueri in brachijs quàm semel in gula (id est, gutture) Nam multi inueniuntur medici, qui sciunt aptare ossa brachiorum, & illa ad pristinum locum reducere: sed nullus inuenitur medicus qui sciat aptare regulam & eius ossa: ideo ego malo altiari (id est, eleuari) à milite vestro in tortura, quàm pedibus meis ascendere scalam furcarum. Item dicebat, quare non possum ad banchum iuris,

vbi

ubi est periculum & importantia vitæ meæ, sic
vertere mihi linguam ad dicendum, non, sicut
ad dicendum sic, cum tantus sit mihi labor, di-
cendo non, sicut dicendo sic, & tot literæ sunt
in vno verbo, sicut in alio. Profecto erat ribal-
dus in excellentia : attamen fuit mihi necesse
eum liberare : quia nunquam voluit ad ban-
chum iuris ratificare illud, quod dicebat in
tortura. Sic Marsilius.

Decima quinta Conclusio. *Quod
tam malefici, quam rei in alijs criminibus,
non confiteantur etiam in tortura verita-
tem, quandoq; contingit ex incantationibus
& maleficijs.*

HANC Conclusionem communiter DD.
amplectuntur. Marsil. in d. L. Repeti. Paul.
Grilland. in tract. de quæstio. & tort. in q. 4. à
num. 12. Damhaud. in rerum criminal. praxi,
cap. 37. à num. 21. Eymericus in 3. par. director.
Inquisitorum, in cap. De tertio modo termi-
nandi processum in causa fidei per tormenta,
& Commentator eius Francisc. Pegna ibidem,
comment. 39. in litera F. Malleus malef. in 3.
par. q. 15. Frater Hieronym. Menchi in compē-
dio de arte exorcistica, & stupendis operatio-
nibus Dæmonum, lib. 2. cap. 18. & lib. 3. cap. 12.
huius D. libri, qui tractant de omnibus ope-
rationibus Dæmonum & maleficorum, sunt
scripti

scripti in lingua vulgari Italica, & sunt im-
pretti Bononiæ, Anno Dom. 1590. & nouissi-
mè Nicolaus Remigius lib. 3. cap. 8. & 9. Dæ-
monolatriæ, & in hac re non potest esse du-
bium. Valde enim familiaris est hæc ars male-
faciendi in crimine maleficorum, quod omni
ex parte Dæmonis artificio instruitur: Atq; vt
scelus scelere cumuletur, solet illis suggerere,
vt infanticidia innocentum infantum, aut et-
iam sæpè non baptizatorum committant, &
deinde in cineres igne resoluant illa tenera
corpuscula, aut corda excindant, & huiusmo-
di rebus abutantur ad inducendum taciturni-
tatem in tormentis. Non desunt autem mul-
ti modi Dæmonibus inducendi huiusmodi
taciturnitatem in tormentis. Ex quibus,
quantum nobis nunc occurrit, placet aliquos
ad huius materiæ clariorem intelligentiam
subiungere. Primus modus potest esse per ap-
plicationem rerum naturalium, quæ vim ha-
beant efficiendi insensibilitatem in doloribus
& tormentis, aut saltem leniendi & minuendi
dolorem. Est enim Dæmon, vt suprà etiam sig-
nificatum est, peritissimus, acutissimufq; rerū
naturalium perscrutator, vnde exactè cogno-
uit herbarum, lapidum, aliarumq; rerum, quæ
naturæ ordinem non transcendunt, vires & ef-
fectus. Scribit enim Albert. Magnus in lib. de
secretis naturalium, vt eum allegant Paris de
Puteo, in tract. Syndicatus, in c. 2. de tortura, &
Gril.

Grilland. in d. q. 4. nu. 13. quod lapis quidam
 Mesites dictus, eo quod oriatur in ciuitate ap-
 pellata Mesis in partibus orientalibus, in AE-
 gypto, contritus, & aqua, aut vino mixtus, da-
 tusq; ad potandum illi, qui torquendus est,
 inducat insensibilitatem poenæ & cruciatus.
 Hunc lapidem rectius cum Dioscoride lib. 5.
 pharmacorum simplicium, cap. 149. & alijs,
 Memphitem appellaueris, à Memphi ciuitate.
 Secundus modus est per leuationem corporis.
 Dæmon enim cū inuisibilis & spiritualis sit,
 etiam inuisibiliter operatur, & sic potest sua
 virtute corpus malefici, aut strygis in altum e-
 leuare, vt tortura nullum dolorem inferat. Et
 sicut corpus potest in altum tollere, sic etiam
 non est eidem Dæmoni difficile pondera ele-
 uare, ita vt nequaquam corpus & eius mem-
 bra extendant. Tertium modum taciturnita-
 tem inducendi considerare possumus, per as-
 sistentiam dæmonis interius in faucibus & ore
 malefici, & eum impediens ne possit loqui.
 Nouimus enim ex Euangelio, dæmonem pos-
 se hominem reddere mutum. Hoc congruit
 illi confessioni Annæ Xallæ, quæ Blainuillæ
 in Lotharingia Anno Domini 1587. 5. Calend.
 Mart. supplicio affecta est, referente Nicolao
 Remigio in d. cap. 8. Hæc Anna dixit, se imis
 faucibus Dæmonem suum, cū torqueretur,
 occlusum habuisse, quod facilius locuturæ vo-
 cem inhiheret, si fortè per doloris impatien-

Math. 9.
 Luc. 11.

tiam ad fatendum vrgeretur. Sic qui tortura
assistebant, aduerterunt torturæ fauces in eum
tumorem excedere, vt mentum ipsum sua elatione
ferè ad æquare viderentur. Haud multū
dissimile, vt Grillandus narrat, accidit eo iudice
Romæ. Malefica quædam antequam in tortura
eleuaretur, verba quædam submissa voce dicebat:
deinde eleuata silebat penitus velut mortua,
& nigrior apparebat in vultu carbone extincto,
oculos extra caput valdè tremendos more illorum
qui strangulantur, emittēs, & nihil penitus loquebatur
neq; boni, neque mali. Eandem silentij necessitatem sibi à
Dæmone illatam confessa est Francisca Fellæa,
morte mulctata Pangæij, Anno Domini 1584.
5. id. Nouembr. Nicolao Remigio teste, quæ præterea
ita oclusas ad vocem Iudicis aures se habuisse dixit,
vt quàm primum is interrogaret, nihilo plus audiret,
quàm si is nihil omnino loqueretur. Erat ergo huius
scæminæ malus spiritus non solum mutus, sed etiam
surdus, id est, sua præsentia mutum & surdum pro
sua voluntate efficiebat. Quemadmodum Marc. 9.
Spiritus à Christo eiectus erat surdus & mutus
quantum ad effectum. Quarto modo inducit
taciturnitatem malus spiritus per assistentiam
exteriorem aut suggerendo ei, qui torquetur,
ne loquatur, aut eum confortando, vt breuem
quidem torturam fortiter perferat, spe vitæ
longioris: aut etiam minando
verbe-

verbera, si delictum confiteatur. Atq; hic modus ut puto, maxime locum habet in eis, qui duritia mentis, & fortitudine corporis valent, de quibus ab Vlpiano in L. i. §. Quæstioni fidei. ff. de quæst. dicitur, quod pleriq; patientia siue duritia tormentorum ita tormenta contemnunt, ut ab eis veritas exprimi nullo modo possit. Sed existimo quod hic modus minus sit perniciosus, imò & facilius vincatur torturæ applicatione, & eius lenta moderatq; continuatione: si tamen tormenta ita adhibeantur, ut plus corpori molestiæ, quam doloris & læsionis inferat. Notabile est ad hoc propositum tormenti genus, de quo Marsil. in d. L. i. col. 12. testatur, se experientiam sumpsisse in duabus fœminis maleficis, dum esset Capitaneus vallis Lugani, quæ tormenta alia non timuerant & vicerant, sed adhibito hoc in spacio quadraginta horarum, omnia plene delicta confessæ fuerunt. Est autem huiusmodi tormenti genus, quod non lædit corpus, & est maximæ potentiæ ad confessionem eruendam. Reus ponitur super scamno ad sedendum, & ibi adsunt duo qui eum custodiunt, ut non dormiat, nec de die nec de nocte: & cum ipso reus inclinat caput in vnam partem, propter somnum, famulus qui est ab illa parte, dat cum manu sibi in capite, & excitat eum, & eleuat caput; Idem facit alter famulus, quando caput inclinatur versus suam partem, & quando illi

duo sunt defessi, & volunt dormire, alij duo noui subrogantur in locum illorum, & non permittunt vnquam dictum ream dormire & quiescere, donec omnia confiteatur, promissa sibi quiete, & in duab' noctibus & vno die hoc modo defatigabitur, & confitebitur. Fatetur Marsil. sæpè se vsu hoc tormento contra obstinatos & nō timentes tormēta, & ait: Verè nemo tā ferox inuenitur, qui huic tormēto possit resistere. Quando aut suspicio oritur maleficæ penes se habere aliquid maleficij ad inducendam taciturnitatem, solent curare iudices, vt proprijs vestibus exuatur, ne aliquod maleficium insutum habeat. Eādem ob causam pilos vndique iubent abradi, vt DD. mallei maleficarum, Damhauderius, Ioannes Bodinus, & post eos alij iuniores obseruauerunt.

Decimasexta Conclusio. Reus sufficienter tortus, si nihil confessus fuerit, sed in negatiua perseuerauerit, liber dimittendus & relaxandus est.

HANC tenent Eymericus in 3. part. direct, in cap. de tertio modo terminandi processum in causa fidei per tormenta. Francisc. Pegna ibid. in comment. 39. Paulus Grilland. de questionib. & tort. q. 7. num. 11. Marsil. in d. L. Repeti. Iacob. de Bellouiso in tract. crimin. in tit. de questionib. Marsil. & Alberic. in L. Edi-

Edictum. ff. de quæst. Anton. Gomez. in d. ca. 13. num. 28. & alij alibi. Ratio est, quoniam per torturam indicia purgantur, vt communiter Doctores loquuntur, quasi sufficienter tortus ipsam veritatem dixisse videatur, iuxta illud Ciceron. in Topicis ad Trebatium, allegatum in d. L. Edictum: Verberibus torti, & igni fatigati, quæ dicunt, ea videtur veritas ipsa dicere, &c. & dicit Alberic. in d. L. Edictum, & post eum alij, quod communiter totus mundus ita tenet & seruat.

Verum hoc loco incidit dubium apud DD. An talis qui per dura tormenta se purgavit, & nihil confessus est, absolute sit dimittendus, & plenè absoluendus: An verò causa indecisa sit relinquenda, & sic tortus sit relaxandus sub fideiussoribus.

Simpliciter absoluendum arbitrantur Eymericus, Francisc. Pegna, Iacob. de Bellouiso, Bartol. in L. fin. num. 1. de quæst. Angel. in tractat. malefic. in verb. Fama publica, &c. prope finem. Cæpol. in consl. crimi. 32. incip. Quidam rustici Vicentini. Anton. Gomez. loco cit. Hanc sententiam de iure etiam tenendam, videtur sentire Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 62. num. 2. & q. 64. num. 38. & ita etiam de iure plenè absoluendum censet Damhaunder. in rerum criminal. praxi, cap. 40. & alij alibi. Alij contendunt in tali casu reum relaxandum & absoluendum sub fideiussoribus, &

causam indecisam relinquendam. Pro hac sententia sunt Salycet. in L. Si qui adulterij. C. de adult. & in L. Ea quidem. C. de accusat. col. penult. & in L. Quisquis. C. ad L. Iul. Maiest. & ibidem Angelus Perusinus. Paris de Puteo in tractat. Syndicatus, in parte, Viso de repetitione torturæ. Alberic. in L. Diuus Marcus. ff. de offic. præsid. Marfil. in L. Repeti. colum. 8. & in pract. crim. §. Quoniam. num. 49. qui dicit, quod communis practica totius Italiæ est, apud peritos ius dicentes, vt in tali casu accipiat Iudex fideiussores à reo de se repræsentando ad mandatum Curia. Boërius in decis. 163. nu. 15. & 16. & dicit etiam Carauita super ritu magnæ Curia, 248. num. 18. vt eum allegat Iulius Clarus in d. q. 62. num. 2. communiter obseruari, quod hoc casu inquisitus præstet fideiussores de stando iuri, & se præsentando toties, quoties fuerit requisitus. Iulius Clarus attestatur in hoc casu in Ducatu Mediolanensi reum non absolui definitiuè, sed stantibus rebus prout stant, & tunc si deinde superueniat noua indicia, de nouo contra eum proceditur non obstante tali sententia, & alibi etiam talis obseruantia viget. Damhaud. dicit apud eos receptum esse in practica, vt si noua indicia intra aliquod tempus pro Iudicis prudētia, quo in carcere post purgationem indiciorum per torturam reus conseruatur, non superuenerint, reus ex omnibus vinculis liberetur, pristinaq;

stinæq; libertati, qua ante capturâ fruebatur, restituatur. Quousq; hoc est, donec denuò in iudicium accerfetur: sine ampliori & plenaria absolutione. Vt varietas sententiarum melius perspiciatur, & quantum fieri potest, concilietur, quid rectius & tutius sentiendum ex omnibus, quantum consequor, distinctè resoluâ, præmissis aliquibus, quorum primum sit: In iudicis arbitrio & prudentia consistere, quando indicia per torturam sufficienter censeantur purgata. Ioan. Andr. in cap. Cùm in contemplatione, de regul. iuris. Augustin. de Arimino in addit. ad Angel. in tract. malefic. in verb. Comparent dicti inquisiti. Marsil. in L. quæstionis modum. ff. de quæstionib. & post hos Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudic. qq. casu 273. Secundum, cùm casus præsens clarè à iure non sit decisus, vt Gomez. rectè fatetur in d. num. 28. à principio, atq; notabilis, & in praxi quotidianus etiam sit, optimum est obseruare, quæ sit praxis summarum curiarum, quibus solent præesse viri eruditione & prudentia conspicui: Hi enim iudicium ferunt secundum æquitatem & rectam rationem, & certè talis practica in loco pro lege habenda, vbi recepta est. Tertium: Circa talem tortum considerandum, quod fideiussio potest concernere, seu pro obiecto habere: aut pœnam aliquâ pecuniariam: aut expensas iustè caussatas ratione ipsius rei: aut corporalem aliquam criminis

minis poenam. Nunc pro resolutione dico in primis iuri conformiorem esse primam opinionem, quod purgatis indicijs, reus simpliciter & definitiuè absoluendus sit. Hanc tenent ut plurimum DD. primæ sententiæ, & probatur primò per regulam illam, Actore, vel Accusatore non probante, reus debet absolui. L. A. Et quod esse. C. de probat. L. Qui accusare. C. de edendo. & hæc regula intelligenda de plena absolutione. Deinde, per text. in L. fin. ff. de calumniatorib. seruus tortus præcedentibus indicijs, & non confessus plenè absoluitur. Bald. ibid. notat expressè, & alij, & in cap. Quotiens. & cap. fin. de purgat. canon. qui stantibus indicijs cum purgatus fuerit, definitiuè statim absoluendus. Rationem huiusmodi fundamentalem adfert Gomezius. Si talis causa remaneret indecisa, reus accusatus, vel inquisitus remaneret in maximo damno & periculo; cum esset aperta via inimicis & sibi odiosis, ut possint quotidie super illo delicto inquietare & molestare, quod non est permittendum, imo malitijs hominum obuiandum. L. 1. §. Cum quis latrones, ff. de quæstionib. & in L. 2. ff. solut. matrim. Alia adfert Gomez. & soluit fundamenta alterius partis. Dico secundo, quando indicia per torturam pro iudicis, aut iudicum prudentia & matura censura sufficienter non essent purgata, licet pro tempore veritas non

non possit haberi, tunc Iudex possit reum relaxare, & absolueretantibus rebus, prout nūc, cum fideiussione de se repræsentando ad requisitionem & mandatum Iudicis, toties, quoties requisitus fuerit, & in tali casu, meritò Iudicis sententia potest suspendi, & reus cum fideiussione relaxari, si fortè breui alia indicia superuenirent: & sic practica alterius sententie optimè locum habet. Tertiò, quando indicia multum sunt vrgentia, & quasi indubitata, tunc etiam post grauem torturam, & perseuerantiam in negatione potest reus condemnari ad pœnam aliquam extraordinariam, vt post Bossum in tit. de inquisitione, num. 30. Iulius Clar. in d. q. 64. num. 38. & alij docent. Et dicit Clarus apud eos obseruari, vt in tali casu, si indicia sint valdè vrgētia senatus reos condemnet ad pœnam extraordinariam, puta triremium ad tempus, & aliquando etiam in perpetuū, præsertim quando reus est valdè famosus. Quartò, quando agitur criminaliter, reus pro criminis pœna corporali non dimittitur cum fideiussione. per tex. in l. 3. ff. de cust. & exhib. reor. vbi dicitur: Nisi tam graue scelus ipsum commisisse constet, vt nec fideiussoribus, nec militibus committi debet, &c. DD. communiter ibidem. Gloss. in cap. Cum homo. 23. q. 5. Bald. in l. Neq. C. Nefil. pro patr. & in l. Nullus. C. de exhib. reis. Angel. ab Aretio in tractat. malef. in verb. Pro quibus Antonius

fideiussit. Salycet. in L. Ad commentarienses. ff. de custod. reor. Petrus Ancharan. & Ioann. Imolen. in Rubr. de fideiuss. Marfil. in pract. 6. Examinanda. num. 12. & in 6. Attingam. nu. 2. Anton. Gomez. tom. 3. variar. resolut. cap. 9. num. 8. Couarru. lib. 2. variar. resolut. cap. 8. n. 8. Iul. Clar. lib. 5. 6. fin. practi. crimin. q. 46. nu. 7. & hæc est communis opinio. Ratio à DD. redditur, quia nemo est dominus membrorum suorum, nec vitæ propriæ. cap. Contingit. de sent. excomm. & L. Liber homo. ff. ad L. Aquil. Hinc nemo potest se obligare, aut fideiubere ad pœnam corporalem, exempli gratia, ad subeundam pœnam mortis, aut mutilationis, &c. pro suo principali: Nectalis obligatio, aut fideiussio valeret, aut aliquam vim haberet, iuxta Gloss. in d. cap. Cùm homo, in verb. supplicium. quæ Glossa ab omnibus recepta est, ut ait Couarru. loco cit. & videre est ex Felino cap. 2. de constit. & Marfil. in Rub. de fideiuss. q. 29. & Iulio Claro in d. q. 46. num. 18. Quintò, si reus absoluitur cum fideiussione, intelligitur, quod teneatur consignare, aut sistere reum ad iudicis requisitionem sub pœna pecuniaria certa, si sub certa conuentum sit: si autem certa non sit promissa tunc pœna pecuniaria iudicis arbitrio decernitur, nisi statutum aut consuetudo pœnam certam habeat. per text. in L. 4. ff. de custod. reor. Bart. & DD. ibidem. Salyc. & alij in L. penult. C. de custod. reor.

reor. Gloss. Archid. & alij in d. cap. Cùm homo. Abbas & Anchar. in Rub. de fideiuss. Felin. in cap. fin. de accusat. & post alios plures Gomez. loco cit. Vnde sæpè contingere solet, quod reus absoluat sub fideiussione de soluendo certam summam, e. g. 200. aureos, quā summam fideiussor soluere tenetur, nisi reum & suum principalem consignet. Eadem ratione potest fideiussio tendere ad solutionem expensarum, & interesse, quando iustæ expensæ fiunt in causâ rei.

Decima septima Conclusio. Tortus ad eruendam veritatem, si in negatione persistit, & indicia præcedentia tortura sufficienter purgavit, & absolutus est, non infamatur per torturam.

BARTOL. in L. Nullam. C. Ex quibus causis infamia irrogetur. Addit. ibid. Bald. Salycet. Iacob. Butr. & Paul. Castrenf. in ead. L. per text. ibid. Francisc. Brunus de indicatijs & tort. q. 8. secundæ partis, num. 3. Berthachinus in Repertorio, in verb. Tortura, num. 70. Vnde ait Iacob. de Bellouiso in tract. crimina. de quæst. fol. 88. col. 3. vers. Et sic ex prædictis colligo, &c. quod beatus homo, qui se omninò tenere potuit in tormentis, quoniam absoluetur, & melior quàm ante accusationem reputabitur, cùm prosperè & feliciter se purgauerit à

rit à sibi impositis, arg. Authent. Quomodo oporteat Episcop. & cleric. §. Si nemo accusauerit. Quod dictum allegat, nec improbat Boerius in decisione 163. num. 14. Hinc si quis alicui obijceret aliquod crimen etiam magis, super quo se tortura purgauit, & absolutus extitit, possit talis contra obijcientem & exprobrantem agere iniuriarum.

Decima octaua Conclusio. Tortura etiam inferri potest die feriato & festo, etiam paschalibus diebus in maioribus & atrocioribus criminibus, in honorem Dei.

HANC Conclusionem probant L. Nemo. C. de Episcop. audientia. & L. Prouinciarum. C. de ferijs, & eam tradunt Bald. in d. L. Nemo. Francif. Brunus de indicijs & tort. q. 5. 2. par. num. 52. Marfil. in pract. crimin. in §. Expedita, nu. 83. Iul. Clarus lib. 3. §. fin. pract. crimin. q. 6. num. 34. & hoc obseruatur in multis Italiae locis, & laudat Clarus fieri in delictis capitalibus in honorem Dei. Reprehendunt autem idem auctor & Brunus in minoribus delictis id obseruari. Ratio hae Conclusionis à Bruno redditur. Tortura est quaedam examinatio extra iudicialis, vnde si precessit iudicialis cognitio indiciorum, potest fieri postea examinatio quolibet tempore: exemplo testis qui iudicialiter iurauit, potest examinari quo-

quolibet tempore, etiam feriato, in honorem Dei, vt tenet Specul. in tit. de fer. §. 2. vers. Quid si tunc testis. Barto. in L. Damni. §. Sabini. ff. de damn. infect. & Bald. in L. Si quando. C. de testib. & Gloss. in Clem. 1. Maiora & atrociora crimina, in quibus diebus feriat in honore Dei potest inferri tortura, sunt: raptus virginum, adulterium, incestus, homicidium, parricidium, veneficium, maleficium, & similia, quorum mentio fit in d. L. Nullam. vbi Bald. dicit specialiter locum habere in delictis, quæ clam committuntur, sicut est, aliquem incantare, vel incantationem facere, adulterium committere, &c.

Et hanc Conclusionem maximè puto habere locum in sceleratissimo crimine maleficorum, in quo communiter plurima enormissima peccata concurrunt, quod etiam ferè semper clam committitur, summeq; Deus eodem offenditur, & periculum semper est in mora. Hoc certum est, & experientia comperitissimum, periculosissimum esse maleficos diu in carcere tenere, expeditionem protrahere, & moram procedendi nimiam seruare: Cum Dæmon tum in carcere varijs tentationibus hoc hominum genus adoriatur, vel vt veritatem taceant, vel vt confessam reuocent, vel vt sibi ipsi vitam eripiant, atque in desperationem perdant, &c. Quâdoquidem in hoc maleficij crimine diaboli

bolipotestas coniungitur hominis operatio-
ni, & quoddam fœdus accessit, semper insistit
vexationibus & molestijs, vt hominem, quem
tam immani scelere perstrinxit, in perpetua
captiuitate retineat. Ea de caussa, cum nec mu-
ris, nec claustris impediatur, quo minus suos
clientulos accedere, instigare, & magis decipe-
re valeat, etiam in vinculis, tormentis, & ma-
nibus iudicum præstò est, & suam opem quã-
tum fieri potest, salua Diuina permissione
semper, promittit & præstat, vt plurimorum
Iudicum processibus notissimum est. Quan-
doquidem ergo periculosissimum & perni-
ciosissimum est: tum respectu animarum quæ
periclitantur: tum intuitu salutis multorum,
quibus periculû imminet, ab hoc scelesto ho-
minum genere: tum quod maximû, & omnib.
præponendû ratione diuinæ maiestatis, quæ
grauissimè læditur, & quãdoq; maximè offen-
ditur, quod non maior zelus est expediendi
iustitiam, iudices meritò ad hoc propositum
commendatum habere debent illud Impera-
torum in d. L. Prouinciarum. C. de Ferijs. Pro-
uinciarum præsides, ait Lex, moneantur, vt in
quæstionibus latronum, & maximè Hysauro-
rum (latrones enim de Hysauria peritiores
erant alijs iuxta Gloss. ibidem) nullum qua-
dragesimarum, vel venerabilem Pascharum
diem existiment excipiendum, ne differatur
proditio consiliorum, quæ per latronum tor-
menta

menta quærenda est: Cùm facilimè in hoc summi numinis speratur venia, per quod multorum salus & incolumitas procuratur. Sic Lex. Per hæc tamen non intendo laudare & promouere quorundam Iudicum præcipationem potius furorem, quàm moderatum, & prudentiæ sale conditum zelum, qui in hoc crimine, vt intelligo, nimis præcipitanter procedunt, & vix vllam dantes dilationem reis, vt maturè considerare valeant necessaria ad statum suæ conditionis & salutis, sed manè reos apprehendunt, carceri statim tradunt, mox sine mora ad quæstionem rapiunt, & confesos aut eodem die, aut quàm primum sequenti ad sententiam audiendam, & executionem quæ statim subiungitur, faciendam rapiunt. Hic enim furor, non zelus iudicandus est. Res humanæ, vbi agitur de salute mentis & corporis, & vertitur periculum animarum, agenda cum maturitate iudicij, & grauitate coniuncta moderatione. Grauiissimè enim iudices peccant, quando modum excedunt in tortura, & tenentur ad restitutionem omnium damnorum in foro conscientiæ, si quæ sequantur ex eorum culpa. Et in foro exteriori pro ratione culpæ, damni, & excessus, sunt pœna afficiendi. Quomodo autem sint tales puniendi, docent Gomez. in d. cap. 13. num. 6. Iulius Clarus in d. q. 64. num. 37. & Menoch. post alios lib. 2. de arbitrar. Iud. qq. casu 340.

QVAE-

QV AESTIO II.

An in dignitate, aut honore constitutus possit puniri pœna mortis, absq̃ ex exauçtoratione siue degradatione?

VIDETVR quod non, ex hac L. in verb. præsidio dignitatis exutus & cruciatus & tormenta non effugiat. Ad idem facit Glossa singularis in L. Omnes, in verb. amissionem C. de Episc. & cleric. Nemo in dignitate mori debet. Angelus hic: quem citat & sequitur Ioan. de Anania in cap. 1. de Sortileg. Et dicit quod non licet Doctorem ad torturam ponere, antequam insignijs Doctoralib. exuatur. Ad idem accedunt Bartolus in L. Quod ait Prætor §. Ignominiz. ff. de his, qui notantur infamia. Petrus Lenauderius in tract. de Doctoribus 4. part. q. 26. Iul. Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. præd. crimin. q. 73. num. 2. & q. 74. num. 5. & alij alibi. in d. L. Quod ait. §. Sed & si. L. vocat exauçtorare, id est, insignia militaria detrahere. Et quia Lex dicit de milite non simplici, sed fulgente dignitate siue honore militari, argumentum etiam, trahitur ad Doctores. In exauçtoratione doctor priuatur cingulo doctorali, & miles exuitur cingulo militiz. Locum exauçtorationis in secularibus constitutis in dignitate subit degradatio in clericis. Sed vt ad propositum redeamus, solemnitatis exauçtorandi in desue-

desuetudinem abiit, vt benè attestatur illust-
 ris Iurisconsultus Andræas Gaill lib. I. de pace
 publica cap. I. num. 30. Quod præsertim in a-
 trocioribus delictis & enormissimis locum hæ-
 bet, in quibus licitum est iura transgredi. Bald.
 in Authen. Sed nouo iure. C. de seruis fugit.
 Marfil. in L. Vnius. §. Cogniturum. ff. de quæst.
 & in singulari 601. Barbatius in c. i. de consti-
 tut. à. num. 155. & alij alibi. Confirmatur hoc
 Latius: in atrocissimis criminibus clericus
 etiam quandoq; sine degradatione reali puni-
 tur extremo supplicio, vt in clerico assassino est
 text. in c. i. de homicidio in 6. Dominicus Ge-
 minian. ibidem. Ioan. Andr. in ca. Cùm non
 ab homine, de iudicijs. Petrus Ancharan. in
 consil. 158. num. 5. incip. ex narratis in facto.
 Marfil. in d. §. Cogniturum, & in Practic. cri-
 min. §. Diligenter. numero 160. & alibi. Barbat.
 in cap. At si clerici. de iudic. Menoch. lib. 2 de
 arbitr. Iudic. quæstionibus casu 415. num. 28.
 Andræas Gaill, loco citato. Et hanc sententiam
 ex alijs esse communem ostendunt, Iul. Clar.
 in d. §. q. 36. num. 30. & 33. Couarr. lib. 2. variar.
 resolut. cap. 20. num. II. & practic. quæst. cap. 32.
 Alios ad idem allegat. Felicianus Episco. Sca-
 lenf. in Enchiridio de censuris, in tractat.
 de deposit. & degradat.

cap. 14.

Zz

QVAB-

An, quando quis probatur maleficus, vel magis duobus vel tribus testibus idoneis, etiamsi neget delictum, & in negatione persistat, possit condemnari?

QUIDAM DD. voluerunt ad condemnationem requiri vtrunque, & reum convictum, & illud confessum esse. Sed hac sententia tanquam falsa reiecta, dicendum convictum testibus idoneis de crimine, etiamsi in negatione persistat, condemnatum fore etiam in hoc crimine, vel in alijs. Pro hac doctrina sunt Alexand. in addit. ad Bartol. in L. Vnius, §. reus. ff. de quæst. Alberic. in L. Obseruare. C. Quorum appell. non recip. Marfil. in sing. 108. Bald. num. 4. & Felin. nu. 1. in cap. Ad nostram de probat. Andr. ab Isernia in cap. vnic. §. publici latrones, de pace tenenda, & post alios plures Didacus Couarruū. practic. quæstion. cap. 23. num. 5. conclus. 1. non longe à fine, & in hac materia recentiores Ioannes Bodin. de magor. demonomania lib. 4. cap. 2. Godelmannus de magis & veneficis. lib. 3. cap. 8. num. 16. Theodericus Graminæus in inductione siue directione iudicis in causa criminali malefactorum & sagarum, pag. 149. & alij alibi. & probatur hæc sententia ex 2. q. 1. cap. Nos in quenquam sententiam ferre non possumus, nisi aut
in con-

in conuictum, aut confessum, & L. Qui sententiam. C. de pœnis. & d. L. Obseruare. Constitutio etiam Carolina in art. 22. in hanc tendit sententiam, dum ad condemnationis effectum requirit propriam confessionem, vel criminis probationem disiunctiuè. Hinc in tali casu iudex exactè debet expendere probationes, & earum vim, quæ si plenè & legitime probent, poterit reus condemnari etiam si in tormentis, aut extra ea crimen negauerit, de quo conuictus & accusatus est, quod maximè veritatè habere videtur in criminibus homicidij, veneficorum, maleficorum siue incantatorum & magorum, & aliorum, de quibus fit mentio in d. L. Obseruare. Ex his concluditur quod etiam Bodin. & Godelman, tradunt, si duo vel tres testes idonei deposuerint veneficij suspectum ipsis videntibus sub limen stabuli posuisse ollam sortilegiorum, quæ inuenta, & pecudes mortuæ sint, etiam si talis neget crimen maleficij poterit condemnari, ad pœnam ordinariam virtute legitimæ probationis & de similibus simile est iudicium. Quod & confirmatur per text. in præsentī L. dum ait. Si vero conuictus & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit denegando, sit eculco deditus: ungulisq; sulcantibus latera perferat pœnas dignas facinore proprio: Quorum verborum sensus manifestus est ad huius quæstionis dissolutionem, licet quidam verbis non bene

perpensis eum inuertant vt innuit Alberic. in
hac L. Etsi excepta.

LEX VIII.

*Culpa similis est, tam prohibita discere
quàm docere.*

QUANTVM ad libros magicos attinet, om-
nes eiusmodi libri sunt comburendi, &
à nullo Christiano conseruandi. Actor. 19.
Ephesi multi ex eis, qui fuerant curiosa secta-
ti, contulerunt libros, & combusserunt eos co-
ram omnibus, & computatis pretijs illorum
inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium. Ita fortiter crescebat verbũ Dei,
& confirmabatur. Et Index librorum prohibi-
torum editus auctoritate Concilij Trident. in
Regula nona his verbis: Libri omnes, & scripta
Geomantiz, Hydromantiz, Aeromantiz, Py-
romantiz, Onomantiz, Chiromantiz, Nicro-
mantiz, siue in quibus continentur sortilegia,
veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis
magicę prorsus reijciuntur. Consonant leges
ciuiles in hac L. & in L. Mathemat. C. de Epis-
copali audient: mandatur, Mathematicorum
& improbatę lectionis codices esse concre-
mandos in conspectu Episcopi: & in L. Cetera.
ff. familię Herciscendę, statuitur magicos li-
bros esse corrumpendos. His adiungitur illa
lex

lex apud Iulium Paulum lib. 5. Receptarum Sentent. tit. 25. ad L. Cornel. de Sicar. & venefic. Libros, ait, magicæ artis apud se neminem habere licet: At penes quoscunque reperti sint, bonis adéptis, ambustisq; his publicè, in Insulam deportantur: Humiliores capite puniuntur. Non tantum huius artis professio, sed etiã scientia prohibita est. Sic Nicephorus lib 20. histor. narrat, quendam iuuenem Lollianum missum in exilium, & bona eius publicata, eò quod librum magicum descripsisset. Titus Livius li. 5. Decade 3. docet, quomodo de utilitate Reipub. sit quod mali libri corrumpantur & comburantur. Dum enim diutiùs bellum Punicum, inquit, secundum traheretur, & passim à ritu sacrificandi more patrio discederetur, & sacrificuli & vates cœpissent hominum mentes, read patres, & ad publicam quærimoniam delata, incusati sunt primum graviter à senatu ædiles, triumviriq; capitales, quod non prohiberent: datumq; negotium M. Aemelio vrbis prætori, qui senatusconsultum renunciavit, & edixit, vt quicunq; libros vaticinios, precationesque haberet, aut artem sacrificandi conscriptam, ad se deferret, quæ ipse combussit.

Et tempore Valentis Imperatoris circa annum Christi 370 magna & acris fuit facta inquisitio codicum artium vetitarum: & ad eũ finem rectius consequendum, cuiusq; ferme

domus penetralia accuratè perlustrata fuerunt, & innumeri codices, imo multi voluminum acerui congesti, atque in conspectu indicum concremati; vt post Ammianum libro 29 prodit Baronius tomo 4. annalium sub anno Christi 370 pag. 226. in impressione Antuerpien. de Anno 1594. Ea de causa innocenter etiam D. Chrysostomus in discrimen, à quo tamen diuino præsidio liberatus extitit, deuenerat, vt ipse testis est in hom. 39 in acta Apost. vbi sic loquitur: Mota est olim, me adhuc adolescentulo, magna tyrannorum hostilitas: militibus etiam foris extra ciuitatem ad insidias positis, forte fortuito libellos quærebant incantatorios & magicos. Et qui scripserat librum, nondum perfectum in flumen abiecerat, & captus, cum postularetur ab eo, reddere non poterat, sed ducebatur per totam ciuitatem vinctus: & cum ita accusaretur, dedit poenam. Tunc ego ad martyris ædem proficisci volens, transibam per hortos iuxta flumen cum alio quodam. Ille autem viso libro qui in superficie fluebat: primum quidem putabat linteam esse: propriam autem factus, agnouit esse librum, & descendens recepit. Ego aut cõtendebam, vt de communi inuento, & ridebã. Sed videamus, inquit, quid nam hoc sit. Reuoluit partem paginæ, & inuenit scripta magica. Accidit aut eodem tempore, militem transire: qui hoc animaduertens abiit, & timere nos fecit.

cit. Quis enim credidisset, quod à flumine sumptum sustuliskemus, cum omnes tūc etiam qui non suspecti essent, detinerentur? & abijcere non audebamus, ne videremur idem erat periculum si scinderemus. Concessit igitur Deus & abiecimus, & postea à periculis liberati sumus. Hinc clarum redditur quam illis temporibus fuerit periculosum & infamē habere libros magiæ: Quod tamen hoc tempore impunè dissimulatur maximèq; apud corruptā iuventutem in abusu est.

Ex dicta L. comprobatur non solum magorum, sed etiam hæreticorum libros esse comburendos, & non conseruandos. Leo Papa primus in Epistola quadam ad Toribium Astorigensem Episcopum, cap. 15. sic ait. Curandum est & sacerdotali diligentia maximè prouidendum, vt falsati codices & à syncera veritate discordes, in nullo vsu lectionis habeantur. Apocriphæ autem scripturæ, quæ sub nominibus Apostolorum, multorum habent seminarium falsitatum, non solum interdiciendæ, sed etiam penitus auferendæ sunt, atq; ignibus concremandæ. Quamuis enim sunt in illis quædam, quæ videantur habere speciem pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis, sed per fabularum illecebras hoc latenter operantur, vt mirabilium narratione seductos, laqueis cuiuscunq; erroris inuoluant, Huius Epist. meminit Alphons. Castr. li. 2. de iusta hæret.

Libri hæreticorū comburendi.

punit. c. 5. qui hanc materiam omnibus latius
discutit. Super hoc articulo digna lectione est
Epist. Victoris Constantini ad Episc. & popu-
lum ex Socrate, de Ario & eius scriptis. lib. 3
cap. 15. histor. tripartita, in hæc verba. Malignos
& impios Arius imitatus, dignum est ut illo-
rum quoque suscipiat ultionem. Sicut ergo
Porphyrius diuinæ pietatis inimicus, iniqua
volumina contra religionem proferens, dig-
nam promeruit inuenire mercedem, & talem,
per quam in posterum esset opprobrium, &
plurima compleretur infamia, & nunc placuit
Arium & consecratores eius vocari Porphyri-
anos, ut quorum mores imitati sunt, eorum
vocabulo perfruantur. Super hæc autem si quæ
conscriptio ab Ario facta reperitur, igni trada-
tur, ut non solum prava eius doctrina depe-
reat, sed neq; vlla eius possint remanere com-
menta. Hoc etiam præcipio, si quis cōscriptio-
nes Arii cælasse comperitur, & non repente
proferens igne consumpserit, mortis supplicio
subiacebit. Mox enim ut in hoc fuerit captus,
capitalem suscipiet ultionem. Deus vos custo-
diat. Hæc est Constantini Epistola. His acce-
dunt aliæ Christianorum Imperatorum leges
in G. de hæret. L. Omnes vetitæ legibus diuinis
& imperialibus constitutionibus hæreses per-
petuo quiescant, & nemo ulterius conetur,
quæ reperit prophana præcepta, vel docere, vel
discere, nec antistites eorundem audeant fidē
infi-

insinuare, quam non habeant, &c. Et L. Dam-
nato. §. Nec non impios, ait Lex libros nefandi
& sacrilegi Nestorij aduersus venerabilem Or-
thodoxorum sectam, decretaq; sanctissimi cœ-
tus Antistitum Ephesi habiti scriptos habere,
vel legere, aut describere, quisquam audeat:
quos diligenti studio requiri, ac publicè com-
buri decernimus, &c. Et in fin. L. Scientibus
vniuersis violatorem huius legis publicatione
bonorum esse coercendum. Vbi optimè notat
Salyc. quod non est licitum libros improbatæ
fidei legere, aut describere, sed debent combu-
ri in præsentia Episcopi, iuxta d. L. Mathem. &
in L. Quicumq; §. Nulli etiam contra venerabi-
lem Calcedonensem Synodum liceat, vel ali-
quid dictare, vel scribere, vel ædere, atque
emittere: aut aliorum dicta vel scripta super
eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere
libros, & sacrilega scriptorum audeat monu-
menta seruare. Quod si qui in his criminibus
fuerint deprehensi, perpetua deportatione
damnentur. & in §. Omnes verò huiusmodi
chartæ ac libri, qui funestam Euthicetis, hoc
est, & Apollinarij complexi fuerint dogmata,
incendio concrementur, vt facinorosæ per-
uersitatis vestigia flammis combusta pereant:
æquum namque est, vt immanissima sacrile-
gia par pœnæ magnitudo percellat, scienti-
bus moderatoribus etiam prouinciarum, ea-
rumq; apparitoribus, defensoribus etiam ciui-

tatum, quod si ea, quæ legis huius religiosissima sanctione custodienda decernimus, aurglexerint, aut aliqua permiserint temeritate violari; denarum librarum auri multam fisco nostro inferre cogantur: Insuper etiam estimationis suæ periculum sustinebunt. Ad idem facit illud, quod Iurisperiti tradunt, quod quis præsumatur hæreticus, & de hæresi possit condemnari eo ipso, quod libri hæresis penes aliquem reperiuntur. Ludouicus Romanus in singulari 323. incip. Eo ipso, quod libri hæresis, &c. Alberic. in L. Quicumq; C. de hæret. Hippol. Marsil. in pract. crim. §. diligenter. num. 92. Idem in cons. 52. incip. Misericordia domini, num. 34. Archid. & Ioan. Andr. in cap. Filij, de hæret. lib. 6. Carrer. in tract. de hæret. num. 135. & alij alibi. Et lex Pontificia in bulla cœnæ Domini, excommunicatione prima etiam prohibet legere, & retinere libros hæreticorum publicè vel occultè, quouis ingenio vel colore, sine auctoritate & licentia sedis Apostolicæ, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, cuius absolutio reseruata est summo pontifici. De qua re Martin. Nauar. tractat lib. 5. consiliorum in tit. de Hæreticis consil. 3. num. 1. & cons. 8. Si quis autem ignoranter incidet in librum hæreticum, existimans bona fide Catholicum & legeret, non incidet: Quia bulla excommunicat scienter legentes & retinentes. Nec etiam Episcopi & ordinarij possunt

possunt suis subditis dare licentiam legendi
aut retinendi libros hæreticos, nisi ex spe-
ciali delegatione pontificis, vt idem Nauar-
rus docet lib. 1. Consil. de Constitut. consil. 1.
numero 75. Quia inferior non potest legem
superioris tollere, c. Cum inferior. de maior.
& Clem. Ne Romani. de elect. Neq; absolue-
re à reseruatis Papæ. cap. Ad eminentiam, de
sent. excommu. & id etiam litera d. Bullæ Cœ-
næ ostendit, cum dicit. (Sine auctoritate
nostra, & sedis Apostolicæ.) Omni enim tem-
pore, quando Religio viguit, vt ex dictis con-
stat, curæ fuit non solum Episcopis, sed etiam
Imperatoribus, vt libri à Catholica fide alieni
comburerentur, & non impunè retineren-
tur, nec venderentur. Cuius nunc (proh dō-
lor) in multis locis contrarium videmus, cum
maxima Christianæ religionis perniciæ, & ani-
marum interitu. Si enim Apostolus Paulus,
Prophana & vaniloquia hæreticorum deu-
tando pronunciat, eo quod multum profi-
ciant ad impietatem, & eorum sermo, vt cancer
serpat: multo magis profecto librorum lectio
cauenda, scriptura enim manet, & vox perit,
& ea quæ permanent fortius imprimunt in
animum, magisq; mouët. Hinc vt ex illo Acto.
19. citato constat, sicut testimonium & signi-
ficatio apertissima veræ fidei & conuersionis
est, libros curiosos, & à fide Catholica alienos
incendio tradere, vt patet ex illis verbis sub-
iectis

iectis. Ita fortiter crescebat verbum Dei, & confirmabatur: Sic infirmæ fidei & fictæ charitatis argumentum est, legere, retinere, & non velle Vulcano consecrare huiusmodi libros. Quare rectissimè secundum Iurisperitorum sententiam, contra tales est vehementissima præsumptio hæresis.

Contra dicta, obijciunt quidam Catholici etiam scioli, hæreticorum lectionem esse licitam & admittendam, ex illo S. Pauli 1. ad Thessalonicenses 5. Omnia probate, quod bonum est tenete. Ergo potest aliquis hæreticorum libros legere, cum etiam aliqua bona in eis contineantur, & ad effectum bonum, maximè vt eorum errores melius cognoscat, ac rectius eis respondere queat. Respōdetur; hoc argumentum probat, quod si nullum præceptum Ecclesiæ esset, licitum fore legere huiusmodi libros eis, qui dignoscere & discernere bonum à malo possunt, ita vt eis nullum immineat periculum subuersionis, quod qui amat, peribit in illo. Ad huius rei illustrationem pulchrum adfert exemplū Eusebius lib. 7. historiæ Ecclesiast. cap. 6. de Dionysio Alexadrino, cuius verba adfert ex eiusdem li. 3. de Baptismate ad Philomenem Presbyterum vrbs Romæ. Sicenim scribit Dionysius. Ego & tractatus hæreticorum lego, & traditiones eorum perscrutor, etiamsi videar ad horam verbis illorum pollui. Sed multum mihi confert hoc ipsum, quod ex ipsorum verbis

verbis arguere eos possum. Denique cum aliquis ex fratribus & compresbyteris prohiberet me, ne heretica lectione tanquam coenali cuius foetore polluerer, visio mihi quaedam à Deo ostenditur, quæ me confirmaret, & sermo ad me factus est, hæc mihi euidenter proloquens. Lege omnia quæcunq; in manus tuas venerint: quia probare singula quæcunque & discernere potes. Quandoq; ex initio hæc tibi causa fuit credēdi. Amplexus sum visionem: quia & Apostolicę sententiæ concordabat, dicenti: Omnia probate, quod bonum est tenete. Hæc Euseb. Ex qua historia patet, eo tempore etiam habitam esse tanquam rem periculosissimam, lectionem hæreticorum, nec debere sibi vnumquemq; tribuere, quod possit discernere, sed tale iudicium à superiori potestate conferendum, præsertim cum Scriptura nos in contrarium moneat in Euangelio. Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium: & iterum: Cauete vobis à fermento Phariseorum: & iterum Ioannes. 1. Ioan. 4.
 Nolite omni spiritui credere. Qui ergo simplices & ignari sunt, deberent abstinere, etiam si nulla prohibitio esset, propter imminens & euidentis periculum. Nec mouet, quod etiam aliquid boni in eorum scriptis inueniatur. Quia, vt S. Gregorius lib. 5. moralium cap. 11. ait. Habent quippe hoc hæretici proprium, vt malis bona permisceant, quatenus facile sensui au-

fui audientes illudant : Si enim semper prava dicerent, citius in sua prauitate cogniti, quod vellent minimè persuaderent. Rursum si semper recta sentirent, profecto hæretici non fuissent: sed dum fallenti arte ad vtraque deseruiunt, & ex malis bona inficiunt, & ex bonis mala abscondunt. Sicut qui veneni poculum porrigit. ora poculi dulcedine mellis tangit, dumq; hoc quod dulce est, primo attractu delibatur, etiam illud quod est mortiferum, indubitanter absorbetur. Itaque hæretici permittent recta peruersis vt ostendendo bona, auditores ad se trahant, & exhibendo mala latenti eos peste corrumpant. Et si quid boni in libris hæreticorum inueniatur, id etiam ex Catholicis haberi potest. Nihil enim dicitur, quod non prius dictum sit. Nec etiam Deus aliquid singulare boni per peruersos diffundit, quod non multo vberius per organa Spiritus sancti communicet, iuxta illud, Ioannis : Paracletus Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecunque dixerō vobis. Cum ergo lectio hæreticorum librorum & alienorum à fide Catholica semper sit damnata, vt res perniciofa, nemini dubium esse potest, quod summus in Ecclesia monarcha eam non potuerit sub culpa & pœna prohibere. Atque hoc præceptum operatur, vt quod antea ex suo genere erat periculosum,

& li.

& licitum eis, qui sine periculo poterant legere & approbare, postea omnibus vi præcepti fiat illicitum, nisi licentia sedis Apostolicæ accedat, cuius etiam est ante licentiam cognoscere & iudicare, an sine periculo & cum fructu licentiam petens legere possit. Nemo enim iudex in propria causa esse potest. Si quis autem legerit, aut habuerit sine licentia libros Catholicorum, quibus annotationes, elucidationes, aut commentaria hæretici inseruerunt, non incidit quidem in pœnas Bullæ cœnæ Domini, sed in censuram latam à Pio Quarto Anno Domini 1564. 14. Martij super approbatione Indicis librorum prohibitorum, quæ bulla indici præfigitur: & talis etiam reatum peccati mortalis incurrit, iuxta ea, quæ bene dicit Nauarrus in manuali confessariorum, cap. 27. num. 56. & Ipsa bulla decernit. Si quis autem in dubium trahere velit, an Pontifex rectè prohibere possit lectionem & conseruationem librorum hæreticorum sub pœnis & censuris, is etiam vertat in controuersiam, an Catholici & pij Imperatores in legibus ciuilibus, sub pœnis capitalibus & temporalibus prohibere potuerint, & reuocet in litem, an potestati iusta præcipienti, sub reatu mortalis peccati sit obediendum, iuxta illud Lucæ. Qui vos spernit, me spernit: & a Luc. 10. liud Apostoli. Omnis anima potestatibus sub-Rom. 13. limioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi

nisi à Deo. Quæ autem sunt à Deo, ordinatæ sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.

LEX IX. & finalis.

Quicumque maleficorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit; ilico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis communis hostem salutis ostendat. Si quisquam ex agitatoribus, id est aurigis, seu ex quolibet alio genere hominum contra hoc edictum venire tentauerit, aut clandestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit: ultimum supplicium non euadat, gemina suspicionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legum, & debita subtraxerit questioni: Aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vindictæ nomine, consilio atrocior confecerit.

CIRCA hanc L. notandum est ex Doctoribus, qui in hanc, sicut in alias leges huius tituli, breuissimè commentati sunt, quod maleficum licet cuilibet propria auctoritate capere.

pere, & Iudici præsentare. Quod singulare est, sed ita intelligendum, (quamuis Doctores generaliter loquantur) quando in manifesto crimine depræhenditur. Regulariter autem in alijs criminibus prohibitum hoc est. Commune autem est in hoc crimine & in alijs, quod nemini licet maleficum etiam manifestum propria auctoritate occidere. Deinde ex hac lege in illis verbis (*Ne facinoris socios publicare, &c.*) colligunt DD. crimen maleficij esse de genere exceptorum. Alberic. hîc & Godefrid. Glossa & Salycet. in L. fin. C. de accusat. Barto. in L. Repeti. de quæst. Marfil. ibid. Bald. lib. 1. consil. 95. incip. Regula iuris. Panormitan. Ioan. Imol. & Anthon. à Butr. in cap. 1. de confess. & alij, quos citauimus ad longum in 2. memb. tractat. de confess. malef. conclus. 1. ratione 3. Quare consequenter tradunt, confessum de se in hoc crimine super aliorum scilicet sociorum criminis conscientia, posse & debere interrogari, & interrogatus in conscientia, sub pœna peccati mortalis tenetur facinoris socios iudici publicare, vt in 2. memb. d. tract. ostensum latius est. Vnde communis regula eruitur, quam ponunt Glossa cum text. in cap. 2. de confessis. Panorm. Anthon. Ioan. Imol. Cardinal. Zabarella, Hostiensis, & omnes Doctores ibidem, cum Iuris peritis. in L. fin. C. de accusatio. quod in criminibus exceptis de se confessio, credendum est contra socios criminis, non

quidem quantum ad condemnandum, sed ad
presumendum. Aliàs profectò non est inue-
nire discrimen inter crimina excepta, & non
excepta, secundum mentem canonum & le-
gum, ac Doctorum. Maximè autem inqui-
rendum in hoc crimine de socijs, quia malefi-
ci communiter, vt experientia docet, habent
socios, & credo haud ex multis repertum v-
num, qui solus sine socijs hoc scelus commise-
rit. Præterea cùm malefici sint hostes commu-
nis salutis, iuxta præsentem L. contra socios
inquirere etiam tendit ad communem salutē
omnium. Quia nisi maleficorum crimen radi-
citus extirpetur, salus communis non habebi-
tur. Præterea cum DD. aduertendum est, quod
si quis propria auctoritate notorium malefi-
cum interfecerit, duplicem suspicionem ex
hac L. incurrit, tum quod conscius sit malefi-
cij, timueritq; ne socios detegeret, sit tortura
adhibeatur; tum quod ratione vindictæ for-
tassis fecerit. Circa hunc articulum notat Bald.
singulariter, quod non licet subtrahere aliquē
reum quæstioni, vel torturæ, nec facere, quod
veritas non possit apparere. Ex dictis mala
presumptio sumitur contra eos, qui aliquan-
do maleficis consulunt, aut eos admonendo
instruit, vt fugiant, quando grauib; indicijs
laborāt: Hi incurrunt suspicionem, aut quod
socij criminis sint, aut quod veritatem velint
latere & iustitiam impedire; aut quod magis
amant

ument corporis & famæ æstimationem rei
contra ordinem charitatis, quàm eius animæ
salutem, quæ præstat omnibus rebus in hoc
mundo habitis,

*Circa hæc L. cùm Doctores ex ea colli-
gant, nominationē malefici facere præsump-
tionem contra socium facinoris, breuiter
tractandum est de indicijs, ex quibus crimen
maleficorum deprehendi potest.*

DE INDICIIS CRIMI- nis maleficij.

NOTANDUM in primis, quod diuersus est
gradus indiciorum. Quædam enim sunt
remota: quædam propinqua: alia propin-
quissima.

Deinde in materia indiciorum multum
valet omnium iudicio arbitrium iudicis: fal-
luntur tamen aliqui in intelligentia huius
nominis, aut saltem in iudicio, qui putant,
quod arbitrium iudicis sonet, quod ipsi ex
suo capite & voluntate possint definire, &
quod eorum propria prudentia debeat for-
mare iudicium. Iudicis arbitrium forman-
dum est ita, vt sit iuri & æquitati consonum, &
in hoc non debet sequi propriam conscien-
tiam, sed publicam scientiam, vt multis al-
legationibus ostendunt Andreas Barbatius

in cap. Canonum statuta. de constitut. à num.
167. Marfil, in pract. crimin. §. Diligenter. à nu.
24. & Menoch. lib. i. de arbitr. Iud. quæstion. q.
13. num. 15. Quando ergò iudex formare rectū
vult arbitrium, debet sequi canones, leges, cō-
siliū peritorum, & praxim doctissimorum
& proborum virorum. In materia indicio-
rum semper hæc doctrina ante oculos habenda
est, vt quoniam variæ in casibus occurren-
tibus circumstantiæ occurrere possunt, Iudex
si sibi non sit sufficiens, peritorum consiliū
adhibeat. Præterea reducendum est in memō-
riam pro varietate criminum, varia etiam esse
indicia. Quædam communia, quæ omnibus
criminibus accommodantur: quædam pro-
pria particularibus sceleribus, vt adulterio,
furto, homicidio.

Cū autem latus sit indiciorum campus,
& magnus numerus, vt patet ex Doctoribus,
qui integros tractatus scripserunt, & ex dicen-
dis manifestum erit, hīc tantum proponen-
tur, quæ huic materiæ conuenient: in reliquis
remittebatur lector ad Doctores.

Primum indicium: sumptum ex hac L. finali:

*Iudicia per-
pendenda in
hoc malefi-
cium crimi-*

Denunciatio siue denominatio malefici con-
tra facinoris socios, secundum communem
Doctorum sententiam, quos suprà ad lon-
gum adduximus. Quomodo & in quem sen-
sum hoc verum sit, remitto lectorem ad ea,
quæ

quæ multis declarata sunt in 2. membro superioris tractatus.

Secundum indicium: maximè proprium huic materiæ, est superstitio cum suis varijs speciebus, de quibus ad longum in 1. membro superioris tractatus. Cum enim superstitio procedat vt plurimum ex pacto implicito, vel expresso cum Dæmone, verum religionis cultum lædit, fidem Christianam labefactat, ac viam sternit ad maleficorum impietatem. Ad hoc facit etiam Constitutio Criminalis Caroli V. in articul. 44. vbi indicia maleficij ponit, dum ait. Si quis res suspectas, verba, & opera, quæ incantationem sapiunt, vsurpauerit.

Tertium: Si quis alios artem magicam siue maleficium docere voluerit: ex eadem Constitutione.

Quartum: Si quis minatus sit alicui maleficia inferre, & effectus sequutus fuerit: ibidem. Ex minis enim præcedentibus oritur indicium ad maleficium, quando fuerunt præsertim factæ ab eo, qui consuevit eas exequi. Gaudinus in tractat. de malef. in tit. de indicatijs dubitatis. Hyppol. Marsil. in pract. crim. §. Diligenter, à nu. 85. Bald. in L. Metum. C. Quod metus causæ. Francisc. Brun. de indicatijs & tort. part. 1. §. Decius in cons. 189. num. 17. & alij multi, quos allegant Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. fin. pract. crimin. q. 21. nu. 37. & Iacob. Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 89. à num. 60.

Quintum. Singularis familiaritas, & frequens conuersatio cum maleficis & incantatoribus ex eadem Constitut. in d. art. 44.

Omnium enim Iurisperitorum sententia, ex mala conuersatione oritur indicium ad torturam, si modò aliud adminiculum concurrat, vel alia indicia adiuent. Qualis enim quisq; est, tali socio delectatur. Similis
Prouerb. 13. gaudet simili. *Prouerb. 13.* Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficitur. Et in Psalm. Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum peruerso peruerteris. Sic sentiunt Angelus in tractat. maleficiorum, in §. Fama publica. vers. Quæro an indicium. Guido de Suzar. de indicatijs & tort. num. 32. Marfil. in pract. §. Expedita. num. 91. Bald. in tract. de quest. num. 10. Albert. Gandin. in tract. de malef. in Rub. de quæst. Ioseph. Mascard. vol. 1. de probation. Concl. 451. Menoch. in d. q. nu. 125. & alij alibi. Amicitia enim reproborum, ait Saltyce. in L. Nullus, supra eod. tit. est repellenda, Ex hac causa prouenit, quod aliquando in vno pago, aut loco tam multe sint sagæ & malefici, vt (proh dolor) experiētia discimus, imò etiam si aliæ accedant, ex cohabitatione inficiuntur. Vna enim malefica aliam inficit, præsertim d. voluntatem & imperium Demonis, qui nihil magis appetit, quàm vt numerus suorum augeatur, & regnum CHRISTI diminuat.

tur. Quamuis etiam existimem ob magnitudinem scelerum, quæ malefici, vbi in vno loco ita morantur, committunt, cum nolint benedictionem, accipiant maledictionem, & relinquatur Dæmoni maior potestas in commorantes in tali loco, vbi notabilis est numerus maleficorum.

Sextum: Est fama vehemens cum alijs adminiculis, contra multorum doctorum sententiam, quos Menoc. in d. q. num. 32 adducit, qui volunt famam vehementem per se sufficere. Sed communior & tutior doctrina est, quod non sine alijs adminiculis, vt ostendit Iulius Clar. loco citato, num. 1. Quia fama est indicium valdè remotum à delicto & fallax facile, & sic ex nuda fama durum esset hominem tormentis subijcere, nisi esset delictum difficilis probationis, & persona vilis alijs criminibus conspersa. Vnum tamen in hoc crimine est singulare, quod (vt experientia quotidie docet) multi homines, quorum conversatio in exterioribus omni reprehensione caret, deprehenduntur hoc nefandissimo scelere coinquinati. Quia huius criminis exercitium est occultissimum, cum dependeat à cooperatione Principis tenebrarum, qui amat noctem, & odit lucem. Qua occasione aut impossibilis, aut saltem difficilis potest esse purgatio canonica in hoc crimine: Cum hæc fundetur in conscientia bonorum virorum,

qui nocte dormiunt, quando malefici suae negotia expediunt, & sic non possunt de secretis & ignotis in sua conscientia maleficij aliquem innocentem pronunciare. In probatione autem famae non satis est dicere & probare famam, sed oportet etiam eius originem ostendere. Quia fama debet originem habere ab honestis personis & fide dignis, non à maleuolis & vilibus, ut probatur ex c. Qualiter & Quando. 2. de accusat. Bart. in L. de minore. 6. Plurius de quaest. Marfil. ibid. Abb. in cap. Veniens. 1. num. 8. de testib. & alijs alibi.

Quare quidam arbitrantur, & hoc argumento probant, quod ea fama, quae in hoc maleficorum crimine originem ducit à maleficorum & complicum iudiciali denunciatione, non habeat locum. Sed aduertendum est, dictum hoc commune iuxta diuersitatem rerum & circumstantiarum aliter atq; aliter esse intelligendum, in hunc sensum, quod fama debet habere originem à viris bonis & honestis, quando qualitas personae, naturae rei, ac circumstantiae hoc admittunt, & sic subintelligendum, nisi agatur de re turpi. Nam tunc non est contemnenda fama, quae ortum habet à turpibus personis, exempli gratia, si agatur de peccato commisso in lupanari, poterit oriri fama à meretricibus, & lenonibus, non autem à Doctoribus, aut alijs personis honestis, quae non solent ibidem conuersari, & similiter si

agatur de chartarum, vel taxillorum ludo, fama ortum trahit à luforibus, & sic in hoc crimine maleficorum & fagarum, boni honestiq; viri non interfunt eorum ludis, choreis, maleficijs & coniurationibus, in profunda nocte, in abditis, remotis, agrestibus, secretisq; locis. Quare fama etiam à talibus originem trahere non potest, sed à consortibus, qui tam turpibus sceleribus presentes sunt. Hanc expositionem docent Salycet. in L. Ea quidem. C. de accusat. non longè à fine, vlt. q. principali, & Iul. Clar. lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 6. nu. 17. Et hoc est quod Bartol. in d. L. de minore. Iustinus Amedæus in tract. de Syndicatu, nu. 51. & 55. Panorm. in cap. Qualiter & quando, secutus Bartol. & alij alibi tradunt, famam debere habere initium ex probabilibus coniecturis & causis, vel iusta causa, sicut etiam ex delicto aliquando docent sumere originem.

Septimum: Fuga est etiam indicium ad torturam, quando aliquis præsertim fugit ante accusationem, vel inquisitionem contra eum formatam, vel antequam ad aliquem actum sit processum. Bart. in L. i. ff. de bonis eorum, qui ante sententiam sibi mortē consciuerunt. Angel. in tract. malef. in verb. Fama publica. vers. An fuga sit sufficiens. Marsil. in d. §. Diligēter: num. 41. & alij multi: quos allegant Menoch. & Clar. loc. cit. 21. & Andreas Gaill pract. obseruat. lib. 2. obseruat. 109. Addit. Marsil. etiam

habere locum, quando fugit, dum habet suspicionem, quod contra eum formabitur inquisitio. Malefici sæpè fuga solent sibi consulere. Alia tamen est ratio, quando quis fugit post inquisitionem, & citatus redit, vel causas probabiles absentiae & fugæ allegat.

Oſtendit: Si aliquod opus magiæ, aut maleficii inueniatur, aut quod sapiat incantationem, vt olla plena vnguentis variarum rerum magicarum, aut alia instrumenta in ædibus diffamata & suspecta inueniantur. Aut etiam liber magiæ penes aliquem reperiatur, qualis ante tres septimanas mihi oblatus à quodam amico, qui eum post mortem cuiusdam, qui eo vsus fuerat, repperat. Qui tam charus suo domino fuerat, quod eum emerat 15. daleris, secundum scriptionem in libro annotatam, & tam pestilens erat, (vt primo aspectu animaduerti) vt legere non vellem, sed statim in præsentia amici tradentis Vulcano, cui cum auctore debebatur, cōsecrarem. Nescio quot miriades Dæmonum in eo continebantur, & horridæ execrationes cum diris nominibus. Hoc indicium sumitur etiam ex d. Constit. Carolina in art. 44. Ad idem facit si liber hæreticus penes aliquem reperiatur, suspectus vehementissimè habetur, vt condemnari possit, si aliæ coniecturæ accedant, modò non habeat cum auctoritate superioris, potestatem habentis & concedentis ad bonum finem. Ludouic. Roman.

nan. in singul. 323. incip. Eo ipso, quod libri
 hæresis reperiuntur. Marfil. ind. 6. Diligenter.
 num. 92. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iud. qq. casu
 374. num. 12. & alij ab eo citati. Huic congrue
 L. Maiorem. C. de fals. qui habet penes se in-
 strumentum falsum, præsumitur falsarius, nisi
 ostendat unde habuerit. Dictum indicium
 ponit etiam Bodinus lib. 4. cap. 4. quod puto
 esse tam vehemens, ut si quæ alia leuissima ad-
 sint, reus possit torqueri. Huic adiungere pos-
 sumus, si de maleficio suspectus inueniatur in
 domo, aut stabulo alterius, aut loco & tempo-
 re, ubi & quando non debet, & sequatur effe-
 ctus aliquis, ut mors, mutilatio, aut morbus.
 Eadem est ratio, si duobus testibus legitimis
 probetur reum exercuisse aliquem actum su-
 perstitiosum, qui ex communi maleficorum
 praxi ad aliquod maleficio dirigatur. Exē-
 pli gratia: Si duo viri viderint mulierem in a-
 qua stantem, & aquam à tergo proijcientem
 in aërem, vel virum etiam tempore æstatis,
 dum tempestas instare animaduertitur, lapi-
 dem percutientem, aut mulierem flores deva-
 rijs arboribus colligentem, & ollæ imponen-
 tem, & de similibus simile est iudicium: hæc
 sunt indicia vrgentissima, quorum vnum-
 quodq; per se sufficit ad torturam. Eadem est
 ratio, si vnus testis omni exceptione maior de-
 ponat de ipso crimine, utpote qd viderit sagā
 equo infundentem potionem, qui mortuus
 repe-

reperitur. Ad dictum enim vnius testis omni exceptione maioris, deponentis de ipso maleficio, potest quis rapi ad torturam, secundum communem Iurisperitorum sententiam, cui astipulatur Carolina Constitutio in artic. 30.

Notum : Confessio extraiudicialis rei siue accusati, si duobus testibus probetur, facit sufficiens indicium ad torturam, secundum communem DD. sententiam, quam communem attestantur Felinus in cap. Olim, de rescriptis. Decius in c. At si clerici. de indicatijs. Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 89. num. 14. Ioseph. Mascard. vol. 1. de probat. Conclu. 349. Iul. Clar. in d. q. 21. nu. 31. & alij ab eo citati. Et quamuis, vt ipse Clarus doctè dicit, quidam Doctores teneant, quod huiusmodi confessio possit reuocari, ad euitandum torturam, licet de errore non doceatur: hoc tamen nullo modo est tenendum. Nam si sola reuocatio hoc operaretur, nunquam esset locus eomuni Conclus. Propter hoc enim deuenitur ad torturam, quia reuocatur confessio, quia si reus in ea persisteret, non esset opus tortura. Semper ergo confessio extraiudicialis facit indicium ad torturam, nisi error probetur. Bodinus lib. 4. cap. 4. plus videtur in hoc crimine tribuere confessioni extraiudiciali, sed à communi sine euidenti ratione, aut lege non est recedendum. Ad hoc indicium reduco verba maleficorum & sagarum, quæ aliquando proferunt, quan-

quando capiuntur, quibus quasi implicite confitentur; vt si dicant, actum est de me, aut: ne me morte afficiatis, rei veritatem libenter fatebor. Vel quando abducitur ab habitatione, valedicit domesticis, & propinquis, petendo veniam, & de similibus simile est iudicium: de his etiam Bodinus loco citato.

Decimum iudicium commune etiam alijs criminibus, tamen in hoc maxime sibi vendicat locum, est taciturnitas rei, quando scit, vel ex literis amicorum, vel eorundem admonitione, vel etiam ex aliorum obiectione sue opprobriò, se haberi pro malefico, aut mago, & tamen non contradicit, nec opponit, sed sedata mente transit, quasi non curaret. Marfil. in pract. Criminali. §. Diligenter. num. 137. Ludouicus Carrer. in pract. pag. 55. in 28. iudicio. Menoch. loco cit. num. 129. Quisquis enim innocens est, ægerrime fert infamiam sibi imponi de tanto scelere. Et vt ait Bodinus, Qui purus ab isto crimine est; calumnias à quibus in alijs criminibus metuitur, nunquam pertimescet. Dictum tamen iudicium alijs adminiculis debet iuari.

Vndecimum: Si quis scelerata iuramenta, execrabiles blasphemias, & verba impudicissima frequentet, aut Dæmonis nomen semper effutiat ore, aut pueros proprios, siue alienos, aut etiam bestias in nomine Diaboli execrari solitus sit: vt, exempli gratia, rapiat to
Dia-

Diabolus; ex eas in nomine ipsius; vellem te haberet Dæmon; & de similibus similis est censura. Qui enim talia iuramenta & execrabiles blasphemias assidue exercent, de hæresi suspecti sunt, vt docet Iacobus Simancas in comment. Catholicarum Institut. tit. 8. de blasphemis. Carrerius in tract. de hæret. quos allegat & sequitur Menoch. lib. 5. de præsumption. præsumpt. 6. & lib. 1. q. 10. à nu. 8. Alphons. Castrensis. lib. 1. de iusta hæretic. punitione. cap. 12. Quomodo ergo meritò non possunt esse tales blasphemii, & immundi execratores vehementer suspecti de maleficij crimine, in quo Deus in summo gradu læditur, relinquitur & abiuratur; Dæmon colitur, honoratur, & patronus assumitur. Quare in præludijs superioris tractatus inter causas dispositiuas ad hoc infelicissimum exercitium posuimus execrationem & maledicendi siue imprecandi rabiem. Huic annumerare possumus, si quis commiserit etiam alia grauissima scelera distantia à maleficio, vt Menoch. d. lib. 1. ex Simanca etiam de hæresi allegat. Nam vix fieri potest, vt homo, qui Deo adhæret, & ad Diaboli partes non declinauit, horrenda scelera perpetret. Qui autem Deo valedixit, & Dæmoni fidem addixit, portam iam omnibus sceleribus etiam fœdissimis aperuit.

Duodecimam ponunt Doctores mallei maleficarum, Grilland. & Bodinus, quod sage lachry.

chrymas emittere non possint. Quod si intelligent lachrymas ex dolore peccatorum, aut oleo diuinæ suauitatis prodeuntes, facile assentior: aliàs quod non possint excutere guttas aquarum & lachrymarum, parum fidei attribuo. Quia verum est de mulieribus, quod quidam cecinit.

Vt flerent, oculos erudiêre suos.

Imò sæpè ex pusillanimitate, tristitia, aut dolore corporali lachrymas emittunt.

Decimumtertium. Quidam indicium sumunt ex facie de maleficis, vt si oculos in terram defigant, aut terribiles deformesq; vultus habeant. Quare cõmuniter dici solet. Deformis, vt saga. Huic concordat Bodin. lib. 3. c. 3. ex Hieronym. Cardano lib. 20. de subtilitate. & Martin. Arles ex alijs in tract. de superstit. à n. 100. Sicut enim qui in fodina auri sequitur ipsũ minerale, pallidus efficitur, & tremulus fit, qui tractat venã argenti vini: Ita qui sequitur, & inspicit horribilem & turpem visionem Dæmonis, deformis & horribilis in facie redditur. Pro his est etiam Direct. inquisitorum in 3. par. in c. de signis exterioribus, per quæ necromantici hæretici dignoscuntur & magi hereticætes, vt loquitur. Habent enim, ait, vt cõmunius, ex visione & apparitione, ac colloctione malorum spirituum toruum visum & obliquũ. Pro hac sententia facit, quod Iurisperiti tradũt, indicium ad torturam sumi ex mala physiognomia. Marsil. in pract.

§. Expedita. num. 53. ex Baldo L. 2. C. Quorum
appellat. non recip. Carrer. in pract. pag. 55. in
29. indicio. Menoch. lib. 1. de prob. q. d. num. 13
& alij ab eo allegati. Quomodo de moribus
hominum ex physiognomia iudicari possit,
suprà ostensum est. Et si non sit improbabile,
quod asseclæ Dæmonum deformitatem in fa-
cie contrahant, tamen cùm deformitas ex
muleis alijs causis originem sumere possit,
valde infirmum, & leue indicium hinc desu-
mitur.

Decimumquartum ponitur à Lamberto Da-
næo, in Dialogo de sortiarijs, & Ioanne Bodi-
no lib. 2. cap. 4. & lib. 4. cap. 4. & est stigma siue
nota, quam Dæmon imprimit eis maleficis &
sagis in aliqua parte corporis, quos timer sibi
non fore fideles: vade principes quique magi
tale signum non habent. Memini me etiam
audiuisse, quibusdam nostris maleficis & sagis
signa impressa fuisse. Triscalanus Magus, Bo-
dino referente, dicebat signatis magis inesse
quasi vestigium leporis, & quamuis ad ossa in-
datur quasi acus, locum tamē sensus expertem
esse. Sed quicquid sit, non puto tale signum
magni faciendum esse. Facile enim, si quis que-
rat huiusmodi signa, finget aut putabit esse,
quod non est. Quod enim Patrum documen-
to sancitum non est, superstitiosa adinuentio-
ne non est præsumendum. 2. q. 5. cap. Consu-
luisti. Imò si Dæmon cognosceret suos ex tali
signo

signo cognosci, non imprimeret: Sicut etiam Bodin. exempla refert, in quibus postera die, post depræhensionem signi, fuit nota deleta. Similiter admodum superstitiosum est, quod prædicto affine est, quod quidam in fronte ex eradicatione Chrismatis sagas cognoscere volunt.

Decimum quintum. Referunt quidam in hunc ordinem indiciorum, quibus sagæ cognoscuntur, probationem aquæ frigidæ, sed hæc in canonibus, expressè reprobatur 2. q. 5. can. Mennam & in cap. Tuarum, depurgat. canonica. Sed de hac materia latius actum est in 2. memb. superioris tractatus, dub. 1. principali.

Decimum Sextum. Firmum putat esse Bodinus lib. 4. cap. 4. indicium in distamata, si nata sit ex parentibus maleficis, aut altero tantum. Vnde putat hanc amplissimam esse regulam, & paucissimas exceptiones admittere. Si saga est mater, est etiam filia. Sed hæc consequentia quomodo tam necessariò cohzreat, ut Bodinus infert, non video. Sicut enim ex bonis parentibus nonnunquam oriuntur filij mali: ita ex malis quandoq; etiam boni nascuntur, sicut è spinis rosæ producuntur. Sic ex Achaz pessimo rege & idololatra natus est sanctus rex Ezechias ut in libro. Reg. est videre. Sic etiam Iosias, rex pius, qui tulit abominaciones impietatis, cuius memoria secundum Ecclesiasticum quasi mel indulcabitur, *Ecdes. 49.*

Bbb

filius

filius fuit impij Idololatæ Amon. Quamvis enim in filiis paterni criminis exemplametur. can. Si quis. 6. q. 1. non tamen necessario ita contingit. Mores enim multum iuuantur gratia Dei, instructione, bona cōuersatione, ac regimine. Quando autem filia alijs indicijs grauatur, auget præsumptionem, si parens alter, vel aliqui de cognatione & familia fuerint magi & malefici. Hoc tamen refertur ad indicium malæ conuersationis & cohabitationis: Qui enim tægit picem, coinquinatur ab ea. Expetit tamen non raro malus spiritus à sagis, vt filios, aut filias sibi in obsequium deuoeant. Quare aliquando tam malas inueneris matres in hac arte, vt prolem necdum matam Dæmoni in abominabile offerant obsequium.

Decimumseptimum. Est singularitas quædam notabilis in actibus religionis. Cùm sint superstitiosi, gaudent singularitate, & in actibus exterioribus non raro incedunt in vestimentis ouium, more magistri sui, qui se etiam transfiguratur in angelum lucis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Decimum octauum. Est mutatio loci, currunt huc atq; illuc, præsertim quando sibi timent, vt pote quum iam sunt diffamati, vel is proximo sunt, vt deprehendantur: aut iam sciunt socios sui facinoris deprehensos, à quibus metuunt se denunciandos. Tunc enim ti-

ment,

ment, & mirabiliter in animo discruciantur
 propter poenam, quam ratione conscientia
 sceleris animus quasi praesagit, iuxta illud
 quod Sapiens attribuit magicæ artis peritis in
 lib. Sapientia. Frequenter enim, ait, praecocu- *Sapient. 17.*
 pant pessima, redarguente conscientia. Cum
 sit enim timida nequitia, dat testimonium
 condemnationis: semper enim praesumit sua
 perturbata conscientia, id est, conscius sui sce-
 leris remorsu conscientia mouetur, ut seipsum
 cõdemnet, & suspicetur poenam pro merita,
 instare antequam etiam praesens sit, & sic ne-
 quitia efficit timidum, cum semper propin-
 qua esse & ante oculos versari timeat tormen-
 ta. Id quod Cicer. breuibus verbis in Orat. pro
 Milone significat, cum dicit: Magna est vis
 conscientia in vtramq; partem, ut nectima-
 ant, qui nihil commiserunt, & poenam semper
 ante oculos versari putent qui peccauerunt.
 Alia est etiam huius inconstantia & mutatio-
 nis de loco in locum causa. Cum enim tam
 magna sit inter spiritum bonum & malum
 pugna, quando conscientia iam incipit remor-
 dere, mota ex tribulatione & timore extrinse-
 co aduenienti, ob pericula & tormenta immi-
 nentia, magna nascitur etiam in animo malefi-
 ci perturbatio. Quare currit de loco ad lo-
 cum, quaerit requiem, & non inuenit, idq; in
 multis obseruatum est,

De inconstantia nonnullum est inconstantia & contra-

rietas in verbis. Facit enim conscientia sceleris timorq; quo concutiuntur, vt parum sibi constant. Hæc autem indicium facere ad torturam tradunt Doctores. Marfil. in d. 6. Diligenter. num. 74. Francisc. Brunus de indicatijs & tortura par. 1. q. 3. Angel. ab Aretio in tract. malefic. verb. Fama publica. Bartol. in L. fin. ff. de quæst. & alij multi, quos refert Menoch. in d. q. 89. lib. 1. de præsumpt. hoc tamen indicium non est tantum, vt ex eo quis debeat subijci tormentis, nisi alia, magis mouentia accedant. Habent tamen hoc proprij sagæ & malefici, vt vix respondeant ex proposito ad interrogata, sed nutant in responsionibus, vt obseruandum statuit Bodinus in d. c. 4. lib. 4.

Vigesimum indicium, efficere possunt titubatio & animi trepidatio, quando reus examinatur, & interrogatur. Marfil. loco cit. Bartol. in L. de minore, §. Plurimum. Angel. in d. verb. Fama publica. Menoch. vbi supra. num. 72. Iul. Clar. in d. q. 21. lib. 5. num. 39. & alij communiter. Huc facit illud Ciceronis lib. 2. ad Herennium. Titubatio, inquit, mutatio coloris, oratio inconstans, tremor & id genus alia: nempe si constiterit reum, cum ad eum ventum est, erubuisse, titubasse, expalluisse, inconstanter locutum esse, concidisse, pollicitum esse aliquid. Et illud Prouerb. 10. Pavor his, qui operantur malum. Postremò, quoniam Iudices aliquando ad inquirendam veritatem

tatem maleficos captiuos duos in conspectu opponunt, vel vt aliqui vocant confrontant, summa tum adhibenda est iudici prudētia, vt bene dicta examinet, quid opponatur, quomodo ab altero respondeatur, an alter taceat an neget, qua animi constantia, qua verborum arte, quia quosdam honoratiores & prudentiores instruit Diabol. vt valde callidē loquatur. Hic etiam valde bene notanda duo illa vltima indicia. Hoc loco de confrontatione maleficorum aduertendum est quando alter eorum tantum in vinculis, & vult alteri necdum vinculis constituto crimen in frontem dicere, in quo sibi socius fuit, vt hoc non fiat temerē, nisi alia indicia talia præcedant, vt, si testis in frontem deponens constanter in confessione & obiectione perseueret, cum probabili circumstantiarum declaratione, in custodia detineri possit, si rationibus legitimis opponentis dicta non elidat, sed potius indicia facinoris præbeat. Quia magna est infamia ei, qui pro bono viro habetur, confrontari cum homine reo tanti sceleris, quasi socius criminis sit, quam non licet vlli iudiciali cui inferre, nisi alia sufficientia indicia præcedant, quæ loco diffamationis sint. Etenim indicia propinqua siue semiplena supplent locum diffamationis, vt multis allegationibus declarat. Marfil. in practica crimin. §. Constante. à num. 19. Si autem confrontatus

sufficientibus indicijs grauatus, post confrontationem iterum dimittatur, magis confrontatione suspectus redditus, quam purgatus, & ipse hoc animaduertat, facile fugiet. Hęc sunt, quę pro ratione temporis, in commentarium de maleficis & mathematicis referre volui precando Deum optimum Max. lucis auctorem, vt principis tenebrarum tyrannidem, qua nunc in multos Christianos sēuit, reprimat & lapsis manus misericordię ad surgendum per salutarem pēnitentiam porrigat, & hunc laborem ad ipsius honorem, patrięq; salutem susceptum, scilicet ci sine remuneret.

Amen.

(..)

EXTRA

79
EXTRA VAGAN-

TES ET BVLLE APO-
STOLICAE DIVERSORVM PON-

tificum edita contra Magos, Incanta-
tores, Sortilegos, aliosq; Sa-
perstitiosos.

EXTRA VAGANS

IOANNIS XXII. CONTRA

Magos, magicasque super-
stitutiones.

SUPER illius specula, quamvis im-
meriti, eius fauente clementia, qui
primum hominem humani quidem
generis protoplasti, terrenis praelatum, diui-
nis virtutibus adornatum, conformem &
con similem imagini suae fecit, reuocauit pro-
fugam legem dādo, ac demum liberauit cap-
tiuum, reinuenit perditum, & redemit ven-
ditum merito suae passionis, ut contemplare-
mur ex illa super filios hominum, qui Chri-
stianae religionis cultu Deum intelligunt &
requirunt: dolenter aduertimus, quod etiam
cum nostrorum turbatione viscerum cogita-
mus, quamplures esse solo nomine Christia-

nos, qui relicto primo veritatis lumine, tanta erroris caligine obnubilantur, quod cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno: demonibus namque immolant: hos adorant, fabricant, ac fabricari procurant imagines: annulum, vel speculum, vel phialam, vel rem quamcunq; aliam magicè ad demones inibi alligandos, ab his petunt, responsa ab his recipiunt. & pro implendis pravis suis desiderijs auxilia postulant, pro re fœtidissima fœtidam exhibent servitutem (proh dolor) huiusmodi morbus pestifer, nunc per mundum solito amplius conualescens, successivè gravius inficit Christi gregem. Cum igitur ex debito suscepti pastoralis officij, oves oberrantes per devia, teneamur ad caulas Christi reducere, & excludere à grege Dominico morbias, ne alias corrumpant: Hoc edicto in perpetuum valituro, de consilio fratrum nostrorum, monemus omnes & singulos renatos fonte Baptismatis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione anathematis precipientes eisdem, quod nullus ipsorum, aliquid de peruersis dictis dogmatibus docere ac addiscere audeat: vel, quod execrabilius est, quomodolibet alio in aliquo illis uti. Et quia dignum est, quod hi,

hi, qui per sua opera peruersa spernunt Al-
 tissimum, pœnis suis pro culpis debitis percel-
 lantur: Nos in omnes & singulos, qui contra
 nostra saluberrima monita & mandata fa-
 cere de prædictis quicquam præsumpserint,
 excommunicationis sententiam promulga-
 mus, quam ipsos incurrere volumus ipso fa-
 cto: statuentes firmiter, quod præter pœnas
 prædictas, contra tales, qui admoniti de præ-
 dictis, seu prædictorum aliquo infra octo dies
 à monitione computandos præfata, à præfa-
 tis non se correxerint, ad infligendas pœnas
 omnes & singulas, præter bonorum confisca-
 tionem dumtaxat, quas de iure merentur
 hæretici, per suos competentes Iudices proce-
 datur. Verùm cum sit expediens, quod ad has
 tam nefanda omnis via, omnisq; occasio præ-
 cludantur, de dictorum nostrorum fratrum
 consilio uniuerfis præcipimus & mandamus,
 quod nullus eorum libellos, scripturas quas-
 cunq; de præfatis damnatis erroribus quic-
 quam continentes, habere, aut tenere, vel in
 ipsis studere præsumat; quin potius volumus,
 & in virtute sanctæ obedientiæ cunctis præ-
 cipimus, quod quicumq; de scripturis præfatis
 vel libellis quicquam habuerint, infra octo
 dierum spaciū ab huiusmodi edicti nostri

notitia computandum, totum, & in toto, &
in qualibet sui parte abolere, & comburere
teneantur: alioquin volumus, quod incur-
rant sententiam excommunicationis ipso
facto, processuri contra contemptores huius-
modi (cū constiterit) ad penas alias gra-
uiore. Datum Avinionē.

SIXTVS QVARTVS. DILECTO FILIO VICARIO

Venerabilis Fratris nostri Episcopi
Bononiensis in spirituali-
bus generali.

Dilecte fili, Salutem & Apostolicam be-
nedictionem.

Nunciatum est nobis, nonnullos ordinis
S. Maria de monte Carmeli fratres, tanta
fuisse temeritatis, ut veriti non sint dispu-
tando & predicando in nostra civitate Bo-
noniensi eiusq; comitatu asserere, nō esse ha-
reticum, & a puritate fidei alienum, damo-
num expectare responsa: ob quod aduersus
ipsius fidei puritatem scandala multa exor-
ta videtur. Nos id indignē moleste q; feren-
tes, & de pramissis certam notitiam non ha-
bentes, discretionī tuæ per presentes com-
mitti-

mittimus & mandamus, ut omni oportuna
adhibita diligentia & industria veram no-
titiā habere cures? an sit, qui fuerint hu-
iusmodi assertores, & qua scandala propter
ea sint exorta. Quicquid autem in premissa
inuenieris, in scriptis authenticè redactum,
ad dilectum filium Franciscum de Toletō,
Notarium & Datarium nostrum domesti-
cum, sub tuo sigillo transmittas: ut ab eo de
omni re certiores facti, quid agi conueniat,
auctore Domino, statuere valeamus. Da-
tum Roma apud S. Petrum, sub annulo pisci-
toris, die 17. Iunij. M. CCCC. LXXIII.
Pontificatus nostri anno secundo.

INNOCENTIVS VIII.

Inquisitoribus Germaniæ.

INNOCENTIVS EPISCOPVS

Seruus seruorum Dei, Ad futuram
rei memoriam.

Summis desiderantes affectibus, prout pa-
storalis sollicitudinis cura requirit, ut fi-
des Catholica nostris potissimè temporibus
ubiq; augeatur, & floreat, ac omnis hereti-
ca prauitas de finibus fidelium procul pella-
tur, ea libenter declaramus, ac etiam de no-

no con-

uo concedimus, per qua huiusmodi pium desiderium nostrum votiuum sortiatur effectū, cunctisq; propterea per nostra operationis ministerium, quasi per prouidi operatorii sarculum erroribus extirpatis, eiusdem fidei zelus & obseruantia in ipsorum corda fidelium fortius imprimatur. Sanè nuper ad nostrum non sine ingenti molestia peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemania superioris, nec non in Moguntinen. Coloniën. Treueren. Saltzburgen. & Bremen. prouincijs, ciuitatibus, terris, locis, & diacensibus, complures utriusq; sexus persona, propria salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cum Daemonibus incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, alijsq; nephandis superstitionibus & sortilegijs, excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terra fruges, vinearum uuas & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuersorum generum animalia; vineas quoq; pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terra legumina perire, suffocari & extingui facere, & procurare, ipsosq; homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam
 intrin-

intrinsecis quàm extrinsecis doloribus &
 tormentis afficere, & excruciare, ac eosdem
 homines ne gignere, & mulieres ne concipe-
 re, virosq; ne vxoribus, & mulieres ne viris
 aëbus coniugales reddere valeant, impedire:
 fidē prater ea ipsam, quā in sacri susceptione
 Baptismi susceperunt, ore sacrilego abnega-
 re: Aliaq; quamplurima nefanda, excessus
 & crimina, instigante humani generis ini-
 mico, committere & perpetrare non veren-
 tur, in animarum suarum periculum, diui-
 na maiestatis offensam, ac perniciosum exē-
 plum ac scandalum plurimorum. Quodq; ti-
 cet dilecti filij, Henricus Institoris, in pradi-
 ctis partibus Alemania superioris, in quibus
 etiam prouincia, ciuitates, terra, diœceses,
 & alia loca huiusmodi comprehensa fore cē-
 sentur: nec non Iacobus Sprenger, per certas
 partes lineæ Rheni, Ordinis Predicatorum,
 & Theologia Professores, haretica prauita-
 tis Inquisitores per literas Apostolicas de-
 putati fuerunt, prout adhuc existunt, tamē
 nonnulli clerici & laici illarum partium,
 quærentes plura sapere, quàm oporteat, pro
 eo quod in literis deputationis huiusmodi
 prouincia, ciuitates, diœceses, terra, & alia
 loca pradicta, illarumq; persona ac excessus
 huius-

huiusmodi nominatum & specificè expressum non fuerunt, illa sub eisdem partibus minime contineri, & propterea prefatis Inquisitoribus in Prouincijs, ciuitatibus, diæcesibus, terris & locis prædictis huiusmodi Inquisitionis officium exequi non licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus antedictis, punitionem, incarcerationem, & correctionem admitti non debere, pertinaciter asserere non erubescunt. Propter quod in Prouincijs, ciuitatibus, diæcesibus, terris & locis prædictis excessus & crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidenti iactura, & aeterna salutis dispendio remanent impunita. Nos igitur impedimenta qualibet, per qua ipsorum Inquisitorum officij executio, quomodolibet retardari posset, de medio submouere, & ne labes hæreticæ prauitatis, aliorumque excessuum huiusmodi in perniciem aliorum innocentium sua venena diffundat, opportunis remedijs, prout nostro incumbit officio, providere volentes, fidei zelo ad hoc maxime nos impellente, ne propterea contingat, Prouincias, ciuitates, diæceses, terras, & loca prædicta sub eisdem partibus Alemania superioris debito Inquisitionis officio carere, eisdem Inquisitori-

teribus in illis officium Inquisitionis huius-
 modi exequi licere, & ad personarum earu-
 dem, super excessibus & criminibus pradi-
 ctis correctionem, incarcerationem, & pu-
 nitionem admitti debere, perinde in omni-
 bus & per omnia, ac si in litteris pradi-
 ctis Prouincia, ciuitates, diœceses, terra, & loca
 ac persona, & excessus huiusmodi nomina-
 tim, & specificè expressa forent, auctoritate
 Apostolica, tenore presentium statuimus.
 Proq; potiori cautela litteras & deputatio-
 nem pradi-
 ctas ad prouincias, ciuitates, diœ-
 ceses, terras, & loca, nec non personas, & cri-
 mina huiusmodi extendentes, prefatis In-
 quisitoribus, quod ipsi & alter eorum accer-
 sito secum dilecto filio, Ioanne Grempfer Cla-
 rico Constantien. diœcesis magistro in arti-
 bus eorum moderno, seu quocumq; alio notario
 publico, per ipsos, & quemlibet eorum pro tã-
 pore deputando in Prouincijs, ciuitatibus,
 diœcesibus, terris, & locis pradi-
 ctis contra
 quascunq; personas cuiuscunq; conditionis
 & præminentie fuerint, huiusmodi Inqui-
 sitionis officium exequi, ipsasq; personas
 in quas præmissis culpabiles reperierint,
 iuxta earum demerita corrigere, incarcera-
 rare, punire & mulctare. Nec non in singu-
 lis

lis Prouinctarum huiusmodi parochialibus
 Ecclesiis, verbum Dei fideli populo, quotiens
 expedierit, ac eis visum fuerit, proponere &
 predicare, omniaq; alia & singula in pra-
 missis & circa ea necessaria & oportuna fa-
 cere, & similiter exequi liberè & licitè va-
 leant, plenam ac liberam, eadem auctorita-
 te de nouo concedimus facultatem. Et nihi-
 lominus venerabili fratri nostro Episcopo
 Argentinensi, per Apostolica scripta man-
 damus, quatenus ipse per se, vel per alium,
 seu alios praemissa ubi, quando, & quotiens
 expedire cognouerit, fueritq; pro parte In-
 quisitorum huiusmodi seu alterius eorum le-
 gitimè requisitus, solemniter publicans, non
 permittat eos per quoscunq; super hoc contra
 praedictarum & praesentium litterarum te-
 norem, quauis auctoritate molestari seu a-
 lias quomodolibet impediri: molestatores &
 impediētes, & contradicētes quoslibet &
 rebelles cuiuscunq; dignitatis, status, gradus,
 praeminētia, nobilitatis, & excellentia,
 aut conditionis fuerint, & quocunq; exemp-
 tionis priuilegio sint muniti, per excommu-
 nicationis, suspensionis, & interdicti, ac a-
 lias etiam formidabiliores, (de quibus sibi
 videbitur) sententias, censuras & pœnas,
 omni

omni appellatione postposita, compescendo,
 & etiam legitimis super his per eum seruandis
 processibus, sententias ipsas, (quoties opus
 fuerit) aggravare, & reagravare, auctori-
 tate nostra procuret, inuocato ad hoc, si opus
 fuerit, auxilio brachij secularis. Non obsta-
 tibus premis ac Constitutionibus & ordi-
 nationibus Apostolicis cōtrarijs quibuscunq.
 Aut si aliquibus communiter vel alicuius ab
 Apostolica sit sede indultum, quod interdici,
 suspendi, vel excommunicari non possint, per
 litteras Apostolicas non facientes plenam &
 expressam, ac de verbo ad verbum, de indul-
 to huiusmodi mentionem, & qualibet alia
 dicta sedis indulgentia generali vel speciali,
 cuiuscunq; tenoris existat, per quam præsenti-
 bus non expressam, vel totaliter non inser-
 tam, effectus huiusmodi gratiae impediri
 valeat, quomodolibet vel differri, & de qua-
 cunq; toto tenore habenda sit in nostris litte-
 ris mentio specialis.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc
 paginam nostrae declarationis, extensionis,
 concessionis, & mādati infringere, vel ei au-
 su temerario contraire. Si quis autem hoc
 attentare praesumpserit, indignationem om-
 nipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli

Cce

Apostol-

*Apostolorum eius se nouerit incursum.
Datum Roma apud S. Petrum, Anno in-
carnationis Dominicae 1484. Non. Decemb.
Pontificatus nostri anno primo.*

ALEXANDER VI.
DILECTO FILIO ANGELO
de Verona, Ordinis Prædicatorum, Sa-
cræ Theologiæ Professori, in Prouin-
cia Lombardiæ hæreticæ prauita-
tis Inquisitori.

Dilecte fili, Salutem & Apostolicam be-
nedictionem.

Cum acceperimus in Prouincia Lon-
bardia, diuersas utriusq; sexus personas, di-
uersis incantationibus, & diabolicis super-
stitionibus operam dare: suisq; veneficijs, &
vanis obseruationibus multa nefanda sce-
lera procurare, homines & iumenta, ac cam-
pos destruere, & diuersos errores inducere,
magnaq; inde scandala exoriri: decreuimus
pro pastoralis officij nobis ex alto commissi
ministerio, scelera huiusmodi compescere: ac
scandalis & erroribus præmissis, quantum
cum Deo possumus, occurrere. Ea propter tam
tibi: quam etiam successoribus tuis, per Lom-
bar.

*guardiam constitutis, de quibus in his & alijs plenam in Domino fiduciam obtinemus, committimus & mandamus; ut etiam soli, honesto tamen comitatu per vos eligendo associati, contra easdem utriusq. sexus personas diligenter inquiratis; easq. iustitia median-
te puniatis, & compescatis. Et ut melius commissionem huiusmodi exequi possitis, contra illas vobis plenam & omnimodam harum serie concedimus facultatem. Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non indultis & concessionibus, ordinarijs fors-
san pro tempore factis, ceterisq. contrarijs quibuscunq. non obstantibus. Datum Rome apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die, & c.*

LEO PAPA X.

UNIVERSIS ET SINGVLIS
locorum Ordinarijs, ac hæreticæ prauitatis Inquisitoribus in dominio Venerabilium consistentibus, Salutem &
Apostolicam benedictionem.

Honestis petentium votis libenter annuimus, eaq. fauoribus persequimur op-
 666 2 por-

portunis. Alias ad petitionem dilectorum filiorum nobilium virorum Ducis & Domini Venetorum, cum in Brixienſi & Pergamenſi ciuitatibus & diœceſibus, quoddam hominũ genus pernicioſiſſimum ac damnaſiſſimum labe heretica, per quam ſuſceptore nunciabatur Baptiſmatis Sacramento, Dominum abnegabant, & Satana, cuius conſilio ſeducabantur, corpora & animas conferebant, & ut illi rem gratam facerent, in necandu infantibus paſſim ſtudebant, & alia maleſticia & ſortilegia exercere non verebantur, quod ita factum eſſe videbatur, ut ad eorum errorem extirpandum opportuna adhiberetur remedia. Volentes etiam eiſdem generis nonnullos indicibili pœna obſtinatẽ vitam potius perfide amittere, quàm errorem ſuum cognoscere maluiſſe, & propterea de rigoroſo nimium (ut dicebatur) veſtri ordinariõrum contra tales proceſſu, dubitãtes, Venerabilem fratrem Epiſcopum Polenſem noſtrum & Apoſtolice ſedis apud eoſdẽ Ducem & dominum Nuncium vobis adiungẽdum duximus, cum facultate per ſe vel alium, ſeu alios proceſſus per vos habitos, ſeu factos examinandi, & reuidentis: & ſi vos Inquiſitores proceſſus prædictos rite & recte, ac iuxta

for.

formam iuris habitos fecissetis contra tale
hominum damnatorum genus unà vobiscū
procedendi & inquirendi; nec non procura-
tores & aduocatos, scribas, ceterosq; ad In-
quisitionis prafate exercitium necessarios
& opportunos, officiales & ministros cum
competentibus salarijs deputandi, & homi-
nes predictos (quod redire ad Ecclesie uni-
tatem vellent) clementer suscipiendi, eisq;
penitentiam salutare iniungendi, & eos
absoluendi, etiam in utroq; foro, & incorri-
gibiles condemnādi, & brachio seculari tra-
dendi, ceteraq; quae vos de iure, vel consue-
tudine facere possetis, & deberetis faciendi,
gerendi, exercendi, & exequendi, prout in
litteris desuper confectis continetur.

Cū igitur commissionis huiusmodi vi-
gore prafatus Nuncius, venerabilem fratrem
Episcopum Iustinopolitanum in partibus il-
lis commorātem, ad pramissa unà vobiscū
pertractanda & exequenda subdelegauerit,
vosq; & ipse subdelegatus in valle Commu-
nica Brixiensis diœcesis, ubi maximè huius-
modi damnati generis homines vigent &
pullulant, processeritis; ac nonnullos culpabi-
les repertos, & curia seculari tradendos, nec-
non iam condemnatos habueritis, videtur,

Ecc 3 quod

quod per Venetorum Collegium Pratori Bri-
xiensi mandatum fuerit, ne sententias hu-
iusmodi exequeretur, & vobis & eidem sub-
delegato, ne ad executionem illarum proce-
deretis inhiberet, prout inhibutum fuit: ac
expensas & salaria pro huiusmodi Inquisi-
tionis negotia necessaria submoueret, & re-
traheret: necnon processus contra culpabiles
prædictos habitos & factos eis transmittere-
ret, seu transmitti faceret: & quod deterius
est, subdelegatum prædictum ad coram eis in
ciuitate Venetiarum comparandum cogeret
& cōpelleret, prout coactus & cōpulsus fuit.
Et quia propter dictas litteras, in quib. dictus
Nuncius adiunctus fuit, ab aliquibus hesi-
tatur, an propter hoc facultas vestra dimi-
nuta existat, ita quod prout ante datas huius-
modi litteras potuissetis, procedere non possi-
tis: inde censq. & contra iuris & sacrorum ca-
nonum dispositionē, ac Ecclesiasticam liber-
tatem existat, laicos de personis & causis ec-
clesiasticis se intromittere, nolle q. in iuncta a
vobis executionē adimplere, nisi processibus,
ac sententijs p. eos visis & examinatis, ac si ipsi
in clericos causasq. ecclesiasticas superiori-
tatē & iurisdictionem haberent: cum tamē
in clericos causasq. huiusmodi, laicis nulla
faci.

facultas attributa sit, quos obsequendi & exe-
 quendi manet necessitas, non auctoritas im-
 perandi, propter quod inter Christifideles nō
 modicum surgit scandalum. Nos igitur, ne
 quod ad salutem animarum, & dictarum
 causarum faciliorem expeditionem intro-
 ductum est, in damnum & percellationem
 conuertatur, & propterea ob diuturnitatem
 tēporis infelices anima huiusmodi peccatis
 magis grauetur, & ad omne circa hoc dubiū
 tollendum, vos prout ante datas dictas literas
 de iure & cōsuetudine seu priuilegio proce-
 dere poteratis, nec non etiā contra maleficos &
 sortilegos ac à fide apostatātes, prout cri-
 minis postulauerit qualitas, procedere posse &
 debere, auctoritate Apostolica, tenore prāsen-
 tiū decernimus & declaramus; vobis cōmit-
 tentes & mandātes, vt eosdē Venetos, & illo-
 rū Ducē, ac officiales suos, ne ipsi vltterius in
 huiusmodi causis se intromittant, sed quod
 iniunctas sibi executiones, & fortē iniungē-
 das, postquā requisiti fuerint, sine aliqua pro-
 cessuū, p̄ dictos ecclesiasticos iudices factorū
 visione, vel examinatione prōptē exequatur
 moneatis & hortemini. Et si hoc facere neg-
 lexerint, vel retuserint, vos eos p̄ cēsuras
 ecclesiasticas & alia iuris opportuna remedia

appellatione postposita compellatis. Premissa
ac constitutionibus & ordinationibus Apo-
stolicis, statutis q̄ & consuetudinibus ciuita-
tum & diætesum prædictarum, iuramento,
firmatione Apostolica, vel quauis firmitate
alia roboratis, ceteris q̄ contrarijs non ob-
stantibus quibuscunq̄.

Datum Romæ apud S. Petrum, sub an-
nulo Piscatoris, die 15. Februarij. M. D. XXI.
Pontificatus nostri anno octauo.

ADRIANVS VI. Inquisitori Comensi.

Dilecte fili, Salutem & Apostolicam be-
nedictionem.

Dudum, uti nobis exponi fecisti, per fæli-
cis recordationis Iulium Papam II. præde-
cessorem nostrum, non sine magna tunc ani-
mi sui displicentia accepto, quod per quendam
Georgium de Casali, ordinis fratrum Predi-
catorum professorem, & in ciuitate Cremon-
ensi hæretica prauitatis Inquisitorem de-
putatum, in nonnullis Lombardiæ partibus,
& præsertim in locis, in quibus dictus Geor-
gius Inquisitor deputatus erat, reperta fue-
runt

erunt quamplures utriusq[ue] sexus persona, pro-
 pria salutis immemores, & à fide Catholica
 deuiantes, certam sectam facientes, fidem
 quam in sacri susceptione Baptismatis susce-
 perant, abnegantes, sanctam Crucem pedi-
 bus conculcantes, & opprobria super eam per-
 petrantes, ecclesiasticis & praesertim Eucha-
 ristiae sacramentis abutentes, diabolum in
 suum dominum & patronum assumētes, ei q[ue]
 obedientiam & reuerentiam exhibentes, &
 suis incantationibus, carminibus, sortilegijs,
 alijsq[ue] nefandis superstitionibus, iumenta &
 fructus terra multipliciter ladentes, aliaq[ue]
 quam plurima nefanda, excessus, & crimina
 eodem diabolo instigante committentes, &
 perpetrantes, in animarum suarum pericu-
 lum, diuina maiestatis offensam, pernicio-
 sumq[ue] exemplum, & scādalum plurimorum.
 Contra quas cum dictus Georgius tunc (ut
 assererat) in dictis locis suae Inquisitioni de-
 putatis, prout ipsius Georgij incumbere of-
 ficio, ipse Georgius processisset: nonnulli autē
 tam clerici quā laici illarū partium, quae-
 rentes plus sapere quā oportet, praemissa de-
 licta, ad eiusdem Georgij Inquisitionis offi-
 cium non pertinere temerē asserentes, pra-
 sumētes in populo errores & scandala semi-

nauerunt: sic q̄ eundem Georgium in populo
 odiosum reddere, & dicti Georgij officium im-
 pedire conati fuerunt, prout etiam tunc im-
 pediebāt: ita quod propter pramissa, persona
 prædicta delicta huiusmodi perpetrantes,
 remanebant impunita, & alia eorum exem-
 plo ad similia perpetranda quotidie induce-
 bantur, in non modicum fidei opprobrium, a-
 nimarum periculum, & scandalum pluri-
 morum. Dictus prædecessor volens (ne inqui-
 sitionis officij executio quomodolibet retar-
 daretur, & labes hæretica prauitatis longius
 venena diffunderet) providere, dicto Georgio
 per quasdam suas in forma brevis litteras,
 commisit & mādauit quatenus in locis eius-
 dem Georgij inquisitioni deputatis, de ex-
 cessibus huiusmodi cognoscere, & cōtra quas-
 cūq̄ personas, cuiuscūq̄ conditionis & præ-
 eminentia forent, inquisitionis officium ex-
 ercere & exequi: ipsasq̄ue personas, quas in
 pramissis culpabiles reperiret, unā cum lo-
 corum ordinariarum Vicarijs, quatenus vo-
 luissent interesse, iuxta dictarum persona-
 rum demerita, corrigere & punire deberet,
 secundum modum contra alios hæreticos à
 eure ex sacris canonibus statutum: cōtradi-
 ctōres quoscūq̄, per censuram ecclesiasticā,
 & a

Et alia iuris opportuna remedia compescen-
 do. Eos verò qui in premissis, cōsiliū, auxi-
 lium, vel fauorem præsarent, præsatus pre-
 decessor noster, eisdē indulgentijs uti & gau-
 dere decreuit, quibus cruce signati contra a-
 lios hereticos, ex indulto Apostolico eis con-
 cesso, tunc gaudebant & utebantur, prout in
 dictis literis plenius cōtineri dicitur. Et sicut
 eadē expositio subiungebat, nō solum delicta
 & crimina huiusmodi contra fidem Catho-
 licam, & Christianā religionem, sub iurisdic-
 tione inquisitoris Cremonensis committū-
 tur, & perpetrantur, sed in omnibus alijs lo-
 cis & diocēsis, sub iurisdictione aliorū in-
 quisitorum dicti ordinis congregationis Lō-
 bardia, indies perpetrantur & cōmittuntur.
 Et cum eadem sint delicta, eadem profectò
 prouisione & castigatione eis est earundē li-
 terarū tenore prouidendum. Quare tu, sicut
 asseris, in ciuitate Comēsi, ubi dicta prauita-
 tis Inquisitor existis, tā tuus, & omnium aliorum
 dictorum ordinis & congregationis heretica
 prauitatis Inquisitorū ubilibet consistētis &
 deputatorū nominib⁹, fecisti nobis humiliter
 supplicari, ut litteras prædictas ad vos extē-
 dere & ampliare, aliasq; de super opportundē
 dignaremur puidere. Nos igitur huiusmodi
 sup-

Supplicatione inclinati, litteras pradiſſas, cum omnibus in eis cōtentis clauſulis, in omnibus & per omnia, prout in eiſdem litteris continetur, ad te & ad alios ordinis congregationis huiuſmodi Inquiſitores, tam in preſentiarum deputatos, quā in futurū perpetuis futuris tēporibus deputādos, ac ſi tibi, & cuilibet Inquiſitorum pradiſſorum dirigeretur, & directæ fuiſſet, Apoſtolica auctoritate tenore preſentiū extēdimus. Ipſaſq; litteras tibi & illis, ut pramittitur, eiſdem auctoritate & tenore concedimus. Non obſtantibus omnibus illis, quæ idem Iulius prædeceſſor voluit non obſtare, ceteriſq; contrarijs quibuſcunq;. Et quia difficile foret preſentes litteras, ad ſingula loca, in quibus de eis fides forſan fuerit faciendā, deferre: volumus & Apoſtolica auctoritate decernimus, quod ipſarum tranſumptis, manu cuiuſcunq; notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius Curie, ſeu perſona in dignitate Eccleſiaſtica conſtituta munitis: in iudicio & alibi, ubi opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur eiſdem preſentibus, ſi foret exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris die XX. Iulij, M.D.XXIII. Pontificatus noſtri anno I.

SIXT.

78
SIXT. V. PROHIBITIO

CONTRA IVDICIARIAE ASTRO-

logia artem, incantationes, diuinationes,

& sortilegia, & libros, in quibus

huiusmodi continentur, &c.

SIXTVS EPISCOPVS,

**Seruus seruorum Dei, Ad perpetuam
rei memoriam.**

Coeli & Terra Creator Deus, quem vnū
Omnipotentem corde credimus ad iusti-
tiam, & ore confitemur ad salutem, et sibi ho-
mini, quem ad imaginem, & similitudinem
suam creauit, mentem dederit, quae non solū
diuino fidei lumine illustrata, mysteria illa
cognosceret, quae humanam intelligentiam
superant, sed etiam natura sua vi, magno li-
cet eum labore, praeclara multa inuestigaret,
atq; intelligeret, Tamen, vt superbum ani-
mal homo non altum saperet, sed timeret, &
immensam conditoris sui maiestatem, humi-
stratus veneraretur, sibi soli eorum, quae eū-
tura sunt, scientiam, & futurarum rerum
cognitionē reſeruauit. Solus enim ipse, cuius
oculis omnia nuda, & aperta sunt, & ad inti-
mas hominum cogitationes penetrat, & cō-
ſequentes eorum actiones intuetur, solus ipse,
qui

qui vocat ea, quæ non sunt, tanquā ea, quæ sunt, omnia præsentia, & ante oculos posita habet, solus deniq; omnia, & singula quacūq; totius temporis decursu, & seculorum ætatibus futura sunt, ab omni æternitate nouit, & admirabili prouidentia disposuit, quæ non modo humane mentis imbecillitas ignorat, sed nec Dæmones ipsi præsentire possunt. Quare Idolorum in futuris annunciandis falsitatem & imbecillitatem, & eorum qui eis cultum adhibebant, vanitatem irridet Spi-

Mat. 4. ritus. S. apud Isaiam illis verbis. Annuncia-
te quæ ventura sunt in futurum, & scie-
mus, quia Dii estis. & in nouo Testamento
Christus Dominus discipulorum suorum de
futuris euentis paulò cupidius inquirētium,
interrogationem graui illa responsione retu-
dit, quæ etiā omnium fidelium suorum curia-
Act. 1. sitatem coercuit. Non est vestrum scire tē-
pora, vel momenta, quæ Pater posuit
in sua potestate. Nec verò ad futuros eue-
tus, & fortuitos casus prænosceudos (futuris
euentibus ex naturalibus causis necessario,
vel frequenter prouenientibus, quæ ad diui-
nationem non pertinent, dumtaxat excep-
tis) vlla sunt vera artes, aut disciplina, sed
fallaces, & vana improborum hominum a-
stutia.

stutia, & Daemonum fraudibus introducta,
ex quorum operatione, consilio, vel auxilio
omnis diuinationo dimanat, siue quod expresse
ad futura manifestanda inuocentur, siue
quod ipsi prauitate sua, & odio in genus hu-
manum, occultè, etiam præter hominis in-
tentionem se ingerant, & intrudant vanis
inquisitionibus futurorum, ut mentes ho-
minum perniciosis vanitatibus, & fallaci
contingentiũ prænunciatione implicentur.
& omni impietatis genere deprauetur. Qua
quidem ipsis cognita sunt, nõ diuinitate ali-
qua, nec vera futurarum rerum sciẽtia, sed
natura subtilioris acumine, & alijs quibus-
dam modis, quos hominum obtusior intelli-
gentia ignorat. Quamobrem dubitandum
nõ est, in huiusmodi futurorum, contingen-
tium, & fortuitarum euẽtuum inquisitione,
& præcognitione, diaboli operationem se fal-
laciter immiscere, ut sua fraude ac dolis, mi-
seros homines à via salutis auertat, & la-
queo dãnationis inuoluat. Quacum ita sint,
nonnulli hac fideliter, & religiosè, ut de-
bent, non attendentes, sed curiosi sectantes,
grauiter Deum offendunt, errantes ipsi, &
alios in errorem mittentes; tales in pri-
mis sunt, Astrologi olim Mathematici,

Genethliaci, & Planetarū vocati, qui vani,
 falsamque syderum, & astrorum scientiam
 profitentes, diuināq; dispositionis ordinatio-
 nem, suo tempore releuandam praeuenire au-
 daciſſimè satagentes, hominum natiuita-
 tes, seu genituras ex motu syderum, & astro-
 rum cursu metiuntur, ac iudicant futura, si-
 ue etiam praesentia & praeterita occulta, atq;
 ex puerorum ortu, & natali die, siue quauis
 alia temporū & momentorum vanissima ob-
 seruatione, & notatione, de vniuscuiusq; ho-
 minis statu, cōditione, vita cursu, honoribus,
 diuitijs, sobole, salute, morte, itineribus, cer-
 taminibus, inimicitijs, carceribus, cadibus,
 varijs discriminibus, alijsq; prosperis & ad-
 uersis casibus, & euentibus praecognoscere, iu-
 dicare, & affirmare temerè praesumunt, non
 sine magno periculo erroris, & infidelitatis;
 cum S. Augustinus praeipuum Ecclesiae lumē,
 eum, qui haec obseruat, qui attendit, qui cre-
 dit, qui in domum recipit, qui interrogat,
 Christianam fidem, & Baptismum praeuari-
 casse affirmet, vt illos meritō Apostolus argu-
 at, atq; increpet illis verbis: Dies obserua-
 tis, & menses, & tempora, & annos, ti-
 meo vos, ne fortè siot causa laboraue-
 rim in vobis.

Hi igitur leuissimi, & temerarij homi-
 nes in miserandam animarum suarum rui-
 nam, graue fidelium scandalum, & Christiana
 fidei detrimentum, futuros rerum euen-
 tus, & quacūq; prospere, vel aduersè obuen-
 tura sunt, ac actus humanos; ea deniq; quae
 ex libera hominum voluntate proficiuntur,
 astris, syderibusq; ascribunt, eisque eam
 facultatem, vim seu virtutem, & efficaciam
 tribuunt significandi futura, & ad praecog-
 nita ita inclinandi, vt sic omnino, nec aliter
 euentura sint, atq; ob eam causam de ijs re-
 bus omnibus iudicia facere, prognostica, pra-
 dictiones, & praenuntiationes sibi assumere,
 & palam venditare non dubitant, quibus
 non pauci rudes, & imperiti, aliq; nimis
 creduli, & imprudentes tantam fidem pra-
 stant, vt ex huiusmodi iudiciorum, & prae-
 dictionum praescripto, aliquid certè esse credant,
 aut sperent, quorum sane, & mendacium
 magistrorum temeritas, & infelicium dis-
 cipulorum credulitas magnopere deploran-
 da est, qui vel diuinis literis admoniti non
 intelligunt hominis praestantiam, cui caeli
 & Stella, & clarissima Caeli sydera Sol, &
 Luna, Deo ita disponente, non imperant, sed
 inserviunt, sic enim Moyses populum Dei,

Deut. 10.

ut hunc errorem cauere, prae-monebat. Ne forte eleuatis oculis ad caelum, videas Solem, & Lunam, & omnia astra caeli, & errore deceptus adores ea, & colas, quae creauit Dominus Deus tuus in ministeriū cunctis gentibus, quae sub caelo sunt. Sed quid sydera mirandum est homini seruire? nonne nobilissima intelligentia Angeli ipsi, omnes sunt administratores spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis? nam rationales oues ita diligit Deus, ut

Li. 2. in Lu.

non solum Episcopos, quemadmodum à S. Ambrosio scriptum est, ad tuendum gregem ordinauerit, sed etiam Angelos destinauerit.

Lib. 3. in Matth.

Præclare etiam S. Hieronymus: Magna dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum. Quod si Angeli homines custodiunt, quid aduersus Angelorum custodiam, & tutelam astra moliri, aut efficere poterunt, quae cum ipsis Angelis nullo modo sunt comparanda? Nec sanè hoc loco praterenda est, eximij Ecclesiae Doctoris, & Beatissimi Pontificis Magni Gregorij sententia, qui

Homil. 20. in Euange.

Priscillianistas haereticos unumquemque hominem sub constitutionibus stellarum nasci putantes, magno rerum, & verborum pondere

dere confutat. Absit (inquit) à fidelium cordibus, ut aliquid esse fatum dicant, vitam quippè hominū solus hanc conditor, qui creauit administrat, neq̃ enim propter stellas homo, sed stella propter homines factæ sunt, et si stella fatum hominis esse dicitur, ipsis suis ministerijs subesse homo perhibetur. Vtinam insani homines hæc saperent, & intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in Leuitico dicentis. Non declinetis ad Magos, Leui. 20. nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, ut pollumini per eos: Neq̃ enim quæ Christiana, & vera pietas repellit, ac damnat, tanto studio inuestigarent, ysdem miserè se decipi, atque irretiri paterentur. Sunt etiam inanes quidam homines, & curiosi, vel impij, & irreligiosi, qui futurarum, & occultarū aliarum rerum notitiam adeo anxie habere student, ut ob eadem prænoscentia, & inuestiganda in diuina legis offensionem multipliciter incurrant. Alij enim Gecmantia, Hydromantia, Aeromantia, Pyromantia, Onomantia, Chiromantia, Necromantia, alijsq̃ sortilegijs, & superstitionibus, non sine Demonum saltem occulta societate, aut tacita pactione, operam dare, seu illis, ac sortibus illicitis taxillorum, granorum triticeorum,

rum, vel fabarum iactu uti non verentur. Alij vero aliquas pristinae, & antiquatae, ac per crucis victoriam prostrata Idololatriae reliquias, retinentes, quibusdam augurij, auspicijs, similibusue signis, & vanis observationibus ad futurorum diuinationem intendunt. Alij item sunt, qui cum morte factus ineunt, & pactum faciunt cum inferno, qui similiter ad occultorum diuinationem adinueniendos thesauros, vel ad alia facinorae perpetranda, etiam expressa cum Diabolo pactione facta, in manifestam suarum perniciem animarum, nefarias magiae artis incantationes, instrumenta, & veneficia adhibent circulos, & diabolicos characteres describunt, Demones inuocant, aut consulunt, ab eis responsa petunt, aut accipiunt, eis preces, & thuris, aut aliarum rerum suffimenta, seu fumigationes, aliaue sacrificia offerunt, candelas accendunt, aut rebus sacris, vel sacramentis, aut sacramentalibus sacrilege abutuntur, adorationis, genuflexionis, aut quaeuis alia impietatis obsequia praestant, cultum venerationemque tribuunt, aut annulum, vel speculum, aut paruas phyalas sibi fabricant, aut fabricari curant ad demones in eis alligandos, seu includendos, ut putant, ad responsa
ab ip-

ab ipsis inde petendū, aut habenda. Alij præ-
 terea etiam in corporibus obsessis, vel lym-
 phaticis & phanaticis mulieribus Demones
 de futuris, vel occultis rebus, aut factis ex-
 quirunt, ut merito ab eis, quos Dominus in
 Euangelio tacere imperauit, vanas, menda-
 cesq; referant responsiones. Alij quoq; præsti-
 giatores, frequentius verò muliercula qua-
 dam superstitionibus dedita in phyalis, seu
 vasculis vitreis aqua plenis, vel in speculo
 accensis candelis, etiam benedictis sub no-
 mine Angeli Sancti, & albi, Diabolum om-
 nium malorum satorem supplices adoran-
 tes, vel in unguibus, aut palma manus, quā-
 doq; etiam oleo perunctis eundem omnium
 fallaciarum architectum orant, ut simili-
 ter futura, vel occulta quauis per spectra, &
 apparentes imagines, seu phantasticas vi-
 siones sibi ostendat, aut ab eodem patre men-
 datū Diabolo alijs incantationibus, aut va-
 rijs superstitionis obseruationibus, futurorū;
 & occultorum huiusmodi veritatem que-
 runt, & hominibus prædicere contendunt.
 Quorum omnium, quos supra enumeravi-
 mus consimilis impietas parem exitum ha-
 bet, nimirum, quod Demonis prestigijs, ac
 tolicis, tum qui diuinant, tum qui diuinatione-

nem expetunt illusi, ac delusi miserrimè reperiuntur. Itaq; cum futuros euentus in seipsis considerare, antequam fiant, sit Dei proprium, illud necessario consequitur, ut Astrologi, & alij prædicti, qui huiusmodi futura prænuntiare, aut prænoscere quocūq; modo, nisi Deo reuelante audent: iniuste atq; impudenter, quod Dei est sibi assumāt, & usurpent. Sic fit, ut dū ab eis, quod solius est creatoris perperam creaturis tribuitur, diuina Maiestas grauitèr ledatur, fidei integritas violetur, & animabus pretioso Christi sanguine redemptis, pestis, atq; exitium importetur. Et licet iam pridem regulis indicis librorum prohibitorum ex decreto sacri Generalis Trid. Concil. confecti, illud inter cetera constitutum fuerit, ut Episcopi diligenter prouiderent, ne huiusmodi Astrologiæ iudiciaria libri, tractatus, & indices legerentur, vel haberentur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitisue casibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certo aliquid euenturum affirmare audent, permissis tamen iudicijs, & naturalibus obseruationibus, quæ nauigationis, agriculturæ, siue medicæ artis iuuanda gratia conscripta fuissent. Libros vero omnes, & scrip-

& scripta Geomantia, Hidromantia, Chi-
 romantia, Necromantia, siue in quibus con-
 tinentur sortilegia, veneficia, auguria, aus-
 picia, incantationes artis magicae, prorsus
 rejci, & aboleri curarent. Non tamen er-
 rorum, corruptelarum, delictorum, & ab u-
 suum praedictorum extirpationi usq; adeo
 prouisum est, quin etiã adhuc in nonnullis lo-
 cis, & apud plurimos curiosius vigeant, cum
 valde frequenter, detectis Diaboli insidijs,
 diuinationum, sortilegiorum, & variarum
 superstitionum omnia plena esse in dies de-
 tegantur. Nos igitur, qui pro nostro pastora-
 lis officij munere fidei integritatem inui-
 latam conseruare debemus, & animarũ sa-
 lutis prospicere, quantum diuina gratia ad-
 iutrice possumus, ex paterna charitatis vis-
 ceribus optamus, damnantes, & reprobantes
 omne genus diuinationum, quae Diabolo
 auctore ad fidelium deceptionem à praedictis
 curiosis, vel perditis hominibus fieri solent.
 Cupientes praeterea Sanctã illam Christia-
 nae Religionis simplicitatem, praesertim ubi
 agitur de summa Creatoris Dei potestate, sa-
 pientia, & prouidentia ab omni erroris labe
 integram, atq; incorruptam, ut par est, reti-
 neri: Volentes quoq; praedicta falsa creduli-

tati, ac huiusmodi illicitarū diuinationum
& superstitionum, detestabili studio, & exe-
crandis flagitijs atq; impuritatibus occur-
rere, vt de Christiano populo meritò dici pos-
sit quod de antiquo Dei populo scriptum est.

Num. 23.

Non est augurium in Iacob, neq; diuinationo
in Israël. Hac perpetuo valitura constitutio-
ne, Apostolica auctoritate statuimus, & mā-
damus, vt tam contra Astrologos, Mathe-
maticos, & alios quoscunq; dicta iudiciaria
Astrologiæ artem, præterquam circa agri-
culturam, nauigationem, & rem medicam
in posterum exercentes, aut facientes iudi-
cia, & natiuitates hominum, quibus de fu-
turis, contingentibus successibus, fortuitisq;
casibus, aut actionibus, ex humana volun-
tate pendentibus aliquid euenturum affir-
mare audent, etiam si id se non certo affir-
mare asserant, aut protestantur, quam con-
tra alios vtriusq; sexus, qui supradictas dam-
natas, vanas, fallaces, & perniciosas diui-
nandi artes, siue scientias exercēt, profiten-
tur, & docent, aut discunt, quiue huiusmodi
illicitas diuinationes, sortilegia, superstitiones,
veneficia, incantationes, ac præmissa
detestanda scelera, & delicta, vt præfertur
faciunt, aut in eis se quomodolibet intromit-
tunt,

tunt, cuiusq; dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, & Prælati, superiores, ac alij ordinarij locorum, quam Inquisitores hæretica prauitatis ubiq; gentium deputati, etiamsi in plerisq; ex his casibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquireant, & procedant, atq; in eos seuerius Canonicis pænis, & alijs eorum arbitrio animaduertant.

Prohibentes omnes, & singulos libros, opera, & tractatus huiusmodi iudiciaria Astrologia, Geomantia, Hydromantia, Pyromantia, Onomantia, Chiromantia, Necromantia, artis Magica, aut in quibus sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes ac superstitiones continetur, ac ut supra in memorato indice interdictos sub censuris, & pænis in eo contentis à quibuscunq; Christifidelibus legi, aut quomolibet retineri; sed illos Episcopis, & ordinarijs locorū, vel Inquisitoribus prædictis præsentari, & consignari debere.

Et nihilominus eadem auctoritate, statuimus & mandamus, ut contra scienter, legentes, aut retinentes libros, & scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter ydem Inquisitores liberè, & licitè

Ddd 3 pro-

procedant, ac procedere, & pœnis condignis punire, & coercere possint.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Vt autem præsentēs nostræ litteræ ad communem omnium notitiā facilius deducantur: iubemus illas in valuis Basilicarum S. Ioannis Lateranens. & Principis Apostolorum de Vrbe, ac in acie Campi Floræ affigi, seu appendi, eisq. detractis ipsarū exempla, etiam impressa eisdem in locis affixa relinqui. Et insuper vniuersis, & singulis venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, locorum ordinarijs, & praelatis, necnon Inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet constitutis, per hac committimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, ut per se vel alium, seu alios easdem præsentēs litteras, postquam eas receperint, seu earum notitiā habuerint, in suis, & singulis parochialibus Ecclesijs, dum in eis populi multitudo ad diuina conuenerit, deinde vero semel in anno, & quoties eis expedire videbitur, vulgari sermone publicent, aut publicari faciant.

Quia

Quia vero difficile foret presentes litteras
ad singula quæq; loca, in quibus de eis fides
facienda erit deferri. Volumus, ut earum
transumptis, etiam impressis, manu Notarij
publici subscriptis, ac paruo sigillo Sanctæ
Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, aut
alicuius prælati, vel Curie Ecclesiæ munitis,
eadem prorsus fides in iudicio, & extra ubi-
que locorum adhibeatur, quæ eisdem origi-
nalibus litteris adhiberetur, si essent exhi-
bitæ, vel ostensæ. Nulli ergò omnino hominū
liceat hanc paginam nostrorum statutorū,
mandatorum, prohibitionis, iussionis, com-
missionis, & voluntatis infringere, vel ei
ausu temerario contraire. Si quis autem
hoc attentare, præsumpserit, indignationem
Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, &
Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum.
Datum Romæ, apud S. Petrum,
Anno Incarnationis, 1585. No-
nis Ianuar. Pont. nostri

Anno 1.

INDEX

INDEX RERVM PRAECIPVARVM IN

hoc libro contentarum.

A.

- A**CHILLEVM Bonzinibij argumentū cōtra
reālē maleficorū delationē soluitur. fol. 266.
Adorans Dæmonē sub specie Christi quomo-
do peccet. fol. 82.
Aëromantia diuinationis species, & vnde dicta. 419.
Alchimia scripto à nullo traditur. 484. potest habere
verum effectum. 486 Non est ex natura rei illicita.
ibidem. Vana est, stulta est. 489. & 491. Coniuncta
vt plurimum magia. 495. Multos homines depau-
perauit. 485.
Angeli sunt incorporei. 72.
Angelus & Dæmon mouent per voluntatem. 113.
Angeli & Dæmonis voluntas ad plura se extendit vo-
lendo quam mouendo. 114. & 115.
Angelus capillo Abacuc portauit, sed totum corpus
mouit. 116.
Angelos bonos apparuisse in specie exercitus. 118.
Angelos malos, Deo permittente, sub forma exercitus
posse apparere. ibidem. Milites arte malefica appa-
rentes, aut sunt praestigiae, aut Dæmones sub forma
militum. 119. In campum educti, nec vulnerant,
nec vulnerantur. ibidem.
Angelus bonus unicuique homini ad tutelam. 186.
Angelicæ custodiæ tres effectus generales, plures autem
particulares. 188.
Angeli boni cur dæmones à tentationibus non prohi-
bent. ibidem.
Angelus malus an unicuique ad exercitium designatus.
189. & loco mutato, mutetur. 190. & in opera ma-
leficii quidam procuret. 191.
Animalia imperfecta, vt ranæ & serpentes, magi faciūt,
quomodo. 211

Anima-

I N D E X

- Animalia signa futurorum. 106.
 Animarum reuocatio à magis attentatur. 97.
 Animæ beatorum operibus magorum non se immiscent. 98. Nec qui igne purgatorio detinentur. 99.
 Animæ damnatorum gehennæ addictæ se operibus magorum non admiscunt. ibid.
 Anima Samuelis vi magiæ euocata non fuit. 100.
 Anima Samuelis an reuera, vel spectrum tantum apparuerit, vtrumq; probabile. ibidem.
 Animæ separatæ reuñio, vt verè informet, Demonis naturalem vim excedit. 101.
 Apparitiones nocturnæ aliquando fiunt à sagis. 102.
 In apparitionibus ad orationem confugiendū. 83.
 Apostata recedit à Deo, Quomodo. 632.
 Aqua benedicta contra Magicas artes & operationes efficax. 355.
 Aquæ frigidæ probationem adhibens in cognoscenda malefica, peccat mortaliter. 357. Quo sensu dicatur vulgaris. 358. Pactum implicitum habet cum Demone. 359. Credentes ei vim in esse ad manifestandam innocentiam vel culpam, mortaliter peccant, nisi ignorantia excuset. 360.
 Aquæ frigidæ, vel calidæ, aut ferri candentis prolatione, postmodū intortentis extorta cōfessio, nullius est roboris, nec Reus ex ea potest condemnari. 360.
 Arma ad euertendas potestates aëreas oportuna. 9.
 Ars magica quæ. 527.
 Artes magicæ alię diuinatrices alię operatrices. 433.
 Artium magicarum primus apud Persas inuentor Zoroastres Pactrianorum Rex. 407. 410.
 Artes magicæ veris Christi cultoribus nihil obsunt. 396.
 367. Per artem magicam puella rebus diuinis non vacans, omnibus equa videbatur. 210.
 Arbitrium hominis Diabolus incitare, cogere præter voluntatem non potest. 20. Ad maleficium necessariū debet accedere. ibidem.
 Arbitrio iudicis relinquī, quo sensu. 307.
 Astra

I N D E X

- Astra** voluntatem hominis non cogunt. 447. hominū mores astris ascribere, superstitiosum. 448.
- Astrologiæ** species duæ, quæ licita, quæ damnata. 449 effectus de quib⁹ iudicat Astrologus varij sunt. 450. De quibus infallibiliter possit prognosticare. 451. Vnde fiat vt de futuris euentibus vera sæpe prædicat. 453
- Astrolabij** inspectione furtum Ecclesiæ recuperare cupientis presbyteri peccatum. 455
- Auaritia** multis maleficij & magiæ causa. 173
- Auaritia** facit mammonæ nummorum Deo sacrificare, vt diuites fiant. 171
- Aurum** verum per Alchimiā fieri manet dubiū. 483 Sophisticatum vendere non licet. 494
- Aruspex** vnde dicatur. 500. Augures qui sint. 501. Aruspicum & Augurum poena. 503
- B.
- Bona Maleficorum** quare non confiscantur. 148
- Bonorum** testimonium in negotio maleficij ex natura rei & actus haberi non potest. 321. & 323
- Bullæ Pontificum** contra maleficos. 767. & sequentib.
- C.
- Campanarum** apud Christianos primus inuentor. 380. Vlus earum. 381. Figuræ in veteri testamento tubæ argenteæ. ibidem. Non baptizari campanas sed benedici. 382. Non ex virtute quæ insit campanæ, sed omnipotentis potestate ac voluntate maleficorum conatus impedit. 383. exempla. 384. 385.
- Cap. Episcopi**, non damnat sectam maleficarum, sed aliam longè diuersam. 388. Mulieres illius. cap. in quibus à nostris Sagis differant. 389
- Cap. Episcopi**, non intendebat corporalem sagarum delationem Improbare, sed quæ fidei erant contraria. 390
- Casus excepti à regula confessorum** de se. 274
- Casu** quo testes integri non possunt haberi, vt in maleficio, admittendi non integri. 320. & 323
- Ceduntur

I N D E X.

- Ceduntur maleficæ si nil mali fecerint.** 66. & maxime si ad Deum redire voluerint. 231. & 296.
- Chrisma non eraditur vnguibus Diaboli.** 49. ritum erasionis cur fingat. ibidem. Signum erasionis in quibus potissimum adhibeat. 50
- Cyprianus martyr, An magus fuerit.** 33
- Cometæ materia, & causa efficiens.** 459. In triplici figura apparet. 460. Cometæ color. 461. Ex causa vel naturali vel supernaturali ortum potest habere. 462. Vtriusque significationes. 463. Exempla. 465.
- Confessarius maleficorum de quibus eos admonere debeat.** 285. & 312
- Confessione maleficorum contra socios & participes criminis, An habenda sit fides.** 272. & 282
- Confessio malefici contra socium, quando sufficiens indicium ad torturam.** 297. & 299
- Confessio duorum vel trium contra participes in maleficio, regulariter facit indicium ad torturam.** 316. & sequentib. Casus in quo tam pauca denuntiationes non sufficerent. 317
- Confessio in extremis facta, An elidat primam confessionem in tortura & iudicio factam.** 308. & sequent. Et cum varij sint in confessione denuntiantes, cui confessioni standum. 314
- Confessi de se crimen malefici, quamvis infames, testes tamen esse possunt; & quare.** 341. & sequentib.
- Confessio a iudice extorta promissione impunitatis, An sit valida, ut quis ex ea possit condemnari.** 372. 373.
- Conuentus maleficorum in tres distinctus ordines.** 71. Morum censorem habet, eiusq; officium. ibidem.
- Conuentui maleficorum non raro vnus superior Dæmon præsidet.** 192. Quibus anni temporibus solenniores conuentus fiant. 43. 70. 71. Quare de nocte, & in locis desertis. 324
- Conuentui an in persona, vel representatione per suum Diabolum intersint, vnde cognoscatur.** 83. & 87.
- Conuentus ad nomen D E I; I E S V, & signum crucis**

I N D E X.

- crucis quandoq; disparuerūt. 259. 262. 263. In con-
uentu quam disciplinam tenere debeant. 67. Impe-
ditus ne in conuentum possit apparare, Diabolum
suum cum pleno consensu substituit. 70.
Corpora Dæmonum quomodo sint vera, quomodo
non. 92.
Corporaliter de loco ad locum, & suus conuentus sæ-
pè Magi transferuntur. 250.
Corporalis translationis exempla. 252. & sequentib.
Corporalis translatio sit virtute Diaboli, nec vlla virtus
in est vnguentis. 269. In ea sicut etiam in conuentu,
honoratiores sæpè vultu & forma teguntur. 265.
Obiectio ex historia. S. Germani refutatur. 401. &
sequentib.
Crucis Christi & nominis Iesu efficacia. 65. & 67.
Curiositas quæ est libido sciendi non necessaria pleriq;
caussa maleficij. 170. hanc quidam animatum sua-
rum commercio à Dæmonibus mercati. 171.

D.

- Damnato ex indicijs & coniecturis non imponenda**
vera pœna delicti, sed alia mitior. 366.
Dammati ad ignem, an vini sint comburendi. 375.
Apud Christianos mos prius strangulandi. ibidem.
Impœnitentibus tamen hunc morem non suffra-
gari. ibidem.
Damnatis ad mortem & pœnitentibus sacramentum
Eucharistiæ non denegandum. 376. Ipso executio-
nis die non dandum, nisi moram executio non pa-
tiatur. 377. Pro eis sacrificium offerri potest, non
tamen solennes exequiæ fieri debent. 379.
Dæmones esse, fidei est. 7.
Dæmones plura non possunt quàm illis permittantur. 40.
Dæmonis potestas humanæ naturæ vi perfecte sciri nō
potest. 51. Acquæ potestas eorum ac angelorum vim
habet in corpora inferiora. 52. Et donæ naturæ in-
ægra in eis permanserunt, ibidem.

Dæmon

I N D E X.

- Dæmon** primò ligatus à Christo 13. Quomodo ligatus, quantum adhuc præualeat. 11. & sequ. **Dæmones** etiam in sanctos suam potestatem exercere permittuntur 9. aliter longè in sanctos quàm maleficos 18.
- Dæmoni** levis sæpè occasio viam aperit, sed quæ grauiora peccata præsupponat 16. vt animam inuadat diabolus, quæ se non prius gratia Dei priuarit prouidentia Dei non permittit 17. & 395
- Dæmonem** Christo potentiorẽ faciunt, qui negant maleficum posse conuertri. 21
- Dæmoni** hominem deuotum B. Basil. Christo reconciliauit. 28. intercessione B. Mariæ Virginis, Theophilus qui se dæmoni deuouerat, poenitens ad Deum redit. 29
- Dæmones** in promissis aliquando fallunt 36. Diuitias & gloriam promittentes, ex se tradere non possunt 37. Pro pecunia dant stercora; & tamen veras quandoque pecunias, quare. 37. & 40.
- Dæmones** possunt assumere corpora, & apparere hominibus, exempla. 74. & 75.
- Dæmones** posse in hac vita videri in sua natura, error tam fidei quàm rectæ rationi contrarius. 75
- Dæmones** varias formas pro negotiorum varietate assumunt. 80. Nunquam ouium & columbarum; At hircorum, coruorum, & canum formas assumunt sepius. In corporibus apparent mortuorum, sed non honorum. ibidem.
- Dæmones** vnde in corpore assumpto cognoscantur. 85. & in corporibus assumptis num verè loquantur. 90
- Factorem** produciunt. 92. Aliquando à Sagis in loco torturæ videntur 93. quomodo videantur ab vno & non altero 95. Simulant se animas esse defunctorum 96
- Dæmones** sibi subordinatos esse, idq; naturale ipsis esse. 55. & 58. quomodo sibi sint concordēs. 56. Secundū scientiæ magnitudinem, habent amplitudinem præsidentia 59. Præsidentia Dæmonum, est locorum, personarum, & vitiorum. 59. & 61
- Ecc
- Dæmones

I N D E X.

- Dæmones** ad fraudem & tentationem segnes, à superioribus flagellantur; industrij coronantur & laudantur 62. & 63
- Dæmonum** quisq; ad illud maximè peccatum conatus inducere cui præsidet 59. vnus fornicationis spiritus, an seducat eum qui in Britannia, & eum qui fornicatur in India ibid.
- Dæmonum** diuersitas colligitur ex diuersitate animalium, quibus in sacris literis comparatur, aut quorum nomine significantur 60 & 61
- Dæmones** in operationibus suis scismata lunæ observant, quare 5. & 132. in maleficijs diuinorum operum imitationem affectant, & per quæ 20. & 53
- Dæmon** cur Onocentaurus & Lamia dictus à Propheta 88. quandoq; etiam ad longum tempus sic conuersatur, vt verus homo putetur; lepida historia ibid.
- Dæmon** qui 249. annis in templo Dianæ habitauerat à quo, & quibus verbis expulsus 124
- Dæmones** à suis adorationem & sacrificia experunt, & si negligatur, irascuntur. 184
- Dæmones** cum maleficis rem veneream exercent, & singulæ singulos habent Amasios 212. modus dæmoniaci coitus explicatur 215. & sequent. cuiusmodi semè infundat 229. Dæmoniaco coitu forsan natus, cuius erit filius 220. cum Dæmone coeuntes, an delectationem percipiant 223 & 225
- Dæmon** in forma merulæ B. Benedictum infestans, & crucis signo fugatus, quantam carnis tentationem in eo reliquerit 224
- Dæmon** proprio adiacente marito quandoque muliere abusus 231. à B. Bernardo anathematizatur 232
- Dæmon** non semper operatur, à malefico inuocatus. 562. delectatur libidine 222. Libido eius pulchritudine capillorum muliebrium prouocatur. 229.
- Dæmones** incubi mulieribus pulchros crines habentibus maximè infesti ibid.
- Dæmones** delectantur sanguine humano 669. possunt grandi-

INDEX

grandines facere 553. possunt occidere & terram;
imbribus intempestivis movere cor 563. & 564
exempla

Dæmones vitam hominis ad 800. vel 1000. annos sicut
olim vivebant homines, non possunt protrahere 246

Dæmones triplici vigent acumine scientiæ. 421. cog-
nitionem Dæmonis nihil naturalium effu-
git, cordium cogitationibus exceptis. ibidem. cog-
nitio & experientia dæmonis indies augetur &
crescit 422. & 424. maiores à maioribus addiscunt
astutias quas ignorantes 423. Revelatione supernarum
spirituum aliqua præcipient, quomodo 426. futura
in seipsis, nisi à his angelis revelentur, non cog-
noscunt. 428. futura quandoque prædicunt, quas
ipsimet facturi sunt 428. ab alijs hominibus intel-
ligunt, qui facere velint, & suis maleficijs prædi-
cunt ibidem. futura merè contingentia, hæc cog-
noscunt 430. Thesauros absconditos, furtiva secreta,
& depredita norunt. 433

Dardanij qui sint, ad restitutionem eos, & eorum hæ-
redes obligari 143. 144. 145. Dardanarij poenæ ar-
bitraria pro damni quantitate, & exercitij frequen-
tia 144

Denuntiatio malefici contra socium, facit indicium
grave 398

Denuntiatio socij ut faciat indicium, apud fieri debeat
cum iuramento. 303

Denuntiatio hanc in cursu fuisse, magis meretur fidem
quàm si diceret, ipsum hominem aut equum occi-
disse 335. in denuntiationibus maleficorum error
forè contingens, non adimit eis omnem fidem.
294. Denuntiationibus maleficorum, aut semper,
aut ferè semper veritas adest 298. Denuntiationi-
bus maleficorum contra socios fides habenda, et
iamsi noctu ea conventicula fiant 403. efficere dæ-
mon potest lumen ad videndum, quod non facile à
vento extinguimus. 404

I N D E X.

- Denuntiatio incantatorum aut diuinorum non
licet ad ea per vim vel torturam deuenire 363. 364
- Denuntiatio incantatorum aut diuinorum quare
reijciuntur, & maleficorum admittantur. 365. 366
- Denuntiationibus tortum in crimine maleficorum
si non detur fides, non est via extirpandi hoc crimen,
nec inquirendi 328
- Diuination quid, & ad ea quæ pertineant 161. diuina-
tio omnis vitur ad præcognoscendum futuros euen-
tus Dæmonum auxilio 4. Diuinationis variae spe-
cies 419. & sequent.
- E**
- Ecclesia malignantium æmula ecclesiæ Christi &
Sanctorum 62
- Emanatio sanguinis de corpore occisæ ad præsentiam
occisoris, diuino tribuenda miraculo 136
- Emanatio huiusmodi sanguinis, An indium suffici-
ens ad torturam ibid.
- Emens aut præbens venenum ad occidendum, an poena
ordinaria teneatur, si non sit subsecutus effectus. 442
- Execratio sui & suorum, sæpe maleficij occasio. 175
- Exortismi pellunt Dæmones, sed non semper habent
certam vim. 126
- Expelli Dæmon herba vel melodia non potest. 130. Per
melodiam cytharæ, & iecur piscis non est Dæmon
expulsus, sed per orationem Tobie & meritum Da-
uidis. 133
- Exempla eorum qui abnegarunt Deum. 17. 28. 29. 30.
- F**
- Fiscus aut Dominus succedens in acquisitione bonorū,
tenetur de damno dato satisfacere. 139. 140.
- Fistulatores in conuentu maleficorum, lucrantur pe-
cuniam. 71
- Futura in seipfis considerata à solo Deo cognosci pos-
sunt. 427
- G**
- Gigantes ante diluuium ex quibus nati. 216

I N D E X.

- Gregor. Nazianzen.** Iulianum Athenis conspicient, et
 Physiognomia quale tulerit de eo iudicium 2466
- Heredes** tam malefici quàm alterius Rei, tenentur dam-
 num ab illis illatum rescire 247139
- Heredes** ad huiusmodi damnorum restitutionem à iu-
 dice Ecclesiastico, compelli possunt 247141
- Heredes** protrahentes damnum & iniuriam passos, ut
 prius Legatarijs satisfaciant, in foro conscientiarum non
 absoluntur 247142
- Indebitus Dei cultus** duplex: falsus, & superfluous 247161
- Idololatua** quid, & quomodo maleficia exerceant, 247166
- Idololatria** non est Sanctis cum Christo regnantibus,
 debitum honorem impendere 247167
- Insectia** ministrorum Ecclesiæ, multis occasio male-
 ficii 247168
- Insectia** sacerdotum, stratagemata diaboli in Philisteis
 præfiguratum 247169
- Indicia** quot requirantur ad torturam 247306. in criminibus
 exceptis, quale est maleficium, sufficiunt suspi-
 ciones leuiore, quàm in non exceptis 247306308
- Inimicitia** capitalis à testimonio repellit 247343
- Inimicitia** capitalis ex quibus nascatur 247343346
- Inimicus** reconciliatus, quando poterit esse testis 247349
- Iudex** Reum de se confessum, interrogare tenetur de so-
 cijs, in casibus exceptis 276 277. 282. omittens du-
 plici ratione peccat 284. Iudici quid cauendum,
 quâdo facienda est de complicibus interrogatio 285.
 Quando licitum sit iudici in specie interrogare, Est
 ne hic ubi socius 286
- Iudici** de socijs interroganti tenetur maleficus respon-
 dere 282. aliàs non absolendus 285. de se confessus,
 si non erit aliquem de sua societate conuersum, non
 tenetur eum iudici interroganti denunciare 288. Iu-
 dici obseruandum, An reus confessio aem contra alios
 sæpius reiteret 316

I N D E X

- Iudici non licet à magis veritatem mendacijs eruere 337.
 omne mendacium diuino & humano iure prohibi-
 tum 368. maximè autem in iudice 369. argumenta
 Bodini soluuntur 370-371
- Iudex non sepeliens eum qui ante confessionem aut
 probationem criminis mortuus est, peccat 652. In cor-
 pus defuncti in carcere seuire illi de iure nō licet, sed
 praxis habet 655. per denuntiationes ad inquisitionē
 & torturā procedens, equissimè facit 340. Ipsius glo-
 ria est, indifferenter sine exceptione personarum om-
 nes punire, nisi Reipub. perturbatio esset sequutura
 468. expectans non conuersos maleficos ad poeniten-
 tiam, vt eos libere, crudelis 634.
- Innocentes Dæmon in nocturnis conuentibus repræ-
 sentare non potest 393. Nec enim potest operari nisi
 ex permissione diuina, & tantum saltem, & non plus
 ibid. Multa potest ex sue naturæ potentia, quantum
 ad actum primum, quæ non potest, quantum ad se-
 cundum 394. nec appetit quidē diabolus talem iu-
 storum repræsentationem, & quare 400.
- Innocentem extraordinaria potentia si repræsentari
 permittat Deus in conuentibus nocturnis, innocen-
 tia eius manifestabitur, exempla 396
- Innocentes posse à Dæmone repræsentari in conuen-
 tu maleficorum ad infamandum eos, qui dicunt;
 Latronibus, homicidis, & similibus patrociniū
 præstant 397-398
- Iudex quando possit reum tortum relaxare 712
- Iudex sibi non sufficiens, adhibeat peritorū iudiciū 740
- Indicia ad crimen maleficij cognoscendum assignantur
 viginti ibidem.

L

- Lamiæ cur vocentur malefici. 412
- L. Plus est hominem veneno extinguere, quàm occide-
 re gladio, duplex sensus 435. quid venenum 437. ad
 interpretationem L. verba Philonis 438
- Libe-

I N D E X.

- Librare maleficos è manibus iustitiæ & custodia publica potestatis cur dæmon non possit 396
 Luxuria non solum vt incendant, sed vt etiam in maleficio perseuerent, causa est 174
 Libri magorum & hereticorum comburendi 724. 727

M.

- Maleficia fieri certum est 2
 Maleficia negare hereticum 3
 Maleficij varæ significationes 2. Per Antonomasiam Magis & sagis attribuitur 419
 Maleficium vt fiat, tria necessaria 8
 Maleficia Deus quare permittat 9
 Malefici instrumenta Diaboli 20
 Malefici aut Magi effectus portentosos qui sint supradiaboli vires, non edunt 51
 Maleficorum operationes effectum sortiuntur, vel ex applicatione naturalium agentium, vel occulto pacto cum Dæmone 33
 Maleficorum operationes quæ ex occulto pacto demonis per signa procedunt, ex potius per Reliquias Sanctorum, & sacramentalia impediuntur, quam aliæ operationes in quibus rebus naturalibus vtuntur 54
 Malefici multa faciunt ope diabolica, quæ imperitis videntur impossibilia 31. 195. possunt vim generatiuam inter coniuges impedire 237. 238. possunt ad amores mouere 331. Exempla ibid. possunt morbos inferre, homines & pecora interficere 243. venationem ferarum impedire. 600. possunt tempestates mouere. sterilitatem procurare. 248. 249. possunt multos curare morbos, quibus nulla medicorum scientia mederi valet 245. Exemplum 240. omnia procurare possunt quæ Dæmon 359.
 Malefici nostri nihil consentitur noui, quod olim non fuerit à Dæmone factum 235.
 Malefici quando nocte domos ingrediuntur, quomodo iuuet & concurret Dæmon 591

I N D E X I

- Malefici sunt Rei læsæ maiestatis diuinæ 291. 336. sunt sacrilegi 292. maleficorum crimen multa gravissima & horrenda in se scelera continet 326. 604
- Malefici opera diaboli ad conuentum feruntur, sed in eo faciunt opera humana, & functione sensuum corporum utuntur 355
- Maleficorum principes cum Dæmoniorum Principe cōcludunt, & inferioribus executionem mādant 329
- Maleficorum competens forum 147. 339. maleficium quando manifestam sapiāt hæresim 148
- Malefici morte puniendi sunt, etiam si tantum in cursu fuerint 630. Cur morte puniatur tres causas generales 628. Iuste puniuntur pœna ignis 630. Quod puniri possint, iudicibus a Deo potestas data est, & mandatū 643
- Nec illis parendū quia multi, sed indifferenter punite sine personarum acceptione, iudicis gloria est 663. 668 in carcere moriens ante criminis confessionē aut probationem, in loco sacro sepeliendus 651. maleficium confessus sed pœnitens, si moriatur in carcere, regulariter non est sepultura priuandus 653
- Maleficorum opera in tollendis maleficijs uti non licet, etiam si parati fuerint 247
- Maleficus non potest semper dissoluere maleficium ab alio inductum 573. & 576. Superior potest inferioris curare ibid. potest dæmonem suum cogere per superiorem 71. expellunt malefici aliquando Dæmones, & quomodo 128
- Malefici sæpē violant sepulchra, & mortuorum, præsertim infantium corporibus abutuntur 136
- Malefici tenentur damna illata restituere 139
- Magiæ, in eam quæ fit ministerio substantiæ separatae, & naturalem; diuisio 195
- Magia naturalis, quæ sit, & quando fiat vitiosa 195. & 196 exempla magiæ naturalis 195. & 197
- Magi vera miracula nō faciunt 194. Magi Pharaonis 194 veros serpentes & ranas fecerunt, non tamen miraculū
- Magi ope dæmonis mirabilia faciunt, tribus modis 198
- Magi

I N D E X

Magi seu malefici nec se nec alios realiter possunt in lupo transformare 200. B. Augustini de transformationibus hominum in bestias sententia 204. transformationes huiusmodi cum verè non fiant, quomodo appareant 209

Magistratus peruersus instinctu dæmonum perficitur, bonus deicitur 61

Magistratus negligentia non minima tot maleficorum causa 156

Mandatarius quis sit, & mandatarij dictum solum sine alijs indicijs, an faciat indicium ad torturam contra mandantem 304

Minorennēs an contra maleficos testari possint 350

N.

Nabuchodonosor non verè mutatus in bouem, sed in amentiam versus 207

Necromantia quæ diuinationis species 419

O.

Obseruantia vana absque tacita Dæmonis inuocatione non est. 161

Operis diuisio 1

Opera magica scripturis prohibita & legibus 3

Operationum mirabilium circa mortuorum corpora, quædam species 134

Operationes huiusmodi mirabiles qua virtute fiant

134. 135

Occultas hominum cogitationes non cognoscunt Dæmones 431. indirectè & cognitione coniecturali quandoq; cognoscunt. 432

Opera maleficorum fiunt ex pacto cum dæmone 22

P.

Pactum de facto interuenire in magorum operibus doctrina Catholica. 23

Pacti forma in verbis diaboli: Si cadēs adoraueris me 23

similis formæ pacto sagas & maleficos diabolus ag-

greditur 24. Pactorum explicitorum exempla 27. &c

sequent. Doctoris cuiusdam, pactum cum Dæmone

Eco 5

fieri

I N D E X

- fieri posse negantia, argumenta solvuntur 43. & seq.
- Pacifici cum spiritu potest homo, nec impedit natura-
rum disparitas 47
- Pacti non tam essentia quàm manifestatio requirit mē-
bra corpora. 48
- Pactum non impedit, quod per dolum & astutiam ma-
lefici decipiantur ibid.
- Pactum cum Dēmonibus multi passim non dormien-
tes, sed vigilantes & solutis sensibus incunt 49
- Perseuerantię in maleficij scelere, quęnam sit causa 177
- figura Philistęorum Samsonem captum excequantium
177. sub maxima pœna dēmones imperant ne cui ex-
tra societatem consilia sua detegant 178
- Physiognomia an ad indicia pertineat, vt quidem bona
prosit, mala Reo noceat 467. Physiognomo quę ob-
servandę regulę 469. propter signa exteriora non
statim iudicandum de moribus hominum 470.
- Physiognomia de quibus iudicare non debeat 470.
- Physiognomię cura præcipua consistit in vultu & o-
culis 471
- Planetas quosdam efficaciter inclinare ad furta, alios
ad luxuriam, impium est asserere. 454. planetarum
nomina cum diebus septimanę gentiles assignarunt
ibidem.
- Pusillanimitas præsertim mulieribus, plerunque causa
maleficij 176
- Pater, An filium maleficum teneatur denunciare, & fi-
lius patrem 278.
- Puerum signo crucis à parentibus munitum, malefica
occidere non potuit, quinquagesimæ ad hoc à diabo-
lo deportata 261
- Pueri quando & quomodo puniendi maleficio ob-
noxij 644

B.

Remedia, contra desperationis errorem, & quod decep-
tus à diabolo redire possit, in gratiam. 179

Remc.

I N D E X

Remedium optimum, vt homo se delusum cognoscens statim confiteatur	180. & 183
Resistentibus vt formica debilis, timidis vt leo crudelis, diabolus 181. constantis animi continuatione, diabo- li vis deijcitur, exemplo S. Anthonij	182
Reus crimen de se confessus, non potest interrogari de alijs, de quibus nulla sunt legitima indicia	28
Reuelatio duobus fit modis: illustratione mentis, & so- la predictione	426
Reus in autoritate constitutus potest puniri morte si- ne degradatione	710
S.	
Sage diaboli asini.	19
Sage insidentes scopis per caminum euolant, & ab hir- cis transferuntur	69
Socius de socio criminis quando interrogandus	274. 288
Socij criminis in testes admittuntur, non ad condem- nandum, sed ad torturam tantum	352
Sociorum denuntiationibus & testimonijs multiplica- tis, An quis possit condemnari.	353
Somniorum duplex causa 550. non sunt omnino con- temnenda 513. Licet eis aliquando intendere 513. ex ijs predicere futura contingentia, quomodo malum sit	514
Sors quid 518. quotuplex ibid. Diuisoria licita 519. Di- uinatoria damnata 524. consultoria quomodo licita 521. vti licet in officijs secularibus. 523. vti non licet in Ecclesiasticis electionibus	520
Sortilegorum professio alia tacita, alia expressa	42
Sortilegæ professionis tam tacite q̃ expresse modus	43
Sortilegorum professio solennis, vbi, quando, & quo- modo fiat	43
Superstitio dispositio ad maleficium 159. Superstitio quid, & quot eius species 160. Superstitionum exem- pla 162. & sequen. Superstitiosi sunt, non solum exer- centes ea, sed fidem etiam habentes, & interrogantes 168. Superstitioes tanto periculosiores, quanto plures adhi-	adhi-

I N D E X.

adhibentur res sacræ 167. Superstitiosum non est, ex
auro vel alia materia, vt signa adeptæ sanitatis, imagi-
nes in templo suspendere 164. Superstitutiones & ob-
seruantia vanæ, effectum quare nonnunquam con-
sequantur 167. Superstitiosa à non superstitiosis dis-
cernendi quinque regulæ 168
Striges quare vocentur malefici 321. 412

T.

Testes singulares qui sint; An probent, ita vt quis possit
ad eorum denominationes torqueri 331
Tortum modicè adhibenda 660. adhibenda tantum in
atrocioribus criminibus. 687. Non adhibenda regu-
lariter, quando 681. & 682. adhiberi potest maleficis,
etiamsi sint personæ exceptæ 680. In tortura confes-
sus non habitis legitimis indicijs, sibi non præiudi-
cat 686
in Tortura sunt soliti modi, non exquisiti adhibendi 689
à Tortura nemo excipitur ratione dignitatis 690
Tortura in præsentia Iudicis fieri debet 691
Tortus leniter potest postea plenè torqueri 693
Tortus & nihil confessus, sine indicijs nouis torqueri i-
terum non debet 694
Tortus & crimen confessus potest iterum torqueri ad
delegendum socios 698
in Tortura crimen confessus & postea reuocans, potest
repeti in tortura 699
Taciturnitas in tormentis à Dæmone quomodo procu-
retur 705
Tortus sufficienter & nil confessus, dimittendus est 709
Tortus quando non infamatur per torturam 715
Tortura potest adhiberi etiam die festo 716
Tumultus & perturbationes nocturnæ vt plurimum à
Dæmonibus fiunt 104
Tumultus nocturnos certis quibusdam in locis contin-
gere, exempla. 104. & sequitur in his & non in alijs lo-
cis fiant, haud certa semper ratio non conductor do-
mum conductitiam potest propter spectra relinque-
re ibid. Tumul-

I N D E X

Tumultus & vexationes nocturnæ, nunc sine villo dam-
no, nunc minori, nunc maiori cum damno atque
molestia 111. & 112. Sunt dæmones ioculatores, qui
fatigare potius quàm nocere student 111. contra lo-
corum infestationes, remedia; Sacrificium corporis
Christi, Reliquiæ Sanctorum, Exorcismi 120. & seq.

V.

Vetularum remedia in curandis morbis & maleficijs
valde suspecta 577. Maleficis vetulis familiare, vt in-
fantes fascinent, & modus 244. Maleficium in mu-
lieribus quàm in viris frequentius 415. eius aliquot
rationes 416

Visiones non facilè admittendæ, & probandi modus 83
& 84. Visionibus non statim credendum, exempla,
83. Visionibus occurrentibus, cor signo crucis muni-
endum, & nomen Iesu inuocandum 84

Vxor Loth non creata, sed diuina potestate in statuam
salis conuersa 208. cur potius in statuam salis, quam
aliam substantiam conuersa 208

F I N I S,

